

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Dogmatická teologie

Lukáš NOSEK

ŽIVOT A DÍLO ANTONÍNA SALAJKY (1901-1975)

PROLEGOMENA K TEOLOGICKÉ ANALÝZE

Príspevek k dějinám české katolické dogmatické teologie 20. století

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: PhLic. Vojtěch Novotný Th.D.

PRAHA 2009

S úctou děkuji Vojtěchu Novotnému, prof. Ctiradu Václavu Pospíšilovi, doc. Václavu Venturovi a p. Jaroslavu Gajdošíkovi, jakož i svým sestrám Dianě a Editě, svému otci Zdeňkovi Eduardovi a mamince Ludmile.

In memoriam děkuji také své milované babičce Lidmile Žížkové (+ leden 2005) a svému velkému učiteli Mons. Karlu Vránovi (+ prosinec 2004).

...bez nich by následující řádky nevznikly.

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom pouze uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne 19. 3. 2009

OBSAH

ÚVOD	5
1. BIOGRAFIE ANTONÍNA SALAJKY	8
1. 1. První etapa života – <i>RŮST A ZRÁNÍ (1901-1936)</i>	9
1. 1. 1 Dětství (1901-1920)	9
1. 1. 2 Studium teologie a pražský seminář (1921-1925)	11
1. 1. 3 Kaplanské působení ve Velvarech a okolí (1925-1927)	19
1. 1. 4 Studium na Pontificium Istitutum Orientale v Římě (1927-1930)	25
1. 1. 5 Další pastorační působení ve Velvarech a Hobšovicích a doktorát v Praze (1930-1936)	32
1. 2 Druhá etapa života – <i>PŘÍPRAVA V TĚŽKÝCH DOBÁCH (1936-1945)</i>	41
1. 2. 1 Pastorační působení v Praze a učitelství na středních školách	41
1. 2. 2 Salajka a Spolek pro postavení chrámu sv. Václava ve Vršovicích	44
1. 2. 3 Habilitace na pražské teologické fakultě UK (1945-1946)	47
1. 3 Třetí etapa života – <i>RADOSTNÉ BĚDÁNÍ (1945-1950)</i>	54
1. 3. 1 Příchod na pražskou teologickou fakultu UK	55
1. 3. 2 Salajka kandidátem na mimořádného profesora	60
1. 3. 3 Salajkova pastorační činnost v poválečných letech	63
1. 4 Čtvrtá etapa života – <i>STABILITAS LOCI (1950-1971)</i>	66
1. 4. 1 Změny teologických studií a různá hnutí katolického duchovenstva	66
1. 4. 2 Profesorem církevní slovanštiny	70
1. 4. 3 Zástupce katedry dogmaticko – morální (1950-1956)	79
1. 4. 4 Katedrovým profesorem a vedoucím katedry (1956-1961)	86
1. 4. 5 „Aktivní důchodce“ (1961-1971)	90
1. 5 Závěr života – <i>HONORIS CAUSA (1971-1975)</i>	100
1. 5. 1 Salajka proděkanem CMBF a dva tzv. čestné roky (1970-1973)	100
1. 5. 2 Konec života	106
2. DALŠÍ KROKY K UCHOPENÍ VĚDECKÉHO DÍLA ANTONÍNA SALAJKY	108
2. 1. Historické doplnění	109
2. 1. 1 Historický doplněk 1: <i>Salajka a Druhý vatikánský koncil</i>	109
2. 1. 2 Historický doplněk 2: <i>Salajka a První teologická komise při Sboru ordinářů ČSR</i>	125
2. 1. 3 Historický doplněk 3: <i>Salajka a unionismus a ekumenismus</i>	148
2. 2 Předběžné zhodnocení života a díla	172
2. 2. 1 Antonín Salajka jako člověk – <i>pokus o lidský profil</i>	172
2. 2. 2 Antonín Salajka jako slavista	178
2. 2. 3 Antonín Salajka jako teolog	186
2. 2. 3. 1 <i>Krátké chronologické shrnutí a periodizace života a díla</i>	186
2. 2. 3. 2 <i>Oblasti, kterými se Salajka zabýval</i>	189
2. 2. 3. 3 <i>Hlavní díla s návrhy pro následnou teologickou analýzu</i>	189
2. 2. 3. 4 <i>Okrajové poznatky</i>	193
2. 2. 4 Hlavní inspirace A. Salajky – <i>pokus o duchovní profil</i>	194
ZÁVĚR	197
BIBLIOGRAFIE ANTONÍNA SALAJKY	202
PŘÍLOHA I:	229
PŘÍLOHA II:	233

PŘÍLOHA III:	234
PŘÍLOHA IV:	235
<i>A) Citované a použité prameny:</i>	237
<i>B) Citovaná a použitá pramenná literatura Antonína Salajky:</i>	240
<i>C) Magisterium – prameny, dokumenty a texty poradních orgánů:</i>	246
<i>D) Ostatní citovaná a použitá literatura:</i>	249
<i>E) Použité periodika (časopisy, deníky):</i>	267
<i>F) Použité internetové zdroje:</i>	269
Použité zkratky:	270
Summary	273

ÚVOD

„Stvoření je základem »všech spásonosných Božích plánů«, »počátkem dějin spásy«, které vrcholí v Kristu. A naopak Kristovo tajemství je rozhodujícím světlem pro tajemství stvoření: zjevuje cíl, kvůli němuž »na počátku Bůh stvořil nebe i zemi« (Gn 1,1): hned od počátku Bůh myslel na slávu nového stvoření v Kristu.“¹ Dějiny spásy nejsou pouze pozitivem k negativu dějin hříchu. Dějiny spásy začínají stvořením. V dějinách se Bůh zjevuje, člověk sám je dějinná bytost. Dějiny samy tak jsou pozitivní, ba dokonce i nutnou skutečností. Jsou pro nás toliko darem i úkolem (srov. GS 57).² Dogmatická teologie, která nejprve naslouchá předchozím generacím v jejich interpretaci víry (tzv. *auditus fidei*), v sobě tajemně snoubí spiritualitu dialogu, spiritualitu tajemství a spiritualitu osoby, s dynamikou lásky, dynamikou pokory a dynamikou trpělivosti. Až ve druhé řadě dogmatická teologie usiluje o sdělení vlastní interpretace víry, protože ví, že je nedokonalé a nehotové.³

Tato práce vyrůstá z prvního myšlenkového pohybu v metodě dogmatické teologie, z dialogu se studovaným autorem. Předkládáme zde biografii osoby, kterou jsme doposud neznali.⁴ Tichý dialog s ní byl zprvu chaotický, ba nesrozumitelný.⁵ Ponoření do minulosti, vynášející na světlo zrezavělé zlomky příběhu pozapomenuté lidské osoby ve snaze o pochopení jednotlivých rozhodnutí, ve snaze o pochopení jednotlivých činů, jednotlivých slov.⁶

Nezastupitelným kořenem práce jsou dnes již paradigmatická slova prof. Ctirada V. Pospíšila OFM: „Konstatování, že česká teologie se ještě zdaleka úplně nevzpamatovala z téměř smrtelných zranění, která jí způsobili komunističtí diktátoři, možná někoho překvapí. Pohlédneme-li za hranice, je jasné, že čeští teologové mají mnohem složitější postavení ve společnosti a v církvi i výrazně horší materiální zabezpečení než jejich

¹ KKC čl. 280.

² Srov. POSPÍŠIL Ctirad Václav: Teologie dějin a česká teologie, in: TT 20 (2009) 1, 39-45; VRÁNA Karel: Meditace o čase, in: VRÁNA Karel: Svoboda k pravdě, vybrala a uspořádala Jolana Poláková, Praha: Vyšehrad, 2008, 133-139.

³ Sov. OT 16; JAN PAVEL II.: Fides et ratio, Praha: Zvon, 1999, čl. 65.

⁴ Srov. LONERGAN Bernard J. F.: Method in Theology, (reprinted) Toronto: University of Toronto Press, 2003, 183-184.

⁵ „Míru dialogičnosti charakterizuje především stupeň celkové, tedy i vnitřní spoluúčasti – stupeň *bytostné vzájemné otevřenosti*. Dialog je vztahovým děním, jehož smysl se nevyčerpává přenášením informací nebo vytvářením konsenzu; týká se lidí... jako jedinečných osob s vlastní svobodou a odpovědností. Jejich *vzájemné porozumění* je cílem dialogu.“ POLÁKOVÁ Jolana: Smysl dialogu. O směřování k plnosti lidské komunikace, Praha: Vyšehrad, 2008, 8.

⁶ V této souvislosti hovoří MTK o *cizosti, sounáležitosti* a konečně *osmóze* mezi vykládajícím subjektem a minulostí, která je předmětem výkladu viz MTK: Paměť smíření: Církev a viny minulosti, Praha: Katolický týdeník, 2000, 32-33; LONERGAN Bernard J. F.: Method in Theology, (reprinted) Toronto: University of Toronto Press, 2003, 153-173.

kolegové kupříkladu v Polsku, Německu nebo Rakousku. Vedle těchto bolestí, které často dávají českým teologům příležitost k výkonům na hranici projevování heroických ctností, bych se dnes rád zmínil o ještě jedné nesrovnalosti. Jedná se o to, že česká teologie si neváží sebe samé. Svědčí o tom především dvě věci. Stačí pohlédnout do přehledu citovaných děl v českých teologických studiích. Čeští autoři nejenže často dobře neznají, co vytvořili jejich nejbližší kolegové, a proto česky psaná díla necitují, ale na mnoze toho také moc nevědí o českých dějinách své disciplíny. Nit je notně potrhána jak vzhledem k tomu, co nabízela česká teologická tvorba před rokem 1948, tak bohužel často i vzhledem k tomu, co se za nesmírných obtíží podařilo vytvořit mezi lety 1948-1989. Pokud má česká teologie nabyt sebevědomí a vyléčit se z komplexů méněcennosti, pokud chce usilovat o větší vážnost v církvi i ve společnosti, musí se nevyhnutelně zahledět velmi pozorně do svých vlastních dějin, které rozhodně nejsou bezvýznamné.“⁷

Práce je historickými prolegomeny k teologicky navazujícímu studiu díla Antonína Salajky. Za prvé bylo nutné roztřídit a systematizovat písemnou pozůstalost po studovaném autorovi, která se nacházela cca v pěti banánových krabicích v prostorech CKK KTF UK. Tato pozůstalost se stala hlavním pramenem. Vedle oficiálních publikací tu byly uloženy rukopisy nevydaných studií, poznámky, podrobné výpisy z knih, korespondence, bohatá sbírka dochovaných kázání (od r. 1925 do r. 1971). Byly zde i bohaté osobní materiály, vč. vysvědčení z obecné školy, doktorského diplomu (r. 1936), rodinných fotek, apod. Časově zde byly uchovány materiály k celému běhu Salajkova života (od r. 1901 do r. 1975). Katalogizovaný osobní fond byl uložen do archivu Centra dějin české teologie při KTF UK. Krátce před odevzdáním práce byly nalezeny ještě dvě banánové krabice s další částí písemné pozůstalosti. Šlo o uspořádanou složku kázání ze 20. a 30. let, rukopisy k oficiálním publikacím, disertační práci z římských studií na Pontificio Istituto Orientale (r. 1930), celou řadu nevydaných studií a další část korespondence.

Jako další pramen je nutno uvést Spisovnu KTF s bohatou složkou ke jménu A. Salajka, složenou ze třech kancelářských desek (o rozsahu cca 200 stran). V této složce je uloženo mnoho osobních dat a profesních informací k životu Antonína Salajky. Podrobně jsou tu zdokumentovány habilitační (1937-1946) a profesorské řízení (1948-1949), profesorská dráha (1950-1974) i dokumenty k vedení katedry (1956-1970), či k funkci proděkana (1970-1972).

⁷ POSPÍŠIL Ctirad Václav: Česká trinitární teologie a její kontext v letech 1800-2005. Komentovaná bibliografická sonda do dějin české teologie, in: TR 76 (2005) 2, 123-167 (123).

Nutným pramenem historické práce pak jsou archivní prameny. Jejich studium bylo využito v té nejnutnější míře. Jednak tím bylo řešeno poznání dobových souvislostí a za druhé, nalezení odpovědí na konkrétní otázky, které nebyly odpovězeny při studiu osobního fondu. Vedle Národního archivu (fond Ministerstvo školství, fond Státní úřad pro věci církevní, fond Arcibiskupství pražské), byl studován Archiv Univerzity Karlovy (fond Filosofická fakulta, fond Katolická teologická fakulta), Spisovna Arcibiskupství pražského (fond Osobní složky zemřelých kněží), Literární archiv Památníku národního písemnictví (fond J. Vašica), Zemský oblastní archiv Opava, pobočka Olomouc (fond Univerzita Palackého) a osobní fond Centra Aletti v Olomouci (fond V. Tkadlčík). Marginálně pak Archiv bezpečnostních složek a Archivu Akademie věd. Písemně byly kontaktovány archivy litoměřického a brněnského biskupství. V Moravském zemském archivu Břeclav, s pobočkou v Hodoníně (neuspořádaný fond Římskokatolická farnost Moravská Nová Ves) nebylo prozatím umožněno jeho studium.

Práce je rozdělena do tří částí. První dvě na sebe úzce navazují, třetí je jejich doplňkem. V první části (viz 1.) představíme životopis studovaného autora. Ten je tvořen chronologickým předložením životních etap s ohledem na kněžské, pastorační i vědecké působení.

Ve druhé části (viz 2.) přikročíme k tzv. dalším krokům k uchopení života a díla A. Salajky. Zde se opět ponoříme do Salajkova života, tentokrát již ze specifických pohledů. Podrobněji se tak ukáže Salajkovo odborné myšlení (viz 2.1). Půjde o tři okruhy (Druhý vatikánský koncil, Teologická komise při Sboru ordinářů ČSR, Unionismus a ekumenismus), na které plynule naváže snaha o zhodnocení života a díla studovaného autora (viz 2.2). Po této části bude logicky následovat závěr předložených dvou částí.

V doplňkové části (Bibliografie) půjde o pokus sestavit kompletní soupis všech odborných i popularizačních příspěvků autora. Z odborného hlediska se dá říci, že se jedná zřejmě o kompletní bibliografii. Z hlediska popularizačních článků do časopisů a denního tisku bylo nad naše síly nalézt a identifikovat všechny autorovy příspěvky. Chybějící jmenné resjtríky, často nepodepsané glosy a fejetony, to vše hatilo úmysl sestavit celkově kompletní bibliografii. Do konečného výčtu jsou zařazeny i nevydané studie, které se dnes nacházejí v CDČT při KTF UK.

Cílem této práce bylo zodpovědět otázku, kdo byl Antonín Salajka a podat jeho kritický životopis. Vedle toho šlo i o zodpovězení otázky po charakteru jeho vědeckého díla, resp. předlození jeho kompletní bibliografie. Z toho následně mělo také vyplynout zhodnocení jeho odborného přínosu, případně návrhy na specifické studium jeho díla z konkrétních úhlů pohledů.

1. BIOGRAFIE ANTONÍNA SALAJKY

Chronologie celého Salajkova života se dá předložit v podobě několik *etap*. Každou etapu pak nazýváme specifickým způsobem pro podtržení určité charakteristiky daného období. Vzniká tak etapa *Růst a zrání* 1901-1936 (1.1.), *Přípravy v těžkých dobách* 1936-1945 (1.2), *Radostného bádání* 1945-1950 (1.3), *Stabilitas loci* 1950-1971 (1.4) a závěrečná *Honoris causa* 1971-1975 (1.5). Časový nepoměr jednotlivých *etap* vychází z rozdílných časových období společensko-politických (první republika, Druhá světová válka, poválečné období, komunismus). *Etapy* jsou svébytnými celky z pohledu vnějších okolností a životního působení Antonína Salajky. Do rozsahu jednotlivých *etap* se také promítá množství dochovaných pramenů. Závěrem každé *etapy* připojujeme krátké zhodnocení právě předneseného a studovaného časového období se zřetelem k autorovu vnitřnímu vývoji teologické reflexe.

1. 1. První etapa života – RŮST A ZRÁNÍ (1901-1936)

Nyní představíme nejdelší etapu v životě Antonína Salajky, která pojednává o prvních pětatřiceti letech jeho života. Tato léta se vyznačují *růstem* a formací – *zráním* - v mnoha směrech (osobním, duchovním, ve vzdělání). Krátce představíme dětství a mládí v Moravské Nové Vsi (1.1.1), studium v semináři a na pražské bohoslovecké fakultě (1.1.2), první kaplanské působení ve Velvarech a okolí (1.1.3), dále římská studia na Papežském východním ústavu (1.1.4) a závěrem si všimneme opětovně pastorační působení ve velvarském okolí a získání doktorátu na pražské fakultě (1.1.5).

1. 1. 1 Dětství (1901-1920)

Antonín Salajka⁸ se narodil 25. dubna 1901 v Moravské Nové Vsi č.p. 140. Tatínek Antonín (1855-1932) byl rolník a maminka Marie, rozená Doležalová (1867-1946) pocházela z rolnické rodiny.⁹ Jak plyne z pozdějších dokumentů (z r. 1955), rodina vlastnila 2,75 míry pole.¹⁰ Rodiče měli dohromady celkem šest dětí, z nichž ten první zemřel záhy - Jakub (1887-1887), Františka (1889-?), Marie (1895-1931), Jenovéfa (1899-1942/43?), Antonín (1901-1975) a Josef (1904-?). Tři sourozenci (Marie, Jenovéfa a Josef) pokračovali v rodinné tradici, když se stali rolníky; za rolníky se provdaly Marie a Jenovéfa. Sestra Františka se provdala za učitele. V době narození Antonína bylo v Moravské Nové Vsi cca 2400 obyvatel, „*hlavním výrobním prostředkem a zdrojem obživy byla půda, významný byl též chov dobytka... Po krizi v 19. století vzrůstal též význam vinařství a vinohradnictví.*“¹¹ Antonín, jako čtvrté žijící dítě byl nejstarším synem. Od mládí každé prázdniny pomáhal doma s hospodářstvím, zvláště na vinici.¹² Ze sourozenců později všichni bydleli v Moravské Nové Vsi. Na okraj také zmiňme, že Františka, Jenovéfa, Josef a Antonín byli členy Československé strany lidové, což

⁸ K osobě A. Salajky viz SKTF, fond Personalía: složka Antonín Salajka (3x); písemná pozůstalost A. Salajky v archivu CDČT KTF UK v Praze: fond je členěn Antonín Salajka (fond AS) I – Rukopisy a strojopisy textů; AS II – Oficiální publikace; AS III – Osobní dokumenty; AS IV – Korespondence; AS V – Varia; SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971. Sekundárně: doposud jediný biografický a bibliografický souhrn Salajkova života a díla podává NOVOTNÝ Vojtěch: *Katolická teologická fakulta 1939-1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007, 388-389.

⁹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (vlastní Salajkův životopis ze dne 17. 9. 1955).

¹⁰ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (osobní dotazník ze dne 15. 9. 1955).

¹¹ [Kompilace]: *Historie Moravské Nové Vsi*, in: http://www.mnves.cz/?Akce=onas_historie&M=1 (vyhledáno dne 11.2.2009).

¹² Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (vlastní Salajkův životopis ze dne 17. 9. 1955); SKTF, fond Personalía: sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (osobní dotazník ze dne 15. 9. 1955).

vzhledem k rolnickému původu nepřekvapí. U Antonína víme i přesná data, členem ČSL byl od 1. října 1925 do 31. října 1938.¹³

Ještě také zmiňme, že v době příchodu Antonína na svět zde konali své primiční mše svaté rodáci Jan Filipovič (1901) a Jan Frýdek (1902).¹⁴ O tom, že rodina byla zbožná, se nám zrcadlí v dochovaném dopisu jistého Krahulíka z roku 1969, kde se zmiňuje o Salajkově otci a jeho aktivitě při pěších poutích z Valašských Klobouk na Svatý Hostýn – „*Těž Váš tatínek tam dříve vodil poutě, jak píšete z Val. Klobouk. Máte pravdu, chodilo se tam tehdy pěšky i s muzikou – dechovkou. Já si to ještě - jako malý kluk – dobře pamatuji. Ta pouť trvala celkem tři dny. Z Val. Kl. je to asi 60 km pěšky...*“¹⁵ Na tyto poutě vzpomněl i p. Valábek z Říma a doplnil trasu vedoucí přes Vizovické hory.¹⁶

Příjmení Salajka je dodnes v Moravské Nové Vsi a okolí (Hodonín, Břeclav,...) velmi obvyklá. Jiný známý teolog, pozdější doyen třetí teologické generace církve československé husitské, prof. ThDr. Milan Salajka (nar. 1928) měl v Moravské Nové Vsi také příbuzné. Z jeho osobního sdělení však plyne, že s rodinou Antonína Salajky rodově zpřízněni zřejmě nebyli a pokud ano, tak velmi vzdáleně.¹⁷

Antonín Salajka nastoupil do obecné školy v Moravské Nové Vsi dne 1. září 1907.¹⁸ Jako malý chlapec hrával na housle v místním pěveckém sboru a orchestru, který založil místní varhaník František Barančič z Poštorné. Už před první světovou válkou přišel jako duchovní pastýř do Moravské Nové Vsi p. Josef Soška, který zde působil celých 46 let (zemřel 28. 12. 1943).¹⁹ Mimochodem na Josefa Sošku se upamatoval i prof. Milan Salajka, jinak příslušník československé církve husitské. Obecnou školu Antonín ukončil v roce 1913. V září stejného roku začal studovat Zemskou vyšší českou reálku v Hodoníně,

¹³ Údaje plynou z osobního dotazníku viz SKTF, fond Personalialia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (osobní dotazník vyplněný Salajkou ze dne 30. 11. 1950).

¹⁴ [Kompilace]: Další zajímavosti z historie farnosti, in: http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009).

¹⁵ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: opis dopisu Krahulíka Salajkovi ze dne 16. 1. 1969.

¹⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: dopis p. F. Valábka Salajkovi ze dne 9. 1. ? – z kontextu návaznosti na objednané knihy z USA (dopis Krahulíka) jde zřejmě o dopis z ledna 1969.

¹⁷ Rodina Milana Salajky (nar. 1928) se v roce 1938 musela odstěhovat z ostravska ke svým příbuzným do Moravské Nové Vsi, kde Milan prožil svá středoškolská studia na stejné hodonínské reálce jako Antonín (viz níže) - TONZAR David: Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církve československé husitské, Praha: Karolinum, 2002, 118-121 (118); Údaje jsou konzultovány se svědectvím prof. ThDr. Milana Salajky – viz Email autorovi ze dne 19. 6. 2008, viz archiv autora.

¹⁸ Dochované vysvědčení z páté třídy z roku 1911/12, třídní učitel: Frejlach Ludvík, katecheta: Felix Čeland, správce školy: Ludwig - viz CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné.

¹⁹ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: opis dopisu Salajky plukovníku K. Zhánělovi ze dne 17. 6. 1970; [Kompilace]: Doba dvou světových válek, in: http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009)

kteřou dokončil 2. července 1920 maturitou s vyznamenáním.²⁰ Z jeho žádosti o doplňující zkoušku z latiny v roce 1922 vyplývá, že jako student reálky chodil na nepovinné hodiny latiny.²¹ Při vstupu do pražského semináře Salajka nespĺňoval jazyková kritéria. O dva roky později (16. 9. 1922) složil doplňovací zkoušku z latiny na reálném gymnáziu v Uherském Hradišti.²² O další dva roky později složil doplňovací zkoušku z řečtiny (2. 10. 1924) již na Státním vyšším českém gymnáziu ve Strážnici na Moravě.²³

1. 1. 2 Studium teologie a pražský seminář (1921-1925)

Dne 31. srpna 1921 byl Antonín Salajka přijat do pražského arcibiskupského semináře. K tomuto kroku se nedochovaly prameny – potvrzení o přijetí či vlastní Salajkova žádost. Údaje plynou z protokolů konzistoře uložených v NA.²⁴ V roce 1921 začal také studovat pražskou teologickou fakultu, kterou dokončil v červnu 1925, kdy zde promoval. Z katalogu posluchačů bohoslovecké fakulty plyne, že zřejmě ihned po maturitě ještě rok studoval na Obchodní akademii v Uherském Hradišti.²⁵ Když žádal v roce 1922 o doplňovací zkoušku z latiny, uvedl, že byl mimořádným posluchačem pražské teologické fakulty.²⁶ Po našem vlastním hledání a konzultacích v Archivu UK se nám však nepodařilo dohledat důvod, proč byl mimořádným posluchačem. Nutno doplnit, že ve stejném ročníku bylo mimořádných posluchačů více (např. J. E. Urban).²⁷ Protože doplňovací zkoušku z latinského jazyka složil v září 1922 a od října 1922 je veden na bohoslovecké fakultě

²⁰ Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Curriculum vitae jako příloha žádosti o udělení veniae docendi ze dne 7. 11. 1937; CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: opis dopisu a pozvánky na sraz 40 let po maturitě, vč. jmen spolužáků a spolužaček ze dne 3. 7. 1960.

²¹ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: rukopis dopisu Salajky ze dne 22. ?. ? (1922) ředitelství gymnázia v Uherském Hradišti.

²² Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: rukopis dopisu Salajky ze dne 22. ?. ? (1922) ředitelství gymnázia v Uherském Hradišti; Z údajů v AUK ovšem plyne, že tuto doplňovací zkoušku složil na Masarykově 1. československém štátním reálném gymnasiu ve Skalici – viz AUK, fond FF UK 1882-2005, sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1931-32, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.41. Email PhDr. Ondřeje Poliřenského z AUK ze dne 19. 11. 2008 viz Archiv autora.

²³ Historie, názvy i jmenný seznam abiturientů viz <http://www.gys.cz/historie> (vyhledáno 11.2.2009).

²⁴ Srov. NA, fond APA IV, sl. Elench (1921); NA, fond APA IV, sl. Výpravní protokol (1921) – č. 12283, č. 14095.

²⁵ V dotazníku je kolonka – „Učiliště, na němž studující v posledním půlletí byl:“ je Salajkou vlastnoručně doplněno: „Obchodní akademie v Uh. Hradišti“ s datem děkanského potvrzení 19. 10. 1921, viz AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1921/22.

²⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: rukopis dopisu Salajky ze dne 22. ?. ? (1922) ředitelství gymnázia v Uherském Hradišti; Ke statutu tzv. mimořádného studenta viz Výnos ministra záležitostí duchovních a vyučování ze dne 1. 10. 1850, č. 8214-265, č. 370 ř. z., in: PLACHT Otto, HAVELKA František (eds.): Předpisy pro vysoké školy republiky československé, Praha: nákladem vlastním, 1932, 1384-1386 („§33. Kdo nejsa imatrikulován při žádné fakultě chce slyšeti jakožto posluchač mimořádný jedno nebo více kolegií, má se osobně ohlásiti u děkana sboru profesorského té fakulty, na které chce slyšeti kolegium nějaké, a má odevzdati svůj národnál s udáním čtení...“), nebo 1633.

²⁷ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1921/22, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1922, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1922/23.

jako posluchač řádný, lze se také domnívat, že právě maturita, případně doplňovací zkouška z tohoto jazyka byla povinností začínajících bohoslovců. V Ordinariátním listě z té doby jsme našli podrobnější informace o podmínkách k přijetí do arcibiskupského semináře: „*Žádosti za přijetí do arcibiskupského semináře v Praze. Arcib. seminář v Praze přijímá kandidáty, kteří majíce upřímnou vůli státi se duchovními, dobře provedli zkoušku maturitní. Má-li kdo opravu a jinak dobrou vůli, lze jej přijati s podmínkou, že do 4. října zkoušku udělá. Absolventi gymnásií reálných podrobí se po prvému roce doplňovací zkoušce z řečtiny. Žádosti zaslány buďtež na ředitelství arcib. semináře v Praze I. 1040 do konce srpna. K žádostem pozdějším přihlížeti se bude jen za okolností zvláště příznivých. Mimo vysvědčení maturitní budiž přidán i křestní, domovský, biřmovací a očkovací list žadatelův i oddací list rodičů ex offio pro arcib. ordinariát. Vysvědčení důst. farního úřadu a dp. profesora náboženství o mravech žadatelových zasláno budiž zavřené, a to buď se žádosti nebo přímo na ředitelství semináře. Vysvědčení nemajetnosti a lékařského není třeba. Každý žadatel má dle možnosti v době prázdnin osobně se představit a buď při tom nebo na začátku školního roku bezplatně prohlídce seminářského lékaře se podrobiti.*“²⁸ Z tohoto dokumentu ještě vyplývá, že Salajka jako absolvent reálného gymnázia měl po prvému roce teologických studií absolvovat doplňovací zkoušku z řečtiny. Tu ovšem úspěšně složil až v létě 1924.

Prozatím je utajeno, proč on - bydlícím v brněnské diecézi²⁹ - vstoupil do pražského semináře a studoval za pražskou diecézi.³⁰ Snad za tím stála snaha pomoci pražské diecézi v počtu bohoslovců (brněnská měla v roce 1920/21 celkem 34 bohoslovců ve čtyřech ročnících z čehož 9 bylo Němců)?³¹ Tzv. odpadová léta (1919-1924) zpočátku

²⁸ Srov. OLPA (1920) 6, 49 (N. E. 6990); NA, fond APA I, sl. Výpravní protokol (1920); NA, fond APA III, sl. Konzistorní spisy (1920), kt. 1386, č. 6990.

²⁹ Obecně k brněnské diecézi viz POLC Jaroslav V.: *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, Praha: KTF UK (spolu s Řím: KA), 1995, 89-99. V blízkosti Moravské Nové Vsi se nacházela oblast Valticka, která byla součástí vídeňské diecéze až do r. 1937 viz BOHÁČ Zdeněk: *Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999*, Kostelní Vydří: KNA, 1999, s. 18 et mapa č. 4. ZLÁMAL Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*, sv. X - *Doba československého katolicismu*, část 1., Olomouc: CMBF v Praze, pobočka v Olomouci, 1972, 67, 69-70; PIUS XI.: *Ad ecclesiastici regiminis incrementum* (S. Hippolyti, Viennensis, Strigoniensis et Aliarum), encyklika ze dne 2. 9. 1937, in: AAS XXIX (1937) 366-369.

³⁰ „... česká teologická fakulta byla především ústavem pro vzdělání budoucích českých kněží a suplovala tedy funkci teologického učiliště pro pražskou arcidiecézi.“ VANÁČ Martin: *Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v letech 1891-1939. Příspěvek k dějinám vztahu mezi státem, církví a univerzitou na přelomu 19. a 20. století* (diplomová práce obhájená na Katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK) Praha 1999, 70.

³¹ Srov. CHAROUZ Jindřich Zdeněk: *Brněnský alumnát. Výchova a vzdělávání duchovenstva v Brně v letech 1807-1950*. Vydáno k 200. výročí založení Biskupského alumnátu v Brně, Brno: Biskupství brněnské, 2007, 85.

první republiky znamenali odchod 300 kněží (v pražské arcidiecézi 63) a půl druhého miliónů laiků z římskokatolické církve.³²

Je zajímavé, že v této době – hromadných agitací v duchu *Los von Rom* – se mladý Antonín rozhodl pro dráhu kněze. Situace v pražském semináři po první světové válce nebyla růžová. Seminář se potýkal s celou řadou problémů, zvláště se zásobováním. Alumni byli posíláni domů, pro lepší obživu, s čím souvisela i celá řada „ztrát povolání“.³³

Krátce ještě představme v této souvislosti Salajkův zájem o velehradský unionismus (podrobněji viz níže). Sám v dopise z léta 1972 vzpomíná na svou přezdívku v semináři - „unionista“.³⁴ V materiálech pro habilitační řízení uvádí, že už od roku 1921 se pravidelně účastnil velehradských unionistických kongresů. V období svých studií to byl kongres v roce 1924, před nímž se účastnil unijních porad v letech 1921 a 1922. Těch se účastnil ještě před vstupem do semináře. Zde stojí za zmínku tušení souvislosti místa Salajkova milovaného rodiště a bydliště Moravské Nové Vsi a Svatého Hostýna (cca 100km), Velehradu (cca 60 km) a Mikulčic (cca 2km).³⁵

Budeme-li se nyní věnovat studiím v Praze, nejprve si povšimněme jeho spolužáků z ročníku. Uvědomíme-li si, že v té době byla teologická fakulta periférií univerzitního světa, stejně tak představitelkou nenáviděné katolické víry, z čehož plynul klesající počet posluchačů, pak následující jména nám dosvědčí, že kvantita je leckdy vyvažována v nepřímé úměře kvalitou. Z tzv. protokolů o odborných zkouškách plynou následující jména - Bohuslav Jarolímek OPraem, Jan Evangelista Urban OFM,³⁶ Václav Klepš, Rudolf

³² Různé důvody odpadu shrnuje Zlámál viz ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1...., 97-100; KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře první republiky (1918-1938). Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), Praha: Libri, 2000, 317-320; RÁČEK Blažej: Československé dějiny, druhé doplněné vydání, Praha: Ladislav Kuncíř, 1933, 686-697.

³³ Srov. VANÁČ: Katolická teologická fakulta..., 76-77 (na s. 191 je přehledný graf o vývoji počtu řádných a mim ořádných posluchačů. V roce 1920/21 byl celkový počet 20 posluchačů, následující rok, kdy Salajka začal zde studovat počet posluchačů vzrostl na 35).

³⁴ „...Ekumenismus není přece »koníčkem« nějakého Salajky, kterému už v semináři dali přezdívku »unionista«, nýbrž jde o bytostnou otázku katolické Církve i ostatních křesťanských církví, jde o pole, na němž by měli spolupracovat všichni dosud rozdělení křesťané“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

³⁵ Tímto tušením souvislosti Salajkova rodiště s posvátnými moravskými poutními místy chceme pokorně následovat historika Zlámala: „Základní překážkou k hlubšímu proniknutí Sarkandrovovy osobnosti zůstává nedostatek jeho osobních projevů. V jeho vlastní písemné pozůstalosti, stejně tak jako v písemných dokladech o něm, je jen málo míst, jež by nám pomohla zachytit jeho myšlenkový svět a odhalit určující ideje jeho života. Nezbyvá tedy než obrátit pozornost k době, v níž žil, vyrůstal a byl vychováván, především k místům jeho delšího pobytu a působení, neboť tím vším je člověk ovlivňován a formován, odtud si odnáší, ať uvědoměle nebo nevědomky, určité dědictví do života a formaci svého charakteru, nikoli ovšem jako trpný produkt svého okolí, nýbrž jako svobodná, spolu rozhodující příčina a pán svých osudů.“ ZLÁMAL Bohumil: Blahoslavený Jan Sarkander, Řím: Křesťanská akademie, 1969, 15; srov. také POSPÍŠIL Ctirad Václav: Krajina jako způsob bytí člověka a zrcadlo lidského nitra, in: TT 12 (2001) 1, 15-18.

³⁶ O skutečnosti, že Urban byl spolužákem A. Salajky a např. i B. Jarolímka v základním teologickém kurzu v Praze, pomlčel i znalec Urbanova života a díla doc. Ventura viz VENTURA Václav: Jan Evangelista Urban – život a dílo. Sonda do dějin české teologie a spirituality, Brno: CDK, 2001, 11.

Dörner. Ve stejné době ovšem v nižších ročnících byli např. Bedřich Dörner a Jan Merell, ve vyšších ročnících pak Václav Bartůněk či Vojtěch Sádlo.³⁷

Zastavme se také krátce u profesorů, kteří v té době na fakultě působili a Salajkův ročník vedli v povinných předmětech, ze kterých posluchači skládali odborné zkoušky - prof. Jaroslav Sedláček (Starý Zákon), doc. Alois Kudrnovský (křesťanská filosofie a fundamentální teologie), prof. František Stejskal (církevní dějiny), suplent Cyril Jež (křesťanská filosofie), prof. Antonín Hora (katechetika a pedagogika), prof. Alois Soldát (křesťanská sociologie, církevní právo), prof. Jan Budař (Nový Zákon), prof. Vojtěch Šanda (dogmatika), prof. Gabriel Pecháček (pastýřské bohosloví) a prof. Josef Kachník (mravověda).³⁸

Podíváme-li se do katalogu posluchačů, zjistíme i semináře a navazující předměty, které Salajka navštěvoval. V prvním ročníku to byly *Mluvnice hebrejského jazyka*, *Kritický rozbor těžších míst Starého Zákonu a Hermeneutika biblica*, *Srovnávání dějin náboženství* (vše Sedláček), dále *Vědecký názor světový*, *Úvod do filosofie náboženství* (Kudrnovský), *Mluvnice církevního jazyka staroslověnského* (prof. Josef Vajs), *Umění starověku křesťanského*, *Roucha liturgické užívána na církevním západě* (prof. Josef Cibulka), *Sociálně-charitativní péče* (prof. Josef Čihák) a pochopitelně *Seminář filosoficko-apologetický* (Kudrnovský) a *Seminární cvičení exegetické* (prof. Josef Hazuka).

Ve druhém ročníku pak Salajka navštěvoval mj. *Patrologii* (Stejskal), *Otázka sociální* (Soldát), *Dějiny vychovatelství* (Hora), *Seminář církevních dějin* (Stejskal), *Seminář filosofický* (Jež), *Mluvnice arabského, aramejského a syrského jazyka* (Hazuka), *Dějiny románského umění církevního* a *Seminární cvičení z církevního umění* (Cibulka). Pak také *Dějiny církevní na Slovensku* a *Řeholníci v Čechách* (Stejskal), *Otázka sociální: O soukromém vlastnictví* (Soldát), *Arabská, aramejská a syrská četba* (Hazuka), *Původ starověké baziliky* (Cibulka), *Náboženská ethnologie* (prof. Josef Hanuš).

Ve třetím ročníku pak již navštěvoval dogmatiku (*De Deo uno et trino*, *De Deo create, gratia habituali et actuali*) u prof. Vojtěcha Šandy, ale také první přednášky z *Nového Zákonu* (Budař), *morálky* (Kachník) a pastorálních předmětů – *Pastorální liturgika*, *Praktický návod k zastávání úřadu zpovědního* (Pecháček), *Církevního práva* (Soldát), ale také *Výklad staroslověnského misálu* (Vajs) a *Přehled dějin církevního umění* (Cibulka). Dále *Náboženství ve starém Egyptě* a *Mysterie pohanské a křesťanství* (Hanus).

³⁷ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Protokoly o odborných zkouškách r. 1921/22, 1922/23, 1923/24, 1924/25. Ke zmíněným postavám viz HANUŠ Jiří: Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů, Brno: CDK, 2005.

³⁸ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Protokoly o odborných zkouškách r. 1921/22, 1922/23, 1923/24, 1924/25.

V posledním čtvrtém ročníku pak Salajka navštěvoval z dogmatiky *De peccato originali*, *De Verbo Incarnato*, *De sacramentis in genere*, *De sacramentis in specie*, *De novissimis* (Šanda), dále *Homiletiku* (Pecháček), opět *Nový Zákon* (Pavlovy listy, Matoušovo evangelium – Budař), opět *Arabštinu*, *aramejštinu* a *syrštinu* (Hazuka) a *mravovědu* (Kachník), nebo *Seminář pro církevní dějiny* (Cibulka). Za pozornost stojí tzv. *Výklad pramenů a pís. práce* (Cibulka).³⁹

Na pražské fakultě tehdy byla celá řada známých a později věhlasných osobností české teologie dvacátého století.⁴⁰ Za všechny můžeme jmenovat Václava Hazuku, Františka Stejskala, Josefa Hanuše, ale i Josefa Cibulku⁴¹ či Vojtěcha Šandu.⁴² O Šandovi a Cibulkovi se zmiňujeme i z důvodu toho, že o mnoho let později - na počátku komunistické diktatury v r. 1950 - se všichni tři (Cibulka, Salajka a Šanda) sešli v rolích kolegů v komunisty proměněné teologické fakultě. Ještě doplníme, že za první republiky dosáhla fakulta věhlasu zvláště v historických oborech (Dvorník, Stejskal, Cibulka, Šanda, Hazuka, Vajs,...).⁴³ Kromě Dvorníka (na fakultě až od r. 1925) Salajku vedli všichni tehdejší zdejší „mistři“. Také si všimněme staroslověnských přednášek a seminárních cvičení, ve kterých ho vedl prof. Josef Vajs v prvním (mluvnice) a třetím (staroslověnský misál) ročníku, což bude mít později velký vliv na Salajkovo odborné zaměření.

Z dob Salajkova pobytu v pražském semináři nacházíme v uchovaném fondu Antonína Salajky při CDČT několik zajímavostí. Předně můžeme zmínit několikero

³⁹ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1921/22, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1922, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1922/23, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1923, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1923/24, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1924, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1924/25, sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1925.

⁴⁰ K tehdejší fakultě a jejím osobnostem viz VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, např. 127-185; Zkráceně pak VAŇÁČ Martin: *Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v letech 1891-1939*, in: KUČERA Zdeněk, LÁŠEK Jan B[lahoslav] (eds.): *Docete omnes gentes*. Sborník příspěvků, Brno: L. Marek, 2004, 125-136.

⁴¹ V pozůstalosti Antonína Salajky při CDČT jsou shromážděny studentské zápisky z bohoslovecké fakulty z let 1921-1925, kromě jiných z „Umění starověku křesťanského“ s prvním zápisem ze dne 11. 11. 1921 - přednášející Josef Cibulka – viz CDČT, fond AS III - Osobní dokumenty, kt 3, sl. Zápisky/poznámky z KTF; dále zápisky z přednášek Dr. Stejskala *Církevní dějiny*, a z předmětu *Philosophia – Logica*, dále ucelené poznámky z přednášek k tématu - „Pasionál abatýše Kunhuty“, „Problém křesťanské baziliky“ a „Dějiny románského umění“.

⁴² K postavě Dr. V. Šandy zevrubně viz SKTF, fond Personalia, sl. Vojtěch Šanda; VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 171-173; NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 103-104 (pozn.č. 218), 392-393; NOSEK Lukáš: *Christologická a soteriologická analýza díla Synopsis theologiae dogmaticae specialis od ThDr. Vojtěcha Šandy* (diplomová práce obhájená na KTF UK), Praha 2007, 7-36; JÁGER Pavel: *Jan Nepomuk Hejčl, vědecký spor s Vojtěchem Šandou* (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2008. K abdikaci Kordače s uvedením Šandy viz PITRUN Bernard SJ: *Jadrné memento. Životopisný nástin českého provinciála jezuitů Leopolda Škarka SJ (1874-1968)*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 161-176.

⁴³ Srov. KUNŠTÁT Miroslav: *Teologická fakulta 1918-1939*, in: HAVRÁNEK Jan, POUŠTA Zdeněk (edd.): *Dějiny Univerzity Karlovy*, sv. IV, 1918-1990, Praha: Karolinum, 1998, 61-67.

zápisky z duchovních promluv patera K. C. Klementa (ze dne 9. února 1923)⁴⁴ a jezuity Aloise Storka⁴⁵ (ze dnů 6. března, 17. dubna a 19. června 1923). V jejich obsahu si můžeme všimnout Salajkův zájem o vedení a vnitřní život mariánských družin, ale i o spolupráci s laiky.⁴⁶ V té době byla vyhlášena tzv. Katolická akce papežem Piem XI. a jeho encyklikou *Ubi arcano* v roce 1922.⁴⁷ Salajkův důraz můžeme vystopovat v zápise z promluvy p. Storka SJ ze dne 6. 3. 1923, kdy si Salajka poznamenal (podtržení je Salajkovo): „...*Mnozí lidé pěstují pouze ústní modlitbu. Z toho formalismus. Je třeba, aby kněz je vedl!... Židé myslí o 50 roků do budoucna! Katolíci nemyslí do budoucna nic! Proto vše zastaralé! Duchovní správa zastaralá. Aspoň o 10 let dál. Blíží se **katastrofa!** Nedostatek kněžstva! Kněží bude pořád méně a je jich třeba více! Jaké vyhlídky!...Lamentace nepomůže! Jak to odstraniti? O peníze nejde (pro př. círk. daň). Zde se jedná o lidi. farář – pisář. Kaplan – dře se ve škole! To není duchovní správa. Styk s lidmi, spolky, vzdělání kněze (sebevzdělání). Pastorační problém: farář nepotřebuje psát sám. To může psát laik. Redukce práce v kanceláři – laik. ve škole – také hodně laici, aspoň částečně vyučovat.*

Se spolky to tak nejde. On musí do spolků, ale hosp. atd. nechat laikům. On sám vzdělávací stránku. Z toho plyne: potřeba laiků.

Německo: v Kolíně přes 100 vysvěc. v min. roce. Mají tam laickou pomoc. Jsou za to placeni. Vyžaduje to u kněze nezištnost. Obětovat i časné zájmy. Tyto laiky hledat a vychovat. Kde: V Mar. druž...

⁴⁴ S největší pravděpodobností se jedná o později známého p. Methoda Klementa OSB. Ten totiž v roce 1913 poprvé vstoupil do benediktýnského kláštera v Emauzích a získal jméno Cyril. Z kláštera odešel v roce 1919, vstoupil do semináře a byl vysvěcen v roce 1921 jako diecézní kněz. Někdy po červenci 1922 se stal tajemníkem Sdružení katolické mládeže a duchovním pastýřem kostela Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici. Teprve při druhém vstupu do kláštera Emauzy v roce 1926 získal řeholní jméno Method. V periodiku SURSUM z roku 1924 je dochován článek s podpisem „K. C. Klement“ s dodatkem „tajemník Sdružení katolické mládeže“. Můžeme se tak oprávněně domnívat, že se jednalo o později velmi známou charismatickou osobnost p. Methoda Klementa spjatého s ministrantským a skautským hnutím Legio angelica – Srov. REINSBERG Jiří, SVOBODA Bohumil: Legio angelica a P. Method Klement OSB, Svitavy: Trinitas, 2000, 74-76; [CD-ROM]: Národní jmenné autority: křesťanství (1901-2000), Praha: CKK 2003 – zde jsou údaje ke „K.C. Klement - překladatel“ i k „M. Klement – katol. kněz, benediktýn, archeolog, publicista, překladatel,...“; KLEMENT K[...]. C[...]: Sdružení katolické mládeže, péče o mládež vůbec a její nutnost, in: SURSUM IV (1924) 7-8, 103-107. Tyto naše závěry byly souhlasně konzultovány s doc. V. Venturou a p. O. Mádrem (viz Email prostřednictvím dr. J. Polákové ze dne 17. 10. 2008, in: archiv autora).

⁴⁵ K postavě A. Storka spirituála bohoslovců v Brně, Hradci Králové a římském Nepomucenu viz PAVLÍK Jan: Budou vás vydávat soudům. Díl 2. Nekrology zemřelých členů české provincie T.J. v době rozptýlení v letech 1950-1990, Praha: Societas, 1996, 55-57; PITRUN: Jadrné memento..., passim (zvláště 25, 38, 44); CINEK František: Velehrad víry. Duchovní dějiny Velehradu, Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1936, 681-691 (v souvislosti s r. 1935); krátkou zmínkou viz CHAROUZ: Brněnský alumnát..., 28.

⁴⁶ Sbíрка Storkových článků k této problematice viz STORK Alois: Výpomoc laiků v duchovní správě. Příručka pro pomocníky ve farnostech, Hradec Králové: Družstevní nakladatelství, 1948.

⁴⁷ Srov. PIUS XI. Encyklika *Ubi arcano* ze dne 23. 12. 1922, in: AAS 14 (1922) 673-700; BECHER Paul: Katholische Aktion, in: LThK, vol. 5, 1347-1348. Je třeba připomenout, že v Československu se ustavila rozhodnutím biskupské konference z 25. října 1927 viz ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 158-161.

Vesnice: najít 4 lidi, s nimi promluvit! je pouč. o duch. životě, rozdělit ves mezi ně, hledat nemocného, oznámit to, kdo je v tísní, oni mají zvat na předn. a missie.

Tím se dá vše [?] zachránit!⁴⁸

Otec jezuita Stork měl duchovní promluvu i 17. dubna téhož roku a bohoslovec Salajka si poznamenal: „...*Výborová schůze družinská... nejdůležitější zbož. život a apoštol. práce... Začne se krátkou modlitbou. Pak něco číst: ze stanov, nebo něco z duch. života, o výborových věcech. Malá výchova výboru...aktuální otázky, ty má ředitel připravit.... Lépe je: Věc předloží a nyní se zeptá, jaké je jejich mínění. Nyní má každý otevřeně mluvit...pozor na klepy, proto opatrnost. Nesmí se nikdy donášet! Jen věcné věci. Jednání o osobách (personálie) se nezapisují...⁴⁹*

Ze dne 18. června si poznamenal: „...*Pozoruj se tehdy, když nejsi pod dozorem a poznáš, jakým opravdu jsi. A také jako tehdy činíš zbožného, nyní se objevíš jaký jsi. Není to fariseismus. Odkud dostaneš, a jak nabudeš charakteru – čili pravé důslednosti? Z pokorného sv. přijímání. Věnuj mu péči a nezapomínej na účinky a hled' je rozmnožiti. Jak? Činem! Ale v pokoře.⁵⁰ O mariánské družině si dělá Salajka poznámky i z promluvy ze dne 19. 6. 1923.⁵¹ Nebo si poznamenává: „Ředitel...2/ dává návod a povzbuzení k pořádnému duchovnímu životu. Družinské schůze nejsou náhradou za kázání! Kázání se předpokládá! Družinské schůze jsou ascetické konference, rozhovory o duchovním životě. 3/ dává návod a povzbuzení k apoštolské činnosti. Mariánská družina je seminář apoštolů – laiků. Nedostatek kněží bude trvat delší dobu. Duchovní správa je nutná s laiky. Podobně třetí řády... Ředitel je duší a jenom duší. Jak duše pracuje svými orgány, pak je to správné... Co do práva je hlavou a jedinou hlavou. Co do způsobu jednání je duší... Vlastnosti: 2x p (pietatem et prudentiam). Kdo nepěstuje duchovní život, není schopen být ředitelem. Hledět své moci používat pomocí druhých... 2x f (fervorem – horlivost; fortitudinem – pevnou rukou). Vlažný kněz nikdy řádně nepovede družinu. Udržet si druž. kázeň moudrým způsobem.⁵²*

V tomto období nemůžeme nezmínit velmi výmluvný dokument z pozůstalosti. Jde o část duchovního deníku bez roční data. Datujeme ho do roku 1923. Je asi výsledkem plodů výše citovaných duchovních promluv Klementa a Storka. List je datován 27.

⁴⁸ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Promluva p. Storka SJ v pražském semináři ze dne 6. 3. 1923.

⁴⁹ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Promluva p. Storka SJ v pražském semináři ze dne 17. 4. 1923.

⁵⁰ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Promluva, snad od Storka v pražském semináři ze dne 18. 6. 1923.

⁵¹ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Promluva p. Storka SJ v pražském semináři ze dne 17. 4. 1923.

⁵² CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Rukopisná poznámka k tématu mariánských družin.

květnem a náhle končí 5. červencem. Salajka reflektuje každý den 41 hledisek duchovního života v průběhu cca 30 dní. Většinu hodnotí číslicí od 1 do 5, případně +/- . Jedná se zřejmě o seminární režim, např.: chování po večerní modlitbě, probuzení: mysl k Bohu, umyvadlo, ranní modlitba, meditace, s. communio, s. missa, duchovní radosti, studium na fakultě (včetně přecházení do jiné budovy), kaple, oběd, visitatio, četba, růženec, studium, kaple, piae aspirationes. Většinou se Salajka ohodnotil dvojkou či trojkou, jedničkou, resp. pětkou pak jen sporadicky. V hlediscích hodnocených +/- si dává spíše záporné znaménko. Krátké zhodnocení: Salajka se hodnotí střízlivě, bez povýšenosti i skrupulanství. Humorem zavání hodnocení tzv. umyvadla, kde se v průběhu 30 dnů Salajka hodnotí od 1 až ke 4, což interpretujeme s důrazem na pečlivost i upřímnost.⁵³

Do stejného roku 1923 - do srpna (12.-19. 8.) můžeme také zařadit Salajkův pobyt v Mödlingu u Vídně, který je známý svým misijním ústavem verbistů St. Gabriel.⁵⁴ Zde se Salajka účastnil etnologického světového kongresu spolu s dalšími čtyřmi pražskými bohoslovci (František Kahoun, Alois Sandholz, Antonín Salajka a Rudolf Dörner).⁵⁵ Cestu inicioval pražský profesor srovnávací vědy náboženské Josef Hanuš.⁵⁶ Na kongresu byl také přítomen olomoucký profesor Gustav Klameth.⁵⁷ Zde upozorníme, že profesor Hanuš měl se Salajkou společný zájem – unionismus. Hanuš byl předsedou Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje těsně spjatého s velehradským unijním hnutím (viz níže), zajímal se o unionistické kongresy a aktivně se jich také účastnil.

Okrajově zmíníme Salajkovy zdravotní komplikace, které ho postihly nedlouho před závěrem studií v Praze. Začátkem března 1925 se podrobil bližší neurčenému chirurgickému zákroku v pražské všeobecné nemocnici a následně se až do konce března zotavoval doma v Moravské Nové Vsi. Salajka na toto upozorňuje začátkem června, kdy píše a prosí o uhrazení výloh Krombholzovu nadaci. Doplňme, že žádá o 350,- Kč.⁵⁸

⁵³ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Rukopisná část duchovního deníku.

⁵⁴ Okrajově viz ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 115.

⁵⁵ Srov. SKTF, fond Personalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky - osobní dotazník vyplněný Salajkou ze dne 30. 11. 1950.

⁵⁶ Srov. NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna (1931-1940), kt. kt. 10287, sign. 267/26 Salajka Ant. 191: Tiskopis na žádost o cestovní pas, č. 22660; AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanství spisy 1919-1923, kt. 9: č. j. 475: Žádost o cestovní podporu, podepsán J. Hanuš.

⁵⁷ K osobě J. Hanuše viz VAŇÁČ: Katolická teologická fakulta..., 143-144; PODLAHA Antonín: Úmrtí. Msgre. Dr. Josef Hanuš, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 5, 592; ŠTĚCH František: Josef Hanuš – „zahraniční ministr českých katolíků“ a zakladatel české religionistiky, in: TT 17 (2006) 3, 147-149; SKTF, Personalie: sl. Josef Hanuš; k osobě G. Klametha viz HEJČL Jan: Za Drem Gustavem Klamethem, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 7, 805.

⁵⁸ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: Dopis Salajky ze dne 10. 6. 1925; K nadaci, která v meziválečném Československu zajišťovala léčebnou péči nemajetným studentům i mimo Prahu viz HLAVÁČKOVÁ Ludmila: Mecenáš studentů a lékařů, in: FÓRUM, sešit 10 (2008) 1, 37-38.

Bohosloveckou fakultu Salajka úspěšně zakončil 28. června 1925.⁵⁹ Krátce na to byl 5. července vysvěcen arcibiskupem Kordačem na kněze, spolu s Václavem Klepšem (1900-1977),⁶⁰ k němuž ho vázalo dlouholeté přátelství.⁶¹ Historie tohoto přátelství je jistě pozoruhodná. Vždyť započalo již na bohoslovecké fakultě, utvrzeno bylo společným kněžským svěcením v r. 1925, prošlo i bolestivým obdobím rozdílných názorů na komunistické zásahy do života církve v padesátých letech, ale bylo i v dalších letech stále živé, jak nám o tom podává zprávu vzájemná korespondence z r. 1965. Nesmíme opomenout zmínit, že Václav Klepš se koncem svého života dostal do Velvar jako duchovní (1962-1977), odtud pak píše dopis profesoru Salajkovi a familiérně ho oslovuje „Můj milý Tonánku,...“!⁶²

Primiční mši svatou Antonín Salajka slavil dne 12. července 1925 doma v Moravské Nové Vsi.⁶³ K etapě základních teologických studií patří ještě Salajkova první literární činnost. Jako posluchač druhého ročníku již píše první krátkou zkazku do časopisu katolických slovanských bohoslovců Museum o unionistickém sjezdu na Velehradě v r. 1922.⁶⁴ K tématu se vrací v roce následujícím, kdy do stejného periodika píše o sv. Josafatu.⁶⁵ V průběhu studií píše ještě dva články do Musea, o 4. unionistickém velehradském sjezdu⁶⁶ a o úkolu katolických Slovanů.⁶⁷ Z toho je evidentní, že chuť k unionismu a křesťanském Východu Salajka měl od prvopočátků svých studií.

1. 1. 3 Kaplanské působení ve Velvarech a okolí (1925-1927)

Ve Velvarech u tamějšího kostela sv. Kateřiny byl od 1. září 1925 Salajka ustanoven kaplanem.⁶⁸ Působil zde s katechetou p. Františkem Pánkem, který za druhé

⁵⁹ Curriculum vitae pro habilitační řízení, in: SKTF, fond Personalía, sl. Antonín Salajka; SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971; AUK, fond KTF UK, FF UK.

⁶⁰ K pozoruhodné postavě p. Václava Klepše viz VRZAL Kamil: Perzekuce katolické církve na Benešovsku a Voticku v padesátých letech dvacátého století (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2004, 45-51; CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: korespondence Salajka – Klepš.

⁶¹ Srov SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971.

⁶² Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: dopis ze dne 31. 10. 1965 z Velvar.

⁶³ [Kompilace]: Doba dvou světových válek, in: http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009).

⁶⁴ Srov. SALAJKA Antonín: Unionistický sjezd na posvátném Velehradě r. 1922, in: MUSEUM LIV (1922/23) 1; 18-22.

⁶⁵ Srov. SALAJKA Antonín: Sv. Josafat, mučovník unie, in: MUSEUM LV (1923/24) 1-2; 16-19. 54-57.

⁶⁶ Srov. SALAJKA Antonín: IV. unionistický sjezd na Velehradě, in: MUSEUM LVI (1924/25) 1-2; 13-15. 49-54.

⁶⁷ Srov. SALAJKA Antonín: Úkol katolických Slovanů (Výklad ideje cyrilometodějské), in: MUSEUM LVI (1924/25) 5, 148-151.

⁶⁸ Srov. OLPA (1925) 9, 76

světové války zemřel v koncentračním táboře.⁶⁹ Děkanem byl jistý V[...] Seifert, sám velvarský rodák. Salajka také učil v blízkých vesnických školách v Černuci a v Ješíně. Později po roce 1930 (viz níže) již jako administrátor excurrendo učil také v Hobšovicích a ve Tmáni.⁷⁰ Ve Velvarech oficiálně Salajka působil až do r. 1934, vyjma studijní přestávky (viz níže).

Dovolíme si zde poněkud podrobněji zmínit první pastorační Salajkovo působení, hlavně v rámci výuky náboženství na školách. Ve fondu CDČT jsou totiž dochovány poměrně rozsáhlé dokumenty k tomuto působení. Jednak několik poznámek k výuce jako takové, ale i velmi podrobná příprava na oblasti svého působení. Jsou rukou kreslené podrobné mapky se jmény obyvatel a případně i jednotlivých žáků z Velvar a okolí (Bratkovice, Nábín, Černuc, Ješín, Velká Bučina).

V archivu CDČT je také uložena poměrně rozsáhlá složka dochovaných homilií Antonína Salajky, která pokrývá celých 50 let kněžské činnosti (dvacátá až sedmdesátá léta 20. stol.).⁷¹ Velká část těch nejstarších je adresována dětem k prvnímu svatému přijímání.⁷² Vůbec první dochovaná homilie je ze 6. září 1925, tedy necelý týden po Salajkově příchodu do Velvar.⁷³ Je tím vzácná, že jde o úvodní kázání ve Velvarech. Při letmém pročetí čtyř rukopisných stran nám v první části padne do oka stálý odkaz na Velehrad, sv. Hostýn, sv. Cyrila a Metoděje a arc. C. A. Stojana: „*Drazí v Kristu! Nejdř. arc. pražský dr. Frant. Kordač poslal mne k Vám, do Velvar, abych tu vypomáhal Vašemu vdp. děkanovi v duch. správě. Moje jméno už jest známo. Pocházím z jižní Moravy, z moravského Slovácka... Přináším Vám pozdrav z míst na Moravě posvátných a to předně z posv. Velehradu, kam před 1060 lety zavítali naši sv. apoštolové Cyril a Metoděj... Je to pozdrav od hrobu sv. Metoděje, který na Velehradě pochován, a ač hrob jeho není dosud nalezen, přece táhne k sobě tolik poutníků z celého slovanského světa. Ano, nedá se upříti, že Velehrad byl a jest ohniskem náboženského života na Moravě a že jeho význam pro náš mladý stát jest veledůležitý... Přináším Vám také pozdrav od hrobu arc. Stojana... Ano, hledíme-li na jeho život, vidíme, že byl mužem Prozřetelnosti Boží, který připravil všecko k onomu velikému a svatému dílu – sjednocení slovanských národů ve víře katolické... Ano,*

⁶⁹ K osobě Pánka viz CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: dopis A. Salajky Klepšovi ze dne 25. 11. 1965.

⁷⁰ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: dopis A. Salajky Klepšovi ze dne 25. 11. 1965.

⁷¹ Srov. CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání. Těsně před odevzdáním naší práce, jsme našli další část Salajkovi pozůstalosti, vč. cca 100 kázání z let 1925-1933.

⁷² Srov. Promluvy při sv. přijímání dětí ve Velvarech – ze dne 21. 3. 1926, 11. 4. 1926, v Černuci – 18. 4. 1926, 25. 4. 1926, 7. 11. 1926 – viz CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

⁷³ CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: Úvodní kázání z Velvar, 6. 9. 1925, MT 6, 33.

Velehrad jest náš program! Dále Vám přináším pozdrav od Matky Boží Svatohostýnské, k níž tolik poutníků každoročně putuje ze všech koutů Moravy, Čech a Slovenska...“⁷⁴

V další části tohoto kázání Salajka hovořil o svých snahách v duchovní správě: „...
slibuji Vám, že se budu vždycky přičiňovati, abych ve vašich srdcích utvrzoval sv. víru katolickou a posiloval Vaši vůli k životu křesťanskému... budu se s Vámi stýkati v kostele, s Vašimi dětmi ve škole, budu k Vám promlouvati slovo Božís kazatelny, ve zповědnici Vás budu smiřovati s Pánem Bohem, u sv. svátostí budu rozdavačem milostí Kristových, budu zaopatřovat Vaše nemocné a budu se s Vámi stýkati v katolických spolicích...“⁷⁵ A pokračuje o modlitbě: „*Jdu k Vám se srdcem prostým a upřímným, a prosím Vás snažně, abyste také ke mně byli prostí a upřímní... Drazí v Kristu, prosím Vás, modlete se i Vy za mne, nedostatečného, aby mně Pán Bůh udělil síly, bych s požehnáním Božím u Vás působil...*“⁷⁶ Závěrem pak hovoří o následcích prvorepublikových odpadů od víry: „*Drazí v Kristu, nemohu smlčiti to, co bolestí naplňuje srdce moje, totiž, že během posledních let mnozí z farnosti odešli od matky své, církve katolické, která je odchovala. Odešli, mnozí byvše svedeni, jiní z nevědomosti. Já se budu modliti za všechny tyto duše a vyprošovati jim milost od Pána Boha, aby našli cestu zpátky a prosím Vás snažně, abyste i Vy podobně činili, modlitbou a dobrým svým příkladem.*“⁷⁷ Závěrem dodává recept na šťastný život: „*Tak, drazí v Kristu, budeme-li žít dle sv. víry, budeme šťastni a spokojeni zde na tomto světě a zasloužíme si, abychom se po smrti dostali do království nebeského. Amen.*“⁷⁸

Do tohoto období také spadá dochovaná promluva rodičům dětí, kteří přistupují prvně ke svatému přijímání. Zde v poněkud delším rozsahu Salajka rodiče podněcuje ke křesťanské výchově, ale snaží se i prohloubit víru v nich samotných. „*Na první pohled se nám zdá, že je to pro děti 7 leté příliš brzo, ukládati tyto povinnosti [např. posty, pozn. aut.]. Avšak, postavíme-li se na stanovisko Církve sv., to jest na stanovisko víry této duchovní správkyně lidí, zmizí obtíže. Se stanoviska Církve nejsou tato církv. přikázání nějakými pouty pro člověka, nýbrž velikými dary a prostředky milosti. Proto nesmí otázka zníti: kdy musejí děti zachovávat přikázání církevní? nýbrž kdy smějí se cítiti jimi zavázány?*“⁷⁹

Pojďme se však věnovat i stylu vyučování kaplana Salajky. Tím i pochopíme Salajkův vlastní duchovní život. V pozůstalosti byl nalezen rukou psaný lístek s třemi body

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: Kázání k dospělým u příl. prvního sv. přijímání ze dne 11. 4. 1926 ve Velvarech.

zaměřenými k vyučování, a to „Před vyuč. a kázáním: 1) představ si, že klečíš před svatostánkem; 2) zaved' bezdrátové spojení: víra, naděje, láska, pokora, důvěra; 3) začni mluvit – je to s Ježíšem!“⁸⁰

S tím souvisí i rukou psané tzv. zásady duchovního života, kde Salajka píše: „1/ Dle sv. Bernarda jsou 3 prostředky pro ap. činnost: a) slovo, b) příklad, c) modlitba; nejdůležitější pak z nich je modlitba. Aplikace: a) sv. breviář hlasitě, na kolenou, pomalu, b) ústní modlitby věrně, c) střelné modl. stále; 2/ Duch modlitby, rozjímání je hlavní věcí. Všecko ostatní z toho samo vyplývá. 3/ Nedůvěřuj sobě nikdy! Utíkej z nebezpečí (myšlenky, oči, příležitosti)! A důsledně! In fuga salus! Věř tomu! 4/ Boj se hříchu! Pamatuj na peklo! Vzpomeň mše sv.! Nezapývej se věcmi pozemskými, ale nebeskými. 5/ Pros neustále o pokoru a pomoc Boží ke všemu!“⁸¹

O týden později píše Salajka další tzv. zásady, tentokrát více zaměřeny na svůj studijní růst. „1/ Čekati; 2/ Modlití se: o pomoc Boží, o osvětlení; 3/ Studovati: a) řečtinu, b) latinu, c) jazyky – italský, ruský, francouzský; 4/ Míti v patrnosti vědecký a praktický unionismus. 5/ V duch. správě: a) trpělivost, b) prostředky nadpřirozené, c) opravdový duch. život; 6/ Pamatuj: co bude vůle Boží, to se stane!“⁸²

Už zde můžeme cítit jeho pozdější profesní zaměření, také jistou netrpělivost ohledně studia a skrytý boj o povolání. V této době totiž již Salajka navazuje kontakty s jezuitským řádem, konkrétně s prof. Spáčilem⁸³ ohledně možného studia na Papežském orientálním ústavu v Římě. Spáčil mu ve svých dopisech radí stran duchovního rozlišování a konkrétně mu nabízí vstup do Tovaryšstva Ježíšova, či k belgické Kongregaci Benediktýnů.⁸⁴ O tom se však zmíníme až později. Ještě si představíme jeho zásady pro svá kázání: „Kázání: 1. Hlasitě; 2. Líbezným tónem; 3. Vznešeně=kazatelským tónem; 4. Klidně a pomalu; Praeparatio: a) modlitba, b) učení přednesu; Post concionem: oratio ad Deum pro animabus fidelium; S. Antonii, patrone praedicatorum et confessionarium, ora pro me! S. Franc. Xaveri et Petre Claveri, orate pro me!“⁸⁵

Do tohoto novokněžského období také zařazujeme Salajkovu aktivní účast na bohosloveckém sjezdu v roce 1926 na Velehradě. Salajka zde pronesl přednášku, o které se v periodiku Našinec dochovalo zajímavé svědectví. „Odpoledne po 2. hodině zakončeny

⁸⁰ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Zásady bez datace.

⁸¹ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Zásady ze dne 19. 8. 1927.

⁸² CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Zásady ze dne 25. 8. 1927.

⁸³ Základní životopisné údaje in: AMBROS Pavel: Spáčilovo ztracené *Psallite regi nostro III* nalezeno, in: ST 8 (2006) 3 [25], 83-86; k bibliografii pak konzultovat MADEY Johannes: Spacil Theophil, in: BBKL sv. 16, 1451-1453 (nebo in: http://www.bautz.de/bbkl/s/spacil_t.shtml - vyhledáno průběžně); PAVLÍK: Budou vás vydávat soudům. Díl 2..., 5-7.

⁸⁴ CDČT, Fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis Spáčila Salajkovi ze dne 21. 3. 1927 a podobně i ze dne 5. 9. 1927.

⁸⁵ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Zásady pro kázání.

referáty, posledním dp. P. Ant. Salajka, kaplana z Velvar v Čechách: »Novokněz na vinici Páně«. V této přednášce zvláště pro novosvěcence, poukázáno na mnohé vzácné momenty zdárné pastorační novokněze-začátečníka. I zde podáno mnoho zásad a námětů k přemýšlení a propracování, vesměs dle preventivní metody Dona Bosca. Po poděkování za krásnou přednášku vítá....⁸⁶

Vrátíme-li se zpět k Salajkovu kaplanování, pak si všimněme poznámky ke školnímu roku 1927/28. Salajka zde mluví o čtyřech bodech k výuce: „1/ Hned od první hodiny začnu prostředky nadpřirozenými: a) naučiti děti řádně a krásně se modlití (tj. pomalu, potichu). Mysl k Bohu!; b) naučiti děti obětavosti (ve škole a při sv. nábož. klidně seděti, dávati pozor, učiti se s láskou – po vyučování v klidu vycházeti). Oběť! 2/ Hned od začátku je uváděti do křesťanského života: a) zpytování svědomí (sešitek – měsíc – modlitba ráno a v poledne a večer, neděle, ctnost (obětinky)) Kontrola!; b) co nejdříve sv. svátosti (hned začni připravovati – milost Boží působí zázračně!); c) cvičení v určité ctnosti (měsíčně – do sešitku aplikace k tomu často). 3/ Všecky děti přivést k Božskému Srdci Páně! a) vylož jim to dětsky; b) dej jim obrázek; c) nauč je střelné modlitby; d) pověz jim jak uctívati B. Srdce P.; e) s nadpřiroz. prostředky nečekej, nýbrž hned jimi děti zahrň, zatop, abys tak zadával nástrahy satanovy; f) Když děti nezískáš sámému P. Ježíši – všecko marné! 4/ Prostředky pouze přirozené dnes neznamenať nic!“⁸⁷

Důraz na nadpřirozené prostředky se u Salajky dá vystopovat i o něco dříve. Například v dubnu 1926 má ve Velvarech kázání k rodičům dětí, kteří prvně přijímají Svátostného Spasitele. Rodiče upozorňuje na nadpřirozené výchovné prostředky, jejichž vrcholem jsou tzv. 3 výchovné svátosti – eucharistie, zpověď a biřmování.⁸⁸

Hluboký a krásný vztah k dětem dosvědčuje kázání k prvnímu svatému přijímání z vesnice Černuci z května 1927. Salajka zde mnohými líbeznými slůvky oslovuje děti a zapaluje v nich touhu po Ježíšovi. Jeho promluva je koncipována: Úvod - Život Ježíšův - Ve svátosti oltářní - Nechte maličkým... - Svaté přijímání - Dobrý úmysl – Díky - Časné sv. přijímání.⁸⁹ Salajka všechny děti upozorňuje na nebeskou matku Pannu Marii, která chce, aby všechny děti přišly k Pánu Ježíši. Dětem také klade na srdce, aby poslouchaly

⁸⁶ J[...] Š[...]: Sjezd čl. bohoslovců na posv. Velehradě, in: Našinec 62 (1926) 174 – 3. srpna 1926, 1-2 (za tento údaj vděčím Mgr. Pavlu Jägerovi).

⁸⁷ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Poznámky o škole I (1927-28).

⁸⁸ „...Jedná se o to, aby si děti zachovaly křestní nevinnost, aby ji těžkým hříchem neztratily. To se nedokáže nějakými prostředky lidskými, to je možno jen prostředky nadpřirozenými. Jedná se o to uchovat duši stále svatou! A tu přichází na pomoc Církev sv. se svými výchovnými, velkolepými prostředky, které jsou s to, tuto křestní nevinnost uchovati. Jsou to 3 výchovné svátosti: nejsv. svátost oltářní (Eucharistie), sv. zpověď a sv. biřmování.“, Kázání k dospělým u příl. prvního sv. přijímání ze dne 11. 4. 1926 ve Velvarech, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

⁸⁹ CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: „Cor Jesu Eucharisticum miserere nobis“ - promluva u prvního svatého přijímání v Černuci ze dne 15. 5. 1927.

své pozemské maminky, aby jim působily radost a vážily si jich. Tím se budou líbit i nebeské matce Marii.⁹⁰

V dalším dokumentu můžeme vidět zase zaměření k rodičům: „*Heslo: Vychovávej rodiče děti! 1/ Leták všeobecný o spolupráci a zodpovědnosti (přílož: brožura: Výchovy dítěte). 2/ Leták jako výzva ke koupi bibl. dějepravy (Kubiček) (přílož: 1 [?] knihy). 3/ Leták o sv. svátostech (1) – o nábož. životě dětí (modlitba, nedělní a svát. mše sv., učení nábož. atd.) (2) – o časopise (přílož) (3) – o večer. toukách (4) – o slušnosti (5) – atd. 4/ Napřed náboženské knihy, potom časopisy!*“⁹¹

Začátkem školního roku (snad 1927/28) tehdejší kaplan Antonín Salajka napsal spolkové mládeži velmi osobní dopis. Hlavním bodem dopisu je naprostá změna v Salajkově smýšlení o katolickém spolkovém životě, jak sám píše. Zmiňuje se jednak o své účasti na přednášce Katolické akce v Praze, ale také zmiňuje četbu „*jistých znamenitých knih*“. Tyto dvě události zřejmě pomohli, ale i výrazně otřásl mladým nadšeným kaplanem, který aktivně pracoval s mládeží.⁹² Salajka zde nevyjmenovává žádná chybná rozhodnutí, či chybné aktivity z minula, jen dost upřímně vyznává: „*Je mně od duše líto těch dvou let, kdy jsme kráčeli cestou, která nevedla k cíli. Bojím se, aby spolkový život se nestal osídlem pro mne, jakož i pro Vás.*“⁹³ V dopise se také zmiňuje o dosti bídných náboženských poměrech ve velvarské farnosti, které chce napravit nadpřirozenými prostředky směřující k Božímu požehnání. Mládežnický spolek chce obnovit jen v případě, že by byly splněny jisté podmínky – 1/ skupina se zasvětili Božskému Srdci Páně (tak úcta k Srdci Páně se stane hlavním znakem skupiny) - povinné, 2/ každou třetí neděli bude v kostele pro skupinu promluva a skupina obnoví zasvěcení - povinné, 3/ jednou za měsíc bude na děkanství tzv. konference (výklad pravd víry, úvod do křesťanského života, praktická pomoc v duchovní správě), která se zahájí a ukončí modlitbou - povinné, 4/ mládež má přistupovat měsíčně ke svátostem - nepovinné, 5/ mládež bude v kostele tam, kde kaplan určí - nepovinné, 6/ týdenní besídky by se měli věnovat lehčím tématům (četba, zpěv, hry) – nepovinné, ...⁹⁴

⁹⁰ „Je dnes také svátek matek, kdy máte ukázat svým matkám pozemským jak si jich vážíte, je máte v účtě a jak jim chcete působit vždy jen radost. Ale vězte milé děti, že tím více budete působit radost svým maminkám pozemským, svým rodičům, čím více se budete líbiti nebeské Matce P. Marii a čím blíže budete vždy blížit k P. Ježíši.“ Dodatek k „Cor Jesu Eucharisticum miserere nobis“ ze dne 15. 5. 1927, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

⁹¹ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Poznámky o škole 2 (1927-28).

⁹² Na tuto akci snad odkazuje dopis od jistého kaplana Mušky z Michle viz CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: dopis p. Mišky z Michle ze dne 29. 3. 1926.

⁹³ CDČT, Fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: Salajkův dopis mládeži, 11. 9. bez roční datace.

⁹⁴ Srov. CDČT, Fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: Salajkův dopis mládeži, 11. 9. bez roční datace.

Z přelomu září a října 1927 pochází krátké úvahy (punkta) o duchovním životě. V souvislosti s textem Mt 18, 1-6, hovoří o obrácení ve smýšlení i v jednání. Dále zdůrazňuje „*být jako dítě*“, tzn. mít velikou důvěru, upřímnost, čisté úmysly a svatost duše. Také hovoří o poníženosti dítěte, tedy o drobné práci a skromnosti v jednání. Závěrem si dává za úkol přijímat děti ve jménu Pána Ježíše. Jednat s nimi podle nadpřirozených zásad. Z toho pak shrnuje důsledky pro kněze: prostota a čistý úmysl v myšlení, slovech i jednání, nepodcenění drobné práce (zde dává příklad sv. Terezie z Lisieux) a na konec zdůrazňuje, že by vztah s dětmi měl být určován zásadami Božími.⁹⁵

O několik dní později se pak zmiňuje o své úctě k Božskému Srdci Páně. Poznává si určité body, které by u svatostánku měl Božskému Srdci svěřit - všechny potíže s dětmi ve škole (např. nekázeň) i mimo školu (např. pozdrav, chování) a jejich náboženský život (např. modlitba, mše sv.). Za druhé by měl „*referovat Božskému Srdci Páně u svatostánku*“ o všech potížích s dospělými (zpověď, nedělní mše, časopisy, spolky,...). Ovšem podobně i o mládeži. Závěrem dodává, oč by měl prosit - za osvětlení rozumu, za Boží požehnání pro práci a za tichost a pokoru.⁹⁶

Pro úplnost ještě odcitujme Salajkovy body k rozjímání o kněžství, které bychom zřejmě mohli datovat také do tohoto období. „*1/ Kněz ustanoven je pro lidi; 2/ Má míti lítost nad: a) nevědomými (instructio), b) bloudícími (caritas oratio); 3/ Má mysliti na svou vlastní slabost v a) rozumu a ve b) vůli; 4/ Oběť mše sv. a svůj úřad koná za hříchy a) lidí, b) své vlastní; 5/ K úřadu jest povolán a má moc od Boha (humilitas, gratiarum actio, fervor, perseverantia). 6/ Vzor: Ježíš Kristus – bonus pastor, a) cognitio ovium, b) život za ovce dáti.*“⁹⁷

Několik týdnů po těchto slovech Salajka opouští Velvary, aby mohl dále studovat. Odchází do Říma na Pontificium Istitutum Orientale. Co však tomuto kroku předcházelo, se pokusíme nastínit v následující kapitole. Ještě zmíníme jeho pilnou literární aktivitu, když za velvarského působení publikoval celou řadu příspěvků, hlavně do ČKD.⁹⁸

1. 1. 4 Studium na Pontificium Istitutum Orientale v Římě (1927-1930)

Tato podkapitola vyžaduje náš návrat do Salajkových studií. Několik týdnů před závěrem studií a vysvěcením, na jaře r. 1925 dostal Salajka dopis od druhého českého

⁹⁵ CDČT, Fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: Příprava k Mt 18, 1-6.

⁹⁶ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Body k „Božské Srdce Páně“, ze dne 6. 10. 1927.

⁹⁷ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: Rozjímání nad tématem kněžství.

⁹⁸ Podrobně viz bibliografie: ČKD 1926 - Základy psychologie pastorace, Papežský Východní ústav v Římě, Náboženské poměry v Rusku,...; ČKD 1927 - První sv. přijímání a eucharistická výchova dětí, Klérus v anglikánské církvi, V. unionistický sjezd na posv. Velehradě 1927,...

posluchače na Papežském východním ústavu (Pontificium Istitutum Orientale, zkráceně PIO) dr. J. Michalského⁹⁹ z Říma ohledně možného studia na tomto institutu.¹⁰⁰ Z dopisu je zřejmé, že Salajka se sám o studium zajímal a napsal Michalskému dopis, kde ho žádá o rady. Michalský na Salajkův zájem upozornil profesora tohoto ústavu jezuitu Bohumila (Teophila) Spáčila, který Salajkovi měl údajně zaslat prospekt. To vše se dělo koncem roku 1924, možná začátkem r. 1925. Michalský ve svém dopisu z 1. března dává následující pokyny k možnému pokračovacímu studiu: klade patřičný důraz na svolení pražského arcibiskupa¹⁰¹ ke studiu, mj. v souvislosti s vyjednáváním ubytování v Římě. V České koleji (Nepomucenum) totiž neradi přijímali kněze. Podpora, pomoc a svolení od biskupa proto byla tím důležitější. Michalský také zdůrazňuje, ať Salajka nepočítá s žádnou hmotnou pomocí od někoho jiného. Mluví také o výhodě studia ihned po vysvěcení, ale zároveň upozorňuje na tíživý stav nedostatku kněží v Čechách.

Michalský pak Salajku upozorňuje na nutnou znalost latiny (většina přednášek v latině), řečtiny (pouze k porozumění citátům), italštiny (obecně pro život v Římě), ale také němčiny, bez níž „*skoro je nemožno vědecky pracovati*“. Dále upozorňuje na francouzsky přednášené, ale nepovinné tzv. Archeologické praktikum. Co se týče finanční stránky studia, Michalský Salajkovi uvedl 25 lir jako nutnou denní potřebu (v tehdejších kurze dle Michalského 1 lira = 1, 40,- Kč). Co se týče ubytování, předkládá situaci v římských hospicích a ubytováních pro poutníky. O sloužení mší svatých výslovně uvádí,

⁹⁹ Dle Salajky byl dr. Michalský druhým Čechem, který na PIO studoval. Prvním byl jezuita Josef Lepka (+1931) určený pro ruskou misii, před smrtí novicmistr na Sv. Hostýně (k osobě Lepky SJ viz PITRÚN: *Jadrné memento...*, 176; LEPKA Josef: *Snahy o sjednocení církví a ústav sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě*, in: *Deset let ústavu sv. Cyrila a Metoděje pro misie slovanské na Velehradě /1916-1926/*. Dobrodincům a přátelům ústavu věnuje z vděčnosti ředitel a učitelský sbor, Velehrad, 1926, 6-17). Michalský po svém návratu působil jako profesor náboženství na gymnáziu v Prostějově – srov. SALAJKA Antonín: *Papežský Východní ústav v Římě*, in: *ČKD LXVII/XCII (1926) 3-4. 9-10, 262-263. 636 – ČKD dostupné ve virtuální knihovně KTF UK www.depositum.cz*.

¹⁰⁰ Pontificio Istituto Orientale (Papežský východní ústav) v Římě byl založen v roce 1917 Benediktem XV.. Mezi čelní profesory tohoto ústavu patřili a patří i mnozí Češi: Bohumil Spáčil SJ, Vincenc Pořízka, Josef Luska, Jan Řezáč SJ, Josef Olšr SJ, Tomáš Špidlík SJ, Richard Čemus SJ,... K historii ústavu např. viz SACRA CONGREGAZIONE PER LA CHIESA ORIENTALE: *Oriente Cattolico. Cenni storici e statistiche*, Roma: Città del Vaticano, 1962, 469-472; SALAJKA Antonín: *Papežský Východní ústav...*, passim; IDEM: *Orientální ústav*, in: MERELL Jan (a kol.): *Malý bohovědný slovník*, Praha: ČKCh, 1963, 361-362; BENEDIKT XV.: *Orientis catholici (motu proprio ze dne 15. října 1917)*, in: AAS 9 (1917) 531-533; BENEDIKT XV.: *Quod nobis (apoštolský list ze dne 25. září 1920)*, in: AAS 12 (1920) 440-441; také anglicky na stránkách - www.pontificalorientalinstitute.com/newsrecent-news-and-events-at-poi/welcome.html (vyhledáno dne 10. 4. 2008); K českým osobnostem okrajově také ŠPIDLÍK Tomáš: *Čeští jezuité a slovanský Východ*, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: *Velehrad – filologi versus filosofoi*. Příspěvek spirituální teologie k 800letému výročí, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005, 245-249; ČERVINKA Arnošt: *Významné osobnosti Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži*, Kroměříž: Arcibiskupské gymnázium, 2007 (k Pořízkovi s. 10-11).

¹⁰¹ Arcibiskupem v tuto dobu byl František Kordač (jmenován 16. 9. 1919, konsekrován 26. 10. 1919), světitel biskupy byli – Jan Nepomucký Sedlák (vysvěcen 8. 9. 1917), Jiří Glosauer (vysvěcen 8. 9. 1917), Antonín Podlaha (vysvěcen 11. 4. 1920) – viz KETTNER Jiří: *Dějiny pražské arcidiecéze v datech*, Praha: Zvon, 1993, 198 et 243; MAREK Pavel: *Arcibiskup pražský František Kordač*, Olomouc: Moneta-FM, 2005, 24 et passim; BUBEN Milan M.: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha: Logik s.r.o., 2000, 184-187; ZLÁMAL: *Příručka českých církevních dějin*, sv. X-1..., 73-74.

zřejmě na přímý dotaz Salajky, že „*měl-li byste štěstí u Apoštolátu, nevím, ale pochybuji.*“¹⁰² Také dokládá, že podmínkou k přijetí na PIO je pouze absolvované základní bohosloví. Závěrem Michalský nabádá Salajku ke kontaktu s nějakým profesorem z pražské fakulty, který má kladný vztah ke studiu v zahraničí. Fakulta by pak měla určit Salajkovi předmět studia a ten by v Římě začal navštěvovat i PIO (jako mimořádný posluchač). Tím upozorňuje i na nutné dobrozdání fakulty k jeho studiu pro arcibiskupa Kordače,¹⁰³ čímž by fakulta mohla vymoci jeho dovolení a na Ministerstvu by pak zpětně mohla vymoci finanční podporu v hodnotě až 5000,- Kč. Na úplný závěr nutí Salajku k rychlé akci, protože času k započítí studia po prázdninách bylo již velmi málo.¹⁰⁴

Vedle celé řady zajímavých faktografických údajů z výše uvedeného dopisu můžeme vyčíst i něco málo o Salajkovi samotném. Jednak je evidentní, že sám měl zájem pokračovat ve studiu, pokud možno v cizině, a to, pokud možno hned po vysvěcení, tedy v roce 1925. Je také celkem jasné, že se chtěl speciálně věnovat otázkám východního křesťanství, proto se blíže zajímal o PIO.¹⁰⁵ Z čeho tento zájem pramenil?¹⁰⁶ Na tuto otázku se pokusíme odpovědět níže.

V roce 1925 Salajka do Říma neodcestoval. Domníváme se, že z důvodu nedostatku kněží. Začátkem září 1925 se Salajka stal kaplanem ve Velvarech a začíná jeho pastorační působení, které jsme již krátce zmínili. O rok později, v roce 1926 Salajka kontaktuje pražského prof. Beneše. Ten mu v říjnu 1926 píše, „*přeji Vám, aby Bůh Vaše přání splnil. Překážkami se nenechte odstrašit.*“¹⁰⁷ Profesor Beneš zde souhlasí s plánem, který mu Salajka přednesl a který byl z hlavy profesora Spáčila. Totiž chodit dva roky na PIO, následně si zde udělat doktorát a zároveň si zapsat nějaké přednášky na Angelicu či Gregoriánu. Opět zdůrazňuje nutnost souhlasu arcibiskupa, u kterého - jak poznamenává - by se měl přimluvit i prof. Spáčil. Jak vyplývá ze Spáčilova dopisu z března 1927 opravdu

¹⁰² Zřejmě termínem „Apoštolát“ myslel Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje... (viz níže).

¹⁰³ Jak z korespondence dále plyne, konečné kladné schválení dal Salajkovi arcibiskup Kordač, přičemž to Salajkovi oznámil světicí biskup Podlaha – CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: dopis biskupa Podlahy Salajkovi ze dne 9. 9. 1927.

¹⁰⁴ Výše uvedené údaje a citace plynou z dopisu Dr. J. Michalského z Říma ze dne 1. 3. 1925, in: CDČT, Fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO; Michalský Jan 1888-1936, narozen ve Štramberku, zemřel 28. 7. 1936 v Prostějově. Katolický kněz, doktor teologie, autor knihy o církvi a publikace o zvonech – viz [CD-ROM]: Národní jmenné autority: křesťanství (1901-2000), Praha: CKK 2003.

¹⁰⁵ To potvrzuje rukopisný lístek s pěti nutnými body k vyřízení pro studium v Římě psaný Salajkou (s odkazem na jméno Handlíř - zřejmě až z r. 1926 či 1927): 1. Studium řádné na O.V.Ú.; 2. studium mimořádné na některé univerzitě (Gregorianum, Angelicum) – apologetika; 3. Pobyt: Česká kolej – Collegio Mascherone (dr. Handlíř Brno); 4. Dobrozdání fakulty, dovolení ordinaria, dovolení duchovního správce; 5. Úhrada (cca 6750,-/10 měsíců – vlastní prostředky, stipendium) - uvedeny jsou i kontaktní osoby – prof. Spáčil, P. Lepka, dr. Michalský, dr. Beneš, dr. Handlíř, in: CDČT, Fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

¹⁰⁶ K definování křesťanského Východu viz AMBROS Pavel [et alii]: Svoboda k alternativám. Kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008-2009, 554-559; MYSLIVEC Josef: Křesťanský východ a my, in: ŽIVÁ TEOLOGIE 4, Praha: ČKCh, 1970, 7.

¹⁰⁷ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis prof. J. Beneše ze dne 10. 10. 1926.

napsal pražskému arcibiskupovi v této věci v září 1926. Arcibiskup však nijak dále nereagoval.¹⁰⁸ Spáčil odkázal na jistého dr. Handlíře z Brna, který bydlel na České koleji. Tomu píše Salajka až o rok později, kdy se ptá na všechny možné základní informace ohledně studia a pobytu v Římě.¹⁰⁹

Můžeme tak říci, že v roce 1926 Salajka opět neodcestoval. Toto období je důležité v jeho duchovním životě. Onen neúspěšný pokus z roku 1925 jít studovat do Říma a jeho nevyslyšení se totiž zřejmě nemalou měrou odrazilo i v jistém dramatu povolání, který Salajka zažíval v průběhu let 1926 a 1927. Spáčil to naznačuje ve svém dopise Salajkovi z března 1927: „*Jste tedy v trapné situaci: S jedné strany působení pro sjednocení církvi pro svou důležitost a aktuálnost, pro niž jistě Bůh nyní mnohé duše k tomuto apoštolskému dílu volá a připravuje a vzhledem k Vaší snaze a vloze zdá se skutečně býti vůlí Boží, s druhé strany poslušnost k arci. pastýři Vám brání použití prostředků k dosažení tohoto cíle a snad vůbec se mu věnovati. Za takových okolností by se mi zdála myšlenka, která, jak píšete, občas Vás napadá vstoupiti do nějakého řádu věcem sjednocování se věnujícího, vskutku znamením hlasu Božího.*“¹¹⁰ Spáčil také oceňuje Salajkův zájem a vlohy pro unionismus¹¹¹ a navrhuje Salajkovi takový druh řádu, který má „*působení jak theoretické (vědecké) tak praktické pro unii, a to buď tak, že se přijme ritus východní, nebo i při podržení ritu latin[...]*.“ Jmenuje tak jezuity a belgickou Kongregace benediktýnů. Přesto klade největší důraz na exercicie, a ty vlastně Salajkovi nejen doporučuje, ale výslovně po nich volá. „*Abyste to co nejlépe vykonati mohl, vezměte se dovolenou na 4 nebo 5 denní exercicie, které byste měl vykonati privátně za vedení některého Pátera. Odporučoval bych Vám P. Jos. Lepku (nyní: Sv. Hostýn, p. Bystřice, Morava), který zná Vás a sám se o unii zajímá.*“¹¹²

Protože nemáme dochovány Salajkovy dopisy Spáčilovi, pramenem jsou pouze Spáčilovy odpovědi a postřehy. Co z nich můžeme vyčíst o Salajkovi samotném? Salajka v sobě cítil povolání ke službě pro jednotu církve již v dobách základního studia bohosloví v Praze. Pražský arcibiskup Kordač však nebyl nakloněn jeho nápadu a touze, že by šel

¹⁰⁸ CDČT, fond AS IV- Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis pro. B. Spáčila SJ ze dne 21. 3. 1927.

¹⁰⁹ „1. řádný titul; 2. koho přijímají; 3. je v tom celé zaopatř.; 4. plat měsíční; 5. pořádek (r. a večer); 6. kam a jak žádosti; 7. daleko k O.V.Ú.; 8. jiné ústavy?; 9. kolik nyní pobyt měsíčně; 10. intence, kde; 11. co si vzít; 12. speciální pokyny; dopis dr. J. Handlířovi do Tišnova 6/8 27.“ - koncept dopisu dr. Handlířovi ze dne 6. 8. (příp. 8. 6.) 1927, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

¹¹⁰ CDČT, fond AS IV- Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis pro. B. Spáčila SJ ze dne 21. 3. 1927.

¹¹¹ „...Z rozmluvy s Vámi a z toho, co jste napsal, soudím, že máte pro unionistické snahy a práci zájem i vlohy...“ CDČT, fond AS IV- Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis pro. B. Spáčila SJ ze dne 21. 3. 1927.

¹¹² Nebo dále: „To jsou všechno důvody, jest třeba uvážiti, ale konečně vše musí býti dílem milosti Boží a rozhodnutí se musí státi v samotě mezi Vámi a Pánem Bohem. Jest třeba tedy mnoho za osvětlení se modliti, a vzpomínám nyní denně také na tento úmysl při Memento mše sv.. Nebude-li jinak nebo dříve příhodno, bylo by radno exercicie si n. př. vykonati po unionistickém sjezdu, buď na Sv. Hostýně nebo na Velehradě, kde je více klidu. Mělo by to tu výhodu, že by to bylo méně nápadné.“ dopis pro. B. Spáčila SJ ze dne 21. 3. 1927, in: CDČT, fond AS IV- Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

ihned po vysvěcení studovat danou problematiku na PIO, zřejmě z praktického důvodu nedostatku kněží. Z dalších listů je také pravděpodobné, že tehdejší světitel biskup Podlaha¹¹³ zřejmě za Salajku orodoval a v jeho úmyslu ho podporoval.¹¹⁴ Evidentní také je, že když byl Salajka jmenován kaplanem ve Velvarech s velkou chutí se tohoto úkolu chopil, i když ono volání a intuice ku pomoci církvi ke sjednocení v něm byla stále. Můžeme tu vidět Salajkovu tvrdohlavost a cílevědomost. S touto jeho charakteristikou se potkáme i v letech padesátých.

V srpnu 1927 si pak Salajka rukopisně shrnul úkoly, mezi nimiž je i zdokonalování a výuka cizích jazyků (italštiny, řečtiny, latiny, francouštiny a ruštiny), což chápeme tak, že se cílevědomě připravoval na možnost odcestovat.¹¹⁵ Dne 8. srpna dostal dopis od jistého dr. Mouřinovského docenta gymnázia v Tišnově, který Salajkovi píše o svém studijním pobytu v Římě, kde navštěvoval Angelicum. Vedle praktických rad se nejvíce zmiňuje o svém bydlišti, totiž o *Istituto ecclesiastico di Maria Immacolata*.¹¹⁶ Předběhneme zde a upozorníme, že 13. října dostal Salajka latinsky psaný korespondenční lístek z tohoto institutu, kde mu s lítostí oznamují, že ho od listopadu nemohou ubytovat.¹¹⁷

V září 1927 Salajka dostal krátký dopis od Spáčila, ze kterého lze snadno postřehnout Salajkovu nervozitu, puzení a stálou chuť studovat unionistické otázky. Spáčil opět schvaluje snahu o získání souhlasu arcibiskupa Kordače, přesto mu radí: „*Nebude-li Vám letos vyhověno, trvám při své radě, abyste si co nejdříve vykonal exercicie za účelem poznati vůli Boží, zda-li myšlenka vstoupit do řádu, kde by Vaši touze po unionistických pracích mohlo býti vyhověno, jest vskutku hlasem božím a pak abyste další kroky dle toho zařídil.*“¹¹⁸ Upřímně a velmi jasně pak Spáčil končí svůj dopis větou o odevzdání se do Prozřetelnosti Boží.¹¹⁹

¹¹³ K postavě Podlahy viz ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 137; ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X - Doba československého katolicismu, část 2., Olomouc: CMBF v Praze, pobočka v Olomouci, 1972, 93; PUTNA Martin C.: Česká katolická literatura 1848-1918, Praha: Torst, 1998, 240-248; HANUŠ: Malý slovník osobností..., 120-121; ČIHÁK Josef: Za + drem Antonínem Podlahou, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 130-134; LEBEDA Jan: Sváteční člověk. Život biskupa Antonína Podlahy (1865-1932), Praha: ČKCh, 1965. V kontextu SKALICKÝ Karel: Katolická filosofie a teologie zvláště tomistická v české společnosti XIX. a XX. století, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Slovo a naděje. Sborník, Řím: Křesťanská akademie, 1978, 45-79 (62-63).

¹¹⁴ „Důstojný Pane! Milerád budu nápomocen k tomu, aby přání Vaše, pokud bude možno, došlo splnění. V bratrské lásce oddaný, Dr. Podlaha“ dopis biskupa Podlahy Salajkovi bez datace, in: CDČT, fond AS IV-Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

¹¹⁵ Viz výše - Zásady ze dne 25. 8. 1927, in: CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní.

¹¹⁶ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis dr. Mouřinovského ze dne 8. 8. 1927.

¹¹⁷ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé: Torzo korespondenčního lístku z Istituto Ecclesiastico Maria Immacolata ze dne 13. 10. 1927.

¹¹⁸ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis prof. Spáčila ze dne 5. 9. 1927.

¹¹⁹ „Kdybyste poznal že to vůle boží není, radil bych dalšího naléhání nechat a úplně se odevzdati do prozřetelnosti boží a svých představených. V ochranu boží Vaší Důstojnost poručí, všeho požeňání přeje a

Události však nyní nabrali celkem rychlý spád. O čtyři dny později, co Spáčil formuluje svůj uklidňující dopis, vlastní rukou píše Salajkovi biskup Podlaha a tlumočí mu schválení římských studií arcibiskupem Kordačem.¹²⁰ Krátce po tom píše s radostí a gratulací i Spáčil a vyjmenovává nutné základní informace (bydliště – Česká kolej, datum Veni Sancte – 4. listopadu, zápisy, odkaz na prof. Jar. Beneše stran dotazů na zavazadla).¹²¹ Začátkem října 1927 si Salajka ještě stěžuje zřejmě biskupovi Podlahovi na nejistotu ve věcech chybějící odpovědi Konzistoře, také lká nad nedostatečnými financemi a vznáší dotaz, zda opravdu musí na trienální zkoušky v termínu, kdy chtěl jet domů do Moravské Nové Vsi rozloučit se s rodinou. Závěrem dopisu je pozoruhodně ochotná formulace, která jeví známky pokory před velkým úkolem: „*Kdyby snad mé studium působilo nějaké zvláštní obtíže, byl bych ochoten prozatím na rok od něho upustiti, abych se mohl lépe připraviti finančně a také dokonal studium jazyků, zvláště kdyby mě byla dána ona možnost, jak jsem se o tom v dopise z měs. srpna V. M. zmínil. V. B. M. nejúct. odd. A. S.*“¹²² Salajka se zmiňuje o možnosti jazykové a jiné studijní přípravě. Z kontextu plyne, že šlo zřejmě o návrh na studijní roční dovolenou pro kaplana Salajku jako přípravu ke studiu v Římě. V tom případě je zde jistá nekoherentnost mezi dvouletou touhou odejít studovat, oproti vlastní nabídce rok počkat. Biskup Podlaha odpovídá den poté a odkazuje Salajkovi 2000,- Kč na studia a přeje mu, aby se vzdělal „*na zdatného pracovníka vědeckého*“, k ostatním věcem se vyjadřuje stroze a se snahou o uspokojujivé vyřešení všech problémů.¹²³

Úředně měl Antonín Salajka od 1. září 1927 do 30. června 1930 studijní dovolenou.¹²⁴ Od 1. listopadu 1927 začal studovat na Papežském východním ústavu v Římě.¹²⁵ Ve svém rukou psaném životopise, který je součástí žádosti o udělení *veniae docendi* v roce 1937 Salajka píše, že v Římě studoval na vlastní náklady. To nám ovšem více méně vyplynulo z bohaté výše zmíněné korespondence. Co dále můžeme říci o studiu v Římě? Rukou psaný životopis nám ledacos odhaluje. I když dosud nebyla provedena pramenná a archivní práce v Římě i tato životopisná zkazka nám může mnohé osvětlit. Např. seznam navštěvovaných přednášek: a) *srovnávací dogmatická teologie*, b) *východní*

o modlitbu prosí oddaný sluha v Kr. P. Boh. Spáčil SJ.“ – dopis prof. Spáčila ze dne 5. 9. 1927, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

¹²⁰ „V Praze, 9. září 1927. Důstojný Pane! jeho Exc. nejdůstojnější pan arcibiskup dal svolení k tomu, abyste mohl odebrat se do Říma na vyšší studie. Podejte ihned úřední žádost o to konzistoři a požádejte vldp děkana, aby připojil vyjádření svoje o tom, že i po Vašem odchodu bude o duchovní správu náležitě postaráno a že nebude třeba za Vás náhrady. Se srdečným pozdravem, žehná Vám Vaš v bratrské lásce oddaný Dr. A. Podlaha.“ – dopis arcibiskupa Podlahy ze dne 9. 9. 1927, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

¹²¹ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis prof. Spáčila ze dne 17. 9. 1927.

¹²² CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Koncept dopisu Salajky bisk. Podlahovi ze dne 7. 10. 1927.

¹²³ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO: Dopis biskupa Podlahy ze dne 8. 10. 1927.

¹²⁴ Srov. SKTF, fond Personálie, sl. Antonín Salajka: Curriculum vitae pro habilitační řízení.

¹²⁵ Srov. SKTF, fond Personálie, sl. Antonín Salajka – evidenční list pracovníka.

patristika, c) historie rozkolu a východních církví, d) orientální kanonické právo, e) orientální liturgie, f) úvod do studia křesťanského Východu, g) doplňuje také, že navštěvoval *dogmatický a historický seminář*. Neposlouchal však pouze přednášky na PIO, ale navštěvoval Gregoriánskou univerzitu, kde poslouchal dva semestry: *apologetiku* a *historii dogmat* a také Biblický institut, kde prohluboval znalosti v *metodologii vědecké práce*, zde navštěvoval přednášky prof. Bey, pozdějšího kardinála.¹²⁶ Pro úplnost také konstatujeme, že v písemné pozůstalosti se dochovala skripta a zápisky z římského Salajkova studijního pobytu, které však neposkytují nijak osobní údaje, proto se jim nebudeme nijak blíže věnovat.¹²⁷

Na východním institutu Salajka pobyl tři roky. Za tu dobu postupně získal bakalaurát, licenciát a doktorát. K doktorátu Salajka odevzdal svoji disertaci z dogmatické teologie s názvem *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione*,¹²⁸ kterou obhájil a studia tak úspěšně ukončil 12. června 1930, kdy získal doktorát východních církevních věd (titul – ScEcclOrDr.).¹²⁹ K pozdější žádosti o připuštění k rigorózním zkouškám na pražské bohoslovecké fakultě Salajka zmínil dosažené zkoušky z Říma. Jak dodává, šlo o hodinové přísné zkoušky z východní dogmatiky, patrologie, církevních dějin a kanonického práva.¹³⁰ Redakce ČKD v souvislosti s jeho článkem o 50. výročí encykliky *Grande Munus* dodala, že se Salajka stal prvním českým katolickým knězem v historii, který získal doktorát východní teologie.¹³¹

¹²⁶ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Curriculum vitae jako příloha žádosti o udělení veniae docendi, ze dne 7. 11. 1937; CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis b. Neczeyovi ze dne 14. 3. 1964.

¹²⁷ Skripta a zápisky z PIO obsahují: 1) bulletin z Gregoriana na r. 1927-28; 2) program přednášek na PIO v r. 1927-28 (7s.); 3) rukopisné výpisky z předmětu „Ius canonici orientale“ (35s.); 4) ruk. výp. z „Historia orientalis“ a z „De schismate byzantino“ pod vedením p. Hoffmanna (cca 150s.); 5) ruk. výp. z „Institutiones byzantinae“ (51s.); 6) neúplné ruk. výp. z „Liturgia orientalis“ (s. 6-29); 8) ruk. výp. z „Archeologia orientalis“ (s datem 9. 11. 1927; 42s.); 9) strojopisná skripta „Breve repetitorium historiae conciliarum: Florentini – R. P. Hoffmann SJ, 1928“ (13s.); 10) stroj. skr. „Protestantismus et ecclesiae separatae orientales“ (22s.); 11) stroj. skr. „Introductio in studia orientalia christiana“ (7s.); 12) ruk. poznámky z knih z období římských studií (rusky, francouzsky, anglicky, německy, česky,...; cca 118s.) viz CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 2, sl. Skripta a zápisky/poznámky z Pontificium Institutum Orientale (PIO). Těsně před odevzdáním práce byla nalezena další část písemné pozůstalosti A. Salajky, kde je mj. značná část zápisků z PIO (cca 100 stran). Výše zmíněný seznam je tak pouze orientační.

¹²⁸ Srov. SALAJKA Antonius: *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione* (obhájená disertační práce na PIO) Roma, 1930 (s. 278) – kopie in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy, vč. příprav; AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1931-32, kt. 13, č. 532/31-32: Žádost o připuštění k přísným zkouškám ze dne 22. 4. 1932.

¹²⁹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Curriculum vitae jako příloha žádosti o udělení veniae docendi, ze dne 7. 11. 1937.

¹³⁰ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1931-32, kt. 13, č. 532/31-32: Žádost o připuštění k přísným zkouškám.

¹³¹ „Pisatel tohoto článku dosáhl 12. června 1930 doktorátu východní teologie na Papežském Východním Ústavě v Římě. Disertaci napsal ze srovnávací dogmatiky: Nauka teologie odloučeného Východu, zvláště ruské, o Kristově vykoupení. Vyrožil v ní stručně nauku t. zv. knih symbolických, obšírněji nauku starších theologů, hlavně však názory theologů novějších a nejnovějších o různých otázkách při vtělení Syna Božího,

Shrneme-li nyní krátce působení Salajky v Římě, můžeme dojít k následujícím informacím. Biskupovým svolením se Salajkovi splnil sen studovat záležitosti východního křesťanství. Dle souhrnu předmětů, které navštěvoval, je jasné, že se studiu věnoval více než poctivě a s velkým nadšením. Je také zřejmé, že přebýval na České koleji Nepomucenum na Via Mascherone. Velkému studijnímu nadšení také nemalou měrou přispěl prof. Spáčil, přednášející na PIO, se kterým si Salajka vyměnil několik dopisů a můžeme snad i říci, že Spáčil byl jedním z těch nejvíce rozhodujících faktorů v naplnění Salajkovi touhy jít studovat. Vždyť to on (snad i s biskupem Podlahou) horoval za Salajku u pražského arcibiskupa Kordače v roce 1927. Neméně zásadní také bylo to, že Salajka v Římě studoval na vlastní náklady, jak plyne z dalších pramenů.¹³² Bohužel musíme také konstatovat, že toto je zřejmě vše, co můžeme podloženě uvést a v dalším předpokládat. Nedochoval se totiž ani osobní deník, osobní vzpomínky na toto období apod. Víme, že Salajka byl již knězem s dvouletou pastorační praxí, ale nevíme již jeho vlastní, i když poněkud podružné, kněžské působení v Římě.

Než se i se Salajkou vrátíme do Velvar k jeho dalšímu pastoračnímu působení, zmiňme se ještě krátce o jeho příspěvcích literárního charakteru do ČKD, které psal v Římě nebo o prázdninách na rodném Slovácku.¹³³

1. 1. 5 Další pastorační působení ve Velvarech a Hobšovicích a doktorát v Praze (1930-1936)

Oficiálně skončila Salajkova studijní dovolená 30. června 1930. V zápětí po svém návratu do Velvar byl počínaje dnem 1. července ustanoven excurendo administrátorem v Hobšovicích (1930-34) - vesničce blízko Velvar.¹³⁴

Odtud se nám také zachovalo několik Salajkových homilií. Jedna z prvních je u příležitosti svátků sv. Václava a sv. Ludmily v roce 1930.¹³⁵ Toto období je také poznamenáno větší horlivostí v psaní článků a studií. V roce 1933 se jeho spisovatelská a badatelská zanícenost projevuje v jasných odstínech, když nabízí redakci Časopisu

o povaze a účelu vykoupení skrze smrt jeho na kříži, atd., srovnal ji s naukou katolickou a odchylné názory východních theologů podrobil příslušní kritice. – Je to prvý a dosud jediný doktorát východní theologie získaný katolickým knězem naší republiky. Pozn. red.“ [POZNÁMKA REDAKCE], in: SALAJKA Antonín: 50. výročí encykliky „Grande munus“ (1880 30. IX. 1930), in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 1, 1 pozn. 1.

¹³² Srov. SKTF, fond Personalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (vlastní Salajkův životopis ze dne 17. 9. 1955).

¹³³ Podrobně viz bibliografie: Náboženské poměry ve Švýcarsku, Třídenní kurz laické výpomoci v duchovní správě od 6.-9. července 1927 v Přerově, Více kněží!, Anglikánské bratrstvo pro sjednocení církvi v New Yorku. Z recenzí pak Spáčil Bohumil: Život Krista Pána podle čtyř evangelií, Billot Ludovico: De Verbo Incarnato, Galtier Paulo: De Incarnatione ac Redemptione,...

¹³⁴ Srov. OLPA (1930) 9, 98.

¹³⁵ „Hle, dr. v Kr., sv. Ludmila je vzorem našich dívek, a zvláště matek a babiček v péči o vychování dítěte...Hle, dr. v Kr., sv. Václav je nám vzorem živé víry, lásky k Bohu a k bliž.“, Sv. Ludmila a sv. Václav, Hobšovice, 28. 9. 1930, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 3, sl. Homilie, kázání.

katolického duchovenstva (dále jen ČKD) rukopis s názvem „*Katolická a pravoslavná nauka o ekumenických koncilech církevních*“. Rukopis byl připraven k samostatnému vydání. Z něho první část ČKD otisklo pod názvem „*Nutnost a možnost nového ekumenického koncilu v odloučené Církvi řecko-ruské a nejnovější pokusy o jeho svolání*“.¹³⁶ Druhou část nabídl formou několika kratších textů.¹³⁷ Dr. Čihák, dlouholetý redaktor ČKD, mu však texty vrátil, bez udání důvodu.¹³⁸ Podobné sdělení dostává koncem listopadu 1933 z redakce čas. HLÍDKA s odůvodněním, že Salajkovi studie jsou příliš čistě teologické.¹³⁹ Jistá přílišná obtížnost či odbornost textů je Salajkovi vlastní. Podobné dopisy z různých redakcí dostával Salajka i v letech následujících.¹⁴⁰

V tuto dobu je třeba zmínit opětovnou aktivní účast na velehradských unionistických sjezdech. Sám v roce 1932 na jedním z nich přednášel.¹⁴¹ Vrcholným úsilím v tomto období na badatelském poli byla příprava disertační práce na pražské bohoslovecké fakultě. Zastavme se zde. Teoreticky totiž mohl Salajka žádat uznání zahraničních studií z Říma, tedy získání diplomu a všech oprávnění, která následují po udělení doktorátu ze studií konaných na území tehdejšího Československa. Praxe v tzv. nostrifikaci této doby byla následující:¹⁴² Po roce 1884, kdy byla založena v Římě česká kolej Nepomucenum, se zvýšil počet uchazečů o nostrifikaci. Ministerstvo kultu tak vyhotovilo zvláštní „*výnos z 6. září 1895, jímž byly teologické fakulty zmocněny bez*

¹³⁶ Srov. SALAJKA Antonín: *Nutnost a možnost nového ekumenického koncilu v odloučené Církvi řecko-ruské a nejnovější pokusy o jeho svolání*, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 7, 426-435.

¹³⁷ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Nakladatelství, vydavatelství a redakce: Dopis Salajky redakci ČKD ze dne 20. 10. 1933.

¹³⁸ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Nakladatelství, vydavatelství a redakce: Dopis dr. Čiháka Salajkovi ze dne 21. 11. 1933.

¹³⁹ „Doctissime! Velmi rád bych byl uveřejnil Vaši práci, avšak obsah její čistě teologický se programu „Hlídky“ vymyká. Odbírají ji sice většinou kněží (škoda, že tak málo jich!), ale právě ti hartusí, aby jim podávala něco jiného než teologii. Tedy snad časem (a často) něco jiného...“, dopis z redakce Hlídky ze dne 30. 11. 1933, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Nakladatelství, vydavatelství a redakce.

¹⁴⁰ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Nakladatelství, vydavatelství a redakce: např. Dopis z redakce KN ze dne 22. 2. 1952 *et* dopis z redakce KN ze dne 24. 3. 1959 *et* z redakce DP ze dne 30. 6. 1959 *et* dopis z ČKCh ze dne 30. 5. 1960 *et* dopis z redakce DP ze dne 27. 11. 1964 *et* dopis z ČKCh ze dne 11. 10. 1972 *et* dopis z redakce KN ze dne 22. 3. 1973 *et* dopis z redakce čas. Duchovný pastier ze dne 14. 3. 1975. Výmluvný je také dopis Vašicovi, ze kterého budeme citovat níže viz LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - přijatá: Salajka Antonín, dopis ze dne 1. 9. 1964, č. příř. 40/65, č. inv. 1355.

¹⁴¹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Návrh na jmenování A. Salajky docentem bohoslovecké fakulty, ze dne 11. 7. 1945, č. j.: 289/45, s.1; přednáška později vyšla – SALAJKA Antonín: *Fides et auctoritas ecclesiastica in conciliis oecumenicis* (předneseno na VI. velehr. sjezdu union. 15. 7. 1932), in: ACV VI. (1933) 168-186; TKADLČÍK Vojtěch: *Významní pracovníci velehradského unionismu*, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: *Bohemia, Ecclesia, Universitas*. Sborník k osmdesátinám prof. Jaroslavu Kadlecovi, Praha: Karolinum, 1991, 173-182 (178-179).

¹⁴² Srov. SOLDÁT A[lois]: *Nostrifikace římských bohosloveckých diplomů doktorských v Rakousku*, in: ČKD LV/LXXX (1914) 2-3, 247-251; ČIHÁK Josef: *Theologus čili Studium katolické teologie*, díl I. *Organisace katolického studia bohosloveckého*, Praha: nákladem autorovým, 1927, 103-105; PLACHT, HAVELKA (eds.): *Předpisy pro vysoké školy...*, 1525-1527, 1736. *Důvodová zpráva k vládnímu nařízení č. 151/37 a č. 152/37 Sb. z. a n. o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých*, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 452-459; VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 94-95. *Konkrétní příklad nostrifikace v Olomouci z r. 1935 viz BEZDÍČEK Josef: Tomiško a jeho doba*, Řím: nákladem vlastním, 1969, 110-114.

*ministrského svolení nostrifikovat doktoráty teologie získané na Gregoriánské univerzitě, v římském semináři u sv. Apolináře a na Urbanově koleji De Propaganda Fide.*¹⁴³ Josef Čihák v roce 1927 uveřejňuje „*soukromé návrhy na novou úpravu*“ stávajícího stavu bohovědných studií u nás, kde k rigoróznímu řádu dodává návrhy na změnu ve stávajícím rigorózním řádu a nostrifikačním úzu:¹⁴⁴ „*Českoslovenští příslušníci státní, mající státně platné vysvědčení maturitní tuzemské, kteří dosáhli doktorského diplomu theologického na některé zahraniční bohoslovecké fakultě církevně uznané, předloží vědeckou dissertaci a podrobí se přísné zkoušce 2hodinné z těže skupiny vědní, aby jejich diplom byl nostrifikován.*“¹⁴⁵ K těmto změnám ovšem nedošlo zřejmě z důvodů, ne příliš rychlého vyjednávání s Ministerstvem školství a národní osvěty.¹⁴⁶ Změnu tak přinesla až apoštolská konstituce Pia XI. *Deus scientiarum Dominus* z 24. května 1931 a s tím související prováděcí nařízení Posvátné kongregace pro semináře a univerzity z 12. června 1931.¹⁴⁷ Ovšem nový studijní řád inspirovaný touto konstitucí začal platit až v roce 1937.¹⁴⁸ Od r. 1903 platil stávající rigorózní řád, dle něhož k dosažení doktorátu katolického bohosloví bylo třeba složit tři přísné ústní zkoušky (tzv. rigoroza) a předložit vědecké pojednání. Zkoušky se konaly z oborů: a) spekulativní a pozitivní dogmatiky a apologetiky, b) biblistiky, c) církevních dějin a církevního práva, d) morální a pastorální teologie. Psaná disertace nesměla být z dogmatiky či apologetiky. Tři ústní rigorózní zkoušky tak měly být ze zbylých oborů - biblistiky, církevních dějin a církevního práva, morální a pastorální teologie. Disertační práce pak automaticky nahrazovala ústní zkoušku z toho předmětu, ze kterého pak nesměla následovat ústní zkouška.¹⁴⁹

Salajka podle nalezených informací nezažádal o nostrifikaci svých římských studií.¹⁵⁰ Bohužel musíme uvést, že matrika rigorózum bohoslovecké fakulty v tuto chvíli není dostupná, a proto níže uvedená fakta s ní nemohla být konzultována. V dubnu 1932

¹⁴³ VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 94-95.

¹⁴⁴ ČIHÁK: *Theologus...*, 88-89, nn. (89).

¹⁴⁵ Tamtéž, 104, pozn. 1.

¹⁴⁶ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 59-64 (60).

¹⁴⁷ Srov. AAS 23 (1931) 241-262, 263-284 (česky viz Apoštolská konstituce o universitách a fakultách pro církevní studia, in: ČKD 77/102 /1936/ 1, 33-48; Prováděcí nařízení k Apoštolské konstituci „*Deus scientiarum Dominus*“, in: ČKD 77/102 /1936/ 2, 111-132).

¹⁴⁸ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 61. Tento řád představuje KUDRNOVSKÝ Alois: *Bohověda a její studium*, Praha: Bohuslav Rupp, 1947, zvláště 62-102.

¹⁴⁹ Srov. PLACHT, HAVELKA (eds.): *Předpisy pro vysoké školy...*, 1734-1739; ČIHÁK: *Theologus...*, 99-100; VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 92-94.

¹⁵⁰ „Protože v účtě podepsaný má kromě jiných předmětů, hodinové přísné zkoušky z východní dogmatiky, patrologie, církevních dějin, kanonického práva a též dogmatickou disertaci (viz programmata examen PIO), dovoluje si nejuctivěji prositi, aby mu byly přísné zkoušky z dogmatiky, církevních dějin a práva na theologické fakultě v Praze laskavě prominuty, **takže by k dosažení doktorátu řečené fakulty** zbývaly přísné zkoušky ze studia biblického, z morálky a pastorálky...“ AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkánské spisy z let 1931-32, kt. 13, č. 532/31-32: Žádost o připuštění k přísným zkouškám ze dne 29. 4. 1932. To potvrzuje i chybějící záznam o udělených nostrifikacích na fakultě mezi lety 1891-1939 viz VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 190.

Salajka kontaktuje děkanát bohoslovecké fakulty v Praze se žádostí o připuštění k přísným zkouškám za účelem získání doktorátu bohosloví na pražské fakultě.¹⁵¹ K této žádosti bylo připojeno pět příloh, které se však nedochovaly. Ve své žádosti zmiňuje v Římě dosažené hodinové přísné zkoušky - rigoroza (východní dogmatika, patrologie, církevní dějiny, kanonické právo a disertace z dogmatiky), o kterých jsme se již zmínili. Následně žádá, aby mu byly odpuštěny rigoroza z dogmatiky, církevního práva a církevních dějin a následně mu tedy k získání doktorátu v Praze stačilo vykonat zkoušky z biblistiky, morálky a pastorální teologie. Zároveň podotýká, že je připraven vypracovat disertaci plně novou, buď historicko-právní nebo z biblických věd. Upozorňuje tím na skutečnost, že jeho římská disertace je dogmatického charakteru, a tím neodpovídá stávajícímu rigoróznímu řádu platnému v Československé republice. Odpověď děkanátu na tuto žádost se nám nedochovala. Z dochovaných protokolů bohoslovecké fakulty z daného období a z následných Salajkových kroků, můžeme s jistotou tuto odpověď – přesněji požadované povinnosti doplnit.

Ještě předtím, v r. 1933, předložil disertaci, která byla původně podána 23. června 1933 pod názvem *Nauka východních odloučených theologů o vycházení Ducha svatého. Studie biblicko-dogmatická*. Na okraj zmíníme, že původně ji chtěl Salajka odevzdat již koncem května 1933, ale vlivem pozdního doručení studijních knih z knihovny Akademie velehradské z Olomouce tak učinil až o měsíc později.¹⁵² Tato disertační práce byla zamítnuta dne 14. prosince 1933 a Salajkovi vrácena k přepracování.¹⁵³ Jedním z posuzovatelů byl prof. Jaroslav Beneš, který práci hodnotí následovně: „*V podstatě sice nepodává něco úplně nového nebo zcela samostatného, ale relativní novost je v tom, že podává učení východních theologů, o kterém u nás posud psáno nebylo, a dosti*

¹⁵¹ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1931-32, kt. 13, č. 532/31-32: Žádost o připuštění k přísným zkouškám ze dne 29. 4. 1932.

¹⁵² „Akademii Velehradské. Obdržel jsem dnes pět knih z A. V., velmi málo mi však prospějí, neboť právě ty, které nutně potřebuji, nedošly. Chtěl jsem už koncem května odevzdati na fakultě svou disertaci, ale takto se to zdržuje. Dovoluji si prositi snažně, aby mně byl zaslán Makarij, Dogmaticeskoe pravosl. bogosl. t. I. [MAKARIJ BULGAKOV: Православное догматическое богословие, 2 sv., Petrograd:?, 1883 – pozn. aut.], které nutně potřebuji, neboť chci z něho rusky citovati, dále Malinovskij, Pravo. dogm. bogosl. t. I. [MALINOVSKIJ Nikolaj: Православное догматическое богословие, 4 sv., Charkov-Stavropol-Sergiev Posad: ?, 1903-1910– pozn. aut.], mimo to potřebuji uvedené knihy od dra Slipyje, Die Trinitätslehre [SLIPYJ Josyf: Die Trinitätslehre des byzantinischen Patriarchen Photius (habilitační práce) Innsbruck, 1921 – pozn. aut.].“ LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - přijatá: Salajka Antonín, dopis adresovaný Akademii Velehradské ze dne 18. 5. 1933, č. přír. 40/65, č. inv. 1353. K tomu také dopis s prosbou o zapůjčení viz LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - přijatá: Salajka Antonín, dopis adresovaný Akademii Velehradské ze dne 4. 4. 1933, č. přír. 40/65, č. inv. 2125. Knihovna Akademie velehradské sídlila v budově olomoucké teologické fakulty k tomu viz NA, fond MŠ, kt. 1137, sl. Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Olomouc, 1919-1944, dokumenty k propůjčení místnosti pro knihovnu z let 1937-1938.

¹⁵³ Srov. SALAJKA Antonín: *Nauka východních odloučených theologů o vycházení Ducha svatého. Studie biblicko-dogmatická* (zamítnutá a neschválená disertační práce na KTF UK) Praha 1933 (s. 82) viz SKTF, fond Disertační práce, č. 130.

samostatnosti ukazuje tím, že vše, co o této věci bylo psáno, stručně a systematicky shrnuje, jakož i příležitostnými vlastními úsudky o mínění jiných autorů.“ Důležité je závěrečné zhodnocení prof. Beneše: „*Autor nazývá svou práci studií biblicko-dogmatickou. Do oboru studia biblického spadá potud, pokud rozebírá texty Písma svatého a podrobuje kritice exegeti východních bohoslovců; zdali to stačí k tomu, aby práce nahradila biblické rigorosum, nemůže rozhodovati podepsaný, nýbrž pp. odborníci ve vědách biblických. S hlediska dogmatického pokládá podepsaný práci celkem za dobrou.*“¹⁵⁴

K tomuto Benešovu posudku tehdejší děkan prof. J. Cibulka dodal následující: „*Poněvadž podle §2 rigorozního řádu ze dne 8. dubna 1903 RGB Nr. 97 má dogmatika s fundamentálkou zůstatí vyhrazena ústnímu rigorozu, nelze z tohoto oboru podávati disertace a proto nelze předloženou práci také z tohoto hlediska posuzovati. Postupuje práci p. prof. dru Hegerovi prosím především o vyjádření, zda-li práce, přioděná podtitulem »studie biblicko-dogmatická«, je podle obsahu natolik biblická, aby mohla nahraditi rigorosum ze St. i Nov. Zákona.*“¹⁵⁵

Prof. Heger hodnotí práci takto: „*Na stránce třetí disertační práce hodnotí p. kandidát biblickou látku takhle: »Samotný výklad biblických míst jest uspořádán tak, že nejdříve si všímáme.... východních theologů..., načež se podrobuje jejich výklad příslušné kritice z katol. hlediska.« Dle rozdělení spisu na konci téže stránky lze očekávati biblickou látku v části práce II.: »Výklad míst P. Sv. o vycházení Ducha Sv. podle východních theologů« a v části práce III.: »Texty P. Sv. o vycházení Ducha Sv. podle východních theologů«.*

V části II. však se mluví jen o vývoji slov: osoba, υποστασις, προσωπον a ani slovem o výkladu míst Písma Sv.. V části III. p. kandidát česky, latinsky a řecky tyto texty: Jan 15, 23 (2 řádky strojového textu), Jan 16, 13-15 (5 řádek str. textu), Gal 4, 6 (1 ½ ř. str. textu), Jan 14, 16; 14, 26 (necele); 15, 26 (necele)(3 ř. str. textu). Celkem 11 ½ řád. str. textu.

Nehledě k tomu, že zmíněné texty nejsou exegetovány, nýbrž, že se při odmítání pravoslavné nauky o vycházení Ducha sv. katol. exegete jednak předpokládá, jednak při citaci katol. autorů přepisuje, jest rozsah biblické látky v přiložené práci příliš nepatrný, aby i vědecká jeho exegete mohla nahraditi biblické rigorosum obojího zákona.“¹⁵⁶

¹⁵⁴ Pro obě citace platí: srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 299/33-34: Disertační práce A. Salajka (posudek prof. Beneše bez datace).

¹⁵⁵ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 299/33-34: Disertační práce A. Salajka (vyjádření děkana Cibulky ze dne 23. 11. 1933).

¹⁵⁶ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 299/33-34: Disertační práce A. Salajka (vyjádření prof. Hegera ze dne 6. 12. 1933).

O den později, 7. prosince 1933, pak děkan Cibulka navrhuje, aby byla práce Salajkovy vrácena s tím, že je práce nedostačující jako biblické rigorozum a dogmatické rigorozum jako disertační práce není přípustné. S tím souhlasili mj. prof. Kadlec, prof. Vajs, prof. Dvorník, prof. Budař, prof. Kudrnovský.¹⁵⁷ Salajkovi byl tento výsledek oznámen 14. prosince.¹⁵⁸

Jak výše citované můžeme zhodnotit? Je třeba upozornit na metodologickou nekázeň Salajky samotného. Sám věděl, že jeho římská disertace je v Praze „bezpečná“ z důvodu obsahu (čistě dogmatická). Musel a chtěl připravit práci biblickou, ale připravil ji narychlo, a to z pomezí biblického a dogmatického oboru (biblicko-dogmatická). Práce tak hlavně jeho vlastní vinou byla „fiaskem“.

Ovšem již 10. ledna píše žádost o uznání nového tématu disertační práce, když se odvolává na ústní dohodu s odbornými profesory.¹⁵⁹ Tato dohoda byla zřejmě neadekvátní dohodou ohledně tématu disertace, protože na konci ledna prof. Heger píše děkanovi ohledně Salajkovi žádosti o schválení nového tématu disertační práce toto:

„Spectabilis, poněvadž nemohu tentokrát do Prahy, pro pololetní zkoušky v Brně, které nebylo možno dát na jiné dny, laskavě promiňte, že písemně dovoluji si udělati poznámku k nové žádosti o uznání práce odmítnuté na trochu změněné thema. Jde o práci Salajkovu.

Pan Salajka mi psal, že s Vámi, Spectabilis, dojednal souhlas se změnou thematu. I napsal jsem mu, že v tom případě se změnou souhlasím. Dověděl jsem se však při minulém zájezdu do Prahy, že v žádosti tvrdí dohodu s odbornými profesory. S mé strany byla vázána na podmínku dohody s Vámi. Je to se strany kandidátovy malá frans. Bude-li souhlasit odborník, připojuji se, aby věc byla odklizena. Ne-li, bylo by dobře mu thema nadiktovat, nebo vyzvat, by podal práci z jiného oboru než biblického. Biblicum ať dělá ústně.“¹⁶⁰

Salajka nakonec práci přepracoval a 14. března 1934 ji předložil upravenou pod názvem *Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu*

¹⁵⁷ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 299/33-34: Disertační práce A. Salajka (vyjádření děkana Cibulky ze dne 7. 12. 1933).

¹⁵⁸ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 249/33-34: Oznámen o disertační práci ze dne 14. 12. 1933.

¹⁵⁹ „...Dohodnuv se s příslušnými pp. profesory, v hluboké úctě podepsaný tuto disertaci biblicky přepracuje pod názvem »Místa Písma Sv. o vycházení Ducha Sv. se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů« a dovoluje si prositi tímto o její schválení...“ AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 299/33-34: Salajkova žádost ze dne 10. 1. 1934.

¹⁶⁰ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanské spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 299/33-34: Dopis prof. Hegera ze dne 30. 1. 1934 [datum nečitelné, možno i 31. 1. 1934].

východních odloučených theologů.¹⁶¹ V Archivu UK jsme našli, že samotné téma bylo schváleno 27. dubna 1934.¹⁶² V květnu pak sepsali posudky prof. Heger a dr. Kudrnovský. Heger práci považuje za dobrou a navrhuje, aby práce byla uznána jako náhrada za biblické rigorosum: „...Věcně zpracoval pan kandidát dané thema přehledně a lze říci i dosti jasně. V exegetických částech /str. 15-66/ a /67-101/ prokazuje znalost příslušné literatury obsáhlou. Spracovává ji dobře, dává se vésti osvědčenými autory. Ne slepě. Má dosti samostatného úsudku, zvláště v druhém díle této části: v exegezi východní. Práce není prosta nedostatků zaviněných malou snahou o průhledný sloh...“.¹⁶³ Kudrnovský souhlasí s Hegerovým posudkem, nicméně upozorňuje na nepoužití latiny, na neúplný výběr míst z Písma svatého ve vztahu k Duchu svatému, na problematické uspořádání práce, na chybějící filologické výklady příslušných míst, i na nepříliš originální téma práce. Práci však doporučuje přijmout za vyhovující a navrhuje tak autora pozvat k ústním rigorózním zkouškám. Druhá verze byla schválena dnem 11. června 1934. Následně Dr. Cibulka v reakci na pozitivní přijetí práce oběma recenzenty práci uznal za biblické rigorosum a Salajku vyzval k přihlášení se na ústní rigorózní zkoušku.

Rigorózní zkoušky vykonal tyto: zkoušku z dogmatiky a fundamentální teologie dne 21. června 1934,¹⁶⁴ z morálky a pastorálky dne 6. prosince 1934¹⁶⁵ a poslední rigorosum historicko-právní 6. února 1936.¹⁶⁶ Rigorózní práci předložil z oboru biblických věd a koncem února 1936 získal doktorát z teologie a byl mu udělen titul – ThDr..¹⁶⁷ Jak ve svém *curriculu* dodává, doktorát mu byl udělen „za přítomnosti J. E. kard. Dr. J. Kašpara“.¹⁶⁸ Tato slavnostní promoce se konala v sobotu 29. února 1936 v aule „Collegium Maximum“ na právnické fakultě UK v Pařížské ulici.¹⁶⁹

¹⁶¹ SALAJKA Antonín: Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů (disertační práce schválená na KTF UK) Praha 1934 (s. 105) viz SKTF, fond Disertační práce, č. 133.

¹⁶² Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanství spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 620/33-34: Schválení disert. thema ze dne 27. 4. 1934.

¹⁶³ Srov. SKTF, fond Disertační práce, č. 133 a vložené posudky (prof. Heger ze dne 16. 5. 1934).

¹⁶⁴ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanství spisy z let 1933-35, kt. 15, č. 783/33-34: Termín k rigorózu (vlastní Salajkova žádost pak č. 780/33-34, ze dne 14. 6. 1934).

¹⁶⁵ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanství spisy z let 1935-37, kt. 16, č. 187/35-36: Salajkova vlastnoruční žádost o doložení odevzdání disertační práce ze dne 14. 10. 1935.

¹⁶⁶ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanství spisy z let 1935-37, kt. 16, č. 457/35-36: Pozvání na rigorosum A. Salajky (historicko-právní) ze dne 29. 1. 1936. Data rigorózních zkoušek byly konzultovány s Protokolem viz AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1933-34; sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1934-35; sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1935-36.

¹⁶⁷ Srov. CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, uložen mimo složky: doktorský diplom ze dne 29. 2. 1936, podepsáni: rektor Gustav Friedrich, Velký kancléř fakulty Karel kard. Kašpar, děkan F. Dvorník, promotor V. Hazuka; VAŇÁČ: Katolická teologická fakulta..., 189.

¹⁶⁸ SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971.

¹⁶⁹ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Děkanství spisy z let 1935-37, kt. 16, č. 524/35-36: Pozvání na promoci prelátu Soukupovi ze dne 22. 2. 1936.

Dodejme, že tehdy ukončil své kaplanské působení ve Velvarech a Hobšovicích a byl jmenován administrátorem farnosti ve Veltrusech, přesněji od 1. prosince 1934 do 31. července 1935,¹⁷⁰ a následně byl jmenován kaplanem v Praze Vršovicích. Tímto se budeme zabývat až v následující kapitole. Sem také spadají ještě dvě aktivity Salajky. V říjnu 1931 se totiž zapsal jako řádný posluchač na základní studium na Filosofické fakultě UK v Praze.¹⁷¹ Nepodařilo se nám nalézt bližší podrobnosti k důvodu tohoto studia. Velmi pravděpodobné se zdá, že šlo o zajištění povinné aprobace pro středoškolské učitele,¹⁷² kam Salajka mířil. Fakultu vystudoval v předepsaném termínu po čtyřech letech a osmi semestrech v létě roku 1935. Upozorňujeme, že nešlo o postgraduální studium. Velmi zajímavé je tedy sledovat, jaké předměty Salajka navštěvoval a jaké vyučující měl.

V prvním ročníku (1931/32): *Filosofie ve středověku* (dr. Kozák), *Dějiny papežství v pozdním středověku* (dr. Šusta), *Dějiny evropského východu ve středověku I. a II.* (dr. Bidlo), *Přehled historiografie středního a nového věku* (dr. Šusta).

Ve druhém ročníku (1932/33): *Ethika individuální a sociální* (dr. Král), *Dějiny západní a střední Evropy ve 14. a 15. stol.* (dr. Šusta), *Dějiny evropského Východu ve středověku III. a IV.* (dr. Bidlo), ale i veřejné přednášky - *Kultura starých indoevropanů* (dr. Hujer), *Problémy metafysické* (dr. Král) a zvláštní přednášky - *Principy teoretické dramaturgie* (dr. Zich).

V ročníku třetím (1933/34): *Dějiny evropského východu ve středověku V. a VI.* (dr. Bidlo), *Etika hospodářského života* (dr. Král), *Skladba společnosti* (dr. Král), *Historická geografie zemí českých* (dr. Šimák), *Hlavní směry současné filosofie* (dr. Král), *Ram Mohan Raj* (dr. Otakar Pertold) a *Filosofická propedeutika v osnově školy* (dr. Kádner).

Ve čtvrtém ročníku (1934/35): *Dějiny evropského východu ve středověku VII. a VIII.* (dr. Bidlo), *Základy etiky individuální a sociální* (dr. Král), *Dějiny českého dějepisectví ve středověku a novověku* (dr. Šimák), *Německé drama 19. století* (dr. Fischer), *Filosofie kultury* (dr. Král), *Čechy a Morava ve 14. století* (dr. Šimák). Souhrnně můžeme říci, že se Salajka držel linie historických věd. Je tu ale i zastoupena filosofie,

¹⁷⁰ Srov. OLPA (1935) 1, 7; OLPA (1935) 3, 7; SKTF, fond Personálie: sl. Antonín Salajka – 3x: Osobní výkazy.

¹⁷¹ Srov. AUK, fond FF UK 1882-2005, sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1931-32, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.41, sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Letní běh 1935, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.57; SKTF, fond Personalalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (vlastní Salajkův životopis ze dne 17. 9. 1955); SKTF, fond Personalalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (osobní dotazník ze dne 15. 9. 1955).

¹⁷² O pár let dříve podobně museli studovat jezuité pro profesorskou aprobaci na SŠ viz PITRUN: Jadrné memento..., 79-93; AMBROS: Svoboda k alternativám..., 458, 504.

etika, arabština a středoškolská propedeutika. Zvláštností je určitě navštěvování přednášek z dramaturgie a německého dramatu.¹⁷³

Druhou zmíněnou aktivitou byl překlad francouzské rozjímavé knihy od jezuity Marina de Boylesve, kterou Salajka přeložil v r. 1935 a nechal vydat v r. 1936.¹⁷⁴ Zde si nevšímáme jenom Salajkovy velké aktivity ve třicátých letech, ale vnímáme tím také Salajkovu přetrvávající inklinaci k ignaciánské spiritualitě, o které víme již z dvacátých let (myšlenka o vstupu k jezuitům, kontakt s p. Spáčilem SJ – viz výše).

Dostáváme se k závěru první etapy Salajkova života. Uvedme také náčrt teologických akcentů příslušného období. Povšimněme si oblastí studia i publikační činnosti. Po základním kurzu teologie a po kaplanské pastorační činnosti odjíždí studovat do Říma východní dogmatickou teologii, ze které získává doktorát v r. 1930 po předložení disertace ze srovnávací dogmatiky. V Praze pak sepisuje disertační práci z oboru biblických věd, ovšem v intenci východní pneumatologie. V publikační činnosti se pak věnuje pastoračním problémům (psychologie, pedagogika, katechetika, zapojení laiků, péče o děti,...), ekumenickému úsilí (unionismus a unionistické sjezdy, náboženské poměry v různých zemích, představení týdnu modliteb,...), východnímu křesťanství (o PIO, encyklika Grande Munus, snahy o východní ekumenický koncil, východní dogmatika), a z mnoha recenzí odborných i beletristických a cestopisných knih vyplývá Salajkova všestranná četba té nejnovější literatury v několika jazycích (anglicky, italsky, francouzsky, německy, rusky). Tato první etapa v životě Antonína Salajky je charakteristická touhou po vzdělání (dětství, mládí a seminář 1907-25, PIO v Římě 1927-30, FF v Praze 1931-36, doktorát v Praze 1933-1936), ale i pastoračním působení v malém městě (Velvary) a na vesnici (Hobšovice, Černuc,...).

V další etapě budou tyto vnější charakteristiky pozměněny. Ze Salajky – jakožto žáka, studenta a posluchače se stane učitel na středních školách. Z maloměstského a venkovského kaplana se stane farář ve velkoměstě s působností ve Vršovicích a v Karlíně. Nemůžeme také opomenout nadcházející druhou světovou válku, jež drasticky pozměnila životy všech lidí a všech stavů, nejenom ovšem na území tehdejší Evropy.

¹⁷³ Srov. AUK, fond FF UK 1882-2005, sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1931-32, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.41; tamtéž - Letní běh 1932, P-Ž... č.43; tamtéž - Zimní běh 1932-33, Ř-Ž... č.46; tamtéž - Letní běh 1933, P-Ž... č.49; tamtéž - Zimní běh 1933-34, P-Ž... č.51; tamtéž - Letní běh 1934, P-Ž... č.53; tamtéž - Zimní běh 1934-35, P-Ž... č.55; tamtéž - Letní běh 1935, P-Ž... č.57.

¹⁷⁴ Jedná se o BOYLESVE Marin de: Myšlenka na den. [Dle francouzského originálu upravil Dr. Antonín Salajka], Praha: Cyrilo.Metodějské knihkupetví Gustava Francla, 1936 – s. 245: „Povolení k tisku. Z arcibiskupské konsistoře v Praze číslo 15707, ze dne 14. prosince 1935. Nihil obstat. P. Antonius Stříž, Censor. Imprimatur. Prael. Theophilus Opatrný, theologiae doctor, vicarius generalis.“

1. 2 Druhá etapa života – *PŘÍPRAVA V TĚŽKÝCH DOBÁCH* (1936-1945)

Druhá etapa života Antonína Salajky by se dala nazvat *Přípravou v těžkých dobách*. Budeme se zde věnovat chronologicky navazujícímu období po dosažení doktorátu (1936), až po konec druhé světové války v roce 1945. Všimneme si Salajkova jmenování učitelem náboženství na gymnáziu v pražském Karlíně a ve Vršovicích (1.2.1), dále procesu s habilitačním řízením na pražské teologické fakultě (1.2.2) a neopomeneme velké organizační úsilí ve Vršovicích, kde byl aktivním členem a jednatelem Spolku pro stavbu chrámu sv. Václava (1.2.3).

1. 2. 1 Pastorační působení v Praze a učitelství na středních školách

Nejprve upozorníme na přesun Salajkova působiště z Veltrus do Vršovic, které proběhlo na konci července 1935.¹⁷⁵ Také v souvislosti s předcházejícím základním studiem na Filosofické fakultě UK je třeba upozornit na Salajkův začátek vyučování na dvou pražských středních školách v Karlíně a Vršovicích. Po únorovém doktorátu se stal v březnu (28. 3. 1936) suplujícím profesorem, tzv. suplentem beze zkoušky na státním reálném gymnáziu ve Vršovicích. V dubnu se pak podrobil tzv. profesorským zkouškám na bohoslovecké fakultě a byl uznán za způsobilého ke středoškolskému vyučování. Následně byl od 1. listopadu 1936 jmenován tzv. zatímním profesorem náboženství na státním reálném gymnáziu v Karlíně, čímž byl propuštěn z duchovní správy.¹⁷⁶ Ve Vršovicích se jím stal až v září 1938. Dnem 1. listopadu 1939 byl jmenován tzv. definitivním profesorem na obou pražských gymnáziích.¹⁷⁷ Ještě doplníme, že oba učitelské poměry trvaly oficiálně až do roku 1950.¹⁷⁸

Ve fondu Antonín Salajka při CDČT je uložena homilie z Vršovic z konce května 1936. Salajka zde komentuje verš z knihy Kazatel (12, 1) „*Pamatuj na Stvořitele svého ve dnech mladosti své.*“¹⁷⁹ Mluví k mládeži s důrazem na mariánský měsíc. Text je plný metafor, přirovnání (např. „*Tak jako květiny zdobí mariánský oltář, tak dnes i Vy, jako živé květy, máte jej svou přítomností ozdobiti.*“) V celém kázání je silně zdůrazněn mariánský prvek, hlavně formou doporučení modliteb k blahoslavené Panně Marii. Leitmotivem celého kázání je věta „*Věnuj Bohu své mládí!*“ K této větě se několikrát Salajka vrací a

¹⁷⁵ Srov. OLPA (1935) 10, 10.

¹⁷⁶ Srov. OLPA (1936) 11, 132; Srov. SKTF, fond Personalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (vlastní Salajkův životopis ze dne 17. 9. 1955).

¹⁷⁷ Výše uvedené osobní údaje - srov. SKTF, fond Personalia, sl. Antonín Salajka – 3x: Curriculum vitae a Osobní výkazy.

¹⁷⁸ Srov. SKTF, fond Personalia, sl. Antonín Salajka – 3x: Návrh na jmenování mimořádným profesorem, č.j. 308/49-50.

¹⁷⁹ „Pamatuj na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, než nastanou zlé dny a než se dostaví léta, o kterých řekneš: »Nemám v nich zalíbení!«“ Kaz 12, 1 podle ČEP.

vysvětluje ji. Vyzdvihuje krásu mládí, jeho sílu a radost, vnímá ale i nebezpečí a proto mluví o Panně Marii, jako obrazu mládí. Vždyť „*symbolickým obrazem mládeže Bohu věnované jest obraz Neposkvrněné Panny Marie. Svatá Panna stojí v nadpozemské kráse a mladistvé sličnosti na zeměkouli, drtíc hlavu hada pekelného, vpravo i vlevo vznášejí se andělkové a podávají Marii Panně věnce z růží a lilií. Jasnost nebes obklopuje svatou postavu v její nebeské skromnosti. Obraz Svaté Panny je obraz nezkaženého mládí. Věnce květinové značí usměvavé štěstí, had kolem zeměkoule ovinutý – toť nebezpečí vám hrozící, noha drtící hlavu hada a paprsky jasné – toť vítězství nad hříchem – pod ochranou rodičky Boží. Vidíte, milá mládeži – toť nádherný obraz tvého mládí. Ó jak jsi šťastná, když jsi svůj mladý věk Bohu věnovala! Važ si svého štěstí, své duše nevinné. Nedej se zlákatí zdánlivou rozkoší hříchu. Slyš hlas nebeské Matky: Věnuj Bohu své mládí!*“¹⁸⁰ Jedná se o hluboce vystavěnou homilii, ve které jako refrén zaznívá věta „*Věnuj Bohu své mládí!*“!

Abychom mohli představit pastorační působení Salajky za druhé světové války, mohly by nám k tomu pomoci dochovaná kázání. Ale ještě dodejme, že Salajka měl od mládí zdravotní komplikace a byl uznán za nevojáka.¹⁸¹ Z října 1939 je dochován náčrt jakési úvodní promluvy. Z obsahu je jasné, že se zde Salajka vypořádává s okupací a tragédií národa. Do náboženských promluv, tak chce vkládat *světlo* – Krista samého, ale i samy pravdy věčné, *povzbuzení* a *chuť do náboženského života* (modlitba, návštěvy kostela, svátosti).¹⁸² Většina všech dochovaných kázání z období druhé světové války je určena pro dospělé a jsou poměrně dlouhé (4-8 stran). Tématicky se zaměřují na náboženské vzdělání dospělých.¹⁸³ Tyto homilie jsou také pramenem pro další Salajkovo kněžské působení po druhé světové válce. Na mnoha z nich jsou rukou dopsána data, kdy to konkrétní kázání použil (40. až 60. léta). Archivováno je i několik exhortací pro mládež z předválečného i válečného období.¹⁸⁴ Zároveň je zde i několik svatebních kázání (z Moravské Nové Vsi a Prahy), u příležitosti konce školního roku (1941, 1943, 1944) a další („ke studující mládeži“ - březen 1942, listopad 1943 a k prvnímu svatému přijímání – 1943, 1944).

¹⁸⁰ Srov. CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: Pamatuj na Stvořitele svého, ve dnech mladosti své! kázání z Vršovic ze dne 29. 5. 1936.

¹⁸¹ Srov. SKTF, fond Personalía, sl. Antonín Salajka – 3x: Různé osobní dotazníky.

¹⁸² Srov. CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: „Úv. promluva, ze dne 15. 10. 1939“.

¹⁸³ 12. 5. 1940 – O Duchu svatém; 4. 5. 1941 – O čase pro věčnost; 6. 5. 1941 – Magnificat; 5. 4. 1942 – Zmrtvýchvstání Páně; 12. 4. 1942 – Pochybnosti o víře; 21. 9. 1942 – Modlitba; 23. 5. 1943 – Náš věčný cíl; 30. 5. 1943 – Modlitba; 25. 7. 1943 – O sv. Jakubovi; 19. 9. 1943 – Prozítelnost Boží; 8. 10. 1944 – Modlitba posvátného růžence; 22. 10. 1944 – O misiích; 12. 11. 1944 – Pobouření v Církvi; 19. 11. 1944 – Zrno hořčičné a kvas (= šíření Církve Kristovy); 17. 12. 1944 – Cyklus o posledních věcech IV – Nebe; 28. 1. 1945 – Jsoucnost Boží; 4. 2. 1945 – Bůh = Otec nebeský; 22. 4. 1945 – Předmět víry. – viz CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

¹⁸⁴ 19 exhortací z let 1938-1946. Zřejmě všechny z reálného gymnázia v Praze Vršovicích viz CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Exhortace.

Struktura jednotlivých homilií je velmi podobná. Na začátku je jakýsi úvod k tématu homilie, kde věřícímu nastíní předmět promluvy. Hlavní téma je často předloženo v několika (dvou či třech) částech ukončené závěrem. Tuto strukturu si můžeme ukázat na zajímavé homilii z února 1945, která nese název „Bůh = Otec nebeský“. V úvodu Salajka velmi jasně odkazuje na Ježíše Krista, který nikde Boha nedokazuje, ani nemluví o jsoucnosti Boží, ale nazývá ho Otcem.¹⁸⁵ Na okraj upozorníme, že Salajka (jak bylo zřejmě zvykem), Ježíše pasuje do role kazatele slova Božího.¹⁸⁶ V další části homilie předkládá tři body, ve kterých zdůvodňuje Boha jako našeho Otce. 1/ Bůh je naším Otcem, protože nás stvořil (k obrazu a podobě, s duchovní duší, s rozumem, svobodnou vůlí, pamětí a schopností dosáhnout věčné blaženosti); 2/ Bůh je naším Otcem, protože řídí naše kroky a bdí nad námi (řídí nás svou Prozřetelností jako tvory svobodné, tedy řídí nás jako své děti); 3/ Bůh je naším Otcem, protože nás přijal za své děti (zásluhou Ježíše Krista dostáváme ztracenou milost stát se znovu dětmi Božími v okamžiku křtu).¹⁸⁷ Posledním bodem homilie je vysvětlení důsledků. Jde tu o vysvětlení Boha jako našeho Otce. Salajka hovoří o obrovské důstojnosti člověka, z čehož vyplývá povinnost měřit se s dokonalostí, ale také úcta a poslušnost člověka vůči Bohu, nakonec i odevzdanost do jeho vůle.

Závěrem tohoto oddílu chceme upozornit na olomouckou fakultu. V zimním semestru 1935/36 totiž odešel z pražské fakulty do starobního důchodu profesor staroslověnského překladu Písma svatého a staroslověnské liturgie Josef Vajs. Na jeho místo byl počínaje březnem 1937 povolán prof. Josef Vašica z olomoucké fakulty.¹⁸⁸ V Olomouci se tak uvolnilo místo pro výuku církevně – slovanského jazyka. Salajka nám o sobě prohlašuje, že se o toto místo projevil zájem a ucházel se o něj. Události z r. 1938 a

¹⁸⁵ „Všimneme-li si, kterak bož. Spasitel kázal slovo Boží – ať na horách, ať při břehu moře, ať soukromě nebo veřejně – nikdy Ho neslyšime dokazovat jsoucnost Boží. Nebylo toho třeba. Jeho posluchači si byli vědomi, že Bůh jest, že je Tvůrcem a nejvyš. Pánem a pokládali za pošetilce toho, kdo by snad Boha popíral (Ž 13, 1). Ba neodvažovali se ani jeho jméno vyslovovati, nazývali jej Hospodinem a Pánem, někdy pak Otcem. Kristus Pán důsledně nazývá Boha Otcem. Tak na př. jen v evang. Mt 44x jej tak jmenuje, v samém Kázání na hoře pak 15x. Nelze o tom pochybovati, pravda, že Bůh = Náš Otec nebeský a my lidé, jsme jeho děti – patří k základním pravdám nabož. křesťanského.“, „Bůh = Otec nebeský“, in: CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

¹⁸⁶ „...kterak bož. Spasitel kázal slovo Boží...“ .“, „Bůh = Otec nebeský“, in: CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

¹⁸⁷ „c/ Bůh = Otec náš, neboť nás přijal za své děti. K otcovství ve vlastním smyslu patří stejná přirozenost. Tu s Bohem nemáme. On jest Bůh, my jsme pouze lidé. Bůh však ve své nekon. lásce chtěl nám dáti účast na své božské přirozenosti a přijmouti nás za své děti. Proto stvořil první lidi v posvěc. milosti B. a postavil je do ráje. Avšak člověk milosti Boží pozbyl tím, že zhřešil. Synové Adamovi od té doby nepřicházejí na svět jako děti Boží, nýbrž s hříchem dědičným. Avšak Bůh tak miloval svět, že Syna svého jednor. dal, aby každý kdo v něho věří nezahynul, nýbrž měl život věčný. Syn Boží se stal člověkem, obětoval se za nás na kříži a zasloužil nám milost stát se znovu dětmi B. To se děje ve křtu sv., kde duše naše dostává milost posv., člověk začíná mít účast na přiroz. B. a stává se dítětem B...“, „Bůh = Otec nebeský“, in: CDČT, fond AS I - Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání.

¹⁸⁸ K osobě prof. Vašici (30. 8. 1884-11. 4. 1968) – NEUWIRTH Vladimír (ed.): Profesor Josef Vašica. Jeho život, vztahy k rodině a k rodnému kraji. Sborník k 110. výročí jeho narození, Olomouc: MCM, 1994; VAŇÁČ: Katolická teologická fakulta..., 120, 178-179. Zvláště upozorňujeme na fond Josef Vašica v LA PNP, kde je mj. dochována část korespondence prof. Vajse a prof. Vašici.

1939 však údajně tento jeho plán zhatily. Ještě dodáváme, že se jedná o úřední dopis, psaný na SÚC.¹⁸⁹ V našem pátrání jsme jako první krok zvolili studium podacích protokolů olomoucké fakulty z let 1936-1939.¹⁹⁰ Zde jsme ovšem nenalezli jediný dopis či žádost A. Salajka, ani zmínku o možném konkurzu na uvolněné místo.¹⁹¹ Zjistili jsme, že po odchodu prof. Vašici byla staroslověnština až do listopadu 1939 pouze suplována Františkem Jemelkou, Vojtěchem Martinů, (?) Kalyncem a Josefem Luskou. Staroslověnskou liturgii nějaký čas přednášel Augustin Neumann.¹⁹² Co výše zmíněná fakta znamenají? Než předložíme naši odpověď, podotkneme, že Salajka prof. Vašicu znal z velehradských unijních kongresů a z ACM.¹⁹³ Náš závěr zní, že Salajka zřejmě pouze ústně projevil zájem, a to, přímo Vašicovi. Jeden fakt je ovšem evidentní. O možném příchodu Salajky do Olomouce, nám podává zprávu pouze on. Příslušné a kompetentní prameny o tom mlčí.

Krátce se ještě zmíníme o přednášce Salajky 18. května 1939 pro členy Jednoty českých bohoslovců - Růže Sušilovy. Tématem byl *Pojem církve u východních odloučených theologů*. Salajka zde vyložil názory pravoslavných, řeckých, ruských a bulharských, konkrétně se zde zabýval Fotiem, Filaretem, Platónem Lefchinem, Prokopovičem, Makariem, Dositeem i Chomjakovem a Arseňevem.¹⁹⁴ Tím se dostáváme k zajímavému učitelskému působení Salajky, a to, na ruském gymnáziu v Praze na Pankráci, kde vyučoval „asi dva roky“ náboženství.¹⁹⁵ K tomu se nám nepodařilo nalézt bližší informace.

1. 2. 2 Salajka a Spolek pro postavení chrámu sv. Václava ve Vršovicích

Do třicátých a čtyřicátých let musíme vložit připomínku Salajkovy aktivní účasti ve „Spolku pro zbudování nového katolického chrámu Páně Svatého Václava ve Vršovicích“ (dále jen Spolek).¹⁹⁶ Výše jsme zmínili, že Salajka byl od 1. srpna 1935 kaplanem ve Vršovicích, kde také později učil na reálném gymnáziu, pro což byl v listopadu 1936

¹⁸⁹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o pověření přednáškami o jazyku staroslověnském a otázkách cyrilometodějských, ze dne 6. 9. 1950 (s odkazem na konkurz do Olomouce v inkriminovaných letech).

¹⁹⁰ ZOA, Olomouc, fond UP, Podací protokoly: UO 959 (1936/37, 1937/38); Podací protokoly: UO 960 (1937/38, 1938/39, 1939/40-44).

¹⁹¹ To bylo také konzultováno s vedoucí pobočky (ZOA) PhDr. S. Kovářovou viz Emaily Archiv autora.

¹⁹² ZOA, Olomouc, fond UP, Podací protokoly: UO 959 (1936/37, 1937/38); Podací protokoly: UO 960 (1937/38, 1938/39, 1939/40-44).

¹⁹³ Srov. LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968), sl. Korespondence - přijatá: Salajka Antonín.

¹⁹⁴ Srov. SKTF, sl. Zápis schůzí „Růže Sušilovy“ od 26. června 1935 do 16. května 1949 – zápis ze dne 13. 5. 1939 (s. 124) a 18. 5. 1939 (s. 126-127).

¹⁹⁵ Srov. SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971.

¹⁹⁶ Spolek založil vršovický farář František Dusil v r. 1902, předsedou byl Václav Drobný starosta Vršovic. V r. 1927 duchovní správce Stanislav Pilík vypsál architektonickou soutěž na nový kostel sv. Václava. V r. 1928 soutěž vyhrál profesor Josef Gočár. – viz www.farnostvrsovice.cz/o-farnosti (vyhledáno 17. 4. 2008).

zproštěn duchovní služby. Známý nový vršovický chrám byl postaven v září 1930¹⁹⁷ podle architektonického návrhu Josefa Gočára.¹⁹⁸ Spolek, který usiloval o jeho postavení trval dále i se svým hlavním členem Jaroslavem Pilíkem¹⁹⁹ a čítal něco málo pod dvě stě členů.²⁰⁰ Jak vyplývá z Jednatelské zprávy z února 1939, spolek měl dva předměty činnosti: a) snahu o vnitřní i vnější dobudování kostela sv. Václava; b) zajištění a průběžné zajišťování veškerých oprav.²⁰¹ Podobných aktivit v tuto dobu bylo mnohem více.²⁰²

V písemné pozůstalosti Antonína Salajky se uchovaly některé zajímavé materiály k vršovickému Spolku (např. zápisy ze schůzí, jednatelské zprávy, pozvánky na valné hromady Spolku, prezenční listiny,...).²⁰³ Salajka zde byl jednatel až do konce druhé světové války²⁰⁴ a psal veškeré roční zprávy pro jednotlivé valné hromady v daném období.²⁰⁵ V CDČT jsou ovšem dochovány materiály až do roku 1949.

Pár dní před březnovým plným obsazením Čech a Moravy hitlerovským Německem v r. 1939 píše a předčítá Salajka jednatelskou zprávu za rok 1938, ve které by nás mohly zaujmout dvě věci. Právě v tento tolik smutný rok byla na průčelí nového chrámu připevněna slova: „*Sv. Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím!*“. Salajka k nim dodává: „... *která tak krásně září ve slunečním světle – a to zrovna v r. 1938, pro nás tak tragickém, kdy na podzim celý národ, ba sám zesnulý papež Pius XI. se obracel s prosbou*

¹⁹⁷ Výkop s účastí biskupa Antonína Podlahy byl uskutečněn 24. 10. 1929 a posvěcení chrámu bylo 21. 9. 1930 za účasti arcibiskupa Kordače. – viz www.farnostvrsovice.cz/o-farnosti (vyhledáno 17. 4. 2008); CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovcích: Jednatelská zpráva za rok 1940 ze dne 27. 2. 1941; Obširně k soutěži a jednotlivým návrhům viz CIBULKA Josef: Kostelní prostor. Několik poznámek k jeho dějinnému vývoji u příležitosti Vršovické soutěže, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) č.4.5.6.7.8-9, s. 409-427.513-516.638-644.697-702.872-877.

¹⁹⁸ Josef Gočár (13. 3. 1880-10. 9. 1945) - významný představitel „zlaté“ generace českých předválečných architektů, žáků Jana Kotěry (1871-1925), spolu s Otakarem Novotným, Františkem Jandou, Emilem Králíkem, Pavlem Janákem,... - viz BENEŠOVÁ Marie: Gočár Josef, Praha: NČVU, 1958; BENEŠOVÁ Marie: Česká architektura v proměnách dvou staletí, Praha: SPN, 1984, 249; VLČEK Pavel, HILMER Jiří: GOČÁR Josef (Jóža), in: VLČEK Pavel (ed.) ET ALII: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha: Academia, 2004, 199-200.

¹⁹⁹ Stanislav Pilík – *4. 5.1880, vysv.1904, kaplan v Aši, Středoklukách,..., farář ve Vršovcích... – viz PODLAHA Antonín (ed.): Bibliografie české katolické literatury náboženské od r. 1828 až do konce r. 1913, část V., Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1923, 2114 (na s. 2242 je Pilíkova bibliografie do r. 1913). [CD-ROM]: Národní jmenné autority: křesťanství (1901-2000), Praha: CKK 2003: Pilík Stanislav (1880-1957), narozen 4.5.1880 Lichovy u Sedlčan, zemřel 1957. Katolický kněz, publicista.

²⁰⁰ Srov. CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovcích: Jednatelské zprávy dochovány z let 1938-1947.

²⁰¹ Srov. CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovcích: Jednatelská zpráva za rok 1938 ze dne 23. 2. 1939.

²⁰² Ty nejvýznamější jmenuje ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 144-146; MUSIL Jiří, Proměny farnosti 1980-2000 (bakalářská práce obhájená na KTF UK) Praha 2005, 5.

²⁰³ Viz CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro výstavbu kostela sv. Václava ve Vršovcích.

²⁰⁴ Údaje z let 1937-1941: Předseda: Stanislav Pilík, Jednatel: Antonín Salajka, Pokladník: Josef Soldát, Přehlížitel účtů: Václav Cígler, Josef Stránský (místo Stránského, který zemřel v r. 1941 byl v r. 1942 přijat-Jan Kopřiva), in: CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovcích.

²⁰⁵ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovcích: Jednatelské zprávy dochovány z let 1938-1947.

k tomuto »něžnému« světcí o přimluvu za zachování míru a pokoje a odvrácení všeho nebezpečí od našeho státu a národa.²⁰⁶ Dále si zde můžeme všimnout snahy o dostavbu chrámu - farní budovy podle původního návrhu arch. Gočára s nemalým přispěním stavitele Bíny.²⁰⁷

Vesměs všechny jednatelské zprávy se nesou ve stejném duchu. Můžeme říci, že se jednalo o opravy a dostavbu chrámu, řešily se otázky oltářů (sv. Josefa a Panny Marie), Božího hrobu, střechy kostela, pozemků, schodiště, varhan atd. Velmi „milé“ je také každoroční vyjmenování všech členů Spolku, kteří už odešli na věčnost. Co ovšem stojí za pozornost, je 1) první slavení obřadů Svatého týdne v novém kostele sv. Václava v roce 1941, a 2) že začátkem roku 1942 (únor/březen) byly odevzdány a vyžadovány všechny možné dostupné kovy (střecha), a samozřejmě i zvony k válečným účelům. Hlas zvonů byl ještě zachycen na gramofonovou desku.²⁰⁸

Pravidelná každoroční výroční valná hromada Spolku se konala až po roce a půl, v říjnu 1945. V jednatelské zprávě Salajka připomněl oslavy osvobození z května konané v kostele sv. Václava. Děkovně bohoslužby se zde tedy údajně konaly 13. května, kdy z kazatelny byl vznesen „*hold osvobozené vlasti*“ ve trojím podání – při ranní mši ji vyřkl Josef Kocábek, na školní mši pak Antonín Salajka a při zpívané mši duchovní správce farnosti a vikář Stanislav Pilík. „...*kazatelé tlumočili radost katolického lidu nad obnovením Republiky Československé, vyzývali věřící lid k díkům za osvobození a naznačili cesty, které mohou vésti vlast a národ k skutečnému blahu a rozvoji po stránce hmotného blahobytu i duchovního, zvláště pak náboženského života a kultury.*“²⁰⁹ 30. května pak zde proběhl zádušní requiem za oběti pražského povstání. Vzápětí se konaly tzv. paladiové slavnosti (září 1945), které zavítaly i do kostela sv. Václava, kde bylo vystaveno paladium země české²¹⁰ a byly zde slouženy bohoslužby a další pobožnosti.²¹¹ Po válce se

²⁰⁶ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích: Jednatelská zpráva za rok 1938 ze dne 23. 2. 1939; Okrajově k popisovaným událostem viz ŠEBEK Jaroslav: Papežská politika a české země 1938-1945, in: SALVE 18 (2008) 3, 23-34 (24-25).

²⁰⁷ Srov. CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích: Jednatelská zpráva za rok 1938 ze dne 23. 2. 1939 a Jednatelská zpráva za rok 1943, bez datace.

²⁰⁸ Srov. CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích: Jednatelská zpráva za rok 1941 ze dne 4. 3. 1942 a Jednatelská zpráva za rok 1942, bez datace; obecně i konkrétně k rekvizicím zvonů za 2. sv. války viz JAKUBEC Pavel: Vývoj zvonového inventáře na Turnovsku od 15. století do současnosti, in: Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník, sv. 20, Semily - Turnov: Státní okresní archiv Semily – Muzeum Českého ráje, 2007, 37-60 (53-54).

²⁰⁹ Text mírně upraven – CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích: Jednatelská zpráva za rok 1944 ze dne 18. 10. 1945.

²¹⁰ K paládiu země České – mariánskému milostnému obrazu ze Staré Boleslavi viz RYNEŠ Václav: Paladium země české, Praha: Universum, 1948.

²¹¹ „Kéž na přimluvu Matky B. a sv. Václava stane se kostel sv. Václava i v osvobozené naší vlasti místem, odkudž by prýštila milost B. a B. požehnání do našich rodin, do srdcí věřících a zvláště katolické mládeže.“ Jednatelská zpráva za rok 1944 ze dne 18. 10. 1945, in: CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích.

připravovala výmalba celého kostela. V roce 1947 se otec Stanislav Pilík stal čestným kanovníkem starobylé kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, což bylo ve Vršovicích kvitováno s velkou radostí.²¹²

Závěrem upozorníme na dopad Února 1948 na činnost Spolku. Salajka v květnu 1948 popisuje nastalou situaci jako „nepříznivé okolnosti doby“, z nichž plynou jistá omezení v uskutečňování cílů Spolku.²¹³ Činnost Antonína Salajky ve Spolku ve Vršovicích jsme nyní předložili chronologicky natolik, nakolik nám to bylo umožněno z archivních materiálu CDČT. Domníváme se, že nám to pro plastičnost předložení Salajkovy biografie postačí.

1. 2. 3 Habilitace na pražské teologické fakultě UK (1945-1946)

Salajkovo habilitační řízení mělo být dokončeno ve třicátých letech, ovšem vlivem druhé světové války bylo přerušeno a dokončeno až po válce. Proto se zde chronologicky krátce zmíníme o poválečném období.

Dne 7. listopadu 1937 Salajka podal žádost na děkanství pražské bohoslovecké fakulty o udělení *veniae docendi* pro dogmatickou teologii orientální.²¹⁴ Ještě před tím v roce 1936 vydal v Praze spis pod názvem *Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení*,²¹⁵ který v příslušné žádosti avizoval jako spis habilitační. Tato práce je mírným přepracováním římské disertace z r. 1930, kterou sepsal latinsky.²¹⁶ Odborně si habilitační spis v rukopise nechal posoudit B. Spáčilem a později i prof. Matochou z Olomouce.²¹⁷ Jak vyplývá z objevených materiálů, Salajka posílal Spáčilovi po částech rukopis této práce a ten je opravoval, navrhoval změny, apod. Salajka s ním konzultuje i konečný název díla a formu rozepsání svého římského titulu (ScEcclOrDr. / Scientiae Ecclesiae Orientalis Doctor).²¹⁸ Reakce na habilitační spis na sebe nenechaly dlouho čekat a vyšly v mnoha prestižních i okrajových periodikách (např.

²¹² Srov. CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích: Jednatelská zpráva za rok 1946 ze dne 2. 6. 1947; AACP (1947) 6, 55.

²¹³ „Protože kostelní spolek, přesto, že má plány na dobudování nového kostela, případně jeho opravy a přes úsilí jeho vldp předsedy, vlivem nepříznivých okolností doby, nemohl je uskutečňovati bude i tato jednatel. zpráva celkem stručná.“ SALAJKA Antonín: Jednatelská zpráva za rok 1947 ze dne 20. 5. 1948, in: CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích.

²¹⁴ „V hluboké úctě podepsaný si dovoluje prositi o udělení *veniae docendi* pro dogmatickou teologii orientální a unionismus.“ Vlastní žádost o udělení *veniae docendi*, ze dne 7. 11. 1937, in: SKTF, fond Personalia: složka Antonín Salajka – 3x.

²¹⁵ Srov. SALAJKA Antonín: *Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení*, Praha: nákladem vlastním s podporou Akademie Velehradské, 1936.

²¹⁶ SALAJKA Antonius: *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione* (obhájená disertační práce na PIO) Roma, 1930.

²¹⁷ Srov. CDČT, fond AS II – Oficiální publikace, vč. příprav, kt. 8-9, sl. Přípravy k Nauce východních odloučených theologů...o Kristově vykoupení.

²¹⁸ Srov. Tamtéž.

ACM, Akord, Bogoslovija, Bogoslovska Smotra, Bogoslovnij Vestnik, ČKD, Der christliche Orient /1937, II, 4/, E'choes d'Orient, Hlídka, Irénikon /1937, XIV/, Lidové listy, Náš věstník, OCP, Rozpravy).²¹⁹ Ze jmen recenzentů uvádíme Dr. Spáčila, Dr. V. Pořízku aj..²²⁰ Ve stejnou dobu Salajka přidal obsáhlou studii otištěnou v ČKD *Názory ruského teologa S. N. Bulgakova o Sofii, vtělení a vykoupení Kristově*, která později vyšla i jako samostatný tisk.²²¹

²¹⁹ Srov. [bez autora]: (rec.) Vědecké dílo z východní theologie. Th. Dr., doktor vých. církevních věd, Antonín Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení. Praha 1936, in: ROZPRAVY 1 (1936) 16-17, 233; [bez autora]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: HLÍDKA LIV (1937) 6, 219; [bez autora]: (rec.) Dt. Antonín, Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, Praha 1936, in: ACM XXVII (1936) 11, obálka [s.3]; [bez autora]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: NÁŠ VĚSTNÍK 7 (1936) ?, 2-3; [bez autora]: (rec.) ThDr. Antonín Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, Praha 1936, in: OLPA (1937) 1, 7; [bez autora]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: ČKD 80/105 (1940) ?, 384-385; M[...] J[...]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: LIDOVÉ LISTY ze 6. 12. 1936; O[...]: rec. Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, napsal dr. Ant. Salajka doktor vých. církevních věd, Praha 1936, in: AKORD 9 (1937) 2, 17; PAŠA Dr. [?]: rec. Salajka Antonín, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: BOGOSLOVSKA SMOTRA, god. XXV, broj 2, Zagreb 1937, 220-223; POŘÍZKA Vincenc Dr.: (rec.) Salajka Antonius, ThDr et Scientiarum eccl. orient. doctor, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: AAV XIII (1937) 1, 56-58; SPÁČIL Theofil: rec. Theol. Dr., doktor východních církevních věd ANTONÍN SALAJKA, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení.(...), Praha 1936, in: OCP III (1937) 313; Periodika Bogoslovija, Bogovjednij Vestnik, Der christliche Orient, E'choes d'Orient, Irénikon nebyly konzultovány – uvedené údaje, dle výpisu Salajky pro habilitační spis.

²²⁰ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Posudky o habilitačním spise jako příloha žádosti o udělení veniae docendi, ze dne 7. 11. 1937; zde je rukou opsaná třístránková recenze v italštině Dr. Spáčila uveřejněná v OCP, vol. III, Romae 1937, pg. 313.

²²¹ Salajka Bulgakovovi a jeho známé trilogii věnoval dvě recenze viz SALAJKA Antonín: (rec.) Bulgakov Sergij, Agnec Božij. O Bogočelověčestvě, in: ČKD 75/100 (1934) 7, 439-440; SALAJKA Antonín: (rec.) Bulgakov S., Utěšitel. O Bogočelověčestvě – II, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 278-280. K osobě a dílu S. N. Bulgakova viz BULGAKOV Sergej: Агнец Вожий. О Богочеловчествѣ /часть I, Парижъ 1933; BULGAKOV Sergej: Утешитель. О Богочеловчествѣ /часть II, Парижъ 1936; BULGAKOV Sergej: Nevěsta Beránkova. O Boholidství, Velehrad: Refugium, 2004; BERĎAJEV Nikolaj Alexandrovič: Ruská idea. Základní otázky ruského myšlení 19. a počátku 20. století, Praha: Oikúmené, 2003, 159-162, 214-217; HUČKO Ladislav: Antinomia e mediazione. Indagine sulla prospettiva cosmologica di alcuni pensatori russi tra Ottocento e Novecento, Roma: Pontificia Università Lateranense, 2000, 146-171; LOSSKIJ Nikolaj Onufrijevič: Dějiny ruské filosofie, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2004, 300-360; MEŇ Alexander Protojerej: Ruská náboženská filozofia. Přednášky, Bratislava: Kalligram, 2005, 148-164; CLÉMENT Olivier: Pohledy do budoucnosti, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1998, 74-78; ŠPIDLÍK Tomáš: Ruská idea, jiný pohled na člověka, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma (spolu s Řím: KA), 1996, 315-338. K tématu sofologie viz RUPNIK Marko Ivan: Sofia jako tvořivá Paměť od Solovjova po Tarkovského, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Od Sofie k New Age. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001, 50-70; SERTORIUS Lili: Orthodoxe Theologie im 20. Jahrhundert, in: BTZJ, vol. II, Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1970, 154-196 (179-184); SLÁDEK Karel: Sofologie a Vladimír Solovjov, in: TT 17 (2006) 3, 145-147; SLÁDEK Karel: Vladimír Solovjov: Mystik a prorok. Osobnost a dílo Vladimíra Solovjova pohledem (nejen) české reflexe (disertační práce obhájená na KTF UK) Praha 2007; ŠPIDLÍK Tomáš: Sofiologie sv. Basila, in: ALTRICHTER [ET ALII]: Od Sofie k New Age..., 10-18; ŠPIDLÍK Tomáš: Člověk, agapická osoba, in: ŠPIDLÍK Tomáš - RUPNIK Marko I. [ET ALII]: Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 191-352 (224-232, 319-348); ŠTEFAN Ján: Sofia v dejinách. Fragmenty z dejín učenia o Sofii, Prešov: PBF PU, 2005; TENACE Michelina: Pravá a falešná Sofia. Odkazy na rozlišení mezi Kristem a Antikristem, in: ALTRICHTER [ET ALII]: Od Sofie k New Age..., 36-49; TENACE Michelina: Tradice, paměť a „laboratoř vzkříšení“, in: ŠPIDLÍK, RUPNIK [ET ALII]: Nové cesty pastorální teologie..., 437-477 (467-477). V širším pohledu viz HUČKO Ladislav:

K žádosti o udělení *veniae docendi* přiložil Salajka v listopadu 1937 několik položek: životopis, dosavadní literární činnost (62 položek), posudky a recenze o habilitačním spise (9 položek), koncept zamýšlených budoucích přednášek (32 položek podle tématických okruhů), témata přednášek na zkoušku (3 položky) a osobní doklady (7 položek). Konečně součástí byla i habilitační práce *Nauka východních odloučených theologů zvláště ruských o Kristově vykoupení*.

Tehdejší děkan pražské fakulty Dr. Josef Vašica navrhl, aby k projednání Salajkovy habilitace byla ustanovena komise ve složení Dr. V. Hazuka (předseda), Dr. F. Dvorník a Dr. J. Beneš. Zároveň také děkan požádal o posudek prof. Dr. N. Russnáka z Bratislavské teologické fakulty, který měl rozhodnutí zaštitit specializací ve východní teologii, která na pražské fakultě odborně zastoupena nebyla.²²² Řádný profesor srovnávací slovansko–východní liturgiky prof. ThDr. Mikuláš (Nikolaj) Russnák²²³ zpracoval svůj bezmála padesátistránkový latinsky psaný posudek již v lednu 1938.²²⁴ Na prvních čtyřiceti stránkách prof. Russnák předkládá velmi podrobně posuzované dílo podle obsahové stránky, všímá si jednotlivých citovaných autorů i toho, jak Salajka jejich myšlení interpretuje. Profesor Russnák veskrze pozitivně hodnotí Salajkovu práci, i když si všímá a upozorňuje na stylistické, faktografické a jiné nepřesnosti a nedostatečnosti. Všechny své připomínky však považuje za nepřilíši důležité a tak vítá Salajkovu vědeckou práci, a doporučuje ji k přijetí za habilitační vědeckou práci.²²⁵ Dalším posuzovatelem Salajkovy

Antinomia e mediazione. Indagine sulla prospettiva cosmologica di alcuni pensatori russi tra Ottocento e Novecento, Roma: Pontificia Università Lateranense, 2000 (Bulgakovovi je věnováno 146-171).

²²² Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Děkanovo oznámení profesorskému sboru, ze dne 14. 12. 1937, č.: 356.

²²³ K postavě N. Russnáka viz BOHÁČ Vojtech: Rozdelenie dogmatického diela ThDr. M. Russnáka, in: THEOLOGOS III (2001) 2, 133-140; BOHÁČ Vojtech: Diela Mikuláša Russnáka z morálnej teológie, in: THEOLOGOS III (2001) 3, 22-31; BOHÁČ Vojtech: Dr. Mikuláš Russnák. Život a tvorba so zreteľom na liturgické dielo, Prešov: Petra, 2002; BOHÁCS Béla: Dr. Russnák Miklós – a liturgikus megújulás híve és az eperjesi liturgikus hagyomány őrzője, Nyíregyháza: Szent Atanáz Hittudományi Főiskola, 2004; BOHÁČ Vojtech: Nanebovzatie (Uspenie) presvätej Bohorodičky v byzantských liturgických textoch, Prešov: Petra, 2004; BOHÁČ Vojtech: Mikuláš Russnák a velehradské kongresy (Kongres 1946), in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12.-13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, 86-98; BOHÁČ Vojtech: Iniciačné sviatosťi v Trebníku prof. M. Russnáka, in: KOLEKTIV AUTOROV: Vysluhovanie sviatosťi podľa Malého trebníka (Recensione ruthena), Prešov: GTF PU, 2007, 53-66; BOHÁČ Vojtech: Rubriky Liturgikona Recensione ruthena a postoje prof. Mikuláša Russnáka, in: BOHÁČ Vojtech (ed.): Liturgikon v Gréckokatolíckej metropolii na Slovensku, Prešov: GTF PU, 2008, 157-176.

²²⁴ Srov. RUSSNÁK Nicolaus: Odborný posudek o habilitační práci, ze dne 22. 1. 1938, in: SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x.

²²⁵ „Cum vero librum Clarissimi et Doctissimi Dris Salajka, in superioribus explanatum et crisi subiectum pro habilitatione convenientissimum finique suo correspondentem habendum esse attester, Clarissimo Domino votum meum petitioni suas annuens favensque libenter do et rogo Illustrissimum Conventum Professorum, ut eidem docendi ius votis suis edere dignetur et benignissime iudicant.“ RUSSNÁK Nicolaus: Odborný posudek o habilitační práci, ze dne 22. 1. 1938, in: SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x.

habilitace měl být prof. Beneš, kterému práce byla zaslána až 9. listopadu 1939.²²⁶ O několik dní později však byly uzavřeny vysoké školy a celý proces habilitačního řízení se odsunul na neurčito.

Krátce po válce Salajka v započatém řízení chtěl pokračovat, nicméně z jeho dopisu děkanovi fakulty vyplývá, že se během války jeho písemná žádost i odborný posudek prof. Russnáka ztratily.²²⁷ Po jejich nálezání již nic nestálo v cestě k pokračování celého řízení. Mezitím ještě děkan fakulty požádal Salajku, aby doplnil žádost o vědeckou činnost po roce 1937. To Salajka velmi rychle zařídil a odeslal 22. července 1945 na děkanát. 11. července Dr. Jaroslav Beneš píše profesorskému sboru svůj posudek, a zároveň doporučení ke jmenování Dr. Antonína Salajky soukromým docentem bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity. V úvodu načrtává odborný životopis a krátkou bibliografii navrhovaného. Potom si důkladněji všimá habilitačního spisu a uzavírá kladným doporučením ke jmenování.²²⁸ V srpnu 1945 ještě děkan požaduje po Salajkovi „*osvědčení o národní spolehlivosti od příslušného Národního výboru*“.²²⁹

V tu dobu také děkan Dr. Kadlec píše profesorskému sboru o ustanovení změny v komisi. V původní komisi byl totiž věhlasný byzantolog Dr. František Dvorník, který však za druhé světové války odešel do USA, kde po válečné vřavě a pozdějším nástupu komunistů zůstal až do své smrti v r. 1975.²³⁰ Do komise za prof. Dvorníka tak byl

²²⁶ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Oznámení děkana fakulty o zaslání posudku na habilitační práci prof. Benešovi, ze dne 9. 11. 1939, č.: 163.

²²⁷ „Slovutný pane děkane. Po dlouhém hledání jsme našli mou žádost o habilitaci z orientální dogmatiky a také odborný posudek msgr. Dr. Nik. Russnáka z Bratislavy...“ SALAJKA Antonín: Rukou psaný dopis A. Salajky děkanovi Bohoslovecké fakulty v Praze, ze dne 9. 7. 1945, in: SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x.

²²⁸ Dr. J. Beneš uzavírá: „V celé knize ukazuje autor rozsáhlé znalosti nauky východních theologů, jež dovedně vykládá a posuzuje. Tímto svým dílem, jakož i ostatním pracemi ukazuje ovládnutí příslušné látky i literatury a obohacuje českou theologickou literaturu vědeckou na poli důležitém. Poněvadž tato práce Dr. A. Salajky zřejmě skýtá záruku dalšího jeho vědeckého literárního působení v oboru nauky východních církví, doporučuje podepsaný slovutnému profesorskému sboru, aby maje na mysli potřebu docentury východních věd církevních a přihlížeje k tomuto vědeckému spisu jakož i k ostatní odborné vědecké činnosti, jmenoval dr. Antonína Salajku s. docentem věrouky východních církví na bohoslovecké fakultě Karlovy univerzity. V Praze dne 11. července 1945. Dr. Jar. Beneš.“ BENEŠ Jaroslav: Posudek k habilitační práci, in: SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x.

²²⁹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Žádost děkana o doplnění habilitačního spisu, ze dne 18. 8. 1945, č.: 300/45.

²³⁰ K osudu prof. F. Dvorníka viz NOVOTNÝ: Katolická theologická fakulta 1939-1990..., 67-68; VAŇÁČ: Katolická theologická fakulta..., 141-143; SKTF, fond Fakultní rada: zápis ze zasedání ze dne 16. 3. 1948; VAVŘÍNEK Vladimír: Ekumenická myšlenka u Františka Dvorníka, in: Fórum Velehrad I..., 168-178; AMBROS Pavel: Přílohy - František Dvorník (14. 8. 1893 – 4. 11. 1975), in: DVORNÍK František: Fotiovo schizma. Historie a legenda, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 532-534; SPUNAR Pavel: František Dvorník, in: GABRIEL Jiří (a kol.): Slovník českých filosofů, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998, 112-113; DUCHNIEWSKI Jerzy: Dvorník František, in: ŁUKASZYK Romuald, BIENKOWSKI Ludomir, GRYGLEWICZA Feliksa (eds.): Encyklopedia Katolicka, Tom IV, Docent-Ezzo, Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1983, 402-403.

ustanoven Dr. Josef Vašica.²³¹ Ve svém posudku Dr. Vašica kladně ohodnotil bohatost předloženého materiálu. Nesouhlasil však s uspořádáním témat (katolický názor měl dle Vašici být v úvodu). Co však Vašica vytýkal dost jasně, byla jistá neobratnost a netrpělivost ve stylizaci. Přesto práci uznal za postačující.²³² Na schůzi profesorského sboru bylo dne 21. srpna 1945 určenou komisí (ve složení Hazuka, Beneš, Vašica) konstatováno doporučení k pozvání na habilitační kolokviu.²³³ Oficiálně pak dne 5. září po příznivých referátech komise doporučila profesorskému sboru a následně i pozvala Salajku ke kolokviu a habilitační přednášce.²³⁴

Kolokvium se konalo 26. listopadu 1945 v 15.00 hod. za přítomnosti profesorského sboru.²³⁵ Z protokolu víme, že Salajka zodpověděl všechny otázky s velmi dobrým prospěchem (*eminenter*). Otázky při kolokviu pokládali prof. Dr. Jaroslav Beneš (1/ Jaký byl cíl vydání spisu *Nauka východních odloučených theologů zvláště ruských o Kristově vykoupení?*; 2/ Jaká je nauka tzv. symbolických knih východních o vykoupení?; 3/ Co učí starší východní theologové o christologii a soteriologii?; 4/ Co učí o stejné otázce novější východní theologové? Kteří z nich namítají proti katolické nauce a kteří z nich jsou zastánci subjektivismu?; 5/ Jak interpretuje vykoupení S. N. Bulgakov?) a prof. Dr. Josef Vašica (rozhovor o historickém vývoji ruské teologie a o teologii sv. Cyrila a Metoděje).²³⁶

O den později 27. listopadu 1945 proběhla Salajkova habilitační přednáška. Sám navrhl k této přednášce tato témata – „1/ *Přehled věroučných rozdílů mezi pravoslavným Východem a katolickou církví. 2/ Pojem církve u východních odloučených theologů. 3/ Dogmatické otázky na koncilu ferrarsko-florenckém 1438 – 39.*“ Profesorský sbor se rozhodl pro druhé téma. Přednáška byla uznána za dobrou a profesorský sbor souhlasil, aby kandidátovi „byla udělena *venia docendi pro orientální teologii*“.²³⁷ Dne 30. listopadu děkan fakulty předložil Ministerstvu školství a národní osvěty usnesení profesorského sboru. Na témže listě je přidán dvouřádkový text datovaný dnem 13.

²³¹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Děkanovo oznámení profesorskému sboru, ze dne 13. 8. 1945, č.j.: 289/45.

²³² Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vašicův vlastnoruční posudek habilitační práce, ze dne 20. 8. 1945, příloha k č.j.: 289/45.

²³³ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada - zápisy ze zasedání ze dne 21. 8. 1945; společně s habilitací Salajky byla kladně vyřízena žádost o habilitaci Dr. Josefa Hronka a bylo doporučeno udělení *venia legendi* a pozvání ke kolokviu.

²³⁴ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vyjádření komise k habilitačnímu řízení, ze dne 5. 9. 1945, příloha k č.j.: 289/45; SKTF, fond Fakultní rada: protokol o schůzi profesorského sboru ze dne 23. 10. 1945.

²³⁵ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Fakultní sdělení o habilitačním kolokviu Salajkovi, ze dne 19. 11. 1945, č.: 220/45-46.

²³⁶ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Protokol o habilitačním kolokviu, ze dne 26. 11. 1945.

²³⁷ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Protokol o přednášce za účelem habilitace, ze dne 27. 11. 1945.

prosince 1945 o politické a národní spolehlivosti žadatele.²³⁸ Dne 26. března 1946 pak Ministerstvo školství a osvěty schválilo usnesení profesorského sboru a Salajkovi byla udělena *venia docendi* pro obor orientální teologie.²³⁹

Nakonec bychom krátce shrnuli právě předloženou etapu v životě A. Salajky. Jednak to byla etapa, která probíhala za Druhé světové války, což mělo dopad na Salajkův život i jeho dílo. Podrobněji jsme popsali jeho předválečný přesun do Prahy, kde se začal věnovat mládeži - jako učitel a duchovní otec. Podrobněji jsme si všimli Salajkovy účasti na životu vršovické farnosti – jako kaplan, kazatel i jako jednatel Spolku kolem nového vršovického chrámu. Také jsme popsali prosec s udělením akademické hodnosti *soukromý docent*. Jaké můžeme v tomto období sledovat teologické akcenty v díle Salajky? Na prvním místě pochopitelně musíme uvést habilitační řízení. Tématicky se zde zaměřil na předložení soteriologických koncepcí ruských pravoslavných teologů. Podíváme-li se do celkové bibliografie příslušného období, všimneme si rozdílu mezi předválečnými lety (1936-39) a válečnou mizérií.

O té první můžeme říci, že se jedná o Salajkovo nejplodnější a nejpřínosnější období (106 položek v bibliografii/knihy, články, recenze). Přispívá mnoha studii, krátkými zprávami i recenzemi do mnoha periodik (ČKD, HLÍDKA, ROZPRAVY, SURSUM, VLAST,..). Zvláště se věnuje odloučenému křesťanskému východu a jeho myslitelům, jeho církevní struktuře, jeho historii a teologii, ale i kultuře. V recenzích knih (ruských, anglických, německých, francouzských, italských, latinských), které se mj. zvláště věnuje knihám popisujících ruskou revoluci v r. 1917 a její dopad na náboženský život v Rusku (viz české unionistické snahy 30. let v rámci Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje s protesty proti bolševickému pronásledování pravoslavné církve v Rusku).²⁴⁰ V tomto období byl také Salajka činný jako redaktor časopisu HLÍDKA - mezi lety 1937 – 1942.²⁴¹ Ovšem o jeho hlubším zapojení mnoho nevíme.

V pomyslné druhé části námi sledovaného období (1939-1945) jen připomeňme, že byl po celou dobu středoškolským učitelem náboženství, což mu zřejmě dávalo i poměrně široký prostor pro vlastní vědeckou práci. S jistotou můžeme říci, že právě v tomto společensky tolik smutném období Salajka připravil podnětnou středoškolskou učebnici *Ve*

²³⁸ „Po stránce národní a politické spolehlivosti není námitek.“, vlastní rukou podepsán důvěrník URO, in: SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Udělení *veniae docendi*, ze dne 30. 11. 1945, č.: 289/45.

²³⁹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Udělení *veniae docendi*, ze dne 30. 3. 1946, č.j.: 647/45-46 (odkaz na výnos Min. školství a osvěty ze dne 26. 3. 1946, č.j.: 181172/45-V/3).

²⁴⁰ Srov. VILINSKÝ V[alerij]: Český unionismus před VI. velehradským sjezdem, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 48-56 (54-55) – ten nazývá unionismus třicátých let pod „patronací“ dr. L. Prečana a jeho zájmem o pronásledování v Rusku tzv. konstruktivním syntetickým unionismem.

²⁴¹ Srov. Tiráž jednotlivých čísel v daném období.

světle víry (1. vydání 1945, 2. vydání 1948), začal připravovat učebnici *Katolická věrouka* (1948) a sebral mnoho materiálů pro pozdější profesorskou práci (nevydaná *Církev Kristova. Apologeticko-dogmatické pojednání*), kterou podal až v r. 1948. S tím souvisí i konstatování, že právě v průběhu války se Salajka začal blíže zabývat eklesiologií.²⁴² Tehdejší jeho eklesiologické teze v obsahovém srovnání s tezemi z šedesátých a sedmdesátých let, nám odkryly jednoznačnou návaznost a potvrdily náš předchozí postřeh o myšlenkovém a teologicko-systematickém vrcholu Salajkova díla v tomto období.

Souhrnem můžeme říci, že na počátku války (1939-1941) Salajka publikoval vydatně (1940-1941: 67 položek) a pokračoval ve svém nejpłodnějším období. Změna nastala rokem 1942, kdy pod vlivem celospolečenských událostí včele s Heydrichiádou se Salajkovo publikování redukuje na minimum (1942-1945: 30 položek).

²⁴² Eklesiologií nikoliv jako oborem „čistě“ dogmatickým (pozdější vnímání), ani náležejícím do apologetiky, jak bylo tehdy zvykem (na KTF UK až do r. 2002!), ale eklesiologií na pomezí apologetiky a dogmatiky – k tomu více NOVOTNÝ Vojtěch: Česká katolická eklesiologie na počátku druhé poloviny 20. století, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10, Praha: Karolinum, 2007, 9-19, 34-38.

1.3 Třetí etapa života – *RADOSTNÉ BĀDÁNÍ* (1945-1950)

Ve třetí *etapě* bychom rádi předložili Salajkův poválečný život. Jsou to roky, které na jedné straně charakterizuje radost a díkůvzdání za mír, na straně druhé jsou zde skryté proudy nacionalismu a odplaty vůči německému obyvatelstvu.²⁴³ V těchto letech se dotváří „humus“ politického života pro nadcházející převzetí vlády komunisty. Sociální rovina života společnosti je jednak postižena poválečným marasmem a zemědělskou krizí (1947), a jednak aktivitou Moskvy (i v souvislosti s Benešovými aktivitami z prosince roku 1943) v rámci odmítnutí Marshallova plánu na pomoc zbídačené Evropě.²⁴⁴ Na poli církevním jde o roky opětovně „svobodného“ života a „svobody“ teologie. Zvratem v celospolečenském měřítku je bezesporu Únor 1948. Zásahy do církevního školství ze strany vládní nomenklatury na sebe nenechaly dlouho čekat a záhy se projevil ustanovením lektorů společenských věd.²⁴⁵ Vrcholily pak rokem 1950 (květen – červenec 1950) a novými zákony.²⁴⁶ Zde také uzavřeme třetí *etapu*.

S pohledem na Salajkův život si tak zde všimneme jeho příchodu na pražskou teologickou fakultu (1.3.1), blíže si představíme jeho vědeckou práci s vrcholem v eklesiologické práci pro jmenování mimořádným profesorem (1.3.2) a závěrem také krátce představíme jeho poválečná kázání (1.3.3).

Zbývá ještě doplnit, proč *Etapa radostného bádání*? Chtěli jsme tím zdůraznit *radost* z nabyté svobody i vlastní Salajkovu *radost* z vědeckého habilitačního úspěchu. A nakonec jsme chtěli upozornit na nepochybnou *radost* Salajky samotného z pozvání k přednášení na teologické fakultě. Salajka se v poválečných letech stal vyučujícím na teologické fakultě v Praze, a s touto fakultou spojil svoji budoucnost až do sedmdesátých let. Ono slovo *bádání* je pak odrazem jeho vědecké válečné i poválečné práce na přípravě spisu *Církev Kristova* pro udělení titulu mimořádného profesora východního bohosloví.

²⁴³ O přístupu řadových katolíků k německé národnosti v bývalých Sudetech viz svědectví kapucína p. Mila Baslíka in: MATEJKA Pacifik Mír. OFM Cap: Ne mečem a měšcem, ale bezbranností lásky. 400 let kapucínů v Čechách a na Moravě, Velehrad: Refugium Velehrad – Roma, 1999, 57-58.

²⁴⁴ Srov. MACHULA Jaromír: Vatikán a Československo (1938-1948), Praha: ÚSD AV ČR, 1998, 149-180 (152-155); CASAROLI Agostino: Trýzeň trpělivosti. Svatý stolec a komunistické země (1963-1989), Kostelní Vydří: KNA, 2001, 129-187; TIGRID Pavel: Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu, Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1988, 301-446; POUSTA Zdeněk: Univerzita Karlova v letech 1947-1953, in: HAVRÁNEK, POUSTA (edd.): Dějiny Univerzity Karlovy, sv. IV..., 263-305; VAŠKO Václav: Dům na skále 1. Církev zkoušená (1945- začátek 1950), Kostelní Vydří: KNA, 2004, 11-84; NĚMEC Ludvík: Church and State in Czechoslovakia. Historically, Juridically, and Theologically Documented, New York: Vantage Press, Inc., 1955, 177-220; ŠEBEK Jaroslav: Papežská politika..., 30-32; KALOUS Jan: Jan Masaryk (1886-1948), in: BOHÁČ Lubomír [ET ALII]: Jan Masaryk (úvahy o jeho smrti), Praha: ÚDVZK, 2005, 9-17 (15-16); ZÍDEK Petr: Tři desetiletí českého rusofilství, in: LN XXI (2008) č. 256, ze dne 31. října 2008, s. 16.

²⁴⁵ Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 65-91.

²⁴⁶ Srov. Tamtéž 93-143. Nejen k problematice poválečných školských zákonů a jejich dopadu na církevní školství viz KAPLAN Karel: Církev a stát v Československu 1948-1953, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Brno: Nakladatelství Doplněk, 1993, 5-22.

Z hlediska kvalitativní úrovně se dá o této kapitole také říci, že byla závěrečnou periodou Salajkova „vrcholného období“ (k periodizaci a zhodnocení jeho díla viz níže). Vedle toho ještě okrajově zmiňme, že byl Salajka v březnu 1946 jmenován arcibiskupským notářem.²⁴⁷ Nepodařilo se nám zjistit důvod.

1. 3. 1 Příchod na pražskou teologickou fakultu UK

Poválečné období je charakterizováno snahou přivést na teologickou fakultu mladé vyučující z řad nastupující generace (např. Bogner, Kubalík, Heidler, Zvěřina, Mádr).²⁴⁸ Zřejmě i v rámci této snahy byl v letním semestru 1945/46 přizván i Antonín Salajka jako lektor ruského jazyka.²⁴⁹ Jak k tomu došlo? Po druhé světové válce se konala konference profesorského sboru bohoslovecké fakulty, kde Alois Kudrnovský podal návrh na zřízení samostatné stolice pro východní teologii a sociologii. Sbor tento návrh vzal pouze v patrnost.²⁵⁰ V červnu 1945 pak profesorský sbor navrhl Ministerstvu školství na návrh děkana zřízení pěti řádných stolic (sociologie, českých církevních dějin, katechetiky, orientální teologie a srovnávací vědy náboženské).²⁵¹ V březnu 1946 pak děkan píše na Ministerstvo školství a osvěty žádost, aby byl právě Salajka ustanoven lektorem ruštiny. Můžeme zde uvést i důvod, který děkan uvádí pro výuku tohoto jazyka - zvýšení zájmu posluchačů o kulturu východní Evropy a východní teologii zvláště.²⁵² Samotní posluchači sami podali v této době návrh, aby byly zavedeny tyto přednášky. Důvodem byly přednášky z východní teologie, kterým by posluchači lépe rozuměli.²⁵³ Samotný profesorský sbor 8. března návrh schválil a podstoupil Ministerstvu. Salajka byl následně jmenován lektorem ruštiny. Zápis ze zasedání fakultní rady nám podává zprávu, že východní teologii začal přednášet vzápětí.²⁵⁴

Salajka v dopise děkanovi z 26. června 1946 předložil požadovanou vytíženost, když má zájem o přednášky z orientální dogmatiky, úvodu do studia východního křesťanství²⁵⁵ a z věroučných rozdílů mezi kat. církví a pravoslavnou²⁵⁶. Vedle toho

²⁴⁷ Srov. AACP (1946) 4, 28.

²⁴⁸ Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 37-41 (k jednotlivým postavám viz tamtéž 324-410).

²⁴⁹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – program k zasedání ze dne 4. 3. 1946; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 388.

²⁵⁰ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápis z první konference profesorského sboru ze dne 17. 5. 1945.

²⁵¹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápis z porady profesorského sboru ze dne 20. 6. 1945.

²⁵² Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Žádost děkanství fakulty o schválení navržení lektora ruského jazyka, ze dne 11. 3. 1946, č.: 575/45-46.

²⁵³ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 8. 3. 1946.

²⁵⁴ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 27. 6. 1946; SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Potvrzení děkana o pověření přednášek pro A. Salajku, ze dne 4. 4. 1946, č.j.: 661/45-46; SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971.

²⁵⁵ Přednášky byly koncipovány: I. Studium křesťanského Východu, jeho význam a rozdělení; II. Všeobecné poznatky o křesťanském Východu...; III. Vznik a vývoj východního církevního rozkolu...; IV. Příčiny

zmiňuje lektorát ruského jazyka, vč. dokončování vědeckého spisu o Církvi. Zmiňuje se také o přípravě k přednáškám pro katechetický kurz.²⁵⁷ Na poradě profesorského sboru o den později 27. června 1946 bylo potvrzeno zařazení Salajky jako soukromého docenta pro přednášky východní teologie a ruštiny i pro další rok.²⁵⁸

V září 1946 pak upozorňuje děkana a profesorský sbor na encykliku Pia XI. *Rerum orientalium* z 8. září 1928²⁵⁹ a na prováděcího nařízení k apoštolské konstituci *Deus scientiarum Dominus* z 12. června 1931.²⁶⁰ Zde vyzdvihuje apel k poznání východní teologie pro všechny posluchače teologických fakult. Tím žádá fakultu o souhlas k povinným přednáškám z křesťanského Východu, které byly dosud nepovinné. Pro 1. a 2. ročník navrhuje povinný *Úvod do studia křesťanského východu* a pro 3. a 4. ročník povinné *Věřoučné rozdíly...* Jako příklad jmenuje fakultu v Olomouci a Bratislavě, kde byly přednášky rozšířeny ještě o východní liturgiku.²⁶¹ Sboru k tomu zaujal negativní stanovisko a v říjnu 1946 potvrdil přednášky nepovinné. Salajkovi doporučil bližší zaměření přednášek k tématu své habilitační práce.²⁶²

K tomu ještě dodáme, že nakladatelství Vyšehrad v poválečném období vydávalo za redakce Bohdana Chudoby seriál tzv. Úvodu do studia. Když v r. 1946 přišla na řadu i teologie, přispěl sem Salajka syntézou a reflexí výsledků prvorepublikových pokusů systematického pojímání studia křesťanského Východu.²⁶³

východního rozkolu podle řecko-ruských dějepisců a bohoslovců...; V. Doba po východním církevním rozkolu a snahy o církevní jednotu...; VI. Dějiny a dnešní stav východních církví...; VII. Východní církve byzantského obřadu...; podle CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství: sešit s poznámkami k Úvodu do studia...

²⁵⁶ Přednášky byly koncipovány: I. Studium křesťanského Východu, jeho význam a rozdělení; II. Všeobecné poznatky o křesťanském Východu...; III. Úvodní poznámky o východní teologii...; IV. Povahy a vlastnosti východní teologie; V. Různá metoda katolické a východní teologie; VI. Prameny katolické a východní teologie...; VII. Dějiny východního (řecko-slovanského) bohosloví...; VIII. Věřoučné rozdíly mezi odloučeným křesťanským Východem a katolickou Církví (historický přehled); IX. O prvenství římského papeže...; X. O vycházení Ducha Svatého; XI. O Neposkvrněném početí Panny Marie...; XII. O Nejsvětější Svátosti oltářní; XIII. O posledních věcech; XIV. Teologie nestoriánů a monofysitů; XV. Cesty k jednotě Církve; podle CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství: sešit s poznámkami k Úvodu do studia...

²⁵⁷ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkův rukou psaný dopis ze dne 26. 6. 1946 děkanovi fakulty.

²⁵⁸ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 27. 6. 1946.

²⁵⁹ Srov. AAS 20 (1928) 277-288.

²⁶⁰ Srov. AAS 23 (1931) 241-262, 263-284 (česky viz Apoštolská konstituce o universitách a fakultách pro církevní studia, in: ČKD 77/102 /1936/ 1, 33-48; Prováděcí nařízení k Apoštolské konstituci „Deus scientiarum Dominus“, in: ČKD 77/102 /1936/ 2, 111-132).

²⁶¹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastnoruční dopis ohledně přednášek z křesťanského východu, ze dne 23. 9. 1946.

²⁶² Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Usnesení prof. sboru o přednáškách východní teologie, ze dne 12. 10. 1946., č.: 107/46-47; SKTF, složka Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 8. 10. 1946.

²⁶³ Srov. SALAJKA Antonín: Bohosloví východních křesťanů, in: [CHUDOBA Bohdan (red.): Úvod do studia II.]: Bohosloví. Co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů, Praha: Vyšehrad, 1946, s. 49-61; CDČT, fond AS II – Oficiální publikace, vč. příprav, kt. 8-9, sl. Úvod do studia - bohosloví: Přípravy k Úvodu do studia bohosloví. K zařazení článku viz AMBROS: Svoboda k alternativám..., 592.

Salajka byl v tomto období činný i v tématických přednáškách pro veřejnost. Například koncem listopadu 1946 přednášel u Panny Marie Sněžné v Praze na téma *Studium křesťanského Východu a jeho význam*.²⁶⁴ Podobné téma vyslovil i na unijním poradě na Velehradě v srpnu téhož roku (*Význam studia křesťanského Východu a Organizace vědecké literární práce unijní*). Tyto přednášky pak vyšly tiskem jako článek v ČKD i v samostatném tisku.²⁶⁵ Jejich distribuce byla uskutečněna pomocí Cyrilometodějského kroužku Růže Sušilovy z Brna.²⁶⁶ V této souvislosti musíme zmínit jeho opakované žádosti o zproštění, či snížení úvazku na vršovickém gymnáziu.

V dubnu 1947 Salajka dokončoval spis *Církev Kristova a Úvod do studia křesťanského Východu*. Na jejich následné vydání žádal podporu Ministerstvo školství a osvěty.²⁶⁷ Bylo mu na tento účel poskytnuto 20.000,- Kčs.²⁶⁸ Později mu byla lhůta k vydání skript prodloužena do konce roku 1949. Vedle toho vydal zdařilou učebnici *Ve světle víry* (první vyd. 1945, druhé vyd. 1948) a později podobnou *Katolická věrouka* (1948). V r. 1948 ještě připravoval spis *Ruská pravoslavná církev* a učebnici *Katolická mravouka*.²⁶⁹ Tato aktivita byla korunována návrhem na jmenování za mimořádného profesora východní teologie. Již jsme několikrát zmínili, že za tímto účelem sepsal spis *Církev Kristova* (viz níže).

Na bohoslovecké fakultě v r. 1948/49 přednášel *Úvod do studia křesťanského východu* (1 hod.), *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví* (2 hod.) a *Ruský jazyk* (2 hod.).²⁷⁰ Zajímavostí je, že v r. 1948 požádal Salajka o studijní stipendium za účelem vycestování do tehdejšího SSSR.²⁷¹ Ministerstvo tuto žádost nebere v úvahu s odůvodněním, že stipendium je určeno pouze pro vysokoškolské posluchače.²⁷² Zřejmě během r. 1949 vydal skriptum *Úvod do studia křesťanského východu*, na které mu

²⁶⁴ Srov. CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů: kt. 2, sl. Odborné texty, studie, články z dogmatické teologie: přednášky *Studium křesťanského Východu a jeho význam*, přednesena v kurzu u františkánů ve dne 26. 11. 1946, rukopis, s. 7.

²⁶⁵ Srov. SALAJKA Antonín: *Studium křesťanského východu*, Praha: nákladem vlastním, 1948; IDEM: *Význam studia křesťanského Východu*, in: ČKD 88/113 (1948) 1, 1-9; IDEM: *Organizace vědecké literární práce unijní*, in: ČKD 88/113 (1948) 2, 48-54.

²⁶⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Korespondence s p. Josefem Budišem: *Dopis za Cyrilometodějský kroužek Růže Sušilovy podepsaný Budišem* ze dne 3. 12. 1948; Ke spolku Růže Sušilova k její brněnské větvi viz SKTF, sl. Zápisy schůzí „Růže Sušilovy“ od 26. června 1935 do 16. května 1949.

²⁶⁷ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Doporučení děkana k žádosti A. Salajky o podporu na vědeckou činnost*, ze dne 18. 9. 1947, č.j.: 1248/46-47.

²⁶⁸ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Vyhovnění žádosti ze strany Ministerstva školství a osvěty*, ze dne 29. 11. 1947, č.j.: A 231066/47-V/2.

²⁶⁹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *tiskopis Přehled činnosti vysokoškolských učitelů ke dni 31. 12. 1949*, ze dne 15. 3. 1950.

²⁷⁰ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Potvrzení děkanství bohoslovecké fakulty UK v Praze o šíři přednášek v akadem. r. 1948/49*, ze dne 30. 6. 1948, č.j.: 896/47-48.

²⁷¹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Vlastní žádost o udělení prázdninového studijního stipendia do SSSR*, ze dne 30. 3. 1948.

²⁷² Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Zemská školní rada v Praze, odpověď na žádost o prázdninové stipendium*, ze dne 17. 8. 1948, č.j.: A 166375/48-VI/4.

Ministerstvo přispělo oněmi 20 000,- Kčs.²⁷³ Jednalo se o první obecnou část skript (historicky a geograficky pojatá). Druhou věroučnou část již nevydal a zřejmě ani nese-psal; ta zůstala pouze v podobě příprav k přednáškám. V dubnu 1949 pak podal fakultnímu sboru pražské fakulty návrh na zřízení „Semináře východního bohosloví“ s dotací 2 hod./týd..²⁷⁴ Tehdejší děkan prof. Cibulka tento návrh podpořil s důrazem, že „zřízení tohoto semináře je v nynější době velmi důležitým..“, a tak měl návrh podrobněji rozpracovat k podání na Ministerstvo školství, věd a umění.²⁷⁵

Do prvního čtvrtletí roku 1949 také můžeme vysledovat Salajkův návrat do brněnské diecéze. Od roku 1948/49 (od března 1949) totiž vykonával přednášky Diecézním bohosloveckém učilišti v Brně,²⁷⁶ kde dvakrát měsíčně přednáší o studiu křesťanského Východu (2 hod.).²⁷⁷ Historik brněnského učiliště a alumnátu dr. Charous uvádí Salajkovu žádost o přednášky o křesťanském Východu již do března 1948.²⁷⁸ K přednáškám Salajku zřejmě vybídl za splnění určitých podmínek (úhrada cestovného, nocleh,...) bohoslovecký spolek Růže Sušilova z Brna. To plyne z korepondence Budiše vedoucího spolku se Salajkou.²⁷⁹ Ve skriptech Úvod do studia křesťanského Východu z r. 1949 je jako Úvod použita úvodní přednáška z brněnského kurzu na Diecézním bohosloveckém učilišti ze dne 23. března 1949.²⁸⁰ Přednášky se konaly každou středu vždy odpoledne od 14 do 16 hodin a od 17 do 19 hodin.²⁸¹ Pro následný akademický rok 1949/50 biskupský ordinariát zřejmě nechtěně nevyžádal souhlas státu k těmto

²⁷³ Srov. SALAJKA Antonín: Úvod do studia křesťanského Východu. Část obecná, s.l., s.n., s.d. [1949].

²⁷⁴ O to žádal i na druhé semestr roku 1949/50 viz NA, fond SÚC 1949-1956: kt. 152, sl. Osobní věci duchovní: dopis Salajky SÚC ze dne 17. 2. 1950 ohledně zavedení seminářů.

²⁷⁵ SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 4. 4. 1949.

²⁷⁶ K brněnskému diecéznímu bohosloveckému učilišti CHAROUZ: Brněnský alumnát...; CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Zrušení biskupského alumnátu a teologického učiliště v Brně, in: ČMM CXXI (2002) 1, 101-113; PECKA Dominik: Starý profesor vzpomíná. Vlastní životopis, Praha: Zvon, 1996, 59-84; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 53-54, vč. bibliografických odkazů (A. Salajka zde není uveden jako vyučující ve šk. r. 1949/50).

²⁷⁷ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkovo oznámení o povolení přednášení v Brně ze dne 11. 3. 1949; tamtéž – Potvrzení o přednášení o křesťanském Východu na Biskupském teologickém ústavu v Brně, ze dne 23. 3. 1949, č.j.: 28/49; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 15. 3. 1949.

²⁷⁸ „Dvanáctého března 1948 žádal dr. Antonín Salajka brněnský ordinariát o povolení konat na učilišti přednášky o křesťanském východu. Žádost byla 28. září 1948 postoupena ministerstvu školství, věd a umění, které přednášky povolilo výnosem č. P-9465/49-P/b ze dne 20. ledna 1949 v rozsahu dvou hodin týdně. Byly zahájeny 23. března 1949 pro všechny ročníky.“ CHAROUZ: Brněnský alumnát..., 42.

²⁷⁹ „Chápeme, že odměna ministerstvem Vám navržená za Vaše přednášky o křesťanském Východu je opravdu malá. Proto na tento semestr podmínky Vámi stanovené přijímáme. Ochotně Vám poskytneme náhradu na cestovné a doplníme i taxu za přednášky. Stravu a pobyt budete mít zdarma v alumnátě. Tak je dohodnuto s pány představenými...“ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Korespondence s p. Josefem Budišem: Dopis Budiše ze dne 23. 2. 1949; S Josefem Budišem Salajka udržoval korespondenci, ze které vyplývá Salajkův zájem o Budišovo studium, nakonec v polovině šedesátých let byl promotorem doktorátu Josefa Budiše v roce 1965 - BUDIŠ Josef: Vývoj dogmatu o Nanebevzetí Panny Marie (disertační práce obhájená na CMBF) Praha - Litoměřice 1965 viz Příloha II.

²⁸⁰ Srov. SALAJKA: Úvod do studia křesťanského Východu..., 1-9. Původně mělo jít o 16. března 1949.

²⁸¹ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Korespondence s p. Josefem Budišem: Dopis ze dne 11. 3. 1949.

přednáškám. Salajka ale konal přednášky dál.²⁸² Později mu však za ně byla odmítnuta odměna s odůvodněním, že nebylo zažádáno biskupským ordinariátem o předchozí souhlas s jejich provedením. Krajský národní výbor Salajkovi odměnu doporučil.²⁸³ Odmítnutí již inicioval nově založený Státní úřad pro věci církevní (dále SÚC) z důvodu, že „*je jmenovaný docent reakčního zaměření a ve svých přednáškách silně brojí proti SSSR.*“²⁸⁴ V Brně však byl Salajka připraven přednášet i v roce následujícím 1950/51.²⁸⁵ Tyto plány se však vlivem proměny bohovědných studií v Československu již dál neměli kde a pro koho konat (viz níže).

Pojďme do listopadu 1949, kdy arcibiskup Matocha přizval Salajku s dalšími význačnými jmény k účasti na vypracování teologických příruček pro bohovědná studia.²⁸⁶ Šlo o vypracování tzv. Návodu k vědecké práci s ohledem na teologii a křesťanskou filosofii (komise č. 1), na témata – O náboženství, víře a zjevení a církvi (komise č. 3) a na specifické i obecné otázky východní teologie (komise č. 17).²⁸⁷ Pro nepřízeň doby po Únoru 1948 (proces s představiteli řádů, akce K, vyloučení teologických fakult ze svazků univezit, akce P,...) se však plány už nestihly zrealizovat. Až o mnoho let později se na ně návazalo v rámci DKO a později v TK, ale tomu se budeme věnovat níže.

Mezitím v září 1949 nebyl na reálném gymnáziu ve Vršovicích pro nedostatek žáků otevřen předmět římskokatolické náboženství. Salajka na to reagoval dopisem Ústřednímu národnímu výboru hl. m. Prahy, kde hovoří o dvanácti přihlášených žácích i o dalších, kteří se přihlásí v nejbližší době, a tím žádá, aby byla alespoň jedna třída tohoto nepovinného předmětu otevřena. V závěru dopisu Salajka naznačuje něco málo z atmosféry té doby. Když říká: „*Nutno též přihlížeti k okolnosti, že nedostatečně informovaná katolická veřejnost (rodiče dětí apod.) by se mohla domnívati, v případě, že by ani nepovinné vyučování náboženství katolického nebylo na státním gymnáziu Praha XIII, že snad jsou*

²⁸² Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: KNV Brno, Odměna dr. Salajkovi, ze dne 12. 7. 1950, č.j.: 292-23/6-1950-I/5.

²⁸³ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: KNV Brno, Odměna dr. Salajkovi, ze dne 12. 7. 1950, č.j.: 292-23/6-1950-I/5.

²⁸⁴ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Spis SÚC o odměně za konání přednášek, ze dne 5. 8. 1950.

²⁸⁵ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Potvrzení o předpokládaném dalším přednášení na Biskupském teologickém ústavu v Brně, ze dne 20. 3. 1950, č.j.: 39.

²⁸⁶ Základní informace nám zprostředkoval viz NOVOTNÝ Vojtěch: Plán akce pro vydávání českých vysokoškolských příruček bohovědných. Stav české katolické teologie v letech 1949-1950, in: ST X (2008) 3 [33], 49-63.

²⁸⁷ Členy XVII. komise pro Bohovědu východní byli: Jan Jaroš CSsR, František Jemelka, Josef Luska, Ivan Mastylák, Josef Myslivec, Antonín Salajka, Bohumil Spáčil TJ a Štěpán Vandík. Seznam přednášek byl prozatím ustanoven takto: (64.) Úvod do studia křesťanského Východu; (65.) Věrouka odloučeného Východu; (66.) Církevní právo východní; (67) Východní liturgie; (68) Církevní dějiny východních církví: perské, indické, syrské, arménské, egyptské, habešské; (69.) Církevní dějiny byzantské a řecké; (70.) Církevní dějiny bulharské, srbské a rumunské; (71.) Dějiny ruské církve; (72.) Dějiny církevního umění na křesťanském Východě; (73.) Snahy o sjednocení církví (ekumenismus a unionismu) – viz NOVOTNÝ: Plán akce..., 49-63 (57-63).

tomuto vyučování kladeny nějaké překážky a pod..²⁸⁸ V prosinci 1949 bylo Salajkovi odpovězeno negativně, ale koncem ledna Salajka opět píše na ředitelství školy požadavek pro druhé pololetí s tím, že se do něj přihlásilo třicetsedm dětí. Jako podklad dokládá ocenění významu náboženství „pro národní a pracovní pospolitost, rovněž tak v preambuli slibu věrnosti republice, který skládali duchovní v minulém týdnu, se mluví o významu náboženství, a bylo by to tedy jen logickým důsledkem, aby se tato slova projevila v praxi.“²⁸⁹ Referát pro školství, vědy a umění v dopise ze 24. února 1950 nakonec tuto žádost schválil.²⁹⁰

V březnu 1950 pak děkan Bohoslovecké fakulty v Praze historik a františkán Dr. Jan Kapistrán Vyskočil požádal Ústřední národní výbor hl. m. Prahy o uvolnění Antonína Salajky ze závazku na gymnázium ve Vršovicích, ať už úpravou pracovního úvazku, nebo udělením úplné, placené a plně započitatelné dovolené. To pro účel Salajkových přednášek o křesťanském Východě a vedení kurzu ruského jazyka na bohoslovecké fakultě.²⁹¹ Do tohoto období spadá reforma bohovědných studií a obsazení klášterů, jakožto následek Únoru 1948. Tomu se ovšem budeme věnovat až dále.

1. 3. 2 Salajka kandidátem na mimořádného profesora

Nyní se zaměříme podrobněji na Salajkovu žádost ke jmenování mimořádným profesorem východní teologie, k čemuž předložil práci *Církev Kristova*.²⁹² 25. dubna 1948 požádal profesorský sbor bohoslovecké fakulty o jmenování za mimořádného profesora pro stolicí východního bohosloví.²⁹³ Odůvodnění, proč by měl být jmenován, souvisí i se zřízením nové stolice na teologické fakultě pro východní teologii. Důvody *proč jmenovat jeho* a zároveň *proč zřídit novou stolicí* Salajka jasně propojuje: 1) jmenováním může být zřízena nová stolice pro východní bohosloví a unionismus; 2) zřízení této stolice je naléhavé jak z hlediska požadavku apoštolské konstituce *Deus scientiarum Dominus*, tak také díky tomu, že „změněnými státoprávními poměry nastává bohoslovecké fakultě v Praze veliký úkol“; 3) sám Salajka se již habilitoval pro dogmatickou teologii orientální;

²⁸⁸ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o povolení vyučování náboženství, ze dne 15. 9. 1949.

²⁸⁹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o povolení vyučování náboženství, ze dne 29. ledna 1950.

²⁹⁰ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Ručně psaný koncept ze dne 24. 2. 1950 o povolení výuky náboženství.

²⁹¹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o dovolenou na gymnázium pro činnost na bohoslovecké fakultě, ze dne 15. 3. 1950, č.j.: 519/49-50.

²⁹² Originál práce nebyl dosud nalezen, dle dokumentů v SKTF existovaly 2-3ks. Uloženy pouze přípravy s bibliografickými poznámkami o cca 750 stranách: in CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů: kt. 3, sl. Poznámky a přípravy k nevydanému spisu - *Církev Kristova*. K eklesiologii Antonína Salajky viz NOVOTNÝ: Česká katolická eklesiologie na počátku..., 34-38.

²⁹³ SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 30. 4. 1948; Seznam osob a ústavů University Karlovy v Praze jakož i státních zkušebních komisí 1948, Praha: Akademický senát UK, 1948, 9-10.

4) má připraven rukopis „*velkého vědeckého díla Církev Kristova*“, kdy jej jako dvoudílné hodlá vydat v nakladatelství Vyšehrad; 5) dodává soupis svých knih a článků od habilitace; 6) zmiňuje svou přednášku na velehradském unijním kongresu v r. 1946; 7) závěrem pak zmiňuje svou touhu zřídit na pražské bohoslovecké fakultě „*jakési středisko pro studium křesťanského (zvl. slovanského) Východu.*“²⁹⁴ V Salajkově studii o velehradských kongresech ve světle ekumenismu z druhé poloviny šedesátých let, je zmínka o tom, že v roce 1947 bylo zamýšleno zřídit studijní středisko pro křesťanský Východ v pražských Emauzích. Vlivem společenských změn se však tato intence neuskutečnila.²⁹⁵ K tomuto dodáváme, že v CDČT se dochoval koncept přípravy nového ústavu při pražské teologické fakultě s názvem Ústav pro studium křesťanského Východu při Bohoslovecké fakultě v Praze.²⁹⁶ Tento koncept je datován r. 1956. Z žádosti o jmenování za mimořádného profesora však plyne, že jeho kořeny můžeme datovat do roku 1948. Tohoto úkolu se na akademické půdě zhostila až Cyrilometodějská fakulta v Olomouci v devadesátých letech.

Salajka v této době nebyl jediným kandidátem na titul mimořádného profesora. Žádost podali ještě Václav Bogner (semitské jazyky), Jaroslav Kadlec (české církevní dějiny)²⁹⁷ a Josef Kubalík (fundamentální teologie). Profesorský sbor zvolil komisi „*k prozkoumání a podání návrhu*“ na Salajkovo jmenování ve složení prof. Vašica, prof. Beneš a prof. Vyskočil.²⁹⁸ Jan Kapistrán Vyskočil však doporučil, aby se ke spisu vyjádřili odborníci na apologetiku a dogmatiku, a odmítl členství v posuzovací komisi. Následně ho nahradil Felix Mikula.²⁹⁹ Úkol jednotlivým komisím byl upřesněn a členové byli vyzváni, aby „*prozkoumali vědeckou činnost kandidátů a vypracovali definitivní návrhy na*

²⁹⁴ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka (3x) – Žádost o návrh na jmenování mimoř. profesorem pro stolicí východního bohosloví, ze dne 25. 4. 1948.

²⁹⁵ Srov. SALAJKA Antonín: Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu, nevydaný strojopis z r. 1967 (s. 65), in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství, 40-41.

²⁹⁶ Srov. CDČT, fond AS V – Varia, kt. 3, sl. CMBF: rukopisný návrh na zřízení, zaměření, i organizaci Ústavu pro studium křesťanského Východu při Bohoslovecké fakultě v Praze ze dne 9. 8. 1956, ÚSKV: 1a) studium křes. Východu, 1b) CM otázky, 1c) vých. liturgie, 1d) ekumenismus, 1e) unionismus, 1f) starosl. a vých. jazyky; + 2a) základní studium, 2b) vyšší studium, 2c) pořádání kurzů pro širší veřejnost; + Organizace: předseda, tajemník, prof. sbor; + Posluchači: ad 2a) et 2b) bohoslovci, kněží, laici; ad 2c) širší veřejnost.

²⁹⁷ K postavě historika prof. J. Kadlece viz VESELÝ Josef: Jaroslav Kadlec (1911-2004), in: CD I (2008) 2, 91-119.

²⁹⁸ Srov. fond Personalia: sl. Antonín Salajka (3x) – Žádost o návrh na jmenování mimoř. profesorem pro stolicí východního bohosloví, ze dne 25. 4. 1948, Cibulkou připsaná jména komise ze dne 3. 5. 1948, uvádí se zde také, že o posudek bude požádán prof. Spáčil tč. spirituál koleje SJ v Bohosudově; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 30. 4. 1948. K uvedeným osobám viz VANÁČ: Katolická teologická fakulta..., 127-183; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 324-410.

²⁹⁹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Předložení písemné práce „Církev Kristova“, č.j.: 848/47-48 s Vyskočilovým podpisem a poznámkou s datem 27. 1. 1949.

jmenování“.³⁰⁰ Konečné doporučení bylo vyjádřeno pouze třem kandidátům (Kadlec, Kubalík a Salajka), zamítnuta tak byla žádost Václava Bognera.³⁰¹

Zaměříme se nyní na samotnou Salajkovu práci *Církev Kristova* (její první díl – apologetická část).³⁰² Salajka plánoval dvoudílné dílo a chtěl ho vydat v nakladatelství Vyšehrad. Jako profesorskou práci tak podal pouze první díl. K posouzení práce byl vyzván vedle pražského profesora speciální dogmatiky dr. Felixe Mikuly,³⁰³ ještě dávný Salajkův známý, na jehož roli v Salajkově životě jsme již upozornili, prof. Dr. Bohumil Spáčil SJ. Tehdejší spirituál jezuitské koleje v Bohosudově byl vyzván 18. února 1949 k vypracování posudku na Salajkovu práci.³⁰⁴ Ten souhlasí s podmínkou, že pro své chatrné zdraví, vysoký věk a slabý zrak mu bude dána dostatečně dlouhá lhůta.³⁰⁵ Spis mu byl poslán 24. února 1949. Spáčil v posudku pochvalně zmiňuje práci pramennou a velkou sečtělost Salajky. Jako zvláštní klad spisu uvádí stálé uvádění mínění východních teologů. Vytýká však Salajkovi absenci vlastních hledisek a názorů v kontroverzních otázkách. Práci hodnotí jako „*dílo cenné, které svědčí o schopnosti autorově k vědecké práci.*“³⁰⁶

Felix Mikula vidí jako velkého pozitiva Salajkovy práce velkou píli a neobvyklou zásobu pozitivních vědomostí. Všimá si klasického rozvržení a podotýká, že je velmi obohacující její doplnění o učení východní teologie. Upozorňuje na cca 15 nepřesností. Celkově však ta negativa, která adresoval autorovi, nemají nijaký dopad na vědeckou hodnotu dané práce.³⁰⁷ K závěrečnému kladnému doporučení se připojuje i Dr. Jaroslav Beneš.³⁰⁸ Komise k posouzení Salajkovy kandidatury, jejímž předsedou byl prof. Dr. Josef Vašica, nakonec návrh s přihlédnutím k posudkům vřele doporučila.³⁰⁹ Upozorňuje na to, že kandidát je znalcem východní teologie, což se jasně projevuje citacemi ruských i jiných východních autorů a pramenů, a spis se stává vzorem pro další české autory podobných

³⁰⁰ SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 13. 10. 1949.

³⁰¹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: 11. 11. 1949.

³⁰² Ve druhé části byla předložena nauka o Církvě jako mystickém Těle Kristově a předložena tzv. nová definice církve viz CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: Dopis Salajky Tomáškově ze dne 29. 9. 1962.

³⁰³ K postavě Felixe Mikuly viz VANÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 162-163; vzpomínka na Mikulu i ČEJKA Gustav: [rozhovor s V. Novotným]. *Vznik CMBF ve vzpomínkách Jana Merella a Gustava Čejky*, in: NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 450-458 (451); za zmínku stojí jeho kniha z KA Řím viz MIKULA Felix: *Záhada a tajemství, Řím: KA, 1966.*

³⁰⁴ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Žádost děkana fakulty o posudek Dr. Spáčila, ze dne 18. 2. 1949.

³⁰⁵ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastnoruční odpověď B. Spáčila ze dne 22. 2. 1949.

³⁰⁶ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Spáčilův posudek práce, ze dne 14. 5. 1949.

³⁰⁷ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Posudek dr. Mikuly o písemné práci „*Církev Kristova*“, ze dne 27. 10. 1949.

³⁰⁸ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Spáčilův posudek práce, ze dne 14. 5. 1949, připsáno mínění Jar. Beneše ze dne 22. 9. 1949.

³⁰⁹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Zpráva komise zvolené 13. 10. 1949 za účelem prozkoumání návrhu na jmenování doc. A. Salajky mimořádným profesorem východní teologie, ze dne 11. 11. 1949.

eklesiologických prací.³¹⁰ Dobově nutné bylo i vyjádření tzv. závodní skupiny bohoslovecké fakulty, která Salajku doporučuje ke jmenování.³¹¹ Na konci roku 1949 tak byl tehdejší soukromý docent Antonín Salajka navržen na jmenování mimořádným profesorem východního bohosloví na pražské teologické fakultě.³¹² Nakonec však pro nastalé změny v polovině r. 1950 ve fakultním vedení i v celocírkevním prostředí této kandidatuře nebylo vyhověno, respektive vlivem mnohých jiných skutečností byl o necelý rok později jmenován v jiné specializaci profesorem církevní slovanštiny (viz níže).

1. 3. 3 Salajkova pastorační činnost v poválečných letech

Nyní bychom se věnovali pastoračnímu působení Salajky v poválečných letech. Pro přehlednost shrňme fakta. Salajka byl díky svému učitelskému působení v polovině třicátých let uvolněn z duchovní služby a je činný jako výpomocní duchovní a učitel náboženství. Po válce i nadále učí na gymnáziu ve Vršovicích a v Karlíně. Bydlí v centru Prahy na Křižovnickém náměstí. Krátce po skončení války se habilituje a začíná přednášet na teologické fakultě, později i na brněnském diecézním bohosloveckém učilišti. Na konci války pak dopisuje věrouku pro lid (*Ve světle víry*) a zároveň připravuje spis *Církev Kristova*. Je aktivní ve vršovické farnosti a v tamějším spolku, který pečoval o chrám sv. Václava.

Budeme-li chtít hlouběji proniknout do oblasti Salajkova pastoračního působení v těchto poválečných letech, opět bychom se měli zaměřit na archiv CDČT a na dochovaná kázání z tohoto období. Ovšem je nutno upozornit, že Salajkovým vytížením na gymnáziích i na bohoslovecké fakultě se jeho pastorační činnost omezila na kázání, zpovědi a činnost ve vršovickém Spolku. Tato sonda tak bude spíše sondou do jeho kazatelství. V první řadě upozorňujeme, že z této doby dochovaná kázání byla pronesená ve Vršovicích (31x), v Moravské Nové Vsi (3x) a v Hruškách (1x) - blízké vesnici s poutním místem u Moravské Nové Vsi. Několik jich je i pražských - ze Smíchova (2x), z Karlova (1x) a od Nejsv. Salvátora (1x). Jsou z nejrůznějších příležitostí církevního roku a tématicky velmi pestrá. Zaměřují se na svátky církevního kalendáře (Hod Boží Svatodušní, Nanebevzetí Panny Marie, Devítník, Velikonoční období, Boží Tělo, Májové promluvy, Ježíše Krista Krále, sv. Bartoloměj, sv. Petr a Pavel, postní období, pochopitelně i první

³¹⁰ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Zpráva komise zvolené za účelem prozkoumání návrhu na jmenování ze dne 11. 11. 1949.

³¹¹ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Zpráva závodní skupiny ze dne 17. 12. 1949.

³¹² Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Návrh fakultního sboru bohoslovecké fakulty UK na jmenování mimořádným profesorem, ze dne 11. 11. 1949 s průvodním dopisem děkana ze dne 17. 12. 1949, č.: 308/49-50.

svaté přijímání, neděle unijní...) a na věroučná témata.³¹³ Dochováno je zde kázání z října 1947, kdy se v chrámu sv. Václava ve Vršovicích světily medailony sv. Cyrila a Metoděje a sv. Judy Tadeáše. Opět se také setkáváme s jejich používáním v dalších letech, o čem nás přesvědčují připsaná data v textu samotném. Předložíme zde jedno kratší kázání k mládeži z tohoto období. Je datováno 17. listopadem 1948. Vybrali jsme si ho datem vzniku, i obsahem (Salajkovo pojetí svobody v souvislosti s 17. listopadem) a snad se nám tak alespoň neodstíne podaří naznačit Salajkovu kazatelskou schopnost vystihnout „leitmotiv doby“, případně i aktuálnost Salajkova myšlení pro dnešek.

Pro Salajku je ideál svobody „zářící hvězdou národů všech věků a největším z darů, které Bůh dal lidem“ a „patří tak k základním právům člověka i národa.“ Upozorňuje také, že „jako všechny hodnoty světových dějin se rodí obyčejně v plamenech a krvi.“ Zde vidí paralelu s naším národem, jehož obnova musela projít podobnou bolestí bezpříkladného pronásledování a prolití krve nejlepších synů a dcer našeho národa. Výslovně zmiňuje 15. březen 1939 jako den konce státní samostatnosti a počátek nadcházejícího útlu. Vyzdvihuje studentstvo v upomínce na zakázané slavení 28. října téhož roku, kdy to byli právě oni, „kteří šli neohroženě do pražských ulic, aby odmítli hitlerovský, nacistický režim!“ To právě oni neměli zbraní, „ale měli víru a přesvědčení o nesmrtelnosti národa, měli lásku ke svobodě, k demokratickým zásadám a též ochotu pro svobodu národa přinést i tu nejtěžší oběť.“ Také výslovně zmiňuje smrt Jana Opletala, který se stal symbolem odporu a protestu, zmiňuje i datum jeho pohřbu (15. 11. 1939), který se stal manifestací vysokoškolské akademické obce o stálé existenci ČSR. Salajka dále zmiňuje den obsazení a zavření vysokých škol (17. 11.) a osud studentů (jejich nasazení do továren doma i v Říši). V této souvislosti Salajka dodává, že i u maturitních zkoušek bylo předem dáno i kolik procent studentů nesmělo úspěšně složit maturitu (až 25%). Dále si všímá srdcí mladých lidí, v nichž „však byla víra, že přijde opět doba, kdy bude svobodně pracovat dělník, rolník i student.“ Závěrem podtrhuje význam 17. listopadu jako den studentstva a dodává jeho význam pro tehdejší život těmito slovy: „Chtěl bych, abyste si, milé studentky, dobře uvědomily obsah a význam 17. listopadu: toho dne bylo učiněno násilí duchovní svobodě člověka a budoucí inteligenci našeho národa. Važte si proto duchovní svobody a

³¹³ 30. 9. 1945 – O milosti Boží; 17. 2. 1946 – Nešťastný kdo nemá víru II (o víře); 13. 4. 1947 – Vzkříšení z mrtvých; 11. 5. (15. 5.) 1947 a 17. 5. 1949 – Jednota Církve Kristovy a úkol katolických Slovanů; 23. 5. 1947 – Vševědoucnost Boží; 29. 5. 1947 – Shovívavost Boží; 3. 10. 1948 – Památka arc. A. C. Stojana; 17. 11. 1948 – 17. listopad; 21. 11. 1948 – Poučení ze zkázy Jeruzaléma (odkaz na Spáčilův článek); 13. 2. 1949 – K Pánu Ježíši – skrze Marii Pannu; 18. 9. 1949 – Základní pravdy I: O posledním cíli; 25. 9. 1949 – Základní úvahy II: Těžký hřích; 16. 10. 1949 – Základní úvahy IV: Peklo; 6. 11. 1949 – Základní otázky V: Zpověď; 13. 11. 1949 – Základní pravdy VI: Milovatí Pána Ježíše; 26. 3. 1950 – Smrt; 12. 2. (9. 4., 26. 2., 5. 3., 12. 3., 19. 3., 16. 4., 23. 4.) 1950 – Výklad mešního formuláře; in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 3, sl. Homilie, kázání.

*snažte se, aby každá z vás byla nejen inteligentkou ducha tj. vzděláním a rozhledem, nýbrž také inteligentkou srdce, tj. ušlechtilostí, poctivostí charakteru a porozuměním pro spolubližního.*³¹⁴

Co z těchto řádků můžeme vyčíst? Svobodou jako *Božím darem* pro lidi své kázání Salajka začíná a vštěpením svobody jako *nejohroženějšího charakteru člověka* své kázání i končí. Posluchačkám zdůrazňuje *úctu k duchovní svobodě, inteligenci ducha a inteligenci srdce*. Nejde si ovšem nevšimnout ony *zmínky o svobodné práci pro dělníky, rolníky a studenty*. Zde se jakoby velmi přibližuje tehdejší komunistické ideologii s jejím třídním bojem a dělnickou třídou.

Tímto bychom ukončili třetí *etapu* v předložení úplného životopisu dr. Antonína Salajky. Všimli jsme si kromě hlavního i Salajkova ukončení činnosti v gymnaziálním školství, jeho různé publikační a vědecké práce, i problematiku a žádosti o navýšení počtu přednášek na bohoslovecké fakultě, povolení hodin náboženství na škole, i prosazování východního křesťanského myšlení do povinného penza studentů bohosloví, včetně jeho snah vybudovat při pražské fakultě Ústav pro východní křesťanství.

Můžeme také zhodnotit tuto *etapu* Salajkova působení, jako mimořádně „šťastné období pro jeho budoucí kariéru“. Vždyť jako znalec ruského jazyka byl přizván na teologickou fakultu, čímž si *de facto* pomalu, ač nevědomky vybuďoval dobrou pozici pro nadcházející změny v teologických studiích. V úvodu k této etapě jsme upozornili, že Únor 1948 nebyl pro církevní školství natolik zásadní oproti „létu 1950“, o kterém budeme referovat níže. Přesto společenské změny, které nastaly po Únoru 1948 se projeví nejen ve všech vrstvách společnosti, ale i v atmosféře na bohovědných fakultách a učilištích. V Salajkově životě však po nějaké zásadní změně není památky. Krátce po Únoru podal žádost o jmenování za mimořádného profesora s prací o církvi. Dokončil dva spisy (o ruské pravoslavné církvi a katolickou věrouku pro laiky). Později začal přednášet východní křesťanství na bohosloveckém učilišti v Brně. S tím souvisí Salajkovo hodnocení v rámci SÚC, jako reakčního živla brojícímu proti SSSR. V následující čtvrté *etapě* chceme předložit paradigmatickou změnu celospolečenského i církevního dopadu, totiž počátek komunistické vlády se zřetelem k církevnímu školství. Tím se dostaneme k podrobnějšímu prozkoumání Salajkova vztahu ke komunismu.

³¹⁴ Všechny citace viz CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 3, sl. Homilie, kázání – Kázání ze dne 17. listopadu 1948.

1. 4 Čtvrtá etapa života – *STABILITAS LOCI* (1950-1971)

V pořadí čtvrtá *etapa* v našem představení života Antonína Salajky je *etapou* v mnoha ohledech klíčovou. Je charakterizována nejstabilnějším působením – proto *Stabilitas loci* -, když přes dvacet let přednáší na teologické fakultě v Praze, respektive Litoměřicích. Tento obraz z padesátých až sedmdesátých let nám odkryje ještě jinou klíčovou záležitost, totiž Salajkovu odpověď na výzvu doby. Komunisty zredukovaná fakulta, teror ideologické moci padesátých let, promarněné životy Salajkových kolegů z fakulty (Vyskočil, Zvěřina, Mádr, K. Kadlec...),³¹⁵ osobní zápas proti molochu státní moci, ale i Druhý vatikánský koncil, Pražské jaro, ekumenické snahy, to vše se nějak v Salajkově životě projevilo.³¹⁶ To chceme v následujícím - vlastní kapitolkou či pouhým odstavcem - zmínit a tím pokud možno nepředpojatě představit sledovanou postavu se všemi jejími klady i zápory.

V první podkapitole se zaměříme na komunisty proměňovanou fakultu a na dobová kněžská hnutí (1.4.1), dále představíme Salajkovu pozici v nastalých změnách (1.4.2) a následovat bude předložení chronologického vývoje postavení Salajky na fakultě až do jeho odchodu do důchodu v roce 1971 (1.4.3 až 1.4.5).

1. 4. 1 Změny teologických studií a různá hnutí katolického duchovenstva

Pro plné pochopení dějin české teologie druhé poloviny 20. století je nutné znát fakta celospolečenského rázu. Počínaje tzv. Vítezným únorem r. 1948, skutečností vlády jedné strany, zásahy komunistické ideologie do církevního života, atd.. V našem předložení etap z života Antonína Salajky si podrobněji všimneme zásahů do teologických studií, protože se přímo vážou k jeho životu a stejně tak k jeho interpretaci.

V říjnu 1949 byl Národním shromážděním zřízen Státní úřad pro věci církevní (dále SÚC), který se stal hlavním dohlížitelem i orgánem nad všemi záležitostmi církevními a náboženskými.³¹⁷ Přestože proticírkevní politika komunistické moci³¹⁸ na poli

³¹⁵ K postavě Mádra v tomto období i k situaci na fakultě viz NOVOTNÝ Vojtěch: Zrod teologa: Oto Mádr v letech 1945-1951, in: ST 9 (2007) 4 [30], 63-77.

³¹⁶ K první části sledovaného období a situaci církve v té době viz SKOBLÍK Jiří: Litoměřický seminář v padesátých letech, in: TT 14 (2003) 3, 105-106; SKOBLÍK Jiří: Česká eklesiologie padesátých let v teorii a praxi (Reminiscence, nikoliv reflexe), in: NOVOTNÝ (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století..., 49-52; DEMEL Zdeněk: Po stopách jednoho smutného výročí. K zrušení diecézních bohosloveckých učilišť a seminářů v roce 1950, in: ST III (2001) 1, 61-65; NĚMEC: Church and State..., 221-435.

³¹⁷ Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 80-82; k podrobnějšímu studiu těchto reálií viz zde s. 43-143 nebo VAŠKO Václav: Dům na skále 2. Církev bojující (1950- květen 1960), Kostelní Vydří: KNA, 2007, 227-239; CHAROUZ: Brněnský alumnát..., 50-55.

³¹⁸ K problematice proticírkevní politiky viz KOLEKTIV AUTORŮ: Církevní procesy padesátých let. Sborník příspěvků z konference, Kostelní Vydří: KNA, 2002, passim; VAŠKO Václav: Dům na skále 3. Církev vězněná (1950-1960), Kostelní Vydří: KNA, 2008, passim. Nastiňme problematiku podobně, ne-li totožně oťresné brutality stíhání náboženských představitelů tibetského národa ve druhé polovině 20. století viz např. PALDÁN Gjalcho, CCHERING Šakja: Oheň pod sněhem, Praha: Volvox Globator, 1998.

bohovědných studií byla relativně okrajovou záležitostí, brzo se i zde prosadila (např. inspekčními komisemi, akčními výbory, kádrovými posudky či ustanovením lektorů společenských věd).³¹⁹ V říjnu 1949 se ujasnila koncepce pro změnu statutu bohosloveckých fakult na vyšší semináře.³²⁰ Tehdy nebyly na pořadu dne změny většího rázu, prioritou byl boj proti řeholím (zrušení řádových učilišť, internace řeholníků).³²¹ V dubnu r. 1950 proběhla násilná likvidace řádových učilišť a klášterů tzv. Akce K - bartolomějská noc mužských klášterů, při níž byla přes jedinou noc (z 13. na 14. dubna 1950) zavřena většina mužských řeholních komunit a obsazena většina klášterů a řeholních domů. Řeholníci byli internováni do centralizačních klášterů (Osek, Králíky, Bohosudov, Hejnice, Broumov, Svätý Beňadik, Šaštín, Jasov, Podolíneć) a dvou internačních klášterů v Želivu, na Slovensku pak v Pezinku.³²² Této noci byl mj. internován i tehdejší děkan pražské teologické fakulty Jan K. Vyskočil ofm.³²³ Spolu s ním bylo uzavřeno a státem zabaveno 220 řeholních domů a internováno celkově 2420 řeholníků.³²⁴ V dubnu 1950 SÚC schválil tzv. návrh na reorganizaci bohovědných studií. Byly také učiněny kroky k pročištění organismu fakulty. To již byla příprava k následné zákonné reorganizaci (prověrky bohoslovců a politické školení profesorů), která dostala definitivní podobu mezi květnem a červencem 1950. Je nutné si uvědomit, že výsledné vládní prohlášení o reorganizaci vyšlo z přispění církevních činitelů – tzv. „vlasteneckých kněží a profesorských sborů“.³²⁵ Na jaře 1950 SÚC totiž vytvořil komisi ustanovenou za účelem projednání změn na bohosloveckých fakultách. Tato komise zasedala ve složení Černocký,³²⁶ Dolek a Ekart (oba za státní správu), Kasan OPraem, Mára OCr., Merell a Vojtěch Šanda.³²⁷ Dne 16. března 1950 vyšel zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách, dle

³¹⁹ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 65-76; HALAS František X.: *Fenomén Vatikán. Idea, dějiny a současnost papežství – Diplomacie Svatého stolce – České země a Vatikán*, Brno: CDK, 2004, 511-673.

³²⁰ Náznaky však byly patrné již od dubna viz CHAROUZ: *Zrušení biskupského alumnátu ...*, 101-102.

³²¹ Zajímavým svědectvím jsou hlasy kapucínů – p. Juvenál Valíček OFMCap. viz MATĚJKA: *Ne mečem a měšcem...*, 63-76; VAŠKO: *Dům na skále 2...*, 52-57, 187-189; VLČEK Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem, 1948-1964*, Olomouc: MCM, 2004, 21-29.

³²² Pro podrobnější informace o Akci K (i k likvidaci řeckokatolické církve tzv. návratem k pravoslaví – akci P) viz BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno: CDK, 2007, 158-161; KAPLAN: *Církev a stát...*, 114-122; VAŠKO: *Dům na skále 2...*, 52-69; zajímavé svědectví o noci z 13. na 14. dubna 1950 podává také PITRUN: *Jadné memento...*, 237-244; VLČEK: *Perzekuce mužských řádů...*, 60-112.

³²³ Srov. VLČEK: *Perzekuce mužských řádů...*, 173-189 (passim); VAŠKO Václav: *Neumlčená*, sv. II, Praha: Zvon, 1990, 149-153.206. K reakci ostatních bohoslovců – „prostě nepřišli do školy, ale nic bližšího jsme nevěděli, jenom, že je kamsi vyvezli“ - viz ČEJKA: [rozhovor s V. Novotným]..., 450-458 (454).

³²⁴ Srov. BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 161.

³²⁵ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 93-103 (103).

³²⁶ Bohuš Černocký (1902-1984), člen KSČ, vlastenecký kněz, podílel se na vytvoření Katolické akce – viz *Tamtéž* 71.

³²⁷ Srov. *Tamtéž* 103; VAŠKO: *Neumlčená*, sv. II..., 206. Mára a Černocký (člen vyšehradské kapituly) patřili mezi tzv. vlastenecké kněží, stáli ovšem v jakési druhé linii, za Plojharem, Benešem, Horákem a Lukačovičem – viz BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 127, 147. Ke komisi viz MERELL Jan: [v postě

něhož byly bohoslovecké fakulty vyňaty ze svazku univerzit.³²⁸ Zákon byl následován vládním nařízením č. 112/1950 Sb. vládou schválený dne 14. července 1950.³²⁹ Fakulty od té doby byly podřízeny SÚC (děkan se zodpovídal přednostovi SÚC).³³⁰ Šlo ovšem i o redukci všech bohosloveckých učilišť na území tehdejšího Československa do dvou bohosloveckých fakult³³¹ - pražské (Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze) a bratislavské (Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Bratislavě – té se níže nebudeme věnovat).³³² Nově také byla zredukována délka studia z pěti na čtyři roky.

V srpnu následovalo schválení prozatímního studijního a zkušebního řádu nové podoby bohoslovecké fakulty. I personální obsazení fakulty se vytvářelo zběžně během léta 1950, dokonce i během září. Novotný v této souvislosti hovoří o naprosté nepřipravenosti, zbrklosti, unáhlenosti a provizornosti. Například byla naprosto opomenuta kanonická stránka proměny bohovědných studií.³³³ Personální obsazení bylo formováno snahou o ty vyučující, kteří mají církevní mandát z dob dřívějších a zároveň jsou spolehliví v rámci nového režimu. Děkanem se tak v říjnu 1950 stal očekávaně Vojtěch Šanda. Navržený a posléze i jmenovaný profesorský sbor byl složen z bývalých pedagogů teologických fakult a učilišť. Pro jejich jmenování bylo třeba kádrový posudek ze strany SÚC i biskupský souhlas. Morální hodnocení pedagogů je téměř nemožné. Vojtěch Novotný v této souvislosti předkládá několik různých postojů profesorů, se kterými byla konzultována případná účast v profesorském sboru (např. Jaroslav Kadlec, Silvestr Braitto, Josef Kubalík, Josef Kasan, Vojtěch Šanda). Z konečného výčtu jmenovaných profesorů můžeme upozornit na několik jmen – František Cinek, Jan Merell, Jaroslav Beneš, Josef

1979]. Vznik CMBF ve vzpomínkách Jana Merella a Gustava Čejky, in: NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 441-443.

³²⁸ Srov. VAŠKO: Neumlčená, sv. II..., 205.

³²⁹ Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 105; VKD [II.] 10 (15. 9. 1950) 8-9.

³³⁰ Srov. BALÍK, HANUŠ: Katolická církev..., 112.

³³¹ Na území tehdejšího Československa měla do té doby každá diecéze svou fakultu či teologický institut – Praha, Olomouc, Bratislava, Brno, Hradec Králové, Litoměřice, České Budějovice, Nitra, Banská Bystrica, Spišská Kapitula, Košice, Prešov. K tomu nutno připočítat šest řádových bohosloveckých učilišť – redemptoristé v Obořišti, jezuité na Velehradě, v Děčíně, salesiáni v Oseku, dominikáni v Olomouci a kapucíni v Praze – viz BALÍK, HANUŠ: Katolická církev..., 111; VAŠKO: Neumlčená, sv. II..., 205-206; VLČEK: Perzekuce mužských řádů..., 82-102.

³³² S pozdějším badatelským vývojem A. Salajky je třeba konzultovat následující řádky: „Bez zajímavosti není ani přidání adjektiva »cyrilometodějská« do názvu fakulty. Nešlo zde totiž o pouhé přenesení názvu zrušené olomoucké fakulty (ve smyslu zdůraznění návaznosti též na její tradice), nýbrž – jak vyplývá z referátu Alexeje Čepičky v předsednictvu ÚV KSČ 25. dubna 1949 – o vědomé a státem podporované oživení cyrilometodějského kultu, tedy (samozřejmě v komunistické interpretaci) oněch elementů naší křesťanské tradice, které jsou identické s obsahem socialismu a které k nám přišly z Východu.“ KUNŠTÁT Miroslav: Katolická teologická fakulta [1939-1990, pozn. aut.], in: HAVRÁNEK, POUSTA (edd.): Dějiny Univerzity Karlovy, sv. IV..., 351-357 (353-354).

³³³ Tento shrnující pohled na proměňování fakulty plyne ze vzájemných rozhovorů mezi autorem a PhLic. V. Novotným Th.D. na půdě KTF UK.

Hronek, Ladislav Pokorný, František Kotalík,... Jako profesor církevní slovanštiny sem byl navržen a později i jmenován Antonín Salajka (k tomu viz níže).³³⁴

Protože státní orgány nepočítali z kanonickým statutem fakulty, v prvních týdnech proměn byla ve vzduchu otázka o podpoře či nepodpoře proměněné fakulty ze strany jejího Velkého kancléře (arcibiskup pražský - Josef Beran), potažmo ze strany ostatních českých a moravských biskupů. Otázkou tak zůstával i počet studujících bohoslovců. Velký počet jich byl od dubna v internaci. Noví uchazeči měli dvě možnosti. Buď vstoupit na pražskou fakultu, tedy „překročit kanonické předpisy, mít podíl na komunistické propagandě, vystavit se politickým školením, kontrolovanému studiu a styku s vlasteneckými kněžími a riskovat ztrátu důvěry věřících“,³³⁵ nebo se poradit u svých biskupů a konzistoří. Pro tyto adepty to bylo těžké dilema. Z těchto zkušeností vyrostlo napětí, které je v české církvi patrné dodnes.³³⁶ Konečné personální obsazení fakulty bylo dotvořeno získáním kanonických misí proděkanem Merellem pro všechny navržené vyučující od tehdejšího velkého kancléře fakulty Josefa Berana, který tím však nechtěl toliko schválit změny na fakultě, ale umožnit tím dostudování a vysvěcení posledním dvěma ročníkům.³³⁷ Počet posluchačů byl následnou řadou náborových akcí zvýšen, když koncem roku 1950 čítal 138 studentů ve čtyřech ročnících.³³⁸

Nyní krátce představíme ještě jinou skutečnost, neméně důležitou pro pochopení církevního prostředí druhé poloviny 20. století. Že stát po Únoru 1948 chtěl ovládnout církev, je věc zřejmá. Jedním z prostředků k tomuto cíli mu sloužili tzv. národní poutě viditelně blízké cyrilometodějské tradici (Děvín, Sázava, Velehrad). Stát se také v roce 1950 začal orientovat nejen na věřící lid, ale i na duchovní. To, když pojal úmysl vytvořit jistou platformu kněží, kteří budou loajální ke státnímu zřízení. Jak plyne z literatury, cílem bylo vytvoření vlastní církve bez návaznosti na Vatikán. Tato struktura byla vytvořena v červenci 1950, při mírové manifestaci (národní pouti) na Velehradě a následné konferenci. Toho se účastnilo dobrovolně i z přinucení na 400 kněží ze Slovenska, Čech a Moravy. Společně zde odhlasovali založení tzv. Velehradského výboru katolického duchovenstva, který byl pod jinými jmény (*Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva - CMVKD*, *Mírové hnutí katolického duchovenstva - MHKD*, *Sdružení katolického duchovenstva Pacem in terris – PiT*) činný až do r. 1989. Šlo o hnutí, bez

³³⁴ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 134-139.

³³⁵ Tamtéž 116.

³³⁶ Důležitým pokusem o *novičení (relekturu)* vlastní minulosti viz NOVOTNÝ (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století... passim*.

³³⁷ Srov. BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 112. K reakci biskupů viz NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 115-128.

³³⁸ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 140-143.

pevné členské základny (patřili sem všichni katoličtí duchovní), které kolaborovalo s režimem nad únosnou míru v době tvrdého teroru ze strany státní moci v 50. letech, ale i v době „komunismu s lidskou tváří“ v 60. letech, v době normalizace 70. let, konečně i v době „tání ledů“ 80. let. Jejich schůze se často konaly pod bustami Stalina a Gottwalda³³⁹ a pozdravné telegramy dostávali od různých komunistických pohlavárů, např. od Chruščova. Prvním předsedou byl suspendovaný, záhy exkomunikovaný kněz a dlouholetý ministr zdravotnictví Josef Plojhar,³⁴⁰ a generálním tajemníkem Josef Beneš. V r. 1968 se sdružení MHKD pod tlakem všeobecných změn „přetavila“ do Díla koncilové obnovy (dále DKO), která měla záhy hrát krátkou pozitivní roli v české církvi. Po srpnu 1968 však bylo DKO rozpuštěno a na její místo se na počátku 70. let vrátilo opět kolaborující sdružení pod názvem *Pacem in terris*, které bylo činné až do r. 1989,³⁴¹ i přes jasné projevy nesouhlasu s touto organizací ze strany Vatikánu (např. postoj Jana Pavla II., prohlášení Kongregace pro klérus *Quidam episcopi* z r. 1982³⁴²). Ústředním tajemníkem této organizace byl její hlavní ideolog František Hochmann, dále předseda české sekce biskup-apoštolský administrátor Josef Vrána a předseda slovenské sekce děkan bratislavské teologické fakulty Mikuláš Višňovský. Vysokým představitelem byl i docent litoměřické fakulty Václav Medek.³⁴³

Pro nás je z výše popsaného důležité, že se nám nepodařilo doložit, že by byl Salajka členem některého z uvedených hnutí. Ovšem upozorňujeme, že od r. 1950 měl Salajka tzv. státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti, což byl nutný souhlas státu s duchovenskou činností pro toho konkrétního kněze.

1. 4. 2 Profesorem církevní slovanštiny

Již jsme si všimli, že Antonín Salajka byl 3. října 1950 jmenován profesorem církevní slovanštiny. Stal se tedy profesorem reorganizované fakulty, ovšem v oboru, kterému se dosud zvláště nevěnoval. Navíc v posledních měsících r. 1949 byl navržen ke jmenování mimořádným profesorem v oboru východní teologie (viz výše). Nelze také opomenout, že na pražské fakultě přednášel již od ukončení války pro tu dobu velmi „důležitý“ předmět *ruštinu*. Naproti tomu SÚC v srpnu r. 1950 v souvislosti s jeho

³³⁹ To výstižně dokazují například fotografie v SKTF, sl. Fotografie.

³⁴⁰ K osobě Plojgara viz BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 149-152.

³⁴¹ Připomeňme nechvalné obdarování SKD PIT od OSN. V r. 1987 tomuto sdružení byl udělen titul „Posel míru“ za aktivní přínos k mezinárodnímu roku míru přímo generálním tajemníkem OSN J. P. de Cuellar (!) – viz tmtéž 144.

³⁴² Srov. Prohlášení Posvátné kongregace pro klérus o některých sdruženích a hnutích zakázaných kléru, in: Tamtéž 138-141 (140); originální znění in: EV 8, 98-103.

³⁴³ Všechny výše zmíněné údaje srov. BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 127-152.

brněnským působením hovoří o jeho reakčních postojích a brojení proti SSSR.³⁴⁴ Vojtěch Novotný hovoří o Salajkovi, jako o tom, který se jako vůbec jediný sám nabídl Šandovi a SÚC k působení na fakultě. Tyto skutečnosti jsou natolik zásadní, že se je pokusíme náležitě reflektovat s poukazem, že navzdory pátrání jsme nenalezli zmínku o spolupráci Salajky s StB.³⁴⁵

V srpnu 1950 byl na reorganizované pražské teologické fakultě uveřejněn nový (prozatímní) studijní řád, kde byl vynechán předmět *Úvod do studia křesťanského Východu* (část obecná a zvláštní), ovšem je zde přítomen předmět *církevní slovanština*. Salajka na opomenutí přednášek o křesťanském Východu upozornil SÚC a zažádal jejich opětovné zavedení, přičemž přiložil tyto důvody: 1) zmiňuje apoštolskou konstituci o úpravě bohosloveckých studií *Deus scientiarum Dominus* z května 1931, kde jsou zmiňovány jako povinné i přednášky o křesťanském Východu; 2) upozorňuje, že tyto přednášky probíhaly již od r. 1946 v Praze a od r. 1948 i v Brně; 3) upřesňuje, čeho se přednášky týkají (východní církve – nestoriánské, monofysitské, pravoslavné; východní obřady; východní bohosloví); 4) dále upřesňuje, že se přednášky týkaly dějin i současnosti východních církví i východního bohosloví; zde také upozorňuje, že byly přednášeny i problémy protestantských církví jako Srovnávací dogmatická teologie; 5) upozorňuje také, že bez těchto přednášek je zavedené studium církevní slovanštiny bez základů; 6) přednášky by byly velmi postrádány i ze strany studentů; 7) hodinová dotace těchto předmětů byla 2 hod. týdně, což znamená, že jejich opětovné zavedení by nijak zvlášť studenty nezatížilo; 8) čestný název pražské fakulty zní Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta. Bylo by tedy podivné, kdyby tyto přednášky zde zastoupeny nebyly; 9) je nutné aby na území, kde sv. Cyril a Metoděj působili, tyto přednášky existovaly; jmenuje fakulty, kde se již konají – Polsko, Jugoslávie, Francie, Belgie, Itálie aj.; 10) tyto přednášky jsou co do významu i co do důležitosti rovné přednáškám o křesťanské archeologii, církevnímu umění i dalším přednáškám na fakultě. Závěrem Salajka doplňuje, že přednášky přispějí k rozšíření obzoru a teologického vzdělání, jako i k poznání ruského národa. Salajka tak žádá o jejich zpětné zahrnutí do studijního řádu a také, aby je SÚC přiřadil jako samostatnou stolicí v rozsahu 2 hod. týdně ke katedře dogmaticko–morální. Závěrem prosí, aby on sám, jakožto

³⁴⁴ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Spis SÚC o odměně za konání přednášek, ze dne 5. 8. 1950.

³⁴⁵ V Archivu bezpečnostních složek nám bylo nabídnuto nahlédnutí do: ABS, fond Evidence Státní bezpečnosti, OB-UL169-333-12, heslo: Hierarchie, s. 20; ABS, fond Evidence Státní bezpečnosti, OB-UL118-1954-11, heslo: Duchovní, s. 19; ABS, fond Studijní ústav Ministerstva vnitra, sign. 305-369-2/s. 32: Profesori Vysoké školy teologické. Byli jsme také informováni o nedochovaných (skartovaných) svazcích vedených bývalou StB k osobě A. Salajky (a. č. 66291 MV; a. č. 212 Ústí nad Labem) viz Dopis z ABS ze dne 6. 2. 2009 (Č. j. ABS-1-61/OVS-2009) viz Archiv autora.

habilitovaný pro obor dogmatické východní teologie, byl těmito přednáškami pověřen.³⁴⁶ K této žádosti je závěrem přiložen i program přednášek: I. Úvod do studia křesťanského Východu – 1. a 2. ročník; II. Srovnávací dogmatické teologie – 3. a 4. ročník; III. Seminární cvičení z východního bohosloví – 3. a 4. ročník a doktorandi.³⁴⁷

Při představování Salajkova příchodu na komunisty proměněnou fakultu se nyní zastavme u dopisů, které jsou psány během září 1950 (6. až 10. 9.), tedy pár dní po výše zmíněné žádosti ohledně studijních předpisů a přednášek z křesťanského Východu. Prvním je rukopis dopisu adresovaný SÚC a jedná se o žádost o pověření přednášek o církevním slovanském jazyku, a otázkách cyrilometodějských. Salajka si zde opět „*dovoluje prositi, aby byl pověřen*“ výše zmíněnými přednáškami. Žádost dokládá několika faktory: 1) je docentem dogmatické orientální teologie a lektorem ruského jazyka na pražské fakultě; 2) s jeho oborem úzce souvisí staroslověnský církevní jazyk, cyrilometodějské otázky (zde se odkazuje na snahu přejít na olomouckou fakultu za prof. Vašicu v r. 1936 – viz výše); 3) habilitace byla vlivem 2. svět. války dokončena až v r. 1945; 4) odkazuje na svoji žádost ze dne 3. 9. 1950, kdy žádal o zavedení přednášek o východním bohosloví (viz výše) a o jejich pověření; tímto také dokládá, že by se pokusil ve všech přednáškách o propojení a prohloubení studovaných otázek v hlubším rámci; 5) jde v první řadě o seznámení posluchačů s veškerým církevně slovanským písmem a jeho filologickým, historickým i věroučným rozbořem vč. cyrilometodějských otázek, čímž se sám zabývá již několik let; 6) zde také jasně uvádí, že „*by chtěl velmi rád na fakultě zůstat, aby mohl své odborné znalosti prakticky uplatnit*“³⁴⁸ a zároveň, aby mohl být jmenován mimořádným

³⁴⁶ „Současně si dovoluje v hluboké úctě podepsaný prositi, aby jakožto habilitovaný docent bohosl. fakulty v Praze (od 27. listopadu 1945) pro dogmatickou orientální teologii a současně lektor ruského jazyka, tedy pro uvedené přednášky odborně kvalifikovaný, byl těmito přednáškami na Řím. kat. boh. fakultě cm v Praze blahovolně pověřen.“ SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkova žádost o zavedení přednášek o východním bohosloví, ze dne 3. 9. 1950.

³⁴⁷ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkova žádost o zavedení přednášek o východním bohosloví, ze dne 3. 9. 1950; **K programu: I. Úvod do studia křesťanského Východu** – 1. Všeobecné poznatky o studiu křesťanského Východu. 2. Vznik východních církví a obřadů. 3. Dějinný vývoj východních církví podle obřadů a jejich dnešní stav. 4. Ruská pravoslavná církev v dějinném přehledu. 5. Dokumenty o křesťanském Východu, literatura o východních církvích a obřadech; **II. Srovnávací dogmatická teologie** – 1. Přehledný obraz katolického, pravoslavného a protestantského křesťanského světa. 2. Katolické, pravoslavné a protestantské křesťanství z věroučného hlediska. 3. Všeobecné poznatky o východním bohosloví. 4. Dějiny východního bohosloví, zvl. řecko – ruského. 5. Vybrané otázky z východního bohosloví (o vycházení Ducha svatého, o církvi, o Panně Marii, svátostech, o posledních věcech, [zřejmě i o katolické a pravoslavné nauce o ekumenických koncilech – viz CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav: kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství]). 6. Katolické, pravoslavné a protestantské názory na jednotu Církve Kristovy; **III. Seminární cvičení z východního bohosloví** – 1. Dějinný vývoj dogmatu o Nejsvětější Trojici, zvláště na Východě. 2. Teologické názory a význam cařihradského patriarchy Fotia. 3. Nejstarší náboženská literatura ruská. 4. Cyrilometodějské otázky. 5. Věroučný rozbor církevně-slovanského písemnictví o sv. Cyrilu a Metodějovi. 6. Theologie sv. Cyrila a Metoděje. 7. Novější ruská christologie a soteriologie. 8. Názory ruského teologa A. S. Chomjakova a jeho škola. 9. Nauka ruského teologa S. N. Bulgakova o Sofii, vtělení a vykoupení Kristově a o církvi.

³⁴⁸ „...V zimě r. 1949 byl podepsaný navržen profesorským sborem bohoslovecké fakulty Ministerstvu školství, věd a umění ke jmenování mimořádným profesorem boh. fak. pro obor dogmatická orientální

profesorem, o čemž již bylo kladně rozhodnuto (viz výše). Stejný den také píše ve stejném smyslu i děkanovi Šandovi, kde mu v úvodu slovně gratuluje k získané akademické funkci.³⁴⁹

Všimněme si ale ještě jiného dokumentu, který Salajka napsal o tři dny později, a je adresovaný stejnému úřadu (SÚC). Salajka píše: „*Studijní řád nově zřízené Řím. kat. cyrilomet. bohosl. fakulty v Praze je zárukou, že bohoslovcům se dostane na fakultě theoretického i praktického vzdělání ke kněžskému povolání. Nutno zvláště uvítati rozdělení studijních předmětů do šesti kateder, které jistě přispěje ke zkvalitnění studia. Má-li fakulta bohoslovecká čestný název »cyrilometodějská«, je to potvrzeno a odůvodněno tím, že církevně-slovanskému (staroslověnskému) jazyku, písemnictví a otázkám cyrilomet. je vyhrazeno ve stud. řádě příslušné místo.*“³⁵⁰

Věnujme se ještě třetímu dokumentu z tohoto období. Jedná se o rukopis Salajkova strukturovaného životopisu ze dne 10. září 1950. Toto Curriculum vitae (CV) je psáno pouhý den po Salajkově „chvále na nový studijní řád“. Opět je adresátem SÚC. Vedle řady nám již známých faktů o své osobě píše, že „*od počátku své vědecké dráhy se zabýval studiem křesťanského Východu, studiem pravoslavných církví a obřadů, dále příbuzným církevně-slovanským jazykem a všemi cyrilometodějskými otázkami... Vydal tyto práce:... Nauka ruského theologa S. N. Bulgakova o Sofii, vtělení a vykoupení Kristem, Praha 1937; Ve světle víry. Katolická věrouka, Olomouc 1945, 2. vyd. 1948; Katolická věrouka. Učebnice kat. náboženství pro vyšší třídy stř. š., Praha 1948. Má připraveno k tisku dílo: Úvod do studia křesťanského Východu (vysokoškolská příručka). Dokončuje 2. díl vědeckého díla: Církev Kristova. Apologeticko – dogmatické pojednání. Připravuje k vydání přehledový spis: Ruská pravoslavná církev (v dějinném přehledu od počátku až dodnes), dále monografii: Ekumenický koncil a katolické, pravoslavné a protestantské křesťanství z věroučného hlediska; konečně: Církevně slovanské písemnictví aj.*“³⁵¹ Z této citace vidíme autentickou vědeckou činnost Salajky z konce 40. let i jisté plány do budoucna.

teologie. Příslušné spisy jsou u St. úřadu pro věci církevní v Praze. **Podepsaný by chtěl velmi rád na fakultě zůstat, aby mohl své odborné znalosti prakticky uplatnit.**“, Dopis A. Salajky ze dne 6. 9. 1950 na SÚC, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální (zkratky rozepsány).

³⁴⁹ „Slovně pane děkane! Především si Vám dovoluji srdečně blahopřáti k Vašemu jmenování děkanem nově zřízené Ř. k. boh. f. cm. v Pr. a přeji Vám mnoha úspěchů v tomto vysokém úřadě...“ dopis Salajky děkanovi Šandovi z 6. 9. 1950, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

³⁵⁰ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální: Kopie dopisu A. Salajky na SÚC ze dne 9. 9. 1950 (překlepy upraveny). Tento citát se objevil i v Karolínce na r. 1950/51 viz Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze 1950-51, Praha: Děkanství římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze, 1950, s. 7.

³⁵¹ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální: Vlastnoruční Curriculum vitae adresované na SÚC ze dne 10. 9. 1950 (zkratky rozepsány).

Rukopisy, které jsme si představili, mezi sebou dělí několik málo desítek hodin. A ledacos nám odhalují z přístupu Antonína Salajky k problematickému zásahu komunistické vládnoucí moci do církevního a společenského života. Nelze si nepovšimnout „úlisné“ gratulace děkanovi Šandovi, nebo „nekritických“ chval na nový studijní řád. Z uvedeného zřejmě také plyne touha na sebe kladně upozornit. Chtěl na fakultě zůstat a projevit se hned na začátku v tom nejlepším možném světle. Předložil tak na odiv svůj velký zájem o přednášky i svůj kladný poměr ke všem změnám na fakultě (pouze s několika drobnými návrhy). Tímto jsme doložili ten fakt, že Salajka se SÚC sám nabídl k činnosti na fakultě.³⁵² Tyto dokumenty nám také pověděli o stavu Salajkova nitra – úzkost, nervozita, snad i strach? Nebo podlehnutí dojmu, že česká společnost je v historickém proudu, kterému není možné vzdorovat, ale jediné je třeba - využít šanci?³⁵³ Nebo čirý pragmatismus? Můžeme říci, že Salajka na fakultě chtěl zůstat. Proměna fakulty pro něho problémem nebyla, vyjma opomenutí přednášek o křesťanském Východu. Sám se v tomto smyslu jako pedagog nabídl. Chtěl se tak zhostit přednášek z církevní slovanštiny a východní teologie. Uvědomíme-li si, že cyrilometodějská idea byla v pozadí změn oněch teologických studií,³⁵⁴ můžeme říci, že zde narážíme na Salajkovu naivitu. Vedle toho můžeme jistě uvažovat i o pragmatičnosti, vědeckém zápalu a ctižádosti, kterou jsme ostatně pozorovali již v polovině dvacátých let.

Pro zvýraznění lidské paradoxality, která může být výsledkem lidské úlisnosti, strachu, ale i nevěry, dobré vůle či osobní nekoherentnosti, chceme nyní předložit krátký pohled na vývoj Salajkova myšlení v souvislosti s problematikou bolševismu a komunismu. Nemůžeme totiž neupozornit na protibolševický postoj mladého Salajky ve třicátých letech. V tehdejších periodikách (ČKD, ROZPRÁVY, SURSUM) uveřejnil značný počet článků a recenzí knih s tematikou bolševické revoluce, případně moderních dějin SSSR, a téměř ve všech se vyjadřuje ke komunismu velmi negativně a protibolševicky. Nutno v této souvislosti upozornit na podobné smýšlení i u většiny

³⁵² „Pro ilustraci typologie postojů uveďme za všechny Jaroslava Kadlece, který pod vlivem vatikánského rozhlasu při pohovoru na SÚC pozvání k výuce odmítl, Silvestra Braita OP, jemuž byla nabídka k výuce učiněna ve vězení na Pankráci, kde ji také odmítl, Josefa Kubalíka, který své působení kategoricky odmítl, ale nakonec je přijal na přímý příkaz svého zповědlníka, Antonína Salajku, který se SÚC sám nabídl, a Josefa Kasana OPraem., kterého si k působení na fakultě pro jeho angažovanost SÚC vybral již v květnu 1950.“ NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 134-135.

³⁵³ Na toto vnímání „české otázky“ upozorňuje prof. Ambros v souvislosti se srpnem 1968 - AMBROS Pavel: *Kam směřuje česká katolická církev? Teologie obnovy místní církve v Čechách a na Moravě, její základní pastorační postoje a orientace pro třetí tisíciletí*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1999, 47; „Církev v militantním ateistickém státě (po roce 1948) stála před dilematem: mučednictví, nebo kolaborace. Situace však byla podstatně složitější a nejednoznačnější: hledala způsoby, jak dále žít a pokračovat ve svém poslání mezi těmito dvěma extrémami, které (v obou případech) přinášely osobní tragédie a katastrofy celému jejímu společenství.“ tamtéž 76.

³⁵⁴ Srov. KUNŠTÁT: *Katolická teologická fakulta...*, 351-357 (353-354); NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 146.

prvorepublikových katolických literátů (J. Durych, J. R. Miklík,...).³⁵⁵ Vedle toho Salajkův blízký velehradský unionismus, který také brojil proti proticírkevnímu bolševismu v SSSR³⁵⁶ či velehradský Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, který již o mnoho let dříve horlil proti bolševistickému trýznění křesťanů pravoslavných i katolických.³⁵⁷ Pro dokreslení ještě dodejme v tu dobu vyšlé encykliky papeže Pia XI. *Quadragesimo Anno*,³⁵⁸ *Mit brennender Sorge* (česky *S pačivou starostí*; proti německému nacismu a fašismu vůbec)³⁵⁹ a *Divini Redemptoris* (proti marx-leninismu a komunismu), která nese český podtitul *O bezbožeckém komunismu*.³⁶⁰ Salajka ve zmíněných recenzích je za jedno s autory recenzovaných děl a upozorňuje na veliké nebezpečí bolševismu pro svobodné země a koneckonců i pro samotné křesťanství.³⁶¹ Samostatnou zmínkou je třeba upozornit na časopis HLÍDKA, kde jako člen redakční rady (mezi lety 1937-1941) píše v průběhu let

³⁵⁵ Srov. MED Jaroslav: Slova, která neměla být vyřčena... Katoličtí intelektuálové v období druhé republiky, in: PERSPEKTIVY. Příloha KT 38/16.-22. září, XIX (2008) 19, IV.

³⁵⁶ Srov. VILINSKÝ: Český unionismus..., 48-56 (53-54).

³⁵⁷ Srov. CINEK: Velehrad víry..., 583-590. Dokonce i v závěrečné resoluci z velehradského unijního kongresu bylo uvedeno upozornění na pronásledování církve v SSSR viz SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 18-19, 40.

³⁵⁸ Srov. PIUS XI.: (DSH 3725-3744) Encyklika *Quadragesimo Anno* ze dne 15. 5. 1931, in: AAS 23 (1931) 177-228 (zvláště čl. 111-126); česky in: Sociální encykliky (1891-1991), Praha: Zvon, 1996, 57-111.

³⁵⁹ Srov. PIUS XI.: Encyklika *Mit brennender Sorge* ze dne 14. 3. 1937, in: AAS 29 (1937) 145-167; česky in: OLPA (1937) 5-6, 43-50, 67-71.

³⁶⁰ Srov. PIUS XI.: (DSH 3771-3774:) Encyklika *Divini Redemptoris* ze dne 19. března 1937, in: AAS 29 (1937) 78-92; česky in: OLPA (1937) 5-6, 34-42. 57-66; Zajímavý pohled na zmíněné encykliky a jejich důrazy a recepci nejen v prostředí sudetoněmeckých Čech podává ŠEBEK Jaroslav: Mezi křížem a národem. Politické prostředí sudetoněmeckého katolicismu v meziválečném Československu, Brno: CDK, 2006, 155-171, 283-286.

³⁶¹ Srov. SALAJKA Antonín: (rec.) Trubeckoy Fürst Gregor, Die Glaubensverfolgung in Sowjetrußland, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 123-124; IDEM: (rec.) Slavík Jan, Lenin, in: ČKD 75/100 (1934) 8, 561; IDEM: (rec.) Malý J., Kříž nad Evropou. Revoluce dvacátého století, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 515-516; IDEM: (rec.) Stepun Fedor, Das Antlitz Russlands und das Gesicht der Revolution, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518; IDEM: (rec.) Lieb Fritz, Das geistige Gesicht des Bolschewismus, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518-519; IDEM: (rec.) Normann Alfred Dr., Bolschewistische Welt macht politik, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 212; IDEM: Náboženská „svoboda“ v Sovětském svazu, in: SURSUM XVII (1937) 6, 190-191; IDEM: Náboženská svoboda v Sovětském svazu podle nové ústavy, in: HLÍDKA LIV (1937) 5, 188-189; IDEM: (rec.) Gide André, Návrat ze Sovětského svazu, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 295-296; IDEM: (rec.) Mádle Josef, Orientem sovětů (Cestopis katolického kněze komunistickým SSSR), Nový Bydžov 1936, in: ROZPRAVY 2 (1937) 9, 230-231; IDEM: (rec.) Soloněvič Ivan, Rusko za mřížemi, Praha 1936, in: ROZPRAVY 2 (1937) 9, 231; IDEM: (rec.) Silberstein Leopold Dr., Výstavba národnostní kultury v SSSR, Praha 1937, in: ROZPRAVY 2 (1937) 9, 232-233; IDEM: (rec.) [sb.] Le communisme et les chrétiens par Francois Mauriac, P. Ducattillon OP, Nicolas Berdiaeff, Al. Marc, D. de Rougemont, Daniel-Rops. Paris 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 2, 63; IDEM: (rec.) Berdjaew Nikolai, Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus. Ein Betrag zur Psychologie und Soziologie des russischen Kommunismus. Luzern 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 172;; IDEM: (rec.) Laski Harold J., Komunismus. Knihovna »Politika«, sv. 8, Praha 1938, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 173-174; IDEM: (rec.) von Hippel Ernst, Der Bolschewismus und seine Ueberwindung, Breslau 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 175; IDEM: (rec.) Hippel von E., der Bolschewismus und seine Überwindung, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 436; IDEM: (rec.) Berdjaew N., Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 436-437; IDEM: (rec.) Petit É., Historie de la Russie et de l'U. R. S. S., in: ČKD 79/104 (1938) 3, 285-287; IDEM: (rec.) Vilinskij V., Ruská revoluce 1825-1936, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 287-288; IDEM: (rec.) [sb.], Le communisme et les chrétiens, in: ČKD 79/104 (1938) 2, 190-191; IDEM: (rec.) [sb.] Bolschewistische Wissenschaft und »Kulturpolitik«. Ein Sammelwerk herangeg. Königsberg 1938, in: ROZPRAVY 4 (1939) 10-11, 196; (rec.) [sb.] Bolschewistische Wissenschaft und „Kulturpolitik“, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 158-159.

1937 a 1938 několik krátkých příspěvků do rubriky *Rozhledy*, kde se velmi ostře staví proti komunismu, bolševismu či národnímu socialismu.³⁶²

V ČKD například napsal o knize Alfreda Normanna (*Bolschewitische Welt macht politik*, Bern 1935): „*Je třeba uznati důkladnost a velikost jeho práce při shledávání a překladau tak četných dokumentárních textů. Celá kniha nám dává jasný přehled o tom, jakým nebezpečím je komunistická internacionála pro všechny národy světa.*“³⁶³ Nebo v recenzi na sborník (*Bolschewitische Wissenschaft und „Kulturpolitik“*, Königsberg 1938): „*Pro naše celkové postavení k bolševismu a pro poznání jednotlivých vědních oborů v Sov. svazu, podává sborník hojnost látky. Bolševismus představuje násilný zásah do kulturního vývoje Ruska, rozpad jeho vědeckého života, zničení celé řady význačných generací badatelských. Dějiny neznají podobný příklad kulturního potlačení. Odborníkům doporučujeme.*“³⁶⁴

Posuneme-li se chronologicky dále, nesmíme opomenout latinsky psanou recenzi na knihu Fritze Lieba - *Russland unterwegs. Der russische Mensch zwischen Christentum und Kommunismus*,³⁶⁵ která vyšla až po válce. Salajkova recenze vyšla ve sborníku AAV v roce 1947, tedy v předvečer „Února“. V recenzi samotné můžeme vidět myšlenkový posun. Již výběrem knihy si této proměny můžeme všimnout. Zatímco ve třicátých letech odhaluje podstatu komunismu a bolševismu jako protikřesťanské ideologie, v této recenzi již takováto vyjádření nenalezneme – vždyť i recenzovaná knížka sama tento ideologický kořen opomíjí.³⁶⁶ Spíše zde nalezneme doporučení cesty komunismu se spirituálně křesťanským kořenem!³⁶⁷ Tento protimluv je tím větší, pokud si uvědomíme, že před

³⁶² Srov. [rubrika „Rozhledy“ – autentičnost ze Salajkovy bibliografie pro habilitaci a z iniciály „as“]: Stolice pro bezboženství v Sovětském svazu, in: HLÍDKA LIV (1937) 9, 352; [iniciála „as“]: Encyklika Divini Redemptoris a sovětský tisk, in: HLÍDKA LIV (1937) 9, 352; [iniciála „as“]: Rusko, in: HLÍDKA LIV (1937) 10, 390-391; [iniciála „as“]: Boj proti náboženství v SSSR, in: HLÍDKA LIV (1937) 10, 431-433; [iniciála „as“]: Likvidace analfabetismu v Sov. svazu?, in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 447; [iniciála „as“]: André Gide a SSSR, in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 448-449; [iniciála „as“]: Komunismus, in: HLÍDKA LV (1938) 1, 37-39; [iniciála „as“]: Komunisující „rudí“ křesťané, in: HLÍDKA LV (1938) 11, 360-362; [iniciála „as“]: Nové směrnice komunistické propagandy, in: HLÍDKA LVI (1939) 1, 35-36; [iniciála „as“]: Pohanství rasy a krve, in: HLÍDKA LVI (1939) 2, 58; [iniciála „as“]: Náboženské poměry v Sovětském svazu, in: HLÍDKA LVI (1939) 4, 121-122;

³⁶³ SALAJKA Antonín: (rec.) Normann Alfred Dr., *Bolschewitische Welt macht politik*, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 212.

³⁶⁴ SALAJKA Antonín: (rec.) [sb.] *Bolschewistische Wissenschaft und „Kulturpolitik“*, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 158-159.

³⁶⁵ Srov. SALAJKA Antonín: (rec.) Lieb Fritz, *Russland unterwegs. Der russische Mensch zwischen Christentum und Kommunismus*, in: AAV XVIII (1947) č. 1-4, 188-189.

³⁶⁶ „In cap.: Homo europaeus inter evangelium et communismum (329-376) et in conclusione (377-405) auctor ostendere conatur, quomodo scilicet convenire possint: socialistica (marxist.) societas et christianismus munerum socialium sibi conscius.“ SALAJKA Antonín: (rec.) Lieb Fritz, *Russland unterwegs...*, 189. Upozorňujeme, že Salajka recenzoval i dřívější knihu Fritze Lieba ze třicátých let viz SALAJKA Antonín: (rec.) Lieb Fritz, *Das geistige Gesicht des Bolschewismus*, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518-519.

³⁶⁷ „In aperto est lectorem libri sat multis in rebus cum auctore consentire non posse. Liber autem attentam lectionem considerationemque meretur, eo magis si consideretur secundum N. Berdjajev (qui a revolutione

deseti lety Salajka veřejně kritizoval komunistickou ideologii, právě s důrazem na rozdílné pojetí svobody jako protikladného kořenu bolševismu oproti křesťanství. Zde je nutno také zmínit celospolečenské opojení z vítězství Rudé armády. To povvrzuje nevydaná Salajkova studie psaná pro ČKD z poválečného období s názvem *Sovětský svaz po druhé světové válce*.³⁶⁸ Salajka zde zasazuje Sovětský svaz mezi tři vedoucí mocnosti na světě. Dále jmenuje země a území, které byly k Sovětskému svazu po válce připojeny (Litva, Lotyšsko, Estonsko, západní Ukrajina, západní Bílá Rus, Podkarpatská Rus, Bessarabia - Moldávie). Tím hovoří o Sovětském svazu, jako o největší slovanské mocnosti. „*Návrat největší slovanské mocnosti, Sovětského svazu, do evropské politiky, upevnil postavení Slovanů v Evropě.*“ (s. 2) Všimá si hranic slovanského světa na Odře a Nise, dvou čistě slovanských států (Polsko, Československo), zkonsolidování Jugoslávie a Bulharska, a dodává, že se tak vytvořili předpoklady pro slovanskou spolupráci politickou, hospodářskou a kulturní. O SSSR se dále vyjadřuje, jako o demokratické síle, která buduje mír a odstraňuje politické, technické, organizační a hospodářské zdroje imperialismu. „*Sovětská politika se stará o to, aby menší střeoevropské státy s demokratickými režimy se nestaly již nikdy východiskem nového nástupu [přeškrtnuto: nové agrese - pozn. aut.] proti Sovětskému svazu, mohly však naopak na jeho velmoc spoléhati.*“ (s. 2) Dále Salajka píše, že SSSR se nechce vměšovat do vnitřních poměrů jiných států, ani nechce ohrožovat jejich nezávislost. Také uvádí touhu SSSR po nutné budoucí spolupráci s Británií a USA (ale i s Francií a Čínou) a vytvoření účinné mezinárodní mírové organizace. Zdůrazňuje všeobecnou ruskou radost nad rozšířením SSSR ke svým přirozeným hranicím! SSSR tak směřuje k co možná nejrychlejšímu zacelení válečných ran a nastolení „*hospodářského a kulturního blahobytu*“ (s. 4). Salajka si zde všimá i voleb 10. února 1946 do Nejvyššího sovětu, které „*byly projevem souhlasu s politickým a vojenským vedením země za války.*“ (s. 4) Následně vyjmenovává válečné škody SSSR odhadnuté celkem na 679 miliard rublů (tj., jak dodává 3, 75 biliónů československých korun) a na 12-20 miliónů obětí. Závěrem již jen dodává velké úkoly hospodářské, ale i kulturní (zvláště jmenuje Sovětskou akademii nauk) (s. 5). *De facto* tu shrnuje projekty a úkoly tzv. Pětiletky obnovy a rozvoje národního hospodářství SSSR. V této souvislosti musíme upozornit na Salajkovo opomenutí (?)

russica in emigratione vivit) principalem notam futurae epochae generis humani esse magnum certamen inter communismum dialecto-materialisticum et communismum in fundamentum spirituali-christiano positum.“ SALAJKA Antonín: (rec.) Lieb Fritz, *Russland unterwegs...*, 189.

³⁶⁸ Srov. CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 1, sl. Studie z oblasti východního křesťanství: nevydaná studie psaná pro ČKD - Sovětský svaz po druhé světové válce (rukopis s. 5).

Stalinova neméně důležitého projevu z 9. února 1946, kde právě vytyčuje poválečnou obnovu SSSR.³⁶⁹

Studie je nedatována, ale odkaz na volby v SSSR do Nejvyšší sovětu z února 1946, tak jako jejich širší komentář nám pomáhají datovat studii do nejvýše dvou let po tomto datu. Salajkův zájem o plány v první poválečné pětiletce v SSSR (1946-1950) dataci studie přibližuje k počátkům této pětiletky. Studie mohla být napsána mezi létem 1946 a létem 1948. Z textu si hned všimneme vyzdvižení slovanské myšlenky (viz velehradská slovanská idea). Salajka vnímá SSSR jako kladnou sílu v pokroku a pomoci ostatním národům, tak jako kladnou sílu míru pro celý svět. Je nesnadné oddělit pouhý výčet faktů poválečné SSSR a Salajkův vlastní názor. Podle našeho mínění je však až příliš okaté přehlédnutí náboženské otázky, opomenutí marxismu jako idee komunismu a bolševismu, ale okatým je i příliš pozitivní ráz studie. Okrajově sice lze zmínit jisté zmírnění náboženského pronásledování v tehdejší SSSR mezi lety 1943 a 1953,³⁷⁰ nicméně pokud Salajka o náboženské otázce nemluví vůbec, pak to je z jeho strany jistě chyba.³⁷¹ Možná právě pro onen *prokomunisticky* zbarvený odér nebyla nakonec studie vydána.³⁷²

Z výše řečeného konstatujeme Salajkovu myšlenkovou proměnu. Z *protibolševicky*, *protikomunisticky* a *protinacisticky* orientovaného teologa předválečného období, nyní po válce vidíme *prosovětského* a *prokomunisticky* orientovaného teologa let poválečných. Zvláště jeho postoje v inkriminovaný rok 1950, kdy pěje ódy na nový studijní řád a nadšeně podporuje proměny bohoslovecké fakulty. Tato proměna vychází z *radikalitu okamžiku* i z *pomalé proměny*. U Salajky (zřejmě i u celé společnosti) by snad mělo platit jedno i druhé. Jako *radikalitu okamžiku* vnímáme skutečnost možného strachu z režimu a ze zahájeného teroru (viz akce K, akce P). Zde ovšem také pramení zmíněná Salajkova naivita – jako pramen (Salajkova nátura) a jako reakce na komunistický protináboženský teror (psychologická reakce). *Pomalou proměnou*

³⁶⁹ Srov. BACHRUŠIN S[...] V[...], BAZILEVIČ K[...] V[...], FOCHT A[...] M[...], PANKRATOVA A[...] M[...]: Dějiny SSSR [II.] ve XX. století, 1900-1946, Praha: Svoboda, 1950, 392-393.

³⁷⁰ Srov. ŠVANKMAJER, Milan, VEBER Václav, SLÁDEK Zdeněk, MOULIS Vladislav: Dějiny Ruska, druhé doplněné a přepracované vydání, Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1996, 412-427; GRAJEWSKI Andrzej: Rusko a kříž. Z dějin pravoslavné církve v SSSR, Praha: ČKA, 1997, 50-54.

³⁷¹ Pro jasné poznání zřůdnosti a zločinnosti komunismu a bolševismu v SSSR odkazujeme na JAKOVLEV Alexandr: Rusko plné křížů (Od vpádu do pádu bolševismu), Brno: Doplněk, 2008, 138-150; pro kontext doplňujeme zmínkou o pronásledování a likvidování buddhismu v SSSR viz BĚLKA Luboš: Tibetský buddhismus v Burjatsku, Brno: MU, 2001, 81-90.

³⁷² Zajímavým kritickým srovnáním by mohla být Zvěřinova neobhájená disertace z r. 1946, kde bychom mohli vidět dva postoje k SSSR viz ZVĚŘINA Josef: Marxismus-filosofie-náboženství. Kritická studie (neobhájená disertační práce na BF UK) 1946. Zvěřinova disertace byla odmítnuta již z politických důvodů viz KŘÍŽKOVÁ Marie Růt, ZVĚŘINA Josef: Žít jako znamení. Rozhovory s Josefem Zvěřinou, Praha: Zvon, 1997, 36-37; NOVOTNÝ Vojtěch: Josef Zvěřina, teologická fakulta a křesťanské umění, in: ROYT Jan – OTTOVÁ Michaela – MUDRA Aleš: Regnum Bohemiae et Sacrum Romanum Imperium. Sborník k počtě Jiřího Kuthana. Sborník KTF UK, Praha a České Budějovice 2005, 38-41; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 41, pozn. 59.

je pak Salajkova účast na celospolečenském opojení z osvobození Rudou armádou, vč. z toho vyplývajících vnitřních procesů k Východu se otáčející celé společnosti.³⁷³ Jedním z nejvýraznějších fenoménů této doby Salajkovi „posloužila“ slovanská idea, ke které měl vztah vybudovaný z velehradského rámce. SSSR jako vůdce slovanských národů, díky němuž je slovanstvo nezastupitelnou silou světového míru a poválečné spolupráce. Salajkův akademický příklon k přednášení ruštiny, nadšený zájem o SSSR, i vlastní nabídnutí se k přednášení církevní slovanštiny, nám pomalou proměnu potvrzuje. Již jsme zmínili radu Vojtěcha Novotného, že není radno morálně hodnotit profesory, kteří vstoupily na reorganizovanou fakultu v říjnu 1950. Nyní si ji připomeneme ještě jednou, pro její stále nutnou „aktuálnost“.³⁷⁴ Pronesenými řádky jsme chtěli naznačit, jakými cestami se jeden z profesorů ke vstupu na fakultu dostal a jakou změnou prošlo jeho smýšlení.

1. 4. 3 Zástupce katedry dogmaticko – morální (1950-1956)

V dalších kapitolách této etapy bychom se zaměřili výhradně na Salajkův vlastní vývoj a jeho postavení na fakultě mezi lety 1950-1971. Začátkem října 1950 byl Antonín Salajka jmenován profesorem pro stolicí církevní slovanštiny.³⁷⁵ Záhy však došlo ke změně. Designovaný proděkan a přednášející dogmatiky prof. František Cinek z olomoucké fakulty totiž odmítl uznat reorganizovanou pražskou fakultu a jakkoliv se na ní podílet.³⁷⁶ Postupem času sice souhlasil (změniv tím i postoj biskupa Matochy),³⁷⁷ SÚC s ním však už odmítlo počítat.³⁷⁸ Vyučování dogmatiky tak bylo neobsazeno. V zápise z fakultní rady z října 1950 vysvítá, že proděkan Merell³⁷⁹ (proděkanem za Cinka) navrhl absolventa PIO Josefa Lusku z Olomouce,³⁸⁰ nebo jistého Haška (?). Děkan Šanda Lusku

³⁷³ Společenský pohyb „doleva“ v této době je zásadním prvkem poválečné historie ČSR. Jeho analýza i pouhý popis ovšem překračuje téma naší práce. Upozorňujeme tak pouze na sekundární literaturu, která daný fakt okrajově konstatuje viz VAŠKO: Dům na skále 1..., 11-13; BALÍK, HANUŠ: Katolická církev..., 231-233; TIGRID: Kapesní průvodce..., 301-446; PITHART Petr: Osmašedesátý, Praha: Rozmluvy, 1990, např. 151-156.

³⁷⁴ Podnětně viz MTK: Paměť smíření: Církev a viny minulosti, Praha: Katolický týdeník, 2000, 31-45.

³⁷⁵ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Jmenování profesorem s datem 2. 10. 1950., č.j. 3.816/50-I., podepsán Fierlinger.

³⁷⁶ K osobě Cinka viz ŠKRÁŠEK Josef: Dělník na cyrilometodějské liše. Život a dílo preláta dr. Františka Cinka, Olomouc: MCM, 1996 (k tomuto období jeho života s.117-119).

³⁷⁷ K osobě Matochy viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 95.

³⁷⁸ Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 136-138; k Cinkovi viz také MERELL: [v postě 1979]..., 445-446; ČEJKA: [rozhovor s V. Novotným]..., 456.

³⁷⁹ K postavě prof. J. Merella viz ZEDNÍČEK Miroslav: Prof. ThDr. Jan Merell, in: BROŽ Jaroslav, MIKULICOVÁ Mlada (eds.): Sborník Katolické teologické fakulty, svazek VIII. K 100. výročí narození Prof. ThDr. Jana Merella, Praha: Karolinum, 2006, 9-15; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 370-372.

³⁸⁰ K postavě Lusky absolventa PIO (1936-39) viz NA, fond Ministerstvo školství 1918-1949, kt 1137, sl. Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Olomouc, 1919-1944: Seznam zaměstnanců ze dne 11. 10. 1941; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 364.

odmítal - jeho přednášky byly dle Šandy uspávající a samotný Cinek za sebe navrhl dr. Švacha. Když se rada shodla na Luskovi, Salajka se sám nabídl na prozatímní suplování, do doby, než Luska nedostane kanonickou misi od Josefa Berana.³⁸¹ Oficiálně byl Luska veden na Olomoucké fakultě do konce r. 1950 a s účinností ode dne 1. ledna 1951 byl pak jmenován na pražské fakultě jako profesor speciální dogmatiky. Zde přednášel do konce akademického roku 1952/53.³⁸² V dalších letech po Luskově odchodu Salajka opět působil jako suplent. Ještě předtím v roce 1951 zase náhle onemocněl profesor morálky Dr. Hrdý³⁸³ a to bylo opět nutno ošetřit organizačními i personálními změnami. Děkan Vojtěch Šanda proto navrhl SÚC, aby byl Antonín Salajka pověřen přednáškami i z celé morální teologie a zároveň, aby se tím prof. Dr. Josef Luska ujal výuky celé speciální dogmatiky.³⁸⁴ V říjnu 1951 je tedy na návrh fakultní rady a SÚC Salajka pověřen konáním přednášek a cvičení z celé morální teologie.³⁸⁵ Ve stejný rok se také Salajka stal zástupce katedry dogmaticko morální.³⁸⁶ Z tohoto období máme doklad o jeho badatelské a publikační činnosti, když v prosinci r. 1951 píše, že připravuje skriptum z morálky,³⁸⁷ dogmatiky a staroslověnštiny.³⁸⁸ V září r. 1952 oznamuje svůj odchod do důchodu prof. Hrdý a morálku začal krátce přednášet Jaroslav Kouřil, který se však záhy začal věnovat pastorální teologii.³⁸⁹ Morálku tak nakonec Salajka přednášel jako suplent i v letech 1953 - 1955.³⁹⁰ Až dne 1. října 1955 byl Salajka jmenován profesorem staroslověnštiny a věrouky, a přednášek z morálky byl zproštěn.³⁹¹

³⁸¹ SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 17. 10. 1950 a 24. 11. 1950; K osobě J. kardinála Berana viz SVOBODA Bohumil, POLC Jaroslav V.: Kardinál Josef Beran, Praha: Vyšehrad, 2008; [LUŇÁČKOVÁ Marie]: Velká mše, Řím: Křesťanská akademie, 1970; VAŇÁČ: Katolická teologická fakulta..., 130-133; BALÍK, HANUŠ: Katolická církev..., 89-90, 92; HANUŠ: Malý slovník osobností..., 13-14; [bez autora]: Kardinál Josef Beran zemřel [a další články na stejné stránce], in: KN XXI (1969) 21 – 25. května 1969, 1; [bez autora]: Pohřeb Josefa kardinála Berana, in: KN XXI (1969) 22 – 1.června 1969, 1.

³⁸² Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 364; SKTF, fond Personalía: sl. ThDr. Josef Luska.

³⁸³ K postavě prof. Hrdého viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 343.

³⁸⁴ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Návrh děkanství na obsazení jednotlivých stolic, ze dne 5. 10. 1951, č.j.: 98/51-52.

³⁸⁵ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: SÚC Pověření výukou morální teologie, ze dne 30. 10. 1951, č.j.: 21168/51-I/1.

³⁸⁶ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 6. 12. 1955.

³⁸⁷ Srov. SALAJKA Antonín: Theologia moralis specialis [I] – De Praeceptis, s.l., s.n., 1952.

³⁸⁸ Skripta ze staroslověnštiny s názvem „Základy staroslověnštiny a staroslověnského písemnictví“ byly již zařazeny k tisku v únoru 1953 viz SKTF, sl. Skripta: Pořad vydávání skript ze dne 6. 2. 1953; Pod názvem „Úvod do studia...“ pak bylo oznámeno jejich dokončení k 30. 4. 1960 viz SKTF, sl. Skripta: Oznámení o plánovaných skriptech; Plánovány byly také na rok 1963 do IV. čtvrtletí viz SKTF, sl. Skripta: Plánovaná skripta na r. 1963; SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o odměnu za suplování, ze dne 4. 1. 1952.

³⁸⁹ K osobě J. Kouřila viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 318, 358-359; SKTF, složka Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 20. 10. 1953.

³⁹⁰ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Curriculum vitae,...

³⁹¹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Spis SÚC, ze dne 26. 9. 1955, č.: 8880/55 II/3, také spis SÚC ze dne 1. 10. 1955, č.j.: 8880/55-II/3-Č/Sk.

Co se týče dogmatické teologie, tak ji v roce 1953 začal přednášet prof. Panuška (dříve přednášel pouze filosofii), který z ní získal doktorát pod vedením Šandy v r. 1953.³⁹² Panuška byl 23. listopadu 1953 ustanoven profesorem filosofie a dogmatiky. V r. 1955 se ovšem Panuška stal rektorem semináře, i když plně z fakulty neodešel a dogmatiku přednášel dál.³⁹³ Během následujících dvou let (1955-57)³⁹⁴ mu s dogmatikou pomáhal Salajka, který se definitivně v r. 1957 stal jediným profesorem dogmatiky na CMBF až do r. 1969. Tehdy přišel začínající asistent dr. Václav Wolf, s nímž na následujících přednáškách spolupracuje až do r. 1972.³⁹⁵

K dogmatice samotné sepsal Salajka již v roce 1952 skripta *Theologia dogmatica specialis*.³⁹⁶ Z archivních materiálů plyne, že je sepsal z vlastní iniciativy (ne na žádost fakulty) a začala být tudíž problémem úhrada nákladů pro jejich tisk.³⁹⁷ Salajka je tímto chováním fakulty nemile překvapen: „...*Skripta byla vydána normální cestou, po schválení Stát. úř. pro věci církv., a to nákladem České katolické charity, nikoliv mým vlastním, pro posluchače boh. fak., podobně jako skripta jiných p. t. profesorů... Že mně bylo svěřeno ve šk. r. 1951-52 místo dogmatiky suplování morálky a že proto dogmatická latinská skripta nikdo nekupuje, to není přece mojí vinou... Velmi se mne nemile dotklo, že místo toho, abych byl za svou profes. horlivost při tak rychlém obstarání skript pochválen, jest pro mně nyní shodou okolností naopak žádáno, abych vydání skript dokonce platil, což ještě jednou odmítám...*“³⁹⁸ Vedle toho ještě chceme zmínit jeho častou korespondenci s prof. Olšrem SJ z PIO, někdejším rektorem římské koleje Russicum a postulátorem beatifikačního procesu arcibiskupa A. C. Stojana.³⁹⁹ Korespondence je plná objednávek knih, ať ze strany Salajky, nebo dokonce i ze strany Olšra.⁴⁰⁰

³⁹² Srov. PANUŠKA František: Způsob podstatné přítomnosti Kristovy v Eucharistii (obhájen disertační práce na CMBF) Praha, 1953; SKOBLÍK: Česká eklesiologie..., 68.

³⁹³ Hodnotné informace k postavě prof. Panušky viz SKOBLÍK: Česká eklesiologie..., 67-68; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 378-379.

³⁹⁴ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 6. 9. 1955.

³⁹⁵ K osobě V. Wolfa viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 318, 403-404; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 16. 6. a 1. 7. 1970.

³⁹⁶ Původně byly plánovány takto: I. De Deo Uno et Trino, II. De Deo Creante et Elevante, III. De Verbo incarnato ac Redemptore, IV. De Gratia, De Sacramentis in genere, V. De Sacramentis in specie 1 – De Baptismo. De Confirmatione. De Eucharistia, VI. De Sacramentis in specie 2 – De Poenitentia. De s. Unctione. De Ordine. De Matrimonio. De Novissimis; Srov. SKTF, sl. Skripta: dopis A. Salajky ze dne 17. 11. 1965.

³⁹⁷ Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Dopis děkana Salajkovi ze dne 18. 7. 1952, č.j.: 963/52.

³⁹⁸ Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Dopis Salajky na děkanství fakulty ze dne 16. 7. 1952.

³⁹⁹ K osobě Olšra viz PAVLÍK: Budou vás vydávat soudům. Díl 2..., 114-115; PITRUN: Jadrné memento..., 207, 354-358; [bez autora]: Primice P. Josefa Olšra T.J. z Bohatých Málkovic, in: ZV XX (1939) 3-4, 15-16; ŠPIDLÍK: Čeští jezuité a slovanský Východ..., 245-246; CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Biskup - Vyznavač. Josef Karel Matocha 1888-1961, Olomouc: MCM, 1991, 71.

⁴⁰⁰ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. PIO.

Opusťme drobnosti a zaměřme se na styl výuky předmětů na CMBF v Praze. Ještě jako zástupce vedoucího katedry Salajka řídil katedrovou konferenci na začátku roku 1952/53, z jejíhož zápisu můžeme vyčíst i způsob výuky dogmatické a morální teologie. Připomeňme, že profesorem dogmatiky byl Josef Luska, jako suplující profesor vypomáhal Salajka a jako profesor morálky na katedře působil Jaroslav Kouřil. Dogmatika se přednášela ve třetím ročníku (De Deo Uno, De Trinitate, De Deo Creante, De Gratia) a ve čtvrtém (De peccato originali, De Deo Redemptore, De sacramentis, De novissimis). Morálka pak ve třetím ročníku (De principiis, De praeceptis virtutum theologiarum) a ve čtvrtém (De praeceptis Dei et Ecclesiae). V dogmatickém semináři pak Luska probíral speciální dogmatické otázky (O Eucharistii, O Vykoupení), v semináři morálky pak Kouřil pojednával speciální morální otázky blízké tehdejší době, bez bližšího určení.⁴⁰¹ Seminář jako takový by měl dle Salajky mít úkol „*jednak seznámiti posluchače hlouběji a podrobněji s určitým předmětem na fakultě přednášeným, jednak dáti jim návod k vědecké práci příslušného oboru. Příslušný obor je také rozhodujícím pro methodiku vědecké práce... navštěvují jej ti posluchači, kteří hodlají dosáhnout doktorátu theologie... Z témat... se začala probírat otázka... o Filioque z katolického a pravoslavného hlediska s příslušnou literární dokumentací*“.⁴⁰² Co se týče skript – Luska měl připraveno v r. 1952 *De Deo Redemptore*, Salajka měl již vydána skripta *Theologia dogmatica specialis* I a II a v rukopise měl připraven *De Gratia*. Kouřil svá skripta teprve připravoval.⁴⁰³ Pro zajímavost ještě doplníme zaznamenání Luskova stylu zkoušení z dogmatiky z lednového zasedání v r. 1953. „*Při zkoušení se tolik nedbá na mechanické odříkávání a naučení zpaměti, nýbrž spíše na to, zda posluchač správně chápe otázku, dovede ji jasně podati, dokázati z příslušných pramenů.*“⁴⁰⁴ Ještě také dodejme Luskem konstatovanou potřebu znalosti latiny v listopadu 1952,⁴⁰⁵ kdy upozorňuje na latinsky přednášenou dogmatiku

⁴⁰¹ Srov. SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 1. 10. 1952.

⁴⁰² Srov. SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 10. 12. 1952.

⁴⁰³ Srov. SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 1. 10. 1952.

⁴⁰⁴ Srov. SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 13. 1. 1953.

⁴⁰⁵ „1. Každá katedra značí pracovní a organizační jednotku, která usměřuje jak náplň, tak postup práce jednotlivých stolic katedry. V tom jest nejučelnější náplň katedry a z toho plyne i forma práce v katedře. 2. Záleží ovšem na tom, jakého theologického oboru jest příslušná katedra, na př. filosof. apolog., dogmat. morál. a pod. Podle příslušného oboru stolic v katedře zastoupených se řídí jak náplň, tak metoda (forma) práce v katedře. 3. máme-li na mysli katedru dogmaticko-morální, tu určuje katedra náplň stolice dogmatiky a mravouky, t.j. látku, která má býti probrána za celý rok a též metodu (postup) práce příslušné disciplíny. V katedr. poradě se na př. zjistí, která otázka dogmat. nebo morál. působí posluchačům obtíže, uvažuje se o tom, jak je překonati. Nebo zjistí v jednotl. disciplínách věci hlavní a podstatné a věci vedlejší a uváží se, co by se mohlo pro omezenost času probrati stručněji nebo vynechati. Dále jest možno upozorniti, že určitá otázka, na př. v mravouce jest za dané situace časově důležitá a jest nutno jí věnovati s mravního

v Bratislavě, ovšem upozorňuje na nedostatečnou znalost tohoto jazyka u pražských posluchačů. Tedy dodává, že by bylo vhodné od posluchačů požadovat znalost „*všech odborných výrazů běžných v latinské dogmatické mluvě. Také z toho důvodu, že dosud není ustálena přesná česká terminologie. Totéž platí pro mravovědu.*“⁴⁰⁶

V roce 1953 pak ještě katedra zaujímá stanovisko k růstu ve svém oboru. Luska a Salajka si tak stanovují plán, aby přihlíželi stále k novým dostupným knihám a článkům. Kouřil by navíc měl pojímat do svého přednášení i otázky, „*k nimž je nutno zaujmouti stanovisko z mravního hlediska, např. o práci, majetku, rodině, mzdě, zajištění rodiny, míru a pod.*“⁴⁰⁷ Tento zápis je končen Salajkovými slovy: „*Takovým způsobem je činnost katedry usměrňována, takže přednášky příslušného oboru se stávají skutečně živou teologií* [sic!], *kteří nejen posluchače myšlenkově obohacuje získáváním nových poznatků, nýbrž i přispívá k prohloubení jejich vnitřního duchovního života, zaměřeného na přípravu ke kněžskému povolání.*“⁴⁰⁸ Styl výuky se nám podaří zachytit i z roku 1955, kdy v zápisu fakultní rady je uvedeno, že i v dogmatice jde o věc občansko-výchovnou, vždyť i „*v dogmatice směřovaly k občanské výchově příležitostné poznámky o vztahu některých článků víry k životu*“.⁴⁰⁹

Dne 10. června 1953 sama vláda rozhodla o přesídlení fakulty z Prahy do budovy v Litoměřicích, kde zůstala až do Sametové revoluce, resp. do r. 1990. Salajka byl jedním z té početné skupiny profesorů, kteří museli na fakultu každodenně dojíždět z Prahy.⁴¹⁰ V r. 1955 bylo také vládním nařízením opět prodlouženo studium na pět let, o což se zasloužil děkan Hronek, který vystřídal Šandu.⁴¹¹ Hronkova smrt v r. 1954 znamenala příchod prof. Jana Merella do děkanské funkce na dlouhých 20 let. Merellovo děkanství je pozitivní skutečností v oblasti oficiální české teologie druhé poloviny 20. století. Zmiňme jen jeho snahy o vědecký růst profesorského sboru. Vojtěch Novotný v rámci dobového svědectví tehdejšího tajemníka fakulty shrnuje, že většina sboru byla spíše pasivní s mnoha oblastmi zájmu mimo fakultu, mimo posluchačstvo a svou oblast zájmu zřejmě nemělo ani

hlediska pozornost (Dr. Kouřil)...“ in: SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 5. 11. 1952.

⁴⁰⁶ Srov. SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 5. 11. 1952.

⁴⁰⁷ Srov. SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 4. 3. 1953.

⁴⁰⁸ Srov. Tamtéž. Upozorňujeme na použití spojení *živá teologie*, které se stalo v české teologii již téměř *terminus technicus* – srov. Urban, Mádr a Zvěřina.

⁴⁰⁹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 20. 1. 1956; podobně i viz SKTF, sl. Zápisy katedrových konferencí: Zpráva o konferenci Katedry dogmaticko – morální ze dne 9. 4. 1953.

⁴¹⁰ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 158-162; BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 113.

⁴¹¹ K postavě Hronka viz NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 178-184, 344-345.

ve svých vědeckých oblastech.⁴¹² Kam patřil Salajka? Můžeme usuzovat, že Salajka patřil spíše mezi tu aktivní část profesorského sboru (viz příprava skript). Vedle skript však můžeme uvést vědeckou přípravu cyrilometodějských otázek (viz níže). Podíváme-li se do bibliografie (viz níže), nalezneme zde pochopitelně snížený počet časopiseckých studií z tohoto období padesátých let. Politické události měli vliv i na počet vydaných knih, monografií, ale i časopiseckých studií, Salajku nevyjímaje. Jeho písemná činnost se omezila na poplatná periodika Duchovní Pastýř (DP) a Katolické Noviny (KN), která byla ovšem jediná povolená. Tento pokles nám také dosvědčuje korespondence Salajky s jednotlivými nakladateli, kdy mu odmítají uveřejnit články a žádají o přepracování z různých důvodů (např. složitost, přílišná vědeckost).⁴¹³

Tento pohled nyní doplníme o další archivní nálezy. SÚC v únoru 1954, ještě za Hronkova života a děkanování vyhotovil třístránný elaborát o situaci na fakultě. Např. *„Politická situace mezi profesorským sborem nedoznala vážnějších změn. Na jedné straně stále stojí skupina loyálních profesorů, která se formuje kolem děkana Hronka. Děkan Hronek zůstává stále naprosto spolehlivým a oddaným ve vykonávání příslušných pokynů SÚC. Aktivněji se projevuje prof. Panuška, který plně děkana Hronka podporuje a počítá pravděpodobně s tím, že bude v příštím školním roce jmenován proděkanem, nebo rektorem semináře. Zlepšilo se i chování profesora Kouřila, zvláště se vyvaroval v poslední době různých výstřelků. Vystupuje již více kněžsky a tím je pro nás platnější pomocí. [Zatím však plně nechápe funkci předsedy ZR, na které má dosud řadu nedostatků. – rukou připsáno na okraj, pozn. aut.] Dobře si vedou oba dva asistenti. Kolem proděkana Merella se seskupuje neustále skupina náboženských aktivistů, která se snaží různými drobnými intrikami práci na fakultě narušovat. Je to zvláště kanovník Kotalík a prof. Salajka. V poslední době zneklidňují fakultu tím, že vyvolávají diskuse o volbě nových akademických funkcionářů a snaží se vnášet rozpory do profesorského sboru. [V tomto by velmi prospělo, kdyby děkan Hronek častěji na CMF přicházel, protože jeho pouze několika hodinová práce na fakultě nestačí k paralyzování snah prof. Merella a Beneše. - připsáno na okraj, pozn. aut.]“⁴¹⁴* Zde stojí za zmínku příslušnost Salajky spolu s Kotalíkem ke kolegiu „náboženských aktivistů“ kolem prof. Merella.

V dalším dokumentu, v tzv. Zprávě o činnosti za rok 1953/54, jsou opět zmíněny vztahy panující na fakultě mezi profesory i kádrové hodnocení profesorů jednotlivě. *„Děkan Hronek má ze všech profesorů nejkladnější poměr ke státu. Je oporou*

⁴¹² Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 169-171.

⁴¹³ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Nakladatelství, vydavatelství a redakce.

⁴¹⁴ NA, fond SÚC 1949-1956: kt. 212, sl. Bohoslovecké fakulty: SÚC, I. odbor – Zpráva o situaci na CM fakultě (s. 2) ze dne 24. 2. 1954.

pokrokových tendencí na fakultě. Autoritu u většiny bohoslovců má; nelibě nese, že Stehlík a hlavně Oliva mu mnoho mluví do věci fakulty. Z profesorů má k němu dobrý poměr Kubalík, Bartůněk, Panuška a Houska. Nemá ho rád Cibulka, Salajka a Kotalík. Nutno přiznat, že se nám nepodařilo děkana přesvědčit, aby byl v Litoměřicích v týdnu více jak 2 dny....⁴¹⁵ Tady je Salajka hodnocen ve skupině stojící proti děkanovi Hronkovi. O profesoru Merellovi dokument hovoří takto: „*Profesor Merell: je oporou bigotních, pokrokoví ho nemají rádi, u profesorů má dobré jméno a autoritu. loyálnost k režimu mnoho neprojevuje, je-li požádán, promluví veřejně, ale opatrně; zakládá si na tom, že je proděkanem.*“⁴¹⁶ Dále jsou zmíněny Cibulka,⁴¹⁷ Bartůněk, Kouřil, Kubalík, Panuška,⁴¹⁸ Kotalík,⁴¹⁹ Houska, Michal, Korba, Sláma, Racek, Poul, Sahan a Salajka: „*Profesor Salajka: Jako profesor je dle názoru profesorského sboru i bohoslovců slabý, velkou autoritu nemá, nijak se neprojevuje.*“⁴²⁰ Tyto pohledy doplníme o zprávu situace na fakultě z kanceláře SÚC datovanou do prosince r. 1955. „*Celkově možno říci, že profesorský sbor netvoří jednotné těleso, většina jeho členů jsou samotáři, kteří si odbudou své přednášky a více nemají o fakultu zájem. Až na ojedinělé případy (Bartůněk, Panuška, zčásti Merell, jistě tak bude činit i Beneš), konají přednášky bez jakéhokoliv vztahu k dnešku, a často i zdůrazňují spíše negativní stránky. Jejich politický obzor je malý a je třeba jim věnovat daleko více politické práce než dosud... Rovněž tak ÚCN [Ústřední církevní nakladatelství, pozn. aut.] by mělo při vydávání skript odložit dosavadní pasivitu spočívající v názoru, že skripta jsou čistě odbornou věcí, s níž nelze nic dělat a při vydávání vhodnou formou zajistit, aby bez újmy náboženské náplně měla i vztah k dnešku a aby bohoslovci v nich našli i theologicky zdůvodněný kladný postoj k dnešnímu lidově-demokratickému zřízení.*“⁴²¹ V dalším zmiňuje jednotlivé členy profesorského sboru (Merell, Panuška, Bartůněk, Beneš, Cibulka, Kotalík, Kouřil, Kubalík, Opatrný, Salajka a Doubek). O Salajkovi: „*ThDr. a Sc. Ecc. Or. Dr. Antonín Salajka, profesor staroslověnštiny a speciální dogmatiky, se nyní navenek politicky neprojevuje (dříve byl bojovným stoupencem Vatikánu, což u absolventa Russica neudiví), je uzavřený, bez vlivu na posluchače (jeho*

⁴¹⁵ NA, fond SÚC 1949-1956: kt. 212, sl. Bohoslovecké fakulty: SÚC, I. odbor – Janeček, Zpráva o činnosti na CMBF v Litoměřicích ve školním roce 1953/54 (s. 3-4) ze dne 24. 6. 1954.

⁴¹⁶ Tamtéž.

⁴¹⁷ „Profesor Cibulka: jezdí do Litoměřic jednou týdně, na fakultě s nikým nehovoří, odbyde si přednášku a odjede. O fakultu nemá zájem.“ tamtéž.

⁴¹⁸ „Profesor Panuška: velmi dobrý, obětavý, z profesorů nejpřísnější. Mnoho studuje, radí Olivovi v otázkách církevního práva. Je loyální v soukromém hovoru, ostýchá se však projevit veřejně. Oliva navrhuje ho do funkce ředitele semináře.“ tamtéž.

⁴¹⁹ „Docent Kotalík: rozumí svému oboru a mrzí ho, že nebyl dosud jmenován profesorem. Ve styku je velmi úslužný a uctivý. Je oblíben hlavně u kap. vik. Stehlíka, jehož je informátorem.“ tamtéž.

⁴²⁰ Tamtéž.

⁴²¹ NA, fond SÚC 1949-1956: kt. 212, sl. Bohoslovecké fakulty: SÚC, I. odbor – Situace na katolických fakultách včetně Slovenska (s. 1), ze dne 27. 12. 1955.

přednášky jsou nezáživné), klasifikuje mírně. Odborně je průměrný a úzkostlivě se drží skript. Kněží si Salajky váží, na Moravě má jeho jméno dobrý zvuk. Je hluboce věřící. Fakultní rada se usnesla 6. 12. 1955, navrhnouti jej za vedoucího katedry dogmaticko-morální.“⁴²² Zde je o Salajkovi chybně řečeno, že je absolventem Russica,⁴²³ z čehož dle posuzovatelů plynulo jeho bojovné stoupenectví Vatikánu. Jen škoda, že SÚC nekonkretizoval tento jeho „bojovný“ postoj. Zůstává pro nás otázkou, co tím soudruzi mysleli. Jedné věci si ještě všimněme; totiž zdůraznění jeho rodových kořenů na Moravě, kde „jeho jméno má dobrý zvuk“, ale zvláště zmínku o hluboké víře. Zmíněné citace jsou natolik výmluvné, že je nezatížíme velkými komentáři.

1. 4. 4 Katedrovým profesorem a vedoucím katedry (1956-1961)

Mezi roky 1953 - 1956 Salajka dvakrát neúspěšně žádal, aby byl ustanoven vedoucím katedry.⁴²⁴ V prosinci 1955 pak fakultní rada v čele s děkanem navrhli Antonína Salajku SÚC na vedoucího katedry dogmaticko–morální. Odůvodněním je dlouholetá pozitivní spolupráce, i jeho literární činnost, jako i vzdělávání posluchačů po stránce náboženské i státní.⁴²⁵ V únoru 1956 je tento návrh schválen a Salajka je konečně ustanoven vedoucím katedry dogmaticko–morální s účinností od 1. ledna 1956.⁴²⁶ O pár měsíců později (červen r. 1956) byl vládním nařízením zrušen SÚC a fakulta byla opět podřízena přímo Ministerstvu školství.⁴²⁷ Právě v této době mezi posluchači je nejedno jméno z budoucí generace českých teologů (např. Máša, Huber, Sahan, Zedníček, Wolf).⁴²⁸

Do této doby spadá dopis, ve kterém Salajka reagoval na snížený počet přihlášek. Píše o „krizi fakulty“ a odhaduje, že při stávajícím snižování počtu uchazečů, bude do pěti let celkový počet snížen na polovinu. Celkem reálně zde konstatoval tento trend, který vyvrcholil rokem 1962-63, kdy bylo přijato pouhých sedm uchazečů. Za tímto poklesem stál samozřejmě zájem státu a Ministerstva školství a kultury, které vydalo Směrnici pro

⁴²² Tamtéž.

⁴²³ Římská papežská kolej a seminář založené Piem XI. v r. 1929 pro pomoc církvi v Rusku. Sídli ve stejné budově jako PIO viz ČEMUS Richard: Papežská kolej Russicum, in: TT 7 (1996) 2, 102-103.

⁴²⁴ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 20. 10. 1953; SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Dopis Salajky ze dne 23. září 1955.

⁴²⁵ „...Své povinnosti jako profesor a zástupce vedoucího katedry plnil vždy svědomitě k prospěchu fakulty i posluchačů. Z konferencí katedry dogmatickomorální vzešla řada vhodných návrhů i podnětů, směřujících ke vzdělání a výchově posluchačů po stránce náboženské i občanské (státní).“ in: Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Návrh děkana na jmenování vedoucím katedry, ze dne 9. 12. 1955.

⁴²⁶ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Ustanovení vedoucím katedry, ze dne 4. 2. 1956, č.: 11576/55-I/1; SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o jmenování vedoucím katedry, ze dne 16. 6. 1953 a 8. 10. 1953; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 6. 12. 1955.

⁴²⁷ Srov. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 171.

⁴²⁸ Srov. např. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 16. 3., 23. 6. 1960, 22. 6. 1961 a 27. 6. 1962; k jednotlivým osobám viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 324-410.

přijímací řízení na bohoslovecké fakulty.⁴²⁹ Salajka konstatuje: „*Je to přímo zdrcující, že v celých Čechách a na Moravě se našlo jen přes deset kandid. kněžského stavu.*“⁴³⁰ Rád by teď viděl snahu ordinářů diecézí napravit nežádoucí stav, ale konkrétní kroky – kterých je dle něho celá řada – nejmenuje. V tomto dopise můžeme i vidět jeho vztah k MHKD, když poznamenává: „*Z přílišného zdůrazňování práce mírového hnutí, což přece nepatří k podstatě kněžského života a kněžské činnosti, nýbrž je stránkou spíše občanskou, vyrůstá nebezpečí tzv. Ecclesia civilis. Jsou to otázky dosti složité, o nichž se tu nebudu rozepisovati, ale nad nimiž je třeba se velmi zamysliť.*“⁴³¹ Závěrem klade důraz na přednášení křesťanského kritického postoje vůči marxismu-leninismu, když říká: „*Bylo by také záhodno vyložit posl. marx.leninismus z našeho stanoviska...*“ Podtrhuje zde takový ráz výuky, aby posluchači sami dokázali kriticky posuzovat četbu děl tohoto směru.⁴³²

Salajkova písemná aktivita se v tuto dobu konce 50. let hojně zaměřovala na vydávání skript pro posluchače fakulty. V roce 1957 vydal *Katolickou věrouku v přehledu*,⁴³³ o rok později pak *De Verbo Incarnato*.⁴³⁴ V červnu 1959 pak chtěl vydat *De Sacramentis in specie et de Novissimis*.⁴³⁵ S těmito aktivitami souvisí i jeho návrh z r. 1958, aby byl vydáván nový časopis nebo teologická ročenka, odbornější než *Duchovní pastýř*.⁴³⁶ Do prosince 1958 také klademe snahu, aby desáté výročí CMBF bylo oslaveno sborníkem, kam navrhl přispět čtyřmi příspěvky (ze staroslověnštiny: *Prameny k dějinám sv. Cyrila a Metoděje*; *Nejstarší památky hlaholského písemnictví*; *K otázce o původu hlaholského písma*; z dogmatiky: *Návrh nové definice Církve Kristovy* – viz níže).⁴³⁷ Salajka tu počítá s desetiletým výročím, tedy nevnímá kontinuitu s předchozí etapou života teologické fakulty. Ovšem nezaměřuje se na oslavy ideologických kořenů vzniklých proměn v r. 1950, ale výhradně na vědeckou činnost. Potvrzuje nám tím náš předchozí postřeh o Salajkově ctižádosti, vědecké aktivitě a touhou působit na fakultě.

⁴²⁹ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 192-196.

⁴³⁰ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: neúplný opis dopisu Salajky zřejmě děkanovi s č. 276/59-60.

⁴³¹ Tamtéž.

⁴³² „...Protože to je však nemožné, mají být posl. tak vzděláni, aby byli schopni při četbě této literatury a posl. předn. rozeznávat, kriticky posoudit, srovnat, rozebrat a pod.“ tamtéž.

⁴³³ Srov. SALAJKA Antonín: *Katolická věrouka v přehledu*, Praha: ÚCN, 1958.

⁴³⁴ Srov. SALAJKA Antonín: *De Verbo Incarnato ac Redemptore. Summarium tractatus dogmatici*, Praha: ÚCN, 1959; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 15. 9. 1958; SKTF, sl. Skripta: dopis A. Salajky ze dne 16. 6. 1957.

⁴³⁵ Srov. SALAJKA Antonín: *Theologia dogmatica specialis [V-b] - De Sacramentis in specie [De baptizmo, De confirmatione, De Eucharistia, De paenitentia, De unctione infirmorum, De ordine, De matrimonio]*, 2. upravené vydání, Praha-Litoměřice: [cyklostyl], 1959; IDEM: *Theologia dogmatica specialis [VI] - De Novissimis*, Praha-Litoměřice: [cyklostyl], 1959.

⁴³⁶ Srov. CDČT, fond AS V – Varia: kt. 3, sl. CMBF (přednášky a cykly přednášek, posudky a rukopisné náčrtý posudků): *Zprávy o mimoškolní činnosti* ze 17. 1. 1958.

⁴³⁷ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: *Výkaz činnosti za rok 1958* od Salajky ze dne 12. 12. 1958.

Na rok 1963 přicházelo cyrilometodějské jubileum, ke kterému fakulta hodlala vydat sborník. Z recenze v čas. Slovanský přehled plyne, že za tímto nápadem stál prof. Cibulka.⁴³⁸ Z našich pramenů, tedy ze Salajkova dopisu z r. 1961 plyne, že byl společně s dr. Bartůňkem⁴³⁹ pověřen jeho přípravou.⁴⁴⁰ Byl asi vytvořen okruh možných příspěvovatelů, mezi nimiž nechyběl ani prof. Cinek. Salajka jej dopisem ze 3. listopadu 1960 kontaktoval s žádostí o příspěvek, ale zároveň vzpomněl na duchovní cvičení na Svatém Hostýně, které pod vedením prof. Cinka neznámo kdy, vykonal.⁴⁴¹ Ve stejném duchu prosby o příspěvek byl kontaktován i prof. Vašica.⁴⁴² Jeho reakce na toto pozvání k účasti na sborníku se zachovala v Památníku národního písemnictví a je velmi jasná: „*Veledůstojný pane profesore, prosím, abyste mě laskavě omluvil [vzal na vědomí],⁴⁴³ že se nezúčastním ve Vašem sborníku k cyrilometodějskému výročí, a sice z té příčiny, že nemám žádný [nejsem v žádném] vztah k CMBF, a také nechci mít. [Ostatně nemohu do žádného sborníku přispívat]...⁴⁴⁴ V konečné fázi přípravy sborníku (zřejmě v r. 1961) byl Salajka z přípravy odvolán a už se o něm nehovořilo, jako o editorovi, což sám bral jako křivdu.⁴⁴⁵ „*Co tomu řekne katol. veřejnost, dr. Vašica, Dr. Cibulka, Dr. Cinek a j., dále prac. Slov. ústavu, posluchači atd., kteří všichni vědí, že po léta se cm. otázkami soustavně zabývám a notabene jsem prof. starosl. /kterýžto předmět má tak blízko k sv. C. a M./ na Cm. boh. fak. a když dokonce sám nabízím k vydání pro 1.100. výročí tři spisy, když**

⁴³⁸ Srov. H.[...] B.[...]: (rec.) Solunští bratři, in: SLOVANSKÝ PŘEHLED L (1964) č. 4, s. 250.

⁴³⁹ K osobě V. Bartůňka viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 327-329.

⁴⁴⁰ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální: Opis dopisu Bartůňka a Salajky adresovaný Církevnímu odboru Ministerstva školství a kultury ze dne 23. 11. 1960 (uveřejnili zde předběžný seznam příspěvků do zamýšleného sborníku – Msgre. E. Oliva: Úvodní článek nebo Doslov; prof. J. Cibulka: Ikonografie cyrilomet.; Dr. A. Salajka: Prameny k životu Konst.C. a Metoděje + Ke vzniku staroslověnského písma, zvl. hlaholského + Život a význam sv. C. a M. ve světle nejnovějších historických a archeologických objevů; Dr. V. Bartůňek: Život sv. Cyrila a Metoděje /faktografická studie/ + Církevně-politická situace za cyrilomet. misse; Msgre. Pöstenyi: Kult cyrilomet. na Slovensku od XVI. do XX. stol.; Msgre. F. Cinek: Kult cyrilomet. na Moravě; Dr. J. Merell: Biblistika slovanské kulturní tradice).

⁴⁴¹ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální: Opis dopisu Salajky adresovaný prof. Cinkovi ze dne 3. 11. 1960; „P.S. Myslím, že bychom měli rozhodně prosazovat nové vydání Vaší knihy Mše sv... Ovšem musil byste přihlédnouti k nové úpravě mešního formuláře, jak je chystán podle zpráv od 1. ledna 1961. Nevím, jak daleko máte nové vydání celého díla připraveno, ale jsem ochoten s Dr. Kouřilem svou spoluprací na tomto díle.“ tamtéž.

⁴⁴² Srov. LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - přijatá: Salajka Antonín, dopis ze dne 3. 11. 1960, č. přír. 40/65, č. inv. 1354; opis dopisu je uložen in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální: Opis dopisu Salajky adresovaný prof. Vašicovi ze dne 3. 11. 1960.

⁴⁴³ Jedná se o přepis konceptu dopisu, kde prof. Vašica námi podtržená sousloví škrtl a dopsal jinými formulacemi, které uvádíme v hranaté závorce.

⁴⁴⁴ LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - vlastní: Salajka Antonín (koncept): koncept dopisu ze dne 6. 11. 1960, č. přír. 40/65, č. inv. 2080.

⁴⁴⁵ „Mělo-li by dojít k nějaké změně v redakci této chystané publ., musilo by to být přece projednáno na fak. radě, kde by byl takový odůvodněný návrh na změnu redakce, tj. mé vyloučení z redakce, podán a také odhlasován. To se však nestalo. A kdyby se i stalo, jistě bych se bránil! Nebo je nějaký jiný orgán, který přes usnesení fak. rady by sestavil novou redakci Cm. sbor.? Jakou cenu by potom mělo usnesení fak. rady o red. Cm. sbor.? A co v takovém případě Spect. děkan CMBF? Byl by dr. A. S. prostě obětován?“ dopis Salajky děkanovi ze dne 1. 11. 1961, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF; k tématu i CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky děkanovi ze dne 12. 10. 1961.

nebudu ani v redakci Cm. sbor., ani mezi jeho přispívateli? Jakou mám dát v takovém případě odpověď? Což nemůže ani tak vážná věc a dokonce mezi kněžími a spolubratry se obejít bez nějakých postranních intrik? Milý pane děkane, prosím, aby tato záležitost byla uspořádána a předešlo se moudře těmto anomáliím.“⁴⁴⁶

Sborník nakonec i s příspěvkem Salajky vyšel v roce 1962, ve druhém vydání pak o rok později. Nesl název *Solunští bratři* a jako jediný redaktor byl uveden dr. Bartůňek.⁴⁴⁷ Salajka sem přispěl obsáhlou studií *Prameny k dějinám sv. Cyrila a Metoděje*, kde předkládá slovanské, latinské a řecké prameny, vč. úvodů.⁴⁴⁸ Podílel se také na rozeslání sborníku do zahraničí, kdy dodal 34 adres po celém světě (mj. prof. Dvorník, prof. Cincík, dr. Bujnoch, PIO, dr. Lacko, dr. Olšr, red. Istina, red. Irénikon,...).⁴⁴⁹ Zkráceně a rozděleně pak svou studii vydával v povoleném periodiku *Katolické noviny* v r. 1963.⁴⁵⁰ Dodejme také, že tato studie mu vyšla i v německém jím redigovaném sborníku k výročí smrti sv. Cyrila v r. 1969.⁴⁵¹

Již jsme výše konstatovali chmurné zdraví Antonína Salajky. Vždyť uznání za nevojáka plynulo jistě ze zdravotního stavu.⁴⁵² To, že byl často nemocným, dokazuje dopis na děkanství fakulty z února r. 1956. Zde se Salajka omlouval, že nedorazil do Litoměřic k přednáškám. Důvodem byly omrzliny na rukou a na uších.⁴⁵³ Jak prof. Zedníček, tak i

⁴⁴⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky děkanovi ze dne 1. 11. 1961; „Pokud jde o sbor. Solunští bratři třikrát jsem naň doplatil. Jednou ohledně spoluredaktorství, za druhé pokud jde o můj příspěvek, který podle směrnic red. byl napsán stručně, na škodu věci /takže kdosi kdesi se vyslovil, že je to »statistika«/, ačkoliv druzí pp. si své čl. podle libosti rozšířili a za třetí, že do cizojaz. vydání nebyl můj už tak stručný příspěvek vůbec zařazen...“ opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 4. 3. 1964, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

⁴⁴⁷ Srov. BARTŮŇEK Václav (ed.): *Solunští bratři. 1100 let od příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu*, druhé vydání, Praha: ČKCh, 1963.

⁴⁴⁸ Srov. SALAJKA Antonín: *Prameny k životu a dějinám Konstantina – Cyrila a Metoděje*, in: BARTŮŇEK (ed.): *Solunští bratři...*, 192-237; CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Různé, opis dopisu A. Salajky do Slovanského ústavu ČSAV ze dne 16. 4. 1961.

⁴⁴⁹ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky s uvedenými adresami k zaslání sborníku ze dne 18. 10. 1963.

⁴⁵⁰ Srov. SALAJKA Antonín: *K cyrilometodějským pramenům*, in: KN XV (1963) 2 – 13. ledna 1963, 2; IDEM: *Dva staroslověnské životopisy sv. bratří Cyrila a Metoděje*, in: KN XV (1963) 3 – 20. ledna 1963, 2; IDEM: *Dva staroslověnské životopisy (II.) sv. bratří Cyrila a Metoděje*, in: KN XV (1963) 4 – 27. ledna 1963, 2; IDEM: *Menší staroslověnské prameny k životu sv. bratří soluňských*, in: KN XV (1963) 5 – 3. února 1963, 2; IDEM: *Latinské prameny (I.) k životu sv. bratří soluňských*, in: KN XV (1963) 6 – 10. února 1963, 2; IDEM: *Latinské prameny (II.) k životu sv. bratří soluňských*, in: KN XV (1963) 8 – 24. února 1963, 2; IDEM: *Latinské prameny (III.) k životu sv. bratří soluňských*, in: KN XV (1963) 17 – 28. dubna 1963, 2; IDEM: *Řecké prameny k životu sv. bratří soluňských*, in: KN XV (1963) 18 – 5. května 1963, 2; obsahově k tomu patří i příspěvek do *Cyrilometodějského kalendáře* – IDEM: *Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje pro slovanské písemnictví a překlad Písma svatého*, in: BENEŠ Josef (ed.): *Cyrilometodějský kalendář 1963*, Praha: ČKCh a ÚCN, 1962, 9-12.

⁴⁵¹ Srov. SALAJKA Antonín: *Die Quellen zum Leben und zur Geschichte von Konstantin-Kyrill und Method*, in: SALAJKA Antonín (ed.): *Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969, 1-60.*

⁴⁵² Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: *Osobní výkaz.*

⁴⁵³ „V účtě podepsaný se omlouvá tímto, že se nedostavil dne 27. a 28. t.m. na přednášky. Již přes 14 dní má omrzliny na rukou a na uších. Doufá, že v nástavajícím teplejším počasí se mu vše poněkud zahojí, takže

prof. Wolf si vzpomněli na tyto jeho problémy a nezávisle na sobě to odůvodnili jeho bydlištěm.⁴⁵⁴ Salajka totiž od 50. let bydlel ve věži kostela u Pražského Jezulátka až do své smrti. Salajka trpěl ještě revmatismem, ze kterého se léčil v Hodoníně,⁴⁵⁵ a tzv. Pagetovou nemocí.⁴⁵⁶

1. 4. 5 „Aktivní důchodce“ (1961-1971)

V r. 1961 dovršil Salajka šedesát let věku a zažádal o třetinový starobní důchod.⁴⁵⁷ V anonymním doporučení je uvedeno, že Salajka je římskokatolický kněz, profesor dogmatiky a staroslověnštiny a „k našemu zřízení má kladný poměr.“⁴⁵⁸

Již jsme zmínili jubilejní rok 1963 s oslavami 1100. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. CMBF u této příležitosti vydala zmíněný sborník *Solunští bratři* a pod vedením děkana prof. Jana Merella připravila *Malý bohovědný slovník*.⁴⁵⁹ Ten vyšel nejen ke zmíněnému jubileu, ale také k padesátému výročí prvního vydání *Českého slovníku bohovědného* redaktorů Podlahy a Tumpacha. Nového slovníku se účastnil kolektiv vyučujících z CMBF (V. Bartůněk, J. Beneš, F. Kotalík, J. Kouřil, J. Kubalík, J. Merell, J. Michal, V. Nikodém, J. Opatrný, F. Panuška, K. Sahan, A. Salajka a konečně M. Zedníček, který měl vytvořit heslář podle oborů).⁴⁶⁰ Salajka sem připravil 172 hesel (viz bibliografie a příloha) převážně z celé dogmatiky (trinitologie, christologie, soteriologie, sakramentologie, eklesiologie, eschatologie, antropologie, mariologie, hereziologie...), nechybí však ani hesla z oblastí problematiky východních křesťanských církví, úcty ke svatým, filosofie (teodicea, ontologie), historie, fundamentální teologie či teologické metody. Hesla později částečně vycházela v *Katolických novinách*.

Připomeňme, že k tomuto cyrilometodějskému výročí vydal papež Jan XXIII. apoštolský list s názvem *Magnifici eventus*.⁴⁶¹ Tento list Salajka okomentoval v DP v osmém čísle.⁴⁶² Přestože v tomto roce publikuje dost (v novinách, sborníku, slovník),

bude moci na přednášky přijetí.“ in: Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: dopis ze dne 28. 2. 1956.

⁴⁵⁴ To plyne z osobních rozhovorů s prof. Miroslavem Zedníčkem ze dne 21. 5. 2008 a s prof. Václavem Wolfem ze dne 8. 12. 2008.

⁴⁵⁵ „...V Hodoníně mají nově zavedenou vodoléčbu proti revmatismu, tak ji chce podepsaný zkusit.“ in: Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkův dopis ze dne 2. 8. 1956.

⁴⁵⁶ Srov. SKTF, fond Personalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (osobní dotazník ze dne 15. 9. 1955).

⁴⁵⁷ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Žádost CMBF o třetinový starobní důchod, ze dne 24. 3. 1961, č.: 171/1960-61.

⁴⁵⁸ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Nepodepsaný dopis ze dne 24. 3. 1961.

⁴⁵⁹ Srov. MERELL Jan: Předmluva, in: MERELL (a kol.): *Malý bohovědný slovník...*, 5-6; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 20. 9. 1961.

⁴⁶⁰ Ke slovníku viz SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 20. 9. 1962, 20. 9. 1961.

⁴⁶¹ Srov. AAS 55 (1963) 434-439.

⁴⁶² Srov. SALAJKA Antonín: *Magnifici eventus*, in: DP XIII (1963) 8, 142-143.

posteskl si na nemalé potíže při záměrech vydat jakoukoliv knihu.⁴⁶³ Na okraj připojíme, že r. 1963 byl jubilejním také pro karlínskou farnost v Praze, kde Salajka mnoho let vyučoval náboženství. Dne 18. října 1963 se zde slavilo stoleté výročí posvěcení chrámu sv. Cyrila a Metoděje.⁴⁶⁴

O rok později, v březnu 1964, Salajka píše Merellovi dopis, ve kterém kritizuje článek Vladimíra Bendy o podstatě a zdroji dogmatiky.⁴⁶⁵ Velmi ostře se vyznává děkanovi, že by čerství doktoři teologie měli studovat i nadále, ale pokud možno nic nepublikovat.⁴⁶⁶ Vladimír Benda ve svém článku kritizoval styl tehdejší dogmatické teologie. Kritizoval její odtržení od života (lidé nechápou smysl dogmatiky ani správně nevnímají jednotlivá dogmata), její rozlišování na substanci a akcident (a to v pohledu na Boha, který však není složen z podstaty a případků), její redukování Božího Života na neživé pojmy apod. Tím můžeme i zmínit Salajkovu snahu, aby fakulta vydávala pravidelné periodikum za účelem zvýšení vědecké činnosti fakultních profesorů. Periodikum se mělo jmenovat *Theologické rozhledy* s periodicitou dvakrát do roka. Číslo mělo obsahovat vědecké články (dva až tři v čísle) a jejich cizojazyčné resumé. Mělo jít o vědecké periodikum, ale články měly být „psané tak, aby i vzdělaný laik jim rozuměl, ze všech oborů theologických.“ Salajka se sám navrhoval do redakční rady.⁴⁶⁷ K tomuto námětu se nepřistoupilo. O několik let později navrhl podobný sborník o současné teologii děkan Merell.⁴⁶⁸ Mělo jít o tzv. *Theologie současnosti*, jenž měl být věnován pokoncilní teologii s cizojazyčným resumé. Salajka Merellův návrh nepodpořil; jednak, že sám podobný návrh přednesl před několika lety, a jednak Salajkou zamýšlené periodikum bylo v intenci spíše vědecké, nežli populární.⁴⁶⁹ Z Merellova návrhu vlivem celospolečenských

⁴⁶³ „Spectabilis pane děkane, jak jsem již o tom psal ve svém posledním dopise z prázdnin, narážím stále na potíže s vydáním jakékoliv knihy...Mnozí mně při tom poukazovali na Spisy Řk. cm. boh. fak., kde by prý měly být tyto knihy vydány. Co jsem měl na to říci? Buď jsem pokrčil rameny nebo řekl: To je těžké. Domnívám se však, že by tato neperiodická knižnice mohla a měla vydávat spisy nás profesorů, abychom nebyli nuceni shánět vydání jejich po různých vydavatelstvích...“ opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 17. 9. 1963, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF.

⁴⁶⁴ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: Pozvání p. Semráda O.Cr. Salajkovi ze dne 12. 10. 1963.

⁴⁶⁵ Srov. BENDA Vladimír: Zdroj a podstata dogmatiky, in: DP XIV (1964) 2, 27-28. K postavě V. Bendy viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 330-332.

⁴⁶⁶ „... Aby mně bylo správně rozuměno, nejde o to, že někdo píše o věcech dogmatických, nýbrž o to, že má dotyčný čl. velmi vážné chyby, jaké by přece ThDr. dělat neměl... Je nutno určitě nové ThDr. žádat, aby dále studovali, ale nic nepsali!“ opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 4. 3. 1964, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF.

⁴⁶⁷ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF: opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 14. 3. 1964.

⁴⁶⁸ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 30. 6. 1967 – Merell návrh předložil tiskové komisi ČKCh 26. 6. 1967.

⁴⁶⁹ „Navrhovaný Sborník: Theologie současnosti, který má být věnován otázkám postkoncilní teologie, omezuje ovšem tuto práci prof. [Salajkou zamýšlené a navrhované periodikum mělo být tvořeno opravdovými vědeckými články profesorského sboru – pozn. aut.] a zužuje volbu témat. Nebylo by však na místě, aby do navrhovaného Sborníku byly dávány práce a la Duch. pas. [čas. DP – pozn. aut.], tj. všelijaké

událostí roku 1968 sešlo a sborník vydán nebyl. Pod podobným názvem však fakulta vydala sborník textů z kněžského kurzu pořádaného v roce 1971.⁴⁷⁰

Nyní se krátce zastavíme nad úrovní studia na CMBF, ve světle dokumentů ze Salajkovy pozůstalosti. Např. kritizuje velký počet výborných v indexech: „...*nakonec má každý v 5. roč. samé »výborné«*. Už jsem to posl. řekl, že to nemohu dělat nadále. Tím by se předměty na fak. bagatelizovaly a vůbec by to nepodněcovalo posl. k studiu, když vědí, že tak nebo tak dostanou známku »výborný«.“ Podobně mluví v souvislosti se znalostí latiny: „*Pokud jde o latinu, radši o tom nemluvit, jak je u posl. slabá, málokdo se dovede nějak vyjádřit. Vidíme to i při licenciátu, kde právě pro neznalost mluvení mnohý ztroskotává. Když však se to zavedlo,*⁴⁷¹ *musíme se podle toho řídit. Aspoň nebude těch ThDr. tak moc, nebo aspoň ne tak brzo.*“⁴⁷²

Do poloviny roku 1965 spadá zajímavé svědectví o obsahu knihovny dogmatického semináře. Salajka upozornil vedení fakulty, že dogmatický seminář nemá z novější doby žádný dogmatický traktát De Ecclesia a odkazuje na Trompa a Balthasara.⁴⁷³ Také volá po novější kompletní dogmatice - zde odkazuje na Lerchera a Schmause⁴⁷⁴ a upozorňuje, že jsou k dispozici pouze traktáty – *De Trinitate, De sacramentis in genere, De poenitentia, De constitutione Christi /ontologica et psychologica/*. Byly postrádány: *De Deo Uno, De Deo Creante et Elevante, De Verbo Incarnato ac Redemptore, De Ecclesia /sub respectu dogmatico/, De Gratia, De sacramentis in specie* (vyjma *De poenitentia* a *De Novissimis*).⁴⁷⁵ Sám navrhuje v r. 1966 vydat *Summarium theologiae dogmaticae* v jednom, dvou svazcích. Ani k přípravě jako k vydání nedošlo.⁴⁷⁶

kompilace na základě cizojaz. článků a knih a pod. To by nebyla žádná reprezentace před cizinou. Požadavek, aby byl brán zřetel na širší laický okruh, bude mnohéhok tomu svádet.... Nutno mít stále na zřeteli, že vědecké práce je stále ztížena pro nedostatek cizojazyč. knih a časopisů, což se bude na přísluš. pracích projevat.... Jde také o to, aby nám při daném Sborníku „nedošel dech“, jako se to stalo našim pravoslavným. Začali vydávat časopis Pravosl. mysl a asi za tři roky toho nechali!“ opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 3. 7. 1967, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF.

⁴⁷⁰ Srov. KOLEKTIV: Theologické otázky současnost. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 21.-24. 9. 1971 [STK II (1971)], Praha: CMBF a ČKCh, 1971,

⁴⁷¹ Zřejmě zde má na mysli snahu děkana Merella prohloubit znalosti latiny ve všech předmětech, včetně zkoušek v hovorové latině pro doktorandy. Prgnatně vyjádřeno in: SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 19. 9. 1963.

⁴⁷² Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF: opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 14. 3. 1964.

⁴⁷³ Srov. TROMP Sebastiano: Corpus Christi quod est Ecclesiae, Romae: Universita Gregoriana, 1937; BALTHASAR Hans Urs von: Sponsa Verbi. Skizzen zur Theologie II., Einsiedeln: Johannes Verlag, 1960.

⁴⁷⁴ Srov. LERCHER Ludovico: Institutiones theologiae dogmaticae: In usum scholarum, vol. 1-4, Lipiae: Feliciani Rauch, 1939-1942; SCHMAUS Michael: Katholische dogmatik, Band I-V, šesté doplněné vydání, München, Max Huber Verlag, 1960-1961.

⁴⁷⁵ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF: opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 10. 6. 1965.

⁴⁷⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1. sl. CMBF: opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 24. 1. 1966.

Pojďme se nyní věnovat Salajkovu nitru. Dne 5. července 1965 Salajka totiž oslavil čtyřicetileté výročí svátosti kněžství. V jeho pozůstalosti jsme našli hluboké svědectví samotného Salajky o svém životě (snad jako přípravu ke kázání). Odcitujeme jej zde celý:

„Kolik to bylo mší svatých, kázání, zpovídání atd.. Kolik bylo vynaloženo úsilí na další vzdělání a studium.

Jak zapustila myšlenka cyrilometodějská a všechny unijní snahy: 1927-30, 1930-1950. A co pak od r. 1950 – nemožnost praktické práce v oboru cyrilometodějské.

Jak vyzní všechny tyto přípravy, studia, snahy v době »ekumenismu« za II. koncilu vatikánského a po něm? Co je třeba: modlit se, studovat, psát, přednášet a být odevzdán do rukou B. prozřetelnosti. Jak bude dále? S pomocí Boží do práce! 12. 7. 1965⁴⁷⁷

Tento dokument je zvláště závažný, pro vlastní sebeinterpretaci života Salajky samotného. V prvé řadě nám neunikne zahořklost z „nemožnosti praktické práce v oboru cyrilometodějském“. Sám říká, že se od r. 1950 nemohl věnovat práci v cyrilometodějském oboru. Naše krátká reakce by mohla znít: pokud po patnácti letech výuky staroslověnštiny pláče, že se nemůže věnovat cyrilometodějské práci, pak co je podle něho vlastním charakterem cyrilometodějské práce? Předběžně můžeme odpovědět, že v jeho očích šlo o komplexní práci na rovině historické, geografické, filologické a věroučné (zatímco výuka staroslověnštiny a manualistické dogmatiky tomuto neodpovídala).

Po Vánocích 1967 se Salajka účastnil v Římě kongresu o východních patriarchátech pořádaném PIO. Zde se sešel s jedním z důležitých osobností dřívějších velehradských unijních kongresů a se svým dlouholetým známým J. kard. Slipym, jak o tom píše prof. Vašicovi. „Setkal jsem se tam s J. E. kard. J. Slipým. Žádal mne velmi vřele, abych Vám vyřídil jeho pozdrav, což tímto činím. Pan kardinál vypadá velmi dobře a také okamžitě mne poznal, i když uplynulo od velehradských sjezdů několik desítek let.“⁴⁷⁸

Přesuneme-li se do dramatického roku 1968, zmíníme, že spolu s Kouřilem a Slabým byl Salajka jmenován do komise, která se měla zabývat návrhem na přesídlení fakulty z Litoměřic do Prahy a znovuzřízení do svazku UK.⁴⁷⁹ Salajka byl poměrně realistický, když návrh považoval za málo reálný.⁴⁸⁰ V těchto letech se situace na fakultě proměňovala k lepšímu. Byli otevřeny dveře bývalým posluchačům, reálně se uvažovalo o

⁴⁷⁷ CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní.

⁴⁷⁸ Srov. LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - přijatá: Salajka Antonín, dopis ze dne 12. 4. 1968, č. přír. 38/93, č. inv. 744.

⁴⁷⁹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 24. 10. 1968.

⁴⁸⁰ „... Podle mého názoru je třeba příslušnou žádost o zařazení bohosl. fak. ke Karl. univ. /řádně odůvodněnou/ podati a nečekati na to, až se fakulta přestěhuje do Prahy. Zdá se, že tím když začíná theol. studium – v Olomouci, je toto přestěhování je oddáleno. Kéž by tomu tak ovšem nebylo a podařilo se v Praze najít pro fak. a sem. vhodný objekt. Nevím, o jaké budovy šlo, ale myslím, že kdyby se nějak podařilo získat Emausy, že by se tím věc rozluštila...“ opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 22. 9. 1968, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

otevření pobočky v Olomouci. Rok 1968 byl pozoruhodný nejen na poli celospolečenském, ale i v atmosféře studentstva a celé *cives academici*. V březnu se např. konala celofakultní schůze, kde studenti odhlasovali závěrečnou zprávu do médií, ve které se distancovali od MHKD a volali po jediné autoritě v církevně–politických záležitostech, totiž po episkopátu, čímž také volali po obsazení vakantních biskupských stolic.⁴⁸¹

Do tohoto období také spadá vznik časopisu VIA, který nahradil dosavadní DP a platforma Dílo koncilové obnovy (DKO).⁴⁸² Salajka byl spolu s Kubalíkem jmenován delegátem na květnovou velehradskou celostátní konferenci katolického duchovenstva pod patronací DKO, organizovanou jejím Akčním výborem. Postoj CMBF k DKO byl poměrně odměřený. Bohoslovci nechtěli platformu podobnou MHKD a podtrhovali svébytnost biskupského sboru i církve bez jakéhokoliv sblížení se státní mocí. DKO ovšem v čele s Mádr, Zvěřinou, Bradnou, Vaškem,.. obavy bohoslovců přijala za své a po vzájemném dialogu byla jistá podpora i ze strany bohoslovců.⁴⁸³ Profesori svým příklonem a kladným souhlasem s těmito obrodnými procesy v ČSSR „*se snažili ospravedlnit své předchozí jednání a za potřebné reformní kroky pokládali ... především změnu vnějších podmínek existence teologické fakulty, zatímco proměnu vnitřní, zejména pokud jde o vliv Druhého vatikánského koncilu na teologii, do popředí nekladli.*“⁴⁸⁴ Tím se profesorský sbor ovšem lišil od DKO, kteří vnitřní proměnu, spjatou s proměnou teologie Druhého vatikánského koncilu vyžadovali v první řadě. Centrem obnovy byl časopis VIA.⁴⁸⁵

Všimněme si ale ještě tehdejších požadavků bohoslovců, kteří je formulovali a předali fakultní radě. Vedle takových, jako přestěhování fakulty do Prahy (bod 3), obnovení olomoucké fakulty (b. 3), rozšíření profesorského sboru (b. 8), zkvalitnění výuky tím, že přednášky nebudou čtením skript (b. 9), je bod třináctý pro naše sledování příběhu Antonína Salajky velmi zajímavý. Bohoslovci zde požadují přesunutí výuky staroslovenštiny mezi dobrovolné přednášky.⁴⁸⁶ K samotné výuce staroslovenštiny se ještě vrátíme; tento hlas posluchačů bychom neměli opomenout.

⁴⁸¹ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 197-200.

⁴⁸² K platformě DKO viz CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 3: DKO; VAŠKO Václav: *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*, Kostelní Vydří: KNA, 2001, 286-295; BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 44-47, 279-280, 289; OPATRŇY Aleš: *Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze*, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 132-142.

⁴⁸³ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 202-203; VAŠKO: *Ne vším jsem byl rád...*, 288-289.

⁴⁸⁴ NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 204.

⁴⁸⁵ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 204; k časopisu *Via a Duchovní pastýř* viz NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007, 97-113.

⁴⁸⁶ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 206.

Do tohoto období spadá nejen nedochovaná Salajkova reakce na článek Antonína Mandla *České křesťanství*,⁴⁸⁷ ale také jeho reakce na Akční program DKO. Na bod Akčního programu, kde se hovoří o vytvoření české teologické školy reaguje, že teologická škola potřebuje teology a „*theolog musí především něco vědět, umět logicky myslet, mluvit a psát. Má-li někdo dostatek theol. cizí literat., z níž něco vypíše /mnohdy nepřesně/ a shání se po všech nejnovějších směrech atd., není ještě theologem, zvl. scházejí-li mu základní vědomosti.*“⁴⁸⁸ Podobných kritických tvrzení a reakcí proti soudobé podobě teologie a jednotlivým teologům budeme častými svědky.

Celospolečensky se situace v zemi po srpnu 1968 pochopitelně radikálně proměnila. Začátek akademického roku na CMBF byl ovšem ještě celkem nadějeplný (došlo k otevření pobočky CMBF v Olomouci; obnovoval se profesorský sbor – příchod Panušky, Poula, Nováka, Boušeho, J. Kadlece, Mádra, Zvěřiny, Adámka; byl zřízen Spolek katolických bohoslovců; dále probíhala jednání o opětovném začlenění CMBF do svazku UK; byl otevřen katechetický kurz;...)⁴⁸⁹ Na podzim se fakulta zapojila i do veřejných extensí „Živá teologie“ – tj. přednáškový cyklus pro širokou veřejnost pod organizací Oty Mádra,⁴⁹⁰ které vycházely i tiskem v nakladatelství Česká katolická charita v řadě *Teologie včera a dnes* v edici *Živá teologie*.⁴⁹¹

Z října 1968 máme dochováno Salajkovo vnímání blížícího se jubilea (1100. výročí smrti sv. Konstantina-Cyryla, 14. února 1969), když navrhuje biskupovi Tomáškoví⁴⁹² pro jeho nadcházející cetu do Říma: Za 1) „...bylo by dobře, kdyby Svatý Otec Pavel VI. vydal k tomuto výročí buď novou encykliku nebo list.“, 2) „Při této příležitosti by mohli býti sv. Cyril a Metoděj prohlášeni za »patrony jednoty Církve« (jak jsem již navrhoval k II. vat. koncilu).“, 3) „Měly by se podniknout nějaké kroky k tomu, aby od nás byla uspořádána v únoru 1969 pouť nejd. pp. biskupů, kněží a bohoslovců s věřícími (snad vybraní delegáti) do Říma. Přiměřená slavnost by se konala v basilice sv. Klimenta. Pouť by byla spojena

⁴⁸⁷ Srov. MANDL Antonín: *České křesťanství*, in: KN 20 (1968) 17 ze 28. 4. 1968, 1 a 3 (případně MANDL Antonín: *České křesťanství*, in: STUDIE (1975) 43-44, 139-146.); K osobě A. Mandla viz HANUŠ: *Malý slovník osobností...*, 92; NOVOTNÝ Vojtěch: *Eklesiologie Antonína Mandla*, in: NOVOTNÝ (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století...*, 107-130; CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: *Opis dopisu Salajky děkanovi ze dne 24. 4. 1968.*

⁴⁸⁸ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: *opis dopisu Salajky jistému Jaroslavovi ... ze dne 25. 4. 1968.*

⁴⁸⁹ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 215-266.

⁴⁹⁰ K projektu „Živá teologie“ viz NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 71-72.

⁴⁹¹ Srov. např. URBAN Jan Evangelista: *Dnešní přístup k teologii et Křesťan v současném světě*, in: ŠPRUNK Karel (ed.): *Živá teologie*, sv. 1, s. 1. : ČKCh, 1969.

⁴⁹² Ten byl tajně konsekrován dne 14. 10. 1949 v Olomouci arcibiskupem Matochou a na koncil odjížděl pouze jako administrátor farnosti Moravská Hružová, srov. HARTMANN Jan, SVOBODA Bohumil, VAŠKO Václav (edd.): *Kardinál Tomášek. Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*, Praha: Zvon, 1994, 23-26 (k účasti na koncilu); OPATRŇNÝ: *Kardinál Tomášek...*, 38, 54; apoštolským administrátorem se stal až v r. 1965 – viz [bez autora]: *Apoštolský administrátor pražské arcidiecéze se ujal funkce*, in: KN XVII. (1965) 12 – 21. března 1965, 3.

s *audienci u Sv. Otce.*“, 4) Salajka chce zjistit, zda PIO nehodlá k tomuto výročí uspořádat nějaké symposium, 5) Uvádí, že k výročí žádný sborník nevyjde, ale upozorňuje na v Německu připravovaný sborník (*Konstantin-Kyrill aus Thessalonike*, Würzburg).⁴⁹³ Pro předpokládanou Tomáškovu návštěvu *Sekretariátu pro jednotu křesťanů* také prosil o navázání kontaktu a o možném zasílání nejnovějších knih s ekumenickou tematikou na své jméno.⁴⁹⁴ Všimněme si několika zajímavostí – Ad 1/ Salajka v říjnu 1968 prosí o encykliku či list papeže k výročí sv. Cyrila – apoštolský list papeže Pavla VI. *Antiquae nobilitatis* vyšel 2. 2. 1969;⁴⁹⁵ Ad 2/ Salajka žádá prohlášení dvou slovanských věrozvěstů za patrony Evropy - k tomu došlo 31. 12. 1980 apoštolským listem papeže Jana Pavla II. *Egregiae virtutis*;⁴⁹⁶ Ad 3/ Salajka požadoval učinit kroky pro možnou pouť českých biskupů, kněží a věřících do Říma ke hrobu sv. Cyrila do basiliky sv. Klimenta – tato pouť se uskutečnila v únoru (episkopát ČSR) a březnu (věřící lid) r. 1969 za poměrně otevřených zpráv v tisku.⁴⁹⁷ Tím nechceme prvoplánově upozornit na možná proročká slova Antonína Salajky, spíše chceme upozornit na jeho myšlenkovou aktuálnost. Zde zmiňme, že o podobné body žádal Kongegaci pro východní církve v říjnu 1962.⁴⁹⁸ V souvislosti s pozdějším prohlášením věrozvěstů za patrony Evropy, Salajkův hlas také vnímáme v širším kontextu cyrilometodějského kultu z 19. stol. i mnohem staršího.⁴⁹⁹

K již zmíněnému sborníku k výročí smrti sv. Cyrila (*Konstantin-Kyrill aus Thessalonike*) měl podle plánu napsat předmluvu biskup Tomášek, jak ho o to v únoru 1969 Salajka poprosil, když mu napsal i osnovu.⁵⁰⁰ V konečném vydání předmluvu napsal

⁴⁹³ SALAJKA (ed.): *Konstantin-Kyrill aus Thessalonike...* passim.

⁴⁹⁴ Výše zmíněné body viz CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky Tomáškovi ze dne 27. 10. 1968.

⁴⁹⁵ Srov. AAS 61 (1969) 137-149.

⁴⁹⁶ Srov. AAS 73 (1981) 258-262.

⁴⁹⁷ Srov. SVOBODA, POLC: *Kardinál Josef Beran...*, 233-235; BALÍK, HANUŠ: *Katolická církev...*, 281.

⁴⁹⁸ „Ego humillime subscriptus audeo sequentia proponere: 1. Valde desiderandum est, ut Sanctus Pater Joannes XXIII novis encyclicis litteris momentum ss. C. et M. pro universa Ecclesia necnon nationes Slavorum extollere dignetur. 2. Ut ss. C. et M. titulo »Ecclesiae Doctores« declarentur, immo etiam »Patres Ecclesiae« et ita ad Patres orientales occidentalesque sicut membrum unitatis in fide et communione adnumerentur. 3. Ut privilegium Missae in lingua paleoslavica /in ritu occidentali/ celebrandae, qui S. M. papa Benedictus XV. pro territorio Bohemiae et Moraviae a. 1920 concessit, hac occasione amplius dilatetur et quidem ad alia loca Moraviae /Rajhrad, Olomouc, Sv. Hostýn, Brno, Staré Město, Mikulčice etc./ et Slovaciae /Nitra, Trnava, Sv. Beňadik, Děvín etc./ et ad alia festa, ut iam in congressibus unionistic Velehradii in Moravia celebratis saepius proponeretur.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Zahraníční korespondence: Dopis Salajky sekretariátu Kongregace pro východní církve ze dne 24. 10. 1962.

⁴⁹⁹ Srov. ZLÁMAL Bohumil: *Die Entwicklung der kyrillo-methodianischen Tradition in der Tschechoslovakischen Geschichte*, in: SALAJKA (ed.): *Konstantin-Kyrill...*, 77-157.

⁵⁰⁰ „Domnívám se, že by bylo velmi krásné a o to si dovoluji V[aše] E[minence] právě prosit, kdyby napsala krátkou Předmluvu (Vorwort) k uvedenému Sborníku. V Předmluvě by se mohlo navázat na oslavy 1100. vyr. příchodu sol. bratří na Velkou Moravu (863-1963) a dále na oslavy 1100. vyr. smrti sv. Cyrila v Římě. Konstatovalo by se, že sv. C. je tvůrcem slovanského (hlaholice), spolu s bratrem Metodějem překladatelem Písma sv. do slovanské řeči a iniciátorem slovanské bohoslužby. V tomto třetím bodě se stali sv. bratři vlastně předchůdci II. vat. koncilu, který dovolil užívání lidové řeči při bohosl. vůbec. Je dosud mnoho nerozluštěných otázek cyrilomet. a také uvedený Sborník má k nim přispět. V. E. vysloví radost nad tímto dílem a popřeje mnoho úspěchů našim i cizím badatelům jak pokud jde o sv. C. a M. tak o jejich dílo.“

Josef kardinál Beran, který ji datoval 19. březnem 1969.⁵⁰¹ Jedná se tak možná o poslední kardinálův oficiální text před jeho skolem v květnu 1969 (+ 17. května 1969). Salajka ho o to poprosil 27. února.⁵⁰²

Do doby prázdnin 1969 (červenec) vkládáme Salajkovu několikatýdenní návštěvu Říma (6. 7. - 24. 7.). O této cestě máme v Salajkově fondu při CDČT uchován rukopisný itinerář či spíše zápisník, kam si Salajka psal veškeré možné údaje. Např. cesta: Praha (14:45 hod. - 6. 7.) – Vídeň - Řím (6:30 hod. - 7. 7.); návštěva německého vyslanectví, kde si vyzvedl šeky od p. Bernáčka s 200 švýcarských franků,⁵⁰³ od Bujnocha s 500 německými markami a zřejmě i od svého synovce „Tóny“; podrobný soupis útrat, kde nacházíme zajímavé položky (cigarety, pivo, víno, Coca Cola,...), ale i soupis dárků pro blízké (svetr, deštník, léky, tašku, boty, punčochy, voňavku, šátek,...); je zde i soupis mši v Santa Maria Maggiore (každodenně „*ad int. dant.*“, ve dnech 8. 7. až 25. 7., vyjma 23. 7.); dne 13. 7. navštívil také kostel Santo Antonio, kde byla bohoslužba podle východního obřadu; 16. 7. navštívil baziliku svatého Petra; 17. 7. byl na návštěvě Nepomucena u p. Hrubého a p. Ditricha, kde dostal knížky a časopisy; 19. 7. pak byl u sv. Klimenta na oslavě sv. Cyrila, kde byla koncebrovaná mše (např. rektor Nepomucena Planner,...), viděl zde ostatky sv. Cyrila, setkal se zde s rodákem z Bojanovic, emigrantem v USA p. Lekavým,⁵⁰⁴ dne 22. 7. byla mše svatá na oltáři sv. Václava v bazilice sv. Petra s koncebrací 24 kněží. Ihned po mši Salajka navštívil některá vatikánská muzea i Sixtínskou kapli. Dne 23. 7. proběhla papežská audience v Castel Gandolfo od 10.00 hod., kde údajně dal farář z Bojanovic (nejde o Lekavého) papeži album fotografií z primice jistého Topenčíka; 24. 7. pak kázání při koncebrované mši v S. Maria Maggiore, ten den také setkání s prof. Bernáčkem ze Švýcarska; celkem Salajka utratil 70. 200 lir.⁵⁰⁵

Nyní již pomalu směřujeme k uzavření této *etapy* života A. Salajky. Ještě před koncem bychom si všimli jedné důležité skutečnosti z konce šedesátých let. V roce 1969 pokračovaly rozhovory a jednání mezi státem a Vatikánem. Vleklá a rozsáhlá jednání zde

Konečně můžeme sv. bratry pokládat za patrony v úsilí o křesťanskou jednotu, zvl. pravoslavných církví s obecnou církví Kristovou.“ dopis Salajky Tomáškově ze dne 27. 2. 1969, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem.

⁵⁰¹ Srov. BERAN JOSEPH KARD.: Vorwort, in: SALAJKA (ed.): Konstantin-Kyryll..., IX-X; úvod obstaral editor celé řady H. M. Biedermann OSA, úvodní slova „In memoriam“ napsal také Joseph kardinál Slipij a do úvodní části byl také zařazen list papeže Pavla VI. K jubileu s. Cyrila – viz tamtéž VII-XXIV; SVOBODA, POLC: Kardinál Josef Beran..., 234-235 (poslední týdny kardinála, o Beranově předmluvě k Salajkově sborníku se autoři nezmiňují).

⁵⁰² Srov. SALAJKA Antonín: Kardinál Beran o svatém Cyrilu, in: KN XXI (1969) 29 – 20. července 1969, 1.

⁵⁰³ K postavě Antonína Bernáčka krátce viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 14

⁵⁰⁴ K osobě P. Lekavého viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 85.

⁵⁰⁵ Všechny výše zmíněné údaje viz CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: rukopisný zápisník z návštěvy Salajky v Římě v roce 1969 (od 6. 7. 69-24. 7. 69).

nebudeme předkládat a pouze upozorníme na literaturu k tématu.⁵⁰⁶ Všimněme si jen údaje historika Karla Kaplana, který jmenuje Salajku jako možného kandidáta na biskupský stolec v r. 1969. Formulace nezní jasně. Salajka byl přijatelným kandidátem pro stát (s Leopoldem Dýmalem, Norbertem Škrdlíkem a generálními vikáři).⁵⁰⁷ Poslední slovo si udržel Vatikán, kde se Salajkou nepočítali.⁵⁰⁸ Z vatikánské strany bylo ve hře zhruba osmdesát jmen, vč. profesorů teologické fakulty či ordinářů.⁵⁰⁹ Ty však naopak narážely na překážky ze strany státu. Z formulace historika Kaplana je zřejmé, že mezi těmito jmény navrženými Vatikánem Salajka nebyl.

Výše jsme mnohdy až příliš faktograficky předložili Salajkovo působení na fakultě v padesátých a šedesátých letech. Chtěli jsme si tak všimnout předmětů které učil (dogmatika, staroslověnština, morálka), ale i metody výuky či obsahu výuky. Poukázali jsme na změny bohovědných studií, i na přístup A. Salajky k nim, resp. i k molochu komunistické moci. Zbývá doplnit několik faktů - Salajka od začátku padesátých let až do své smrti bydlel v bývalém klášteře karmelitánů u Pražského Jezulátka, kde sloužil mše svaté a zpovídal. I nadále vypomáhal ve Vršovcích (nedělní mše sv., zpovídání školní mládeže a dospělých ve Svatém týdnu, velikonoční obřady). V šedesátých letech se věnoval již jen Pražskému Jezulátku a Panně Marii Pod Řetězem na Maltézském náměstí.⁵¹⁰ Z Prahy téměř dvacet let dojížděl do Litoměřic na tam přestěhovanou fakultu. Každé prázdniny pobýval v Moravské Nové Vsi (o čem hovoří jemu adresované dopisy

⁵⁰⁶ Srov. KAPLAN Karel: Těžká cesta. Spor Československa s Vatikánem 1963-1973, Brno: CDK, 2001; BALÍK, HANUŠ: Katolická církev..., 41-44, 49-53; OPATRNÝ: Kardinál Tomášek..., 120-125, 132-144; KONÍČEK Jiří: Modus vivendi v historii vztahů Svatého Stolce a Československa, Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, 2004; HALAS: Fenomén Vatikán... 511-673.

⁵⁰⁷ K osobě L. Dýmala viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 37.

⁵⁰⁸ „Vedení církevního sekretariátu uvažovalo o možných kandidátech Vatikánu na místa sídelních biskupů. Do čela pražské arcidiecéze připadal v úvahu jeden ze čtyř biskupů. Sekretariát považoval za nejlepšího kandidáta Š. Trochtu, odmítal F. Tomáška pro Prahu, nevyklučoval jej pro Olomouc. Další tři biskupové – Karel Otčenášek, Ladislav Hlad, Stanislav Zela – neměli státní souhlas k výkonu funkce. Otčenášek byl pro sekretariát přijatelný, avšak pro jinou diecézi, než kde dosud působil v kněžské službě (hradecká). Oba dva další sekretariát odmítal, protože dosud nebyla skončena jejich soudní rehabilitace. Ze tří kapitulních vikářů byl pro sekretariát přijatelný Václav Javůrek, bude-li navrhován Vatikánem, a také Antonín Veselý, kterého však Vatikán odmítal. Z různých pramenů se sekretariát dozvídal o dalších možných návrzích Vatikánu; jejich okruh byl omezený mimo jiné proto, že u představitelů řádů a u jiných církevních činitelů neskončila ještě soudní rehabilitace. Sekretariát by býval souhlasil, kdyby Vatikán navrhl Leopolda Dýmala, Antonína Salajku nebo Norberta Škrdlíka...“ KAPLAN: Těžká cesta..., 105; „Obě delegace přicházely se svými návrhy zásad, podle kterých by se měli kandidáti vybírat. Český církevní úřad ještě v únoru 1969 předpovídal, že Vatikán navrhne Ladislava Hlada (který nepřicházel v úvahu, protože nebyla ukončena jeho soudní rehabilitace), uvítal by návrh na Václava Javůrka, kapitulního vikáře v Hradci Králové, nevyklučoval možnost návrhu na Leopolda Dýmala, Antonína Salajku, Norberta Škrdlíka. Proti těmto třem neměl církevní sekretariát námítky...“ KAPLAN: Těžká cesta..., 65.

⁵⁰⁹ Srov. CASAROLI: Trýzeň trpělivosti..., 155-158. Jistou roli při výběrech kandidátů hrál i Vladimír Boublík viz ŽŮREK Jiří: Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka a analýza stěžejních témat jeho myšlenkového odkazu, Praha: Krystal OP, 2008, 41 a pozn. 188.

⁵¹⁰ Údaje plynou z každoročních zpráv o mimoškolní činnosti viz CDČT, fond AS V – Varia: kt. 3, sl. CMBF (přednášky a cykly přednášek, posudky a rukopisné náčrty posudků): Zprávy o mimoškolní činnosti ze 10. 1. 1955, 20. 12. 1956, 17. 1. 1958, bez datace za rok 1961, 18. 1. 1963.

z dob letních měsíců). Odtud - či z blízkých Hrušek⁵¹¹ - se dochovalo také poměrně větší počet kázání ze svátku sv. Jakuba.

Celkově můžeme uzavřít tuto kapitolu konstatováním, že se Salajka počínaje rokem 1950 podřídil dané situaci. Byl vytržen ze svých profesních kořenů (unijní snahy a cyrilometodějské otázky). V obsahovém výčtu jeho písemných prací z tohoto období (skripta pro posluchače CMBF - morálka, dogmatika; popularizační články a kratší studie do povolených periodik DP a KN) si všimněme nijaké návaznosti na tradici křesťanského Východu. Z oblasti dogmatiky se v druhé polovině padesátých let a na začátku šedesátých let rozhodl publikovat eklesiologické studie, které obsahově navázaly na práce ze čtyřicátých let, bez většího myšlenkového vývoje (viz níže). V roce 1963 pak vydal – ze svého pohledu důležitou práci – obsáhlou studii o pramenech k životu a dílu sv. Cyrila a Metoděje, kterou uveřejnil i na stránkách KN. V této intenci v r. 1969 vydal svůj nejzásadnější přínos k cyrilometodiánám - sborník *Konstantin-Kyryll aus Thessalonike*. Důležitou reflexí jeho činnosti na CMBF je dochovaná kratičká úvaha nad 40 lety kněžství (r. 1965). Zde vyřkl mezník (r. 1950), který Salajku vrhl do jiných vod, než ve kterých chtěl pracovat. Mohlo by se na první pohled zdát, že Salajka rok 1950 přečkal bez větší ztráty – jmenování profesorem na CMBF, kde bez větších problémů působil až do r. 1973 (viz níže), nikdy mu nebyl odňat státní souhlas k duchovenské činnosti, publikoval méně, ale přece a často. Ze Salajkova vlastního intimního dokumentu ovšem nevysvítá spokojenost. Ve světle tohoto dokumentu si dovolíme předložit tuto interpretaci: v r. 1950 bylo komunistickým molochem a jeho amorální mocí Salajkovi sáhnuto na úkol, k němuž byl povolán (unijní snahy). Praktické unijní snahy se změnily na historické, pramenné a jazykové črty z života a díla sv. Cyrila a Metoděje. Podíváme-li se dále, všimneme si, že nadcházející Druhý vatikánský koncil a jeho ekumenický ráz našel Salajku již „obrněného“ proti všemu novému a progresivnímu, proti všem novodobým – protože krátkodobým a „antiTradičním“ – vlnám v teologickém myšlení. Tyto naše interpretace je třeba v rámci objektivnosti zrelativnit nezpochybnitelným konstatováním, že v této Salajkově „vykořeněnosti z Božího povolání“ se do jisté míry ocitl sám svým aktivním přístupem a poklonkováním režimu v rámci změn bohosloveckých studií v září 1950. Neměli bychom ovšem opomenout jeho tehdejší zájem o eklesiologii, později o ekumenismus. Těmi se do jisté míry vracel ke svému úkolu. O tom, ale pojednáme níže.

⁵¹¹ Salajka si uchoval přesná data z návštěv v Hruškách – na svátek sv. Jakuba od r. 1949 do r. 1963 – viz CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní.

1. 5 Závěr života – *HONORIS CAUSA* (1971-1975)

V r. 1971 Antonín Salajka dovršil sedmdesát let věku. Ještě před tím se stal proděkanem na CMBF. V roce 1973 pak definitivně odešel do plného starobního důchodu a o dva roky později, začátkem srpna 1975 umírá v nemocnici Pod Petřínem. Tato poslední *etapa*, kterou předkládáme pro poznání Salajkova života, nepřináší nic zásadně nového, kromě několika čestných ocenění, kterými byl v posledních letech svého života poctěn. Jak jsme viděli, Salajka nastoupil na fakultu v roce 1946 a od té doby nepřetržitě přednášel (ruštinu, východní křesťanství, staroslověnštinu, dogmatiku, morálku) a kromě jmenování vedoucím katedry dogmaticko-morální v roce 1956 nebyl nikdy jmenován do jiné významnější funkce. Z jednoho katedrového posudku plyne, že jisté ambice na vrcholné akademické funkce měl.⁵¹² V posledních letech se mu několika poct nejen na CMBF dostalo (jmenování proděkanem CMBF, lektorát staroslověnštiny ve dvou čestných letech po odchodu do důchodu a v neposlední řadě pak i jmenování sídelním kanovníkem Kolegiální kapituly u Všech svatých na Pražském hradě), a nyní je předložíme. Krátce zmíníme i jeho stále aktivní publikační činnost a několika dopisy představíme dobové faktografické údaje z prostředí české dogmatické teologie. Všimneme si i Salajkova vnímání dogmatiky jako teologické disciplíny, případně jeho vnímání kněžství.

1. 5. 1 Salajka proděkanem CMBF a dva tzv. čestné roky (1970-1973)

V říjnu r. 1970 byl Antonín Salajka poprvé výrazněji oceněn ustanovením za proděkana CMBF pro roky 1970/71 a 1971/72.⁵¹³ Zahajovací projev k akademického roku 1970/71 dne 6. října pronesl jako proděkan.⁵¹⁴ Do tohoto roku také pro úplnost datujeme jeho práci na akademické půdě, když byl na jaře 1970 jmenován do komise pro habilitační řízení dr. Vojtěcha Tkadlčíka,⁵¹⁵ spolu s dr. Kopečným a dr. Marešem.⁵¹⁶ V prosinci se pak stal předsedou komise za stejným účelem pro habilitaci dr. Ladislava Pokorného.⁵¹⁷

Dne 1. března 1971 biskup Tomášek zažádal o státní souhlas na církevním oddělení Kulturní správy Národní výboru města Prahy ke jmenování Dr. Salajky kanovníkem Kolegiální kapituly u Všech Svatých na Pražském hradě se stručným odůvodněním -

⁵¹² Srov. SKTF, fond Personalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín: Kádrový posudek II. z 1. 1. 1952.

⁵¹³ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Ustanovení proděkanem ministrem kultury ČSR ze dne 12. 10. 1971, č.j.: 13 760/1970-III; SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník - Opis životopisu ze dne 25. 1. 1971.

⁵¹⁴ Srov. Mi-Ku [=??]: Akademický rok 1970-71, in: KN XXII (1970) 42 – 18. října 1970, 4.

⁵¹⁵ K osobě V. Tkadlčíka viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 157; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 397-399; jeho role vicepostulátora v beatifikačním procesu arcib. A. C. Stojana viz PITRUN: Jadrné memento..., 354-358.

⁵¹⁶ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 29. 4. 1970.

⁵¹⁷ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 16. 12. 1970 a 21. 4. 1971. K osobě L. Pokorného viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 381-383.

„kanovníci této kapituly jsou vždy jmenováni z řad profesorů teologické fakulty“.⁵¹⁸ Této žádosti z dosud neznámých důvodů prozatím vyhověno nebylo.

Salajka mezitím dovršil sedmdesát let věku (25. 4. 1971), což znamenalo odchod do důchodu. Požádal však o prodloužení přednáškové činnosti o tzv. čestný rok, čemuž bylo vyhověno z důvodu „jeho dlouholeté a záslužné práci, kterou pro fakultu vykonal“.⁵¹⁹ Ministerstvo kultury odsouhlasilo tuto žádost a Salajkovi byla prodloužena učitelská aktivní činnost na další akademický rok 1971/72.⁵²⁰ Dne 1. září 1972 přešel oficiálně do starobního důchodu, čímž opustil místo vedoucího katedry dogmaticko-morální. Jak uvidíme přednášel ovšem dál. Nástupcem v čele katedry se stal prof. F. Panuška a později doc. V. Wolf.⁵²¹ Nyní bychom se věnovali právě vztahu mezi Salajkou a Wolfem, kterého několikrát sám Salajka označil za svého nástupce. Tím se dotkneme i několika zajímavých reálií z tehdejší české teologické atmosféry. Začneme Salajkovým dopisem biskupovi Tomáškovi z června 1972, kdy si vědom svého odchodu, za svého nástupce navrhuje právě Václava Wolfa. Ten již na fakultě působil, a to, na katedře filosofie. Na okraj blahopřání ke zlatému kněžskému výročí biskupa Tomáška připojuje Salajka poznámku o Wolfovi jako nejenom o odborníkovi, ale i o stoupencovi „katolického smýšlení“ oproti různým progresivistickým a modernistickým proudům. V tomto smyslu odkazuje na článek Bonaventury Bouše⁵²² a Jiřího Němce⁵²³ v časopise Concilium.⁵²⁴ Salajka autory dost nevybíravě napadl.⁵²⁵ Se stejným názorem se svěřil i děkanovi fakulty prof. Merellovi.⁵²⁶

⁵¹⁸ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Tomášková žádost, ze dne 1. 3. 1971, č.j.: 664/71; K historii kapituly viz BARTŮNĚK Václav: Stručné dějiny kollegiální kapituly a královské kaple Všech svatých na Pražském hradě, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1979.

⁵¹⁹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Žádost fakultní rady o tzv. čestný rok pro A. Salajku, ze dne 13. 7. 1971, č.: 374/1970-71; SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 29. 6. 1971.

⁵²⁰ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Souhlas Ministerstva kultury ze dne 2. 8. 1971.

⁵²¹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 28. 8. 1974 (Wolf).

⁵²² K osobě B. Bouše viz RŮCKL Jan: Zdeněk Bonaventura Bouše OFM. Život a dílo (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2005; RŮCKL Jan: Eklesiologie Bonaventury Bouše OFM, in: NOVOTNÝ (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století..., 131-167; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 335-336; HANUŠ: Malý slovník osobností..., 17-18.

⁵²³ K osobě J. Němce viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 104.

⁵²⁴ Šlo o článek: NEMEC Jirí, BOUSE Bonaventura: Die Frage der Kirche – reform in den böhmischen Ländern, in: CONCILIUM 8 (1972) 3, 213-217 (což byl rozšířený článek - B[OUŠE] B[onaventura]: Naděje katolictví v zemích českých, in: DP /1971/ č. 3, 11-13; BOUŠE Zdeněk Bonaventura: Epilegomena, Praha: Oikymen, 2000, 9-13; HANUŠ: Malý slovník osobností..., 288-292).

⁵²⁵ „Dovoluji si upozornit, že od příštího akad. roku podle fakult. dispoic nemám už přednášet dogmatiku. Navrhuji pro přednášky celé dogmatiky (v III.-IV.roč.) jak filosof. tak theol. vyškoleného asist. Dr. V. Wolfa, který má také katolické smýšlení a nepodléhá různým progres. a moder. tendencím, jak se s nimi na různých místech setkáváme. Zdá se, že by určití činitelé chtěli takového ducha zaštipit i na naši CMBF (viz čl. J. Němce a B. Bouše v čas. Concilium 1972, Heft 3, s nímž nelze souhlasit). Bylo by neštěstím, kdyby se na dogmatiku někdo s takovými vlastnostmi dostal. Informujte se v této věci, nejd. Otče, u spekt. p. děkana J. M.“ dopis Salajky Tomáškovi ze dne 21. 6. 1972, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem.

Píše zde také o svém nástupci Wolfovi a obecně k dogmatice dodává: „*Dogmatika je velmi důležitým předmětem na fakultě, která má nejen seznámit důkladně s pravdami katolické víry, nýbrž také přispívat k posílení víry a k formaci skutečně katolického ducha. O to jsem se vždy snažil. Samozřejmě, že v dnešních dobách jsem vždy zaujímal stanovisko k různým věcem náboženského a církevního života, jak v Církvi, tak u nás, aby byli posluchači se vším seznámeni. Dnešní přednášky jsou na sta honů vzdáleny od způsobu přednášek, jak jsme to kdysi měli my na fakultě* [Salajkovým profesorem dogmatiky v 1. pol. 20. let byl prof. Šanda]⁵²⁷.“ Salajka v dopise pokračuje v duchu anti-progresistickým⁵²⁸ a opět jmenuje Jiřího Němce a Bonaventuru Boušeho.⁵²⁹ Odkazuje na Boušeho zmatené názory, uveřejněné v článku *Naděje katolictví v zemích českých* (o tomto článku viz níže). Závěrem dopisu nastínil profil katolického kněze: „*Katolický kněz nemůže být půl katolický, půl protestantský, pravoslavný, atheistický, progresivní a modernistický. Musí být cele katolický a co je nekatolické atd., musí také znát a posuzovat s katolického hlediska a podle katolických zásad o ekumenismu... Našemu národu prospějí skutečně vzdělání s katolickým a apoštolským duchem naplnění kněží rázu Stojanova, Kordačova a Podlahova. Ovšem i oni žili ve zcela jiné době, takže dnešní doba si formuje své osobnosti, pokud mají své schopnosti, rozhled v dané situaci, prozíravost a hlavně apoštolského, katolického ducha.*“ A dodává: „*Proto se přimlouvám za to, aby na CMBF byly ohlášeny přednášky o ekumenismu (1-2 hod. týdně pro posl. III.-V. roč., zcela dobrovolně), k nimž se nabízím. Je to jistý minus CMBF, že takové přednášky už léta nemá. Svého času jsem ovšem asi po 2 roky v dogmatickém semináři o ekumenismu přednášel.*“⁵³⁰

Tato Salajkova nechuť obecně vychází z teologie doby předchozí, z jakéhosi římskokatolického exklusivismu s odmítáním plurality teologií.⁵³¹ Neměli bychom

⁵²⁶ „Spectabilis pane děkane. Srdečně Tě pozdravuji a k blížícím se Tvým jmeninám přeji mnoho Boží pomoci ve všem podnikání a zvl. stále zdraví.“ dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 21. 6. 1972, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

⁵²⁷ Srov. VAŇÁČ: *Katolická teologická fakulta...*, 115-116.

⁵²⁸ K termínu progresista např. RAHNER Karl: *Situace teologů*, in: KN XXII (1970) 19 – 10. května 1970, 3; F[rantišek] M[ikulášek]: „Obrácení“ K. Rahnera, in: KN XXII (1970) 20 – 17. května 1970, 2; FUCHS Jiří: *Příčiny polarizace*, in: DISTANCE 3 (2000) 3, 5-22; VAŠKO: *Ne všim jsem byl rád...*, 289-290.

⁵²⁹ „Bylo by neštěstím a nebezpečím, kdyby se na dogmatiku dostal někdo, u něhož by takových vlastností nebylo [pozn. aut.: Wolf je ohodnocen jako dostatečně filosoficky i theologicky vyškolen a má také zdravé katolické smýšlení a nepodléhá nějakým progresivistickým a modernistickým tendencím – viz výše ve stejném dopise]. Zdá se, že někomu záleží na tom, aby právě uvedený progresismus se dostal na naši fakultu a k nám /pokud už u nás není/, jak to dokazuje čl. J. Němce a B. Bouše v čas. Concilium 1972, Heft 3, v němž jsou opakovány zmatené názory B. B. v DP 1971 č. 1, jak už to bylo předmětem TK, kam jsme posílali své posudky a poznámky k tomuto článku.“ dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 21. 6. 1972, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

⁵³⁰ Všechno výše citované, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 21. 6. 1972.

⁵³¹ Odkazujeme jen na: KASPER Walter: *K současné situaci a současným úkolům systematické teologie*, in: KASPER Walter: *Theologie – součást naší doby*, Praha: ČKA, 1994, 5-21; RATZINGER Joseph: *Pluralisms as a Problem for Church and Theology*, in: *The Nature and Mission of Theology. Approaches to*

přehlednout charakteristiku tehdejšího odborného asistenta dr. Wolfa. Salajka ho popisuje jako mladého odborně vyspělého a přísně ortodoxního dogmatika, jemuž Kristova pravda je více než snahy, pocity a nápady jeho současníků (Bouše, Němec). Dalším důležitým faktem, který si povšimneme, je Salajkův zájem o ekumenismus – jednak upozorňuje na katolické zásady ekumenismu a jednak na své přednášky o ekumenismu, které konal na CMBF někdy v minulosti. V neposlední řadě podtrháváme Salajkovu nabídku na vedení přednášek z ekumenismu ve svých 71 letech. K tomu je třeba dodat, že něco podobného navrhuje Tomáškovi již v roce 1969. V tomto dřívějším dopise se také kladně vyjádřil o dr. Wolfovi a navrhl, aby dogmatiku přednášeli oba. Dle Salajky se zainteresováním Wolfa by se jemu samotnému otevřely dveře k přednáškám o ekumenismu. Poslední bod, na který upozorníme v souvislosti s výše citovaným dopisem z roku 1972, se týká uvedených jmen biskupů a arcibiskupů Stojana, Kordače a Podlahy. Jde o souvislosti: Stojan – a jeho duch na velehradských unionistických sjezdech. Salajka se se Stojanem setkal na začátku dvacátých let právě na Velehradě. Možná to byl i on, který Salajku první zaujal unionismem a východním křesťanstvím. O něm se o pár let později zmiňuje: „*Vždyť unijní kongresy na posv. Velehradě již před 60 lety začaly vážně usilovat o dílo, které vykryštovalo na II. vatik. koncilu v Dekretu o ekumenismu? V tom je přece jejich providenciální význam v rámci Církve. A už jen z tohoto titulu by měl být jejich iniciátor Dr. Ant. C. Stojan, olomoucký arcibiskup prohlášen za blahoslaveného a za svatého!*“⁵³² Kordač a Podlaha – za jejich vedení pražské arcidiecéze Salajka studoval v Praze. Byl to právě Podlaha, který pravděpodobně pomohl Salajkovi ke studiu na PIO v Římě. K tomu je třeba dodat, že všechna tři jména označují opravdu slovutné postavy v historii české a moravské katolické hierarchie. Dodnes bychom k tomu výčtu mohli doplnit jen pár jmen (např. Beran, Kašpar, Matocha, Trochta, Tomášek).⁵³³

Do stejné doby (r. 1972) vkládáme také první překlad Ottových skript, která se dlouhá desetiletí užívala pro studium dogmatiky na olomoucké (do r. 1996) a pražské fakultě (do r. 2002!).⁵³⁴ O tomto překladu se Salajka zmínil v dopise děkanovi Merellovi,

Understanding Its Role in the Light of Present Controversy, San Francisco: Ignatius Press, 1995, 73-98; MTK: L'unité de la foi et le pluralisme théologique [Jednota víry a teologický pluralismus], dokument z 10.-11. října 1972, in: EV 4, 1801-1815; POSPÍŠIL Ctirad Václav: Hermeneutika mystéria - Struktury myšlení v dogmatické teologii, Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP - KNA, 2005, passim; ALSZEGHY Zoltan, FLICK Maurizio: Introductory Theology, London: Sheed and Ward Ltd., 1982, passim; NICOLAS Jean-Hervé: Syntéza dogmatické teologie II. Vtělení Slova, Praha: Krystal OP, 2007, 28-32; LONERGAN Bernard J. F.: Method in Theology, reprinted, Toronto: University of Toronto Press, 2003, 326-330.

⁵³² Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

⁵³³ K osobě Matochy viz CHAROUZ: Biskup - Vyznavač..., passim.

⁵³⁴ Srov. Dogmatika (zpracováno podle L. Otta), Olomouc: Maticе Cyrilometodějská, 1993 – I. díl De Deo Uno, O Bohu jednom; II. díl De Deo Trino, O Bohu trojjediném; III. díl De Deo Creatore, O Bohu Stvořiteli; IV. díl De Deo Redemptore, O Bohu Vykupiteli; a jako: Dogmatika (zpracováno podle L. Otta), Olomouc: Maticе Cyrilometodějská, 1994 - V. díl De Gratia, O milosti; VI. díl De Sacramentis, O svátostech; VII. díl

kde upozornil na nutnost skript ke každému předmětu. V té souvislosti zmínil studentský překlad Dogmatiky Ludwiga Otta, který se Wolfovi i Salajkovi zdál příliš stručný.⁵³⁵ V tomto dopise se Salajka vyjadřuje i ke svému pojetí dogmatiky, proto jej odcitujeme z větší části celý. „*Nejdůležitějším předpokladem pro dogmatiku je řádné filosofické vyškolení pojmové a potom znalost S. a N.Z.. V dnešní době podle Dekretu o vzdělání kněží a podle dalších instrukcí [pozn. aut. – jde o koncilní dekret *Optatam totius*, čl. 16 a dokument Kongregace pro katolickou výchovu z r. 1968 *Quaedam temporariae normae ad constitutionem apostolicam Deus scientiarum Dominus recognoscendam*⁵³⁶] se má přihlížet v dogmatice i k patristice, historii dogmat, historii, liturgii. Ovšem to se ze široka dělat nemůže. Pak také má být podávána s hlediska ekumenického. To všecko musí mít zkušený profesor na zřeteli a ví, co a kde použít. Nevím ovšem, proč posv. Kongregace už nevydala praktické směrnice pro jednotlivé disciplíny na fakultě, neboť v uvedeném Dekretu atd. je vše uvedeno jen rámcově. Proto se přidržujeme zatím v dogmatice starého postupu podle traktátů: *De Deo Uno, De Trinitate atd.* Široce založené dílo /ještě chybí dva svazky/ *Mysterium salutis*, by se musilo teprve stručněji zpracovat pro posluchače a stát srozumitelnějším. V dnešních dobách mnozí autoři, hlavně němečtí, se naučili psát jak v knihách, tak časopisech hrozným, složitým a nejasným slohem, takže člověk tomu pomalu nerozumí, co vlastně chtějí říci. Pro posluchače, kteří obyčejně mají jazykové vědomosti menší, je to teprve nepřístupné.*“⁵³⁷ V další části dopisu se pozastavil nad nedostatečnými náboženskými vědomostmi posluchačů z prvních ročníků, v souvislosti s jejich kněžskou budoucností. „*Žádá se sice stav milosti Boží, pokora atd., je ale nutná především víra v Eucharistii. Proto je nutno posluchačům I. a II. roč. po všech stránkách věnovat zvýšenou pozornost. Stejně je tomu tak i s posluchači posledního V. roč., kde jde o jejich konečnou formaci a dozrání kněžského povolání, tady připadá též prof. dogmatiky velký*

Eschatologie – podle originálu viz OTT Ludwig: Grundriss der Dogmatik, Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1965.

⁵³⁵ „Proto je důležité a naprosto nutné, aby každý předmět měl alespoň skripta, profesorem sestavená podle dnešního stavu vědy a z těchto by posluchači při svém studiu vycházeli. Pokud jde o dogmatiku, měli vždy opis mých skript, napřed latinský, pak si to přeložili do češtiny. V posledních letech, kdy měl III. a IV. roč. Dr. Wolf a já jen V., přeložili si posluchači a vydali Ottovu Dogmatiku. Je sice napsána pro posluchače theol. fakulty, ale je v mnohých věcech dosti stručná, zvl. pokud jde o různé spekulativní problémy. Proto je nutno takové partie doplňovat. K tomuto poznání dospěl i Dr. Wolf. U mne se učili posl. také podle Otta, já jsem však přednášel podle svých lat. skript a pak to srovnal s tím, co má Ott.“ dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 29. 6. 1972, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

⁵³⁶ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius* (ze dne 28. října 1965), in: Dokumenty II. vaticánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 339-360; zmíněný dokument Kongregace viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 224 i s bibliografickou poznámkou č. 591; k dekretu *Optatam totius* 16 z dobového pohledu českého exilu viz PLANNER František: Kněz a jeho poslání, Řím: Křesťanská akademie, 1972, 86-90; SACRA CONGREGATIO PRO INSTITUTIONE CATHOLICA: *Quaedam temporariae normae ad constitutionem apostolicam Deus scientiarum Dominus recognoscendam*, Roma: Typis polyglottis Vaticanis, MDCCCCLXVIII.

⁵³⁷ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 29. 6. 1972.

úkol.⁵³⁸ Salajka také upozornil, že není zastáncem izolace teologie od času, světa a současného života církve. Zdůraznil přínos kurzů pro kněze, a tím kritizoval i vlastní řady „pánů profesorů“, kteří by již neměli žít v časech, kdy se látka pouze odpřednášela a dobové církevní záležitosti zůstaly stranou.⁵³⁹ I zde se kriticky vyjadřuje o Němcovi a Boušem a jejich chybných požadavcích po reformě vzhledem k postavení církve u nás. „Dnešní profesor musí nejen vzdělávat, nýbrž i vychovávat k uvědomělému katolickému kněžství, k apoštolskému působení za tak ztížených poměrů, kdy činnost kněze je vlastně omezena na kostel, vyučování dětí, pokud jsou do nábož. přihlášeny, a pak snad na psaní nějakých článků do KN nebo do DP. Proto ty pokusy o jakousi církevní reformu v českých zemích, jak to mají na mysli pp. Němec a Bouše nevycházejí z našich skutečností.“⁵⁴⁰ Na úplný závěr si stěžoval na množící se počet *eminenter* v indexech posluchačů posledního, pátého ročníku, jak jsme tomu byli svědky již v roce 1963 (viz výše).⁵⁴¹

Všimněme si několika faktů: Za prvé, je podle Salajky pro dogmatiku na prvním místě nejdůležitější znalost filosofického pojmosloví a teprve na druhém místě znalost Písma svatého! Za druhé, jsme zde svědky povrchního čtení dokumentu Druhého vatikánského koncilu OT, který Salajka – a hovoří-li v plurálu – pak i jeho kolegové z fakulty tehdy vnímali jako pouhou úvodní instrukci a čekali na praktické směrnice pro výuku jednotlivých teologických disciplín. Prozatím tak metodu výuky ani svou teologii nezměnili a učili dál podle manualistické koncepce.⁵⁴² Za třetí, tu vnímáme kritiku příliš složitých formulací z pera Karl Rahnera v souvislosti s dílem *Mysterium Salutis*⁵⁴³ – nutno dodat, že v podstatě oprávněně. Za čtvrté, Salajka vnímá jako nejdůležitější prvek pro budoucího kněze víru v Eucharistii. A za páté, vidíme jeho vnímání kněžství, jakožto nelehký apoštolát omezený na kostel. V této souvislosti zdůrazňuje rozdílné vidění situace očima Němce a Bouše, kteří dle Salajky nevycházeli z českých poměrů (viz níže).

⁵³⁸ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 29. 6. 1972.

⁵³⁹ „Samozřejmě že v dnešní době je nutno při přednáškách i věnovat pozornost tomu co se děje v Církvi obecné nebo u nás a pronášet k tomu, pokud je to nutné katolické stanovisko, případně pozitivní kritiku. Po té stránce je dobré i když posluchači sami se vyslovují, dávají dotazy a pod. Fakultou pořádané kursy jsou tedy po této stránce užitečné, že mladí kněží se stále udržují v zájmu o theol. a církevní záležitosti a nejsou ponecháni sami sobě. Také je užitečné, že se vždy spolu zase sejdou i se svými profesory. Je ovšem možné, že by mohly být kursy třeba vždy po 2 letech, ale „páni profesori“ mají přece ochotně zpracovat témata dotyčného kursu i když jim to dá nějakou práci. Dnes nežijeme v dřívějších dobách, kdy profesor si odpřednášel svou látku, vyzkoušel posluchače, a o církevní záležitosti se nestaral.“ dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 29. 6. 1972, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF

⁵⁴⁰ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF, dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 29. 6. 1972.

⁵⁴¹ „Se zkoušením v V. roč. jsme byl spokojen, až na to, že z předcházejících let se indexy množí mnoha *eminenter*.“ dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 29. 6. 1972, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF.

⁵⁴² K manualistické koncepci např. POSPÍŠIL: *Hermeneutika mystéria...*, 55-64.

⁵⁴³ Srov. FEINER Johannes, LÖHRER Magnus (hrsg.): *Mysterium Salutis. Grundriß heilgeschichtlicher Dogmatik*, vol. I-V, Züriick-Einsiedeln-Köln: Benzinger Verlag, 1965-1976.

Vraťme se k faktům Salajkova života. V červnu 1972 bylo oficiálně Salajkovi poděkováno „za jeho dlouholetou práci a plodnou práci ve funkci učitele fakulty.“⁵⁴⁴ V září 1972 odešel do starobního důchodu, na fakultě však vyučoval dál jako externí učitel – lektor staroslověnštiny (4 hod.),⁵⁴⁵ dle vyjádření tehdejšího tajemníka z důvodu toho, že dosud nebyl kvalifikovaný nástupce.⁵⁴⁶ Výše odměny byla 30,- Kčs/1 hod. přednášek a 16,- Kčs/1 hod. semináře. K tomu bylo přislíbeno proplácení jízdného, vždy zpětně na základě předložení jízdenek hromadné dopravy.⁵⁴⁷ V akademickém roce 1972/73 mu tak byla prodloužena učitelská činnost o další čestný rok. Tento rok také jako senior sboru navrhl na děkana opět prof. Merella.⁵⁴⁸ O rok později v akademickém roce 1973/74 Salajka opět nadále působil jako externí lektor staroslověnštiny v rozsahu dvou hodin přednášek a dvou hodin semináře za týden.⁵⁴⁹

1. 5. 2 Konec života

Na Nový rok 1975 (1. 1. 1975) jmenovala vláda ČSSR čtyři profesory CMBF za sídelní kanovníky královské kaple u Všech svatých. Byli mezi nimi dr. Václav Bartůněk, dr. Jaroslav Kouřil, dr. Josef Kubalík a dr. Antonín Salajka.⁵⁵⁰ O čtyři roky později, než původně navrhl biskup Tomášek se stal Salajka kanovníkem. V rozhodnutí čteme: „*Inspectis meritis Tuis quae tempore suo, sat longo, in educatione ac eruditione Altaris futurorum alumnorum in Facultate theologica et Seminario Litomericii acquisisti, opportunum Nobis visum est Te etiam signo aliquo externo speciali modo cohonestare...*“⁵⁵¹ Dr. Bartůněk, sám do kapituly jmenovaný, ale také historik kapituly tento akt velmi emocionálně komentuje: „*Tím ukončen stav dlouholeté opuštěnosti svatyně. Ožily vzpomínky na dobu slávy z dob Přemyslovců a Lucemburků a obnovila se památka sv. Prokopa, jednoho z nejmilovanějších patronů české země.*“⁵⁵² Zde musíme upozornit na dlouhodobě malý počet žijících členů této kapituly (v té době pouze Merell). Oním

⁵⁴⁴ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 28. 6. a 6. 12. 1972.

⁵⁴⁵ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Oznamení děkana o schválení Ministerstvem kultury ČSR do funkce lektora, ze dne 26. 9. 1972, č.: 308/1971-72.

⁵⁴⁶ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Odpověď tajemníka fakulty na dotaz Úřadu důchodového zabezpečení ze dne 22. 12. 1972, č.: 83/1972-73.

⁵⁴⁷ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Schválení děkanem do funkce lektora ze dne 26. 9. 1972, č.j.: 308/1971-72.

⁵⁴⁸ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 28. 6. 1972.

⁵⁴⁹ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 4. 9. 1973.

⁵⁵⁰ Jmenování vládou se uskutečnilo dne 1. 1. 1975, samotná slavnostní instalace proběhla dne 3. 7. 1975 viz SKTF, fond Personalia: složka Antonín Salajka – 3x: Parte emeritního profesora CMBF v Praze – Litoměřicích A. Salajky ze dne 5. 8. 1975; OPA (1975) 1, 8; OPA (1975) 5, příloha 3.

⁵⁵¹ SAP, fond Osobní složky zemřelých kněží, sl. Antonín Salajka, kanovník – Jmenování kanovníkem Kolegiátní kapituly u Všech svatých na Hradě pražském ze dne 14. 1. 1975; SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Parte emeritního profesora CMBF v Praze – Litoměřicích A. Salajky.

⁵⁵² BARTŮŇEK: Stručné dějiny kolegiátní kapituly..., 32.

příchodem čtyř nových členů opravdu kapitula zažila jistý návrat „k dobám slávy“.⁵⁵³ Nakolik však byla ona Bartůňkova slova důvěryhodná a věrohodná v době normalizační, necháme na úsudku čtenáře samotného. Vrátime-li se k samotné instalaci nových kanovníků, ta proběhla 3. července 1975. Můžeme tak spolu s datem Salajkova úmrtí (2. srpna 1975) konstatovat, že pro Salajku to byla opravdová tečka za jeho životem.

Ještě upozorněme na poslední Salajkovy publikované články, které vyšly několik pár týdnů před náhlým skolem.⁵⁵⁴ Symbolicky uzavírají životní pouť i dílo tohoto zajímavého českého teologa. V našich očích se tak symbolicky vrátil k jakýmsi osám svého života – *Tajemství Církve, biblický obraz kněze, prvenství Petrovo* a *Chléb života*. Vůbec poslední článek to jen potvrdil (*Slovanští misionáři v Čechách*).⁵⁵⁵

Antonín Salajka zemřel rychle po převozu do nemocnice pod Petřínem 2. srpna 1975 v 74 letech. Zádušní mše se konala 8. srpna, kdy ji celebroid arcibiskup F. Tomášek v tehdejší kapitulní kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Tělo bylo poté uloženo do zdejší hrobky Kolegiální kapituly.⁵⁵⁶ Pochován zde je s bývalými probošty kapituly a profesory fakulty: dr. Josefem Schindlerem (1833-1911), dr. Aloisem Soldátem (1862-1952), prof. Josefem Vajsem (1865-1959) a dr. Jaroslavem Kouřilem (1913-1981).⁵⁵⁷ Jeho skolem velmi želel i Bohumil Zlámal, církevní historik, který v krátké zprávě ze 7. srpna 1975 píše omluvný lístek děkanovi fakulty, že se nemůže pohřbu zúčastnit, ale bude za Salajku sloužit mši svatou.⁵⁵⁸ DP podal krátkou zprávu o úmrtí s dovětkem, že Salajka byl „*náš nejvýznačnější současný znalec východních církví*“.⁵⁵⁹ Podle vyjádření státního notáře byla CMBF jmenována v závěti a byly ji odkázány veškeré knihy z autorovy knihovny, pokud by o ně fakulta projevila zájem.⁵⁶⁰ Vyjádření tehdejšího děkana Dr. Ladislava Pokorného na toto dědictví bylo strohé, totiž odmítavé.⁵⁶¹

⁵⁵³ Zdá se, že i dnešní početní stav kapituly není nijak podobný oněm slavným dobám.

⁵⁵⁴ Srov. SALAJKA Antonín: *Tajemství církve*, in: KN XXVII (1975) 24 – 22. června 1975, 6; IDEM: *Biblický obraz kněze*, in: KN XXVII (1975) 25 – 29. června 1975, 5; IDEM: *Prvenství Petrovo*, in: KN XXVII (1975) 27 – 13. července 1975, 1. 3; IDEM: *Chléb života*, in: KN XXVII (1975) 29 – 27. července 1975, 1.

⁵⁵⁵ Srov. SALAJKA Antonín: *Slovanští misionáři v Čechách*, in: DP XXIII (1975) 8, 116-117.

⁵⁵⁶ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Parte emeritního profesora CMBF v Praze – Litoměřicích A. Salajky*.

⁵⁵⁷ Viz náhrobek na pražském Vyšehradě.

⁵⁵⁸ „Spectabilis pane děkane, želim s Vámi odchodu profesora Antonína Salajky, a jsem stejně překvapen jeho náhlým skolem jako Vy. Ještě nedávno mi volal. Přeji naši jediné bohoslovecké fakultě hojný užitek z jeho velkého odborného díla, které zanechává profesorům i bohoslovcům. Zítřka v den pohřbu budu za něho sloužit mši sv., poněvadž nemohu na pohřeb do Prahy. R.I.P. Váš Boh. Zlámal“ in: Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *dopis z Kyjova ze dne 7. 5. 1975*.

⁵⁵⁹ Srov. [bez autora]: *Zemřel prof. dr. A. Salajka*, in: DP XXIII (1975) 7, 112.

⁵⁶⁰ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Dopis informující o dědictví po zemřelém A. Salajkovi ze Státního notářství pro Prahu 1, ze dne 20. 8. 1975, č.j.: 1D 808/75-12*.

⁵⁶¹ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: *Odmítnutí dědictví po prof. dr. A. Salajkovi děkanem dr. L. Pokorným ze dne 9. 9. 1975, č.: 365/1974-75*.

2. DALŠÍ KROKY K UCHOPENÍ VĚDECKÉHO DÍLA ANTONÍNA SALAJKY

V naší práci se sice úzce zaměřujeme na představení životního osudu Antonína Salajky, nicméně je vhodné toto představení doplnit o předběžné zhodnocení jeho vědecké práce.⁵⁶² Vždyť naše práce nevzniká jako úzce historická, ale jako prolegomena k budoucí teologické analýze díla Antonína Salajky. Chceme také zde upozornit na šíři jeho vědecké činnosti, představit jeho základní díla, ale i připomenout jeho činnost související s tím kterým vědeckým oborem. Součástí tohoto zhodnocení jsou ale i dle našeho názoru specifické historicko-teologické otázky, které předkládáme v první části (2.1).

K těmto specifickým otázkám řadíme vztah autora k Druhému vatikánskému koncilu a případná - zatím jen předběžná - recepce výsledků koncilu v jeho díle (2.1.1), účast v První teologické komisi při sboru ordinářů ČSR (2.1.2) a v neposlední řadě autorův celoživotní vztah ke sjednocení křesťanských církví, zvláště konkretizovaný v unionismu a ekumenismu (2.1.3). Těmito historickými doplňky chceme jednak doplnit předchozí biografii ze specifických pohledů, jednak předložit realie české církve oné doby (např. Teologická komise) a v neposlední řadě upozornit na nosné myšlenky české, respektive slovenské teologie pro světovou církev (velehradský unionismus) v oblasti dialogu s východními orthodoxními církvemi, do něhož se námi studovaný autor aktivně zapojil.

Ve druhé části bychom chtěli předložit vlastní zhodnocení života a díla Antonína Salajky. Nejprve se pokusíme o nastínění osobní charakteristiky Antonína Salajky (2.2.1). Poslouží nám k tomu dochované kádrové posudky, vzpomínky pamětníků a v neposlední řadě i naše vlastní chápání této osobnosti. Dále představíme Salajku jako slavistu (2.2.2), kde předložíme v celkovém pohledu Salajkovo slavistické dílo, a protože nejsme odborně kompetentní, pomocí kolegů slavistů předložíme krátkou charakteristiku, i přínos Salajkovy činnosti na tomto poli. V závěru představíme Salajku jako teologa (2.2.2). Všimneme si souhrnně a přehledně oblastí, kterými se Salajka zabýval, chronologického vývoje jeho díla a přidáme i soupis stěžejních děl dle oborového klíče. Závěrem se pokusíme sestavit soupis hlavních inspirací, které Salajku v průběhu života nejvíce podněcovaly, a jejichž stopy můžeme zachytit nejen v životě, ale i v jeho díle. Pokusíme se tak o nástin duchovního profilu našeho autora.

⁵⁶² Mluvíme o jeho *vědeckém* díle, nikoliv „pouze“ o *teologickém* díle. Nemůžeme totiž opomenout Salajkovu slavistickou činnost, přestože jeho práce na tomto poli nebyla příliš výrazná.

2. 1. Historické doplnění

Jak jsme výše načrtli, specifické historické doplňky, které nyní předložíme, nám umožní poznat Salajku v obecně známých skutečnostech. Tím se dostaneme i na pole zhodnocení autorova života a díla. V prvním bodu přehledněme vztah Salajky k Druhému vatikánskému koncilu a k jeho výsledkům (2.1.1). V bodě druhém bude následovat sonda do dějin české teologie s pohledem zaměřeným na Teologickou komisi při sboru ordinářů ČSR a Salajkovu úlohu v ní (2.1.2). Na závěr (2.1.3) představíme jednu z nejsilnějších Salajkových inspirací, ale i jednu z nejpodnětnějších akcí v české a moravské církvi minulého století. Velehradský unionismus se nejen pro Salajku stal motorem pro jeho teologickou dráhu, ale i pro jeho život, a proto zasluhuje obšírný komentář, zvláště s důrazem k dalším aktivitám námi studovaného autora na poli sjednocení křesťanských církví.

2. 1. 1 Historický doplněk 1: *Salajka a Druhý vatikánský koncil*

Druhého vatikánského koncilu (dále jen koncil) jako nejdůležitější události římskokatolické církve ve 20. století bychom si měli jistě všimnout, zvláště pokud v naší práci předkládáme podrobnější biografii autora, který v době konání koncilu působil na teologické fakultě jako její profesor. Samotné téma recepce koncilu v českém teologickém myšlení je již několika výsledky zmapováno.⁵⁶³ Nám zde půjde o zmapování postoje Antonína Salajky, představitele české domácí „legální“ teologie⁵⁶⁴ ke všeobecnému koncilu, který byl zahájen 11. října 1962 ve Vatikánu.⁵⁶⁵ Nejprve upozorníme na vztah

⁵⁶³ Např. NOVOTNÝ (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století... (zde se s danou problematikou - recepcí koncilu - v pohledu eklesiologickém setkáme, ať už v jakékoliv míře, téměř ve všech studiích); dílčí studie existují také z pohledu historiografie viz HANUŠ Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20. století, Brno: CDK, 2005, 159-193; FIALA Petr, HANUŠ Jiří (edd): Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě, Brno: CDK, 2000; BALÍK, HANUŠ: Katolická církev..., 285-310; přehledně pak z pohledu církevních struktur a osobnosti biskupa Tomáška viz OPATRŇY: Kardinál Tomášek..., passim; z pohledu českého katolického exilu pak zásadně ŽŮREK: Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka..., zvláště 70-91; případně i HALÍK Tomáš: Víra a kultura. Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie, Praha: Zvon ve spolupráci s Křesťanskou akademií v Římě, 1995; částečně i MIZIA Cezary Andrzej: Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny, Opava: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině, 2007, passim. Nehovoříme zde o praktickém naplňování výsledků koncilu v české církvi - viz Plenární sněm české katolické církve - který byl svolán až bezmála čtyřicet let po koncilu a závěrečný dokument byl vydán až v r. 2007 - Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě. Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR, Kostelní Vydří: KNA, 2007; ve slovenském pohledu pak JURKO Jozef: Druhý vatikánský koncil a Slovensko, Bardejov: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 1999.

⁵⁶⁴ Srov. NOVOTNÝ: Teologie ve stínu..., 15-43; OPATRŇY: 170-171; SKOBLÍK Jiří: Večer věnovaný námětu "1000 let české teologie", in: http://ktf.cuni.cz/~skoblík/komentare/index_k.htm (vyhledáno dne 24. 4. 2008).

⁵⁶⁵ Srov. ALBERIGO Giuseppe (diretta da): Storia del Concilio Vaticano II. vol. 1-5, Bologna: Società editrice il Mulino, 1995-2001 (1. zasedání: 11. října – 8. prosince 1962 /vol. 2/; 2. zasedání: 29. září – 4. prosince 1963 /vol. 3/; 3. zasedání: 14. září – 21. listopadu 1964 /vol. 4/; 4. zasedání: 14. září – 8. prosince 1965 /vol. 5/) – k přesným datům přehledně viz KRÁTKÝ Stanislav: Druhý vatikánský koncil a jeho

tehdejší CMBF k právě probíhajícímu koncilu, později předložíme dopad závěrů koncilu, resp. konstituce *Sacrosanctum Concilium* na výuku staroslověnštiny, jejímž vyučujícím a lektorem byl Salajka od padesátých let, a závěrem upozorníme na tzv. „novou definici církve“, kterou Salajka sám vypracoval a zaslal její návrh doktrinální komisi koncilu k jejímu prosazení. Všimneme si zde i několika článků, kde Salajka představuje koncilní nauku. Musíme ovšem upozornit, že samotná teologická analýza Salajkovy recepcce Druhého vatikánského koncilu není předmětem naší práce, ani této naší kapitoly. Okrajově se jistě recepcce dotkneme, ale o podrobnou analýzu Salajkových textů nepůjde.

Vojtěch Novotný hovoří o „zřetelném oživení“ fakulty počínaje rokem 1962, v souvislosti se začínajícím koncilem.⁵⁶⁶ Profesorský sbor se zajímal o dění na koncilu od počátku. Vždyť jedním z teologických poradců na koncilu byl i děkan fakulty prof. J. Merell.⁵⁶⁷ Jedním z důsledků této aktivity profesorského sboru byly i texty v oficiálně povolených katolických periodikách (DP, KN), věnující se dokumentům koncilu. První dvě zasedání koncilu (1962, 1963) byly sborem sledovány s nadějí ve veřejné změny poměrů (např. propuštění biskupů, zvýšení počtu uchazečů). Třetí zasedání (1964) již tolik v litoměřickém profesorském sboru sledováno nebylo. Nicméně jmenováním arcibiskupa Josefa Berana kardinálem a jeho odjezd do Říma, byl čten z pohledu napravování křivd padesátých let. V souvislosti s vynuceným kardinálovým odjezdem, však šlo o poněkud hořkosladké napravování křivd. Zájmu o koncil paralelně odpovídal i zvýšený počet přihlášených posluchačů na CMBF, z nichž mnozí již byli absolventy jiných vysokých škol. Tyto pohyby také vycházely z blížící se atmosféry Pražského jara. Toto poměrně příznivé období pro fakultu bylo citelně znát i v sebevědomí profesorského sboru. Fakulta

poselství, Praha: Vyšehrad 1970, 58; II. vatikánský sněm. Příprava a průběh, Řím: Křesťanská akademie, 1966, 58-69.

⁵⁶⁶ Níže uváděné údaje viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 173-178.

⁵⁶⁷ Dalšími „čechoslováky“ na koncilu byli: kardinál Beran Josef (poslední zasedání), kněz poradce Beneš Josef, kanovníci Čížik Ján, Dočekal Jan, Fillö Emil (Fillo Elemír viz ŽŮREK: Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka..., 33) a Franta Petr, biskupové Lazík Ambróz a Néczey Eduard, kapitulní vikář Oliva Eduard, další biskup Pobožný Robert (druhé zasedání), kapitulní vikář Stehlík Antonín a biskup Tomášek František, Zářecký Štěfán (druhé zasedání), Gros Josef (druhé zasedání), Veselý Antonín (třetí zasedání), Jedlička František, také bývalý biskup z Amarilla Jan. L. Mořkovský, světící biskup z Dubuque Jiří J. Biskup, biskup z Gary Ondřej Grutka, biskup Rusínů východního obřadu Mikuláš Elko, František Žák z Rakouska a snad i Hedvika Škodová za hnutí Za křesťanskou obrodu, a jako odborný poradce Tomáška zřejmě i Bohumil Horáček SJ, nesmíme opomenout také zpravodaje Alexandra Heidlera - srov. [bez autora]: Dobro a pokoj i na této zemi, in: DP XII (1962) 9, 162-163; II. vatikánský sněm..., 58-69, 74, 120-121, 127, 137-138, 140-141, 199, 235-237, 265, 286-289, 329-331 OPATRŇY: Kardinál Tomášek..., 11, 106; ŽŮREK: Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka..., 33-35; nemůžeme opomenout i postavu prof. F. Dvorníka a jeho jmenování poradcem na Druhém vatikánském koncilu v oboru historie a ekumenismus - AMBROS Pavel: Přílohy - František Dvorník (14. 8. 1893 – 4. 11. 1975), in: DVORNÍK: Fotiovo schizma..., 532; jako nekatolický pozorovatel byl na posledním zasedání přítomen také J. L. Hromádka - VANÁČ Martin: Ekumenismus v České republice. Příspěvek ke studiu ekumenických vztahů v České republice na pozadí vztahu státu k církvím v letech 1918-2000 (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2001, 103; ŠPIDLÍK: Čeští jezuité a slovanský Východ..., 246 a pozn. 3; FOŘT Karel: Alexandr Saša Heidler – Otec Kříšťan, in: REINSBERG, SVOBODA: Legio angelica..., 88.

opět navázala kontakty s Vatikánem (prostřednictvím Merella a biskupa Tomáška).⁵⁶⁸ Posvátná kongregace pro semináře a univerzity v roce 1965 požádala o zprávu o stavu kněžské výchovy na našem území československé biskupy a ordináře. Výsledkem těchto pomalých proměn bylo, že obě fakulty (pražská i bratislavská) nebyly exilem ani od českých a slovenských věřících a teologů vnímány jako ty „nekanonicky zřízené“ (negativní pohled padesátých let), ale spíše pohledem „co možná nejrychlejší nápravy“ jejich problematického kanonického uspořádání.

Profesorský sbor v polovině šedesátých let získával na prestiži i u svých křesťanských kolegů jiných vyznání. Byli zváni na ekumenické semináře do Jirchářů v Praze, u jejichž počátků na začátku šedesátých let stál evangelík Josef Lukl Hromádka.⁵⁶⁹ Zde diskutovali řadoví katolíci (Frei, Sokol, Němec, Zvěřina, Mádr, Bouše), i profesori teologické fakulty (Merell, Kotalík, Kubalík – k platformě viz níže).⁵⁷⁰ Fakultní sbor byl v roce 1967 pozván také do Mariánských Lázní na mezinárodní křesťansko – marxistický dialog pod záštitou Paulus-Gessellschaft a Sociologického ústavu Akademie věd. Jednak zde šlo o dialog mezi marxismem a křesťanstvím, a zúčastňovali se jej i ti komunisté, kteří v následujících měsících narazili na odpor ve vlastním táboře – Machovec, Gardavský, Kadlecová.⁵⁷¹ A jednak z pohledu širšího horizontu musíme zmínit, že německá společnost *Paulus-Gessellschaft* byla velmi blízká Karl Rahnerovi⁵⁷² a na podobných marxisticko-

⁵⁶⁸ Tomášek byl jediným československým biskupem, který se účastnil všech čtyřech zasedání a vystoupil k plénu celkem pětkrát. Témata – manželství, rodina a výchova; sociální otázky; a sblížení s pravoslávím. Srov. OPATRŇÝ: Kardinál Tomášek..., 11, 38-42: zde i dva české překlady jeho příspěvků, originál v latině pak in: Acta Synodalia sacrosancti concilii oecumenici vaticani II, vol. III., per. tertia, pars VII, Congregationes generales CXIX-CXXII, Roma: Typis Polyglottis Varicanis, MCMLXXV, 367-369 - Quoad cap. IV schematis De Ecclesia in mundo huius temporis; Acta Synodalia sacrosancti concilii oecumenici vaticani II, vol. IV., per. quarta, pars III, Congregationes generales CXXXVIII-CXLV, Roma: Typis Polyglottis Varicanis, MCMLXXVII, 70-73 - Patrum orationes (de Ecclesia in mundo huius temporis, pars. II); II. vatikánský sněm..., 127, 137-138, 140-141, 173, 282; SKALICKÝ Karel: Radost a naděje, Řím: Křesťanská akademie, 1968, 101, pozn. 13

⁵⁶⁹ K postavě J. L. Hromádky viz OPOČENSKÝ Milan (ed.): ... kdo věří, dívá se dopředu. Z odkazu J. L. Hromádky, Praha: Křesťanská mírová konference a Regionální sdružení KMK v ČSSR, 1989; DOBEŠ Jan: J. L. Hromádka – hlas pravého nebo falešného proroka?, in: MAREK Pavel, HANUŠ Jiří (edd.): Osobnosti v církvi a politice, čeští a slovenští křesťané ve 20. století, Brno: CDK, 2006, 462-474.

⁵⁷⁰ Srov. VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., 103-105; NOVOTNÝ: Teologie ve stínu..., 69-70; stručně OPATRŇÝ: Kardinál Tomášek..., 66-67; BERÁNEK Josef: Jan Sokol. Nebát se a nekrást. Praha: Portál, 2003, 45-56.

⁵⁷¹ K osobě Milana Machovce viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 90-91 a MACHOVEC Milan: Ježíš pro moderního člověka, druhé vydání, Praha: Akropolis, 2003. K osobě Vítězslava Gardavského viz HANUŠ: Malý slovník osobností..., 43 a GARDAVSKÝ Vítězslav: Bůh není zcela mrtev. Úvaha o křesťanském teismu a marxistickém ateismu, Praha: Československý spisovatel, 1967. K osobě socioložky Eriky Kadlecové někdejší vedoucí SÚC (do června 1969) viz např. NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 257 a passim.

⁵⁷² K osobě K. Rahnera viz NEUFELD Karl Heinz: Hugo a Karl Rahnerové, Velehrad: Refugium, 2004 k Pavlovské společnosti viz 349, 359-360 (o Mariánských Lázních), 369-370.

křesťanských shromážděních konaných (nejenom) v Německu se vytvořila tzv. politická teologie pod hlavním myšlenkovým prizmatem Johanna Baptisty Metz.⁵⁷³

Pokročně ve vyjádření vztahu Salajky ke koncilu. Koncilní konstituce *Sacrosanctum Concilium* o posvátné liturgii hovoří v čl. 36, 54, 63 a 101 o prospěšnosti užívání národního jazyka v liturgických úkonech církve.⁵⁷⁴ Výsledný text byl i přes množství proměn schválen při druhém zasedání v roce 1963. Cílem obnovy liturgie byla aktivní a účinná účast laiků na posvátných obřadech.⁵⁷⁵ To se mělo docílit zpřístupněním liturgie i jejího smyslu prostým věřícím. Nejvíce nesrozumitelnou složkou liturgie se pro většinu věřících stala složka jazyková – latina. Z toho pramenily dva tábory – *obhájci latiny* a *obhájci zpřístupnění liturgie věřícím v národním jazyku*. Při rozpravě kardinál Tisserant hovořil o příkladu sv. Cyrila a Metoděje a jejich překladu Písma svatého i římské liturgie do slovanského jazyka.⁵⁷⁶ Panamský arcibiskup McGrath šel ještě dál, když řekl, že národní jazyky se stanou posvátnými tehdy, když budou uvedeny do liturgie. Později se většina Otců na sklonku jednání postavila za využití národního jazyka. Otázkou tak zůstalo, jakým způsobem národní jazyk uvést do mešní liturgie a v jaké míře.

V dubnu 1964 píše - tehdy ještě administrátor farnosti Moravská Hružová - František Tomášek⁵⁷⁷ Salajkovi dopis, kde mu odůvodňuje, proč nepodali návrh na rozšíření užívání staroslověnského jazyka. „...*Žádost o rozšíření starosl. bohosl. na každou neděli a svátek v roce jsme nepodali, neboť bylo odhlasováno v liturg. konstituci mnohem více v duchu cyrilometodějském (rodný jazyk v liturgii). Ovšem to, co bylo dáno Benediktem XV. zůstává a je žádoucí také toho používat. (I jugoslávští biskupové říkali, že zavedou lidový jazyk do mše svaté)*...“.⁵⁷⁸ Na to reaguje Salajka o několik týdnů později, i s reakcí na přijatou konstituci *Sacrosanctum Concilium* a na zavedení národních jazyků do liturgie. „*R. P. L. z O. I. [=Orientálního institutu?] mně sdělil, že měl v rukou k prostudování elaborát V[áši] M[ilosti] k tomuto tématu, který však nebyl předložen na*

⁵⁷³ Srov. GIBELLINI Rosino: Teológia XX. storočia, Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 1999, 231-247; METZ Johann Baptist: Viera v dejinách a spoločnosti. Štúdie k praktickej fundamentálnej teológii, Bratislava: Vydavateľstvo Serafin, 2007; SKALICKÝ Karel: Politická teologie J. B. Metz pod lupou vstřícné kritiky, in: TT 19 (2008) 2, 62-68.

⁵⁷⁴ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (ze dne 4. prosince 1963), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 125-171.

⁵⁷⁵ Niže uvedené údaje viz POLC Jaroslav: Posvátná liturgie, Řím: Křesťanská akademie, 1981, 224-240; k historii zběžně viz RŮCKL Jan: Pius XII. a liturgické reformy, in: SALVE 18 (2008) 3, 99-108.

⁵⁷⁶ Text řeči kard. Tisseranta v plném znění v českém překladu in: POLC: Posvátná liturgie..., 232-233, pozn. 146 – zde i odkaz na originální znění.

⁵⁷⁷ Biskupem apoštolským administrátorem byl jmenován až 18. 2. 1965 viz OPATRŇY: Kardinál Tomášek..., 38, 42.

⁵⁷⁸ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis b. Tomáška Salajkovi ze dne 13. 4. 1964 – k tomu jsou také přiloženy dva diskusní příspěvky na koncilu ke schématu ekumenismu biskupa Tomáška v latině; Podobně soudil i prelát Cinek viz ŠKRÁŠEK: Dělník na cyrilometodějské líše..., 141.

*přísl. místech. I V.M. píše, že bylo odhlasováno v liturg. konst. mnohem více v duchu cm., i P. L. tak píše. Nesdílím tento [=názor?]...*⁵⁷⁹ Z těchto dopisů můžeme poznat, že Salajka zřejmě horoval pro rozšíření staroslověnského jazyka v mešní liturgii. Což pro něho bylo synonymem cyrilometodějskému duchu. Není sice *a priori* proti zavedení národního jazyka do liturgie; šlo mu o zvýšení podílu staroslověnského jazyka na liturgii, což by mělo za následek daleko „hmatatelnější“ zpřístupnění díla sv. Cyrila a Metoděje. Pokud však Tomášek odmítl pronést požadavek o zvýšení podílu staroslověnského jazyka na liturgii s odůvodněním, že konstituce sama svým „otevřením se“ národním jazykům šla více ve šlépějích našich věrozvěstů, nemohl s tím Salajka souhlasit.⁵⁸⁰ Salajka zůstal spíše v zajetí litery cyrilometodějské tradice oproti jejímu duchu.⁵⁸¹ Salajka je zde mnohem více poznat jako lingvista, než dogmatik. Podstata a smysl byzantské misie podle Salajky kořenily v zavedení jazyka a písma, tedy „v dokonalém přijetí Slova“ (úzké doslova literní pojetí byzantské misie). Oproti pohledu na misii ke Slovanům, který podstatu a smysl misie vidí ve zpřístupnění spásy a spasitelných darů novým národům (široké pojetí byzantské misie). V tomto směru také nebude od věci odkázat na Salajkův text z konce února 1969, kdy prosí biskupa Tomáška o sepsání úvodních slov pro jim redigovaný sborník o sv. Cyrilovi, jak jsme se o něm již zmínili výše. Tomáškoví navrhuje kostru úvodu, kde sv. Cyrila a Metoděje vyzdvihuje jako iniciátory slovanské bohoslužby. V tomto smyslu o nich hovoří jako o předchůdcích Druhého vatikánského koncilu, „...který dovolil užívání lidové řeči při bohosl. vůbec...“⁵⁸² Z pohledu předchozích řádků, kdy brojí proti špatnému chápání ducha a smyslu cyrilometodějské mise, je patrný určitý Salajkův myšlenkový vývoj během pěti let.

Jak se tyto koncilní postoje promítly do výuky staroslověnštiny na CMBF? V září 1966 bylo většinou členů fakultní rady odsouhlaseno omezení výuky staroslověnštiny na hodinu týdně. Salajka byl pochopitelně proti. Ve fakultním odůvodnění redukce šlo o dvojí – (1) jednak koncilové zavedení národního jazyka odsunuje využitelnost staroslověnštiny na minimum, a (2) jednak bylo odkázáno na koncilem doporučené zvýšení počtu hodin

⁵⁷⁹ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: Dopis Salajky Tomáškoví ze dne 29. 6. 1964.

⁵⁸⁰ Pro historika Hanuše existují tři charakteristiky řecko-římsko-slovanského kulturně spirituálního celku, které existovaly od doby Cyrila a Metoděje: 1) Vyšší vzdělanost a kultura z Byzance než na tehdejší Západě; 2) Liturgická činnost, která byla srozumitelná lidu (!); 3) Myšlenka ekumenická viz HANUŠ Jiří: Keltská, nebo slovanská spiritualita?, in: Fórum Velehrad I..., 352-361 (356-359).

⁵⁸¹ V tomto smyslu nám nejde o tzv. ducha koncilu viz AMBROS: Svoboda k alternativám..., 51-73; KRÁTKÝ: Druhý vatikánský koncil..., 20; KULISZ Józef: Proměna katolické církve od apologie k dialogu (19. a 20. stol.), in: Fórum Velehrad I..., 198-211; OPATRŇY: Kardinál Tomášek..., 115-116; SKALICKÝ: Radost a naděje..., 18-25, 28-34, 69-71, 203-220; ŠKRÁŠEK: Dělník na cyrilometodějské líše..., 129, 162-166; ŠPIDLÍK Tomáš: Duše poutníka. Tomáš Špidlík v rozhovoru s Janem Paulasem, Kostelní Vydří: KNA, 2004, 73-82; (204, 208).

⁵⁸² CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky Tomáškoví ze dne 27. 2. 1969.

samotné liturgiky, pro níž měla být i zřízena samostatná stolice. Z toho plynula redukce jiných předmětů, vč. církevní slovanštiny.⁵⁸³ Do toho také spadá výše zmíněná snaha bohoslovců o zdobrovolnění výuky staroslověnštiny z června 1968.⁵⁸⁴ Salajka na tyto snahy a redukce reaguje v červnu 1969 dopisem fakultní radě, ze kterého se dozvídáme i formu výuky. Nejprve upozornil, že staroslověnština má již na fakultě i svou stolicí, tedy mohla by mít i asistenta, docenta a profesora. Pouze hodinovou přednášku Salajka považuje za „*nedůstojné a nevyhovující*“. Píše dále, že nešlo pouze o gramatiku, ale o celkové seznámení se s dílem svatého Cyrila a Metoděje, také se staroslověnským písemnictvím a dalšími blízkými otázkami. Odkazuje na svá skripta *Úvod do studia staroslověnského studia* (1967). Předchozí rok údajně probral pouze třetinu látky, z gramatiky pak téměř nic a žádal o dvě hodiny týdně.⁵⁸⁵ S tímto problémem se obrátil dopisem i na biskupa Tomáška, kterého prosil o podporu. Fakultní rada počet hodin staroslověnštiny v říjnu 1969 zvýšila.⁵⁸⁶

Pomyslnou tečku za problematikou vnímání staroslověnštiny udělal biskup Tomášek v roce 1973, kdy píše Salajkovi dopis, kde reaguje na jeho opětovnou snahu prosadit zvýšení „kreditu“ staroslověnského jazyka. Tomášek Salajkovi pomáhá - vpravdě pastýřsky a otcovsky⁵⁸⁷ – vidět problém ve světle koncilu, kde bylo jasně řečeno *ano* živému jazyku v liturgii.⁵⁸⁸ Na obranu bohoslovců – kteří zřejmě přestali mít zájem o tuto řeč – Tomášek píše, „*tak je také třeba chápat postoj dnešních bohoslovců, kteří nikoliv ze své vůle, ale z prostého vývoje současnosti nemají vztah ke staroslověnštině. Určitě nechtějí podceňovat její význam pro vznik naší kulturní i náboženské svébytnosti a pro zavedení národního prvku do římské liturgie. Jejich nezájem o staroslověnštinu není proto možno záporně hodnotit, neboť jsou generací, již jde o to, jak nejlépe oslovit dnešního člověka. A to je možné jen srozumitelným způsobem.*“⁵⁸⁹

⁵⁸³ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 177-178, 187; SKTF, složka Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 19. 9. 1966.

⁵⁸⁴ Srov. NOVOTNÝ: *Katolická teologická fakulta 1939-1990...*, 206.

⁵⁸⁵ Srov. SKTF, fond Personalía: sl. Antonín Salajka – 3x: Návrh pro fakultní radu CMBF, ze dne 16. 6. 1969.

⁵⁸⁶ Srov. SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání: zápis ze dne 25. 6. a 2. 10. 1969.

⁵⁸⁷ K této jeho významné charakteristice pastýře viz OPATRŇÝ: *Kardinál Tomášek...*, 48-49.

⁵⁸⁸ Pro biskupa Tomáška byla navýsost důležitá všeobecná „srozumitelnost“ liturgie viz OPATRŇÝ: *Kardinál Tomášek...*, 60.

⁵⁸⁹ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis biskupa Tomáška Salajkovi ze dne 15. 1. 1973; Zde musíme konstatovat, že doc. Aleš Opatrný opomíjí vztah mezi Tomáškem a Salajkou viz OPATRŇÝ: *Kardinál Tomášek...*, passim.

S tím souvisí otázka, do jaké míry Salajka chápal, vnímal a uskutečňoval liturgické reformy. Jistou odpověď jsme nenalezli. Pouze z jednoho dopisu, kde vzpomíná na zavedení změn v Moravské Nové Vsi plyne, že s tímto liturgickým vývojem souhlasil.⁵⁹⁰

Vrátíme-li se zpět do koncilového období, musíme upozornit na další rozměr vztahu Salajky a zatím posledního koncilu. Totiž Salajkův návrh ke schématu *De Ecclesia*, kdy z ekumenického promýšlení a s důrazem ke vztahu k východním církvím navrhl vlastní „novou definici Církve“ s důrazem na projasnění poměru mezi papežem a pravoslavnými patriarchy.⁵⁹¹ „*Jako absolvent Vých. úst. v Římě se zabývám už léta otázkami sjednocení křesťanů a sestavil jsem návrh nové definice Církve Kristovy, která by mohla být též jednou cestou k bližšímu sblížení a jednotě křesťanů. Tento svůj návrh jsem též poslal posv. Kongregaci Or. u J. Em. kard. Beovi, na jehož přednášky jsem chodil do Bibl. ústavu a též jsem návrh poslal nřdp. Dr. Tomáškoví.*“⁵⁹² Salajka svůj návrh nepředložil koncilu prostřednictvím Tomáška,⁵⁹³ ale adresoval jej kardinálu Beovi (1881-1968),⁵⁹⁴ svému bývalému učiteli a tehdy předsedovi Sekretariátu pro jednotu církve,⁵⁹⁵

⁵⁹⁰ „Pan děkan Kubíček byl liturgista. A bylo to období II. vat. koncilu. Začal mnohé uskutečňovat. Zřejmě narazil na určitý odpor u věřících. Bylo to odstranění girland od oltářů, potom mřížky před presbytářem, oltářů od hlavního oltáře, zavedení oltáře k lidu atd. Já osobně jsem s těmito reformami souhlasil a když také mně si leckdo za mého pobytu v Mor. N. Vsi stěžoval, snažil jsem se to vždy vysvětlit.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: opis dopisu Salajky plukovníku K. Zhánělovi ze dne 17. 6. 1970; Podobné svědectví v dopise do Mor. N. Vsi ze dne 31. 8. 1969 viz CDČT, fond AS III – Osobní dokumenty, kt. 1, sl. Rodinné a osobní: K úmrtí p. děkana Jos. Kubíčka v Mor. N. Vsi; Děkan Josef Kubíček byl místopředsedou diecézní liturgické komise viz [Kompilace]: Doba dvou světových válek, in: http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009); HANUŠ Jiří: Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. století, Brno: CDK, 2002, 70-92 (rozhovor s F. Kunetkou).

⁵⁹¹ „Praktický a podle mého názoru nejobtížnější »crux« spočívá v tom, jak upravit poměr řím. papeže (když jeho prvenství pravomocí je pro nás definováno jako článek víry) k všem pravosl. patriarchům, kteří toto jeho prvenství neuznávají a mají na strukturální podstatu Církve jiný názor. Mám tu na mysli budoucí sjednocenou církev. V čem a jak musí katol. církev tady vyjíti vstříc pravosl. světu, aby se došlo k žádanému cíli? Z tohoto hlediska jsem i koncipoval svůj pokus o novou definici Církve, aby v ní bylo zdůrazněno, že Kristus jest její Hlavou.“ dopis Salajky Tomáškoví ze dne 29. 6. 1964, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem.

⁵⁹² CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis b. Neczeyovi ze dne 14. 3. 1964.

⁵⁹³ Ten se nezapojoval do debat o teologii církve a biskupské kolegiality. Důvodem byla převážně komunisty zapříčiněná izolace od světové předkoncilní teologické atmosféry viz OPATRŇY: Kardinál Tomášek..., 40.

⁵⁹⁴ O postavě kard. Bey viz SCHMIDT Stepjan: Augustin Bea. The Cardinal of Unity, New York: NY City Press, 1992; BBKL I, 434-437; Bea byl profesorem Jana Merella viz KUNŠTÁT: Teologická fakulta 1918-1939..., 61-67 (65). Salajka chodil na přednášky A. Bey do Papežského biblického ústavu, když studoval v Římě viz CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis b. Neczeyovi ze dne 14. 3. 1964.

⁵⁹⁵ Sekretariát založil papež Jan XXIII. listem *Superno Dei nutu* ze dne 5. 7. 1960 (AAS LII /1960/ 433-437) a prvním předsedou byl kard. Augustin Bea. V roce 1966 se Sekretariát stal podle apoštolské konstituce *Regimini Ecclesiae universae* z 15. 8. 1967 (AAS LIX /1967/ 885-928) vyhlášenou papežem Pavlem VI. stálým úřadem kurie. V roce 1988 pak papež Jan Pavel II. povýšil Sekretariát na Papežskou radu pro jednotu křesťanů apoštolskou konstitucí *Pastor Bonus* ze dne 28. 6. 1988 (AAS LXXX /1988/ 841-912). Předsedy Sekretariátu a později Papežské rady byli – Augustin Bea (1960-1968), Johannes Willebrands (1969-1988), Edward I. Cassidy (1989-2001) a Walter Kasper (2001-dodnes) viz VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., 26-29; SKALICKÝ Karel: Ekumenismus na Druhém vatikánském koncilu, Kostelní Vydrh:

aby je dále předal Komisi pro věci dogmatické.⁵⁹⁶ V tomto dopise z prosince 1962 Salajka odkazuje na pro dnešek již nedostatečnou (protože příliš vnějškově založenou) tridentskou a potridentskou koncepci církve Roberta Bellarmina.⁵⁹⁷ Následně pak představuje vlastní definici církve v delší⁵⁹⁸ a kratších verzích.⁵⁹⁹ Sám upozornil, že definici předložil už ve své nevydané práci *Církev Kristova* v r. 1949.⁶⁰⁰

Zde také stojí za zmínku, že jedním z kořenů Salajkovy definice byla snaha po sjednocení církví. V této souvislosti je zajímavé, že o schématu *De oecumenismo* uvažoval jako o doplňku, závěru či prodloužené části schématu *De Ecclesia*.⁶⁰¹ Ekumenický problém podřídil nauce o církvi. Od třetího koncilního jednání očekával nové zpracování starého manuálu *De Ecclesia*, kde bude zahrnuta i ekumenická problematika. Pouhé

KNA, 1997, 36-37; KUBALÍK Josef: Aby všichni jedno byli. Ekumenická teologie, Praha-Litoměřice: CMBF, s.d., 56-64.

⁵⁹⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: latinsky psaný dopis kardinálu A. Beovi předsedovi Sekretariátu pro jednotu Církve do Říma ze dne 7. 12. 1962 ohledně ekleziologie (představení se a svého díla, návrh ohledně ekumenicky pojaté definice církve) s přáním předání jeho návrhu Komisi pro věci dogmatické na 2. vatikánském sněmu.

⁵⁹⁷ „Definitio Ecclesiae enim s. Roberti Bellarmini, quae adhuc in manualibus theologicis necnon in catechismis continetur, contra protestantes exarata, externam solum Ecclesiae formam respiciebat internamque negligebat et sic hodie insufficiens et unilateralis evadit.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis Salajky kardinálu A. Beovi do Říma ze dne 7. 12. 1962; k osobě a ekleziologii Bellarmina viz MONDIN Battista: La Chiesa primizia del Regno. Trattato di ecclesiologia, 2a edizione – prima ristampa, Bologna: Edizioni Dehoniane, 1992, 117-119; BRODRICK James: Robert Bellarmino. Kardinál a inkvizice, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.

⁵⁹⁸ „Ecclesia Catholica est: 1. quoad partem externam: a Jesu Christo fundata societas visibilis et iuridica omnium christianorum qui: a) unam veram fidei doctrinam profitentur, b) eadem sacramenta accipiunt et c) sacrae hierarchiae episcopali sub Romano Pontifice et beati Petri successore et visibili supremo capite subiciuntur, simulque 2. quoad partem internam: societas substantialiter supernaturalis, corpus mysticum efformans, cuius Caput invisibile Christus per gratiam Spiritus Sancti: a) omnia membra eius coadunat, sanctificat atque b) ad consortium divinae vitae SS. Trinitatis elevat et ita ad plenitudinem vitae aeternae ducit.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis Salajky kardinálu A. Beovi do Říma ze dne 7. 12. 1962.

⁵⁹⁹ „Brevis Ecclesiae definitio duplex esse potest: Ecclesia Catholica est: societas visibilis omnium christianorum qui unam fidem profitentur, eadem sacramenta accipiunt et Romano Pontifici ut suo capite visibili subiecti, simul corpus mysticum efformant, cuius Caput invisibile Christus omnia eius membra coadunat et per gratiam Spiritus Sancti ea sanctificat elevatque ad consortium vitae divinae SS. Trinitatis.“ a nebo: „Ecclesia Catholica est: corpus mysticum, cuius Caput invisibile Christus per gratiam Spiritus Sancti coadunat sanctificatque omnia eius membra, quae unam fidem profitentur, eadem sacramenta accipiunt et Romano Pontifici ut capite visibili subiecti unam visibilem societatem efformant.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis Salajky kardinálu A. Beovi do Říma ze dne 7. 12. 1962.

⁶⁰⁰ „In hoc opere praesertim doctrina orientalium separatorum necnon protestantium respicitur. In secunda parte tractatus de Ecclesiae constitutione sub respectu dogmatico, de Ecclesia ut corpore Christi mystico sermo est, denique nova Ecclesiae catholicae definitio proponitur.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis Salajky kardinálu A. Beovi do Říma ze dne 7. 12. 1962.

⁶⁰¹ „Protože schéma »O Církvi« bude zajisté nadále projednáváno, snad by se mohl při tom nějak uplatnit můj zasláný návrh nové definice Církve. Nevím, co všechno obsahuje dotyčné schéma, ani nevím, zdali schéma „O ekumenismu“ je již projednáno. Již posledně jsem napsal, že obě schémata jsou velmi důležité s hlediska připravovaného sblížení a jednoty křesťanů. Schéma „O ekumenismu“ možno pokládat za doplněk nebo za uzávěry ze schématu „O Církvi“, proto musí býti mezi nimi soulad. Je ovšem možné, že ve schématu „O ekumenismu“ budou naznačeny jen hlavní zásady a linie. Doufám, že na 3. části zasedání II. Vat. konc. budou obě schémata schválena a že po jejich publikaci je nějak obdržím. Schéma „O Církvi“ bude též směrodatné pro zpracování traktátu *De Ecclesia* a jistě zavádá podnět k četným theologickým pracem.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky Tomáškově ze dne 7. 9. 1964.

shrnutí dosavadního byla představa velmi rozšířena i v přípravných textech koncilu a s určitou mírou zjednodušení můžeme říci, že taková byla i hlavní očekávání.⁶⁰² Předlohu *O ekumenismu* uváděl arcibiskup Martin z Rouen, který zdůraznil, že se nejedná o teologický manuál, ani o traktát kanonického práva či dějepisný výklad. Předloha chtěla být pastorálním dokumentem ku pomoci katolíkům lépe pochopit podstatu, základní duchovní postoj a prozřetelnostní důležitost ekumenického hnutí.⁶⁰³ Nauka o církvi v závěrečných textech koncilu je přítomna v několika konstitucích a dekretech (viz LG, GS, UR, OE),⁶⁰⁴ a nehraje zde roli pouze staronového manuálu. Salajka tedy vnímal ekumenický problém v souvislosti s eklesiologií, lépe řečeno s církevním sebepojetím. Ovšem promýšlel dané souvislosti ve starých formách (manuál), nežli v nových.

V Salajkově učebnici katolické věrouky (*Ve světle víry*),⁶⁰⁵ kterou sepsal v průběhu 2. svět. války, předložil definici církve a zdůraznil zde její vnitřní a vnější stránku. Porovnáme-li ji z definicí poslanou kardinálu Beovi do Říma, můžeme říci, že koncept definice se zrodil už za druhé světové války.⁶⁰⁶ Vnější stránka je „*Ježíšem Kristem založená, viditelná, nábožensko-kultová společnost všech pravověřících křesťanů, kteří vyznávají jedno učení Kristovo, modlí se, účastní oběti mše sv. a přijímají tytéž svaté svátosti, a podřízeni jsou zákonitým biskupům, uznávají římského papeže, jakožto náměstka Kristova, za nejvyšší viditelnou hlavu Církve.*“ Ta vnitřní stránka církve je pak ono „*Duchovní (mystické) tělo Kristovo, jehož neviditelnou hlavou jest Kristus, který spojuje a sjednocuje všechny její údy a skrze Ducha svatého pokračuje ve svém vykupitelském díle, pozdvihuje jednotlivé údy skrze milost posvěcující k účasti na*

⁶⁰² Srov. OPATRŇY: Kardinál Tomášek..., 25-26.

⁶⁰³ Srov. SKALICKÝ: Ekumenismus na Druhém vatikánském koncilu..., 78.

⁶⁰⁴ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium* (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 29-100; DRUHÝ Vatikánský koncil: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 173-266; DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 433-458; DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o katolických východních církvích *Orientalium Ecclesiarum* (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 415-432.

⁶⁰⁵ Srov. SALAJKA Antonín: *Ve světle víry*. Katolická věrouka, Olomouc: Velehrad nakladatelství dobré knihy, 1945.

⁶⁰⁶ „První Salajkovy texty věnované eklesiologii byly napsány za druhé světové války, v době, kdy působil jako středoškolský profesor náboženství. Přípravoval tehdy – a v časopiseckých studiích opakovaně ohlašoval – spis *Církev Kristova: Apologeticko-dogmatické pojednání*. K jeho vydání však nedošlo a autorova koncepce je proto obsažena toliko v textech, které měly poskytnout poučení o celé katolické věrouce – v učebnici pro střední školy a v přehledu určeném pro všechny věřící křesťany...“ NOVOTNÝ: Česká katolická eklesiologie na počátku..., 35.

*nadpřirozeném životě Božím, a tak je připravuje a vede k dosažení spásy a k plnosti života věčného.*⁶⁰⁷

K tomu ještě můžeme dodat: Salajkou navrhovaná „definice církve“ z roku 1962, je reminiscencí na jeho eklesiologické články z posledních více jak pětadvaceti let,⁶⁰⁸ kdy definuje církev z pohledu Pavlovy nauky o mystickém těle Kristově, respektive z pohledu Krista jako samotné hlavy Církve.⁶⁰⁹ Můžeme vnímat několik inspirací: encykliky papeže Pia XII. *Mystici Corporis* z r. 1943,⁶¹⁰ později encykliku Pavla VI. *Ecclesiam Suam* z r. 1964,⁶¹¹ mohutné meziválečné hnutí, které bylo jistou renesancí eklesiologického modelu církve jako mystického těla Kristova.⁶¹² Nemůžeme také opomenout jasný odkaz na Bellarminovo myšlení, ke kterému se původně Salajka staví odmítavě (*hodie insufficiens et unilateralis evadit*), ovšem samotná definice je té Bellarminově velmi blízká.⁶¹³ Vedle toho

⁶⁰⁷ Obě citace viz SALAJKA: Ve světle víry..., 154; ve druhém rozšířeném vydání svou definici obměnil minimálně viz SALAJKA Antonín: Ve světle víry. Katolická věrouka, druhé rozšířené vydání, Olomouc: Velehrad nakladatelství dobré knihy, 1948, 194.

⁶⁰⁸ Srov. SALAJKA Antonín: Semináře sjednocené východní církve, in: ACM roč. XXVII (1935) 345-347, 385-388; IDEM: Hlavní principy a známky pravoslavné církve, in: ČKD (1937) 432-435; IDEM: Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví, in: ČKD (1938) 150-154; IDEM: Dva příspěvky k otázce církevního sjednocení, in: ACM XXXI (1940) 12, 345-348; [iniciála „as“]: Založení církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 18-19; [iniciála „as“]: Poslání církve ve světle Nového zákona, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 47-48; [iniciála „as“]: Vývoj církve v apoštolské a poapoštolské době, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 48-49; [iniciála „as“]: Křesťanství jakožto náboženství zjevené, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 77-79; [iniciála „as“]: Křesťanství jakožto absolutní náboženství, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 79-81; [iniciála „as“]: Dějinné prostředí církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 110-111; SALAJKA Antonín: Cesty k církevní jednotě, in: ACM roč. XXXII (1941) č. 2 a 4, 42-45, 112-116; IDEM: Trojí cesta v pojednání o Církvi, in: ČKD (1941) 94-95; IDEM: Pojem (definice) církve u východních odloučených theologů, in: ČKD (1941) 281-288; IDEM: O známkách Církve Kristovy, 1-20, in: ČKD (1943) 80-84; IDEM: Nauka theologů o církvi jako mystickém těle Kristově, in: ČKD (1944) 1-13; IDEM: Encyklika papeže Pia XII. o Církvi – mystickém těle Kristově, in: ČKD (1944) 193-209; IDEM: Věřoučné rozdíly mezi odloučeným křesťanským Východem a katolickou Církví v dějinném vývoji a dnes, in: ACM roč. XXXIII (1946) č.11, 380-383; IDEM: Jedna církev nebo tři větve jedné Církve?, in: ACM roč. XXXIV (1947) č. 5-6 a 7-8, 188-191, 240-244; IDEM: Autokefalie ruské pravoslavné církve, in: ČKD (1949) 1-11; IDEM: Apologetické a dogmatické pojednání o Církvi Kristově, in: DP (1952) 87-90; IDEM: Správný pohled na Církev, in: DP 8 (1958) 22-23; IDEM: Nauka o Církvi jako mystickém těle Kristově, in: DP 8 (1958) 49; IDEM: Na prahu atomového věku, in: DP 8 (1958) 121-122; IDEM: Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“, in: DP 8 (1958) 66-68, 84-85, 107-109, 124-125, 143-144; IDEM: Pojetí Církve v synoptických evangeliích a u sv. Jana, in: DP 10 (1960) 25-26; IDEM: Kristus je hlavou Církve, in: DP 10 (1960) 49-51; IDEM: Kristus je hlavou duchovního těla Církve, in: DP 10 (1960) 66-67, 87-89; IDEM: Duch svatý jest duše Církve, in: DP 10 (1960) 108-110; IDEM: Mystické tělo Kristovo a hierarchická organizace Církve, in: DP 10 (1960) 127-128; IDEM: Mystické tělo Kristovo a monarchistické zřízení Církve, in: DP 10 (1960) 148-149, 166-167.

⁶⁰⁹ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky Tomáškově ze dne 7. 9. 1964; SALAJKA Antonín: Kristus jako Hlava Církve, in: DP 10 (1960) č. 3, 49-51; k eklesiologii Antonína Salajky připomínáme: NOVOTNÝ: Česká katolická eklesiologie na počátku..., 9-46 (34-38).

⁶¹⁰ DSH 3800-3822: Encyklika *Mystici corporis*, ze dne 29. června 1943 (AAS 35 (1943) 200-243).

⁶¹¹ EE 7 (713-830): Encyklika *Ecclesiam suam*, ze dne 6. srpna 1964 (AAS 35 (1943) 200-243)

⁶¹² K meziválečné a poválečné eklesiologii viz NAPIWODZKI Piotr: *Mystici Corporis Christi* a spor o pojetí církve, in: SALVE 18 (2008) 3, 65-74 (66); POSPÍŠIL Josef: *Co jest Církev?*, Brno: Občanská tiskárna, 1925; LIPPERT Peter: *Kristova Církev*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1947; BRAITO Silvestr M.: *Církev. Studie apologeticko-dogmatická*, Olomouc: Edice Krystal, 1946; SCHMAUS Michael: *Církev, tretie vydanie*, Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1983; MERSCH Émile: *Teologie úplného společenství*, s.l., s.n., s.d..

⁶¹³ „Nostra autem sententia est, Ecclesiam unam tantum esse, non duas, et illam unam et veram esse coetum hominum ejusdem christianae fidei professione, et eorundem sacramentorum communionem colligatum, sub

stojí za připomenutí, že i na velehradských unijních sjezdech (1922, 1936) se téma církve, jako mystického těla Krista z pohledu východní teologie hlouběji promýšlelo.⁶¹⁴

Shrme-li nyní Salajkův pokus o definici Církve: pokusil se překonat ekumenické napětí zdůrazněním Krista, jako Hlavy církve. Upřednostňuje model církve jako mystického těla Kristova a opomíjí formu společenství, Božího lidu, církev jako svátost, všeobecné kněžství věřících. Tím nechceme Salajku anachronicky posuzovat či odsuzovat, spíše tím chceme naznačit, v jakém spektru zastánců nauky o Církvi před vatikánským koncilem i při něm byl.⁶¹⁵ S možná až přílišným zjednodušením můžeme říci, že právě oním hierarchickým modelem (Kristus jako **neviditelná hlava** mystického těla Kristova a papež jako **viditelná hlava** nábožensko-kultové společnosti, jež byla založena Ježíšem Kristem jako viditelná a je společností všech pravověřících křesťanů) pokračuje v přílišném zdůraznění vertikálního rozměru⁶¹⁶ (ve smyslu vyhoceného západního *christomonismu*) na úkor chybějícího pneumatologického rozměru církve (tolik čitelná ve východním vnímání církve).⁶¹⁷ Upřednostňuje tak spíše institucionální rozměr církve oproti charismatickému.⁶¹⁸ Kriticky poznamenejme, že takový byl – a v jistém smyslu i nadále je – stav a důraz západní teologie potažmo eklesiologie.⁶¹⁹ Nutno přiznat, že Salajka dal Duchu svatému ve svých tezích poměrně značný prostor, i když v mezích tehdejšího západního myšlení.⁶²⁰

regimine legitimorum pastorum, ac praecipue unius Christi in terris vicarii romani pontificis... Tres enim sunt partes hujus definitionis. Professio verae fidei, sacramentorum communio, et subjectio ad legitimum pastorem romanum pontificem...“ BELLARMINO Roberto: De Conciliis et Ecclesia, in: ROBERTI CARDINALIS BELLARMINI: Opera Omnia. De Controversiis, Tomus Secundum, Neapoli 1837, 5-140 (75); MONDIN Battista: La Chiesa primizia del Regno. Trattato di ecclesiologia, 2a edizione – prima ristampa, Bologna: Edizioni Dehoniane, 1992, 118.

⁶¹⁴ Srov. ACV; SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 22-23, 37.

⁶¹⁵ Srov. NAPIWODZKI: Mystici Corporis Christi..., 65-74.

⁶¹⁶ Podobně zařazuje typ Kubalíkovi eklesiologii doc. Skoblík – SKOBLÍK: Česká eklesiologie..., 65.

⁶¹⁷ Srov. MEYENDORFF John: Byzantine Theology. Historical trends and doctrinal trends, New York: Fordham University Press, 1983, 79-90, 212-223; BUGEL Walerian: Ekleziologie Užhorodské unie a jejích dědiců na pozadí doby, Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 220; [bez autora]: Theologia dogmatica comparata. De Ecclesia et de Romano Pontifice, Roma: PIO, s.d.; ALBERIGO Giuseppe: Stručné dějiny II. vatikánského koncilu, Brno: Barrister & Principal, 2008, 87-120; KRIVOCHÉINE Basile: Duch Svátý v životě křesťana podle učení svatého Symeona Nového Theologa, in: OrthRev 3 (1999) 124-141; ZIZIOULAS John D.: Being as communion. Studies in Personhood and the Church, Crestwood: St. Vladimir's Seminary Press, 1997; EVDOKIMOV Pavel: Pravoslavná eklesiologie, in: PTS VI (1979) 19-55; LOSSKÝ Vladimír: Dva aspekty v církvi, in: PTS XV. (1989) 49-67; CHOMJAKOV Alexej S.: Jedna církev, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2006, 41-74; BULGAKOV: Nevěsta Beránkova..., 294-360.

⁶¹⁸ Srov. FISICHELLA Rino: Keď viera myslí, Trnava: Dobrá kniha, 1999, 107-108; RAHNER Karl: Dynamický prvek v církvi, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.

⁶¹⁹ Srov. POSPÍŠIL Ctirad Václav: Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie, Praha - Kostelní Vydří: Krystal OP - KNA, 2007, 32, 53-57, 61-66, 372-373, 417-418, 427-507, 529-537; BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 220; CONGAR Yves: Za církev sloužící a chudou, Kostelní Vydří: KNA, 1995; LOSSKY Vladimír: Vykoupení a zbožštění, in: OrthRev 1 (1997)1, 43-53 (49-50); MEYENDORFF John: Apoštol Petr a jeho nástupnictví v byzantské teologii, in: OrthRev 2 (1998) 133-151.

⁶²⁰ „...[dogmatické pojednání ukazuje a objasňuje]...kterak Duch Svátý jako duše Církve v ní a skrze ni působí...“ SALAJKA: Správný pohled na Církev..., 23; „Tento vnitřní prvek Církve, obdobně jako u lidského těla, se nazývá *duší* těla Kristova, t.j. Církve. Zdrojem všeho nadpřirozeného života Církve jest *Duch Svátý*,

Salajka v závěru života svou definici doplňuje – ne ve smyslu jiné formulace, ale ve smyslu širšího významu – o ekumenický význam nauky o kolegiální biskupů s papežem (v souvislosti s LG a ChD). Pod vnější stránkou církve (hlava – papež) chápe i kolegiální biskupů s papežem, čímž *de facto* do své definice zavádí i rozměr horizontální (kolegiální), který je pevně spojen s rozměrem vertikálním (papežství). Tím ji směřuje více vstříc pravoslavným, protestantům a anglikánům.⁶²¹

Zbývá ještě dodat, jaký ohlas měla tato definice. Jednak jsme nenašli odpověď z Říma na Salajkův dopis a jednak jsme nenalezli v přípravných koncilních textech ani nikde jinde odkaz na Salajku. Jeho definice tak upadla v zapomnění. „*Pokud je mně známo tato věc se ve schématu o Církvi nevyskytla. Jde však podle mého názoru o věc dosti důležitou a nemíním ji pustit ze zřetele.*“⁶²²

Nyní pokročíme dál a zběžně popíšeme literární činnost po koncilu, kde Salajka reaguje na koncilová prohlášení, jednotlivá témata či koncilní nauku. Již v roce 1963 píše článek do časopisu DP s názvem *Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu.*⁶²³ Napsal ho v době příprav na druhé zasedání a reaguje v něm na první zasedání. Obsahem je ekumenicky promyšlená otázka o hierarchii v církvi, o jednotě a obecnosti církve a o projednávaném koncilním tématu *Ut omnes unum sint*. Předkládá rozdílná pojetí návaznosti na Kristem založenou jednu a jedinou církev katolickou (*Catholica*). Vidí jasnou pozici římských katolíků, kteří nemohou zasednout jako rovní s rovnými za jeden stůl s nekatolickými církvemi. V souvislosti s problematikou vlastních rozdílných pojetí základních pravd nauky o církvi v různých církvích a církevních společenstvích opět připomíná svou definici církve, kterou přislíbujíc otisknout v blízké budoucnosti.⁶²⁴

jehož poměr k duchovnímu tělu Církve je týž, jako poměr duše k tělu lidskému. a) Duše lidská je podstatnou formou těla. Podobně jest Duch Svatý v Církvi...[citace z 1 Kor 3, 16]. Duch svatý uvádí členy Církve do řádu nadpřirozeného života, je s Církví co nejtěsněji spojen, je její podstatnou formou...[citace z Ef 1, 13]. b) Od duše pochází veškeren život: vegetativní, smyslový a rozumový. Podobně přichází od Ducha Svatého každé nadpřirozené hnutí...[citace z 1 Kor 12, 3]. Plody Ducha Svatého jsou mnohé: láska, radost, pokoj atd... c) Duše sice oživuje celé tělo a všechny jeho údy, zvláště však jeho hlavu. Podobně i Duch Svatý zcela zvláštním způsobem přebývá v Kristu, jakožto hlavě duchovního těla Církve. Vtělení Syna Božího a plnost milosti, která v Kristu přebývá, je dílem Ducha Svatého (Sk 10, 38). Skrze Krista přechází týž Duch Svatý do celého těla Církve, jest příčinou našeho znovuzrození, odpuštění hříchů, sjednocuje členy Církve. Že Duch Svatý je duší těla Církve, objasnil sv. Augustin [odkaz na Sermo 268, 2], podobně sv. Tomáš Akv. [odkaz na S.Th. III, 8, 1, ad 3] i papež Lev XIII v encyklice »Divinum illud«: SALAJKA: Ve světle víry..., 149-150.

⁶²¹ Srov. SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 44-45.

⁶²² CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis b. Neczeyovi ze dne 14. 3. 1964,

⁶²³ Srov. SALAJKA Antonín: Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu, in: DP XIII (1963) 4, 64-65.

⁶²⁴ „Odtud také vidíme, proč nejdůležitější praktickou i teoretickou překážkou na cestě ke sblížení a jednotě církevní jest prvenství (primát) pravomoci římského papeže a jeho neomylnost ve věcech víry a mravů, zamítané svorně pravoslavným i protestantsko-anglikánským světem. Jde tu v podstatě o ústavu Církve Kristovy a o poměr církevní hierarchie ke Kristu Pánu jakožto Zakladateli Církve a její neviditelné Hlavě. Domnívám se, že v této složité otázce by bylo velmi prospěšné zamyslet se nad definicí Církve Kristovy, jak si dovolím někdy v budoucnu v DP blíže objasnit.“ SALAJKA: Čemu nás učí..., 64-65.

Můžeme zde vidět právnícké pojetí koncilu s otázkami ohledně jednotlivých pravomocí. Je zde tak zdůrazněno hierarchické vnímání koncilu s předsedajícím, který vlastní dar neomylnosti. Vedle toho je pouze vzato na vědomí, že ekumenický koncil, jako celek ve spojitosti s papežem, by měl mít také tentýž dar neomylnosti. Salajka jakoby čekal od koncilu takové potvrzení daru neomylnosti formou nových dogmat, jakožto definitivních pravd víry.⁶²⁵

Začátkem roku 1969 přispěl Salajka do časopisu VIA článkem, kde reflektuje ekumenické hledisko ve druhé kapitole konstituce LG.⁶²⁶ Vystihněme několik momentů: V úvodu velmi otevřeně hovoří o předkoncilním kvasu v církvi, který - zpočátku málo vytríbený – později vyvrcholil v jeho přijetí na koncilu. Odkazuje na biblické a liturgické hnutí, na různá eklesiologická bádání, ale i ekumenická hnutí. Zdůrazňuje také velkou návaznost a provázanost jednotlivých koncilních dokumentů. Východisko vidí v DV, z něhož vyrůstá LG, která se dále rozrůstá v SC, UR, OE, ChD a PO.⁶²⁷ Také zdůrazňuje komplementárnost pojetí církve jako *mystického těla Kristova* – s jejím eschatologickým akcentem - a jako *Božího lidu* – s jeho vezdejší, a proto nedefinitivním, a proto prozatímním akcentem. Několikrát se tu také zmiňuje o všeobecnosti Církve spjaté s eklesiologií soustředných kruhů a dodává: „*Nové je, že v konstituci je Církev myšlena federalisticky: sestává z částečných církví s různými tradicemi na Východě a na Západě, přičemž prvenství Petrova stolce zůstává zachováno, neboť má v celém svazku lásky přednost. Tak prospívá mnohost jednotě.*“ Vůbec onen termín jednota v rozličnosti (mnohosti) a rozličnost v jednotě je zde citována dvakrát. Podruhé ve smyslu církve jako Božího lidu a zároveň hierarchické instituce.⁶²⁸ Vedle toho si ještě všiml různých vztahů přináležení ke Kristu – *in voto, vírou, láskou, Písmem svatým, křtem, dalšími svátostmi, eucharistií, úctou k Panně Marii*. Salajka končí velmi podnětně, a to rozměrem

⁶²⁵ Srov. SALAJKA: Čemu nás učí..., 64.

⁶²⁶ Srov. SALAJKA Antonín: Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O církvi, in: Via II (1969) 1, 8-10.

⁶²⁷ „Dogmatická konstituce o Církvi, která předpokládá Dogmatickou konstituci o božském zjevení, je východiskem a základem Konstituce o posv. liturgii, Dekretu o ekumenismu, Dekretu o katolických východních církvích, Dekretu o pastorační úloze biskupů, Dekretu o službě a životě kněží aj. Proto teologické výklady Dekretu o ekumenismu je nutno chápat ve světle Dogmatická konstituce o Církvi.“ tamtéž 8; DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum* (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 101-123; DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (ze dne 4. prosince 1963), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 125-171; DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (ze dne 28. října 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 267-297; DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 299-337.

⁶²⁸ „Napřed musíme mít na zřeteli lid Boží ve svém celku a mluvit o tom, co vytváří vnitřní život Církve a teprve potom mluvit o biskupech a kněžích. Církev se tak projevuje jako jednota v mnohosti.“ SALAJKA: Ekumenické hledisko..., 8.

společnosti: „Důležité je, že také na tomto místě se uznává, že křesťané ne jako jednotlivci jsou na cestě k Bohu, nýbrž jako duchovní, církevní společenství, a to je právě základní princip ekumenického hnutí.“⁶²⁹ Závěrem souhlasně s Yvesem Congarem⁶³⁰ hovoří o nutnosti komplementárního přístupu k tajemství církve v jeho dvou polohách - *Boží lid* a *Tělo Kristovo*. Když dokonce připouští, že pro ekumenismus je důležitá zvláště poloha první.⁶³¹

Krátce upozorníme na příspěvek do sborníku k miléniu pražského biskupství.⁶³² Sem Salajka přispěl studií *Episkopát z teologického hlediska* (s. 161-184). Téma rozdělil do třech částí – svátostný charakter episkopátu, episkopát dle Prvního vatikánského koncilu a episkopát dle Druhého vatikánského koncilu. Po zdůraznění komplementárnosti obou koncilů ve věci definování primátu a kolegiality, si v závěru posteskl na potřebu nového definování církve.⁶³³ Oceňuje přínos Druhého vatikánského koncilu v záležitosti vyrovnání jednostrannosti vyšlé z předčasně ukončeného Prvního vatikánského koncilu,⁶³⁴ přesto prosazuje nové definování církve jako celku (vnitřně i vnějšně). Zmiňme velmi zajímavé autory (Afanasjev, Betti, Boublík, Cinek, Gasparri, Küng, Laurentin, Lercher, Ott, Rahner, Ratzinger, Schmaus, Šanda, Torrell), které Salajka v tomto sborníku cituje. Dává nám tím svědectví o své tehdejší sečtělosti.⁶³⁵

Ve stejný rok (1973) pronesl přednášku na kněžském kurzu, která později vyšla v tisku.⁶³⁶ Salajka zde hovoří o ekumenismu a v souvislosti s ním i o obrazu církve: „*Není o*

⁶²⁹ Tamtéž 10; k tomu viz POSPÍŠIL Ctirad Václav: Některé otázky spojené s eklesiologií společenství (1-4), in: TT 9 (1998) 1-4, s. 8-9. 43-46. 91-94. 119-120.

⁶³⁰ K osobě a dílu Y. Congara viz GIBELLINI: Teológia XX. storočia..., 160-166.

⁶³¹ „Přednost ideje »lidu Božího« pro ekumenismus je (podle Congara) důležitá především pro dialog s evangelickými křesťany. Rozluštění stávajících těžkostí může být jen ve spojení obou pojmů: »lid Boží« a »tělo Kristovo«, jak se o nich mluví v I. a II. kap. konstituce o Církvi.“ SALAJKA: Ekumenické hledisko..., 10.

⁶³² Srov. KADLEC Jaroslav (ed.): Tisíc let pražského biskupství, Praha: ČKCh, 1973; Upozorníme na další dva sborníky k tomuto jubileu - [SCHWARZENBERG Karel, POLC Jaroslav V., RYNEŠ Václav, KOUDELKA Vladimír]: Tisíc let pražského biskupství 973-1973, Řím: KA, 1973; [KOLEKTIV AUTORŮ]: Tausend Jahre Bistum Prag 973_1973. Beiträge zum Millennium, München, Ackermann-Gemeinde, 1974.

⁶³³ „Ani I., ani II. vat. koncil nepodal nějakou vyčerpávající definici církve, v níž by tato struktura církve [po 2VK došlo k vyrovnání struktury církve zdůrazněním kolegiality biskupů ve spojení s papežem, jakožto zdrojem nejvyšší moci v církve s uchováním prvenství papežova – viz výše v citovaném textu – pozn. aut.] byla přesně vyjádřena, a to jak zevnější, tak vnitřní stránka církevního společenství. Podle našeho názoru je třeba v případné nové definici církve Kristovi vyjádřit, že neviditelnou Hlavou církve je Kristus, který ve svém vykupitelském díle pokračuje skrze církev (označovanou jako »lid Boží« a »mystické tělo Kristovo«), již dal trvalé hierarchické zřízení ve sboru apoštolském s Petrem v čele a jeho nástupcích: kolegiu biskupů ve spojení s papežem jako jeho viditelnou hlavou. takto podaná definice církve by měla velký význam i z ekumenického hlediska.“ SALAJKA Antonín: Episkopát z teologického hlediska, in: KADLEC (ed.): Tisíc let pražské biskupství..., 184.

⁶³⁴ K Prvnímu vatikánskému koncilu viz SKALICKÝ Karel (a kol.): Dokumenty Prvního vatikánského koncilu, Praha: Krystal OP, 2006.

⁶³⁵ Stejně charakterizoval Salajku i doc. Václav Ventura (vzpomínky byly tématem velkého množství rozhovorů s autorem).

⁶³⁶ Srov. SALAJKA Antonín: Ekumenické smýšlení, in: KOLEKTIV: STK IV (18.-21. 9. 1973), Praha-Litoměřice, CMBF, 1973, 87-95.

tom pochyb, že dnes katolická církev má obraz duchovního státu, institucionálně organizované společnosti. To působí protestantům potíže. Je nutno přiznat, že v dřívějších stoletích »Církev« vystupovala více jako společenství lidu než jako úřad. Proto se také nazývala kyriaké, ecclesia, což označuje shromážděnou obec /k večeři Páně/. Avšak i toto raně křesťanské společenství znalo úřad představeného, jemuž byla obec povinna poslušností, který jí byl učitelem a hostitelem při večeři Páně. Ovšem i dnes by neškodilo, kdyby církev vystupovala více jako společenství u stolu Páně a méně jako stát.“ (s. 90) I zde je cítit Salajkova koncepce církve. Sám ji relativizuje s ohledem na protestanty, tedy směrem k více viditelnému rozměru společenství. Závěrem pak doplňuje: „být »katolíkem« znamená v první řadě »být v Kristu«, v Kristu žít, umírat a vstát z mrtvých...“ (s. 91) A co odloučení křesťané?: „podle naší víry odloučení křesťané, jsou-li podle živé víry »v Kristu«, patří k církvi Kristově. V Kristu patří k nám a my k nim.“ (s. 91)

Krátce před uzavřením svého života napsal ještě článek s názvem *Tajemství církve jako tajemství spásy*.⁶³⁷ Zde předkládá krátké zamyšlení nad prvním článkem dogmatické konstituce o církvi LG, kde koncilní Otcové hovoří o církvi jako svátosti, neboli znamení, a nástroji jednoty celého lidstva s Bohem, ale i vzájemné jednoty celého lidstva (srov. LG 1).⁶³⁸ V úvodu Salajka hovoří o účelu konstituce - objasnit tajemný život církve a jeho uskutečňování v praktickém životě věřících křesťanů - a doplňuje, že plné pochopení koncilní nauky o církvi by se mělo vyčíst z několika koncilních dokumentů (nejen z LG, ale i z DV, GS, SC, UR, DH).⁶³⁹ Na široce probíranou otázku - v jakém smyslu je církev svátostí? - odpovídá závěrem důrazně a pneumatologicky: „*Duch svatý, který vzájemně spojuje Otce a Syna, činí také z církve svátost. Církev je tu především k tomu, aby přivedla lidi k jednotě s Kristem. Jde o společenství s Bohem Otcem skrze jeho Syna Ježíše Krista. Toto společenství může být jedině v Duchu svatém. Ba, správně pochopeno, je Duch svatý sám toto společenství. On se dává člověku svou milostí, přivádí ke Kristu a sjednocuje s ním a tím i s Otcem. Je to vzájemné přebývání Nejsvětější Trojice v duši. Ovšem je pro nás těžko si představit Ducha svatého jako živoucí a svátostnou skutečnost. Uvažujeme-li o Otci a Synu, nepřístupuje k nim Duch svatý jako něco nového. Nemůžeme Ducha oddělovat*

⁶³⁷ Srov. SALAJKA Antonín: *Tajemství církve jako tajemství spásy*, in: DP XXIII (1975) 6, 85-86.

⁶³⁸ „Kristovo svetlo sa odráža na tvári Cirkvi, a tak zasahuje svojimi lúčmi jednotlivých ľudí. Církev je pre ľudí znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom. Ako iné sviatosti sú znakom, symbolom Božej činnosti v duši, ale zároveň aj prostriedkom, cez ktorý Boh koná, tak aj Církev je znakom a zároveň prostriedkom, cez ktorý Boh dvíha ľudstvo k priateľskému spojeniu so sebou.“ TOMKO Jozef: *Svetlo národov. Komentár k vieroučnej konštitúcii Druhého vatikánskeho koncilu o Církvi, Rím, Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1972, 15; také KELLER Erwin: Velké tajemství církve. Meditace k Lumen Gentium, Kostelní Vydří: KNA, 1995, 7-14; nebo BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, druhé vydání, Kostelní Vydří: KNA, 1997, 16-17.*

⁶³⁹ DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o důstojnosti člověka *Dignitatis humanae* (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 557-574 – ostatní dokumenty viz výše.

*od Otce a Syna. Duch svatý vychází z vůle čili vzájemné lásky Otce a Syna. Jejich láskou a jednotou je Duch svatý. Přijímáme-li svátost Těla (a Krve) Páně, sjednocujeme se s Kristem v této svátosti přítomným. Při tom zřídka myslíme na Duchu svatého. Avšak jsme-li sjednoceni s Kristem, jsme také ve společenství s Duchem svatým, který nám je uděluje. Společenství s Kristem (a tím i s Otcem) a Duchem svatým vytváří církev, která je svátostí tohoto společenství, je »svátostí spásy«.*⁶⁴⁰ Salajka pokračuje pozorováním jejího vnitřního života, který uvnitř - v srdci tluče, ale zároveň se musí projevit i navenek. Církev není sama sobě vnitřním životem, to teprve samo společenství s Bohem církev v srdci oživuje, v srdci tluče, čímž se církev stává svátostí nejužšího spojení člověka s Bohem. Vždyť tak, jako se život chce sdílet, tak i sama církev chce člověka dovést do svého života s Bohem v jednotě.⁶⁴¹ A opět odkazuje na Duchu Svatého. To on je srdcem, duší církve a proto můžeme mluvit o církvi jako kořenu všech svátostí, jako o samotné svátosti. Vždyť kdo jiný může způsobit jednotu člověka s Trojjediným Bohem, než právě Duch Otce i Syna?⁶⁴² Závěrem shrnuje, že „*církev je viditelná náboženská společnost. Jde v ní o společenství s Bohem. Je to společenství věřících s Kristem a v Kristu.*“⁶⁴³

Kapitolu o dopadu Druhého vatikánského koncilu na Salajku a o vztahu Salajky ke koncilu, můžeme zakončit krátkým zhodnocením. Všimli jsme si, že profesorský sbor CMBF - včetně Salajky - se o Druhý vatikánský koncil velmi zajímal (převážně o první dvě zasedání). Dopad výsledků koncilu na Salajku byl zásadní hlavně v rámci přednášení staroslověnštiny (srov. SC). Salajkovy protesty proti tomu chápeme, spíše jako jinou interpretaci koncilu.⁶⁴⁴ Dost obšírně jsme upozornili na Salajkem navrhovanou tzv. novou definici církve, kterou se snažil přispět k debatám o církvi na koncilu. Ta vycházela z jeho četných eklesiologických prací z průběhu válečných a poválečných let, a v níž zdůrazňoval Krista jako Hlavu církve. Definici jsme kriticky hodnotili, jako spíše západně *christomonistickou* (i přes ekumenický a teologicky srovnávací základ), než *provýchodně*

⁶⁴⁰ SALAJKA: Tajemství církve jako tajemství spásy..., 85-86.

⁶⁴¹ „Církev si musíme představovat jako viditelnou náboženskou společnost, jako velkou rodinu a společenství věřících v Kristu. V tomto společenství církev působí a v něm uděluje svátosti. Život má svůj kořen v hloubce srdce, které uvnitř tluče. Život musí pronikat navenek, a tak zasáhnouti své okolí. Tak je tomu u rostlin, zvířat i u člověka. Podobně je tomu u církve. Její životní síla je uvnitř, z ní církev žije. Zde jsou také různé formy, jimiž život proniká navenek. Církev chce především člověka uvést do svého života. A to se děje ve svátostech. Tyto však vycházejí z živé tlukoucího srdce, bez něhož by jednotlivé svátosti zůstaly pouze nadpřirozenými, neosobními formalitami, kterých by člověk ke své spásě buď dobře nebo špatně použil. A oč jde při tomto životě církve? Vrátime-li se k začátečním slovům konstituce [LG 1, pozn. aut.], dostáváme odpověď : Církev je svátost nejužšího spojení člověka s Bohem. Životní síla, srdce, církev, je společenství s Bohem.“ tamtéž 85.

⁶⁴² „Učili jsme, že Duch svatý je srdcem, duší církve. Právě o to jde, chceme-li církev označit jako »svátost«, jako kořen všech svátostí. U každé svátosti jde vlastně konečně o jednotu člověka s Bohem, kterou může způsobit pouze Duch Boží, Otcův i Synův. A protože k tomu slouží církev jako nástroj, uznáváme ji za »svátost«.“ tamtéž 85.

⁶⁴³ Srov. tamtéž 85.

⁶⁴⁴ AMBROS: Svoboda k alternativám..., 51-73.

pneumatologickou. Také jsme si všimli několika studií, kde přibližoval koncilová jednání i obsahy jednotlivých dokumentů.⁶⁴⁵ V tomto rámci se také podílel na rozsáhlém projektu redakce KN *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, v němž vyšla celá řada kratších studií k jednotlivým dokumentům.⁶⁴⁶ Závěrem můžeme říci, že jsme Salajku sledovali zvláště v jeho eklesiologii, která se v posledních letech jeho života - v souvislosti s koncilem - stala stěžejním oborem, který promýšlel, zvláště s důrazem na ekumenismus. V tomto smyslu jsme si také všimli vývoje jeho myšlení. Např. při koncilních debatách počítá s manuálovým výsledkem *De Ecclesia*. Později však přiznává, že nauku o církvi na Druhém vatikánském koncilu lze vyčíst pouze z více dokumentů, než jen z jednoho.

2. 1. 2 Historický doplněk 2: Salajka a První teologická komise při Sboru ordinářů ČSR

Hlubší kořen teologické odborné instituce, která je předmětem našeho podrobnějšího pohledu, lze datovat do konce čtyřicátých let. Tehdy z popudu olomouckého arcibiskupa Matochy se začala uskutečňovat snaha o vypracování stručných a jednotných teologických příruček pro teologická studia.⁶⁴⁷ Byl k tomu přizván i tehdejší docent Salajka. Jako člen I. komise pro *Návod k vědecké práci s ohledem na teologii a křesťanskou filosofii*, jako člen III. komise pro *Bohovědu základní* a jako člen XVII. komise pro *Bohovědu východní*.⁶⁴⁸ Obecně známé skutečnosti zapříčinily jakékoliv pokračování těchto aktivit. Až s příchodem Pražského jara můžeme sledovat podobné snahy. Vznik První teologické komise při Sboru ordinářů ČSR (dále jen TK)⁶⁴⁹ i její činnost čeká na podrobnější zpracování. Z doposud známého můžeme říci, že se jednalo o neakademickou odbornou instituci, jejíž počátky lze datovat do období působení DKO v r.

⁶⁴⁵ Srov. SALAJKA: Čemu nás učí..., 64-65; IDEM: Schéma „O Církvi“, in: KN XV (1963) 48 – 1. prosince 1963, 3; IDEM: K schématu „O ekumenismu“, in: KN XVI (1964) 3 – 19. ledna 1964, 2; IDEM: K schématu „O ekumenismu“ [II.], in: KN XVI (1964) 4 – 26. ledna 1964, 2; IDEM: K schématu „O ekumenismu“, in: DP XIV (1964) 5, 85-86; IDEM: Dogmatická konstituce O Církvi, in: KN XVII (1965) 17 – 25. dubna 1965, 4; IDEM: Předběžná bilance II. vatikánského koncilu, in: KN XVIII (1966) 5 – 30. ledna 1966, 2; IDEM: Předběžná bilance II. vatikánského koncilu [II.], in: KN XVIII (1966) 6 – 6. února 1966, 2; IDEM: II. vatikánský koncil a jednota křesťanů, in: DP XV (1965) 3, 50-51; IDEM: II. vatikánský koncil a protestanté, in: DP XV (1965) 6, 105-106; IDEM: Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O církvi, in: VIA II (1969) 1, 8-10; IDEM: Základy jednoty lidstva, in: DP-sk XLIX (1974) 7, 312-314.

⁶⁴⁶ Řada článků od mnoha autorů (Benda, Bradáč, Kubalík, Kuneš, Merell, Pašek, L. Pokorný, Poul, Rudolf, Salajka, Scheuch, Svatoš, Vaněk, Zima) od léta 1967 (č. 24 -11. 6. 1967) do jara 1968 (č. 12-24. 3. 1968) – SALAJKA Antonín: Dokumenty II. vatikánského koncilu - Východní církve, in: KN XIX (1967) 41 – 8. října 1967, 2; IDEM: Dokumenty II. vatikánského koncilu - Východní církve [II.], in: KN XIX (1967) 42 – 15. října 1967, 2; Podobně představil LG a OE na Slovensku v periodiku Duchovný pastier viz SALAJKA Antonín: Konštitúcia „O Církvi“ a dekrét „O východných katolíckych cirkvách“, in: DP-sk XL (1965) 6, 127-129.

⁶⁴⁷ Základní informace nám zprostředkoval Vojtěch Novotný viz NOVOTNÝ: Plán akce..., 49-63 (návaznost na TK je zmíněna na s. 56); CHAROUZ: Biskup - Vyznavač..., 45.

⁶⁴⁸ Srov. NOVOTNÝ: Plán akce..., 49-63 (57-63).

⁶⁴⁹ K 1. a 2. teologické komisi a níže uvedeným údajům viz CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise 1-5; NOVOTNÝ: Teologie ve stínu..., 152-166.

1968 a do nově zřízeného tzv. Ústředí teologie.⁶⁵⁰ Šlo o shromáždění odborníků rozčleněných do několika odborných sekcí: *biblická* (Merell, Zedníček),⁶⁵¹ *ekumenická* (Batušek), *historická* (J. Kadlec), *katechetická* (Kryštofský), *liturgická* (Matějka), *religionistická* (Šnobl), *spirituální* (Urban)⁶⁵² a *systematická* (Mádr). Mezi cíle lze uvést: badatelskou spolupráci; styk se zahraničím; přístup k literatuře; zahájení koordinované konsultační, ediční a přednáškové činnosti; v budoucnu možné sestavení týmu pro specifické úkoly (např. překlad koncilních dokumentů). DKO státem schváleno nebylo, ale biskup Tomášek ke snahám zaujal vstřícné gesto patronátem Apoštolské administratury. V roce 1969 ústředí započalo svou činnost, a jejím prvním úkolem se stala příprava teologického slovníku – s přispěním profesorského sboru CMBF, teologů i laiků, ale i Karl Rahnera.⁶⁵³ Slovník dle vůdce myšlenky – Jana Merella – měl být navázáním na nedokončený Podlahův *Český bohovědný slovník*⁶⁵⁴ z první třetiny dvacátého století, a na pokus o jeho napodobení z per vyučujících CMBF z roku 1963.⁶⁵⁵ K tomu ovšem nedošlo a na slovník z per českých teologů čekáme dodnes.⁶⁵⁶

Samotná Teologická komise (TK) poprvé zasedala v červenci 1970 pod vedením biskupa Hloucha, kde byla definována její činnost: „*Vnitrocírkevní funkční útvar přiřazený ke sboru biskupů a kapitulních vikářů, který jej zřídil a může jej také zrušit; jeho posláním je vypracování úkolů uložených episkopátem, elaborátů z vlastní iniciativy a »oživení naší teologie především aggiornamentem ve vlastním oboru.*“⁶⁵⁷ Komise v těchto počátcích měla 35 členů s touto strukturou: plénium, oborové sekce, subkomise *ad hoc* k plnění

⁶⁵⁰ „Ústředí teologie se organizačně připravuje v rámci koncilové obnovy. Navazuje na první akci, která u nás sdružila teology za výběrného organizačního vedení olomoucké fakulty, a to k pokusu o vypracování českých teologických příruček, v letech 1949-1950. Ve 20 odborných skupinách se tehdy sešlo na 200 pracovníků, ale akce brzy skončila z důvodů známých. Vznikající ústředí TEOLOGIE rovněž seskupuje kvalifikované odborníky do sekcí podle oborů jednak teologických, jednak jiných, pokud svým hraničním pásmem zasahují teologickou problematiku.... Počítá se o občasnými plenárními konferencemi, které by zhodnotily naši teologickou práci vcelku, prověřily práci mezioborovou a vyslovily velké linie a úkoly. Tím nejsou možnosti vyčerpány, jen naznačeno, že je nutné hledat a možné nalézat formy, které usnadní práci a doufáme vytvoří takovou myšlenkovou dílnu, jakou už příliš dlouho dlužíme sobě i partnerům všech druhů dialogu.“, „Ústředí teologie“, in: VIA. Časopis pro teologii 1 (1968) č. 3, s. 57. – čas. VIA dostupný také na www.depositum.cz.

⁶⁵¹ Na následujících řádcích bude zmíněno mnoho jmen z oblasti české, nejenom katolické teologie. Nebudeme však uvádět biografickou literaturu k jednotlivým postavám. Omezíme se na monografie, případně zásadní příspěvky ve sbornících k jejich osudům. Celkově ovšem odkazujeme na heslovité údaje in: HANUŠ: Malý slovník osobností..., 9-178; KARFÍKOVÁ Lenka, KŘIŠŤAN Alois, KUŘE Josef (eds.): „Život z přítomné chvíle“. Česká katolická teologie po druhé světové válce, Brno: CDK, 1998; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 324-410.

⁶⁵² K osobě J. E. Urbana viz VENTURA: Jan Evangelista Urban – život a dílo..., passim.

⁶⁵³ K tomu viz CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 3: Teologický slovník.

⁶⁵⁴ Srov. PODLAHA Antonín, TUMPACH Josef (edd): Český slovník bohovědný, 1-5, Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1912 (1. díl), 1916 (2.), 1926 (3.), 1930.

⁶⁵⁵ Srov. MERELL (a kol.): Malý bohovědný slovník..., (sem přispěl více jak 170 hesly A. Salajka).

⁶⁵⁶ Nepočítáme-li překladovou literaturu viz RAHNER Karl, VORGRIMLER Hans (edd): Teologický slovník, Praha: Zvon, 1996; BIENERT Wolfgang (ed): Slovník katolické dogmatiky, Olomouc: MCM, 1994; případně husitskou tradici viz SALAJKA Milan: Orientační teologický slovník, Praha: Ježek, 2000.

⁶⁵⁷ NOVOTNÝ: Teologie ve stínu..., 153.

úkolů, odborné konference. Měla předsedu (B. Zlámal), tři místopředsedy (Merell, Urban, Zvěřina), dva sekretáře (Mádr, Tkadlčík) a celkem šest sekcí (biblická, historická, filosofická, kanonistická, pastorální a teologická). Mezi členy nalezneme představitele teologických fakult z Prahy i z pobočky v Olomouci, ale i představitele utajovaných řádových studií a oběti komunistického teroru z padesátých let. Upozorníme na některá jména: *sekce biblická* – Bogner, Merell, Kotalík, Novák, *historická* – J. Kadlec, B. Zlámal, Tkadlčík, *filosofická* – Habáň OP, Pecka, Panuška CSsR, *kanonistická* – Jaroš CSsR, Ryška, *pastorální* – Bouše OFM, Bárta OFM, Urban OFM a *teologická* – Wolf, Zvěřina, Mádr, Mandl a Salajka. O několik týdnů později bylo vytvořeno pět subkomisí pro započaté (subkomise *Křest, Biskupská synoda, Matrimonia mixta, Letáky, Církevní příkázání*), nebo chystané úkoly a témata (např. A. Mandl⁶⁵⁸ navrhl téma vzájemného uznání křtů s nekatolickými církvemi; O. Mádr navrhl přípravy pro biskupskou synodu o kněžství svolanou do Říma na podzim 1971; členové se také vyjadřovali k výše zmíněnému článku B. Boušeho). Zřejmě také tento rok byla ustanovena ekumenická teologická komise (Bouše, Mandl, Miřejovský, Smolík a Zvěřina) z popudu Synodní rady českobratrské církve evangelické a biskupa Tomáška.⁶⁵⁹

Litoměřický biskup Štěpán Trochta, jako člen sekretariátu Synodu biskupů (který byl svolán na podzim r. 1971),⁶⁶⁰ chtěl počínaje červencem 1970 zapojit do přípravy materiálů za český episkopát několik pracovních kolektivů (CMBF, TK⁶⁶¹ a slovenskou část episkopátu s bratislavskou fakultou). TK na jeho žádost reagovala zřízením subkomise (*Biskupská synoda*) pod vedením J. E. Urbana. Ten dne 25. července mj. navrhl, že sám připraví prvotní náměty a navrhl 22 jmen jako její členy (Bradna, Hermach, Mádr, Mandl,

⁶⁵⁸ K osobě A. Mandla viz ONDOK Josef P.: Antonín Mandl – kněz a teolog, in: KARFÍKOVÁ, KŘIŠŤAN, KUŘE (eds.): „Život z přítomné chvíle“..., 49-53; VRBENSKÝ Jaroslav: Antonín Mandl – teolog českého ekumenismu, in: KARFÍKOVÁ, KŘIŠŤAN, KUŘE (eds.): „Život z přítomné chvíle“..., 54-58; RYBÁŘ Jan: Poznámky k teologii Antonína Mandla, in: KARFÍKOVÁ, KŘIŠŤAN, KUŘE (eds.): „Život z přítomné chvíle“..., 59-62.

⁶⁵⁹ K tomu i jejímu nesnadnému datování pouze okrajově NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 157 a pozn. 400.

⁶⁶⁰ Srov. MORAVA Pavol: Stephan Trochta der Kardinal von Böhmen. Eine Lebensgeschichte und eine Auswahl aus seinen Ansprachen und Hirtenbriefen, Thaur bei Innsbruck: Österreichischer Kulturverlag, 1987, 206-207; [vydavatelé čeští salesiáni]: Štěpán Kardinál Trochta. Životopisná črta a výběr z proslavů a pastýřských listů (k 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni), Řím: [Pro manuscripto – Superiorum permissu], 1984, 169-171; [bez autora]: Jmenování biskupa Trochty, in: KN XXII (1970) 14 – 5. dubna 1970, 1; [bez autora]: Synod. Biskup Dr. Trochta na Synodu, in: KN XXIII (1971) 49 – 5. prosince 1971, 2; K Synodu např. MÁDR Oto: Biskupský synod, in: KN XXIII (1971) 43 – 24. října 1971, 1-2; KP [=??]: Ze Synodu, in: KN KN XXIII (1971) 43 – 24. října 1971, 2; KP [=??]: Synod, in: KN XXIII (1971) 44 – 31. října 1971, 2; W[=??]: Biskup dr. Trochta na Synodu, in: KN XXI (1969) 46 – 16. listopadu 1969, 1.

⁶⁶¹ „...3. Biskup sekretář Sboru dr. Trochta sděluje, že sekretariát biskupského synodu v Římě žádá návrhy od biskupských konferencí pro příští synod 1971 nejpozději do 10. 9. 1970... Prosím Vaše vyjádření a náměty obratem, abych mohl před koncem měsíce zařídit tuto urgentní záležitost. Navrhuji: a/ zřízení subkomise »Biskupská synoda« za vedení dr. J. Urbana; další členové s rozhledem po potřebách církve, možnost přibrání nebo konzultování i laiků; prosím návrhy na osobní obsazení;...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Sdělení členům předsednictva, od O. Mádra ze dne 24. 7. 1970 (další prameny v kt. 1-5). NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 156-159.

Matoušek, Mixa, Poul, Novák Stan., Reinsberg, Soukup, Šilhán, Zvěřina, Kohlíček, Slabý, Pilík, Frei, Němec, Weirich, Chytrá, Novotná, Neradová, Svoboda).⁶⁶² Mádr jako sekretář TK reaguje očekáváním spíše redaktorské práce došlých podnětů subkomise⁶⁶³ a k navrženým jménům se staví pozitivně (vyjma Weiricha, Neradové a Chytré) a navrhuje ještě Malého, Vaňka a Vaška.⁶⁶⁴ Začátkem srpna pak Urban pozval do subkomise ještě Dýmala, Hájka, Knödla, Křížkovou, Kurkovou, Martinů, Poklopovou, Ptákovou, Razika a představil náměty: *teologický* (dogmatické vyslovení sakramentálního rozdílu mezi křtem, mezi episkopátem a ordinací presbytera), *kanonický* (zavedení personálních farností a zvýšení nejnižšího věku pro kněžskou ordinaci na 30 let), *formační* (zavedení ústředního institutu nebo fakulty pro vzdělání spirituálů, zavedení společného života diecézních kněží a zdůraznění chudoby jako integrální podmínky kněžského životního stylu), *studijní* (dvojkolejnost kněžského studia – teoretická a pastorální) a *obecný* (důležitost neděle provádět pochopením – láskou, nikoliv poslušností / hříchem – zákonem). Členy vyzval, aby své náměty poslaly do 17. srpna 1970.⁶⁶⁵ O pár dní později zaslal Trochta předběžná témata z Vatikánu na Sekretariátu TK, přičemž Mádra důrazně vyzval, aby si TK zjedнала zásluhy svou pílí.⁶⁶⁶ Záhy Mádr tuto sekci a její práci označuje jako „nejvážnější dílo TK“.⁶⁶⁷ Koncem srpna měl Urban cca 13 příspěvků od jednotlivých členů subkomise.⁶⁶⁸ Ta se sešla 1. září a o příspěvcích a tématech diskutovala. Urban to pak sepsal a zaslal biskupovi Trochtovi, což sám chápal i jako ukončení subkomise.⁶⁶⁹ Biskup Trochta ze zasláního materiálu potěšen nebyl: „*náměty [se - pozn.aut.] z velké části nedotýkaly vlastního tématu – Sacerdotium ministeriale*“, a tak musel text přepracovat.⁶⁷⁰ Mádr

⁶⁶² Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Sdělení J. E. Urbana ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁶³ Později to formuluje takto: „P. Urban se ujal »Biskupské synody« opravdu vážně a s chutí, takže myslím, že něco dobrého bude. Ovšem v tomto termínu a ještě o prázdninách spíš jen podložené nápady než opravdu na úrovni vypracovaná témata. Uvidíme...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis O. Mádra b. Trochtovi ze dne 2. 8. 1970.

⁶⁶⁴ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Odpověď O. Mádra Urbanovi ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁶⁵ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Několik námětů jako podnět pro práci subkomise, Urban ze dne 1. 8. 1970.

⁶⁶⁶ „...Avšak toto třetí téma je takové praktické důležitosti, že by se k němu měli vyjádřit všichni, kdo mají na něm zájem a někdo by ho měl definitivně učesat a organicky zredigovat. Na co máme teologickou komisi? Ať pracuje na plný pecky a zjedná si zásluhy. Biskupové by na to nestačili...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Trochty Mádrovi ze dne 3. 8. 1970.

⁶⁶⁷ „Do nejvážnějšího díla TK v této fázi přeji sílu a milost a srdečně pozdravuji.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra Urbanovi ze dne 11. 8. 1970.

⁶⁶⁸ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: Dopis Mádra Trochtovi ze dne 28. 8. 1970.

⁶⁶⁹ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: Dopis Urbana Mádrovi ze dne 9. 9. 1970

⁶⁷⁰ „Milý Otto, o.b.Dr. Trochta mi poděkoval za elaborát, ale je vidět, že není uspokojen. Z více míst dopisu prosvítá, že mu to mnoho nepomohlo, co jsem poslal. Mne ovšem při tom působí jen to obtíž, že opravdu nerozumím, v čem jsem nevystihl jeho přání, když píše, že »se náměty z velké části nedotýkaly vlastního tématu, t.j. »Sacerdotium ministeriale««. Mně se zdá, že se skoro o ničem jiném ve všech návrzích nejednalo. A také všechny (téměř) náměty došly jako odpověď na toto téma a autoři je také viděli. Otec b. Trochta tedy s tím bude mít ještě sám co dělat a lituji, že jsem mu nepomohl. Otec b. přece však všem děkuje a něco z toho

v dopise Urbana na to konto upozornil na Trochtův nezvyk chválu stupňovat, a také na jeho „*nezvyk pracovat s jinými a spolehnout se na ně a dělat sám co nejvíc.*“⁶⁷¹

Vraťme se k Salajkově úloze. Víme, že nebyl během léta 1970 zapojen do žádné subkomise TK.⁶⁷² Z titulu profesora teologické fakulty se ovšem zapojil do příprav materiálů pro Synod biskupů z popudu biskupa Trochty. Biskup Trochta navštívil 1. července 1970 fakultní radu v Litoměřicích, kde požádal o vypracování návrhů elaborátu pro český episkopát.⁶⁷³ Hozené rukavice se promptně ujal Salajka. Děkan Merell kontaktuje s příslušným úkolem vybrané členy až v polovině srpna. Je tedy pravděpodobné, že během července CMBF v této věci nic nepodnikla, vyjma Salajky. V pozůstalosti Salajky jsme našli dopis o třech stranách s návrhem témat k synodě datovaný o pouhý den později (2. 7.). „*Podle Vašeho přání vysloveného na včerejší fakultní radě CMBF, dovoluji si, nejdůstojnější Otče, poslat příspěvek k tématu pro budoucí zasedání Synodu biskupů. Myslím, že téma by se mohlo nazvat: De presbyterorum ministerio pastoralis.*“⁶⁷⁴ Takto rychlá a obsahově kvalitní reakce o den později překvapila biskupa Trochtu. Ten se se Salajkou kontaktuje (až) koncem měsíce, kdy mu posílá konkrétní téma a různé další materiály z Vatikánu, s poznámkou: „*Tedy, jak vidíte, stanovené směrnice se neliší podstatně od Vašeho návrhu...*“⁶⁷⁵ Dále biskup žádá, aby Salajka uvedené náměty zapracoval do svého textu.⁶⁷⁶ Salajkův původní text biskup pokládá za návrh celé fakulty a připojuje k němu ještě své osobní poznámky.⁶⁷⁷

použije. Dám jeho dopis opsat a pošlu Ti kopii. Pozdravuju Tě s přáním pokoje a dobra. 23. 9. 70, Nespeky 57, Jan Ev.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Urbana Mádrovi ze dne 23. 9. 1970.

⁶⁷¹ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra Urbanovi ze dne 30. 9. 1970. Ke srovnání je vhodné odcitovat Trochtův dopis z července 1971, kdy opětovně žádá TK o spolupráci: „Kdesi jsem zaslechl, že prý padla poznámka, že nechávám vypracovávat TK připomínky a potom je jednoduše seberu a chlubím se tím před Synodálním zasedáním. To ovšem je tvrzení velmi nesprávné a nespravedlivé. Je samozřejmé, že jednotlivé příspěvky TK mi usnadňují práci, ale nakonec mi zůstává stále ještě velmi namáhavá práce z toho všeho vytvořit jeden souvislý a logický celek s příslušným zřetelem na danou situaci...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis biskupa Trochty Mádrovi ze dne 14. 7. 1971.

⁶⁷² Srov. NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 156-157.

⁶⁷³ „Biskup-sekretář Sboru dr. Trochta požádal CMBF, aby vypracovala návrhy, které by česká biskupská konference navrhla k projednání biskupské synodě v Římě v r. 1971... Ke spolupráci zvu tyto členy CMBF: prof. dr. Josefa Kubalíka, Jaroslava Michala, Františka Panušku, Karla Sahana, Antonína Salajku, Václava Wolfa, Miroslava Zedníčka...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Merellu profesorům CMBF ze dne 17. 8. 1970.

⁶⁷⁴ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Salajky bisk. Trochtovi ze dne 2. 7. 1970.

⁶⁷⁵ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Trochty Salajkovi ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁷⁶ „Je důležité, aby návrh Vámi učiněný byl přehledně rozpracován a zdůvodněn ať již z hlediska doktrinárního, pastoračního, tak i z hlediska aktuální naléhavosti a praktického účinku...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Trochty Salajkovi ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁷⁷ „Několik čl. biskupů, kteří jsou vesměs přetížení a handicapováni dobou dovolených, se může těžko sejít na tak dlouhou poradu z níž by mohl vyjít několik důkladně propracovaných elaborátů. Bude tedy nutno svěřit práci několika prac. kolektivům. Mám na mysli především pražskou bohosloveckou fakultu; Váš návrh pokládám za návrh profesorského sboru této fakulty. Dále žádám teologickou komisi při biskupském sboru o

V Salajkovi vidí odborníka v dogmatice a dodává, že by se výsledný Salajkův text mohl stát studijní předlohou pro práci biskupské konference samotné.⁶⁷⁸ „...*Vaše práce by nám sloužila jako studijní předloha pro práci biskupské konference, takže bychom mohli jen provádět na ní menší korektury, neb přičiňovat nové poznámky a pod. Jestliže budete mít čas a možnost poslat mně takto rozpracované téma v době pokud možno co nejkratší, byl bych Vám ze srdce vděčným. Víím, že z biskupů nikdo nic nevypracuje a všichni očekávají, že přijdu do konference s hotovými návrhy a já to již časově nezmohu bez pomoci jiných, tím více, že jsem již duševně krajně vyčerpán a potřeboval bych trochu klidu. Tak neztebe se na mne, drahý pane doktore, že na Vás jdu s tímto frontálním útokem. Zájem Církve i Boží toho vyžaduje. Je nutno, abychom i my přišli s nějakými iniciativními návrhy, a objeví-li se mezi návrhy i příspěvek pražské teologické fakulty, bude to jen k všeobecnému prospěchu věci. Mobilizují modlitby ve Vaš prospěch, vyprošují Vám čilost ducha, dobrou náladu a mnoho Boží pomoci. Děkuji Vám předem za spolupráci, srdečně Vás zdravím a žehnám Vám.* + Štěpán Trochta, člen Sekretariátu synodu biskupů.“⁶⁷⁹ Zřejmě pro prázdninový odpočinek v Moravské Nové Vsi, Salajka svůj původní text nedopracoval a neupravil dle připomínek biskupa Trochty. Ten se později spolehl výhradně na elaborát TK.

Salajkův text je dnes téměř neznámý a zřejmě ho četl pouze biskup Trochta. Jak jsme viděli, chybělo málo, aby Salajkův návrh byl stěžejním pro výsledný elaborát za československý episkopát. Vedle toho zdůrazňujeme, že Salajka byl prvním Čechem, který se otázkou Synody odborně zabýval. Svůj elaborát připravil mezi 1. a 2. červencem 1970 a obsahově v něm předjímal vatikánská pracovní témata, která byla do Čech doručena až o několik dní později (na ty až reagovala TK). Pro historickou hodnotu tohoto dokumentu i pro jeho nosný obsah, ho odcitujeme celý, vyjma doplňku (resumé studie *Episkopát z teologického hlediska*).⁶⁸⁰

rozpracování některého z námětů a konečně slovenské ordináře ve spolupráci s fakultou v Bratislavě.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Trochty Salajkovi ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁷⁸ „Jelikož jste tak promptně reagoval na moji výzvu a námět je Vám jistě, jako odborníkovi dogmatiky, nejbližší, prosím Vás, abyste na základě předloženého schématu propracoval svůj návrh a zdůvodnil (třeba i po konzultaci s některými kolegy) a konfrontoval svůj návrh náležitě s nynějším postavením Církve a naléhavými problémy dneška, jakož i se speciálními našimi problémy...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Trochty Salajkovi ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁷⁹ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Trochty Salajkovi ze dne 25. 7. 1970.

⁶⁸⁰ „Dodatečně připojuji, že jsem před několika dny poslal prof. Kadlecovi čl. Episkopát z teologického hlediska /27 str./ pro Sborník, který se chystá k 1.000. výročí zřízení biskupství v Praze“, in: CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5, TK Salajka: Dopis Salajky biskupovi Š. Trochtovi ze dne 2. 7. 1970; SALAJKA: Episkopát z teologického hlediska..., 161-184; rukopis in: CDČT, fond AS V – Varia, kt. 5, sl. Teologická komise: rukopis Episkopát z teologického hlediska (30 s.). Co se týče 1000. výročí založení pražského biskupství v r. 1973 a sedmiletá příprava na toto jubileum, včetně normalizační protipolitiky viz OPATRNÝ: Kardinál Tomášek..., 113-115; k miléniu viz KREMER V. V.: Tisíc let pražského biskupství, in:

„Nejdůstojnějšímu Otci

V Praze dne 2. července 1970

Dr. Štěpánu Trochtovi

biskupu litoměřickému

Podle Vašeho přání vysloveného na včerejší fakultní radě CMBF, dovoluji si, nejdůstojnější Otče, poslat příspěvek k tématu pro budoucí zasedání Synodu biskupů.

Myslím, že téma by se mohlo nazvat: De presbyterorum ministerio pastoralis.

O kněžích byly vydány dva Dekrety na II. Vat. konc.: *De institutione sacerdotali a De presb. ministerio et vita*. Jsou to ovšem rámcové dekreta, podle nichž by měly být vypracovány praktické směrnice.

Základní téma by mohlo mít tyto části:

1. De sacramentali caractere presbyteratus.

To je *de fide definitum*. To by bylo theoretickým základem. Bylo by možno tu pojednat i o svátostném charakteru episkopátu /příp. diakonátu/, ale není to nutné.

2. De institutione sacerdotali.

O vzdělání kněží se jedná v Dekretu *de institut. sac.* jen rámcově, že se tu vypočítávají jednotlivé disciplíny přednášené na fakultách a j. Ani *Ratio fundamentalis* nedávno vydaná nemá nic podrobnějšího. Je tedy nutno, aby posv. Kongregace vydala praktické směrnice o studiu teologie, jak po stránce theoretické i praktické, tj. sestavila systém jednotlivých traktátů, který by byl závazný a mohl být podle potřeby /na základě biskup. konferencí/ upravován.

My zatím přednášíme npř. dogmatiku podle starého postupu traktátů. Až budou stanoveny nové směrnice, bude možno vypracovat podle nich novou Dogmatiku i jiné disciplíny. Vychází sice velké dílo *Mysterium salutis*, nevím však, je-li to míněno jako taková nová dogmatika, když jsou v tom i traktáty z *fundament. theologie*. Dílo není dosud ukončeno.

Dále by bylo nutno věnovat větší pozornost studiu kněží po skončeném *theol. studiu*. Šlo by tu hlavně o mladší kněze. Jsou sice nařízeny trienální zkoušky, ale ty se podle mých zkušeností dosti odbývají, že se kněží na ně nepřipravují.

Svého času jsme poslali témata pro tyto zkoušky p. t. pražskému Ordinariátu, který si tato témata sám upravil.

Bylo by snad možno uspořádat, když ne ročně, tak za 2-3 roky nějaký Týden, kde by se kněží dozvěděli, co je nového v jednotlivých disciplínách. Asi na způsob toho, co se má uskutečnit v září 1970 u příležitosti 20 letého trvání CMBF.

KN XXIII (1971) 13 – 28. března 1971, 3; KADLEC J[aroslav]: Milénium pražského biskupství, in: KN XXIII (1971) 39. 40 – 26. září 1971. 3. října 1971, 3. 3.

Samozřejmě nelze opomíjet i hlubší vzdělání těch, kteří by se zaměřili na vědeckou dráhu /budoucí profesori/, tady by bylo nejrozumější studium v cizině /nejlépe po dosaženém doktorátu theologie/. Pěkný začátek učinil Dr. Wolf.

3. De pastoralis ministerio presbyterorum.

Zde by bylo nutno z obou Dekretů vyvodit praktické důsledky, jak pro osobní život kněží, tak pro jejich působení v duchovní správě. Je tu řada otázek a problémů, např. kněz /nebo kněží/ žijící na faře. Otázka »hospodyně«. Bylo by dobré, kdyby nějaká instituce vychovávala takové osoby, na způsob – Charitek – jak je vychovával P. Urban pro dětské besídky, vyučování nábož. atd. Mohly by dvě bydlet na faře a vypomáhat všelijak v duch. správě. Snad by to mohly být i řeholní sestry. Ovšem to je »hudba budoucnosti«, ale za úvahu to stojí. Myslím, že v Brazílii se už konají podobné »pokusy«.

Pokud jde o působení kněze v pastoraci, záleží na okolnostech, jaké má možnosti. To je různé podle zemí a států. U nás je hodně omezeno působení kněží na kostel, případně na výchovu nábož. ve škole nebo jinde podle poměrů.

4. De recolectionibus.

Tak jako pro farnost je důležité zavést a udržovat pobožnost prvních pátků /se sv. zpovědí a sv. přijímáním/, tak je podle mého názoru pro kněze nutné zavést měsíční jednodenní rekolekce: sv. zpověď, duchovní přednáška, diskuse o různých věcech, společný oběd, odpoč. časová přednáška, odjezd.

Rekolekce by mohly být buď pro jeden nebo více vikariátů.

5. De relatione presbyt. ad proprium episcopum.

Tak jako se na II. Vat. konc. projednal vztah kolegia biskupů k římskému papeži, mohlo by být projednáno i vztah kněží k diecéznímu biskupovi. Mohlo by to mít různé formy. Mluví se o kněžských radách a pod. s jejich příslušnou činností.

6. De relatione presbyterorum ad concilium oecumenicum.

Na II. Vat. konc. byli jak poradci theologové a snad i kněží z duch. správy. To by se mohlo zásadně upravit.

7. De relatione presbyt. ad laicos.

Nemám tu na mysli věřící vůbec, nýbrž ony laiky, kteří nějakým způsobem vypomáhají knězi v duch. správě, např. při bohoslužbě a jinak.

Snad by se našly i mnohé jiné body k úvaze. Možná, že jiní pp. profesori, případně kněží z duchovní správy přinesou jiné důležité náměty.

Domnívám se, že tento můj příspěvek Vám, nejdůstojnější Otče, může být užitečný k sestavení celkového návrhu pro Synod biskupů.

*Zůstávám s ochotou k další spolupráci v Kristu Pánu oddaný*⁶⁸¹

Upozorněme na dvě roviny: dogmatickou a pastorální. V bodu 2/ horuje pro podrobnější systém dogmatiky v rámci nově vypracovaných traktátů. Jinými slovy tu můžeme spatřit Salajkovo manualistické pojetí metody v dogmatice. Zmínka v dekretu *Optatam totius* (čl. 16) o struktuře výuky dogmatické teologie je mu příliš povšechná, tedy nevidí v něm nijakou proměnu metody v teologii a horuje pro nově zpracovaný manuál s jednotlivými traktáty. V dalších bodech (č. 3, 4 a 7) jde o stránku pastorální, kdy se Salajka zamýšlí nad konkrétními problémy kněžského života – farní hospodyně, omezené kněžské působení na kostel či školu - doporučuje také pravidelné farní a vikariátní rekolekce a nabízí důležité téma vztah k laikům zapojených do pastorece. V dodatku k citovanému dopisu stojí:

„Dodatečně připojuji, že jsem před několika dny poslal prof. Kadlecovi čl. Episkopát s theologického hlediska /27 str./ pro Sborník, který se chystá k 1.000. výročí zřízení biskupství v Praze.

V čl. se mluví nejdříve o svátostném charakteru episkopátu, potom, co bylo /nebo spíše nebylo/ stanoveno o episkopátu na I. Vat. konc. a konečně o episkopátu a kolegiu biskupském na II. Vat. konc.

Je obecně známo, že I. Vat. koncil byl předčasně přerušen a prohlásil čl. víry prvenství římského papeže a jeho neomylnost. Vztah biskupů k papeži a jejich účast na správě Církve tam nemohl býti projednán, i když II. schéma De Ecclesia /vypracované Kleutgenem/ o tom mělo dosti užitečného materiálu. Toto schéma však nebylo konc. Otcům předloženo, bylo však publikováno.

Prohlášením papež. prvenství a neomylnosti, když nebylo nic stanoveno o biskupech, se stal I. Vat. koncil jednostranným. A proto II. Vat. konc. se pokusil tuto »mezeru« ve struktuře Církve doplnit, jednak v Dogmatické konstituci o Církvi /III. kap./, jednak Dekretem o pastýř. poslání biskupů v Církvi.

Na II. Vat. konc. došlo k důležitému prohlášení, že biskupský sbor /collegium/ má spolu s papežem nejvyšší pravomoc v Církvi. Theologové disputují o tom, zdali je jeden subjekt nebo dva této pravomoci. Přikláním se spíše k názoru, že nositelem nejvyšší pravomoci v Církvi je sbor biskupů spolu a pod /cum et sub/ papežem jako svou hlavou. Je tedy jeden subjekt nejvyšší moci v Církvi: biskupské kolegium pod římským papežem jako svou hlavou; avšak jsou dva způsoby jednání tohoto nejvyššího kolegia: jeden vlastní »kolegiální akt« a druhý akt papeže jako hlavy kolegia.

⁶⁸¹ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: Dopis Salajka biskupovi Š. Trochtovi ze dne 2. 7. 1970.

Tímto způsobem vlastně nastala rovnováha ve struktuře Církve. Účast biskupů na správě Církve se děje jednak biskupskými konferencemi, působením diecézních biskupů a ustavením trvalého Synodu biskupů. Nakonec se domnívám, že v těch theoretických a praktických problémech se v nedaleké budoucnosti nakupí v Církvi tolik, že bude nutno svolat III. Vat. koncil k jejich řešení.

Ubohý Svatý Otec Pavel VI., který vlastně od skončení II. Vat. konc. je stále v polemice s nejrůznějšími názory, vycházejícími ze všech řad, od laiků, kněží, biskupů i kardinálů. Tím více je nutno se za něho a jeho spolupracovníky modlit, aby v těchto těžkých a tak rozhodujících zkouškách obstál.

Protože také v dogmatické teologii je v novější době směs různých odchylných názorů /progresismus/, domnívám se, že při dogmatických přednáškách je nutno objasňovat stávající dogmata a nikoliv tradovat různé progresistické názory. Je možno ovšem s těmito názory posluchače seznámit, pokud jsou schopni tomu porozumět. My profesori si musíme stále uvědomovat, že naši posluchači dosud nic nevědí a že naši povinností je třeba jim vštěpovati základní vědomosti, z nichž pak budou duchovně po celý kněžský život žít a také je sdělovat věřícím. Tzv. progresismus má mnohdy kořeny v tom, že mnohý autor nemá dostatečného vzdělání, napodobuje protestanty, chce se stát populárním a pod. Je ovšem rozdíl mezi katolickým a protest. theology. Katol. theolog je vázán stávajícími dogmaty a učitel. úřadem Církve, kdežto protestanti připouštějí naprostou svobodu bádání, a proto dospívají k takovým koncům. Pravému ekumenismu by se neposloužilo, kdyby se katolická theologie zprotestantizovala a zmodernisovala /miním modernismus, odsouzený sv. Piem X./.

Proto mne velmi překvapilo tvrzení K. Rahnera, že podle jeho zjištění velká část německého kléru nevěří některým dogmatům katol. víry. Věc holandského katechismu je tu samostatnou otázkou.⁶⁸²

Zde si všimněme Salajkovy interpretace jediné pravomoci v Církvi, kdy nositelem nejvyšší pravomoci v Církvi je jeden subjekt, a sice biskupské kolegium *pod /sub/* římským papežem jako svou hlavou. K tomu poznamenejme, že zde vynechává předložku *s /cum/*, tedy onen kolegiální („horizontální“) rozměr pravomoci biskupského kolegia s papežem a upřednostňuje více hierarchické („vertikální“) zaměření pravomoci biskupského kolegia pod papežem jako svou hlavou. O pár řádků výše tuto legitimní podvojnost uvádí, když upozorňuje na dvojí způsob jednání nejvyššího kolegia - samotný kolegiální akt oproti aktu papeže jako hlavy tohoto kolegia. Z toho pak Salajkovi plyne, že

⁶⁸² CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: Dodatek k dopisu Salajky biskupovi Š. Trochtovi ze dne 2. 7. 1970

participace biskupů na správě církve se děje vpravdě již samotnou biskupskou konferencí, ale i působením diecézních biskupů a i ustanovením trvalého *Synodu biskupů*. Salajka osciluje mezi kolegiálním (horizontálním) i hierarchickým (vertikálním) zaměřením pravomoci i správy v církvi reprezentanty samotné církve (papež jako hlava kolegia biskupů; kolegium biskupů s papežem). Současně na citovaných řádcích cítíme tehdejší napětí s přijímáním koncilu nejrůznějšími proudy v církvi. Salajka vyslovuje domněnku o v budoucnu nutném svolání Třetího vatikánského koncilu a brojí proti progresistickým a modernistickým proudům v tehdejší teologii. Zamýšlí se nad smyslem a úkolem přednášek z dogmatiky v základním bohosloveckém studiu (objasňovat stávající dogmata a nikoliv tradovat různé progresistické názory, je tak třeba spíše posluchačům vštěpovat obecné a základní vědomosti, které jim budou duchovním zdrojem pro kněžský život). Naznačil také hlavní rozdíl mezi katolickým a protestantským teologem. Katolický je vázán stávajícími dogmaty a magisteriem Církve (oproti bezuzdné svobodě protestanta). V analýze progresismu uvádí jeho kořen, totiž nedostatečné vzdělání, napodobování protestantů a chuť po popularitě.

Výše jsme již zmínili Merellovo kontaktování příslušných profesorů z CMBF, které prosil o přípravu návrhů pro Synod (polovina srpna).⁶⁸³ Salajku také vybral a obeslal, z čehož plyne následující: Merell tímto neguje Trochtovu poznámku, ve které otec biskup pokládal Salajkův návrh za návrh fakulty. Své materiály tak dodali ještě Kubalík a Sahan. A tyto příspěvky (vč. Salajkova) byly nakonec sumarizovány v rámci TK a tak předneseny na poradě subkomise 1. září 1970 v Praze. Stejnému procesu podléhaly i příspěvky z olomoucké pobočky CMBF, odkud přispěli dr. Dýmal, dr. Martinů a dr. Tkaldčik.⁶⁸⁴

Přesuneme-li se ke konečné verzi elaborátu, který byl poslán českým episkopátem do Říma v říjnu 1970, můžeme prokázatě říci, že byl hodnocen sekretářem Synody, jako nejlépe vypracovaný.⁶⁸⁵ Nepodařilo se nám však tuto konečnou verzi konzultovat. Osou tohoto nejlépe hodnoceného elaborátu byl materiál TK, do kterého byly zapracovány

⁶⁸³ „Žádám zdvořile a velmi naléhavě o písemné návrhy jednak o ministeriálním kněžství, jednak jakékoli jiné, které by měli za potřebné, aby byly projednány na fóru Synody. Návrhy mají být aspoň podstatně a stručně teologicky odůvodněny. prosím, aby byly zaslány nejdéle do 31. 8. na moji adresu. Zasláné elaboráty projedná malá redakce před biskupskou konferencí, pro kterou vypracuje konečný elaborát v latině, aby o jeho použití rozhodla.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5: TK Salajka - Dopis Merella profesorům CMBF ze dne 17. 8. 1970.

⁶⁸⁴ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 2: Zápis o poradě subkomise TK „Biskupská synoda“ dne 1. září 1970 v Praze v Apoštolské administratuře.

⁶⁸⁵ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 2: Sdělení č. 3 /ze dne 2. 4. 1971/. Členům teologické komise (Ordinariátům ad informandum).

příspěvků CMBF a dalších.⁶⁸⁶ Jak jsme také výše ukázali, výsledná verze ještě prošla podrobnou úpravou biskupa Trochty.

O rok později, dne 17. června 1971 zasedala biskupská konference, a při té příležitosti požádala TK o komentář a návrhy k novým, již specifikovaným materiálům k budoucí Synodě.⁶⁸⁷ Za opětovným pozváním TK k vypracování návrhů stál opět biskup Trochta, což vyplývá z děkovného dopisu sekretáře O. Mádra.⁶⁸⁸ Ten na to konto sestavil čtyři subkomise podle zaslaných materiálů (*Sacerdotium ministeriale I /část doktrinální/ a II /část praktická/; De justitia in mundo a Lex fundamentalis Ecclesiae*). Salajka zde již byl v rámci TK jmenován do subkomise *Sacerdotium ministeriale I - část doktrinální* (spolu s: Batuškou, Boušem, Dacíkem, Zvěřinou a Wolfem; a z dalších expertů: Josef Hermach, Václav Holakovský a Jozef Vrablec⁶⁸⁹) a do subkomise *Lex fundamentalis Ecclesiae* (s Batuškou, Dacíkem, Jarošem, Panuškou, Paškem, Ryškou, Šilhanem, Škurkou a Mandlem; z dalších expertů: Václav Holakovský, František Kop, Bohumil Kučera, Jaroslav Michal, Jiří Němec, Mečislav Razik a Jozef Vrablec.)⁶⁹⁰ Úkolem doktrinální subkomise bylo „posoudit doktrinální část návrhu, resp. některé jeho body.“⁶⁹¹ Úkolem kanonické subkomise bylo odborně posoudit návrh na *Lex fundamentalis* a podat svůj názor jako podklad pro stanovisko sboru biskupů a ordinářů k tomuto „mimořádně významnému záměru církevní legislativy“.⁶⁹² Doktrinální subkomise měla na vypracování připomínek méně než 10 dní (úvodní dopis od Mádra s uvedeným datem pro odevzdání 15. července). Členové kanonické subkomise měli na vypracování 15 dní (odevzdání příspěvků do 20.

⁶⁸⁶ „Elaborát této subkomise se stal osou návrhu českého episkopátu pro synodu 1971, jejíž sekretář jej označil za nejlépe vypracovaný.“ NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 157.

⁶⁸⁷ „...Dále jsme byli pověřeni vypracovat podklady pro stanovisko biskupů k návrhu *Lex fundamentalis* a k synodálním schémátům *De sacerdotio min.* a *De justitia in mundo*. Tyto poslední věci jako nesmírně urgentní...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra předsedovi TK ze dne 5. 7. 1971.

⁶⁸⁸ „Osobně jsem Vám vděčný za to, že jste se přičinil, abychom se mohli zúčastnit. Komisi to zase zahýbalo a materiál je cennější, než jsem střízlivě očekával.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra b. Trochtovi ze dne 26. 7. 1971.

⁶⁸⁹ Novotný se zmiňuje pouze o Zvěřinovi, Batuškovi, Dacíkovi, Salajkovi a Wolfovi (NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 158), naše informace pochází z dopisu O. Mádra členům a spolupracovníkům subkomise *Sacerdotium ministeriale* ze dne 5. 7. 1971, in: CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5, TK Salajka. Účast oněch expertů je však sporná (např. Wolf se díky dovolené zapojil až na závěr viz CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra Otcům biskupům a ordinářům ČSR, Členům TK, Spolupracovníkům 4 subkomisí ze dne 5. 8. 1971).

⁶⁹⁰ Novotný má opět jiný okruh jmen - Pašek, Batušek, Dacík, Jaroš, Holakovský, Kop, Kučera, Mádr, Mandl, Němec, Panuška, Razik, Ryška, Salajka, Šilhan, Wolf, Zvěřina, naše informace in: CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5, TK Salajka: Dopis O. Mádra členům a spolupracovníkům subkomise *Lex fundamentalis* ze dne 5. 7. 1971. Účast námi zmíněných osob je sporná viz CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra Otcům biskupům a ordinářům ČSR, Členům TK, Spolupracovníkům 4 subkomisí ze dne 5. 8. 1971.

⁶⁹¹ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5, TK Salajka: dopisu O. Mádra členům a spolupracovníkům subkomise *Sacerdotium ministeriale* ze dne 5. 7. 1971.

⁶⁹² CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5, TK Salajka: dopis O. Mádra členům a spolupracovníkům subkomise *Lex fundamentalis* ze dne 5. 7. 1971.

července). Františkán Jan Evangelista Urban nebyl přizván do žádné subkomise.⁶⁹³ Z jeho reakce je patrné, kolik materiálu museli členové jednotlivých subkomisí pročíst – „*Snažím se aspoň přečíst celou dokumentaci, ale je toho i na přečtení mnoho. Aby se vypracovaly vědecky fundované poznámky, by bylo zapotřebí řady týdnů a odborníků, kteří by se podělili o části. Čekám, co k tomu sdělí označení členové subkomisí.*“⁶⁹⁴ Na okraj zmiňme, že CMBF k tomuto druhému připomínkování byla přizvána také, to ale opomeneme.⁶⁹⁵ Proces v rámci TK se chýlil k závěru koncem července, kdy čtyři subkomise dokončovaly své elaboráty. Ty pak měly být zaslány biskupům a ordinářům,⁶⁹⁶ kteří se měli nakonec setkat nad výslednými návrhy při poradě dne 10. srpna.⁶⁹⁷ O den později poděkoval Sbor biskupů a ordinářů TK „*za práci, kterou v tak krátkém čase odvedla ve věcech témat podzimní Biskupské synody... Odvedené elaboráty i jejich souhrny jsou opravdu podnětným přínosem, podle kterého budou vypracovány připomínky čl. ordinářů k synodálním tématům.*“

K textu *Lex fundamentalis Ecclesiae* Salajka dne 12. července 1971 dodal, že 1/ v předkládaném textu se nejedná o kodex kanonického práva, ale o doktrinální výklady shrnující učení LG a dalších koncilních dekretů, text tak má povahu dogmatickou, nikoliv právní. Za 2/ přidává celou řadu textových doplnění a potvrzuje navrhované formulace. Za 3/ doplňuje, že sice dogmaticky zde nic pochybného nenalezl, ale očekává právnické posudky, které zřejmě nebudou tak pozitivní. A konečně za 4/ se podivuje nad absencí morálních hledisek, respektive disciplinárních postihů. V této souvislosti se ptá „*Morální hledisko ustupuje do pozadí a nejsou připojeny sankce. Nebo bude vydán ještě nějaký skutečně praktický Codex Iuris canonici pro potřebu církevních kanonistů?*“⁶⁹⁸

Doktrinální subkomise *De sacerdotio ministeriale* (jmenovitě její čtyři členi: Batušek, Dacík, Salajka a Zvěřina) vypracovala dvě stránky připomínek. Ze srovnání tohoto finálního textu subkomise a vlastního obšírného Salajkova příspěvku, můžeme poznat, jaké připomínky a návrhy Salajky byly subkomisí akceptovány. Předtím ještě upozorníme, že předlohu Salajka dostal 8. července a 12. července 1971 vyhotovil své návrhy. Následně uvedeme několik jeho reakcí na původní text, v poznámce doložíme

⁶⁹³ „Otče sekretáři, nedostal jsem sice žádné pozvání na některou subkomisi...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis J. E. Urbana Mádrovi ze dne 14. 7. 1971.

⁶⁹⁴ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis J. E. Urbana Mádrovi ze dne 14. 7. 1971.

⁶⁹⁵ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra b. Trochtovi ze dne 26. 7. 1971.

⁶⁹⁶ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra b. Trochtovi ze dne 30. 7. 1971.

⁶⁹⁷ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra dr. Bradáčovi ze dne 30. 7. 1971.

⁶⁹⁸ CDČT, fond AS V – Varia, kt. 5, sl. Teologická komise: odpověď Salajky subkomisi *Lex fundamentalis Ecclesiae* ze dne 12. 7. 1971. Zhodnocení Salajkova příspěvku je krátké i v materiálu TK pro Sbor ordinářů: „Dr. Salajka, nemá zásadních připomínek po dogmatické stránce a uvádí jen, že někde se mu lépe líbí textus prior více než textus emendatus.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: Subkomise – *Lex fundamentalis ecclesiae*, resumé bez datace.

přibližnou část původní latinské předlohy. V úvodu Salajka zmiňuje Mádrem avizovaný dotazník všemu českému kléru⁶⁹⁹ a vnímá ho velmi pozitivně, jako tzv. kněžského mluvčího (při kněžské neúčasti) na synodě.⁷⁰⁰ „*To je důležité. Podle mého názoru, má-li se jednat na budoucím Synodu biskupů De sacerdot. minister., měli by se ke všem problémům vysloviti kněží celého katol. světa. To značí prakticky, že v každé diecézi měli kněží vyplnit příslušný dotazník. Dotazníky by zpracovaly biskup. konfer. jednotl. zemí a výsledek předložily Synodu biskupů. Tento Synod by si na podkladě daného materiálu učinil přehled o situaci v celé Církvi. Teprve potom v dalším zasedání by činil příslušná rozhodnutí. Před II. vat. konc. byla také napřed předkládána k posouzení jednotl. schémata a teprve potom se o nich disputovalo a schválil se přísl. text. Na Synodu biskupů by snad měli býti i zástupci kněžstva. Ale i když by tam nebyli, mluvčím kněží by byla odpověď na dotazníky. Prosím, aby tato moje první poznámka nebyla opomenuta.*“ (s. 1)⁷⁰¹ Velmi zajímavým, v pohledu Salajkova pojetí smyslu bytí církví, je také bod 4: „...*na otázku qualia sit ratio essendi Ecclesiae* [⁷⁰²] *odpovídá přece Dogm. konst. de Eccl. Lumen Gentium a Const. past. de Eccl. in mundo h. temp.*[GS-pozn.aut.]. *Jde o krizi víry jak u mnohých kněží, tak i věřících. To se začalo projevovat naplno po II. vat. konc. Ten má vnitřní obnovou C. připravovat cesty k jednotě křesťanů a Církev má navázat dialog se souč. světem. Je to*

⁶⁹⁹ „Bylo schváleno, ba uvítáno, rozeslat dotazník všem českým kněžím (přes ordinariáty) o kněžské tématice, jako materiál pro Bisk. synodu a naše pastor. potřeby...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra předsedovi TK ze dne 5. 7. 1971.

⁷⁰⁰ Tento text nebyl Sborem ordinářů kladně přijat, ba naopak: „Rozeslání anketních dotazníků kněžím jménem biskupů a ordinářů bez jejich vědomí a možnosti korektury pouze na základě souhlasu jednoho z nich, který jistě netvrdil, že při svém souhlasu celou poradu ordinářů zastupuje, považuje porada za krok věru nešťastný a obrací se na Vás, protože to považuje za Vaši osobní iniciativu. Především zde byla překročena kompetence Teologické komise, jakožto poradního sboru ordinářů a ordináři postaveni před hotovou věc.... Přijměte tato vážná, dobře míněná slova tak, jako my Vám je posíláme s láskou k Vám a k mystickému Tělu Kristovu, ke kterému jako živé údy všichni náležíme. Za sbor Ordinářů ČSR, Dr. Kajetán Matoušek, sekretář“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt.1: Dopis Sekretariátu porad ordinářů ČSR Mádrovi za dne 11. 8. 1971.

⁷⁰¹ Všechny citace viz CDČT, fond AS V – Varia, kt. 5, sl. Teologická komise: odpověď Salajky subkomisi *Sacerdotium ministeriale* ze dne 12. 7. 1971. Toto ve výsledném textu doktrinální subkomise nebylo opomenuto, zmiňoval se o tom ovšem i Mádr. Nemůžeme tedy jasně hovořit o čistě Salajkově snaze viz „1-Ad documentum tanti momenti elaborandum presbyteri omnes consultandi et etiam in Synodo repraesentandi essent. Sine oratione totius populi Dei talis labor praesumptionem non aufugeret.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Adnotationes et emendationes ad *Sacerdotium ministeriale* a subcommissione Commissionis theologiae propositiae (DD. Batušek, Dacík, Salajka, Zvěřina).

⁷⁰² Původní text: „1. Incertitudo circa Ecclesiae »identitatem« seu naturam: Complures christifideles, constituti coram hoc mundo sese celeriter mutante, quem tamen participant, agnoscunt se crisi commoveri. Exorto enim processu saecularizationis, orta quoque quaestio est *qualis sit ratio essendi* ipsius Ecclesiae. Quaestio autem haec non ponitur tantum circa formas concretas quibus Ecclesiae sese ostendit – quarum quaedam quidem parum aptae videntur mentibus hominum nostri temporis; ponitur maxime circa veram eius rationem essendi cur scilicet Ecclesia signum et instrumentum fiat interventus Dei in historia huius mundi. Ad ultimum autem quaestio ponitur circa ipsam vitam christianam, quae radicitus nomine immanentiae huius mundi evertitur. Quam vero profunda sit haec crisis satis evincitur ex eo quod attingat fundamenta ipsa *fidei christianae*.“ SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali. Lineamenta argumentorum de quibus disceptabitur in secundo coetu generali (ad usum Conferentionum Episcoporum), Roma: Typis polyglottis vaticanis, MCMLXXI, 8 (uloženo in: CDČT, fond AS V – Varia, kt. 5, sl. Teologická komise: De sacerdotio ministeriali).

paradoxní, že místo této vnitřní obnovy nastoupila krize a chaos v tak mnohých věcech. Nebo je to cesta k obnově? Na této krizi mají velký podíl teologové /biblisté, dogmatikové atd./, kteří začali různé dosavadní věci nově interpretovat. Následují v tom teology protest., jimž se chtějí vyrovnat. Je ovšem rozdíl mezi teol. protest. a katol., který je vázán dogmaty. To všecko se pak projevuje u kněží a přenáší se na věřící. Vrcholu dosáhne tato krize, až se začnou popírat základní křesťanská dogmata a řekne se, že jejich formulace odpovídá »tehdejšímu obrazu světa«, který už dnes neplatí.⁷⁰³ Je nutno rozeznávat nejpodstatnější křesť. dogmata a dogmata odvozená, druhotná.⁷⁰⁴ Je nutno mít na zřeteli to, čemu říkáme vývoj dogmat. Pokud jde o katolické kněze, je to krize živé víry v jednotl. články víry a krize víry v Eucharistii, tj. skutečnou přítomnost Kristovu, což má důsledky pro vnitřní život kněze, osobní život i pastorační působení. Proto též teol. kurz pořádaný CMBF by nemohl víru kněží rozleptávat, nýbrž utvrzovat.“ (s.1-2) A dále: „...Proti frustraci je možno říci: Věnuje-li se kněz cele své kněžské službě: praedicare, offerre, administr. sacram. /praec. s. poenit./, regere anim. atd. nebude mít sensus frustrationis a nebude hledat nějaké jiné neknižské zaměstnání.“ (s. 2)

K pravému a správnému pojetí kněžství: „...De consecrat. sacerdot.^[705] zdůrazňuje trvalost kněž. svěcení. Mohlo tu být také uvedeno, jaká potestas se svěcením uděluje, co patří k podstatě svátostného kněžství: praedic. Verbi Dei, celebratio Eucharistiae, administratio sacram., regimen fidelium. Dnes někteří teologové příliš vyzvedávají kerygma. To je jednostranné a nesprávné pojetí kněžství. Tak by se rovnal katol. kněz protest. kazateli, který nemá svátost kněžství v našem smyslu. A také by zmizel rozdíl mezi katol. knězem a laikem.“ (s. 2) Nebo „...spiritus servi Dei.^[706] Má-li kněz živou víru vůbec,

⁷⁰³ Doktrinální subkomise na toto reaguje mnohem realističtěji než Salajka: „4. Analysis criseos nimis simplex appareret. Sic dicta saecularisatio neque unica neque prima radix est. Eius descriptio denuo insufficiens appareret. Alia aestimatio valorum immanentium proponenda est; positive ostendendum, quomodo differentiam radicalem inter »sacrum« et »profanum« auferat; theologice principio »solius fidei, solius gratiae« innititur.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Adnotationes et emendationes ad Sacerdotium ministeriale a subcommissione Commissionis theologiae propositiae (DD. Batušek, Dacík, Salajka, Zvěřina).

⁷⁰⁴ Tato poznámka se objevila ve výsledném textu doktrinální subkomise viz „Pag. 8.... Ibid: Dogmata fundamentalia a secundariis distinguenda sunt.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Adnotationes et emendationes ad Sacerdotium ministeriale a subcommissione Commissionis theologiae propositiae (DD. Batušek, Dacík, Salajka, Zvěřina).

⁷⁰⁵ Původní text: „...Priusquam speculatio theologica hoc problema examinaret, usus Ecclesiae eo semper petinebat ut omnem reordinationem recusaret, etiam eorum qui in haeresim vel in schisma lapsi essent. Hoc clare manifestat Ecclesiam semper consciam fuisse quod sacerdos ordinatus est in omne tempus. Donum Spiritus Sancti in consecratione sacerdotali communicatum ponit eos qui illud receperunt in quodam statu definitivo, ut clare patet ex constanti Ecclesiae traditione et ex testimonio liturgiaram antiquarum. Ritus ordinationis saepe concluditur aliquibus gestibus vel proclamatione quibus ordinatus ostenditur ut definitive Deo mancipatus et totaliter missioni salutis dicatus....“ SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali..., 21.

⁷⁰⁶ Původní text: „...Manifestatio structurae illius omnino originalis et proprie eschatologicae ministerii sacerdotalis quam maxime necessaria est Ecclesiae nostri temporis. Ministerium enim sacerdotale non amplius fovetur structuris sociologicis mundi sicut saepe antea fiebat, et sacerdotii auctoritas, quae saepe

zvl. víru v Eucharistii a vede řádný kněžský život, plní-li svědomitě své povinnosti, snad ho lze pokládat za služebníka Božího. To poznají i věřící a proto má credibilitatem.“ (s. 3) Dále uvádí vlastní definici služebného kněžství⁷⁰⁷ „*Minister. sacerdot. est participatio in sacerdotio Christi eiusque redemptionis applicatione in Ecclesia, quod est fundamentum muneris sacerdotalis nec non ligaminis inter Christum /Ecclesiam/ et sacerdotem, ideoque constitutum ad Ecclesiam apud mediis efficaciter exstruendam et conservandam pro aeterna humani generis salute assequenda/m/.*“ (s. 3)

Dále reaguje na vzájemnou jednotu kněží a biskupů: „*De presbyterio.*“⁷⁰⁸ *Je samozřejmé, že musí být jednota mezi biskupem a diecézním kněžstvem, že by měla býti bratrská jednota mezi kněžími. Zodpovědnost je zřejmě podle toho, jakou kdo funkci zastává. Jde o mravní požadavek.*⁷⁰⁹ *Kdy ovšem je »proclamatio nuntii evangel. efficax«, to je složité. To se nedá vynutit a předpokládá to dobrou vůli a spolupůsobení s milostí B. u posluchačů. Vždyť kněz mnohdy za tu »frustraci« ani nemůže...“.* Nebo dále: „*Samozřejmě, že kněží civilně zaměstnaní by měli jít do duchov. správy, kde je kněží nedostatek. A je nutno se jen spoléhat na »mzdový fond«? Což by se kněz bez něho neužil? A nemohli by věřící přinést nějakou oběť pro výživu svého kněze?*“ O farních radách jako znovuobjevené „*katolické akci*“: „*A vešly u nás pastor. farní rady vůbec v život? Myslím, že je to vlastně bývalá katol. akce.*“ Vyjadřuje se i k otázce kněžství u ženatých mužů „*Záležitost*

temporibus peractis unita erat cum sociologicis consuetudinibus, hodie in controversiam adducitur. Oportet igitur ut auctoritas huius ministerii appareat in sua propria ratione quae nullam partem habet cum potentia sensu terreno; sicut Christus potentiam habere noluit ad manifestandum Patrem nisi via humilitatis et exinanitionis (cfr. Io 5, 19; 5, 22; Phil. 2, 7), ita ministerium sacerdotale potentiam repraesentandi Christum habet quatenus cum Christo humili et servo communicat. Iuxta doctrinam Novi Testamenti, participatio ministerii eschatologici Christi supponit novam et miram conceptionem auctoritatis, - quae auctoritas servi Dei (cfr. Mc 10, 42-45) est; est enim participatio Christi passionem includens Solum ministerium in spiritu servi Dei et Pastoris exercitum potest habere credibilitatem: ut ait Paulus, virtus Dei in infirmitate perficitur (cfr. 2 Cor 12, 10)...“ SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali..., 26.

⁷⁰⁷ Původní text: „...Christi voluntate Ecclesiae organice exstructa est nec suam missionem adimplere potest nisi exercitio ministerii sacerdotalis, quo et Christi sacerdotium ecclesiale corpus attingit et sacerdotium commune fidelium ad plenum sui exercitium adducitur. Quod maxime obtinetur in Sacrificii Eucharistici celebratione. Ad hoc revera ecclesialis communionis culmen ordinatur et verbi Dei proclamatio et ecclesialis regiminis exercitium. Ministerium sacerdotale totam ministri vitam pervadit, nec est mere temporanea aut occasionalis operositas. Est enim sacerdos Christo configuratus ex speciali ac permanenti Spiritus Sancti dono ac virtute, Caput Ecclesiae repraesentans semperque pro hominibus constitutus. Haec est eius fundamentalis condicio in Ecclesia atque pro ea...“ SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali..., 33.

⁷⁰⁸ Původní text: „...Participant ergo Presbyteri responsabilitatem Episcoporum. Quapropter non tantum habent functionem executionis missionis Episcoporum, sed etiam adiutores sunt in toto ambitu missionis eorum. Formae iuridicae cooperationis Presbyterorum cum Episcopis ad hoc pertinent ut unitas spiritualis necessaria missioni proceur ut melius ordinetur dona et virtutes in pace et veritate, ita ut appareat signum visibile caritatis internae ut mundus credat Christo Salvatori (cfr. Io 17, 21-23)...“ SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali..., 29 a srov. 5.

⁷⁰⁹ Na to reagovala doktrinální subkomise takto: „2. Doctrina proposita ultra Vaticanum II. non multum progressa esse videtur. Spiritus fraternitatis inter episcopos et presbyteros parum elucet. Cum etiam episcopatus in communi crisi inveniatur, ostendant potius pastores presbyteris vulnera sua propria sicut et Dominus discipulis.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Adnotationes et emendationes ad Sacerdotium ministeriale a submissione Commissionis theologiae propositiae (DD. Batušek, Dacík, Salajka, Zvěřina).

udělování svěcení ženatým je složitá.^[710] Záleží na požadavcích a potom na tom, kolik by se ženatých kněží v diecézi dovolilo. Nebylo by to jen východisko z naprostého nedostatku kněžských povolání /se závazkem bezženství/?“ Závěrem doplňme, že sama TK se na svém čtvrtém plenárním zasedání (9. 10. 1971) seznamovala s výsledky subkomisí, a tím de facto uskutečnila tečku za přípravami pro Biskupskou synodu.⁷¹¹ My jsme si všimli Salajkových návrhů i jeho podnětů, které zapracovala subkomise TK. Zapracovaných námětů od Salajky nebylo mnoho, subkomise častěji reagovala jiným důrazem.

Nyní již opustíme přípravy k synodě a všimneme si dalších Salajkových aktivit v rámci TK, které se v dalších letech omezily na občasné zaslání příspěvků, resp. odpovědí na řešené otázky TK. Tak např. reagoval na referát dr. Josefa Bradáče *Diasporální situace církve u nás*,⁷¹² jehož obsah opomeneme, jen poznamenáme body, ke kterým se Salajka vyjádřil (skutečnost diasporu u nás?; kněžská, farní a pastorační rada; komunitní fara; nedostatek kněží; pobočka CMBF v Olomouci; ženatí jáhni a jejich vzdělání; racionalisace duchovní správy;...). Přes léto r. 1971 pak připravil příspěvek k tématu *Zpovědní zrcadlo - Zpytování svědomí*.⁷¹³ Na jaře 1971 se TK začala zabývat článkem Bonaventury Boušeho *Naděje katolictví v českých zemích* otištěného v DP,⁷¹⁴ který spustil lavinu reakcí. Biskup Josef Hlouch dal 1. března 1971 podnět, aby se článkem zabírala *Teologická komise*.⁷¹⁵ Všichni členové TK byli vyzváni, aby článek ohodnotili.⁷¹⁶ Měli se řídit podle předem vypracovaného dotazníku (otázky na obsah, formu i předmět článku), který se ve finální fázi sumarizovali (pod vedením Zvěřiny, Bradáče, Martinů, Tkadlčíka a Mádra) a souhrnně se podaly výsledky. Z celkového počtu 34, reagovalo 21 (Bradáč, Dacík, Habáň, Hájek, Jaroš, Kryštofský, Kubalík, Mádr, Novák, Ondok, Panuška, Pašek, Pluhař, Ryška, Salajka, Šilhan, Tkadlčík, Wolf, Zvěřina, Urban, Zlámač), 3 se omluvili (Bogner, Martinů, Poul) a 10 na výzvu nereagovalo. Z výsledného resumé nevyplnou osobní názory jednotlivých členů. Ty jsou zřejmě nekompletně dochovány v CDČT (fond Mádr). Salajkova vlastní

⁷¹⁰ Původní text: „Quaestio: Estne considerenda possibilitas ut in posterum et in certis circumstantiis sacerdotium conferatur viris uxoris? Quibus criteriis?“ SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali..., 50.

⁷¹¹ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Sdělení č. 5 ze dne 20. 9. 1971.

⁷¹² Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1, Dopis Salajky ze dne 6. 10. 1971.

⁷¹³ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: Subkomise – Zpytování svědomí do 31. 10. 1971.

⁷¹⁴ Srov. B[OUŠE] B[onaventura]: *Naděje katolictví v zemích českých*, in: DP /1971/ č. 3, 11-13 (rozšířeně pak NEMEC Jirí, BOUSE Bonaventura: *Die Frage der Kirche – reform in den böhmischen Ländern*, in: CONCILIUM 8 (1972) 3, 213-217).

⁷¹⁵ K jednání TK o Boušeho článku také CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 2-3; NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu...*, 159-160; RÜCKL: *Zdeněk Bonaventura Bouše OFM...*, 18-19, 41-42; okrajově i OPATRŇ: *Kardinál Tomášek...*, 155-156; NOVOTNÝ: *Eklesiologie Antonína Mandla...*, 111; RÜCKL: *Eklesiologie Bonaventury Bouše OFM...*, 137-139.

⁷¹⁶ „Vzhledem k povaze a publicitě věci se rozhodlo předsednictvo TK požádat o spolupráci při řešení všechny členy.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 2: *Stanovisko České teologické komise [k článku P. B. Boušeho]*.

odpověď je datována 8. dubnem 1971.⁷¹⁷ Sepsal šest a půl strany, což je podle dochovaných pramenů zřejmě nejdelší příspěvek (nepočítáme-li vícenásobné sdělení Zvěřinovo či Urbanovo). Z dalších materiálů plyne, že vášnivá debata se nevyhla ani konečnému zasedání TK k této věci dne 18. května 1971.⁷¹⁸ Závěrečné usnesení TK, bylo oproti výsledkům ankety benevolentní a doporučilo věcné zpracování vyřčených témat. Nařčení z herese nebylo potvrzeno. V polovině června se TK setkala při pravidelném třetím plenárním zasedání opět v bouřlivé náladě, kterou Zvěřina ukončil doporučením osobního setkání a konzultace s autorem článku. Následný bezprecedentní akt biskupa Hloucha ukončit členství Boušemu v TK vyvolal solidární odezvu u Josefa Ondoka a Antonína Mandla, kteří TK opustili.

Výše jsme několikrát upozornili na Salajkovu reakci na článek v rámci jeho dopisů děkanovi Merellovi. Nyní bychom krátce představili Salajkovu odpověď na iniciativu TK. Nejprve však krátce představíme Boušeho článek. Ten nejprve předkládá souvislé poznámky, které tlumočí autorův pohled na život římskokatolického křesťanství, zvláště života a praktik presbyterů v tehdejší době a společnosti. Tak interpretuje sebepojetí této křesťanské denominace.⁷¹⁹ Článek je kritický k tehdejšímu liturgickému i každodennímu životu kněží. Vedle odtrženosti od života, formálnosti a kultické magie liturgie a přílišné vnějškovosti liturgie, kritizuje i regionální síť farností vzešlou ze 17. století či správu sakrálních památek. Ve své druhé části pak článek předkládá úvahu o smyslu křesťanské liturgie, čímž chce nalézt řešení před zmíněnými deformacemi v první části.⁷²⁰

Salajka v úvodu své reakce hovoří o tom, že na CMBF o článku hovořil s posluchači pátého ročníku a nazval jej před nimi receptem na likvidaci Církve u nás.⁷²¹ Dále si klade otázku: „*Zajímá mne, proč B.B. čl. napsal: učinil tak sám od sebe, nebo byl od někoho (doma nebo v cizině) vyzván, nebo je to ohlas nějakých podobných článků v cizích časopisech, knihách a zdali si byl vědom praktických důsledků svého článku.*“ V dalším se drží iniciativy TK: zhodnocuje obsah, upozorňuje na odraz článku, zhodnocuje Boušem navržené řešení a závěrem předkládá své řešení (9 bodů).

⁷¹⁷ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: B[onaventura] B[ouše] – reakce A. Salajky ze dne 8. 4. 1971.

⁷¹⁸ „... Ostatně i »Naděje katolictví« zapůsobily při posledním zasedání jako katalyzátor pro pracovní a dialogální stmelení TK. Ukázalo se jako nutné, všechny sporné věci otevřeně projednávat až k vyjasnění. Po několika hodinové diskusi o článku se atmosféra velmi vyčistila...“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Mádra b. Trochtovi ze dne 7. 7. 1971.

⁷¹⁹ „Zdá se, že oficiální římskokatolické křesťanství se u nás snaží...“ BOUŠE Zdeněk Bonaventura: Naděje katolictví v zemích českých, in: HANUŠ: Malý slovník osobností..., 288-292 (288).

⁷²⁰ „Co vyplývá z této situace? Pokud o odpověď nutno hledat především úvahou o smyslu křesťanské liturgie;...“ BOUŠE: Naděje katolictví v zemích českých..., 290.

⁷²¹ „Hned při nejbližších přednáškách na fakultě v L. [Litoměřicích – pozn.aut.] jsem posluchače V. roč. na čl. upozornil a současně řekl, že je to recept na likvidaci Církve u nás.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: B[onaventura] B[ouše] – reakce A. Salajky ze dne 8. 4. 1971 – Pokud nebude uvedeno jinak, následující citace jsou z tohoto pramene.

K obsahu článku má několik výhrad (osm bodů). Výhrady 1-4 jsou otázky gramatického a stylistického rázu, a reakcemi na statistické údaje, ze kterých (dle Salajky) neověřeně vycházel Bouše. V pátém bodu se zamýšlí nad Boušeho zřením magie při bohoslužbě, jež přenáší věřícího do tzv. posvátného světa, a tak se bohoslužba stává monofysitskou, když umožňuje setkání pouze s tajemným božstvem a nikoli s živým člověkem Ježíšem Kristem.⁷²² „Nevím, v čem spočívá »magický« ráz bohoslužby. Je přece zřejmé, že jsme-li v kostele a při mši svaté, jsme vytrženi z obyčejného života a dostáváme se do »posvátného světa«. Nechápu dále, proč je to bohoslužba »monofysitická«? Co je to monofysitismus? To snad B.B. ví. Rád bych věděl, jak si B.B. představuje křesťanskou bohoslužbu, co by se při ní modlilo, zpívalo, mluvilo, konalo? Jak to udělat, abychom se podle B.B. »setkali s živým člověkem Ježíšem Kristem?« »Kněz, herec tohoto divadla...« nevhodné názvy. Je přece jasné, že kněz svou ordinací se odlišuje od laiků. Máme tedy zavrhnout kněžskou ordinaci a přiklonit se k protestantům, kteří mají kazatele?“ Zde je evidentní, že Salajka Boušemu nechce porozumět, nadhazuje ironizující otázky, jednotlivá fakta čte velmi kriticky, podsouvá Boušemu, co neřekl, apod.

V další části reaguje na Boušeho navazující námitku vůči odtržení kněží od problémů současného člověka, kdy ponoření do liturgického divadla žijí jaksí mimo realitu a lidé jim nerozumějí.⁷²³ Salajka reaguje v témže duchu, jako výše. Vpisuje do Boušeho názorů ironizující důsledky, o kterých Bouše mlčí, případně urychlená a prvoplánová řešení: „Mají tedy např. kněží opustit fary a nastěhovat se např. v Praze do soukromých domů, aby se tak zařadili do normálního prostředí?“ A dodává svůj pohled na znalost života: „Znalost života záleží na okolnostech, jak a kde byl člověk vychován, v jakém prostředí žil, studoval, působí, jaké má životní zkušenosti atd. Je tedy podle B.B. kněz něčím »nenormálním«?“ Nebo dále: „Jak má tedy kněz při bohoslužbě vystupovat, aby jeho jednání bylo pro normálního člověka pochopitelné? Zdali slovo kněze při modlitbě a homilii oslovuje nebo neoslovuje skutečné posluchače, záleží na tom, jak si kněz počíná a jak se na homilii připravuje. Ať nám teď B.B. sám napíše řadu homilií, které by vyhovovaly jeho představám. Rádi si je přečteme, případně jich použijeme.“

⁷²² „Také bohoslužba, která se v nich koná, si přes vnější změny řeči a ritu zachovává svůj sakrální a navenek magický ráz. Nepatří do života těch, kdo se jí účastní, ale snaží se naopak své diváky vytrhnout z jejich každodennosti a přenést do cizího »posvátného« světa. Je vlastně jakoby monofysitická, neboť nepomáhá shromážděným, aby se setkali s živým člověkem Ježíšem Kristem, ale představuje Pána Ježíše jako jakési tajemné božstvo, skryté za oponou mysteria. Je divadlem. Kněz, herec tohoto divadla,...“ BOUŠE: Naděje katolictví v zemích českých..., 288-289.

⁷²³ „Protože je i mimo bohoslužbu vyřazen z normálního lidského prostředí a života, obvykle nezná život těch, kdo bohoslužby navštěvují; jeho představa »moderního člověka« je naivní a jeho vystupování při liturgii je pro normální lidi nepochopitelné, a někdy dokonce směšné...“ BOUŠE: Naděje katolictví v zemích českých..., 289.

Bouše ve svém článku také konstatuje propast mezi kněžími a posluchači díky hlubšímu theologickému vzdělání mnohých laiků. Všimá si neadekvátního prožívání mše lidem, díky magickému a divadelnímu představení vnějškově zaměřených kněží. Církev již není shromážděním ve jménu Kristově, ale soukromou, formální a formalistickou, tak jako i povinností a zvykovou návštěvou kostela. Podle Boušeho právě takto světu odtržená formalistická bohoslužba je „*takřka jediným projevem oficiální římskokatolické církve u nás.*“⁷²⁴ V této pasáži Salajka s Boušem nesouhlasí ohledně propastného vzdělanostního rozdílu mezi lidem a klérem. „*Pokud jde o »propast« mezi knězem a posluchači, popírám, že by věřící měli širší a hlubší poznání než jejich duchovní. Nač jsou tedy theologické fakulty, časopisy, knihy atd.?*“ V další pasáži Salajka neporozuměl, když píše: „*Lidé přece nechodí do kostela, aby tam »hráli«. Aby představovali shromáždění v Kristu a měli vzájemný vztah, o tom už od počátku liturgické obnovy a reformy měli být poučovani a k tomu vychovávani. Rád bych viděl a slyšel bohoslužbu B.B., co se modlí, mluví, jak si počíná.*“ Salajka zde zaměňuje důsledek – který konstatuje Bouše (místo aby byli shromážděni, nyní hrají) -, za příčinu (chodí do kostela, aby hráli). Takto převrácené čtení Boušeho konstatování dále Salajka neadekvátně k Boušeho článku domýšlí.

Salajka se také vyjádřil k theologickému vzdělání laiků, když nereaguje na článek samotný a převrací Boušeho kritiku. Navíc Salajka theologickým vzděláním věřících myslí výhradně kázání a promluvy: „*Myslím, že věřících, kteří mají theologické vzdělání, je málo. A to úplné, soustavné. To je také chyba nás kněží, že ve svých promluvách pořád cosi »popisujeme«, místo abychom vykládali základní pravdy křesťanské víry a jejich dosah pro život jednotlivce, rodiny a společnosti. Je-li svědectví věřících ve světě »chabé, nepřesvědčující, atd.«, mohou za to, když nejsou k tomu vedeni? Máme přece Dekret o apoštolátu laiků.*“ V druhé části citace Salajka vkládá do úst Boušemu kritiku věřících za chabé a nepřesvědčující svědectví. Kritiku Bouše však adresuje někomu jinému – vnějškově a ritualisticky zaujatým kněžím.

V další části, kde Bouše hovoří o omezení života církve na kostel, Salajka s autorem článku souhlasí. Upozorňuje však na přehlédnutí Boušem politicko-spoločenské

⁷²⁴ „Propast mezi knězem a posluchači se v posledních letech ještě zvětšuje tím, že věřící mívají širší a hlubší vzdělání (často i theologické) než jejich duchovní... Tento kněžský postoj [formálně přesné zachování vnější přesnosti obřadů-pozn.aut.], který často věřící ve svém náboženském životě napodobují, dává především liturgii v našich kostelích magický ráz. Ti, kdo do kostela přicházejí, aby se na liturgii dívali nebo ji v lepším případě s knězem hráli..., netvoří vlastně církev, tj. shromáždění ve jménu Kristově. Nemají totiž vztah k sobě navzájem a necítí se zajedno mezi sebou. Subjektivně se »povznášejí« zpěvem a recitací, trpělivě poslouchají kázání a přistupují ve frontě k přijímání, které je projevem jejich zcela soukromé, od církve odloučené zbožnosti. Věřící, kteří mají theologické vzdělání, snášejí tuto bohoslužbu jako povinnost, prostí lidé jsou takovouto bohoslužbou udržováni ve formální a formalistické zbožnosti, která je vzdálená skutečnosti. Proto je bez jejich viny jejich svědectví ve světě chabé, nepřesvědčující, často dokonce falešné a matoucí. A tato bohoslužba je dnes už takřka jediným projevem života oficiální římskokatolické církve u nás.“ BOUŠE: Naděje katolictví v zemích českých..., 289.

situace u nás. V tom dáváme Salajkovi za pravdu. Bouše v celém článku okolnosti doby naprosto přehlédli a opomenuli. Jeho kritika liturgického života církve byla v mnoha ohledech trefná, ale opomenutím základní celospolečenské situace, ve které byl život církve redukován na kostel, Bouše přehlédli zásadní faktor a důležitý kořen jím kritizované situace. Z druhé strany ovšem v jeho článku můžeme vidět vpravdě nadčasový text, který právě tím, že není vystavěn na dilematu doby, může být čten v každé době, protože reaguje na stále přítomné nebezpečí křesťanské liturgie. Salajka říká: „*Věta: »A tak bohoslužba je dnes už takřka jediným projevem života oficiální římskokatolické církve« - je bohužel pravdivá. B.B. však snad chápe, že to souvisí s naší situací, snad ví, co je plná náboženská svoboda. Může za to církev u nás, že její činnost je omezena pouze na kostel? A jsou si toho kněží vědomi a snaží se toho využít?*“

Dále si Salajka všimá druhé části Boušeho textu, tedy oné úvaze o smyslu křesťanské liturgie. Salajka ji posuzuje velmi urychleně: „*Je to pohled jednostranný, všecko se nedá luštit jen z liturgického hlediska... Jaký je smysl křesťanské liturgie a co ji činí křesťanskou? Myslím, že na to B.B. plně neodpověděl. Mnohé je obsaženo v Konstituci o posv. bohoslužbě II. Vat. konc.*“ K následujícím částem, kde Bouše navazuje na myšlenky diasporního modelu křesťanských obcí, Salajka zaujímá stanovisko kritické, zvláště zde upozorňuje na pochybnou sakramentální otázku a následně tím na falešnou a likvidační vizi české církve a uzavírá: „*Je nutné si položit otázku: kde se mají tito křesťané scházet? A jde tu vůbec o mši svatou v dosavadním smyslu? Je tu víra v Eucharistii, to jest skutečnou přítomnost Kristovu pod způsoby chleba a vína? Je k uvedenému večeri /prostému lámání chleba/ potřeba katol. kněze? A kdo bude tyto »farnosti« řídit? Co potom biskupové, kněží, co dosavadní farnosti, kostely? Máme každý kostel zavřít, nechat zpustnout, stávající farnosti zrušit a nastoupit do »podzemí«, do soukromých domů, prostě do doby, kdy se Církev Kristova po seslání Ducha Svatého začala formovati? Kopíruje tu B.B. nějaké cizí vzory / »modely« a pokusy a snaží se je přenést k nám? Opakuji znovu: čl. B.B. je recept na likvidaci Církve u nás.*“

Dále (k odrazu článku u věřících a kléru) Salajka uvádí, že článek měl být publikován nejprve ústně před odborným plénem, případně měl být dán předem k posouzení TK.⁷²⁵ Jaké navrhuje Salajka řešení? Odmítá ponechat článek bez odezvy. Nebrání se však publikování Boušem předložených témat. Zvláště viní redakci časopisu DP, když redakce jej neopatřila poznámkou, že se od článku distancuje. Jako nejlepší

⁷²⁵ „... 4. Mělo se pojednat o takových věcech neveřejně. B.B. mohl např. učinit takovou přednášku na litur. pastor. shromáždění kněží s diskusí. Mohl též svůj elaborát předložit Theol. komisi k posouzení. To se děje teprve nyní když už byl čl. publikován /bez red. pozn. DP/.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: B[onaventura] B[ouše] – reakce A. Salajky ze dne 8. 4. 1971.

řešení navrhuje „*publikovat stanovisko Theol. komise se stanoviskem episkopátu /který by se řídil stanoviskem Theol. komise/, a to v DP.*“ Mezi kladnými hodnotami Salajka uvádí zdůraznění potřeby činné účasti věřících na bohoslužbě a potřebu srozumitelné mluvy kněžích.⁷²⁶ Na možnosti řešení zpracované TK Salajka reaguje věcně. Za zmínku zde stojí jeho očekávání synody českých a moravských zemí u příležitosti milénia pražského biskupství v r. 1973,⁷²⁷ které nebylo uskutečněno; nebo doporučení studia textů Druhého vatikánského koncilu.⁷²⁸ Nakonec Salajka radí, „*aby se záležitost se čl. B.B. příliš nenafukovala. Zmocní-li se toho cizina, udělají z nás nové »Holandsko«. Znovu si kladu otázku: z jakého důvodu B.B. svůj čl. napsal, a zdali chtějí u nás podle něho určité skupiny začít vytvářet nějakou církev »v diaspoře«.* Myslím, že by dlouho netrvala a přispěla jen k chaosu. Čl. B.B. zaval podnět k vážným úvahám jak pro episkopát, tak pro kněze i laiky.“

Tuto pasáž nyní můžeme uzavřít konstatováním, že Salajka reagoval dosti emocionálně, dosti kriticky, snad i zaujatě a urychleně. Všimli jsme si mnoha Salajkových reakcí na pouze domnělé závěry Boušeho článku, kdy autorovi podsouval domněnky, které se nezakládaly ani na slovech článku, ani na autorově argumentaci. Stojí dále za upozornění Salajkovu několikeré položení otázky, kdo stojí za touto snahou zdiskreditovat církev programem církevní diaspory? V neposlední řadě je dobré si všimnout několika pozitivních momentů, kterých si Salajka všimá. Článek byl pro Salajku spíše podnětem k dalším úvahám pro církev samu (episkopát, presbyterát i pro všechny věřící), než spouštěcím mechanismem k zacílenému „nekatolickému“ hledání Boha pouze v bližních.⁷²⁹

Další podružnou Salajkovou aktivitou v rámci platformy TK, bylo zaslané sdělení na sedmé plenární zasedání (říjen 1972). Sem zaslal zprávu o svých ekumenických aktivitách, vč. příspěvku o velehradských sjezdech z pohledu ekumenismu vypracovaný pro Světovou radu církví. V další části se dotkl vlastních problémů ohledně publikování a obecně k tomu dodává: „*Prosím, aby TK doporučila Tiskovému odboru ČKCh [Česká katolická charita – pozn. aut.] větší pružnost ve vydávání. Nač máme my theologové bádát,*

⁷²⁶ „... 3. Některé kladné hodnoty snad v čl. jsou, např. aby byla činná účast věřících na bohoslužbě, aby kněz mluvil srozumitelně k lidu atd.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: B[onaventura] B[ouše] – reakce A. Salajky ze dne 8. 4. 1971 .

⁷²⁷ „... 7. Jistěže koncepce by měla být výsledkem průzkumu skutečnosti a názoru odborníků. Vhodný by byl synod. Čekal jsem, že bude svolán na r. 1973 /k oslavě 1000. výr. biskupství v Praze/, nestalo se tak.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: B[onaventura] B[ouše] – reakce A. Salajky ze dne 8. 4. 1971.

⁷²⁸ „...9. Utíkáme od dokumentů II. Vat. koncilu. Studovat je, rozebírat, uskutečňovat za daných možností. Jsou v nich mnohé otázky theologické, liturgické i pastorační.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: B[onaventura] B[ouše] – reakce A. Salajky ze dne 8. 4. 1971.

⁷²⁹ Tak hodnotil článek K. Večerka viz VEČERKA Kazimír: „Naděje katolictví v zemích českých“, in: DP XX (1971) 4, 58-59.

*sepisovat a hromadit rukopisy, když je nikdo nechce vydat? Nelze přece psát jen kratičké články do DP?*⁷³⁰ O rok později, na osmé plenární zasedání TK (konaném 17. 2. 1973), zaslal příspěvek *Poznámky k ekumenismu*, když tak zřejmě reagoval na subkomisi Křest.⁷³¹ Konečně deváté plenární zasedání, původně svolané na 9. června 1973 do Olomouce se již neuskutečnilo a činnost TK byla zastavena.

Po dalších dvou letech, na počátku roku 1975 byla činnost TK při Sboru ordinářů obnovena. První zasedání proběhlo 24. června 1975 v Arcibiskupském paláci v Praze. Vedení bylo navrženo a schváleno následujícími: prof. Dr. Jan Jaroš (předseda), doc. Dr. Václav Medek (místopředseda) a ThDr. Václav Wolf (sekretář). Personálně se TK zcela proměnila, přišli noví (Medek, Nováček,...), někteří zůstali (Jaroš, Wolf, Merell, Kubalík,...), někteří v první fázi odmítli (Zedníček).⁷³² Námi představovaný Salajka sem nepatřil. Koneckonců cca po půl roce činnosti tzv. Druhé teologické komise odešel na věčnost, proto se této epizodě Teologické komise věnovat nebudeme.

Zbývá nám tedy shrnout výše popsané. Salajka nebyl v centru dění tzv. První TK. Nebyl jmenován v žádné větší roli při subkomisích. Jeho členství nebylo ani nijak aktivní i z pohledu stoprocentní absence na všech plenárních zasedání (8x). Jeho aktivita se omezila na posílání příspěvků a návrhů. Z nich můžeme konstatovat, že nepřekročil stín svého dosavadního působení a teologického myšlení s výjimkou návrhů pro biskupský Synod konaném v roce 1971. Zde Salajka předvedl, že jeho dogmatická teologie, zvláště dlouhá léta propracovaná eklesiologie byla nosnou linií jeho myšlení. Za pár hodin napsal hutný materiál dogmatického charakteru o kněžství. Vlivem okolností i Salajky samého, však tento návrh upadl v zapomnění. Musíme také konstatovat, že Salajka vstoupil do TK jako člen s odborným zaměřením na východní teologii. Ovšem za celou několikaletou epizodu v rámci TK se z této své odbornosti k žádnému probíranému tématu nevyjádřil. Ze Salajkovy teologie se vytratil poukaz na východní orthodoxní teologii i na východní křesťanství. Jeho teologie se stala apologetikou západního manuálu,⁷³³ brojícím proti novodobým proudům v katolickém smýšlení. Z druhé strany je nutno podtrhnout jeho

⁷³⁰ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

⁷³¹ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky s přílohou 14. 2. 1973; CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 2, Subkomise Křest.

⁷³² Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 5, Druhá TK: Zápisy z 1.-17. schůze TK mezi lety 1975-1983.

⁷³³ K tomu nutno ovšem dodat Salajkův pohled z roku 1974: „Posledná teologická kríza, od polovice 19. stol. až dodnes, bola spôsobená z veľkej časti analytickým spracovaním, stále intenzívnejším, zjavenia z rôznych hľadísk v duchu modernej kultúry. Ovocím toho je obrovský materiál, ktorý z vedeckého hľadiska nenašiel adekvátne miesto ani v pozitívnej scholastickej teológii, ktorá bola výlučne apologetická (obránná), ani v scholastickej teológii, výlučne esencialistickej. Hľadá sa preto nový typ teológie a nová syntéza, ktoré by boli schopné asimilovať organicky tento materiál. Toto hľadanie nie je bez nebezpečia a môže viesť i ku omylom. Veríme, že II. vatikánsky koncil naznačil správnu cestu: syntetickej generálnej teológie, ktorá podľa dnešného stavu nášho poznania sleduje ideál byť integrálnou náukou o viere...“ SALAJKA Antonín: Dogmatická teológia podľa II. vatikánskeho koncilu, in: DP-sk XLIX (1974) 9, 409-412.

podporu studiu textů a dokumentů Druhého vatikánského koncilu, jako i to, že byl zastáncem liturgické reformy. Zhodnotíme-li počátek sedmdesátých let jako dobu polarity české katolické církve ve smyslu volání po skryté diaspoře za cenu odtrženosti od církevní hierarchie na jedné straně, a nutnosti být viděn za cenu ústupků režimu na straně druhé, pak Salajku zařazujeme do druhé kategorie. Vnímáme ho spíše jako obránce církve viditelné – protože církve služebné. V diasporním modelu církve (modelu skryté církve) viděl pýchu a nebezpečí reálné nebezpečí odtrženosti diaspory od viditelné struktury církve katolické.

2. 1. 3 Historický doplněk 3: *Salajka a unionismus a ekumenismus*

Nejprve zmapujeme kořeny zmínovaného Salajkova zájmu o unionismus. Dále se zmíníme obecně k tématu unionismu.⁷³⁴ V dalším se zaměříme na specifickou

⁷³⁴ Srov. např. AAV, ACV, ACM, EXARCHÁT; ALEŠ Pavel: *Církevní dejiny III. Křesťanský Východ a Západ do roku 1453*, Prešov: PBF PU, 2002, 115-134; ALTRICHTER [ET ALII]: *Velehrad – filologoi versus filosofi...*, passim; AMBROS: *Kam směřuje česká katolická církev?...*, passim; AMBROS: *Svoboda k alternativám...*, passim; BARNÁŠ Štefan: *Unionismus vo svetle štrukturálnej sociologie*, in: ČKD 87/112 (1947) 1, 5-14; BELEJKANIČ Imrich: *Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov: PBF PU, 1999; BEYER Michael [ET ALII]: *Unionen, Kirchliche*, in: TRE, vol. 34, 311-331; BUGEL: *Ekleziologie Užhorodské unie...*, passim; BUGEL Walerian: *Imrich Belejkanič – Unionizmus ako ekleziologický problém*, Prešov 1999 (rec.), in: ST III (2001) 1, 74-79; BUGEL Walerian: *Charakteristické prvky dílčích unií 16.-18. století*, in: ST II (2000) 2, 40-50; CINEK František: *Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan. Život a dílo. Pokus o nárys duchovní fysiognomie*, Olomouc: Lidové knihkupectví v Olomouci, 1933, passim; CINEK: *Velehrad víry...*, passim; CLÉMENT Olivier: *Pohledy do budoucnosti*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1998, 46, 95; GILL Joseph, *Konstanz und Basel – Florenz*, [in: DUMEIGE Gervais und BACHT Heinrich (hrsg.): *Geschichte der ökumenischen Konzilien, Band IX*] Mainz: Matthias Grünewald Verlag, 1967, 293-319; GÓRKA Leonard: *Doktryna ekumeniczna Kongresów Welehradzkich (1907-1936). Studium z zakresu historii katolickiej myśli ekumenicznej*, in: MYŠKÓW J[...] (ed.): *Studia Ekumeniczne, Tom I*, Warszawa: Akademia teologii katolickiej, 1982, 5-122; GÓRKA Leonard: *Svatí Cyril a Metoděj. Ekumenická dimenze smíření*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007; GRAJEWSKI: *Rusko a kříž...*, 95-103; HANUŠ Josef: *Snahy unionistické v církvích křesťanských*, in: ČKD LXIV/LXXXIX (1923) 8, 9, 362.372. 432-441; HROMNÍK Milan: *Mučedník Vasil Hopko, Kostelní Vydří*: KN, 2006, passim; HRYNIEWICZ Wacław OMI: *Wschód i Zachód chrześcijański: Od schizmy do dialogu*, in: POLKOWSKI Andrzej (ed.): *Jan Paweł II w dialogu miłości z Kościołem wschodnim*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1984, 9-50; JAN PAVEL II.: *Apoštolský list Orientale Lumen*, ze dne 2. května 1995, in: AAS 87 (1995) 745-774; JAN PAVEL II.: *Encyklika Ut Unum Sint*, ze dne 25. 5. 1995, in: AAS (????); KRAJCAR Jan: *Abeceda unionismu*, in: VZ (1947-1948) passim; LEPKA: *Snahy o sjednocení církví...*, 6-17; SMK: *Dokument o uniatismu a proselytismu*, z Freisingu ze dne 15. června 1990, česky in: *Ekumenické konsensy II.. Katolicko-pravoslavný dialog. Texty z let 1965-1995*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2002, 37-42; SMK: *dokument Uniatismus, unijní metoda minulosti a současné hledání plného společenství* (pracovní text smíšeného koordinačního výboru) z Ariccia ze dne 15. června 1991, česky in: *Ekumenické konsensy II.. Katolicko-pravoslavný dialog. Texty z let 1965-1995*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2002, 43-54; SMK: *dokument Uniatismus, unijní metoda minulosti a současné hledání plného společenství* z Balamand ze dne 23. června 1993, česky in: *Ekumenické konsensy I.. Katolicko-pravoslavné konsensy na celosvětové úrovni*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001, 85-102; MUŽÍK Antonín: *Unie bulharská*, in: ČKD XIII (1872) 6, 438-445; NEUNER Peter: *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*, Praha: Vyšehrad, 2001; PECHUŠKA František: *VI. unionistický sjezd na Velehradě*, ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 9, 529-538; PRUŽINSKÝ Štefan: *Byzantská teologie I. História*, Prešov: PBF PU, 1998, 206-217; ROBERSON Ronald: *The Eastern Christian Churches. A Brief Survey*, 6th edition, Roma: Edizioni „Orientalia Christiana“ PIO, 1999, 139-188; SACRA CONGREGAZIONE PER LA CHIESA ORIENTALE: *Oriente Cattolico...1962*, passim; SALAJKA Antonín: *V. unionistický sjezd na posv. Velehradě 1927*, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 566-575; SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, SALAJKA: *Úvod do studia křesťanského východu...*, 36-42, 188-191; SEMAN Ján: *Východné obrady a ich liturgie. Historicko-*

velehradského unionismu. Později si všimneme aktivní Salajkovy účasti na velehradských unionistických kongresech. Závěrem se zaměříme na ekumenismus.

Již několikrát jsme se zmínili o Salajkově aktivní účasti na velehradských unionistických kongresech. Kde můžeme jeho zájem poprvé poznat? Protože se nám první známky o Salajkově zájmu o unionismus kryjí již s jeho aktivní účastí na unijních poradách a bohosloveckých sjezdech z počátku dvacátých let, nezbyvá nám, než se pustit do roviny vlastní spekulace. Již jsme upozornili, že ovlivnění a formování charakteru člověka je často spjato s místem pobytu a působení.⁷³⁵ V této souvislosti konstatujeme jeden fakt - místo Salajkova rodiště: Moravské Nové Vsi v rodném Slovácku.⁷³⁶ Krajina východně od pohoří Chřibů, západně od Bílých Karpat a Vizovické vrchoviny, jižně od zvlněných počátků Hostýnské vrchoviny tvoří pánev s řekou Moravou. Ta se sem přirozeně dostává ze severu od Olomouce. U Zlína a Otrokovic mění směr více k jihu mezi Chříby a Bílé Karpaty. Kolem Uherského Hradiště, Hodonína a Moravské Nové Vsi teče k Dyji a později se vlévá do Dunaje. Z Moravské Nové Vsi na Velehrad je to nějakých 65 km, Hostýn je vzdálen něco málo přes 100 km. Již jsme postřehli, že k Hostýnu měl tatínek

liturgicko-dogmatická štúdia (disertační práce obhájená na CMBF) Praha 1970; SENYK Sophia: Brest, Union v. B., in: LThK vol. 2, 683-684; SLÁDEK Karel: Katolicko – pravoslavný dialog ve světle „Dokumentu z Ravenny“, in: TT 19 (2008) 2, 90; SMĚKAL Bedřich: Kapitoly z českých a slovanských církevních dějin – 10. Unionismus, in: FRANZEN August: Malé dějiny církve. Třetí, doplněné a rozšířené české vydání, Kostelní Vydří: KNA, 2006, 354-355; SPÁČIL Bohumil: Pravoslavná teologie a možnost unie východními církvemi, in: ČKD LXVI/XCI(1925) 7. 8, 421-445; SPÁČIL Bohumil: K apologii velehradského unionismu, in: ACM 35 (1948) 1, 11-15; SUTTNER Ernst Christoph: Marča, Union v. M., in: LThK, vol. 6, 1298; SUTTNER Ernst Christoph: Ostkirchen, katholischen O., in: LThK, vol. 7, 1204-1206; ŠKRÁŠEK: Dělník na cyrilometodějské líše..., 88-96; ŠPAČEK Michael: Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje a jeho současný ekumenický význam, in: Fórum Velehrad I...58-71; TAFT Robert T.: Katolicismus východního obřadu. Dědictví a poslání, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2002, 50-61; TKADLČÍK Vojtěch: Velehradská cesta k odloučeným bratřím, in: ŽIVÁ TEOLOGIE 4, Praha: ČKCh, 1970, 41-68; TKADLČÍK: Významní pracovníci velehradského unionismu..., 173-182; TKADLČÍK Vojtěch: Minulost a budoucnost velehradských kongresů, in: TT 4 (1993) 5, 162-166; TKADLČÍK Vojtěch: Minulost a budoucnost velehradských kongresů, Velehrad: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, s.d. [1993]; VAŠKO Václav: Likvidace řeckokatolické církve, Kostelní Vydří: KNA, 2007; VENTURA Václav: Řeckokatolická církev a Pavol Gojdič, in: TS VIII (2002) 4, 33-48; VENTURA Václav: Walerian Bugel, Ekleziologie užhorodské unie a jejích dědiců na pozadí doby, UP Olomouc 2003 (rec), in: TT 15 (2004) 2, 85-86; VESELÝ Jiří Maria: Co dává Velehrad Evropě, Olomouc: MCM, 1994; VILINSKÝ V[alerij]: Unionistický přehled za duben - září 1930 (Události a knihy), in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 1. 2, 130-145; VILINSKÝ: Český unionismus..., 48-56; WINKLER Gerhard B[...]: Velehrad, in: LThK, vol. 10, 578-579; ZLÁMAL: Die Entwicklung der kyrillo-methodianischen Tradition in der Tschechoslovakischen Geschichte..., 77-157; ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 116-120; ZOZULAK Ján: Vplyv unionizmu na doklon od Svätotočovskej tradície a návrat k štúdiu diel svätých otcov, Prešov: PBF PU, 2000; ŽÁK František: K otázce unionismu, in: ČKD LXX/XCV (1929) 4, 321-332.

⁷³⁵ „Krajina představuje jakýsi kontext, v němž přebývá člověk a jímž je člověk spouřčován. Vzhledem k tomu, že člověk jako zdebyť přetváří krajinu podle toho, co se nalézá v jeho srdci, je i on sám jakýmsi kontextem krajiny, v němž krajina přebývá a jímž je krajina spouřčována.“ POSPÍŠIL: Krajina jako způsob bytí člověka..., 17; ZLÁMAL: Blahoslavený Jan Sarkander..., 15.

⁷³⁶ Nutno upozornit, že pár kilometrů od Moravské Nové Vsi z obce Čejkovice pocházel další významný český filosof a teolog Dominik Pecka, nar. 1895, zemř. 1981, jehož osud je v této souvislosti však v mnohém rozdílný viz PECKA: Starý profesor vzpomíná..., passim; HANUŠ Jiří: Dominik Pecka, tvář člověka, in: KARFÍKOVÁ, KŘIŠŤAN, KUŘE (eds.): „Život z přítomné chvíle“..., 36-44; z obšírného díla upozorníme na dogmatiku viz PECKA Dominik: Světlo a život. Výklad křesťanských mystérií, Svitavy: Trinitas, 1998.

Antonína Salajky blízký vztah, když tam podnikal pěší třídní poutě z Valašských Klobouk přes Vizovickou vrchovinu. Jisté také je, že se tradice poutí v době Salajkova mládí obnovovala a není vyloučeno, že se již jako chlapec těchto poutí účastnil.⁷³⁷ K Velehradu a na Svatý Hostýn byly uspořádány v r. 1914 a 1915 tzv. prosebné poutě v souvislosti s První světovou válkou s mohutnou účastí lidu.⁷³⁸ Nemůžeme zapomenout na exerciční hnutí, které se právě na Velehradě s úspěchem tvořilo na přelomu 19. a 20. věku.⁷³⁹ Když už mladý Salajka navštěvoval obecnou školu (1907-1913), nedaleko na Velehradě se konaly první velehradské kongresy. Ten první (v r. 1907) se časově shoduje s rokem nástupu Salajky do první třídy obecné školy. V roce 1913 se také konaly oslavy 1050. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu – ovšem v daleko menší míře než v letech minulých (1863, 1869, 1885) či budoucích (1963, 1969, 1985).⁷⁴⁰ Reálku začal navštěvovat v Hodoníně, kde maturoval v r. 1920. To již existovala tradice třech velehradských unijních kongresů. Vezmeme-li ještě v úvahu, že na dohled od Moravské Nové Vsi (necelé 2 km) jsou Mikulčice bohaté na archeologická naleziště spjatými se slovanskou historií a Velkou Moravou,⁷⁴¹ pak si dovoluujeme z výše popsaného geografického faktu vyvodit dataci zrodu Salajkova unionistického zájmu. Vkládáme ji do jeho dětství a do jeho rodného kraje.

Nyní přistoupíme k obecné rovině a upozorníme na problematiku unionismu. Účelem naší práce je představení života a díla Antonína Salajky, proto zde zmíníme pouze terminologii, na které si ukážeme podstatu této široké problematiky. Rozlišujeme termíny: *unie, unionismus, uniatismus, východní katolické církve byzantského obřadu*.⁷⁴² Ve všech zmíněných termínech v nějakém kontextu hovoříme o katolických východních (nelatinských) partikulárních církvích, které jsou v plném sjednocení s Apoštolským stolcem v Římě.⁷⁴³ *Unii* pak myslíme nastolení jednoty mezi východní partikulární církví a Apoštolským stolcem (unie východosyrská, etiopská, chaldejská, moldavská, brest-litevská, malabarská, marčská, užhorodská, jakobitská, transylvánská), případně

⁷³⁷ O oživení tradic poutí, lidových misí viz PITRUN: *Jadrné memento...*, 65-66, 69-70; KADLEC Jaroslav: *Přehled českých církevních dějin /2*, Praha: Zvon, 1991, 225-226.

⁷³⁸ Srov. CINEK: *Velehrad víry...*, 460-464.

⁷³⁹ Srov. AMBROS: *Svoboda k alternativám...*, 463-484.

⁷⁴⁰ Srov. SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, 8.

⁷⁴¹ Srov. POULÍK Josef: *Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic. I. Zpráva za r. 1954-56*, in: PA XLVIII (1957) 241-388; CIBULKA Josef: *První tři Velkomoravské kostely objevené na hradišti u Mikulčic, jejich význam a otázka Metodějova hrobu*, in: BARTŮNĚK (ed.): *Solunští bratři...*, 85-153: zde musíme zmínit, že Mikulovské nálezy byly učiněny až v polovině dvacátého století.

⁷⁴² Slovanský neologismus *unija* bylo poprvé užito po Brestské unii (r. 1596), z toho se pak odvozují uniatismus, unie, unionismus,... viz TAFT: *Katolicismus východního obřadu...*, 56.

⁷⁴³ O těchto církvích hovoří dekret Druhého vatikánského koncilu *Orientalium Ecclesiarum* (OE) viz RAHNER Karl: *Úvod k Dekretu o katolických východních církvích Orientalium Ecclesiarum*, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KNA, 2002, 417-418.*

individuální přestoupení hierarchie cařihradského patriarchátu na katolicismus v 17. stol.⁷⁴⁴ Tak existuje (podle ponižujícího užívání) množství *uniatských* církví, jejímiž členy jsou *uniaté*. Některé z nich jsou zvané od dob Marie Terezie (synoda ve Vídni r. 1773) církvemi řeckokatolickými. S těmito termíny souvisí tzv. *uniatismus*.⁷⁴⁵ Dnes bychom v souvislosti s uniatskými církvemi měli mluvit spíše o jednotlivých východních církvích sjednocených s Římem (např. Koptská katolická c., Řecko-melchitská katolická c., Syrsko malabarská katolická c., Běloruská řeckokatolická c., Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR,...).⁷⁴⁶ *Uniatismem* myslíme metodu, která vedena často ušlechtilou věností Kristovu příkazu *ut omnes unum sint* (srov. Jan 17, 21), chtěla dosáhnout plné i částečné jednoty Východní a Západní Církve.⁷⁴⁷ Kolega Bugel v návaznosti na Balamandský dokument (viz níže) je profilovanější, když definuje uniatismus: „... *na historicko-ekleziologické rovině znamenal vnucování jiným církevním společenstvím vlastního způsobu pojetí církve římským stolcem, jenž se sám ztotožňoval s celkem obecné církve, mimo níž nemůže být nikdo spasen.*“⁷⁴⁸ To však nic nemění na účtě, které se východní církve sjednocené s Římem těší v římskokatolické církvi. Tyto církve mají svoji nezastupitelnou úlohu v podobě obohacení latinské církve o východní spiritualitu, právo, liturgii a teologii (srov. OE). Zbývá nám ještě osvětlit termín *unionismus*. Tento termín představuje obecný zájem o sjednocení východních církví s církví římskou.⁷⁴⁹ Zastáncem tohoto sjednocení je pak *unionista*, což je širší pojem než termín *uniat*.⁷⁵⁰

V našich zemích se s termínem *unionismus* setkáme nejčastěji v souvislosti s velehradskými unijními sjezdy z první republiky. Kolega Špaček vidí velehradský typ *unionismu*, jako láskyplnou nápravu a reakci na nešťastnou metodu *uniatismu* minulých staletí. Příkladá jakýsi morální a časový rozdíl, ale i následnost mezi *unionismus* – jakožto snahou po sjednocení a *uniatismus* – jakožto metodou přičlenění jednotlivé východní

⁷⁴⁴ Srov. BUGEL: Charakteristické prvky..., 40; BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 61-100.

⁷⁴⁵ „...výraz »uniaté«, často v minulosti užívaný k označování i východních katolických církví, je dnes obecně považován za ponižující a proto se dnes přestává užívat, poněvadž neodráží dostatečně teologické tendence církve *sui iuris* k rozhodnutí, před kterými stojí...“ AMBROS: Svoboda k alternativám..., 597, pozn. 1607.

⁷⁴⁶ Přehled východních církví podávají ROBERSON: The Eastern Christian Churches..., passim; AMBROS: Svoboda k alternativám..., 598-604.

⁷⁴⁷ Srov. SMK: dokument *Uniatismus, unijní metoda minulosti a současné hledání plného společenství* z Balamand..., 87-89, čl. 1-9; TAFT: Katolicismus východního obřadu..., 55-56.

⁷⁴⁸ BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 222.

⁷⁴⁹ „Slovem »unionismus« se rozuměly snahy o bližší poznání a sjednocení pravoslavných církví s církví katolickou. Slovem ekumenismus pak snahy o sblížení a sjednocení protestantských a anglikánských církví a náboženských společností, případně i církví pravoslavných.“ SALAJKA: Ekumenické smýšlení..., 87.

⁷⁵⁰ Srov. SPÁČIL: K apologii velehradského unionismu..., 12; SALAJKA Antonín: Uniaté, in: MERELL (a kol.): Malý bohovědný slovník..., 550; KLIMEŠ Lumír: Slovník cizích slov, Praha: SPN, 1987, 758-759; PETRÁČKOVÁ Věra, KRAUS Jiří a kol.: Akademický slovník cizích slov, Praha: Academia, 1998, 794-795; ŠIMANDL Josef, MÁDR Oto, BARTOŇ Josef, HLAVSOVÁ Jaroslava: Jak zacházet s náboženskými výrazy. Pravopis, výslovnost, tvary, význam, Praha: Academia, 2004, 103; BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 12 (pozn. 5), 181, 221-222.

církve do církve římskokatolické. Následně mluví o velehradském *unionismu*.⁷⁵¹ Ivo Císař ve svém komentáři k UR mezi termíny *unionismus* a *uniatismus* dává de facto rovnítko.⁷⁵² Všimá si spíše rozdílu mezi *unionismem* a *ekumenismem*. Zatímco v *unionismu* jde o jednostranný pohyb zapojení do katolické církve (návrat k Římu), v *ekumenismu* jde o pohyb oboustranný (katolické i odloučené strany), skrze dialog otevřený ke vzájemnému uznání chyb a pozitiv.⁷⁵³ Klasický filolog, slavista a řečtinář dr. Josef Bartoň z KTF UK, pak v rozhovoru připustil označení *unionismu* jako *předchůdce ekumenismu*, případně *ekumenismu na Východ*.⁷⁵⁴

Podíváme-li se do magisteriálních textů pak podle tzv. Balamandského dokumentu z roku 1993,⁷⁵⁵ který je výslednicí společné komise pravoslavných církví s církví římskokatolickou, byly dílčí unie uniatských církví kořenem dalšího rozdělení (čl. 9). Tyto snahy vycházely z dnes již zastaralé eklesiologie tzv. návratu do církve katolické (čl. 30).⁷⁵⁶ *Uniatismus* je odmítnut jako nesprávná forma apoštolátu budoucí jednoty (čl. 12). Tento dokument se ovšem neseťkal s plným přijetím a dodnes zde vládne napětí.⁷⁵⁷ Zdůrazněme, že zmíněné texty termín *unionismus* neužívají a mluví o *uniatismu* a *uniatských* církvích.

Již jsme upozornili na termín *velehradský unionismus* spjatý s velehradskými unijními kongresy.⁷⁵⁸ Krátce tedy představme velehradský typ *unionismu*.⁷⁵⁹ V první řadě upozorňujeme, že se nejednalo výslovně o konkrétní sjednocení té či oné východní

⁷⁵¹ Srov. ŠPAČEK: Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje..., 64.

⁷⁵² „Na praktickém poli se rozlišuje unionismus a ekumenismus... Na rozdíl od osobního individuálního obrácení na katolickou víru (conversio) tyto dva výrazy označují kolektivní či hromadné pokusy o jednotu. Unionismus nebo uniatismus spočívá v zapojení do katolické církve částí východních církví, které zachovávají své disciplinární a liturgické zřízení, ale podrobují se primátu papeže...“ CÍSAŘ Ivo: Jednota křesťanů, Řím: Křesťanská akademie, 1987, 19.

⁷⁵³ „...ekumenismus, tj. snaha o sblížení a jednotu rozdělených křesťanů...“ SALAJKA Antonín: Poznámky k ekumenismu [pro vnitřní potřebu TK – k osmému plenárnímu zasedání konaném 17. 2. 1973, in: CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1, Příloha dopisu ze dne 14. 2. 1973]; srov. CÍSAŘ: Jednota křesťanů..., 71.

⁷⁵⁴ Údaj plyne z rozhovoru s PhDr. Josefem Bartoněm Th.D. na KTF UK ze dne 6. 8. 2008. Podobně se vyjádřil i řeckokatolík Tomáš Mrňávek D.Sc.Ec.O. v našem rozhovoru ve stejném dni na ČBK v Praze.

⁷⁵⁵ Srov. SMK: dokument *Uniatismus, unijní metoda minulosti a současné hledání plného společenství* z Balamand..., 87-89.

⁷⁵⁶ V pozadí byl od počátku tzv. soteriologický exkluzivismus viz HRYNIEWICZ: Wschód i Zachód chrześcijański: Od schizmy do dialogu..., 16-19.

⁷⁵⁷ Srov. ROBERSON: The Eastern Christian Churches..., 189-236; VENTURA: Walerian Bugel..., 85-86; HUČKO Ladislav: Upřesnění, in: TT 15 (2004) 4, 166-167; VENTURA Václav: Odpověď na reakci mons. Hučka, in: TT 15 (2004) 4, 167-168; BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 220-228.

⁷⁵⁸ Kritický pohled na velehradské kongresy přináší prof. Boháč z pohledu účastníka prof. Russnáka viz BOHÁČ: Mikuláš Russnák a velehradské kongresy..., 86-98. Stríživě hodnotí obecně cyrilometodějskou tradici i velehradské kongresy také AMBROS Pavel: Komemorativní a anamnetický ráz cyrilometodějské tradice, in: Fórum Velehrad I..., 362-378; zajímavým příspěvkem je i FEDOROV Leonid: List otce Leonida Fedorova metropolitě Andrejovi (Šeptickému) s popisem III. velehradského kongresu ze dne 18. srpna 1911, in: Fórum Velehrad I..., 382-393.

⁷⁵⁹ Srov. ALTRICHTER: Michal: Velehrad – *filologoi* versus *filosofoi*, in: ALTRICHTER [ET ALII]: Velehrad – *filologoi* versus *filosofoi*..., 8-117.

partikulární církve s Římem (nešlo o unii v partikulárním smyslu či ve smyslu jednotlivců přestupujících k římské církvi).⁷⁶⁰ Šlo o názorovou platformu a společenskou snahu o vzájemné setkávání pravoslavných a římskokatolických teologů na velehradské půdě, oběma tradicím blízké (to odpovídá definici *unionismu*, jako zájmu o sjednocení). Přesněji můžeme formulovat, že se jednalo o pomalou a postupnou přípravu budoucí jednoty a budoucího sjednocení postupným odstraňováním nevědomostí a nedorozumění, i odbourávání psychologických bariér křesťanskou láskou.⁷⁶¹ „*Velehradský unionismus není programově ekumenický na rovině diplomatického či dogmatického konsensu, nýbrž na jednotě zakoušení rozpadajícího se do tisíce různých zkušeností a pluriformity lidských osudů nejednoty a úsilí o jednotu v Duchu Svatém.*“⁷⁶² Viditelným závěrem těchto kongresů se mnohdy staly tzv. *resoluce*, které shrnovaly úkoly a body z rokování a vyjadřovaly tak viditelnou snahu po sjednocení pomalými krůčky.⁷⁶³ Intence těchto setkávání byla velmi široká, dlouhodobá a víceméně kořenila v pojetí slovanské jednoty již v 19. století.⁷⁶⁴ Logickým kořenem tohoto proudu byla samozřejmě cyrilometodějská tradice⁷⁶⁵ úzce svázaná s Velehradem, jakožto Metodějovou arcibiskupskou stolicí.⁷⁶⁶ Celé toto novodobé hnutí má poměrně širokou historii, která sahá až k Tridentu⁷⁶⁷ a vrcholí na jubilejních miléniových oslavách sv. Cyrila a Metoděje v letech 1863, 1869 a 1885. Nezastupitelnou úlohu zde sehrál Cyril Antonín Stojan (1851-1923),⁷⁶⁸ pozdější arcibiskup

⁷⁶⁰ „Už během prvního kongresu bylo konstatováno ve shodě s myšlenkou V. Solovjova, že veškeré snahy o sjednocení se mohou ukázat, být pouhou iluzí a stát se zdrojem zla, pokud nebude za výchozí postoj uznána mysticko-svátostná spojitost mezi západní a východní církví, jež jsou ve své podstatě dvěma částmi jednoho Těla Kristova. Proto se na Velehradě hovořilo o sjednocení církví, a ne o konverzi některých jednotek do církve římské.“ GÓRKA Leonard: Trvalé hodnoty velehradské tradice. Ke 100. výročí založení velehradských kongresů (1907-2007), in: Fórum Velehrad I...52; SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 46.

⁷⁶¹ Srov. ŠPAČEK: Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje..., 65-66, 68.

⁷⁶² AMBROS: Svoboda k alternativám..., 507.

⁷⁶³ K resolucím viz CINEK: Velehrad víry..., passim; SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., passim; CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Korespondence s p. Josefem Budišem: Dopis Cyrilometodějského kroužku Růže Sušilovy ze dne 30. 10. 1948 – zde je resoluce z 19. 8. 1948.

⁷⁶⁴ Srov. GÓRKA: Svatí Cyril a Metoděj..., 9-20, 39-57; GÓRKA: Trvalé hodnoty velehradské tradice..., 43; „Unii Slovanstva“ zmiňuje vrstevník Salajky Čeněk Maria Tomiško (1905-1949) v prvním svém kázání dne 25. srpna 1925, což dosvědčuje o zakořenění této idee i v Římě vychovaných českých alumnech viz BEZDÍČEK: Tomiško a jeho doba..., 40-46; podobně promyšlená „slovanská idea“ stála za tomistickými kongresy v Praze 1932 a Poznani 1934 viz GŁOMBİK Czesław: Český novotomismus třicátých let, Olomouc: Votobia, 1995, 20-29, 40-42.

⁷⁶⁵ K cyrilometodějské tradici viz ZLÁMAL: Die Entwicklung der kyrillo-methodianischen Tradition in der Tschechoslovakischen Geschichte..., 77-157; ZLÁMAL: Blahoslavený Jan Sarkander..., 15-33; SKALICKÝ Karel: Prolegomena k budoucí filosofii českých dějin, in: SKALICKÝ Karel: Za naději a smysl, Praha: Zvon, 1996, 143-179 (147-149); ŠPIDLÍK Tomáš: K prvním pramenům české teologie, in: TT 9 (1998) 6, 182-183; VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., 36-38.

⁷⁶⁶ Srov. GÓRKA: Svatí Cyril a Metoděj..., 21-38; k problematice identity Velehradu klášterního – sídlo arcibiskupa Metoděje a Velehradu velkomoravského – centrum Velké Moravy viz tamtéž 28-31.

⁷⁶⁷ Srov. ZLÁMAL: Blahoslavený Jan Sarkander..., 15-33.

⁷⁶⁸ K osobě a dílu A. C. Stojana viz CINEK: Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan..., passim; VYMĚTAL František a kolektiv: Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve. Život a dílo Dr. Antonína Cyrila Stojana, Praha: ČKCh, 1988; MAREK Pavel: Antonín Cyril Stojan – kněz a politik, in: MAREK, HANUŠ (eds.):

olomoucký. Realizátor myšlenky *Apoštolátu svatých Cyrila a Metoděje pod ochranou Nejsvětější Panny Marie* v r. 1891, na popud encykliky papeže Lva XIII. *Grande munus* z r. 1880.⁷⁶⁹ Ze členských příspěvků tohoto apoštolátu byla poskytována pomoc chudým místním církvím na slovanském území, seminářům, farnostem, ale i jednotlivým studentům katolickým i pravoslavným.⁷⁷⁰ Stojan projevoval také snahu z Velehradu vybudovat slovanské vědecké centrum přemostující slovanský pravoslavný Východ a slovanský latinský Západ.⁷⁷¹ Konečným a vrcholným výrazem těchto Stojanových snah se staly *velehradské kongresy*. K dalším důležitým jménům patřili např. A. V. Gorskij (1812-1875), F. Grivec (1878-1963), ale i A. Podlaha (1865-1932),⁷⁷² či Lvovský metropolita A. Šeptickij. Nemůžeme také opomenout otce jezuity, bez jejichž fundamentu by nic takového nevzniklo.⁷⁷³ Také bychom měli zmínit ještě dvě organizace, které pramenily z těchto snah - *Apoštolát Jednoty* pro jednotlivé duchovní se zájmem o jednotu křesťanství a *Akademie velehradská* uskupená v r. 1910 kolem kongresů s vědeckovýzkumným charakterem, zvláště na poli pravidelných periodik (*Slavorum Litterae Theologicae* – příloha ČKD, AAV, *Opera Academiae Velehradensis*).⁷⁷⁴ Připomeňme, že v roce 1916 byl na Velehradě založen misijní Ústav sv. Cyrila a Metoděje, později Papežský ústav povýšený papežem Benediktem XV. a zařazen po bok římského PIO.⁷⁷⁵ Ještě krátce zmiňme některá témata jednotlivých kongresů – *chápaní podstaty církve, jednotící význam svátostí, všeobecné koncily a jejich úloha, kontroverzní otázky a metoda jejich řešení,*

Osobnosti v církvi a politice..., 122-133; ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 78-79; CHAROUZ: Biskup - Vyznavač..., 68-71.

⁷⁶⁹ Srov. Lev XIII. - Encyklika Lva XIII. *Grande Munus* ze dne 30. září 1880 viz AAS 13 (1880) 145-153 – český překlad in: Cyrilometodějské papežské dokumenty z let 869-1985, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, 47-61.

⁷⁷⁰ K Apoštolátu viz ŠPAČEK: Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje..., 58-71; KOUŘIL Miloš: Postupný zánik Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje a osobnost Františka Jemelky (1880-1954), in: Fórum Velehrad I...163-178; ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 117-118.

⁷⁷¹ Srov. GÓRKA: Trvalé hodnoty velehradské tradice..., 46-47; v této souvislosti je zajímavá intence exilových politických špiček naší republiky za druhé světové války, jež zrodila představu „jakéhosi mostu mezi Východem a Západem“ viz KALOUS: Jan Masaryk (1886-1948)..., 16.

⁷⁷² Srov. SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 5.

⁷⁷³ Srov. AMBROS Pavel: Cyrilometodějství a jezuité na Velehradě od roku 1890 do roku 1919, in: ALTRICHTER [ET ALII]: Velehrad – *filologi* versus *filosofoi*..., 208-236; AMBROS: Svoboda k alternativám..., 484-507; BRÁZDIL František: Jezuité na Velehradě. Příchod Tovaryšstva Ježíšova na Velehrad a jeho působení do druhé světové války. Historickopravní pojednání, Svitavy: Trinitas, 2005; PITRUN: Jadrné memento..., 69; spíše na plody poukazuje ŠPIDLÍK: Čeští jezuité a slovanský Východ..., 245-249.

⁷⁷⁴ Tato organizace Salajkovi pomohla s vydáním habilitace v roce 1936 - o pomoci se Salajka zmiňuje na obálce. K organizaci viz GÓRKA: Trvalé hodnoty velehradské tradice..., 49-50; KARCZUBOVÁ Luisa: *Acta Academiae Velehradensis*, in: ALTRICHTER [ET ALII]: Velehrad – *filologi* versus *filosofoi*..., 237-240.

⁷⁷⁵ Srov. CINEK: Velehrad víry..., 465-470; SALAJKA: Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu, nevydaný strojopis z r. 1967 (s. 65), in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy..., 9; LEPKA: Snahy o sjednocení církví..., 6-17; SPÁČIL Bohumil: Třetí rok papežského ústavu orientního, in: ZV [III] (1922) 9 – 1. července, 4-5; ZGARBIK Antonín: 25 let Papežského misijního ústavu, in: ZV XXII (1941) 1, 1-3; ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 118-119; AMBROS: Svoboda k alternativám..., 500-505.

*vývoj dogmat, dogmatický význam liturgie, doktrína a kult sv. Cyrila a Metoděje.*⁷⁷⁶

Ukončeme tento obecný pohled, připomínkou prvního slovanského papeže v dějinách. Jan Pavel II. při své první návštěvě Československa v roce 1990 ocenil velehradské unijní kongresy jako první kroky na cestě k současnému ekumenismu.⁷⁷⁷

Nyní k Salajkově účasti na velehradských kongresech. Už víme, že se jako bohoslovec účastnil velehradského unijního kongresu v roce 1924. V materiálech pro své habilitační řízení z roku 1936 dokonce uvádí, že se od roku 1921 pravidelně účastnil velehradských unionistických kongresů.⁷⁷⁸ Oficiální velehradské unionistické kongresy byly zorganizovány v letech 1907, 1909, 1911, 1924, 1927, 1932 a 1936.⁷⁷⁹ Jestliže sám Salajka mluví o velehradských aktivitách od r. 1921, má na mysli také bohoslovecké kongresy,⁷⁸⁰ které se z popudu arcibiskupa Stojana na Velehradě uskutečňovaly od r. 1888,⁷⁸¹ a unionistické porady v letech 1921⁷⁸² a 1922,⁷⁸³ případně katechetické sjezdy.⁷⁸⁴

⁷⁷⁶ Srov. SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 26-41; GÓRKA: Trvalé hodnoty velehradské tradice..., 48. K doktrínálnímu obsahu kongresů viz GÓRKA: Doktryna ekumeniczna Kongresów Welehradzkich (1907-1936)..., 5-122.

⁷⁷⁷ Srov. JAN PAVEL II: Homilie na Velehradě ze dne 22. 4. 1990, in: Jan Pavel II. v Československu, 21.-22. dubna 1990. Projevy / Promluvy / Poselství, Praha: Zvon, 1990, 78-82 (80) (nebo in: OR (1990) ze dne 23.-24. 4. 1990, 7); Jako cestu k ekumenismu i mezi pravoslavnými, uniáty a římskými katolíky Bugel vidí právě ve společné tradice sv. Cyrila a Metoděje, v níž kořenil i velehradský unionismus: „20. stol. s sebou přineslo eskalaci existujících napětí v podobě snah o likvidaci jednoho konfesního společenství druhým, což se nutně projevilo také v zaujímaných ekleziologických postojích. Navzdory probíhajícímu ekumenickému dialogu jsou pozice jednotlivých skupin mezi pravoslavnými i uniáty natolik vyhraněné, že to v praxi znamená nejen zpeřtrhání kontaktů, ale i přinejmenším částečnou negaci ekleziálního statutu druhé strany. **Společným rysem se stává využití cyrilometodějské tradice jako jakési projekční plochy při vymezování vlastní ekleziální identity pokračovatelů „starootcovských tradic“.**“ BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 231.

⁷⁷⁸ Srov. SKTF, fond Personalía, sl. Antonín Salajka (3x): Curriculum vitae pro habilitační řízení; AJK [=SALAJKA Antonín]: Unionistický sjezd na posvátném Velehradě 1922, in: MUSEUM LIV (1922/23) 1; 18-22.

⁷⁷⁹ Na rok 1914 byl plánován čtvrtý – vinou První světové války byl však odložen (CINEK: Velehrad víry..., 460); k 500. výročí Florentské unie byl naplánován na rok 1939 další velehradský kongres, ale ten byl znemožněn nástupem Druhé světové války – viz TKADLČÍK: Minulost a budoucnost velehradských kongresů...TT...164; AMBROS Pavel: K hlubší solidaritě mezi křesťany v Evropě [Rozhovor s P. Pavlem Ambrosem k oslavám stého výročí Prvního unionistického kongresu mna Velehradě (1907-2007), ze dne 18. 6. 2007], in: <http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=111> (vyhledáno 20. 6. 2007); na r. 1948 byl plánován také, ale vlivem společenských změn se nakonec nekonal (viz SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 25); k jednotlivým kongresům a jejich průběhu viz periodika AAV, ACV, ACM, případně např. SALAJKA: V. unionistický sjezd..., 566-575; SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 5-25; PECHUŠKA: VI. unionistický sjezd na Velehradě..., 529-538; PITRUN: Jadrné memento..., 65-71; VAJS Josef: Významný ohlas IV. unionistického sjezdu Velehradského, in: VSCM VIII (1925) 1, 1-2.

⁷⁸⁰ „Největšími bohosloveckými počiny navenek byly každoroční bohoslovecké sjezdy na Velehradě, jež v letech svolávání unionistických kongresů byly časově stanoveny tak, aby bezprostředně předcházely před nimi a bohoslovci se jich mohli zúčastnit. Bylo to praktické seznámení s myšlenkou slovanského ekumenismu, i když odborné teologické debaty, vedené v latině nebo ruštině, přesahovaly znalosti a rozhled bohosloveckého dorostu.“ ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-2..., 16.

⁷⁸¹ Srov. TKADLČÍK: Velehradská cesta k odloučeným bratřím..., 62.

⁷⁸² Z usnesení této porady podle Zlámala: „1. Aby Apoštolát sv. C. M. byl zaveden v celé církvi. 2. Aby svátek sv. C.M. byl všude slavnostně svččen. 3. Aby se na katolických universitách Západu zřídily stolice pro východní bohovědu. 4. Aby se na katolická bohovědná učiliště přijímali i pravoslavní bohoslovci. 5. Aby katolické bohoslovecké fakulty přijímaly za posluchače i laiky. 6. Aby katol. řády a společnosti připravovaly některé ze svých členů pro práci na odloučeném východě. 7. Aby se na Západě zakládaly instituce a kláštery

Můžeme říci, že Salajka se účastnil všech poválečných kongresů – 1924, 1927, 1932 a 1936. Přednášel zde v r. 1932,⁷⁸⁵ kdy pronesl přednášku i na sjezdu bohoslovců.⁷⁸⁶ Kongresovým zapisovatelem byl v letech 1932 a 1936.⁷⁸⁷ Celkově na bohosloveckých sjezdech přednášel v letech: 1926 (jako novokněz na téma *Novokněz na vinici Páně*)⁷⁸⁸ a v r. 1936 (na neznámé téma).⁷⁸⁹ V r. 1929 se ještě zúčastnil pražské vědecké konference o problematice východní církve, tehdy jako student PIO a jako delegát Akademie velehradské, jejímž byl členem.⁷⁹⁰ Tento sjezd byl uspořádán v srpnu 1929 v Emauzích.⁷⁹¹ Po Druhé světové válce zmíněné snahy, vč. sjezdů pokračovaly a tak v r. 1946 Salajka přednesl *Význam studia křesťanského Východu a organizace vědecké literární práce unijní*.⁷⁹² O rok později (1947) byl pak horlivým propagátorem velehradské unijní práce p. Jemelkou žádán, zda by nechtěl přednést populární přednášku o uniatismu.⁷⁹³ Přednášku zde nakonec nepřednesl.⁷⁹⁴ Ve stejný rok pak přednesl téma *Věřoučné rozdíly a psychologické obtíže mezi katolickou Církví a pravoslavným Východem* dne 3. března

pro výchovu unijních pracovníků a misionářů. 8. Aby ruští uprchlíci byli podporováni hmotně i duchovně.“ ZLÁMAL: Příručka českých církevních dějin, sv. X-1..., 78-79.

⁷⁸³ Srov. CINEK: Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan..., 999-1003 (= rok 1921), 1056-1065 (= rok 1922, tento kongres Cinek tituluje tzv. IV. unionistický, tím je však označován až ten v roce 1924 za arcibiskupa Leopolda Prečana); zmiňme ještě tzv. krajové unionistické kongresy: 1925 - Lublaň, 1926 – Chicago a Vilna, 1929 – Praha, 1930 a dále - Pinsk, 1946 a 1947 - Velehrad, 1956, 1957, 1959 - Lisle v Illionis pod organizací prof. F. Dvorníka = viz TKADLČÍK: *Minulost a budoucnost velehradských kongresů...* TT..., 164; SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, 9-12, 14-15; připomeňme, že také do stejného okruhu spadají počínající modlitební setkání za jednotu křesťanů viz SALAJKA Antonín: *Týden modliteb a studií křesťanského Východu v Syrakusách na Sicílii*, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 7, 740-742; VYMĚTAL: *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve...*, 210-211.

⁷⁸⁴ Srov. ŠKRÁŠEK: *Dělník na cyrilometodějské liše...*, 42-43.

⁷⁸⁵ Přednáška vyšla tiskem viz SALAJKA: *Fides et auctoritas ecclesiastica in conciliis oecumenicis...*, 168-186; k tématu připravoval i spis viz [Nauka východních odloučených theologů o ekumenických koncilech církevních] (rukopis, s. 99) viz Bibliografie.

⁷⁸⁶ Přednáška vyšla později tiskem viz SALAJKA: *Nutnost a možnost nového ekumenického koncilu...*, 426-435 (informace o ní viz SALAJKA Antonín: VI. unionistický sjezd na Velehradě 1932, in: VSCM XIII (1932) 3-4, 71-76); obecně o přednášce viz SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, 20.

⁷⁸⁷ Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: *Curriculum vitae* jako příloha žádosti o udělení veniae docendi ze dne 7. 11. 1937; SALAJKA: VI. unionistický sjezd na Velehradě 1932..., 72.

⁷⁸⁸ Srov. J[...] Š[...]: *Sjezd čl. bohoslovců na posv. Velehradě*, in: *Našinec* 62 (1926) 174 – 3. srpna 1926, 1-2 (za tento údaj vděčím Mgr. Pavlu Jägerovi). Připomeňme jeho příspěvek ještě z dob seminárních studií - [„ajk“]: *Novosvěcencům – novým dělníkům na vinici Páně*, in: *MUSEUM LV* (1923/24) 5, 148; Zde je třeba zmínit vzpomínku prof. Zedníčka, který za nejlepší přednášku prof. Salajky považuje tu závěrečnou v blíže neurčeném akademickém roce z padesátých let na téma *Novokněz na vinici Páně* – viz Ústní rozhovor s autorem ze dne 21. 5. 2008.

⁷⁸⁹ Srov. SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, 22.

⁷⁹⁰ Údaj plyne ze seznamu účastníku in: *Consignatio eorum, qui cursui orientali pragensi interfuerunt*, in: *ACP* (1930) 242; Pro jeho členství viz periodikum AAV.

⁷⁹¹ K tomuto sjezdu viz SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, 17-18.

⁷⁹² Srov. SALAJKA: *Význam studia křesťanského Východu...*, 1-9 [rozšířená první část přednášky z unijního kursu na Velehradě ze dne 12. 8. 1946]; [bez autora]: *Annales. De Congressu unionistico Velehradii in Moravia* ao. 1946 celebrato, in: *AAV XVIII* (1947) 104-105.

⁷⁹³ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: dopis p. Jemelky Salajkovi ze dne 2. 9. 1947; K postavě Jemelky viz KOUŘIL: *Postupný zánik Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje...*, 163-178; po smrti preláta Jemelky byla jeho knižní pozůstalost rozprodána, pouze Tkadlčík, Zlámál a Luska vybrali na popud prof. Cinka tituly zajímavé, které uchovali, viz CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: dopis Josefa Lusky ze dne 16. 2. 1955.

⁷⁹⁴ Srov. SALAJKA: *Velehradské unijní kongresy...*, 24-25.

1947 přednášku v rámci cyklu Křesťanský Východ v pražských Emauzích.⁷⁹⁵ V r. 1948 na unijním bohosloveckém sjezdu ve dnech 16.-20. srpna Salajka přednášku pronesl,⁷⁹⁶ když mluvil o hlavních rysech východní církve.⁷⁹⁷ „Přednášky známého unijního pracovníka dra Ant. Salajky o Církvi byly vřele oceněny pro ducha šetrnosti, snášenlivosti a lásky, s jakou podal rozdíly učení pravoslavného a katolického.“⁷⁹⁸ Stojí v článku Vaněčky účastníka bohosloveckého kursu.⁷⁹⁹ V červnu r. 1949, pak přednášel na cyrilometodějském kurzu na Velehradě na téma *Autokefalie ruské pravoslavné církve a Znamky Církve podle pravoslavné a protestantské nauky*.⁸⁰⁰

Při zhodnocení Salajkova vztahu k velehradskému unionismu, nemůžeme opomenout jedno z prvních kázání, které pronesl jako novokněz krátce po svém příchodu do Velvar v r. 1925. V něm všechny věřící pozdravil od posvátných míst moravských – Velehrad, Hostýn. Při vzpomínce na Arcibiskupa Stojana řekl: „... *neboť on jest zakladatelem světového misijního spolku »Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou blah. Panny Marie«, který se stará o povznesení náboženského života v naší vlasti, mezi krajany našimi v cizině a o návrat Slovanů rozkolných, pravoslavných do lůna sv. církve katolické, od níž se v 9. století a později odloučili...*“⁸⁰¹ Z tohoto citátu plyne, že Salajku můžeme zařadit do té tradičnější skupiny myslitelů, jejichž promyšlení vztahů k pravoslavným východním církvím se pohybovalo v intenci návratu do církve katolické. Dle toho bychom ho měli zařadit k zastáncům tzv. eklesiologického exklusivismu.⁸⁰² Výše jsme ovšem uvedli, že tento postoj nebyl intencí velehradského unionismu. I když, připomeňme si Stojanovo heslo: „*Jest třeba stále organisované obětavosti k zachování, obživování rozšíření té svaté víry katolické a apoštolské, kterou sv. Cyril a Metod u Slovanů zaštipili, od kteréž pak většina se odtrhla...*“, takto i Salajka unionismus pojímal.⁸⁰³

⁷⁹⁵ SALAJKA Antonín: Věroučné rozdíly a psychologické obtíže mezi katolickou Církví a pravoslavným Východem, 3. 3. 1947, s. 7, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.

⁷⁹⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Korespondence s p. Josefem Budišem: Dopis Cyrilometodějského kroužku Růže Sušilovy ze dne 30. 10. 1948.

⁷⁹⁷ Srov. SALAJKA Antonín: Hlavní rysy východní církve, in: CDČT, fond AS I- Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.

⁷⁹⁸ VANĚČKA Josef T.J.: Unijní kurs bohoslovců, in: VZ II (1948) 4-5 /listopad/, 5.

⁷⁹⁹ K postavě Vaněčky okrajově ŠPIDLÍK: Čeští jezuité a slovanský Východ..., 245-249.

⁸⁰⁰ Srov. SALAJKA Antonín: Autokefalie ruské pravoslavné církve, in: ČKD 89/114 (1949) 1-2, 1-11; IDEM: Znamky Církve podle pravoslavné a protestantské nauky, in: CDČT, fond AS I- Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.

⁸⁰¹ CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 4, sl. Homilie, kázání: Úvodní kázání z Velvar, 6. 9. 1925, MT 6, 33.

⁸⁰² Srov. BUGEL: Ekleziologie Užhorodské unie..., 229-232.

⁸⁰³ CINEK: Velehrad víry..., 409.

Z výše řečeného se nyní pokusme zařadit Salajkův přístup k unionismu, potažmo ke křesťanskému Východu do rozlišení, které navrhl prof. Ambros. Dle něho jde o tři základní úhly vnímání křesťanského Východu z pohledu katolických autorů.⁸⁰⁴ Na základě Salajkovy úcty ke Stojanovi a jeho zájmu o cyrilometodějství, jakožto misijního poslání dané českým zemím a slovanským národům, ho zařazujeme do třetího inspiračního přístupu. Který Ambros definuje takto: „...c) *vnímání zaměřené na vlastní misijní poslání dané českým zemím a slovanským národům vůbec univerzální církvi, formující se v cyrilometodějství stojanovském. Stojanova misijní expanze měla dvojí směřování: vnitřní misie - »stále organizování obětavosti k zachování, obživení a rozšíření svaté víry katolické a apoštolské, kterou sv. Cyril a Metoděj u Slovanů zaštipil, od kteréž se pak většina odtrhla«^α a vnější misie - »svatou katolickou víru mezi Slovanry rozšiřovat, hájit a zvelebovat, následovně všechno podnikat a podporovat, co by k tomu konci prospěšné se vidělo, přihlížejíc k platným přitom církevním předpisům.«^β Až teprve setkání s Františkem Grivcem, autorem uvědomělé a systematické mezislovanské práce, a setkání s jeho praktickým realizátorem Antonínem Podlahou, vedlo A. C. Stojana (1851-1923) k proměně doposud spontánního misijně zaměřeného stojanovského cyrilometodějství v nový typ práce: cyrilometodějství jako systematická organizace a účinná propagace vědecké i popularizační práce ke sjednocení křesťanů. Ta byla založena na rozlišení mezi jednotnou ve víře a mnohosti forem jejich projevu, dále na skloubení křesťanského univerzalizmu s jednotlivými podobami různých kultur a církevních tradic a nakonecna postupně získávaném umění vést rozhovor v hranicích vymezených falešným irénismem a proselytismem.«⁸⁰⁵*

Pokusme se nyní představit Salajkovo pojetí ekumenismu a vztahu k jiným křesťanským církvím. Salajka ekumenické snahy vnímal jako naplnění snah velehradských kongresů.⁸⁰⁶ Pro Salajku je ekumenismus je tak pro něho jiným výrazem pro unionismus. „»Unionismus« nyní není »koničkem«, jak se mnozí na to dříve dívali, nýbrž byl a je

⁸⁰⁴ „Katolicky orientovaní autoři vnímají otázku křesťanského Východu prizmatem cyrilometodějství. Je třeba rozlišit trojí inspirační přístup katolických autorů:....“ AMBROS: Svoboda k alternativám..., 591.

^α [pozn. Ambrose: CINEK: Velehrad víry..., 409].

^β [pozn. Ambrose: CINEK: Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan..., 246].

⁸⁰⁵ AMBROS: Svoboda k alternativám..., 591-592.

⁸⁰⁶ „Vaše Milosti, s velikou radostí jsem četl v Lid. dem. z 5. t.m., že Jste na gener. zas. II. Vat. konc. podal návrh, aby byl uspořádán zvláštní koncil za účasti zástupců pravosl. církve, na němž by se důkladně probraly všechny otázky ekumenismu. Chtěl bych míti podrobnější zprávy o tomto návrhu, který je též předmětem světového tisku. Tak jak tomu rozumím nešlo by o skutečný koncil sjednocovací, k němuž jak se mnozí domnívají ještě nenadešel čas, nýbrž o přípravnou konferenci katolických a pravoslav. zástupců /zřejmě odborníků/, kteří by tam probrali všechny konkrétní otázky a teprve potom by mohlo dojít k pravému koncilu sjednocovacímu. Přípravná konference by takřka všechno teoreticky připravila. Je zřejmé, že teprve nyní by se uplatnily velehradské unijní kongresy a snahy všech unijních horlitelů by došly svého naplnění.“ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: Dopis Salajky Tomášskovi ze dne 7. 12. 1963.

zásadní záležitosti obecné Církve Kristovy.“ Zde nesmíme opomenout Salajkovu přednášku z března 1949 z Brna, kdy zahajoval své přednášky o křesťanském Východu na tamějším diecézním bohosloveckém učilišti. V této přednášce podal rozvržení přednášek, které byly rozděleny do dvou bloků – *obecný a zvláštní*. V části první (ke které vydal i daná skripta v tomtéž roce), v šesti přednáškách podal *obecné*, tedy historické a pramenné charakteristiky a obecné údaje ke studiu východního křesťanství (např. vznik a vývoj církevního rozkolu; rozkol podle řeckých a ruských dějin a teologie; snahy o církevní jednotu; přehled papežských dokumentů o křesťanském Východu;...).⁸⁰⁷ V druhé části svých přednášek, pak počítal s přesnějšími tématy (dějiny východní teologie; jednotlivé věroučné rozdíly; monofysitské a nestoriánské nauky; cesty k jednotě;...).⁸⁰⁸ K této v mnohém stěžejní části Salajka nevypracoval skripta, přestože s nimi počítal. Dochovaly se však rukopisné přípravy.⁸⁰⁹ K těmto konkrétním věroučným pohledům vydal studie např. v ČKD (o pravoslavné eschatologii, o pravoslavné eklesiologii,... viz bibliografie). Dodejme ještě, že celkový rozsah přednášek byl vypracován na dva roky, po jedné hodině (část obecná) a dvou hodinách (část zvláštní) za týden.

Když mapujeme Salajku a jeho vztah k jiným církvím a ekumenismu, musíme opět krátce zmínit Druhý vatikánský koncil. Biskup Tomášek Salajkovi poslal své diskusní příspěvky ke schématu o ekumenismu⁸¹⁰ a projevil mu důvěru, aby s příspěvky seznámil i širší veřejnost, případně širší okruh odborníků. V odpovědi Salajka upozorňuje na koncilní myšlenku ve schématu ekumenismu o vytvoření kulatého stolu mezi zástupci katolíků s římským papežem a pravoslavnými.⁸¹¹ Salajka hovoří o tom, že tento kulatý stůl sám také navrhl: „*Svého času jsem chtěl dáti sám podnět k uskutečnění takové diskusní komise mezi*

⁸⁰⁷ Rozdělení přednášek: „I. Úvod do studia kř. Východu /část obecná/ – 1. Obecné poznatky o studiu křesť. Východu. 2. Vznik a vývoj vých. církevního rozkolu. 3. Východní rozkol podle řeckých a ruských dějin a theol. 4. Snahu o obnovu církevní jednoty. 5. Dějiny a dn. stav východ. církví a obřadů /sjedn. i odl./ /obsáhlou část zde zaujímají dějiny ruské pravoslavné církve od počátků až dodnes./ 6. Přehled pap. dokumentů o kř. Východu.“ SALAJKA: Úvod do studia křesťanského Východu..., 8; přednášky této části jsou obsahem uvedených skript – 196 stran.

⁸⁰⁸ Rozdělení přednášek: „II. Úvod do studia křesť. Východu /část zvláštní/ – 1. Dějiny řecko-ruského bohosloví. 2. Věřoučné rozdíly mezi katol. Církví a pravosl. Vých. [:] a) nauka vých. theol. o vycházení Ducha Sv. b) nauka odl. theol. o Církvi a prvenství v Církvi. c) nauka o svátostech /zvláště o kvašeném a nekvašeném chlebu při Svátosti olt., o epiklezi při mši sv./ d) nauka o neposkv. početí Panny Marie. e) nauka o posledních věcech /o očistci a posmrtné odměně/. 3. Nauka východních církví nestoriánských a monofysitských. 4. Cesty k jednotě Církve Kristovy: a) katol. názor na jednotu Církve. b) pravosl. stanovisko k unijním a ekumenickým snahám. c) protest. a anglik. ekumenické hnutí.“ tamtéž 8.

⁸⁰⁹ Srov. CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy, vč. příprav.

⁸¹⁰ „Milý pane profesore, drahý spolubratře! ... přiloženě posílám Vám moje dva diskusní příspěvky k ekumenismu (první disk. neposílám, neboť se týkal jiného tématu). Můžete s nimi naložit, jak sám uznáte za vhodné. Domnívám se, že bylo by žádoucí s tím seznámit širší veřejnost, především ovšem odborné kruhy. Volá po tom nejen palčivá naléhavost, ale zároveň i opravdový zájem ve větším okruhu...“ dopis b. Tomáška Salajkovi ze dne 13. 4. 1964, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem.

⁸¹¹ Srov. HARTMANN, SVOBODA, VAŠKO (eds.): Kardinál Tomášek..., 25-26; CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: Dopis Salajky Tomáškovi ze dne 7. 12. 1963.

*pravosl. a katol., případ. i protest. theol. ve věci sblížení a jednoty církevní. Leč okolnosti to nedovolily. Mohla by nyní konkrétně u nás taková smíšená komise pravosl. a katol. theol. býti pod předsedn. V[áši] M[ilosti] zřízena?*⁸¹² Tento dopis však skrývá ještě jednu důležitou zajímavost. Jako klíčovou otázku pro budoucí usmíření s církvemi Východu Salajka vnímá dokončení započatého procesu úprav poměru vztahu mezi biskupy a papežem (souvislost mezi Prvním a Druhým vatikánským koncilem).⁸¹³

Z dosavadního historického doplnění plyne Salajkův zájem o pravoslavné církve a jejich teologii. Jen okrajově jsme se zmínili o zájmu o protestantské církve. Jak ty vnímal? Pár ojedinělých článků k tomuto tématu sice sepsal,⁸¹⁴ ale větší zájem o protestantské církve jsme nenalezli. Zde je třeba zmínit, že při svých přednáškách o křesťanském Východu (v Praze a Brně mezi lety 1945 a 1950) se o protestantských církvích, zvláště o jejich teologii zmiňoval a předkládal jejich věrouku.⁸¹⁵ K tomuto vztahu ještě připomeňme, navrhovanou novou definici církve (viz výše), kterou Salajka vypracoval i s ohledem na církve protestantské. V jednom pozdějším textu Salajka hovoří o tom, co nás spojuje a co nás rozděluje. Začíná tím, co spojuje křesťany a podtrhuje vnitřní stránku církve, kterou zaštiťuje Kristem jako Hlavou mystického těla a pojítkem všech křesťanů. Co nás rozděluje, je chápání oné vnější stránky církve, jako viditelné náboženské společnosti. Později pak Salajka tuto vnější stránku církve v souvislosti s učením LG a ChD, čte jinak a s ohledem v první řadě vůči pravoslavným a v druhé řadě vůči protestantům a anglikánům a zasazuje sem již zmíněnou kolegialitu biskupů s papežem.⁸¹⁶ K tomuto ještě zmíníme

⁸¹² CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: Dopis Salajky Tomášskovi ze dne 29. 6. 1964.

⁸¹³ „...S opravdovým zájmem očekávám budoucí schválení schématu De Ecclesia a schématu De oecumenismo. Jde o to, jak bude upraven poměr mezi biskupy a řím. papežem, prvenství pravomoci řím. papeže, pravomoc biskupů, což právě nebylo na I. vatik. konc. pro jeho předčasné přerušeni stanoveno, budou-li tím otevřeny dveře, aby s tím souhlasili představitelé pravosl. církví. Na tom moc záleží vzhledem k budoucímu sblížení a jednotě...“ dopis Salajky Tomášskovi ze dne 29. 6. 1964, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem.

⁸¹⁴ Srov. SALAJKA Antonín: Klérus v anglikánské církvi, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 594-598; IDEM: Náboženské poměry ve Švýcarsku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 2, 215-216; IDEM: Anglikánské bratrstvo pro sjednocení církví v New Yorku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 2, 232; IDEM: Týden modliteb a studií křesťanského Východu v Syrakusách na Sicilii, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 7, 740-742; IDEM: Vede oxfordské hnutí v Anglii k Římu? Ke 100. výročí hnutí, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 4, 277-288; IDEM: Světová konference „Faith and Order“ r. 1937, in: ČKD 76/101 (1935) 6, 599; IDEM: Protestantská „dialektická teologie“, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 177-183; IDEM: Z církve katolické přes anglikanism a starokatolictví do pravoslavi, in: SURSUM XVII (1937) 10, 345-348; IDEM: K návštěvě primase anglikánské církve v Římě, in: KN XVIII (1966) 13 – 27. března 1966, 3; IDEM: Eucharistie a křest z ekumenického hlediska, in: KOLEKTIV: Křest. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 19.-22. 9. 1972 [STK III (1972)], Praha-Litoměřice: CMBF, 1972, 52-56.

⁸¹⁵ Srov. SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkova žádost o zavedení přednášek o východním bohosloví, ze dne 3. 9. 1950 (Z programu: ... **II. Srovnávací dogmatická teologie** – 1. Přehledný obraz katolického, pravoslavného a protestantského křesťanského světa. 2. Katolické, pravoslavné a protestantské křesťanství z věroučného hlediska. ... 6. Katolické, pravoslavné a protestantské názory na jednotu Církve Kristovy; ...).

⁸¹⁶ Srov. SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 44-45.

přednášky z dogmatiky, kde se údajně několik hodin věnoval tematice ekumenismu⁸¹⁷ – zřejmě mezi léty 1963-65 (průběh Druhého vatikánského koncilu – možný počátek výuky ekumenismu) a 1969 (příchod Wolfa jako asistenta dogmatiky – rozdělení výuky), respektive 1970 (Wolf začal učit dogmatiku celou).⁸¹⁸

Obecně k tématu ekumenismu upozorníme na semináře v Jirchářích,⁸¹⁹ o kterých jsme se již letmo zmínili. Jejich počátky spadají do začátku šedesátých let v souvislosti s aktivitou evangelíka Josef L. Hromádky. V jídelně Husova semináře Komenského bohoslovecké fakulty v Praze v Jirchářích diskutovali příslušníci různých vyznání - katolíci (Frei, Sokol, Němec, Zvěřina, Mádr, Bouše, Habáň, Večerka, Flossmann), včetně profesorů teologické fakulty (Merell, Kotalík, Kubalík), evangelíci (Hejdánek, Trojan, Souček, Lochman, Molnár, Smolík), českoslovenští husité (Trtík), někdy zřejmě i představitelé pravoslaví, ale i marxisté (Machovec, Gardavský, Kadlecová). Na tyto setkání přijížděli i zahraniční hosté a přednášející (Rahner K., Küng, Congar). Právě díky silné pozici J. L. Hromádky, nositele Leninovy ceny z Moskvy z padesátých let, tento seminář neměl z počátku problémy s komunistickou mocí a skončil až v r. 1970. Do semináře pravidelně přicházelo kolem stovky účastníků s převahou katolických laiků. Kvůli počtu účastníků bylo nutné vytvořit organizační výbor (Hejdánek, Trojan, Němec, Frei, Sokol) a připravovat program na čtrnáctidenní cykly. Jedním z důležitých poznání, ke kterému účastníci dospěli byla polarizace napříč konfesemi. Evangelický myslitel Ladislav Hejdánek vzpomínal, že měl kolikrát blíže k lidem z druhé církve, než z církve vlastní.⁸²⁰ Problematika a charakter setkávání nutilo účastníky k vyjádření osobních postojů, nikoliv pouze k papouškování církevních směrnic a konfesních pravd. Vznikl tak rozdíl i na poli katolictví mezi konzervativní nedůvěřivou částí a progresivní otevřenější částí. K první patřil katolický filosof Kazimír Večerka spolu s řadou mladých lidí, kteří v ekumenických setkání viděli hrozící nebezpečí. K druhé přístupnější části patřil Jiří Němec, Jan Sokol, Václav Frei.

Co Salajka a Jircháře? Tento vztah můžeme popsat pár poznámkami. Jednak se nám nepodařilo zjistit Salajkova účast. Jistý kontakt jsme našli v korespondenci, kde je dochován ručně psaný dopis od Václava Freie Salajkovi s pořadem ekumenických setkání

⁸¹⁷ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: dopis Salajky děkanovi Merellovi ze dne 21. 6. 1972,

⁸¹⁸ Salajka přednášel dogmatiku také ještě v akademickém roce 1971/72, tedy i tehdy se mohl o ekumenismu vyjadřovat.

⁸¹⁹ Srov. VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., 103-105; NOVOTNÝ: Teologie ve stínu..., 69-70; stručně i OPATRŇ: Kardinál Tomášek..., 66-67.

⁸²⁰ Srov. VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., 104.

na květen a červen r. 1965.⁸²¹ Z kontextu vyplývá, že Frei napsal Salajkovi i jeden dřívější dopis, ten se však nedochoval. Závěrem dopisu Frei dodal, že se těší i s ostatními na setkání s prof. Salajkou při ekumenickém dialogu, který měl být údajně již brzo rozšířen o pravoslavné bratry.⁸²² Další poznámku datujeme do r. 1967. Z dopisu biskupa Tomáška Salajkovi se vyjasňuje tehdejší ekumenismus jako autorizovaný církevní dialog na němž se nějakým – dosud nespecifikovaným způsobem - podílel i Salajka. V březnu 1967 ho totiž biskup Tomášek zprostil funkce tzv. theologického poradce.⁸²³ Dosud se nepodařilo zjistit, co tato funkce představovala a zda měla návaznost např. na ekumenické semináře v Jirchářích. Poslední poznámku k Jirchářům datujeme do r. 1968 a můžeme z ní zařadit Salajku do výše zmíněných polarizovaných částí katolické inteligence v jejich vztahu k ekumenismu. V dochovaném dopise se k jirchářskému seskupení a jejich aktivitám Salajka vyjádřil dost negativně: „*Mám dojem, že »jirchářští ekumenisté« jsou nějak nasáklí určitými protest. symptomy, což je pro katol. nauku nebezpečné.*“⁸²⁴ Náznak apologetického ducha eklesiologického exklusivismu se zdá zřejmým. Otázka ovšem zní: ekumenické aktivity jsou nebezpečné obecně, nebo jen ty jirchářské? Domníváme se, že Salajka kritizoval spíše formu jirchářských setkání, nežli ekumenismus jako takový.

Do představovaného období patří žádost biskupa Tomáška Salajkovi, aby zpracoval témata velehradských sjezdů pro generálního sekretáře Ekumenické rady církví

⁸²¹ Středeční pořady: 26. května – evangelík Karel Trusina měl v medailonu představit vyznavačskou církev v Německu, evangelík Jan Šimsa pak měl mluvit o Dietrichu Boenhoefferovi; 9. června – teolog československé církve prof. Zdeněk Trtík měl představit diskusi Herberta Brauna s Helmutem Gollwitzem na téma Boží existence; čtvrté pořady: 3. června – nejprve katolík Jan Schuster CSsR průřez schématem De Ecclesia in mundo huius temporis a evangelík Herián (snad Miroslav Heryán?) měl hovořit o Taizé. Frei v souvislosti se Schusterem předpokládá, že ho Salajka zná viz CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: dopis Václava Freie Salajkovi ze dne 19. 5. 1965.

⁸²² „Chápu, že v případě, že Vám můj první dopis nedošel, je tato informace poněkud kusá, in medias res. Ale milerád Vám zodpovím Vaše dotazy, ohledně semináře i ostatních otázek, které Vás budou zajímat, a hlavně se těším – těšíme – na setkání s Vámi při ekumenickém dialogu (jenž bude možná brzo rozšířen i o pravoslavné bratry).“ CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: dopis Václava Freie Salajkovi ze dne 19. 5. 1965.

⁸²³ „Slovutný pane profesore! Sleduji s velkým zájmem rozvoj dialogu, jak se rozvíjí v ekumenickém semináři v Jirchářích, v semináři doc. Machovce na filosofické fakultě, v Uhříněvsi, v Litoměřicích a jinde. Je známo, jaký význam přikládá dialogu II. vatikánský koncil a nemusím proto zdůrazňovat svůj základní postoj k této činnosti. S tím ovšem souvisí i moje odpovědnost za příspěvky účastníků z našich řad. **Proto jsem jmenoval své zástupce pro toto závažné poslání.** Po získaných zkušenostech považuji za velmi žádoucí, abych byl v osobním styku a aktivními katolickými účastníky a jim pomáhal v jejich problémech. **Tímto přímým stykem nahrazuji nyní funkci dříve jmenovaných theologických zástupců, tedy i funkci Vaši.** Vyslovuji Vám dík za Vaši dosavadní práci v této funkci s tím, že počítám i nadále s Vašimi příspěvky. Zároveň zdůrazňuji potřebnost skutečně otevřeného, ekumenického ducha, který se snaží druhému porozumět. Tato otevřenost a vzájemná trpělivost je ovšem předpokladem plodného rozhovoru i mezi různými školami a směry v rámci celocírkevním. In necessariis unitas, in dubiis libertas et in omnibus caritas. V tomto duchu s Vámi spojen vyprošuji pomoc Vašemu úsilí a z plna srdce žehnám, Váš biskup a apoštolský administrátor Dr. František Tomášek v.r.“, dopis b. Tomáška ze dne 3. 3. 1967, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem.

⁸²⁴ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: opis dopisu Salajky jistému Jaroslavovi ze dne 25. 4. 1968.

v Ženevě.⁸²⁵ Tomáškem zřejmě byla i sestavena předběžná osnova. Salajka práci zpracoval v roce 1967 a krátce na to ji nechal přeložit do němčiny. Obsahově ji poněkud pozměnil oproti navrhované osnově Tomáška.⁸²⁶ Studie má název *Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu* a vedle historického rámce předkládá i pohled na sv. Cyril a Metoděje jako na předchůdce koncilu a ekumenismu. O několik později ji nabídl i redakci periodika *Concilium* v Holandsku a dalším nakladatelstvím v Německu (Brunno Verlag,...).⁸²⁷ Ty regovaly záporně a tak ji v němčině vydal až v periodiku *Slovak studies* ve zkrácené verzi pod názvem *Das cyrillo-methodianische Velehrad und seine Unionskongresse*.⁸²⁸ Dnes nám není jasné, jak se studie sem dostala (snad přes historika, slavistu a teologa prof. Michala Lacka /1920-1982/ z PIO),⁸²⁹ ani zda jméno autora (Kasalaj) je pseudonym či chybný tisk. Pro její české vydání hledal vydavatelství a také uvedl, že studii navrhl Křesťanské akademii v Římě.⁸³⁰ S pomocí kolegy Špačka z Olomouce jsme také našli odmítnutí vydání od nakladatelství Vyšehrad z července r. 1970.⁸³¹ V tu dobu Salajka oznamuje i TK své negativní zážitky s nakladateli: „*Před časem jsem požádal Tiskový odbor České katol. charity o publikaci této práce ve formě brožury. Se slzami v očích jsem si přečetl zápornou odpověď, že to není možné »pro nedostatek papíru«! Musím konstatovat nepochopení, úzkoprsost a nezáměr Tiskového odboru v této věci...*“⁸³² Později v roce 1973 Salajka oznamuje profesorskému sboru svůj plán na vydání této studie v průběhu roku 1973.⁸³³ Oficiálně však nikdy vydána nebyla, exempláře existují pouze v

⁸²⁵ Z témat – 1. Dějiny velehradských kongresů, 2. Hlavní diskutované teologické teze, 3. Teologicky nově navrhované formulace nebo směry, 4. Sv. Cyril a Metoděj jako předchůdci II. vatikánského koncilu, 5. Velehradské sjezdy – střed jednoty Církve; viz CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis biskupa Tomáška Salajkovi ze dne 1. 11. 1966.

⁸²⁶ Salajka sestavil tato témata – 1. Dějiny velehradských kongresů, 2. Hlavní diskutované teologické teze, navrhované formulace a směry, 3. K charakteristice velehradských unijních kongresů, 4. Sv. Cyril a Metoděj jako předchůdci II. vatikánského koncilu. A dodává: „Bod: Velehrad. sjezdy – střed jednoty Církve jsem nezpracoval, neboť to pokládám za přehnané.“, in: CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky biskupovi Tomáškovi ze dne 8. 1. 1969.

⁸²⁷ „...Sekretariát [Světové rady církví v Ženevě - pozn. aut.] tuto práci publikovat nemůže, má o ni pouze zájem, pokud mu bude předložena v nějaké cizí řeči. Mám nyní její německé znění, které se pokusím publikovat v Německu... Německý text článku jsem nabídl IKZ Concilium do Holandska.“ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

⁸²⁸ Srov. KASALAJ Anton [=SALAJKA Antonín]: *Das cyrillo-methodianische Velehrad und seine Unionskongresse*, in: *Slovak studies XII. Cyrillo methodiana 2*, Cleveland-Roma, Slovak Institute, 1972, 153-192 (obsahy čísel: https://www1.columbia.edu/sec/cu/lso/toedata/5313303/CM00028380/127-Volume_12-21.pdf, vyhledáno dne 16.2.2009) – jsou zde redakční úpravy, 4. část s názvem 4. *Die hll. Cyrillis und Methodius als Vorläufer des II. vatikanischen Konzils* je vynechána.

⁸²⁹ S prof. Lackem byl Salajka v kontaktu viz CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 1, sl. Zahraniční korespondence: dopis b. Neczeyovi ze dne 14. 3. 1964.

⁸³⁰ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Různé: opisy dopisů Salajky Křesťanské akademii do Říma ze dnů 8. 1. a 19. 2. 1969.

⁸³¹ Srov. Dopis Josefa Daňka, zástupce šéfredaktora v nakl. Vyšehrad Salajkovi ze dne 15. 7. 1970, č.j.: 645/70 DA/Ja, in: Archiv autora (za tento dopis vděčím dr. Michaelu Špačkovi z CMTF v Olomouci).

⁸³² Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

⁸³³ Srov. SKTF, sl. Skripta: Oznámení plánovaných skript na r. 1973.

samizdatové cyklostylované podobě.⁸³⁴ Pro její neznalost, nedostupnost i zajímavý obsah si ji představme. Ještě před tím však dodejme, že ji v roce 1971 přednesl na sjezdu bohoslovců na Velehradě.⁸³⁵

Celkově má studie 65 stran rozdělených do čtyř kapitol – 1) Dějiny velehradských unijních kongresů (s. 1-25), 2) Hlavní diskutované these, navrhované formulace a směry (s. 26-41), 3) K charakteristice velehradských unijních kongresů (s. 42-48), 4) Sv. Cyril a Metoděj jako předchůdci II. vatikánského koncilu (s. 49-65). V první části práce Salajka předkládá obecné historické poznatky o velehradských kongresech. Zde si všimněme pečlivého vypsání všech přednášek, které na jednotlivých kongresech byly vyřčeny. Zajímavou kapitolou je jeho vystižení charakteristiky velehradských kongresů. Ta opakuje námi výše vyřčené a shrnuje: 1) kongresy od počátku stály na katolické půdě; 2) v návaznosti na misii sv. Cyrila a Metoděje, kteří „*chtěli získati slovanské národy obecné Církvi v jednotě s apoštolským Stolcem římským (v době před východním církevním rozkolem z r. 1054), obracely se především k Slovanům, od vzniku východního rozkolu (r. 1054) postupně odloučeným od Církve katolické...*“; 3) kongresy vnímaly, že uvedený rozkol vznikl z oboustranné viny – což dokázali historici a potvrdil to papež Pavel VI. a cařihradský patriarcha Athenagoras I. dne 7. prosince 1965; 4) pronesené přednášky obhajovaly katolickou nauku a odchýlné názory pravoslaví byly kritizovány, to vše však vycházelo z lásky k odloučeným křesťanům a zkoumaly se kořeny a příčiny rozdílů;⁸³⁶ 5) jako nedostatek kongresů Salajka vnímá, že přednášejícími byli téměř výhradně katolíci a mezi účastníky bylo málo pravoslavných teologů a církevních hodnostářů. Přesto se staly něčím ojedinělým a prozřetelným. „*Myslíme, že nejsme daleko od pravdy, tvrdíme-li,*

⁸³⁴ V této souvislosti je zajímavý dopis prof. Tkadlčika, který v roce 1978 v dopise knihovníku Vernerovi do Prahy uvádí, že v širší verzi byla nabídnuta českým nakladatelstvím a ve stručnější německé verzi pak i německým nakladatelům. Samotného Vernera pak prosí alespoň o průklep viz CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Korespondence s V. Tkadlčíkem, dopis Tkadlčika knihovníku Vernerovi OCr. ze dne 6. 1. 1978. Tuto verzi cituje ŠPAČEK: Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje..., 68 a pozn. 22.

⁸³⁵ „Tato přednáška je výtahem z delšího pojednání pod tímž názvem...“, CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství: Příprava k přednášce na Velehradě na r. 1971.

⁸³⁶ A dodává: „Domníváme se, že otázka prvenství římského papeže v Církvi a jeho neomylnost, jež tvoří hlavní věroučný rozdíl mezi pravoslavnými církvemi a Církví katolickou, je tím nejdůležitějším a nejtěžším bodem ve věci sblížení a jednoty Je skutečně velkou a prozřetelnou zásluhou II. vatikánského koncilu, kterou nedovedeme ani dobře pochopiti a oceniti, že svou Dogmatickou konstitucí o Církvi »Lumen Gentium«, v níže byla vedle římského papeže jako hlavy Církve zdůrazněna a vyzdvihnuta kolegialita biskupů, dále zřízením Synodu biskupů jako pomocného orgánu Sv. Otce při správě celé Církve, se vlastně vyšlo přímo vstříc v mnohém pravoslavným církvím, nepřímou pak i oddělenému světu protestantskému a anglikánskému pokud jde o správné chápání Církve jako viditelné náboženské společnosti. Dogmatickou konstitucí o Církvi jakož i Dekretem o pastýřském úkolu biskupů v Církvi »Christus Dominus« byl vlastně doplněn I. vatikánský koncil, který prohlásil papežské prvenství a neomylnost a neprojednal (pro předčasné přerušeni) otázky spojené s postavením biskupů v Církvi, a tak se stal jednostranným řešením Domníváme se, že je třeba v katolické nauce o Církvi a církevní ústavě více vyzdvihnout, že Kristus Pán jest jedinou Hlavou Církve (i když nyní neviditelnou), neboť zde je základní východisko a pojítka mezi všemi křesťany A toto by mělo býti vyjádřeno v příslušné definici Církve, jež by se snažila zachytit jak její zevnější, tak vnitřní ... [=???]“ SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 44-45.

že zřízení Kongregace pro Církev východní jakož i Papežského institutu východních studií v Římě (r. 1917) i dalších středisek pro unijní práci (Amay s. M., později Chevetogne v Belgii, středisko Istina ve Francii, dále v Německu, Itálii, Polsku, Americe a jinde) vzešly ideově z velehradských unijních kongresů. Ba biskup M. d'Herbigny, president Orientálního ústavu v Římě a horlivý unijní pracovník dokonce odvážně prohlásil, že sjednotí-li se jednou ruský národ s katolickou Církví, že to bude ovocem velehradských unijních kongresů. " Závěrem dodává velehradský unijní zápal, jehož naplnění představuje Dekret o ekumenismu Druhého vatikánského sněmu (srov. UR).⁸³⁷ Poslední částí této Salajkovi studie je pohled na sv. Cyrila a Metoděje jako na předchůdce Druhého vatikánského koncilu. Výše jsme poznamenali, že v původním návrhu osnovy (vypracované biskupem Tomáškem) byla kapitola věnovaná velehradským kongresům jako středu jednoty Církve. To ovšem Salajka odmítl jako přehnané,⁸³⁸ nicméně oba věrozvěsty přijímá jako předchůdce Druhého vatikánského koncilu. Nejprve odpovídá na význam věrozvěstů a jejich díla z pohledu dnešního bádání a později hledá „v jejich životě a působení některé složky shodné s jednáním i dekrety II. vatikánského koncilu“. Závěrem hovoří o obecném cyrilometodějském dědictví, zvláště pro Slováky. Tímto dědictvím je dle autora katolická víra v obecné Církvi. A tím hlavním odkazem a možným pokračováním je úsilí o sblížení a jednotu slovanských národů v obecné Církvi. V tomto smyslu pak Salajka hovoří o sv. Cyrilu a Metodějovi jako o předchůdcích II. vatikánského koncilu. Z tohoto úhlu pohledu pak velehradské unijní kongresy kráčely ve šlépějích věrozvěstů a připravovaly sblížení a jednotu pravoslavných církví s Církví katolickou a byly tak důstojnými pokračovateli díla slovanských věrozvěstů.⁸³⁹ Koneckonců o tom hovoří i v dopise TK, kde se zmiňuje o studii: „Proč se nemůže československá veřejnost dovědět něco o velehradských kongresech v době ekumenismu? Vždyť unijní kongresy na

⁸³⁷ Zde upozorňujeme ještě na další krátké texty, ve kterých se ekumenismem Druhého vatikánského sněmu zabýval (slovenské články jsou víceméně pouze překladem do slovenštiny, původních českých článků) viz SALAJKA Antonín: K schématu „O ekumenismu“, in: DP XIV (1964) 5, 85-86; IDEM: Pohled na ekumenické hnutí, in: DP XIV (1964) 9-10, 165-166. 184-185; IDEM: K schématu „O ekumenismu“, in: KN XVI (1964) 3 – 19. ledna 1964, 2; IDEM: K schématu „O ekumenismu“ [II.], in: KN XVI (1964) 4 – 26. ledna 1964, 2; IDEM: Pohľad na ekumenické hnutie, in: DP-sk XL (1965) 1-2, 23-26; IDEM: II. vatikánský koncil a jednota křesťanů, in: DP XV (1965) 3, 50-51; IDEM: Překážky na cestě k jednotě křesťanů, in: DP XV (1965) 4, 68-69; IDEM: II. vatikánský koncil a protestanté, in: DP XV (1965) 6, 105-106; IDEM: Přípravení k rozhovorům, in: KN XVII (1965) 4 – 24. ledna 1965, 1; IDEM: Dekrét o ekumenizme, in: DP-sk XLI (1966) 1-2, 14-16; IDEM: Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O církvi, in: VIA II (1969) 1, 8-10; IDEM: Eucharistie a křest z ekumenického hlediska, in: KOLEKTIV: Křest. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 19.-22. 9. 1972 [STK III (1972)], Praha-Litoměřice: CMBF, 1972, 52-56; IDEM [jako „A. S.“]: Otevření ekumenického institutu, in: KN XXIV (1972) 45 – 5. listopadu 1972, 2.

⁸³⁸ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky biskupovi Tomáškovi ze dne 8. 1. 1969.

⁸³⁹ Srov. SALAJKA: Velehradské unijní kongresy (strojopis k výročí smrti sv. Cyrila v r. 1969, s. 3), 3, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství; SALAJKA: Velehradské unijní kongresy..., 49-65.

posv. Velehradě již před 60 lety začaly vážně usilovat o dílo, které vykrystalisovalo na II. vatik. koncilu v Dekretu o ekumenismu? V tom je přece jejich providenciální význam v rámci Církve...⁸⁴⁰ Pro srovnání odcitujeme starší Salajkův text, kde se také vyjadřuje o sv. Cyrilu a Metodějovi jako o předchůdcích koncilu v jiném smyslu. Text je návrhem pro Tomášková úvodní slova k Salajkou redigovanému sborníku o sv. Cyrilovi, kde by se „konstatovalo..., že sv. C. je tvůrcem slovanského jazyka (hlaholica), spolu s bratrem Metodějem překladatelem Písma sv. do slovanské řeči a iniciátorem slovanské bohoslužby. V tomto třetím bodě se stali sv. bratři vlastně předchůdci II. vat. koncilu, který dovolil užívání lidové řeči při bohosl. vůbec...“⁸⁴¹

Po představení nevydané studie o velehradských sjezdech se zmíníme o vydání textu Sekretariátu pro jednotu křesťanů tzv. *Ekumenického direktáře* v roce 1967 (první část), resp. v r. 1970 (druhá část).⁸⁴² Zde upozorňujeme, že na základě těchto textů byla zřízena *Arcidiecézní ekumenická komise při Pastorační radě pražské arcidiecéze*,⁸⁴³ která zahájila svoji práci 7. ledna 1970. Do její kompetence spadaly „všechny věci týkající se styku s ostatními křesťanskými denominacemi i věci styku s ostatními náboženskými vyznáními“.⁸⁴⁴ Věnujme se nyní druhé části direktáře z r. 1970. V písemné pozůstalosti po Antonínu Salajkovi jsme totiž našli pojednání o této druhé části. Jedná se o tzv. resumé, kde Salajka stručně (7 s.) charakterizuje původní latinský dvacetistránkový text druhé části ekumenického direktáře. Ještě před oficiálním datem vydání této druhé části jej sepsal a cyklostylem rozmnožil. Salajkovo zpracování je uváděno s datem 17. února 1970 (oficiální vydání druhé části direktáře však bylo až 16. dubna 1970).⁸⁴⁵ Později toto resumé bylo zasláno na farní úřady, jak vyplývá z pozdějšího dopisu V. Tkadlčíka.⁸⁴⁶ Je také zřejmé, že Salajka zpracoval pouze druhou část direktáře. V archivu CDČT jsme našli kompletní

⁸⁴⁰ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

⁸⁴¹ CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem: dopis Salajky Tomáškovu ze dne 27. 2. 1969.

⁸⁴² Srov. SECRETARIATUS AD CHRISTIANORUM UNITATEM FOVENDAM: Directorium ad ea quae a Cincilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda, Pars Prima, in: AAS (1967) 574-592; SECRETARIATUS AD CHRISTIANORUM UNITATEM FOVENDAM: Directorium ad ea quae a Cincilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda, Pars Altera. De Re oecumenica in institutione superiore, in: AAS (1970) 705-724.

⁸⁴³ Nešlo o dřívější (z r. 1968) smíšenou teologickou komisi ustanovenou Synodní radou Českobratrské církve evangelické a biskupem Tomáškem, v níž byli přítomni za evangelickou stranu Jan Mířejovský, Josef Smolík a za stranu katolickou Antonín Mandl, Josef Zvěřina, Bonaventura Bouše a jiní – viz VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., 119-120; VRBENSKÝ: Antonín Mandl – teolog českého ekumenismu..., 56-57.

⁸⁴⁴ OPA (1970) 1, 3 – č.j. 209/10; K činnosti viz OPA (1970) 4, 4.

⁸⁴⁵ Srov. [zpracoval SALAJKA Antonín]: SEKRETARIÁT PRO JEDNOTU KŘEŠŤANŮ: Ekumenický direktář, část druhá, s.l., s.n., 1970, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství; CÍSAŘ: Jednota křesťanů..., 37, 118.

⁸⁴⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence: kt. 2, sl. Korespondence s V. Tkadlčíkem, dopis Tkadlčíka knihovníku Vernerovi OČr. ze dne 6. 1. 1978; O tom se vůbec nezmiňuje historik Vaňáč ve své diplomové práci o ekumenismu v českých zemích - VAŇÁČ: Ekumenismus v České republice..., passim.

překlad (bez udání překladatele) první i druhé části.⁸⁴⁷ V souvislosti se zmíněnou Arcidiecézní ekumenickou komisí se domníváme, že Salajkovo resumé bylo vyhotoveno na objednávku této komise. Taky však upozorníme, že byl Salajka přehlédnut při sestavení tzv. pracovní skupiny k prostudování Ekumenického direktáře v únoru 1972 v rámci TK. Jejimi členy se stal Batušek, Dacík, Kubalík, Wolf a Zvěřina.⁸⁴⁸ O pár měsíců později bylo usneseno o zřízení sedmé odborné subkomise – ekumenické, jejímiž členy se podle studovaných pramenů stali pouze prof. Josef Kubalík (předseda) a dr. Josef Zvěřina (sekretář).⁸⁴⁹

K osmému plenárnímu zasedání TK (17. února 1973) Salajka vypracoval několik poznámek k ekumenismu. Nejprve předkládá statistické údaje. Zde jednak udává definici ekumenismu - snaha o sblížení a jednotu rozdělených křesťanů. Porovnáme-li tuto definici s definicí unionismu, vidíme podobné, ne-li stejné vyjádření. Zároveň Salajka ekumenismus vyzdvihuje jako „jednu z nejdůležitějších otázek dnešního křesťanstva a světa.“ Dále v bodě 2 horuje za přednášky z ekumenismu na teologických fakultách (Praha, Olomouc). V bodě 4 pak hovoří o členství katolické církve ve Světové radě církví. Odvolává se na postoj Pavla VI. a upozorňuje na širokou problematiku, „*Nechci se tu o této složité otázce šířit i když toto téma je velmi lákavé.*“ Možná tedy měl v úmyslu toto téma zpracovat v nějaké studii. V závěrečném šestém bodě shrnuje: „*Je nutno vychovávat jak kněze tak věřící k ekumenickému smýšlení. Proto mají profesori přihlížet k ekumenismu a je též nutno, aby KN věnovaly svou pozornost ekumenickému smýšlení.*“⁸⁵⁰

Velmi zajímavý obsah skrývá přednáška pronesená na kněžském kurzu na CMBF v Litoměřicích v září 1973.⁸⁵¹ Přednáška měla název *Ekumenické smýšlení* a odhalila velmi jasně Salajkovo ekumenické smýšlení, které je již jasně absorbovalo texty magisteria. Nejprve shrnuje 1. pol. 20. století jako „století“ unionismu. 2. pol. nazval „stoletím“ ekumenismu, přičemž termín *ekumenismus* váže na dřívější protestantské aktivity.⁸⁵² Po Druhém vatikánském koncilu „*se všechny sjednocovací snahy označují slovem ekumenismus*“ (s. 88) A dodává: „*Ekumenismus je pouze jeden, ale hledisko na sjednocovací snahy je různé: katolické, pravoslavné, protestantské, anglikánské atd.*“ (s.

⁸⁴⁷ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 3: Ekumenický direktář - Sekretariát pro jednotu křesťanů: Ekumenický direktář, směrnice ke provádění usnesení koncilu o ekumenickém úkolu i tzv. Direktář pro aplikaci rozhodnutí druhého vatikánského ekumenického koncilu.

⁸⁴⁸ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: Subkomise – Zpráva o pátém plenárním zasedání TK ze dne 12. 2. 1972.

⁸⁴⁹ Srov. CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 4: Subkomise – Zpráva o šestém plenárním zasedání TK ze dne 10. 6. 1972.

⁸⁵⁰ SALAJKA Antonín: Poznámky k ekumenismu [pro vnitřní potřebu TK – k osmému plenárnímu zasedání konaném 17. 2. 1973, in: CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1, Příloha dopisu ze dne 14. 2. 1973].

⁸⁵¹ Srov. SALAJKA: Ekumenické smýšlení..., 87-95.

⁸⁵² Srov. CONGAR Yves M.-J.: Předmluva, in: DVORNÍK: Fotiovo schizma..., 5-14.

88) Dále shrnuje katolický postoj k ekumenismu. „*Jsou katolíci, kteří se domnívají, že v této záležitosti nezbyvá než čekat, až nekatolíci se stanou katolíky, tj. podřídí se římskému papeži.*“ (s. 89) Konkrétně pak, „*chceme-li se dostat s nekatolíky do vážného rozhovoru, musíme nejdříve najít společnou nábožensko-theologickou řeč... Naši povinností je tedy nekatolíkům předložit katolické Credo ve vyjadřovacích formách Bible.*“ (s. 89) Nebo dále „*Je nutno, abychom naši katechesi, kázání a posvátnou liturgii přizpůsobili biblickým vyjadřovacím formám... Tímto biblickým zaměřením nemůže však být ignorován poapoštolský rozvoj věrouky a života podle víry. Naopak jde o to, ukázat protestantským bratřím, že tato nauka a život má svůj kořen v tradici založené na bibli.*“ (s. 91) Také se vyjadřuje k problematice pramenů zjevení: „*Jestliže se na naší straně pokládala poapoštolská tradice za vlastní pramen zjevení, zraje dnes názor, že všechny zjevené pravdy našly své místo v Písmu, takže v tradici zakořeněná bible je naší poslední normou víry.*“ (s. 90). S jakým pojetím církve zde Salajka pracoval? „*Není o tom pochyb, že dnes katolické církve má obraz duchovního státu, institucionálně organizované společnosti... Je nutno přiznat, že v dřívějších stoletích »Církev« vystupovala více jako společenství lidu než jako úřad... Ovšem i dnes by neškodilo, kdyby církve vystupovala více jako společenství u stolu Páně a méně jako stát.*“ (s. 90) Dále jako příklad skutečného nalezení možnosti si porozumět odkazuje na Kűngovu snahu vyjít vstříc Barthově pojetí nauky o ospravedlnění.⁸⁵³ I když dodává, „*někteří se domnívají, že Kűngovy výklady nejsou přesné.*“ (s. 90-91)

Velmi zajímavě také Salajka hovoří o tom, co znamená být katolíkem. „*Musíme říci, že být »katolíkem« znamená v první řadě »být v Kristu«, v Kristu žít, umírat a vstát z mrtvých... podle naší víry odloučení křesťané, jsou-li podle živé víry »v Kristu«, patří k církvi Kristově. V Kristu patří k nám a my k nim.... Co pomůže katolíkovi přináležet k papeži, co mu pomohou mše a svátosti, když bude vnitřně odloučen od Krista?... Na druhé straně má také v Kristu žijící protestant nějaký podíl na mši a svátostech, ano i na učitelském úřadě církve.*“ (s. 91) Pravá ekuména je tak pro Salajku „*možná pouze ve smrti na kříži za bratry se obětující lásce Kristově.*“ (s. 91)⁸⁵⁴

V dalším textu Salajka zdůrazňuje, že samy „*ekumenické snahy ovlivnily i katolickou církve a nikoliv naopak.*“ (s. 92) a zde shrnuje určitou distanci katolíků od ekumenického dialogu a období kontroverze v závěrečných letech pontifikátu Pia XII. Po

⁸⁵³ Srov. KűNG Hans: Rechtfertigung. Die Lehre Karl Barths und eine katholische Besinnung, Einsiedeln: Johannes, 1957.

⁸⁵⁴ „Především musíme katolickou nauku prožívat v lásce. I když jsme jako katolíci jedno v nauce, je to všechno? Jen tehdy, budeme-li zajedno také v lásce, jsme praví učedníci Páně, živí údové jeho Těla. Pravá ekuména je možná pouze ve smrti na kříži za bratry se obětující lásce Kristově.“ SALAJKA: Ekumenické smýšlení..., 91.

koncilu si všímá rozhovorů nekatolíků s katolíky, ale i rozhovoru mezi nekatolíky navzájem. Katolický názor hledá v dekretu o ekumenismu UR z listopadu r. 1964 a ve zmíněném *Ekumenickém direktáři* (1967, 1970). Ono ekumenické úsilí, pak opisuje jako „*působení Ducha svatého*“ (s. 93)

Existuje dle Salajky nějaký požadavek na katolíky pro jejich pohled na ekumenismus? „*My, katoličtí křesťané, se musíme dívat na od nás odloučené křesťany jako na bratry a sestry v Kristu, neboť nás s nimi spojuje křest a víra v Ježíše Krista, spolu s nimi se máme modlit za jednotu křesťanů a na tomto vznešeném díle spolupracovat.*“ (s. 93). Co je základem sjednocovacích snah? „*Podle sv. Pavla jsou všichni pokřtění začlenění v Krista (Řím 8, 29), podle sv. Petra jsou účastni božské přirozenosti (2 Petr 1, 4) a podle sv. Jana jsou dítkami Božími (1 Jan 3, 1). Všichni pokřtění jsou tedy před Bohem jako bratři a sestry v Kristu. Všechny platně pokřtěné musí církev pokládat za náležející k ní nějakým způsobem, za své dítky, třebaže s ní nejsou viditelně spojeni.*“ (s. 93-94).⁸⁵⁵

Protože Salajka závěrem poznamenává zásady ekumenického rozhovoru, odcitujeme je celé:

- „1) Nikdo nemá právo člověku jiného vyznání anebo tomu, kdo se vzdal víry, s jistotou přičítat těžkou subjektivní vinu před Bohem. Jinak je tomu s objektivní vinou, neboť nám to není lhostejné, když se někdo křesťanské víry zřekl a opustil ji.
- 2) Srovnáváme-li život věřících jiných vyznání s námi, musí se tak dít na stejné úrovni. Nemůžeme srovnávat vlažného a lhostejného evangelíka s dobrým a věrným katolíkem.
- 3) Jak církve pravoslavné, tak církve vzešlé z reformace mají za sebou dlouhé dějiny. Postavení všech těchto nekatolických církví je dnes jiné, než v době, kdy nastal církevní rozkol v XI. století nebo v době vzniku protestantské reformace, anglikánské církve atd. Dějiny těchto církví nelze hodnotit jako nábožensky negativní veličinu ani duchovně, ani kulturně, ani nábožensky. Pravoslavné církve mají platně svěcené biskupy a kněze, svátosti a jiné. Také v evangelických církvích jsou uskutečněny možnosti křesťanského života, např. při výkladu Písma svatého, v modlitbách a náboženských písních. Z tohoto hlediska i novost Dekretu o ekumenismu spočívá v tom, že otevřeně uznává poklady křesťanské nauky a tradice u odloučených bratří.

⁸⁵⁵ Upraven úzus citací biblických knih.

4) Na II. vatikánském koncilu byla zdůrazněna vina předků na obou stranách, ale také vlastní vina není popírána. Toto zjištění je nutno vysvětlit z průběhu dějinných událostí.

5) Po vzniku reformace začala také pro církev katolickou na koncilu tridentkém /1545-1563/ základní reforma církve. Tato je tedy tím, čím je, nikoli bez zjevu reformace.

6) To, co je v pravoslavných i evangelických církvích z jejich »bohatství« k dispozici, musí být uvedeno do společného otcovského domu, čímž se uskuteční pravé společenství v Kristu v jedné církvi.“ (s. 94-95)

Úplným závěrem Salajka shrnuje tzv. deset příkazů nebo slibů pro styk s křesťany jiných vyznání:

„1) Chceme přemáhat zlo dobrem.

2) Chceme se mít na pozoru před zevšeobecňováním, rychlými závěry a úsudky.

3) Nechceme se radovat ze slabostí druhé církve, nýbrž ze všech znamení vnitřní síly, která najdeme.

4) Chceme učinit to, co nám káže naše svědomí a neptat se vždy napřed, zdali jiní zastávají opak.

5) Nechceme opačné straně vždy připisovat špatné motivy /taktiku, manévry atd./, nýbrž věřit, že Duch svatý také ty lidi vede, kteří nejsou naší víry.

6) Dříve než jiným předkládáme jejich chyby, chceme se vždy napřed samo otázat, nejsou-li takové chyby také u nás.

7) Chceme se vystříhat veškeré konfesionální sebejistoty a vlastního zalíbení.

8) Chceme prosit Boha, aby nás uchránil podceňování druhých.

9) Chceme být vzdáleni vší vášnivosti.

10) Chceme, pokud můžeme, pečovat o to, aby z dějepisných a náboženských knih byla vymýcena falešně polemická antiprotestantská a antikatolická tvrzení“ (s. 95)

K tomu ještě přidejme část dopisu TK z léta 1972, kde Salajka předkládá své pojetí důležitosti ekumenismu: „...Ekumenismus není přece »koničkem« nějakého Salajky, kterému už v semináři dali přezdívku »unionista«, nýbrž jde o bytostnou otázku katolické Církve i ostatních křesťanských církví, jde o pole, na němž by měli spolupracovat všichni dosud rozdělení křesťané“⁸⁵⁶

Závěrem se pokusíme zhodnotit toto třetí historické doplnění. Všimli jsme si v něm Salajkova zájmu o unionismus, který jsme se pokusili definovat jako snahu o sjednocení od

⁸⁵⁶ CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1: Dopis Salajky TK ze dne 7. 6. 1972.

sebe odloučených církví. V historickém pohledu jsme zdůraznili, že unionismus, respektive velehradský unionismus byl předchůdcem ekumenismu a Druhého vatikánského koncilu. Kořeny Salajkova zájmu jsme hledali v krajině odkud pocházel (blízkost Velehradu a Svatého Hostýna). Podtrhli jsme jeho téměř výhradní zájem o východní orthodoxní církve a jejich teologii. K církvím vzešlým z reformace jsme upozornili na několik studií a článků. Přestože Salajka byl nadšený unionismem, jeho postoj k ekumenismu byl z počátku poměrně rezervovaný, což jsme dokazovali z jeho vyjádření ohledně ekumenických seminářů v Jirchářích v šedesátých letech. Zde však usuzujeme na rezervovanost vůči jirchářské ekumenické formě, než-li rezervovanost vůči ekumenismu jako takovému. Ze čtení výše citovaných textů ovšem plyne význačný posun, který u Salajky registrujeme. V textech z první poloviny 70. let Salajka podtrhuje ekumenismus jako nutnost církve samotné. Vedle toho i horuje pro povinné přednášky na teologických fakultách. Naše vylíčení vztahu Salajky nejprve k unionismu a později k ekumenismu se v těchto pozdních textech význačně přibližuje k počátečním otázkám. Když na počátku 70. let Salajka hovoří o ekumenickém rozměru velehradských kongresů, kde obhajuje slovanské věrozvěsty, jako předchůdce ekumenismu a Druhého vatikánského koncilu. Znovu zde tak implicitně zaznívá identita a návaznost mezi unionismem a ekumenismem.

2. 2 Předběžné zhodnocení života a díla

V následující části - svým způsobem nejdůležitější -, bychom rádi předložili stručné zhodnocení Salajkovy osoby a jeho díla. V první podkapitole (2.2.1) nastíníme lidský profil Antonína Salajky. Zajímavými prameny budou dochované kádrové dotazníky ze SKTF, i několik vzpomínek z úst dnešních teologů pamětníků. V druhé podkapitole (2.2.2) krátce zhodnotíme Salajku jako slavistu. K tomu ovšem nejsme vědecky a odborně kompetentní a tak zde představíme zhodnocení z pohledu slavistů a Salajkových pamětníků - dr. Václava Konzala a dr. Emílie Bláhové ze Slovanského ústavu AV ČR (bez přesných analytických kroků hodnotící analýzy). V závěrečné podkapitole (2.2.3) zhodnotíme teologické dílo Antonína Salajky několika zornými úhly (dle chronologického vývoje, dle předmětového klíče,...). Zde se také pokusíme o duchovní profil Antonína Salajky.

2. 2. 1 Antonín Salajka jako člověk – *pokus o lidský profil*

Nejdříve se pokusíme předložit lidský profil Antonína Salajky v období před r. 1950. Později necháme hovořit nalezené dokumenty⁸⁵⁷ a pamětníky,⁸⁵⁸ jejichž fakta a vzpomínky jsou datovány k Salajkovu působení na CMBF, tedy do období mezi lety 1950-1975.

Co můžeme říci o Salajkovi z období do roku 1950? Shrňme fakta – původem Moravák ze Slovácka, z rolnické rodiny, z šesti sourozenců; maturita na reálném gymnáziu, kde chodil na nepovinnou latinu; dva roky po maturitě ve svých 21 letech úspěšně složil doplňovací zkoušku z latiny a o další dva roky později ve svých 23 letech úspěšně složil doplňovací zkoušku z řečtiny; spatřujeme zde Salajkovu *ctižádost, cílevědomost, píli*. Tyto vlastnosti můžeme vyčíst i při dvouletých snahách odejít studovat do Říma doktorát východní teologie. *Pokoru* a *oddanost církvi* čteme zase v jeho pastorační aktivitě a jeho vztahu k dětem (homilie). S tím souvisí i učitelská činnost na pražských středních školách, která provázela Salajku až do r. 1950. Oddanost církvi můžeme spatřovat i v jeho aktivním členství ve vršovickém spolku kolem oprav nového chrámu sv. Václava, kde byl dlouhá léta jednatelem. Samozřejmě zde nemůže chybět zmínka o *otevřenosti ke křesťanskému Východu*, která se výrazněji prosadila v jeho účastech na velehradských unijních kongresech, v jeho vědeckém díle, ale zřejmě sekundárně i v jeho *rusofilských tendencích* (výuka náboženství na ruském gymnáziu na

⁸⁵⁷ Srov. SKTF, fond Personalalia, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín.

⁸⁵⁸ Na prof. Salajku vzpomínali a hodnotili: PhDr. E. Bláhová CSc., prof. G. Čejka, Prom. phil. V. Konzal, dr. O. Mádr, doc. A. Opatrný, prof. M. Salajka, doc. V. Ventura, prof. V. Wolf a prof. M. Zedníček. Na konkrétní vzpomínky a zhodnocení výslovně upozorníme, ostatní pro jistotu obecnost ponecháme bez odkazu.

Pankráci, výuka ruštiny na bohoslovecké fakultě po r. 1945). Právě po Druhé světové válce můžeme pozorovat i Salajkův mnohdy až příliš *naivní optimismus vůči SSSR a nekritický obdiv vůči této vítězné velmoci*. V poválečných letech jsme také pozorovali Salajkovu *politickou naivnost, nezběhlost a neprozřetelnost*, která později stála u Salajkova přístupu ke společenským i církevním proměnám na území Československa po r. 1948, zvláště pak v r. 1950.

Nyní bychom se věnovali popisu Salajkových charakteristik po r. 1950. K tomu nám poslouží dochované dotazníky ze SKTF a samotní pamětníci Antonína Salajky. Při přípravě k přesunu dnešní SKTF do AUK bylo nalezeno mnoho dotazníků, mezi nimiž byl i určitý počet kádrových. Ke jménu Salajka zde byly nalezeny čtyři, které nyní předložíme.

- Kádrový posudek I. – reakce na fakultní politické školení ve Smokovci z února 1951:

„Salajka: vědecky pilný, ale žádný veleduch osobně plachý, naprosto odmítal si sednouti mezi svazačky. Politicky v začátcích, pomalu se dostává do aktivity, zajímá se, chce se poučit. Celkem pomalý vývoj. Je nerozhodný. Hlásil se v diskusi, sledoval ji, psal si přednášky, a alespoň co se týče znalostí a pochopení, projevil během kurzu určitý pokrok.“

- Kádrový posudek II. z ledna 1952 (1. 1. 1952):

„Dr. Th. Antonín Salajka:

Profesor staroslověnštiny a mravovědy. Projevil se jako člověk nevelkých duševních kvalit. Jak o něm prohlašuje Šanda »není žádné lumen« a to co píše jako skripta pro posluchače jsou všední věci. Těžko chápe, je pomalý v myšlení a usuzování. Během roku se stále projevoval jako politicky málo vyspělý a nechápající dobře celé dění.

Je ctižádostivý a nedostatek nadání snažil se dohnat pilí. Píše horlivě stále nějaká skripta a rád by je viděl vydaná. Napsal také latinsky skriptum o dogmatice, které prostě nechal v Charitě rozmnožit, nemaje od nikoho souhlas. Účet za skripta činil částku 26.000,- Kčs a spis se vůbec neprodal poněvadž na fakultě posluchači latinu neovládají a Luska, který dogmatiku vyučuje, učí dle svých skript.

Očekával, že bude jmenován katedrovým profesorem a když se tak nestalo, byl zklamán.

Na posluchače nemá velkého vlivu. Nemůže jim imponovat svým průměrným výkladem. Převzal po prof. Hrdém vyučování o morálce a žádá o zaplacení přespočetných hodin.

Celkové shrnutí jeho činnosti:

Neexponoval se nějak zvlášť pro režim, ale sloužil poctivě. Nezasahoval do událostí, často jim rozuměl až post festum, ale nečinil také nikdy žádných potíží. Změni-li

se poměry na fakultě [zřejmě poměry v souvislosti s děkanováním Šandy-pozn.aut.], bude možno počítati s tím, že také Salajka bude více působit pro ozdravení poměrů.“

- Kádrový posudek III – záznamy:

„2. 6. 1952 - o něm říká Blahák, že nerozumí morálce, které vyučuje. Posluchači si z něj nic nedělají.

30. 6. 1952 - Šanda řekl o Salajkovi, že je trouba. Morálku by měl učit Jančík z Brna.

20. 4. 1953 - Dle Kouřila těžkopádný. Potřebuje peníze a chce psát do novin, ale neumí to. Má dítě.

1954 – Jako profesor velmi slabý, přednášky čte, bojí se diskuse, bohoslovci si z něho tropí posměch. Pokrokové prvky do přednášek nezanáší, spíše se tomu vyhýbá. Na schůzích a shromážděních se mračí a mlčí, za celý rok vůbec nepromluvil. Při tom by rád byl jmenován katedrovým profesorem a po děkanských volbách byl zklamán, že nebyl zvolen proděkanem. Podle jeho názoru má na tuto funkci právo, protože po Merellovi a Cibulkovi je na fakultě nejdéle. Politicky nevyspělý, těžce chápe a událostem asi mnoho nerozumí. Je to bručoun a morous.“

- Kádrový posudek IV – styk s cizinou, bez datace:

„Zjištěný styk s cizinou:

Salajka – Wolfgang Pollner, München 42, Stögerstrasse 3, NSR.

13. 8. 1962 dostal od něho dopis /viz kádr./ z něhož je zřejmo, že obstarává pro S. knihy a zdarma mu je posílá. Naposledy Sociální encykliku Jana XXIII.“

Z těchto dotazníků, můžeme vyčíst tři druhy postřehů - A) osobní charakteristiky; B) učitelské vlohy a schopnosti; C) politické smýšlení.

K těm nejvýstižnějším patří: Ad A – osobní charakteristiky: vědecky pilný, ale žádný veleduch (kádrový posudek č. I). Ctižádostivý a nedostatek nadání se snažil dohnat pílí (II). V myšlení a usuzování ovšem pomalý (II). Byl nerozhodným (I), těžko chápajícím (II), bručounem a morousem (III), osobně plachým (I). Pro peníze chtěl psát do novin, což ovšem neuměl (III). Údajně byl otcem dítěte (III). Také se dozvídáme o Salajkově chuti stát se katedrovým profesorem a proděkanem fakulty i o jeho následném zklamání z nezvolení. Měl prý na funkci proděkana právo, protože po Merellovi a Cibulkovi byl na fakultě nejdéle (III). Když nebyl jmenován ani katedrovým profesorem, byl velmi zklamán (II).

Co Salajka, jako učitel? Ad B - učitelské vlohy a schopnosti: těžkopádný, ve výkladu slabý, přednášky čte, bojí se diskuse, bohoslovci si z něho tropili posměch (III), pokrokové prvky do přednášek nezanášel, vyhýbal se jim (III), posluchačům neimponoval pro

průměrný výklad (II), postrádal respekt (III), horlivý v psaní skript, která ovšem byla průměrná (II), podle jistého Blaháka Salajka nerozuměl morálce, které vyučoval (III).

A co politické smýšlení? Ad C - *politické smýšlení: politicky v začátcích, málo vyspělý (I, II i III), pomalu se dostával do aktivity, nicméně se o věci zajímal a chtěl se poučit (I). Politickému dění nerozuměl a nechápal jej (II a III). Politicky se vyvíjel velmi pomalu (I). Do událostí nezasahoval, rozuměl jim až později (II). Zároveň ovšem nikdy nečinil žádné potíže (II). Nijak zvlášť se neexponoval pro režim, přesto sloužil poctivě (II). Jak bylo výše řečeno ony tzv. pokrokové prvky do přednášek nezanášel a vyhýbal se jim (III). Změni-li se poměry na fakultě, bude možno počítati s tím, že také Salajka bude více působit pro ozdravení poměrů (II).*

Shrneme-li výše citované, můžeme říci, že jednotlivé charakteristiky nejsou nijak extrémní a zřejmě se blíží pravdě. Salajka se z nich jeví jako vesměs průměrný člověk, horší pedagog a nijak hluboký myslitel. Zmínka spíše o *píli*, než-li talentu, o *plachosti* a *pomalém smýšlení*, ale i o *skrytém pozorování běhu dějin*, než-li o politické exponovanosti a vychytralosti, nám Salajku popisuje spíše v rovině *naivnosti* a *pečlivého zájmu o věci vezdejší*, a také *s pomalejším důvtipem*. Obraz Salajky jako pedagoga nevyznívá nijak kladně. Spíše jde o popis *pedagoga bez učitelského charismatu* a *bez špetky kladného vztahu s žáky a posluchači. Pedagog bez respektu a bez daru posluchače zaujmout*. Toto hodnocení nemůžeme porovnat s jeho dřívější pedagogickou a katechetickou činností z 20. a 30. lét, ke kterým nemáme vzpomínky ani prameny.

Zalistujeme-li také zápisy z fakultní rady, nalezneme jedno vyjádření tehdejšího děkana Vojtěcha Šandy o Salajkovi, čímž doplníme výše citované. Děkan Šanda je obecně vzpomínán jako osoba *sui generis* – servítky si nebral ani z nuncia, ani z kolegů a závěrem svého děkanování ani z SÚC.⁸⁵⁹ Šanda je znám také svými krátkými, ne vždy příliš seriózními a kolegiálními bonmoty (viz dotazník II a III). To dosvědčuje zápis z fakultní rady ze 4. října 1950: „*Doc. Kubalík byl navržen, aby se stal profesorem. Od r. 1945 byl docentem. Má schválenou profesorskou práci, která ještě leží na ministerstvu. Prof. děkan Šanda řekl, že pan Salajka se stal profesorem omylem. Dr. Kasan řekl, že stejně prof. Kubalík jest jmenován podle nového vládního nařízení a že by stejně byl dříve jmenován mimořádným profesorem....*“⁸⁶⁰ Tento Šandův bonmot ovšem není zdaleka banální, zvláště uvědomíme-li si souvislost Salajkova jmenování profesorem v říjnu 1950, když necelý rok předtím bylo profesorské řízení přerušeno pro změny v bohovědných studiích a

⁸⁵⁹ Srov. NOSEK: Christologická a soteriologická analýza..., 12-32; NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 152-153; JÁGER: Jan Nepomuk Hejčl..., 50-80.

⁸⁶⁰ SKTF, sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání, zápise ze dne 4. 10. 1950 (s. 4).

zdůrazníme-li profesorské jmenování vládním nařízením, nikoliv akademickou cestou, zvláště v jiné specializaci - církevní slovanštiny.

Nyní bychom se zabývali vzpomínkami a hodnocením Salajky jeho žáky a kolegy. Není to počet veliký, ale podle našeho názoru postačí k lepšímu poznání námi představované osobnosti. Vesměs můžeme říci, že tyto vzpomínky se nijak zásadně neliší od výše uvedeného. Salajka nebyl nijaký „génus“. Jako přednášející spíše nudný. Přednášky pouze četl. **Prof. Miroslav Zedníček** - jeho žák i pozdější kolega – se například zdráhá nazývat Salajku teologem. Neměl v teologii žádný profilovaný přístup, metodu či důraz. V dogmatice nebyl příliš autonomním, oproti – jak Zedníček dodává - prof. Panuškoví.⁸⁶¹

Dnešní vedoucí Katedry fundamentální a dogmatické teologie na KTF UK **doc. Václav Ventura** několikrát vzpomněl na Salajkovu sečtělou v moderní teologické literatuře a jeho úžasně bohatou knihovnu, plnou těch nejnovějších publikací. Ventura dokonce hovoří o tom, že právě Salajkova knihovna byla pro něho tehdy začínajícího bohoslovce nejbohatším zdrojem východní teologie. Upřesňuje také, že zde byly především knihy vydané na PIO. Jednalo se o skříň uloženou v tehdejší pokoncilní knihovně. Na základě bohatosti této knihovny si doc. Ventura, jak říká „*opravil obraz o prof. Salajkovi*“, dokonce dodává, že Salajka byl svého času na „*světové špičkové úrovni v oboru východních studií*“. Dodejme, že Václav Ventura se s prof. Salajkou setkával v první polovině let sedmdesátých (1970-1973) a také uveďme jeho vlastní charakteristiku Antonína Salajky: „*Vědec se všemi atributy svérázné osobnosti včetně stále opakující fráze - »Nebo co..?«*“.⁸⁶²

Prof. Milan Salajka – snad vzdálený příbuzný - vzpomíná na Antonína Salajku, jako na zajímavou osobnost, se kterou se chtěl setkat od let padesátých, kdy sám začal studovat Husovu československou bohosloveckou fakultu. Setkání se ovšem nikdy neuskutečnilo i z důvodu neopětování aktivity ze strany námi hodnoceného.⁸⁶³ K setkání mohlo dojít i na konci šedesátých let v rámci ekumenických hnutí té doby.⁸⁶⁴ Jak ovšem již víme, Salajkův pohled na ekumenismus prošel vývojem. Tak na konci šedesátých let byl k němu velmi kritický.

Odpovídající informaci k historické úloze Antonína Salajky, jsme také dostali od **dr. Oty Mádra**, kterého jsme výše několikrát zmínili. Mádr nám sdělil - prostřednictvím

⁸⁶¹ Osobní sdělení prof. M. Zedníčka autorovi ze dne 21. 5. 2008.

⁸⁶² Podle několika rozhovorů s doc. Venturou v letním semestru 2007/2008 na půdě KTF UK a podle Emailu zasláního autorovi ze dne 29. 10. 2008, in: Archiv autora.

⁸⁶³ Osobní sdělení Emailem ze dne 19. 6. 2008, in: Archiv autora.

⁸⁶⁴ Zajímavé materiály viz CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 3: Ekumenický direktář aj.

dr. Jolany Polákové -, že pan Salajka nebyl příliš výrazným člověkem, ani myslitelem a tedy žádné konkrétnější vzpomínky si na něj nevybavil.⁸⁶⁵

Prof. Gustav Čejka si na Salajku vzpomněl velmi jasně a velmi obsáhle. Snad nejzajímavější doplnění z jeho strany se týká Salajkových požadavků u zkoušek z dogmatiky v padesátých letech. Kdy vyžadoval výhradně latinské definice a pojmy.⁸⁶⁶

Závěrem se ještě zmiňme o jiné postavě české teologie, o někdejším děkanovi KTF UK **prof. Václavu Wolfovi**, dnes vědeckém pracovníkovi Ústavu dějin UK.⁸⁶⁷ Ten Salajku znal téměř dvacet let (od r. 1955). Nejprve jako jeho žák, později jako jeho kolega.⁸⁶⁸ Výše jsme také několikrát zmínili Salajkův pohled na začínajícího odborného asistenta Václava Wolfa, kdy ho hodnotí veskrze pozitivně a několikrát ho na přelomu šedesátých a sedmdesátých let zmiňuje jako svého jediného možného pokračovatele ve výuce dogmatické teologie na tehdejší CMBF. Při vzpomínce prof. Wolf nejprve dodává, že Salajka již učil jeho staršího bratra Bohumila na Vršovickém gymnáziu náboženství (ve 40. letech), kam údajně chodil pouze on. Co především prof. Wolf zdůrazňuje je skutečnost, že Salajka se cítil být spíše odborníkem na staroslověnštinu, než-li na dogmatiku. Jako prof. Zedníček dále glosuje, že se chodil spíše s dogmatickými otázkami radit k prof. Panuškoví, než-li k Salajkovi. Wolf také přiznává, že k Salajkovi chodil na

⁸⁶⁵ Zprostředkované sdělení prostřednictvím dr. Jolany Polákové Emailem ze dne 17. 10. 2008, in: Archiv autora.

⁸⁶⁶ Pro upřesnění doplňme, že Čejka studoval na bohoslovecké fakultě v akademickém roce 1946/47 – 1950/51, když dne 17. 11. 1949 úspěšně složil státní zkoušku z biblického studia (zkoušející: Heger, Merell, předseda: Vyskočil), dne 15. 11. 1966 úspěšně složil státní zkoušku z církevních dějin a církevního práva (zkoušející: Bartůněk, Michal, předseda: Bartůněk), třetí státní zkoušku z praktické morálky úspěšně složil dne 19. 5. 1965 (zkoušející: Kouřil, Sahan, předseda: Merell) a čtvrtou státní zkoušku z veškerého bohosloví úspěšně složil dne 14. 11. 1967 (zkoušející: Salajka, Sahan, předseda: Kubalík), čímž získal i licenciát. Disertační práci (*Úcta svatých v liturgii – Kanonizační proces a nekanonizované české osobnosti, které by moly rozšířit katalog našich svatých*) obhájil dne 19. 11. 1970, když posuzovateli práce byli J. Kadlec, J. Zvěřina a L. Pokorný. Rigorózní zkoušky pak úspěšně složil 2. 12. 1970, kdy zkoušejícími byli – J. Michal, J. Kadlec a L. Pokorný. Při získání doktorátu teologie dne 16. 12. 1970 mu byl promotorem prof. F. Panuška - všechny tyto informace viz SKTF, fond Personalía, sl. Gustav Čejka. Zprostředkované sdělení prostřednictvím mého kolegy Jana Mikeše z jeho rozhovorů s prof. Čejkou z listopadu 2008.

⁸⁶⁷ Údaje a vzpomínky plynou z ústního rozhovoru s prof. Václavem Wolfem na půdě Ústavu dějin Univerzity Karlovy ze dne 8. prosince 2008.

⁸⁶⁸ Pro upřesnění doplňme, že Salajka vedl Wolfa v jeho prvním ročníku na CMBF v Praze/Litoměřicích (1955/56) v předmětu *Seminář staroslověnštiny: Četba a výklad hlaholických a kyrilických památek*; ve třetím ročníku (1957/58) v předmětu *De Deo Uno, De Deo Creante et Elevante, De Verbo Incarnato et Redemptore* a s tím souvisejícím *Semináři dogmatiky* a také v předmětu *Staroslověnština* a odpovídajícím *Semináři staroslověnštiny: Četba a výklad hlaholických a kyrilických památek*; v ročníku čtvrtém (1958/59) pak Salajka Wolfa vedl v předmětu *De Trinitate, De Gratia, De virtutibus* a *De sacramentis in genere*, v tomto ročníku Wolf také pod Salajkou sepsal a odevzdal seminární práci ze staroslověnštiny s názvem – *Obhajoba slovanské bohoslužby s. Cyrilem a Methodějem v Benátkách* (16. 6. 1959); v pátém ročníku (1959/60) ho Salajka vedl v předmětech *De Sacramentis in specie* a *De Novissimis*; dne 15. května 1962 byl také Salajka jedním ze zkoušejících (spolu s dr. Kubalíkem a dr. Michalem) Wolfa při čtvrté licenciátní zkoušce z veškerého bohosloví s prospěchem *per vota unanimita*; v roce 1966 byl Salajka jedním z posuzujících profesorů (spolu s dr. Kubalíkem, dr. Kotalíkem a dr. Vaňkem) Wolfovi disertační práce (*Čas - významný činitel v soudobé křesťanské teologii*), obhájena 10. května 1966) a ve stejném kolektivu také Wolfa zkoušel v rigorózních zkouškách, po kterých se Václav Wolf stal dnem 13. června 1966 doktorem veškerého bohosloví; všechny tyto informace viz SKTF, fond Studenti, sl. Václav Wolf.

staroslověnský seminář, což byla podmínka ke zkoušce ze staroslověnštiny (v tu dobu byla zkouška ze staroslověnštiny nepovinná, povinný byl pouze zápočet). Salajkovy přednášky byly dle Wolfa velmi suché, pouze četl připravený text. Vyhýbal se problematickým pasážím. Jeho časté zvolání bylo: „Bůh sud', jak to vlastně bylo!“ Měl také smysl pro humor. Profesora Wolfa pojil se Salajkou blízký a kolegiální vztah, několikrát ho i navštívil ve věži kostela u Pražského Jezulátka, kde Salajka mnoho let bydlel. Wolf si vzpomíná, že to byla opravdová pracovna badatele. Velká místnost s krásným výhledem do Petřínských zahrad. Spousta stolů na nichž ležela rozpracovaná práce a v koutě postel. Jasně si vzpomíná na velkou zimu, která v této místnosti (ve věži kostela) byla. Také si vzpomíná, že Salajkův doktorský diplom byl nalezen na poli u Moravské Nové Vsi. Závěrem Salajku krátce charakterizoval, jako člověka s vědeckým zápalem. Skutečnost, že neměl nástupce ho prý znepokojovala.

Viděli jsme, že vzpomínky pamětníků nijak výrazně nedoplňují výše citované kádrové dotazníky. Jejich potvrzení je nejvýraznější v charakteristice Salajky, coby učitele. Ze slov pamětníků, také plyne osobní charakteristika Salajky, co by badatele s vědeckým zápalem. To můžeme interpretovat ve smyslu jediného osobního zájmu – samotné vědecké profese (teologie, cyrilometodiánie) – bez chuti po politickém, společenském a kulturním vnímání skutečnosti.

2. 2. 2 Antonín Salajka jako slavista

V našem předložení Salajkova života a jeho vědeckého díla nemůžeme opomenout jeho zájem a činnost v oblasti cyrilometodějských otázek - tedy otázek spjatých s životem, významem a dílem dvou slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje. Salajka téměř čtvrtstoletí přednášel na tehdejší bohoslovecké fakultě staroslověnštinu (1950-1973) a k této oblasti publikoval celou řadu článků, vč. redigování německy psaného sborníku k výročí smrti sv. Cyrila v roce 1969.⁸⁶⁹ Již jsme si výše všimli Salajkova zájmu o velehradské unijní kongresy a o sjednocení křesťanských církví. Z toho samého zdroje vnímáme i cyrilometodějský zájem. Svatí Cyril a Metoděj a jejich misie ke Slovanům mu byli základním kořenem jednotného křesťanstva a zároveň stimulem snahy rozpomenout se na společné bratrství požehnané soluňskými bratry, jak obecně poznamenává Tkadlčík.⁸⁷⁰

Ovšem měli bychom také upozornit ještě na již letmo zmíněná fakta. První pokládáme do poloviny třicátých let, kdy z Olomoucké bohoslovecké fakulty odchází

⁸⁶⁹ Opravujeme tak údaj V. Novotného, který datuje přednášení mezi lety 1950-1975 viz NOVOTNÝ: Katolická teologická fakulta 1939-1990..., 321.

⁸⁷⁰ Srov. TKADLČÍK: Minulost a budoucnost velehradských kongresů... TT..., 164-166; GÓRKA: Svatí Cyril a Metoděj..., 55-57.

profesor staroslověnského překladu Písma svatého a staroslověnské liturgie Josef Vašica, aby na pražské fakultě nahradil prof. Josefa Vajse odešlého do penze. Vašica v Praze nejprve supluje (1936/37), později se stává řádným profesorem (od 1. března 1937).⁸⁷¹ V Olomouci se tím uvolnilo místo po Vašicově odchodu a Antonín Salajka o něj projevil zájem. To sice máme potvrzeno, pouze od něho samého, nemáme však důvod to falsifikovat.⁸⁷² Zájem o výuku církevně-slovanského jazyka Salajka tedy projevil už v polovině třicátých let. Co ho k tomu přimělo? Již v základním teologickém kurzu v Praze navštěvoval přednášky a seminář prof. Vajse.⁸⁷³ Můžeme se také domnívat, že při svém studiu na PIO se Salajka ve znalostech staroslověnského jazyka zdokonalil natolik, že zvážil možnost odejít do Olomouce.⁸⁷⁴

Druhým faktem, který zde chceme připomenout, je Salajkův příchod na komunisty proměněnou fakultu v Praze počínaje akademickým rokem 1950/51. Salajka předtím odevzdal profesorskou práci a byl později i navržen na mimořádného profesora v oboru východního bohosloví. Na proměněnou fakultu se v září r. 1950 však sám nabídl jako profesor křesťanského Východu a církevní slovanštiny.⁸⁷⁵ O několik dní později si „dovoluje prositi, aby byl pověřen“ přednáškami ze staroslověnštiny a otázek cyrilometodějských.⁸⁷⁶ Tomu bylo vyhověno a jmenován profesorem byl v oboru církevní slovanštiny. Jak tuto výuku pojímal? V prvé řadě výuka staroslověnského jazyka mu byla neoddělitelná od otázek cyrilometodějských. A navíc, ji vnímal v naprosté návaznosti na přednášky o křesťanském Východu. Ve svém dopise ze září r. 1950 upozorňuje, že bez přednášek o křesťanském Východu je zavedené studium církevní slovanštiny bez základů. Provázaný hermeneutický kruh tak Salajka vnímal mezi studiem o křesťanském Východu, cyrilometodějskými otázkami a staroslověnštinou.⁸⁷⁷ Salajka staroslověnštinu nepřednášel jako další biblický jazyk, ale komplexněji jako úvod do problematiky cyrilometodějských otázek (jazyk, reálie, historie, život sv. Cyrila a Metoděje, jejich dílo, jejich teologie...),

⁸⁷¹ Srov. VAŇÁČ: Katolická teologická fakulta..., 176-179.

⁸⁷² O jeho zájmu není dochován záznam v podacích protokolech viz ZOA, Olomouc, fond UP, Podací protokoly: UO 959 (1936/37, 1937/38); Podací protokoly: UO 960 (1937/38, 1938/39, 1939/40-44).

⁸⁷³ Srov. AUK, fond KTF UK 1891-2004, sl. Protokol o odborných zkouškách r. 1921/22, 1922/23, 1923/24 a 1924/25.

⁸⁷⁴ Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o pověření přednáškami o jazyku staroslověnském a otázkách cyrilometodějských, ze dne 6. 9. 1950.

⁸⁷⁵ Srov. SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkova žádost o zavedení přednášek o východním bohosloví, ze dne 3. 9. 1950.

⁸⁷⁶ Srov. CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. Oficiální (zkratky rozepsány): Rukopis dopisu A. Salajky ze dne 6. 9. 1950 na SÚC; SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o pověření přednáškami o jazyku staroslověnském a otázkách cyrilometodějských, ze dne 6. 9. 1950.

⁸⁷⁷ „...5. Podepsaný si dovoluje upozornit též na to, že bez přednášek o východních církvích a bohosloví jest vlastně studium církevní slovanštiny, na fakultě zavedené, bez základů a osamoceno, posluchači pak nebudou moci své znalosti církevní slovanštiny většinou prakticky upotřebiti, kdežto vědomosti o východním bohosloví jim na trvalo zůstanou...“ SKTF, fond Personalialia: sl. Antonín Salajka – 3x: Salajkova žádost o zavedení přednášek o východním bohosloví, ze dne 3. 9. 1950.

potažmo jako praktické prodloužení a zpětné nasměrování ke studiu křesťanského Východu.⁸⁷⁸

Třetím faktem, na který zde chceme upozornit, je vydání skript k výuce staroslověnského jazyka v roce 1967.⁸⁷⁹ Tato skripta jsou vesměs málo známá,⁸⁸⁰ a tak je nyní krátce představíme. První pokusy o jejich vydání můžeme datovat do poloviny padesátých let.⁸⁸¹ Salajka připravoval i druhé vydání na počátku sedmdesátých let, které je uloženo v rukopisných přípravách v CDČT.⁸⁸² To však nepřináší nic zásadně nového. Většinou se jedná o doplnění a zohlednění nejnovější literatury. Krátce zde tedy vyložíme dostačující první vydání z roku 1967. Již obsahu nám potvrzuje výše zmíněné – nikoliv pouze jazyk při hodinách staroslověnštiny, ale komplexnost cyrilometodějských otázek. Celek mající 238 stran dělí na tři zásadní kapitoly – 1. *Život a působení Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velké Moravě* (s. 5-35), 2. *Staroslověnský jazyk a písmo* (s. 36-132), 3. *Staroslověnské písemnictví a jeho památky* (s. 133-222). Jako Dodatky pak předkládá – I. Prameny k životu a dějinám Konstantina-Cyrila a Metoděje (pouze s odkazem na svůj příspěvek ve sborníku Solunští bratři z r. 1963; s. 223), II. Literární činnost sv. Cyrila a Metoděje (s. 223-229) a III. Slovanská bohoslužba a její osudy (s.229-238). Kapitulu první pak dále dělí na dvě části (*I. Západní Slované, jejich státní organizace a náboženství, II. Život soluňských bratří a jejich působení na Velké Moravě*).⁸⁸³ Kapitulu druhou dělí na tři části (*A. Staroslověnský jazyk, B. Vznik staroslověnského písma, C. Dvojí staroslověnské písmo: hlaholice a kyrilice*).⁸⁸⁴ Poslední třetí kapitolu člení také na tři části (*A.*

⁸⁷⁸ „...podepsaný jako odborně kvalifikovaný, by zasadil přednášky o staroslověnském jazyku a písemnictví do širšího a hlubšího rámce, což by bylo k velkému užítku posluchačů bohosl. fakulty. 5. V přednáškách o jazyku staroslov. nejde pouze o to, aby se posluchači seznámili se staroslověnskou gramatikou, uměli čísti starosl. texty a rozuměli jim, nýbrž také a hlavně o to, aby byli seznámeni s veškerým staroslov. písemnictvím, jeho rozbohem po stránce filologické, historické a věroučné a všemi otázkami cyrilometodějskými, jak je pokrok ve vědeckém bádání přináší. Všemi těmito otázkami se podepsaný zabývá a proto by jeho nabízené služby mohly přijít bohosl. fakultě cm. v Praze velmi vhod.“ SKTF, fond Personalia: sl. Antonín Salajka – 3x: Vlastní žádost o pověření přednáškami o jazyku staroslověnském a otázkách cyrilometodějských, ze dne 6. 9. 1950.

⁸⁷⁹ Srov. SALAJKA Antonín: Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví, Praha: ÚCN, 1967; V roce 1971 Salajka připravoval druhé přepracované vydání, které se již neuskutečnilo, první vydání s vloženými opravami, doplňky a rozšířením původního textu je uloženo in: CDČT, fond AS II - Oficiální publikace, vč. příprav: kt. 1, sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnštině.

⁸⁸⁰ Ve Slovanském ústavu AV ČR o nich nevěděl ani dr. Konzal, ani dr. Bláhová – viz ústní sdělení ze dne 3. 7. 2008 ve Slovanském ústavu AV ČR.

⁸⁸¹ Srov. CDČT, fond AS V – Varia: kt. 3, sl. CMBF (přednášky a cykly přednášek, posudky a rukopisné náčrty posudků): Zprávy o mimoškolní činnosti ze 10. 1. 1955, 20. 12. 1956.

⁸⁸² Srov. CDČT, fond AS II – Oficiální publikace, kt. 1, sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnštině.

⁸⁸³ Podkapitolami jsou Ad I. – 1. Vstup západních Slovanů do dějin, 2. Náboženství starších Slovanů, 3. Říše Sámova, 4. Počátky křesťanství u západních Slovanů, zvláště na Moravě, 5. Velkomoravská říše v IX. stol.; Ad II. – 1. Mládí sv. bratří a jejich působení před odchodem na Moravu (do r. 863), 2. Působení soluňských bratří na Moravě a jejich cesta do Říma (od r. 863-869), 3. Další působení sv. Metoděje v Panonii a na Velké Moravě (od r. 869-879), 4. Poslední události života Metodějova a jeho smrt (od roku 880-885), 5. Vyhnání žáků sv. Cyrila a Metoděje a jejich další osudy.

⁸⁸⁴ Podkapitolami jsou Ad B. – 1. Měli Slované písmo již v době před Konstantinem-Cyrilem?, 2. VIII. kap. Života Konstantinova, 3. Konstantin-Cyril, původce slovanského písma, 4. Slovanská abeceda u mnicha

*Staroslověnské písemnictví ve staré době /od r. 863 do konce XI. stol./, B. Památky staroslověnského písemnictví /X.-XI. stol./, C. Pozdější církevněslovanské památky).*⁸⁸⁵ Zaměříme-li se do samotného textu, pak nás neudiví absence poznámkového aparátu, který ve skriptech většinou chyběl. Citace jednotlivých autorů je tedy přímo v textu s uvedením jejich jména, ovšem bez citovaného díla, notabene bez jakéhokoliv bližšího určení. Jak Salajka v úvodu poznamenal, práce byla výsledkem 15-ti letého studia a výuky staroslověnštiny a je určena převážně posluchačům bohoslovecké fakulty, ale i (neskromně) „*na druhém místě je určeno i posluchačům jiných fakult (zvláště filologické), kteří v ní najdou obohacení svých znalostí zvoleného filologického oboru.*“ Jak sám Salajka dodává, jde o pokračování prací Vajse a Vašici, kteří staroslověnský jazyk na bohoslovecké fakultě vyučovali. Dle Salajky jde o „*souhrný celek, jaký v této formě nebyl dosud nikde publikován.*“⁸⁸⁶ V připraveném úvodu k druhému vydání⁸⁸⁷ Salajka dává poznat také formu přednášek. „*Je to vlastně literárně-historická část přednášek, která uvádí do veškeré problematiky ohledně staroslověnského jazyka, písma a písemnictví, spolu s příslušnými otázkami cyrilometodějskými. Druhou částí přednášek jsou výklady o staroslověnské mluvnici s příslušnými cvičeními.*“⁸⁸⁸ Ještě můžeme doplnit krátkou zmínku o citovaných autorech. Větší analýza pramenů a literatury není předmětem této práce, proto jen v krátkosti: Salajka odkazuje na autory české (Vavřínek, Cibulka, Vajs, Tkadlčík, Vašica, Poulík, Filip, Hrubý, Hochmanová, Kurz, Dostál, Šafařík, Horálek, Polák, Pinkava, Škorpil, Černých, Ryšánek, Mareš,...), ale i zahraniční (Grauss, Isačenko, Habovštiak, Lavrov, De Rossi, Rusnák, Miklosich, Kopitar, Čyževskij, Ohijenko, Georgiev, Lichačev, Obnorskij, Grekov, Kamencev, Sreznevskij, Genov, Lamanskij, Iljinskij, Nikolskij, Lichačev, Weingart, Jakobson, Vaillant, Gerhardt, Grivec, Pogorelov, Mitajev, Ščepkin, Konstantinov, Jagić,...).

Chrabra; Ad C. – 1. Památky a záznamy obojího staroslověnského písma, 2. Důvody pro prvenství hlaholského písma, 3. Byla kyrilice před hlaholicí?, 4. K původu hlaholského písma, 5. K původu kyrilského písma.

⁸⁸⁵ Podkapitolami jsou Ad A. – 1. Vlastní doba cyrilometodějská (od r. 863-885), 2. Mladší doba staroslověnská (od r. 885 do konce XI. stol.); Ad B. – 1. Hlaholské památky: a) Památky moravsko-panonského období, b) Památky bulharsko-makedonského období; 2. Kyrilské památky, 3. Staroslověnské texty psané latinkou; Ad C. – 1. Charvátskohlaholské památky: a) Nejstarší období (do pol. XIII. stol.), b) Památky XII. a XIV. stol., c) Památky XV. a XVI. stol., d) Hlaholské prvotisky a písmo kursivní; 2. Památky středobulharské (kyrilské), 3. Památky srbské (kyrilské), 4. Památky ruskoslovanské, 5. Karpatorské památky, 6. Slovenské památky.

⁸⁸⁶ SALAJKA: Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví..., 4.

⁸⁸⁷ Původní termín odevzdání rukopisu – 30. 6. 1971 viz SKTF, sl. Skripta: Oznámení plánovaných skript na r. 1971; Nevydání skript bylo oznámeno dne 4. 8. 1971 viz SKTF, sl. Skripta: Dopis od ČKCh adresovaný CMBF s podpisem Václava Vaško ze dne 4. 8. 1971, č.j. 2.160/71-V.

⁸⁸⁸ CDČT, fond AS II - Oficiální publikace, vč. příprav: kt. 1, sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnštině: Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví, první vydání s vloženými opravami, doplňky a rozšířením původního textu – Předmluva k druhému vydání s datem 5. 7. 1971.

Závěrem se pokusíme o krátké zhodnocení těchto Salajkových skript. Salajka sám vidí jako jedinečné samotnou šíři předkládaného obsahu této učebnice. Na cca 240 stranách předkládá objemnou látku literárněhistorických informací nejen k životu a dílu sv. Cyrila a Metoděje, ale i k příbuzné problematice slovanské bohoslužby, případně k literárním památkám staroslověnského písemnictví. Skriptum nese název *Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví*, zřejmě tedy měla logicky pokračovat samostatná gramatika staroslověnského jazyka.⁸⁸⁹ V úvodu ke druhému přepracovanému vydání zmínil svou stručnou gramatiku, ale doporučuje gramatiku Josefa Kurze.⁸⁹⁰ Námi představená skripta jsou obsahem velmi široce pojatá, ale zřejmě tím se z nich stává „pouhý“ – i když obsáhlý – *úvod*, který se spíše řadí k dobře sestaveným skriptům, než k vědeckému spisu. O vědecké hodnotě vypovídá i zmíněné opomenutí v očích dnešních slavistů.

Nyní bychom ještě krátce přehlédli Salajkovu bibliografii se zaměřením k cyrilometodiánám. Dle našeho pátrání Salajka v této oblasti publikoval několik studií v časopise *Duchovní pastýř* (50. až 70. léta),⁸⁹¹ případně slovenském *Duchovním pastieri*⁸⁹² a několik kratších článků v týdeníku *Katolické noviny* (50. a 70. léta).⁸⁹³

⁸⁸⁹ Ta je uložena v rukopise v CDČT, fond AS II – Oficiální publikace, kt. 1, sl. sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnině.

⁸⁹⁰ „...I když máme k dispozici vlastní stručnou mluvnici staroslověnského jazyka, odkazujeme zde na vzornou Učebnici jazyka staroslověnského od Josefa Kurze (Praha 1969).“ CDČT, fond AS II - Oficiální publikace, vč. příprav: kt. 1, sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnině: Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví, první vydání s vloženými opravami, doplňky a rozšířením původního textu – Předmluva k druhému vydání s datem 5. 7. 1971; Salajka odkazuje na KURZ Josef: Učebnice jazyka staroslověnského, Praha: SPN, 1969.

⁸⁹¹ Srov. SALAJKA Antonín: Prameny k dějinám sv. Cyrila a Metoděje, in: DP III (1953) 6, 84-86; IDEM: Předloha biblických textů staroslověnských, in: DP IV (1954) 2, 22-24; IDEM: Podíl sv. Cyrilla a Metoděje na překladu Písma svatého, in: DP V (1955) 7, 124-125; IDEM: Měli Slované písmo již před sv. Konstantinem – Cyrilem?, in: DP V (1955) 8, 146; IDEM: VIII. kapitola staroslověnského života sv. Konstantina Cyrilla, in: DP V (1955) 9, 163; IDEM: Význam P. J. Šafaříka pro staroslověnský jazyk a písemnictví, in: DP XI (1961) 10, 183-185; IDEM: Dva svátky tří světců [homiletická příloha], in: DP XI (1961) 46; IDEM: Na okraj cyrilometodějského jubilea, in: DP XIII (1963) 1, 3-5; IDEM: Myšlenka cyrilometodějská – pojítka slovanských národů, in: DP XIII (1963) 5, 84-85; IDEM: Základ a složky myšlenky cyrilometodějské, in: DP XIII (1963) 7, 126-128; IDEM: Magnifici eventus, in: DP XIII (1963) 8, 142-143; IDEM: Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání, in: DP XIII (1963) 9, 166-167; IDEM: K pramenům o životě a působení soluňských bratří, in: DP XIII (1963) 10, 185-186; IDEM: K závěru cyrilometodějského výročí (863-1963), in: DP XIV (1964) 1-2, 6-7. 28-29; IDEM: Dvoji 1100. výročí (870-1970), in: DP XX (1971) 1-2, 4-5, 18-19; IDEM: Slovanští misionáři v Čechách, in: DP XXIII (1975) 8, 116-117.

⁸⁹² Srov. SALAJKA Antonín: Literárna činnosť sv. Cyrila a Metoda, in: DP-sk XXXI (1954) 6, 80-81; IDEM: Trojitá misia soluňských bratov, in: DP-sk L (1975) 3, 120-123.

⁸⁹³ Srov. SALAJKA Antonín: Dědictví a odkaz, in: KN IX (1957) 26 – 30. června 1957, 1; IDEM: K letošnému cyrilometodějskému výročí, 963-1963, in: KN XV (1963) 1 – 6. ledna 1963, 1; IDEM: K cyrilometodějským pramenům, in: KN XV (1963) 2 – 13. ledna 1963, 2; IDEM: Dva staroslověnské životopisy sv. bratří Cyrila a Metoděje, in: KN XV (1963) 3 – 20. ledna 1963, 2; IDEM: Dva staroslověnské životopisy (II.) sv. bratří Cyrila a Metoděje, in: KN XV (1963) 4 – 27. ledna 1963, 2; IDEM: Menší staroslověnské prameny k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 5 – 3. února 1963, 2; IDEM: Latinské prameny (I.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 6 – 10. února 1963, 2; IDEM: K zesnutí sv. Konstantina – Cyrila, in: KN XV (1963) 7 – 17. února 1963, 2; IDEM: Latinské prameny (II.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 8 – 24. února 1963, 2; IDEM: Poslední dny sv. Metoděje,

Závažnější přínos má jeho příspěvek ve sborníku *Solunští bratři*,⁸⁹⁴ a zvláště pak jím redigovaný sborník k postavě sv. Cyrila z r. 1969, kam sám přispěl třemi studiemi.⁸⁹⁵ Ke sborníku *Solunští bratři* je vhodné doplnit zasvěcenou recenzi ve *Slovanském přehledu*, kde o ni autor hovoří dosti kriticky.⁸⁹⁶ K Salajkově příspěvku dodává: „*V posledním článku podává A. Salajka zhuštěně psaný přehled pramenů k životu a dílu Konstantina-Cyrila a Metoděje. Mínění, že »za autora Života Metodějova možno pokládat Gorazda, o jehož latinském vzdělání se v ŽV mluví (kap. XVII)«, nezdá se dostatečně odůvodněno. Názor Chaloupeckého, že legenda »Diffundente sole« pochází z 2. pol. 10 stol., který Salajka bez výhrad přijímá (s. 219), byl vyvrácen přesvědčivým důkazem J. Ludvíkovského...*“⁸⁹⁷ V této souvislosti také zdůrazňeme, že v čas. *Slavia* Salajka nepublikoval jediný článek či studii.⁸⁹⁸

Dr. Václav Konzal⁸⁹⁹ a dr. Emilie Bláhová⁹⁰⁰ z paleoslovenistického pracoviště Slovanského ústavu AV ČR Salajku hodnotí krátce a jasně.⁹⁰¹ Salajka v oblasti slavistiky nic nového nepřinesl, spíše se pohyboval v popularizační oblasti. O jeho vědeckém přínosu proto nemůžeme nijak více mluvit. Ve slavistice hrál jednoznačný prim prof. Josef Vašica, který v této oblasti neměl konkurenci. Navíc Salajka byl značně úzce determinován svým

in: KN XV (1963) 14 – 7. dubna 1963, 1-2; IDEM: Latinské prameny (III.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 17 – 28. dubna 1963, 2; IDEM: Řecké prameny k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 18 – 5. května 1963, 2; IDEM: Zakladatelé slovanského písemnictví, in: KN XV (1963) 19 – 12. května 1963, 2; IDEM: Překladatelé Písma svatého, in: KN XV (1963) 20 – 19. května 1963, 2; IDEM: Světecký profil sv. Věrozvěstů, in: KN XV (1963) 22 – 2. června 1963, 2; IDEM: K odkazu soluňských bratří, in: KN XV (1963) 37 – 15. září 1963, 2; IDEM: Dílo sv. soluňských bratří ve světle dnešního bádání, in: KN XV (1963) 41 – 13. října 1963, 1-2; IDEM: Literární památky epochy velkomoravské, in: KN XVIII (1966) 30 – 24. července 1966, 2; IDEM: Kardinál Beran o svatém Cyrilu, in: KN XXI (1969) 29 – 20. července 1969, 1; [bez autora – autorství viz níže]: Ostatky sv. Cyrila, in: KN XXVII (1975) 2 – 19. ledna 1975, 6; [A. S.]: Ostatky sv. Cyrila, [doplnění]: in: KN XXVI (1975) 5 – 9. února 1975, 4.

⁸⁹⁴ Srov. SALAJKA: *Prameny k životu a dějinám Konstantina – Cyrila a Metoděje...*, 192-237.

⁸⁹⁵ Srov. SALAJKA (ed.): *Konstantin-Kyryll aus Thessalonike...*, zde – IDEM: *Die Quellen zum Leben und zur Geschichte...*, 1-60; IDEM: *Der Aufenthalt des hl. Konstantin-Kyryll in Rom (867-869)*, 61-75; IDEM: *Der Sinn der großmährischen Gesandtschaft und der byzantinischen Mission der Brüder von Thessalonike*, 159-184; BARTŮŇEK Václav: *Sborník Konstantin-Kyryll*, in: DP XIX (1970) 3, 38-39.

⁸⁹⁶ „Sborník prací, vydaný z podnětu seniora profesorského sboru Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty J. Cibulky k 1100. výročí příchodu soluňských bratří na Moravu, přináší kromě předmluvy děkana fakulty Jana Merella a doslovu prof. J. Beneše pět příspěvků členů této fakulty k tématice cyrilometodějské. Jsou nestejně rozsahu, nestejně hodnoty a hlavně nestejně původnosti. V. Bartůněk v článku »Život sv. Cyrila a Metoděje« podává široce založený životopis soluňských bratří, v němž se však projevuje vliv nejnovější práce slovinského badatele F. Grivce »Konstantin und Method, Lehrer der Slaven« (Wiesbaden 1960) do té míry, že některé partie toho článku budí dojem, že jsou z Grivcova spisu přímo přeloženy, jiné jsou podány ve zhuštěném výtahu z něho...“ H.[...] B.[...]: (rec.) *Solunští bratři*, in: SLOVANSKÝ PŘEHLED L (1964) č. 4, s. 250

⁸⁹⁷ Tamtéž.

⁸⁹⁸ Do roku 1961 z indexu článků viz MAREŠOVÁ Dagmar: *Index I-XXX*, in: SLAVIA XXXIII (1964) 1. Po roce 1961 vlastní rešerší.

⁸⁹⁹ Připomeňme jeho doposud poslední editorskou práci – KONZAL Václav (ed.): *Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českocírkevněslovanském překladu*, Praha: Slovanský ústav AV ČR, díl I. 2005, díl II. 2006.

⁹⁰⁰ Připomínáme celou řadu studií od dr. Bláhové v periodiku *Slavia* od šedesátých let do dnes.

⁹⁰¹ Hodnocení a fakta plynou z ústního rozhovoru s Prom. phil. Václavem Konzalem a PhDr. Emilií Bláhovou CSc. ze dne 3. 7. 2008 ve Slovanském ústavu AV ČR (stylisticky upraveno).

vzděláním („pouhá“ teologie), oproti Josefu Vašicovi⁹⁰² s jeho širí (klasické jazyky, slavistika, habilitace – staroslověnský jazyk a literatura, profesorem – staroslověnského překladu Písma svatého a staroslověnské liturgie; jak dodává Konzal – Vašica měl i básnické a literární „střevo“). Když zalistujeme novějšími vokabuláři a gramatikami staroslověňštiny Salajku žádný autor necituje, ani na něho neodkazuje.⁹⁰³ Také Salajkův medailon chybí v biografickobibliografickém lexikonu bohemistů a slavistů z července 2008 od prof. Večerky.⁹⁰⁴

Abychom ale upozornili i na nosnou práci - i když z onoho popularizačního rámce - zmiňme jeho popularizační články k životu a významu sv. Cyrila a Metoděje. Protože je psal do celostátně distribuovaných periodik (DP a KN), širě čtenářů byla jistě vysoká. Navíc tím zpřístupnil dávnou historii naší země a jistou „spřízněnost“ s Východem. Na několik málo z těchto článků v nedávné době bylo opět upozorněno v popularizační práci v českém jazyce ke sv. Cyrilu a Metodějovi.⁹⁰⁵ Kolega Górka zde v první řadě cituje Salajkou redakčně zpracovávaný sborník ke sv. Cyrilu a z něj stať historika Bohumila Zlámala.⁹⁰⁶ V bibliografické části pak odkazuje na Salajkovu brožuru o studiu východního křesťanství z r. 1948⁹⁰⁷ a na následující popularizační články: *Význam sv. Konstantina–Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání*, *Myšlenka cyrilometodějská – pojítka slovanských národů*, *Magnifici eventus*.⁹⁰⁸ Stejně tak musíme upozornit na prof. Ambrose, pastoralistu z olomoucké fakulty, který se v knize *Kam směřuje česká katolická církev?* snaží ukázat aktuální důležitost cyrilometodějské tradice pro místní církve v Čechách a na Moravě.⁹⁰⁹ Zde v bibliografické části odkazuje na tři Salajkovy příspěvky - na Salajkou redigovaný sborník ke sv. Cyrilovi a na dva články z časopisu DP.⁹¹⁰ Salajky

⁹⁰² Z jeho děl např. VAŠICA Josef: Literární památky epochy velkomoravské, 863-885, Praha-Řím: Vyšehrad-KA, 1996; IDEM: Slovanská liturgie sv. Petra, s. 1., s. d. [zvláštní otisk ze sborníku – Byzantinoslavica VIII (1939-46)].

⁹⁰³ Např. KURZ: Učebnice jazyka staroslověnského..., passim; PALLASOVÁ Eva, PACNEROVÁ Ludmila: Základy staroslověňštiny I. gramatická cvičení, Brno: FF MU, 1992; VEČERKA Radoslav: Staroslověňština, Praha: SPN, 1984; ŠTEC Mikuláš: Staroslovienčina a cirkevná slovančina, Prešov: PBF PU, 1997; BARTOŇ Josef: Uvedení do klasické staroslověňštiny, Praha: Karolinum, 1999; VEČERKA Radoslav: Staroslověňština v kontextu slovanských jazyků, Olomouc: UP Olomouc, 2006; VEČERKA Radoslav: Vývoj slovanské jazykovědy v českých zemích, Brno: MU Brno, 2006.

⁹⁰⁴ Srov. VEČERKA Radoslav: Biografickobibliografické medailonky českých lingvistů: bohemistů a slavistů, 2. vydání, [Brno]: Department of Linguistics and Baltic Languages, Masaryk University, July 2008 (dostupné na: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/vecerka/vec-medailonky2.pdf> (vyhledáno průběžně)). Jméno Salajky není také zmíněno v obsáhlém MAREŠ František Václav: Cyrilometodějská tradice a slavistika, Praha: Torst, 2000.

⁹⁰⁵ Srov. GÓRKA: Svatí Cyril a Metoděj..., passim.

⁹⁰⁶ Jedná se o ZLÁMAL: Die Entwicklung der kyrillo-methodianischen Tradition in der Tschechoslovakischen Geschichte..., 77-157.

⁹⁰⁷ Srov. SALAJKA: Studium křesťanského východu..., passim.

⁹⁰⁸ Další údaje k článkům viz výše nebo Bibliografie.

⁹⁰⁹ Srov. AMBROS: Kam směřuje česká katolická církev?..., 5.

⁹¹⁰ Srov. SALAJKA (ed.): Konstantin-Kyryll aus Thessalonike..., passim; IDEM: Myšlenka cyrilometodějská – pojítka slovanských národů..., 84-85; IDEM: Základ a složky myšlenky cyrilometodějské..., 126-128.

si všímá i v nejnovější *Svoboda k alternativám*, kde ho zařazuje mezi absolventy PIO a upozorňuje na skripta ke staroslověnštině v rámci odkazů na studie o křesťanském Východě.⁹¹¹ Kolega Špaček pak ve sborníku ke 100. výročí prvního velehradského kongresu cituje Salajkovu oficiálně nevydanou cyklostylovanou brožurku *Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu*, ta byla sepsána mezi lety 1967 až 1969 a cyklostylována zřejmě po roce 1973.⁹¹²

Pro plastičnost našeho výkladu si nyní dovolíme odcitovat dopis A. Salajky adresovaný prof. Vašicovi z r. 1964, kde se Salajka sám vydává za „*nedůstojného pokračovatele na bohoslovecké fakultě ve staroslověnštině*“, ale předkládá i své úspěšné i neúspěšné plány ohledně svých odborných či spíše popularizačních publikací.

„Slovutný pane profesore.

Přestože se pokládám za nedůstojného pokračovatele na bohoslovecké fakultěve staroslověnštině, snažil jsem se aspoň poněkud se do tohoto oboru zapracovat.

Dovoluji si Vám sdělit, že jsem k jubilej. cm roku připravoval některé díla, která bohužel se nepodařilo vydati tiskem, pro nepříznivé tiskové poměry. Šlo o toto:

Navrhoval jsem vydání Pramenů k životu sv. C a M (úvody, český a slovenský text jednotl. pramenů – podle stávajících překladů). Má stat' ve sbor. Solunští bratři představuje úvody k těmto pramenům. I když ČSAV uvítala podobné dílo, nepodařilo se mně najít nakladatele.

Dále jsem připravil spis: Tisíc sto let odkazu soluňských bratří. Je to krátký život sv. C a M, pak část o starosl. písmu a slovanském písemnictví s jeho památkami. Vše podle dnešního stavu vědy s přehledem literatury. Bohužel nenašel jsem nakladatele.

Jako skriptum pro posluchače připravuji již řadu let: Úvod do studia staroslověnského písma, jazyka a písemnictví. Dosud se nepodařilo to vytisknout.

Již léta připravuji obsírnější Život sv. C a M. Čekám na publikace loňských kongresů jubilejních, abych mohl spis dokončit.

Prosil bych Vás, pane profesore o laskavé sdělení jaký obsah má mít Vaše publikace u Lidové demokracie, stanovená na rok 1965.

Děkuji srdečně předem za Vaše sdělení a zůstávám v hluboké úctě oddaný

A. Salajka, Praha – Karmelitská – 9. „⁹¹³

⁹¹¹ Srov. AMBROS: *Svoboda k alternativám...*, 638.

⁹¹² Srov. ŠPAČEK: *Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje...*, 68, pozn. 22; pravděpodobná datace podle SKTF, sl. Skripta: Oznámení plánovaných skript na r. 1973.

⁹¹³ LA PNP, fond Josef Vašica (1884 – 1968): Korespondence - přijatá: Salajka Antonín, dopis ze dne 1. 9. 1964, č. přír. 40/65, č. inv. 1355.

Na závěr se ještě pokusíme o shrnutí výše řečeného a o zhodnocení slavistické práce Antonína Salajky. Zkráceně můžeme říci, že pokud budeme hovořit o Salajkovi jako o slavistovi, pak jen jako o propagátorovi a popularizátorovi života, díla a významu slovanských věrozvěstů svatého Cyrila a Metoděje. Neměli bychom jistě opomenout téměř pětadvacetileté působení pedagoga staroslověnštiny na bohoslovecké fakultě v Praze - Litoměřicích, které však i přes vydaná skripta upadlo v zapomnění. Zřejmě nejzásadnějším Salajkovým příspěvkem k oblasti slavistiky, je tak zřejmě jím redigovaný sborník k 1100. výročí smrti sv. Cyrila z roku 1969, který byl vydán v tehdejší NDR v německém jazyce.

2. 2. 3 Antonín Salajka jako teolog

Nyní bychom krátce shrnuli teologický přínos Antonína Salajky a jeho díla pro českou teologii. Nejprve předložíme teologický vývoj na pozadí jeho života. Zde navrhne jeho periodizaci (2.2.3.1). Odsud vyplynou oblasti, kterými se Salajka zvláště zabýval (2.2.3.2) a hlavní díla (2.2.3.3). Následovat bude návrh na teologickou analýzu. Závěrem shrneme dvě hlediska, která plasticky doplní výše uvedené závěry: jazykové znalosti a geografické působení (2.2.3.4).

2. 2. 3. 1 Krátké chronologické shrnutí a periodizace života a díla

V průběhu 1. pol. 20. let Salajka absolvoval základní kurz teologie na pražské bohoslovecké fakultě. Již zde mapujeme jeho *zájem o unionismus a východní křesťanství*, jehož kořeny vnímáme v souvislosti s jeho rodným Slováckem. Po krátké pastorační činnosti velvarského kaplana odjel studovat do Říma na Papežský orientální ústav (PIO) *východní dogmatickou teologii*, ze které získal doktorát v r. 1930 (disertace se zabývala východní soteriologií: *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione*). Po návratu působí ve Velvarech, sepisuje disertační práci na pražské bohoslovecké fakultě z biblicko – dogmatického oboru (disertace: *Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů*) a v r. 1936 zde získal doktorát. V tu dobu také studoval na FF UK obecné předměty a od pol. 30. let učí na středních školách náboženství. V této době veřejně publikuje k pastorální problematice, unionismu a východnímu křesťanství. Z mnoha recenzí vyplývá Salajkova všestranná četba (beletrie, cestopisy, historie) nejnovější literatury v několika světových jazycích (anglicky, italsky, francouzsky, německy, rusky).

Po úspěšné disertaci a doktorátu se připravuje na habilitační řízení. V r. 1936 vydal podnětnou za tím účelem podanou habilitační práci věnující se *východní soteriologii* (*Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení*), což byla

upravená a česky psaná disertace z Říma. V tomto období jsme vystopovali první snahy přednášet *církevní slovanštinu* a to na bohoslovecké fakultě v Olomouci. Samotné habilitační řízení bylo ukončeno až v roce 1945, resp. 1946 (26. března 1946).

Toto předválečné a válečné období bylo paradoxně Salajkovo období nejneprodnější a zřejmě i odborně nejkvalitnější. Řada jeho studií vyšla v celostátních periodikách, byl také členem redakční rady čas. HLÍDKA. Tématicky se věnoval *odloučenému křesťanskému východu a jeho myslitelům*, východní církevní struktuře, jeho historii a teologii, ale i kultuře. Jako aktivní účastník velehradských unijních kongresů se také aktivně podílel na sjednocování církví. V tehdejších recenzích se značně věnoval publikacím s tématem ruské bolševické revoluce a kritizoval boj proti náboženskému životu v Rusku. Jako nevoják a středoškolský učitel byla pro něho válečná léta pobídkou k badatelskému úsilí, kdy připravoval podnětné středoškolské *učebnice Ve světle víry* (1945, 1948) a *Katolická věrouka* (1948). Začal také publikovat články z eklesiologie, jako přípravy pro profesorské řízení.

Po druhé světové válce se jeho názor na SSSR změnil a po předválečné kritice, se v jeho myšlení objevoval obdiv i naděje ke slovanskému spolenectví pod vedením Sovětského svazu. V tuto dobu (1945-1950) také přednášel *ruštinu* a začal přednášet i na bohoslovecké fakultě v Praze *přednášky o křesťanském Východu*.

V r. 1948 podal žádost o udělení titulu mimořádný profesor v oboru východní teologie a zpracoval k tomu eklesiologickou práci *Církev Kristova. Apologeticko-dogmatické pojednání*. Podal jen její první část, druhou připravoval až k veřejnému vydání v nakladatelství Vyšehrad. Tématicky jde o *eklesiologii na pomezí apologetiky a dogmatiky*. V obsahovém srovnání se studii z šedesátých a sedmdesátých let nám vyplynula poměrně jednoznačná návaznost na studie, učebnice a teze profesorské práce z tohoto období. Tento fakt nám ústí do konstatování, že myšlenkový a teologicko-systematický vrchol Salajkova díla lze hledat mezi třicátým a padesátým rokem.

V roce 1950 byl jmenován profesorem *staroslověštiny* na pražské bohoslovecké fakultě, kterou přednášel nepřetržitě až do r. 1974. Přednášel také *speciální dogmatiku* a *speciální morálku*. Jeho publikační činnost se v tuto dobu omezila na sepisování skript a popularizačních článků do tehdy povolených periodik (Duchovní pastýř a Katolické noviny). V těchto letech také uveřejňoval hlavní eklesiologické teze své profesorské práce, která nebyla vydána v sérii článků v DP. *Eklesiologii* se také věnoval v letech šedesátých. Kdy pokračoval v publikování článků k tomuto tématu a také kdy podal tzv. *novou definici církve*, kterou zaslal doktrinální komisi Druhého vatikánského koncilu. Touto definicí chtěl vyjít vstříc protestantské a pravoslavné nauce o církvi. Z povšechné analýzy vyplynul její

značně christomonistický základ a sama upadla v zapomnění. Několikrát se také během tohoto období (1963, 1969) přihlásil o slovo v rámci popularizačních prací tématicky patřících do cyrilometodiánů. V sedmdesátých letech se začal více zabývat i **ekumenismem**, ke kterému měl zprvu spíše kritické poznámky. Nauce o církvi se ovšem věnuje i v těchto posledních letech života, kdy stále zoufá nad potřebou nového definování církve zvláště z pohledu ekumenického.

Návrh na periodizaci Salajkova díla:

- **první období** (1930-1950) – které se vyznačuje studiem východní dogmatické teologie v celé obsahové šíři. Toto období chronologicky navazuje na absolvování PIO (1930) a končí změnami na teologické fakultě na jaře 1950, resp. obhájením profesorské práce *Církev Kristova*. Z pohledu šíře a různosti publikování (vědecké články, vědecká monografie, popularizační články, recenze odborných knih, recenze populárních knih, recenze beletrie) můžeme říci, že se jedná o vrcholné období.

- **druhé období** (1950-1975) – které je ovlivněno celospolečenským komunistickým molochem. Salajka vedle skript pro posluchače CMBF a několika studií do DP, vydal jen popularizační práce k cyrilometodiánům. Ovšem kvalitu nese dodnes jím redigovaný sborník k výročí smrti sv. Cyrila (r. 1969). V tomto období nevydal jedinou recenzi (nebyla ani možnost kde). Zajímavým příspěvkem z tohoto období je účast na vydání Malého bohovědného slovníku, kam přispěl 172 hesly (dogmatika, metoda, fundamentální teologie, historie). V tomto druhém období je mezníkem Druhý vatikánský koncil, na nějž Salajka reaguje v intenci ekleziologie (tzv. nová definice církve) a ekumenismu (navázání na unionismus).

Je zde nutné upozornit na diametrální odlišnost prvního a druhého období. Zatímco **první období** je spjato s **východní dogmatickou teologií**, ve **druhém období** po ní není ani stopy. Ve druhém období hrají prim **cyrilometodiánie** a články k této problematice. Jedinou **červenou nití spojující první a druhé období je ekleziologie**. Tato nit měla dojít dvou vrcholů v – 1) obhájení profesorské práce (závěr prvního období) a 2) v definici církve na Druhém vatikánském koncilu. Bohužel vlivem celospolečenských změn v souvislosti s příchodem komunismu (ad 1), ale i jistá vlastní vědecká neprozíravost i částečná vlastní „nemožnost“ vědeckého vývoje – ve smyslu žádné reflexe nových směrů a hnutí v předkoncilní katolické teologii (ad 2), zamezily dojít této niti a tomuto tématu zamýšlených vrcholů. Zatímco u jiných myslitelů, lze rozeznávat jejich ranou tvorbu od tvorby vrcholné z důvodu myšlenkového vývoje a kritických návratů k přepracování svých tezí a jejich kritickou reflexí, v případě Antonína Salajky toto rozdělení na první tvorbu a druhou tvorbu podléhá kritériím celospolečenských proměn ve společnosti a v církvi.

2. 2. 3. 2 *Oblasti, kterými se Salajka zabýval*

Celý svůj badatelský život se Salajka zajímal o **unionismus, východní křesťanské církve a o problém křesťanského sjednocení**. Několika postřehy upozornil na problematiku protestanství, ale prim u něj hráli východní církve. Stal se i účastníkem velehradských unijních kongresů, kde i několikrát přednášel. Tento jeho zájem našel uplatnění v zaměření svého studia (**východní dogmatická teologie**), v jazykových dovednostech (rusky, staroslověnsky, řecky) a ve specifikaci přednášení (**staroslověnština, studium křesťanského východu, dogmatická teologie**). Jeho pojetí unionismu či problematiky sjednocení církví stálo na tzv. **theologia comparata** (srovnávací teologie), nikoliv na obranné apologetice. K tomu byl ostatně veden na PIO i na Velehradě. K tomu je však třeba říci, že unionismus vnímal převážně v intenci návratu odpadlíků k Římu. Neomezoval se pouze na specifické věroučné otázky, ale všímal si i široké palety **kulturních a společenských zpráv z východních křesťanských zemí**. Řadou studií také odkazoval na **náboženské poměry v řadě dalších států** (Rusko, Švýcarsko, Dálný Východ, Německo,...).

V souvislosti s Druhým vatikánským koncilem se v posledním desetiletí svého života zajímal i o **ekumenismus**. Z tohoto zájmu vyšla řada článků (v DP, VIA, KN, STK). Závěrem ještě zmiňme, že se v časopise DP několikrát zabýval problematikou **teologického poznání, metody v teologii a fundamentální teologii**, stejně tak hesla k těmto oborům sestavil pro zmíněný Malý bohovědný sborník v r. 1963.

Další poměrně širokou oblastí Salajkova díla je bezesporu jeho **pedagogická činnost**. Ta se datuje již do dvacátých (děti) a třicátých let (střední škola). Z této aktivity ústí řada pedagogicky a katecheticky laděných článků v periodikách, ale i učebnice pro žáky středních škol a skripta pro posluchače bohoslovecké fakulty (pro dogmatiku, morálku, staroslověnštinu a pro studium křesťanského východu).

2. 2. 3. 3 *Hlavní díla s návrhy pro následnou teologickou analýzu*

Naše interpretace Salajkova badatelského díla se nyní dostává k pomyslnému vrcholu. O několik stránek dále bude představena z odborného hlediska kompletní bibliografie Antonína Salajky. Nyní chceme předložit pouze výběrový přehled těch hlavních Salajkových děl. Adjektivum *hlavní* tu nepopisuje obsahové, myšlenkové vrcholy (ve smyslu *stěžejní, zásadní*), jako spíše ty formální hlediska, dle kterých se na první pohled člověk zorientuje v nabídce a při zběžném pročtení je schopen říci, která místa jsou podnětná, zajímavá, inspirativní a pro hlubší novočtení nutná. Řečeno jinak: Nyní bude

následovat předběžný návrh k možným odborně teologickým analýzám, který vychází z předběžného rozčlenění Salajkova díla podle oborového klíče.

- **Eklesiologie, unionismus, ekumenismus**

- *Protestantská „dialektická theologie“* (ČKD 1936)
- *Hlavní principy a známky pravoslavné církve* (ČKD 1937)
- *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví* (ČKD 1938)
- *Cesty k církevní jednotě* (ACM 1941),
- *Pojem (definice) církve u východních odloučených theologů* (ČKD 1941)
- *O známkách Církve Kristovy* (ČKD 1943)
- *Nauka theologů o církvi jako mystickém těle Kristově* (ČKD 1944)
- *Encyklika papeže Pia XII. o Církvi – mystickém těle Kristově* (ČKD 1944)
- *Jedna církev nebo tři větve jedné Církve?* (ACM 1947)
- *Církev Kristova. Apologeticko-dogmatické pojednání* (profesorská práce, Praha 1948, s. 270)
- *Autokefalie ruské pravoslavné církve* (ČKD 1949, DP 1959)
- *Apologetické a dogmatické pojednání o Církvi Kristově* (DP 1952)
- *Správný pohled na církev* (DP 1958)
- *Nauka o Církvi jako mystickém těle Kristově* (DP 1958)
- *Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“* (DP 1958)
- *Kristus je hlavou duchovního těla Církve* (DP 1960)
- *Pojetí Církve v synoptických evangeliích a u sv. Jana* (DP 1960)
- *Duch svatý jest duše Církve* (DP 1960)
- *Mystické tělo Kristovo a hierarchická organizace Církve* (DP 1960)
- *Mystické tělo Kristovo a monarchistické zřízení Církve* (DP 1960)
- *K schématu „O ekumenismu“* (DP 1964)
- *Pohled na ekumenické hnutí* (DP 1964)
- *II. vatikánský koncil a jednota křesťanů* (DP 1965)
- *Překážky na cestě k jednotě křesťanů* (DP 1965)
- *II. vatikánský koncil a protestanté* (DP 1965)
- *Konštitúcia „O Církvi“ a dekrét „O východných katolíckych cirkvách“* (DP-sk 1965)
- *Hlavní rysy a známky pravoslavné církve* (DP 1966)
- *Dekrét o ekumenizme* (DP-sk 1966)
- *Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu* (cyklostyl, 1967, s. 65)
- *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou* (DP 1968)
- *Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O církvi* (VIA 1969)
- *Tajemství církve jako tajemství spásy* (DP 1975)
- *Episkopát z teologického hlediska* (sborník Tisíc let pražského biskupství, 1973)
- *Ekumenické smýšlení* (STK 1973)

- **Základní principy, struktury a pojmy dogmatické a fundamentální teologie**

- *Fides et auctoritas ecclesiastica in conciliis oecumenicis* (ACV 1933)
- *Protestantská „dialektická theologie“* (ČKD 1936)
- *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví* (ČKD 1938)
- *Nejnovější snahy o reformu katolicismu* (ČKD 1942)
- *Ve světle víry* (katolická věrouka pro dospělé, 1945+1948, s. 266+s.287)

- *Katolická věrouka* (učebnice pro SŠ, 1948, s. 180)
 - *Přirozené poznání Boha* (DP 1956)
 - *Úloha rozumu v poznání nadpřirozených pravd* (DP 1957)
 - *Je nutné hledat porozumění nadpřirozených pravd* (DP 1957)
 - *Správný pojem o Bohu* (DP 1958)
 - *Katolická věrouka v přehledu* (skripta pro posluchače, 1958, s. 286)
 - *Časnost světa a věčnost ideje Boží o světě* (DP 1958)
 - *Obraz Boží v člověku* (DP 1958)
 - *Dogma* (DP 1959)
 - *Vývoj dogmat* (DP 1959)
 - *Metafysická bytnost Boží* (DP 1962)
 - *Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu* (DP 1963)
 - *Základy jednoty lůdstva* (DP-sk 1974)
 - *Dogmatická teologie podl'a II. vatikánského koncilu* (DP-sk 1974)
- **Christologie a soteriologie, pneumatologie, trinitologie, teologická antropologie, mariologie, sakramentologie, eschatologie**
 - *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione* (disertace, Řím 1930, s. 278)
 - *Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů* (disertace, Praha 1935, s. 105)
 - *Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupění* (habilitace: Praha 1936, s. 172)
 - *Theologia dogmatica specialis: De Deo Uno, De Deo Trino, De Verbo Incarnato ac Redemptore, De Deo Creante et elevante, De Gratia, De Sacramentis in genere et in specie, De novissimis* (skripta pro posluchače CMBF, 1951-68, cca s. 1000)
 - *Nový článek víry o nanebevzetí Panny Marie* (DP 1951)
 - *Panna Maria, prostřednice milostí* (DP 1952)
 - *Práce není následek dědičného hříchu* (DP 1956)
 - *O posledním cíli člověka* (DP 1957)
 - *Obraz Boží v člověku* (DP 1958)
 - *Základy jednoty lůdstva* (DP-sk 1974)
 - *Ježíš historický a Kristus víry* (STK 1971)
 - *Eucharistie a křest z ekumenického hlediska* (STK 1972)
- **Recepce východní, zvláště ruské teologie**
 - *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione* (disertace, Řím 1930, s. 278)
 - *Fides et auctoritas ecclesiastica in conciliis oecumenicis* (ACV 1933)
 - *Nauka východních odloučených theologů o posledních věcech člověka a světa* (ČKD 1933)
 - *Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů* (disertace, Praha 1935, s. 105)
 - *Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupění* (habilitace: Praha 1936, s. 172)
 - *Názory ruského theologa S. N. Bulgakova o Sofii, vtělení a vykoupění Kristově* (Praha: nákladem vlastním, 1937, s. 18)
 - *Hlavní principy a známky pravoslavné církve* (ČKD 1937, DP 1966)

- *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví* (ČKD 1938)
 - *Pojem (definice) církve u východních odloučených theologů* (ČKD 1941)
 - *Autokefalie ruské pravoslavné církve* (ČKD 1949, DP 1959)
 - *Konštitúcia „O Církvi“ a dekrét „O východných katolíckych cirkvách“* (DP-sk 1965)
 - *Věřoučné rozdíly mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou* (DP 1968)
 - *Přípravy pro všepravoslavný sněm* (DP 1973)
- **Cyrlometodějství v historickém, kulturním a teologickém kontextu**
 - *Prameny k dějinám sv. Cyrila a Metoděje* (DP 1953)
 - *Předloha biblických textů staroslověnských* (DP 1954)
 - *Podíl sv. Cyrilla a Metoděje na překladu Písma svatého* (DP 1955)
 - *Myšlenka cyrlometodějská – pojítka slovanských národů* (DP 1963)
 - *Prameny k životu a dějinám Konstantina – Cyrila a Metoděje* (sborník Solunští bratři, 1963)
 - *Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje pro slovanské písemnictví a překlad Písma svatého* (sborník Cyrlometodějský kalendář 1963)
 - *Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání* (DP 1963)
 - *Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví* (skripta pro posluchače, 1967, s. 240)
 - *Die Quellen zum Leben und zur Geschichte von Konstantin-Kyrill und Method* (sborník Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg, 1969)
 - *Der Aufenthalt des hl. Konstantin-Kyrill in Rom (867-869)* (sborník Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg, 1969)
 - *Der Sinn der großmährischen Gesandtschaft und der byzantinischen Mission der Brüder von Thessalonike* (sborník Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg, 1969)
 - *Das cyrillo-methodianische Velehrad und seine Unionskongresse* (Slovak studies XII 1972)
- **Salajkovy přístupové cesty ke křesťanskému Východu**
 - *50. výročí encykliky „Grande munus“* (ČKD 1931-32)
 - *Nutnost a možnost nového ekumenického koncilu v odloučené Církvi řecko-ruské a nejnovější pokusy o jeho svolání* (ČKD 1932)
 - *Studium křesťanského východu* (Praha: nákladem vlastním, 1948, s. 31)
 - *Úvod do studia křesťanského východu. Část obecná* (skripta pro posluchače CMBF, 1949, s. 196)
 - *Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu* (cyklostyl, 1967, s. 65)
- **Pohledy do Salajkovy morální teologie**
 - *Theologia moralis: De Praeceptis, De Virtutibus et donis infusis* (skripta pro posluchače CMBF, 1952+1959, s. 50+39)
 - *Hřích a pokání z dogmatického hlediska* (STK 1974)
- **Pohledy do Salajkových homilií**
 - korpus uchovaných kázání (cca 300) z let 1925-1971

2. 2. 3. 4 Okrajové poznatky

A) Jazyková erudice

V prvé řadě upozorníme na jazyky, kterými bez větších pochyb mluvil, psal a četl. V dalším upozorníme na ty ostatní, o kterých předpokládáme, že jimi četl, nebo rozuměl.

- **Aktivně** (ve smyslu - četba, písmo, slovní komunikace): Zcela jistě jimi byla **italština** (studium v Římě, recenze, korespondence), **francouzština** (překlad z francouzštiny, recenze, korespondence, výpisky a zápisky), **latina** (skripta, přednášky), **němčina** (recenze, vydání sborníku, korespondence) a **ruština** (lektor ruštiny, recenze, korespondence).
- **Pasivně** (ve smyslu - četba, asi písmo, asi komunikace): Zařazením církevní slovanštiny do této kategorie, nechceme zpochybňovat Salajkovu znalost tohoto jazyka,⁹¹⁴ jako spíše chceme pravdivě upozornit na obsah přednášek, které byly mnohem širší, než pouze gramatické. Patří sem tedy: **Církevní slovanština** (přednášky), **angličtina** (recenze), **polština** (recenze), **srbochorvatština** (poznámky ze srbochorvatských knih). Měli bychom sem také zařadit **řečtinu** (ze které skládal doplňovací zkoušku v průběhu pobytu v semináři), **hebrejštinu**, **arabštinu**, **aramejštinu** a **syrštinu** (studium v semináři).

B) Geografické a církevní oblasti působení

Jen krátce chceme upozornit na tři oblasti v Čechách a na Moravě, ve kterých Salajka působil během svého života.

- **Praha a pražská arcidiecéze:** Salajka studium v pražském semináři a pozdější pastorační působení spojil s pražskou arcidiecézí (Velvary, Hobšovice, Praha – Vršovice). Během pedagogické činnosti působil na gymnáziu v Karlíně, Vršovicích a na Pankráci. Později na pražské bohoslovecké fakultě v Dejvicích, respektive od roku 1953 v Litoměřicích.
- **Brno a brněnská diecéze:** Salajka pocházel z brněnské diecéze a celý život k ní měl blízký vztah, zvláště k rodišti – Moravské Nové Vsi. S Brnem spojil však pouze dva momenty svého života – 1) mezi lety 1937-1942 byl členem redakce brněnského časopisu Hlídky, kde sám často publikoval. 2) v roce 1949 začal pravidelně přednášet v brněnském alumnátu o křesťanském Východu. Tato epizoda však trvala pouze krátce (cca 1 rok).
- **Olomouc a olomoucká arcidiecéze:** S Olomoucí a olomouckou fakultou váže Salajku jen jeho nenaplněná snaha přejít na uvolněné místo profesora

⁹¹⁴ Jako to v rozhovoru udělal prof. Zedníček, viz Ústní rozhovor s autorem ze dne 21. 5. 2008.

církevní slovanštiny po odchodu prof. Vašici do Prahy v letech 1936-1937. O tom nás však informuje pouze on, ve svém dopise na SÚC ze září 1950.

2. 2. 4 Hlavní inspirace A. Salajky – *pokus o duchovní profil*

Upozorníme na ty inspirace, které mají nejdůležitější význam a největší vypovídací hodnotu pro porozumění četbě Salajkových děl, tak jako i pro pochopení jeho života a životních rozhodnutí.

- **Rodný kraj (sv. Cyril a Metoděj, Velehrad, Svatý Hostýn):** Salajkův blízký vztah k rodnému kraji a ke své rodině je evidentní. Tráví zde každé letní období při práci na poli i na vinici. Poměrně blízký Velehrad a Svatý Hostýn spolu s historií spojenou se sv. Cyrilem a Metodějem, to jsou kořeny jeho zájmu o východní církve, unionismus a později ekumenismu.
- **Stojanův velehradský unionismus:** Bez arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana, myšlenky velehradské a unijních kongresů, by nebylo Antonína Salajky „prvního katolického kněze s doktorátem z východní dogmatiky v Českoslovenku“ v r. 1930. Nebylo by Salajky jako docenta pro východní dogmatiku (r. 1946), ani Salajky jako profesora církevní slovanštiny po komunistickém zásahu do církevního školství (r. 1950). Salajkův unionismus ovšem nebyl v duchu proselytismu či panslavismu. Jeho pojetí vyrůstalo z kořene velehradských snah vzájemného poznání a bratrského dialogu, i když hlavním cílem mu byla snaha o návrat odpadlíků do svaté matky církve.
- **Slovanství z odkazem na sv. Cyrila a Metoděje:** Popularizace životů a díla slovanských věrozvěstů stála Salajku mnoho let života. Od archeologických vykopávek a hledání hrobu sv. Metoděje, po datování návštěv věrozvěstů v Římě, až třeba po jejich teologii. Jeho příchod na komunisty proměněnou fakultu proběhlo v době, kdy SSSR vnímal jako slovanskou velmoc, díky níž se slovanstvo stane nezpochybnitelnou silou v Evropě, ba i ve světě.
- **Kněžství a pastorační, katechetická a učitelská praxe:** (1) *Kněžství:* Antonín Salajky byl v první řadě kněz. Od r. 1925 do své smrti byl aktivní v duchovenské činnosti. Ze začátku 70. let máme doklady, že odmítal přijet na plenární zasedání Teologické komise z důvodu nutnosti zpovídání věřících na první pátek. V CDČT je zachován bohatý *corpus* psaných kázání, které dokládají jeho preciznost, připravenost i lásku ke kněžství. (2)

Pastorace a učitelství: Do konce čtyřicátých let byl Salajka pastoračně činný jako kaplan. S tím souviselo jeho učitelské působení na středních školách. S tím souvisí vydání několika učebnic. Vesměs všechny hlavní práce Salajky byly didaktického rázu (disertace, habilitace, profesorská práce; učebnice, skripta). Od roku 1950 až do své smrti byl profesorem dogmatiky, morálky a staroslověnštiny na CMBF. V této době také vypomáhal jako duchovní u Pražského Jezulátka, u Panny Marie pod Řetězem, občasně ve Vršovicích a v Moravské Nové Vsi a blízkých Hrušek. Jako kněz působil celý život v Praze (Vršovice, Malá Strana) a jejím okolí (Velvary). Zvláště se věnoval mládeži (SŠ) a vršovickému Spolku údržby nového kostela sv. Václava.

- **Studium na Pontificium Istituto Orientale:** Těžko bychom mohli přehlédnout hlavní zdroj a pramen v intelektuální i duchovní formaci Antonína Salajky, než jeho postgraduální studium východní dogmatiky v Římě. Pobyl zde 3 roky (1927-1930) - jak sám upozorňuje – na vlastní náklady. Podle výše uvedeného výčtu přednášek byl Salajka velmi poctivý i pracovitý. Získal zde velmi kvalitní a ucelené vzdělání (jeho učitelem byl např. Augustin Bea). Navíc zde rozhodujícím směrem prohloubil své jazykové možnosti. Sem také umístíme hlavní zdroj jeho vrcholné tvorby třicátých a čtyřicátých let, jako i prohloubení jeho snahy o sjednocení církvi.
- **Východní křesťanská věrouka, zvláště ruská:** Ze Salajkovy bibliografie i z výčtu jeho hlavních studií a článků vyplývá, že tematika východní orthodoxní dogmatiky, zvláště ruské, byla Salajkovi stálým pramenem a zdrojem myšlení. Jeho mnohaletý *auditus fidei* zaměřený k východním teologům, jakoby odkazoval na pozdější koncilové prohlášení o východních katolických církvích, jako svědcích apoštolské tradice (srov. OE 1) a o pravoslavných jako o doplnění naší vlastní tradice (srov. UR 17), případně obě jako živé nositeli tradice (OL 1 a 5).⁹¹⁵ I jeho eklesiologická definice, o kterou se opíral téměř 30 let, vycházela ze studia východního pojetí církve. Jasný prim zde hrála ruská teologická škola, které se zvláště intenzivně věnoval (Bulgakov, Solovjov, Chomjakov,...). Bohužel se poslední dva prameny u Salajka příliš neprojevovalo v posledních 25 letech života, když přednášel na CMBF.

⁹¹⁵ Srov. JAN PAVEL II.: Apošt. list *Orientale Lumen*, ze dne 2. května 1995, in: AAS 87 (1995) 745-774.

- **Ignaciánská spiritualita:** Těžce zmapovatelná, i těžce doložitelná je tato inspirace, tento pramen a tento střípek k duchovnímu profilu našeho autora. Chceme tím jen znovu upozornit na skutečnost nepopiratelné návaznosti Salajky k jezuitskému Velehradu, jako i na jeho vztah k Theofilu Spáčilovi SJ, v neposlední řadě pak na jeho úmysl vstoupit do takového řádu, který se zabýval praktickou i badatelskou snahou o sjednocení církví (v úvahu přicházeli jezuité a benediktýni). Ve druhé řadě chceme upozornit na jím přeloženou knihu jezuity Boylesveho *Myšlenka na den*, která vychází z ignaciánských duchovních cvičení. To můžeme doplnit o Salajkovy modlitby ke sv. Františku Xaverskému a Petru Klaverovi, jak jsme našli na okraji jeho příprav na kázání. Právě tyto přípravy nám ještě odhalují ve své krátkosti, věcnosti a jednoduchosti Salajkovu ignaciánskou inspiraci.⁹¹⁶ K tomu ještě na okraj zmiňme i Salajkovu aktivitu v mariánských družinách. Na druhou stranu musíme dodat, že vše výše zmíněné se týká jeho prvního období (do r. 1950), resp. jej můžeme tak či onak mapovat ve třicátých letech. Později se tato inspirace u Salajky vytrácí.

⁹¹⁶ Srov. IGNÁC Z LOYOLY: Duchovní cvičení, Řím-Praha: Societas, 1990.

ZÁVĚR

V představení profesora Antonína Salajky jsme nyní dospěli ke konci. Je na místě krátké zrekapitulování, závěrečné zhodnocení a pokus zodpovězení otázek položených v úvodu i těch, které vyšly na povrch během naší práce.

V první části (1.) byl představen podrobný chronologicky sestavený životopis studovaného autora. Byl rozdělen do pěti základních životních etap (1. *Růst a zrání*: 1901-1936; 2. *Příprava v těžkých dobách*: 1936-1945; 3. *Radostné bádání*: 1945-1950; 4. *Stabilitas loci*: 1950-1971; 5. *Honoris causa*: 1971-1975). Toto rozdělení je poplatné Salajkovu životnímu příběhu: Ad 1 – místo narození Moravská Nová Ves (Slovácko), maturita na reálném gymnáziu v r. 1920, formace v pražském semináři (1921-1925), zájem o unionismus (Velehrad), kněžské svěcení (1925), kaplanské místo (Velvary), postgraduální studium v Římě (1927-1930), postgraduální studium v Praze (1932-1936), základní studium na FF UK pro aprobaci profesor SŠ (1931-1935); Ad 2 – habilitační řízení (1936-1946), učitelství na SŠ ve Vršovicích, Karlíně (1935-1950) a na ruském gymnáziu na Pankráci (mezi lety 1939-1945), kaplan ve Vršovicích, aktivní účast ve Spolku kolem nového chrámu sv. Václava tamtéž; Ad 3 – přednášky o křesťanském Východu v Praze a Brně, lektorát ruštiny (1945-1950), myšlenkové přiblížení se ke slovanské myšlence v rámci obdivu k SSSR, profesorské řízení (1948-1949); Ad 4 – reformy bohosloveckých studií v ČSR (1950), Salajkovo osobní nabídnutí se ke vstupu na proměněnou CMBF (září 1950), stálé působení na CMBF až do r. 1975, přednášky z morálky (1953-1955), dogmatiky (1950-1973), staroslověnštiny (1950-1974); Ad 5 – ustanovení proděkanem (1970-1972), dva čestné roky jako lektor na CMBF (1971-1974), ustanovení kanovníkem Kolegiální kapituly u Všech Svatých na Pražském Hradě (1975), náhlá smrt (srpen 1975).

Kromě zmíněného, jsme ještě sledovali badatelskou a publikační činnost, zvláště s ohledem na jeho vlastní studium (disertace, rigorózní zkoušky, habilitace,...) a několikrát jsme nejen citováním jeho kázání upozornili na témata pastorační a kazatelské služby. Základní rámec, chronologicky sestavený životopis tímto byl předložen. To ovšem neznamená, že neexistují bílá místa. Například nevíme, proč Salajka již od seminární formace působil v pražské arcidiecézi. Chybí nám také bližší podrobnosti z jeho studijního pobytu v Římě, nebo k jeho snaze nastoupit na olomouckou teologickou fakultu v r. 1935. Základní otázkou stále zůstává, jaké podněty ho vedly k jeho definitivnímu příchodu na CMBF ve sporné době komunistických zásahů do života církve i jejích studií v r. 1950.

Ve druhé části (2.1) bylo učiněno několik kroků k uchopení autorova vědeckého díla. Tyto kroky doplňovaly předchozí chronologicky sestavený životopis ze specifických pohledů: (1) Druhý vatikánský koncil; (2) První teologická komise při Sboru ordinářů ČSR; (3) Unionismus a ekumenismus. Doplnky reagovaly na dílčí závěry první části a zároveň tím byly předloženy reálie české církve tehdejší doby (Teologická komise) či bylo upozorněno na nosné myšlenky české teologie první poloviny 20. století (velehradský unionismus). K prvnímu tématu (Druhý vatikánský koncil): Salajku pojily ke koncilu dvě skutečnosti - (A) konstituce o liturgii SC se dotkl Salajkou přednášené výuky staroslověnštiny tím, že koncil podtrhl aktivní činnost věřících a jejich porozumění jazyku liturgie; koncil tak upřednostnil národní jazyky, oproti tradiční latině; to k nelibě prof. Salajky, který staroslověnštinu vnímal ve spojitosti s křesťanským Východem, životem a dílem slovanských věrozvěstů, unionismem, ekumenismem, i slovanskou ideou; (B) Salajka v průběhu druhé světové války začal vytvářet novou definici církve, která – dle jeho vnímání - mohla být pojítkem ke sjednocení církví. Tuto definici poprvé představil ve své profesorské práci (r. 1949); při přípravách na koncilní zasedání ji v r. 1962 poslal kard. Beovi a následně doktrinální komisi koncilu; definice upadla v zapomnění a do výsledných textů se nijak nepromítla.

K druhému tématu (TK, 1968-1973): Salajka nebyl v centru dění tzv. První TK. Nebyl jmenován do žádné větší role v jednotlivých subkomisích TK. Spolupráce se omezila na posílání příspěvků a návrhů. Nepřekročil stín svého dosavadního působení a teologického myšlení s výjimkou návrhů pro biskupský Synod konaný v r. 1971. Vlivem okolností i Salajky samého, však tento návrh upadl v zapomnění. Z odborného hlediska byl Salajka členem TK se zaměřením na východní teologii, tento akcent se z jeho příspěvků ovšem vytratil.

K poslednímu historickému doplňku (Unionismus a ekumenismus): jedná se o *de facto* nejdelší a stěžejní problematiku života Antonína Salajky. Již jako seminarista dostal přezdívku „unionista“, pro jeho aktivní přístup k velehradským unionistickým kongresům. Poznávání křesťanského Východu a jeho věrouky se věnuje ve velké části svých odborných článků ze 30. a 40. let. Padesátá léta jsou pak jakýmsi přetrhnutím v této jeho touze. K promýšlení těchto témat se vrací až s druhým vatikánským koncilem a ekumenismem. Podle citovaných textů je evidentní, že mezi obě hnutí pokládal rovnítko, resp. unionismus vnímal jako předchůdce ekumenismu. V posledních letech života se právě jemu věnoval se značnou pílí. Závěrem: samotnou teologickou reflexí unionismu, resp. ekumenismu se Salajka nijak široce nezabýval.

Do druhé poloviny druhé části (2.2) bylo vloženo zhodnocení života a díla studovaného autora z několika hledisek. Ve spolupráci s pamětníky (E. Bláhová, G. Čejka, V. Konzal, O. Mádr, A. Opatrný, M. Salajka, V. Ventura, V. Wolf, M. Zedníček), kádrovými posudky ze SKTF i vlastními závěry byly předloženy osobní (i jiné) charakteristiky představovaného. K osobním charakteristikám: *ctižádost, cílevědomost, píle, snaživost*, ale i *plachost, pokora, oddanost církvi, a otevřenost ke křesťanskému Východu, vč. rusofilských tendencí*; politické vnímání: *politická naivnost, neprozřetelnost, pomalost ve smýšlení*, a spíše *skryté pozorování běhu dějin*, vedle toho i *naivní optimismus vůči SSSR a nekritický obdiv k této vítězné velmoci*; pedagogické schopnosti: *bez učitelského charismatu a bez respektu a daru posluchače zaujmout*. Následovalo zhodnocení Salajkova slavistického díla (resp. jeho publikační činnosti). Spolu s kolegy slavisty bylo zhodnoceno jako popularizační, bez hlubších vědeckých dopadů.

Salajka jako teolog byl představen z několika úhlů pohledu. Nejprve byla navržena periodizaci vědeckého díla do dvou period (v souvislosti s paradigmatickou změnou církevně společenských poměrů, vč. proměny bohovědných studií, což se evidentně odrazilo na životu i vědeckém díle našeho autora). Těmi jsou: (1) od r. 1930-1950, tj. vrcholná, stěžejní; (2) od r. 1950-1975. Vedle toho byl předložen seznam odborných oblastí, kterými se Salajka zabýval: *unionismus, východní křesťanské církve a problém křesťanského sjednocení, východní dogmatická teologie, staroslověnština, studium křesťanského východu, dogmatická teologie, tzv. theologia comparata*, ale i *ekumenismus, teologické poznání, metoda v teologii, fundamentální teologie a morální teologie*, v neposlední řadě pak *pedagogická činnost*.

Dalším bodem byl návrh pro možné budoucí specifické bádání v díle A. Salajky. Zde byl uveden seznam cca sta nejzajímavějších a těch oficiálně vydaných titulů (vč. disertací, habilitace, profesorské práce, odborných článků atd.) podle oborového klíče. Tento výběr nebyl vytvořen na základě k tomu adekvátního hermeneutického klíče, proto je nazýván návrhem. Ten obsahuje osm možných navazujících teologických analýz: (1) *Eklesiologie, unionismus, ekumenismus*; (2) *Základní principy, struktury a pojmy dogmatické a fundamentální teologie*; (3) *Christologie a soteriologie, pneumatologie, trinitologie, teologická antropologie, mariologie, sakramentologie, eschatologie*; (4) *Recepce východní, zvláště ruské teologie*; (5) *Cyrilometodějství v historickém, kulturním a teologickém kontextu*; (6) *Salajkovy přístupové cesty ke křesťanskému Východu*; (7) *Pohledy do Salajkovy morální teologie*; (8) *Pohledy do Salajkových homilií*.

V závěru práce byl učiněn pokus o nástin duchovního profilu studovaného autora. Zde byly vyjmenovány ty skutečnosti, které Salajku duchovně formovaly a inspirovaly: (1)

Rodný kraj v souvislosti se sv. Cyrilem a Metodějem, Velehradem a Svatým Hostýnem; (2) Stojanův velehradský unionismus; (3) Slovanství s odkazem na sv. Cyrila a Metoděje; (4) Kněžství a pastorační, katechetická a učitelská praxe; (5) Studium na Pontificium Istituto Orientale; (6) Východní křesťanská věrouka, zvláště ruská; (7) Jezuitská spiritualita.

Na následujících stránkách představíme bibliografii našeho autora, která předchozí práci doplní o nutný výčet jeho díla. Již teď se však můžeme a musíme pokusit o jistou syntézu výše řečeného i toho níže popsaneho. Stojíme před zásadní otázkou: má smysl hovořit a poznávat život a dílo *muže středu*? Onen *střed* je z výše nastíněného „životaběhu“ evidentní. Salajka nebyl ani mučedník, ani perzekutor. Nebyl ani světec, ani zrádce. Konkrétně: nebyl ani Kajprem SJ,⁹¹⁷ ani Plojharem. Byl *mužem středu*. Mužem, který odráží onen typicky český charakter „do ničeho se neplést“, vykřesťanštěného sousloví „budme rádi, že jsme“, fatalistického „vono to nějak dopadne“, karikaturně personifikovaného pak do postavy Švejka. Nechceme absolutizovat zjednodušující pohled na český charakter, ale mnozí o něm hovoří právě v podobných rysech (Tigrid, Pithart). *Muž středu*, ani hrdina ani srab, takovým byl vpravdě Antonín Salajka. Má ale mnoho let po smrti takovýchto *lidí středu* vůbec cenu představovat jejich životy? Nestojí spíše za námahu, předložit světu životní příběh světců, mučedníků, hrdinů - pro vzpruhu čtenářů? Nebo z druhé strany, nemá spíše cenu představit životní příběhy zrádců, hitlerovsko-leninsko-stalinských nestvůr - to pro poznání infiltrace zla?

Karel Vrána vidí v postavě Švejka jeden zásadní rys.⁹¹⁸ Švejkův svět je prost vertikality ducha a Boha. Švejkův svět je omezen na dobré pivo, domácí pohodlí a příjemné bezpečí najedeného žaludku. Neobyvatelnost takového světa je zřejmá i z literární verze – Švejk tu je vylíčen bez milované osoby, bez přítele i bez své matky. Řekneme-li, že Švejk se nebezpečně podobá čecháčkovskému *muži středu*, pak i přesto, že mnohé kontury Salajkova života odkazují na tuto *středovitost*, musíme v návaznosti na esej monsignora Vrány konstatovat, že Salajkův svět je diametrálně odlišný od neobyvatelného světa „úředně uznaného blba“ Švejka. Z celého vylíčení Salajkova života plyne jako stěžejní osa jeho života právě ona vertikálnost ducha, smysl pro Boha, víra v Boha, který se zjevil v Ježíši Kristu a svým narozením, životem, utrpením, smrtí a vzkříšením nám přinesl

⁹¹⁷ K osobě Kajpra (1902-1959), generačního souputníka Salajky viz AMBROS Pavel [et alii]: Svoboda k alternativám. Kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008-2009, 507-524; MANDL A[ntonín]: Fanatik jednoty. In memoriam otce Adolfa Kajpra S.J., in: VIA 1 (1968) 1, 11-12; JANDOUREK Jan: Proč jej připomínáme? in: KAJPR Adolf: Svědectví doby, Praha: ČKA, 1993, 5-12.

⁹¹⁸ Srov. VRÁNA Karel: Smysl pro humor, in: VRÁNA Karel: Experiment křesťanství, vybrala a uspořádala Jolana Poláková, Praha: Zvon, 1995, 190-229 (203-213).

spásu. Konečně právě proto je dialog s člověkem vertikality ducha – i když *mužem středu* - naším darem a úkolem, abychom vyšli ze sebe ke druhému a dali prostor slovům jiného. Vždyť v jeho osobním příběhu Bůh mluvil a skláněl se k němu v lásce.

Vedle toho nás však v průběhu práce přepadla ještě jedna závažná otázka, kterou do nás ovšem zaseli jiní. V podtitulu naší práce upřesňujeme, že tímto příspěvkem chceme představit střípek k poznávání dějin české katolické dogmatické teologie. Mnozí pamětníci prof. Salajky však vědomě odmítli Salajku počítat mezi teology či dogmatiky (prof. Zedníček, prof. Wolf). Je tedy naše práce falsem, překroucením reality? Rozbité zrcadlo na tisíc střípků podává zkreslený několikanásobně jiný úhel pohledu na tentýž předmět. Podaří-li se ho podlepit, pak můžeme vidět obraz ve své nefalšované celistvosti. Něco podobného je nutné při čtení biografie A. Salajky. Vnímaje ho pouze střípkem 50. let, dospějeme k jinému Salajkovi, než-li ze střípku třicátých, nebo konce čtyřicátých let. Podlepieme-li tyto jednotlivé střípky jeho celostí, tedy kontinuitou jeho života, nejenom, že tím docílíme věrnějšího obrazu, ale v lecčems pochopíme intenci false, toho kterého střípku. False jednoho střípku v sobě neodráží celek života. Profesněji: jestliže Salajka vstoupil do Kristovy služby kněžství v rámci unionistické lásky, a končí-li svůj pozemský život viditelným zájmem (snad i láskou) k ekumenismu, jakožto pokračujícímu unionismu, pak padesátá léta, jsou falší této lásky. Falší svému kořenovému zaměření, svému „povolání“. Avšak intence této false je přímo úměrná falši světa a společnosti dané doby. Je ovšem možné, že tato false padesátých let, byla bolestí „vykupující“ ze strachu před náručí smrti. „*Bůh sud', jak to vlastně bylo!*“ (viz vzpomínka prof. Wolfa na Salajkovo pořekadlo).

Na výše zmíněnou otázku, zda naše práce není falsem, jsme *de facto* již mnohokrát odpověděli. Salajka podle námi zvolené a ucelené hermeneutiky byl teologem. Přesněji můžeme říci, že byl dogmatickým teologem, který své badatelské působení vnímal v intenci sjednocení církví. Narozen nedaleko samotných počátků křesťanství v našich zemích, tím byl váben i podmíněn. Jeho cyrilometodějská láska ho dovedla ke kněžství, k teologii, k dogmatické teologii, k východnímu křesťanství, ke staroslověnštině, k unionismu i k ekumenismu. Pokud někdo pokládá otazník za konstatovanou charakteristiku Salajky jako teologa, pak odpovídáme jeho dílem i jeho životem.

BIBLIOGRAFIE ANTONÍNA SALAJKY

Následovat bude představení knih, monografií, školských prací (disertace, habilitace, profesorská práce), učebnic, skript, odborných a popularizačních článků, recenzí a dalších příspěvků do časopisů, denního tisku a sborníků. U knih, monografií, učebnic a skript jsme se snažili doplnit veškeré bibliografické údaje (místo vydání, nakladatel, datace). Zařazujeme i opakovaná vydání – protože vždy přepracovaná a doplněná. V závorce uvádíme počet stran. Závěrem předložíme i plný seznam nevydaných studií uložených v CDČT. Zde jsme doplnili dataci všude tam, kde to bylo možné (tam, kde ji Salajka uvedl). Orientačně upozorníme na charakter nevydaného materiálu (rukopis, strojopis) a udáme počet stran.

Tuto bibliografii jsme se snažili sestavit kompletní (vč. populárních a neodborných příspěvků do periodik). Salajka ovšem přispíval do celé řady odborných i populárních časopisů, později do těch státem povolených. Většina z těchto periodik nemá centrální jmenný index autorů, ani orientační ročníkový seznam autorů. Navíc se Salajka sám mnohdy ani nepodepisoval (viz Lidové Listy). Bylo tedy velmi obtížné, ba někdy nemožné, jeho bibliografii zkompletovat. Upřímně přiznáváme, že to bylo nad naše síly. Z druhé strany se domníváme, že v rámci odborných příspěvků (monografie, učebnice, skripta, odborné články a recenze) jsme vytvořili bibliografii, která se velmi přibližuje chtěné kompletnosti.

V části oficiální bibliografie předsazujeme několika položkám (cca 90) hranaté závorky „**[]**“ s iniciály („Dr. A. S.“/ „as“), nebo grafonymy („ajk“). Salajkovi jsou přičteny díky jím potvrzenému autorství (viz bibliografie pro habilitační řízení z r. 1937). Nebo díky logické návaznosti na tento seznam, resp. na jím užívané iniciály a grafonymy (čas. Hlídka). U několika příspěvků je však autorství sporné, zvláště kvůli obsahu; na to u položek upozorníme (viz 26 in: 1927; 21 in: 1941, 12 in: 1943, 13 in: 1943). Celkem existuje 23 nepotvrzených položek, které započítáváme do bibliografie.

U periodik je pak užito značení : **NÁZEV – ročník / I / 1nn – (rok vydání / 1922 nn.) – číslo / 1nn. ,– strana / 1nn. –** (př. MUSEUM II (1956) 1-2, 5. 7-8, čti: ve druhém ročníku čas. Musea z r. 1956 článek uveden v prvním čísle na straně 5 a jeho pokračování v čísle druhém na straně 7 až 8).

Celý výčet je řazen chronologicky dle roku vydání (graficky předznamenáno). Dále jsme pokračovali dle sekvence (*monografie / skriptum / učebnice / příspěvky do sborníků / články nebo recenze*). Poslední jmenované jsme řadili podle příslušnosti do periodika a dále podle strany. Je respektováno abecední pořadí názvů periodik. U oficiálně nevydaných položek jsme zvolili řazení kvantitativní, podle počtu stránek.

1922/23

1. - [„ajk“]: Unionistický sjezd na posvátném Velehradě 1922, in: MUSEUM LIV (1922/23) 1; 18-22.

1923/24

1. - Sv. Josafat, mučedník unie. K 300. letému výročí jeho smrti, in: MUSEUM LV (1923/24) 1-2; 16-19. 54-57
2. - [„ajk“]: Novosvětcům – novým dělníkům na vinici Páně, in: MUSEUM LV (1923/24) 5; 148

1924/25

1. - IV. unionistický sjezd na posv. Velehradě 1924, in: MUSEUM LVI (1924/25) 1-2; 13-15. 49-54.
2. - [„ajk“]: Návrh, in: MUSEUM LVI (1924/25) 1; 23-24
3. - [„ajk“]: (rec.) Dr. Fuchs Alfréd, Sjednocení církví (unionismus), in: MUSEUM LVI (1924/25) 2, 63-64
4. - [„ajk“]: (rec.) Fouard G., Život Ježíše Krista, in: MUSEUM LVI (1924/25) 2, 64
5. - Úkol katolických Slovanů (Výklad ideje cyrilometodějské), in: MUSEUM LVI (1924/25) 5, 148-151
6. - [„ajk“]: Loučení, in: MUSEUM LVI (1924/25) 5, 154-155

1926

1. - Základy psychologie pastorační práce, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 3-4. 6-7, 220-223. 389-393, [pokr. v r. 1927]
2. - Papežský Východní ústav v Římě, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 3-4. 9-10, 262-263. 636
3. - (rec.) Pospíšil Josef Dr., Co jest Církev?, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 3-4, 281-283.
4. - (rec.) [p.] Orientalia christiana, roč. I-III., in: ČKD LXVII/XCII (1926) 3-4.7, 286-288, 445-448
5. - Základní zásada pastorační práce, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 5-6, 341-342
6. - Duchovní správa a rozjímání, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 5-6, 342-343
7. - Náboženské poměry v Rusku, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 5-6, 357-361.
8. - (rec.) Jugie Martin OSA, Theologia dogmatica christianorum orientalium, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 7, 442-444.
9. - P. Michel d'Herbigny T.J. biskupem, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 9-10, 636
10. - (rec.) [?] Durch Körperbildung zur Geisteskraft. Ein system der Körperer-tüchtigung zur hebung und stählung der geistigen Tatkraft von William J. Lockington SJ, Innsbruck ?, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 9-10, 640-641

1927

1. - V. unionistický sjezd na posv. Velehradě 1927, in: ACV V. (1927) 280-281 [převzato z ČKD 1927, 566nn.]
2. - (rec.) [p.] Orientalia christiana, roč. IV-V, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 1-2, 61-62. 123-125
3. - List akademika, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 2, 118-119
4. - Základy psychologie pastorační práce, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 3, [pokr. z r. 1926] 143-151 [nedokončeno]
5. - Duchovní správa mužů. Ohlas na čas. Seelsorger vydávaném ve Vídni, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 4, 294-296

6. - „Sdruzenie Mužov Božského Srdca“ a „Legia Božského Srdca“ na Slovensku, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 4, 297-298.
7. - (rec.) Chautard J. B. OCR, L'âme de tout apostolat, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 4, 312-314
8. - Katechese, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 5, 411-417
9. - První sv. přijímání a eucharistická výchova dětí, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 6, 498-499
10. - V. unionistický sjezd na posv. Velehradě 1927, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 566-575
11. - Směrnice německého episkopátu o moderních otázkách mravních, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 591-594
12. - Klérus v anglikánské církvi, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 594-598
13. - Duše veškerého apoštolátu (referát), in: LL VI (1927) 48, 27.2.1927,-
14. - Sv. Alois, patron mládeže (referát), in: LL VI (1927) 63, 17. 3. 1927,-
15. - [ajk]: Směrnice něm. episkopátu o moderních otázkách mravních, in: LL VI (1927) 153, 5. 7. 1927, 1-2.
16. - [bez autora]: Faráři z pařížské periferie I, in: LL VI (1927) č. 177, 3. 8. 1927, s. 1-2.
17. - [ajk]: Faráři z pařížské periferie II, in: LL VI (1927) 178-4. 8. 1927, 1-2.
18. - [bez autora]: Faráři z pařížské periferie, in: LL VI (1927) 189-18.8.1927, 1-2
19. - [P. SALAJKA]: Farář v Kremlin Bicetre, in: LL VI (1927) 192-21.8.1927, 1-2
20. - [ajk]: Sbíрка „Životem“ vydávná exercičním domem v Hlučíně, in: LL VI (1927) 192-21.8.1927, 5
21. [ajk]: Anglikánské bratrstvo pro sjednocení církví v New Yorku, in: LL VI (1927) 199-30.8.1927, 5
22. - [ajk]: Náboženské poměry v Rusku, in: LL VI (1927) 200-31. 8.1927, 1-2
23. - [bez autora]: Náboženské poměry v Rusku II, in: LL VI (1927) 201-1. 9.1927, 1-2
24. - [ajk]: Náboženské poměry ve Švýcarsku, in: LL VI (1927) 202-2. 9.1927, 6
25. - Činnost sekt v Rusku, in: LL VI (1927) 205-6. 9.1927, 5
26. - [„A. S.“]: (rec.) Pauly Jan, Brána do štěstí života. Ty a Tvá známost, Tvé manželství a Tvé děti., in: VKD XXVIII (1927/28) 5, 40.

1928

1. - Třídenní kurz laické výpomoci v duchovní správě od 6.-9. července 1927 v Přerově, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 1, 72-77
2. - Náboženské poměry ve Švýcarsku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 2, 215-216.
3. - Anglikánské bratrstvo pro sjednocení církví v New Yorku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 2, 232
4. - Více kněží! Ohlas na sbírku „Životem“ vydávaného exercičním domem V Hlučíně ve Slezsku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 10, 1099-1101

1929

1. - (rec.) Billot Ludovico kard., De Verbo Incarnato, in: ČKD LXX/XCV (1929) 1-2, 136-138
2. - (rec.) Billot Ludovico kard., De Ecclesia Christi, in: ČKD LXX/XCV (1929) 1-2, 138-140
3. - (rec.) Millet R. P. SJ, Jesus vivant dans le prêtre, in: ČKD LXX/XCV (1929) 4, 431-432
4. - (rec.) Lépicier Alessio Maria, L'Eucaristia, in: ČKD LXX/XCV (1929) 4, 432
5. - (rec.) Galtier Paulo SJ, De Incarnatione ac Redemptione, in: ČKD LXX/XCV (1929) 4, 432-434

6. - Papežský Východní Ústav v Římě, in: ČKD LXX/XCV (1929) 5-6, 528-537
7. - (rec.) Pribilla Max TJ, Um kirchliche Einheit. Stockholm-Lausanne-Rom, in: ČKD LXX/XCV (1929) 9-10, 945-946

1930

1. - Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione (obhájená disertační práce na PIO) Roma, 1930 (s. 278)
2. - 50. výročí encykliky Grande munus, in: ACM XXI (1930) 9-10, 225-226
3. - (rec.) Spáčil Bohumil TJ, Život Krista Pána podle čtyř evangelíí, sv. I, in: ČKD LXXI/XCVI (1930) 7, 677-680

1931

1. - 50. výročí encykliky „Grande munus“ (1880 30.IX. 1930): in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 1-2.3.5.7, 1-11. 320-327. 532-543. 648-656 [pokr. v r. 1932]
2. - (rec.) Spáčil Bohumil TJ, Život Krista Pána podle čtyř evangelíí, sv. II, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 3, 350-351
3. - (rec.) Jugie Martinus, Theologia dogmatica christianorum orientalium ab Ecclesia catholica dissidentium, Tomus III, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 4, 455-459
4. - (rec.) Dieckmann Hermannus SJ, De revelatione christiana, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 5, 582-584
5. - (rec.) Jugie Martin, Svatý Augustin v ruské theologické literatuře, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 5, 584-585
6. - (rec.) [p.] Orient und Occident. Blätter für Theologie, Ethik und Soziologie, [sešit č. 1-3], in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 7, 921-924
7. - Týden modliteb a studií křesťanského Východu v Syrakusách na Sicílii, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 7, 740-742
8. - (rec.) Spáčil Bohumil TJ, Život Krista Pána podle čtyř evangelíí, sv. III, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 10, 1022-1023
9. - Co by se mělo zříditi k vyššímu intelektuálnímu a náboženskému vzdělání naší katolické inteligence, in: ŽIVOT XIII (1931) 3, 33-35

1932

1. - 50. výročí encykliky „Grande munus“ (1880 30.IX. 1930), in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1.4.5.10, [pokr. z r. 1931] 33-41. 245-249. 304-310. 631-636.
2. - (rec.) Trubeckoy Fürst Gregor, Die Glaubensverfolgung in Sowjetrussland, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 123-124
3. - (rec.) [p.] Russische Blätter zum Verständnis des geistigen und religiösen Russland, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 124
4. - (rec.) [sb.] Oestliches Christentum, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 124-126
5. - (rec.) [sb.] La pensée catholique dans le monde contemporain, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 205-206
6. - Nutnost a možnost nového ekumenického koncilu v odloučené Církvi řecko-ruské a nejnovější pokusy o jeho svolání, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 7, 426-435⁹¹⁹
7. - VI. unionistický sjezd na Velehradě 1932, in: VSCM XIII (1932) 3-4, 71-76.

⁹¹⁹ Přednáška na sjezdu katolických bohoslovců slovanských na Velehradě před samotným kongresem.

8. - Poznámky k VI. velehrad. kongresu unionistickému, in: ŽIVOT XIV (1932) 14-15, 191-193

1933

- [1. - *Nauka východních odloučených theologů o vycházení Ducha svatého. Studie biblicko-dogmatická (zamítnutá disertační práce na KTF UK) Praha 1933 (s. 82)*⁹²⁰
1. - Fides et auctoritas ecclesiastica in conciliis oecumenicis (předneseno na VI. velehr. sjezdu union. 15. 7. 1932), in: ACV VI. (1933) 168-186.
 2. - Nauka východních odloučených theologů o posledních věcech člověka a světa, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 1-2, 35-40. 117-129
 3. - (rec.) Kirsch Johann Peter (ed.), Kirchengeschichte..., in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 2, 170-172
 4. - (rec.) Stählin Karl, Geschichte Russlands, I-II, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 2, 172-173
 5. - (rec.) Menhert Klaus, Die Sovjet-Union 1917-1932, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 2, 173-174
 6. - (rec.) Hofmann G. SJ, Photius et ecclesia romana, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 2, 178
 7. - (rec.) Hanssens Joannes Michael SJ, Institutiones liturgicae de ritibus orientalibus, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 2, 178-179
 8. - (rec.) Salaville des Aug. del l'Ass S., Liturgies orientales, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 2, 179
 9. - Vede oxfordské hnutí v Anglii k Římu? Ke 100. výročí hnutí, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 4, 277-288
 10. - (rec.) Jugie Martinus, Theologia dogmatica christianorum orientalium ab Ecclesia catholica dissidentium, Tomus II, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 6, 536
 11. - (rec.) [sb.] Acta VI. Conventus Velehradensis anno MCMXXXII, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 6, 537

1934

1. - Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů (disertační práce obhájená na KTF UK) Praha 1934 (s. 105)
2. - (rec.) Lercher Ludovicus SJ, Institutiones theologiae dogmaticae, in: ČKD 75/100 (1934) 4, 241
3. - (rec.) [p.] Orient und Occident. Blätter für Theologie, Ethik und Soziologie, [sešit č. 4-12] in: ČKD 75/100 (1934) 4, 242-243
4. - (rec.) Falcon J., La crédibilité du dogme catholique, in: ČKD 75/100 (1934) 5, 305-306
5. - (rec.) Karrer Otto, Das Religiöse in der Menschheit und das Christentum, in: ČKD 75/100 (1934) 5, 306.
6. - (rec.) Alberti P., Dr. Leopold Prečan, arcibiskup olomoucký, in: ČKD 75/100⁹²¹ (1934) 5, 306-307

⁹²⁰ Jedná se o zamítnutou disertační práci a nezapočítáváme do autorovy bibliografie.

⁹²¹ ČKD byl od roku 1934 indexován dle ročníků arabskými číslicemi. K tomuto periodiku viz ČIHÁK Josef: Jubilejní stý ročník Časopisu katolického duchovenstva, in: ČKD 75/100 (1934) 1, 1-4; COUFAL Václav: Reflexe historie a pomocných věd historických na stránkách ČKD. V souvislosti s komparací s některými periodiky (diplomová práce obhájená na FF UK) Praha 1996, 2. 7-10. 32-48. 53-56; HOMOLOVÁ Květa: Časopis pro katolické duchovenstvo, 1828-1852, in: FORST Vladimír (ed.): Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, sv. 1, A-G, Praha: Academia - ÚČSL ČSAV, 1985, 398-399.

7. - (rec.) Boulanger A., Histoire Générale de l'Église, Tome I, in: ČKD 75/100 (1934) 5, 308-310
8. - (rec.) Galtier Paulo, De S.S. Trinitate in se et in nobis, in: ČKD 75/100 (1934) 7, 438-439
9. - (rec.) Bulgakov Sergij, Agnec Božij. O Bogočelověčestvě, in: ČKD 75/100 (1934) 7, 439-440
10. - (rec.) Spáčil T. TJ, Può s. Cipriano esser invocato come testimonio per il primato?, in: ČKD 75/100 (1934) 7, 440
11. - (rec.) [p.] Orient und Occident. Blätter für Theologie, Ethik und Soziologie, [sešit č. 13-16] in: ČKD 75/100 (1934) 8, 499
12. - (rec.) Mirbel Tristan, La Pentecôte de Philippe ou La confirmation expliquée, in: ČKD 75/100 (1934) 8, 500-501
13. - (rec.) Müller Joh. Bapt., Zeremonienbüchlein, in: ČKD 75/100 (1934) 8, 501
14. - (rec.) Slavík Jan, Lenin, in: ČKD 75/100 (1934) 8, 561
15. - Z papežského Východního ústavu v Římě, in: ČKD 75/100 (1934) 10, 616-617.

1935

1. - Semináře sjednocené východní církve, in: ACM XXVI (1935) 11. 12, 345-347. 385-388
2. - (rec.) [p.] Orientalia christiana periodica, vol. I, N. I-II., in: ČKD 76/101 (1935) 4, 414
3. - (rec.) Boulenger A., Historie générale de l'Église, in: ČKD 76/101 (1935) 4, 414-415
4. - (rec.) Stählin Karl, Geschichte Russlands, III, in: ČKD 76/101 (1935) 4, 415
5. - (rec.) Scott W.L., Eastern Catholics, in: ČKD 76/101 (1935) 5, 502-503.
6. - (rec.) Adam Karl, Das Wesen des Katholizismus, in: ČKD 76/101 (1935) 5, 504
7. - (rec.) de Clerq C., Les églises unies d'Orient, in: ČKD 76/101 (1935) 5, 510-511
8. - Semináře a koleje sjednocené východní církve, in: ČKD 76/101 (1935) 6, 574-579
9. - [bez údaje autora - autentičnost z úvodního indexu článků]: Otázka kalendáře v řecké pravoslavné církvi, in: ČKD 76/101 (1935) 6, 597-598
10. - Činnost „Katolické akce italské pro křesťanský Východ“, in: ČKD 76/101 (1935) 6, 599.
11. - Světová konference „Faith and Order“ r. 1937, in: ČKD 76/101 (1935) 6, 599

1936

1. - Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, Praha: nákladem vlastním s podporou Akademie Velehradské, 1936 (172 s.)
2. - (rec.) Ilinskij G. A., Opyt sistematičeskoj kirillo – mefoděvskoj bibliografii, in: ČKD 77/102 (1936) 1, 103-104
3. - Protestantská „dialektická theologie“, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 177-183.
4. - (rec.) Normann Alfred Dr., Bolschewitische Welt macht politik, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 212
5. - (rec.) de Greeve H., Kernige Worte, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 212
6. - (rec.) Pawlowski Antoni Dr., Idea kościoła w ujęciu rosyjskiej teologii i historjozofji, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 213
7. - (rec.) Malý J., Kříž nad Evropou. Revoluce dvacátého století, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 515-516.

8. - (rec.) Berdiajev Nikolai, Von der Bestimmung des Menschen, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 516-517
9. - (rec.) Msgre. Lagier C., L'Orient chrétien des apotres jusqu'à Photius, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 517
10. - (rec.) Ricciotti Guisepe, Roma cattolica o Oriente cristiano, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 517-518
11. - (rec.) Stepun Fedor, Das Antlitz Russlands und das Gesicht der Revolution, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518
12. - (rec.) Lieb Fritz, Das geistige Gesicht des Bolschewismus, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518-519
13. - (rec.) Attwater Donald, The Catholic Eastern Churches, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 519
14. - (rec.) Quénard Gervais, L'évangile du royaume de Dieu, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 519
15. - Před svoláním všeruského pravoslavného koncilu v SSSR?, in: ŽIVOT XVIII (1936) 6, 53-54.⁹²²

1937

1. - Názory ruského theologa S. N. Bulgakova o Sofii, vtělení a vykoupění Kristově, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 240-258
- [1. - *Názory ruského theologa S. N. Bulgakova o Sofii, vtělení a vykoupění Kristově, Praha: nákladem vlastním, 1937 (s. 18) - přetisk z ČKD – viz 1. in: 1937]*
2. - (rec.) Pořízka Vincenc Dr., Solovjev a církev, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 293-294
3. - (rec.) MacMurray John, Tvůrčí společnost, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 294
4. - (rec.) Cinek František Dr., Velehrad víry, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 295
5. - (rec.) Gide André, Návrat ze Sovětského svazu, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 295-296
6. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) Hronek Josef Dr., Obrazy z dějin katolické církve, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 485
7. - Kongres pravoslavných theologů v Athénách, in: ČKD 78/103 (1937) 4, 388-389
8. - Hlavní principy a známky pravoslavné církve, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 432-435
9. - Kongres „Pro Oriente christiano“ v Římě, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 477-478
10. - (rec.) Gruden John, The Mystical Christ, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 486-487
11. - (rec.) [sb.] Živoe Predanie. Pravoslavie v sovremennosti, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 487-488
12. - (rec.) Bláha Arnošt Ing., Sociologie inteligence, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 488-489.
13. - (rec.) Heiler Friedrich, Die katholische Kirche des Ostens und des Westens, Band I., in: ČKD 78/103 (1937) 5, 489-491
14. - (rec.) Martinovský Jan Dr., Základy přírodovědeckého názoru světového, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 491-492
15. - [„as“]:⁹²³ Pravoslavní theologové o svolání ekumenického koncilu, in: HLÍDKA LIV (1937) 4, 159
16. - [„as“]: Náboženská svoboda v Sovětském svazu podle nové ústavy, in:

⁹²² Uvedený článek se nám nepodařilo v excerpce najít z důvodu chybějících stran – domníváme se však, že uvedené údaje odpovídají skutečnosti.

⁹²³ Autentičnost článků v čas. Hlídky - z příloh k habilitaci (vlastní bibliografie A. Salajky).

HLÍDKA LIV (1937) 5, 188-189

17. - [„as“]: Byrokracie čili úřednictvo, in: HLÍDKA LIV (1937) 5, 201-202
18. - [„as“]: Účast pravoslavných na interkonfesních sjezdech, in: HLÍDKA LIV (1937) 6, 225-226
19. - [„as“]: Pravoslavná církev v baltických státech, in: HLÍDKA LIV (1937) 6, 226-227
20. - [„as“]: Spalování mrtvol a pravoslavná církev, in: HLÍDKA LIV (1937) 7, 264
21. - [„as“]: Stolice pro bezboženství v Sovětském svazu, in: HLÍDKA LIV (1937) 9, 352
22. - [„as“]: Encyklika Divini Redemptoris a sovětský tisk, in: HLÍDKA LIV (1937) 9, 352
24. - [„as“]: Z rumunské pravoslavné církve, in: HLÍDKA LIV (1937) 10, 389-390
25. - [„as“]: Rusko, in: HLÍDKA LIV (1937) 10, 390-391
26. - [„as“]: Boj proti náboženství v SSSR, in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 431-433
27. - [„as“]: Likvidace analfabetismu v Sov. svazu?, in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 447
28. - [„as“]: André Gide a SSSR, in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 448-449
29. - (rec.) Mádle Josef, Orientem sovětů (Cestopis katolického kněze komunistickým SSSR), Nový Bydžov 1936, in: ROZPRÁVY 2 (1937) 9, 230-231
30. - (rec.) Soloněvič Ivan, Rusko za mřížemi, Praha 1936, in: ROZPRÁVY 2 (1937) 9, 231
31. - (rec.) Silberstein Leopold Dr., Výstavba národnostní kultury v SSSR, Praha 1937, in: ROZPRÁVY 2 (1937) 9, 232-233
32. - Náboženská „svoboda“ v Sovětském svazu, in: SURSUM XVII (1937) 6, 190-191⁹²⁴
33. - Z církve katolické přes anglikanism a starokatolictví do pravoslaví, in: SURSUM XVII (1937) 10, 345-348
34. - (rec.) Essai d'une somme catholique contre les Sans- Dieu, Paris 1936, in: VLAST LI (1937), 2, 58-59
35. - (rec.) Dr. Cínek František, Velehrad víry, Olomouc 1936, in: VLAST LI (1937), 2, 59.
36. - První kongres orthodoxních theologů v Athénách, in: VLAST LI (1937) 2, 60

1938

1. - (rec.) [p.] Acta Academiae Velehradensis, in: ČKD 79/104 (1938) 1, 84-85.
2. - (rec.) Congar M. J., Chrétiens désunis, in: ČKD 79/104 (1938) 1, 85-86
3. - (rec.) Rademacher A., Der Glaube als einheitliche Lebensform + Týž, Die Wiedervereinigung der christlichen Kirchen, in: ČKD 79/104 (1938) 1, 86-89
4. - (rec.) [p.] Orientalia christiana periodica (1935-1937), in: ČKD 79/104 (1938) 1, 89-90
5. - Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví, in: ČKD 79/104 (1938) 2, 150-154
6. - (rec.) Wikenhauser A., Die Kirche als der mystische Leib Christi nach dem

⁹²⁴ Jedná se o periodikum Sursum - Věstník politického klubu duchovenstva čs. strany lidové v Čechách (příloha k ČKD), nikoliv o dominikánské samizdatové periodikum Sursum vydávané od r. 1985-1990 srov. BADAL Norbert Milan: Sursum, in: BEDŘICH Martin, MOHELNÍK Benedikt, PETRÁČEK Tomáš, SCHMIDT Norbert (eds.): In Spiritu Veritatis. Almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP, Praha: Krystal OP, 2008, 467-477; ČIHÁK Josef: Jubilejní stý ročník Časopisu katolického duchovenstva, in: ČKD 75/100 (1934) 1, 3.

- Apostel Paulus, in: ČKD 79/104 (1938) 2, 189-190
7. - (rec.) [sb.], Le communisme et les chrétiens, in: ČKD 79/104 (1938) 2, 190-191
 8. - (rec.) Apologétique. Nos raisons de croire, réponses aux objections, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 275-276
 9. - (rec.) Tromp S., Corpus Christi quod est Ecclesia, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 276-277
 10. - (rec.) Nicola Ottokar, Breve storia della Russia, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 277-278
 11. - (rec.) Bulgakov S., Utěšitel. O Bogočelověčestvě – II, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 278-280
 12. - (rec.) Gröber K., Handbuch der religiösen Gegenwartsfragen, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 280
 13. - (rec.) Iščak A., Dogmatika nezjedinenogo schodu, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 280-281
 14. - (rec.) Gordillo M., Compedium theologiae orientalis, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 281-282
 15. - (rec.) archiepiskop Sobolev S., Novoe učenie o Sofii, Premudrosti Božiej, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 283-285
 16. - (rec.) Petit É., Historie de la Russie et de l'U. R. S. S., in: ČKD 79/104 (1938) 3, 285-287
 17. - (rec.) Vilinskij V., Ruská revoluce 1825-1936, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 287-288
 18. - (rec.) Tyszkiewicz S., Moralistae pravoslavi russi, in: ČKD 79/104 (1938) 4, 367-368
 19. - (rec.) Hippel von E., der Bolschewismus und seine Überwindung, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 436
 20. - (rec.) Berdjaew N., Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 436-437
 21. - (rec.) Spáčil Theophilus., Doctrina theologiae Orientis separati de Sacramentis in genere, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 437-439
 22. - (rec.) Ziegler A., Die Union des Konzils von Florenz in der russischen Kirche, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 440-442
 23. - (rec.) Sergij – metropolit Japonskij, Dvoenadesjatica svjatych apostolov, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 442-443
 24. - [„as“]: Komunismus, in: HLÍDKA LV (1938) 1, 37-39
 25. - [„as“]: Vyučování latině na středních školách, in: HLÍDKA LV (1938) 6, 205-206
 26. - [„as“]: Zeměpis obyvatelstva Sovětského svazu, in: HLÍDKA LV (1938) 6, 207
 27. - [„as“]: Československo státem pro 40 miliónů lidí, in: HLÍDKA LV (1938) 7, 238-239
 28. - [„as“]: Komunisující „rudí“ křesťané, in: HLÍDKA LV (1938) 11, 360-362
 29. - [„as“]: Filosofie národního socialismu, in: HLÍDKA LV (1938) 11, 371-372
 30. - [„as“]: Nové Česko-Slovensko, in: HLÍDKA LV (1938) 12, 402
 31. - Světová oktáva modliteb za sjednocení (od 18. do 25. ledna), in: LL XVII (1938) 12, 16. 1. 1938, 10
 32. - (rec.) [sb.] Le communisme et les chrétiens par Francois Mauriac, P. Ducattillon OP, Nicolas Berdiaeff, Al. Marc, D. de Rougemont, Daniel-Rops. Paris 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 2, 63
 33. - (rec.) Slavík Jan, Národnostní politika ve SSSR. V. J. Lenin a J. V. Stalin o národnostní otázce, Praha 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 171-172

34. - (rec.) Berdjaew Nikolai, Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus. Ein Betrag zur Psychologie und Soziologie des russischen Kommunismus. Luzern 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 172
35. - (rec.) Laski Harold J., Komunismus. Knihovua »Politika«, sv. 8, Praha 1938, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 173-174
36. - (rec.) Michajlov M., SSSR ve výstavbě, Praha 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 174
37. - (rec.) Bauer – Kapras – Koudelka – Slavík, Státníci dneška I. (Hitler-Mussolini-Roosevelt-Stalin), Praha 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 174-175
38. - (rec.) von Hippel Ernst, Der Bolschewismus und seine Ueberwindung, Breslau 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 175

1939

1. - [„as“]: K reformě střední školy, in: HLÍDKA LVI (1939) 1, 32-34
2. - [„as“]: Nové směrnice komunistické propagandy, in: HLÍDKA LVI (1939) 1, 35-36
3. - [„as“]: Pohanství rasy a krve, in: HLÍDKA LVI (1939) 2, 58
4. - [„as“]: Počet středních škol a učitel. ústavů v novém Česko-Slovensku, in: HLÍDKA LVI (1939) 2, 67-68
5. - [„as“]: Třetí ruská pětiletka, in: HLÍDKA LVI (1939) 2, 70
6. - [„as“]: Dlouhý mír, in: HLÍDKA LVI (1939) 2, 72
7. - [„as“]: O poslání a reformě střední školy, in: HLÍDKA LVI (1939) 3, 100-102
8. - [„as“]: Náboženské poměry v Sovětském svazu, in: HLÍDKA LVI (1939) 4, 121-122
9. - [„as“]: Německá říše a její národnostní skupiny, in: HLÍDKA LVI (1939) 4, 127
10. - [„as“]: Počet židů na světě, in: HLÍDKA LVI (1939) 5, 166
11. - [„as“]: Postavení křesťanství v dnešní době, in: HLÍDKA LVI (1939) 6, 183-185
12. - [„as“]: 500. výročí florentského koncilu, in: HLÍDKA LVI (1939) 6, 185-186
13. - [„as“]: Cíl výchovy a organisace školství v Německu, in: HLÍDKA LVI (1939) č. 7-84, 255-258
14. - [„as“]: Kde byla pokřtěna ruská kněžna Olga?, in: HLÍDKA LVI (1939) 9, 283-284
15. - [„as“]: Pravoslavná církev v Německu, in: HLÍDKA LVI (1939) 9, 284-285
16. - [„as“]: Přirozené poznání Boha, in: HLÍDKA LVI (1939) 12, 377-379
17. - (rec.) Dr. Otto Schmidt, Národy na rozcestí. Popularizační studie, Praha 1939, in: HLÍDKA LVI (1939) 12, 386-387
18. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) Kořán-Rezek-Svátek-Prášek, Dějiny Čech a Moravy nové doby, Praha ?, in: HLÍDKA LVI (1939) 12, 387
19. - (rec.) Dr. Jan Hořejší, Jak studovat. Racionalisace sebevzdělání, Praha 1939, in: HLÍDKA LVI (1939) 12, 387
20. - K počátkům křesťanství na Rusi, in: KATOLÍK IV./XXI. (1939) 5, 36-37⁹²⁵
21. - (rec.) Mrzlodolski A. S., Errori e orrori. Comunismo e bolscevismo in Russia e nel mondo, Siena 1938, in: ROZPRAVY 4 (1939) 10-11, 196
22. - (rec.) [sb.] Bolschewistische Wissenschaft und »Kulturpolitik«. Ein Sammelwerk herangeg. Königsberg 1938, in: ROZPRAVY 4 (1939) 10-11, 196

⁹²⁵ Přednáška v rozhlase ze dne 30. 1. 1939.

1940

1. - Dva příspěvky k otázce církevního sjednocení, in: ACM XXXI (1940) 12, 345-348
2. - (rec.) Otto R., Das Gefühl des Überweltlichen (sensus Numinis) + týž, Sünde und Urschuld und andere Aufsätze zur Theologie, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 153-154
3. - (rec.) Volkonskij A., Katoličestvo i svajščennoe predanie bostoka. I. Christianstvo i nacionalism. II. O papě, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 154-155
4. - (rec.) [sb.] Bolschewistische Wissenschaft und „Kulturpolitik“, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 158-159
5. - (rec.) Rudloff von L., Kleine Laiendogmatik, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 159
6. - (rec.) Mulert H., Konfessionskunde, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 159-160
7. - (rec.) [sb.] Die eine Kirche. Zum Gedenken J. A. Möhlers (1838-1938), in: ČKD 80/105 (1940) 3, 224-225
8. - (rec.) Grimm L., Der katholische Christ in seiner Welt, in: ČKD 80/105 (1940) 3, 225-226
9. - (rec.) Feuerer G., Der Kirchenbegriff der dialektischen Theologie, in: ČKD 80/105 (1940) 3, 226-227
10. - (rec.) Lercher L., Institutiones theologiae dogmaticae, in: ČKD 80/105 (1940) 4, 306-309
11. - (rec.) Noldin-Schmitt, Summa Theologiae moralis, in: ČKD 80/105 (1940) 4, 309
12. - (rec.) Baron M., Douze retraites du mois, in: ČKD 80/105 (1940) 4, 309-310
13. - (rec.) Vailhé S., Vie du P. Emmanuel d'Alzon, in: ČKD 80/105 (1940) 4, 310
14. - (rec.) Jakovenko B., Dějiny ruské filosofie, in: ČKD 80/105 (1940) 5, 385-387
15. - (rec.) Peil R., Lernet den Christusglauben kennen!, + druhý díl, Der katholischen Mensch, in: ČKD 80/105 (1940) 5, 387-389
16. - Je patriarcha Fotios autorem spisku: Pros tous legontas os e Rome thronos protos – K těm, kteří praví, že Řím je prvním Stolcem?, in: ČKD 80/105 (1940) 5, 389-392
17. - (rec.) Florovskij G., Puti ruskago bogoslovija, in: ČKD 80/105 (1940) 6, 456-458
18. - (rec.) Haecker Th., Co je člověk?, in: ČKD 80/105 (1940) 6, 458
19. - (rec.) Kašpar Václav, České nebe. Život, utrpení i sláva českých světců, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 11-12
20. - (rec.) Musil Alois, Křesťanské církve nynějšího Orientu, Olomouc 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 13-14
21. - [„as“]: Metafysické důkazy jsoucnosti (existence) Boží, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 15-16
22. - [„as“]: Pojem o Bohu v křesťanské filosofii, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 16-18
23. - [„as“]: Založení církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 18-19
24. - [„as“]: Poslání církve ve světle Nového zákona, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 47-48
25. - [„as“]: Vývoj církve v apoštolské a poapoštolské době, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 48-49
26. - (rec.) Ráček Blažej, Církevní dějiny v přehledu a obrazech, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 61-62
27. - (rec.) Zima Václav, Chválení Prahy, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 64
28. - [„as“]: Křesťanství jakožto náboženství zjevené, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 77-79

29. - [„as“]: Křesťanství jakožto absolutní náboženství, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 79-81
30. - [„as“]: Ze školství a výchovy, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 86-93
31. - [„as“]: Dějinné prostředí církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 110-111
32. - (rec.) Dr. Hlouch Josef, Konverse a konvertité. Hledání a návraty, Olomouc 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 122-123
33. - (rec.) Olbracht Ivan, Biblické příběhy. Starý zákon pro mládež a Jaroslav Durych, Z růže kvítek vykvet nám, obě v Praze 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 123-124
34. - (rec.) Dr. Dratvová Albína, Filosofie a přírodovědecké poznání, Praha 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 125-127
35. - (rec.) Wunderle Georg, Über die religiöse Bedeutung der ostkirchlichen Studien, Würzburg 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 127
36. - (rec.) [sb.] Die eine Kirche. Zum Gedenken J. A. Möhlers (1838-1938), Paderborn 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 127-128
37. - (rec.) Jakovenko Boris, Dějiny ruské filosofie, Praha 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 5, 157-158
38. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) [sb.] O českou literární kritiku. Vůdčí zjevy kritiky let devadesátých, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 5, 158-159
39. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) Veselý Jiří, Státy střední Evropy v dějinném pohledu, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 5, 159
40. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) [sb.] Knížky „Pro život“, Praha ?, in: HLÍDKA LVII (1940) 5, 159-160
41. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) Mirvald Karel, V tajemném Tibetu, Olomouc b.r., in: HLÍDKA LVII (1940) 5, 160
42. - (rec.) Dr. Tomášek František, Činná škola v náboženském vyučování s ohledem na metodu Marie Montessoriové, Olomouc 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 6, 191-192
43. - (rec.) Laros M., Katholischer Glaube. Was er ist und was er nicht ist, Paderborn 1939, in: HLÍDKA LVII (1940) 6, 192
44. - (rec.) Dr. Martinů Vojtěch, Katechese. Buď vůle Tvá. Myšlenky ke katechesím z mravouky, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 7-8, 248
45. - (rec.) Dr. Engliš Karel, Národní hospodářství, Praha 1940, in: HLÍDKA LVII (1940) 10, 312
46. - [„as“]: Zkušenosti ze sjednocovacích pokusů katolické církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 11, 326-328
47. - (rec.) Za pravdou Kristovou. Apologetické úvahy a čtení pro dny duchovní samoty; Pod korouhví Kristovou. Rozjímání svatoignaciánských exercicií, Exerciční knihovna ?, in: HLÍDKA LVII (1940) 11, 344

1941

1. - Cesty k církevní jednotě, in: ACM XXXII (1941) 2. 4, 42-45. 112-116
2. - Trojí cesta v pojednání o Církvi, in: ČKD 81/106 (1941) 2, 94-95
3. - (rec.) Laros M., Zde jest evangelium pro dnešek. Náboženský smysl., in: ČKD 81/106 (1941) 3, 177-178
4. - (rec.) Kubeš K.M., Sbírka homiletických příkladů, in: ČKD 81/106 (1941) 3, 178-179
5. - (rec.) Willam F. M., Život Ježíše Krista, in: ČKD 81/106 (1941) 3, 179-180
6. - (rec.) [přehled], Nejnovější literatura k otázce pobytu sv. Petra v Římě, in: ČKD 81/106 (1941) 3, 180-182
7. - (rec.) Grimm L., Der katholische Christ in seiner Welt. II. Bd., Der Christ und sein Leben, in: ČKD 81/106 (1941) 4, 248

8. - Pojem (definice) církve u východních odloučených theologů, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 281-288
9. - (rec.) Bláha A., Dnešní krise rodinného života, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 302-303
10. - (rec.) Hanisch E., Geschichte Russlands, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 303-304
11. - (rec.) Kirsch J.P., Kirchengeschichte. II. Band, 2. Hälfte: Hollnsteiner J., Die Kirche im Ringen um die christliche Gemeinschaft, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 304-306
12. - (rec.) Lotz J. a de Vries J., Die Welt des Menschen, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 306-307
13. - (rec.) [sebrané spisy], Scheeben J. M., Gesammelte Schriften, Band II., Die Mysterien des Christentums, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 307-309
14. - [„as“]: Japonsko, in: HLÍDKA LVIII (1941) 1, 55-56
15. - [„as“]: Reforma manželského práva ve Francii, in: HLÍDKA LVIII (1941) 4, 110
16. - (rec.) Pecka Dominik, Cesta k pravdě, Základní otázky náboženské, Olomouc 1940, in: HLÍDKA LVIII (1941) 4, 126-127
17. - (rec.) Dr. Vašek Bedřich, Dějiny křesťanské charity, Olomouc 1941, in: HLÍDKA LVIII (1941) 4, 127
18. - (rec.) P. Hevenesi Gabriel T. J., Jiskry sv. Ignáce, Olomouc 1940, in: HLÍDKA LVIII (1941) 4, 127-128
19. - [„Dr. A. S.“]: (rec.) Dr. Gross Josef, Výstup duše k Bohu, Olomouc 1940, in: HLÍDKA LVIII (1941) 4, 128
20. - (rec.) P. Kubeš Konrád M. T. J., Sbíрка homiletických příkladů, I. díl – I. část, Olomouc 1940, in: HLÍDKA LVIII (1941) 4, 128
21. - [„A. S.“]: Kolik zlata padne na zlatou zubní korunku?, součást tzv. Hovorny, in: VKD XLII (1941/42) 1, 5.

1942

1. - (rec.) Graber R., Maria im Gottgeheimnis der Schöpfung, in: ČKD 82/107 (1942) 1, 46-47
2. - (rec.) Horák A., Pane, rty mé rač otevřítí, in: ČKD 82/107 (1942) 1, 47
3. - (rec.) Casper J., Um die Einheit der Kirche, in: ČKD 82/107 (1942) 2, 107-108
4. - (rec.) Michl J., Die Evangelien. Geschichte oder Legende?, in: ČKD 82/107 (1942) 2, 108-109
5. - (rec.) Tor Andrae, Die letzten Dinge, in: ČKD 82/107 (1942) 3, 168-170
6. - (rec.) Feuerer G., Unsere Kirche im Kommen, in: ČKD 82/107 (1942) 3, 171-173
7. - (rec.) Peil R., Werkhefte der katholischen Religion, in: ČKD 82/107 (1942) 3, 173-174
8. - Nejnovější snahy o reformu katolicismu, in: ČKD 82/107 (1942) 4, 193-203
9. - (rec.) Das Neue Testament übersetzt und kurz erklärt. Regenburský překlad a výklad NZ, in: ČKD 82/107 (1942) 5, 313-314
10. - (rec.) Lortz J., Geschichte der Kirche, in: ČKD 82/107 (1942) 5, 314-318
11. - (rec.) Peil R., Werkbuch der katholischen Religion, in: ČKD 82/107 (1942) 5, 318-320

1943

1. - O známkách Církve Kristovy, in: ČKD 83/108 (1943) 1-2, 1-20. 80-84
2. - (rec.) Heiler F., Altkirchliche Autonomie und päpstlicher Zentralismus, Bd II (I), in: ČKD 83/108 (1943) 1, 44-47

3. - (rec.) [sb.] Östliche und westliche Mystik, in: ČKD 83/108 (1943) 1, 47-48
4. - (rec.) [knižnice] Živé umění – sv.I, in: ČKD 83/108 (1943) 1, 48-49
5. - (rec.) Hahn G., Werkbuch der Kirchengeschichte, I.a II. Teil, in: ČKD 83/108 (1943) 2, 96-99
6. - (rec.) Scheeben M.J., Gesammelte Schriften, in: ČKD 83/108 (1943) 2, 100-102
7. - + P. Antonín Brousil, in: ČKD 83/108 (1943) 4, 223-224
8. - (rec.) Rahner H., Eine Theologie der Verkündigung, in: ČKD 83/108 (1943) 4, 227-229
9. - (rec.) [p.] Orientalia christiana periodica, výběr z VII.- IX.sv., in: ČKD 83/108 (1943) 4, 229-230
10. - (rec.) [p.] Orientalia christiana analecta, a Concilium Florentium, in: ČKD 83/108 (1943) 4, 230
11. - (rec.) Pecka D., Umění stárnouti za školou, in: ČKD 83/108 (1943) 6, 355.

1944

1. - Nauka theologů o církvi jako mystickém těle Kristově, in: ČKD 84/109 (1944) 1, 1-13
2. - (rec.) Markus Minucius Felix, Oktavius, in: ČKD 84/109 (1944) 3, 179
3. - (rec.) Pokorný L., Celý rok s dětmi, in: ČKD 84/109 (1944) 3, 179-180
4. - Encyklika papeže Pia XII. o Církvi – mystickém těle Kristově, in: ČKD 84/109 (1944) 4, 193-209

1945

1. - Ve světle víry. Katolická věrouka, Olomouc: Velehrad nakladatelství dobré knihy, 1945 (266s.) [Druhé vydání – viz 3. in 1948]
2. - (rec.) Skácel M., Skácel J., Základy vědecké filosofie, in: ČKD 85/110 (1945) 3, 164-166
3. - Věřoučné rozdíly a psychologické obtíže východních odloučených křesťanů, in: VYŠEHRAD I (1945/46) 20, 3-5.
4. - Jednota a obnova – úkol ruské pravoslavné církve, in: VYŠEHRAD I (1945/46) 23, 1-3.
5. - Myšlenka cyrilometodějská – pojítka slovanských národů, VYŠEHRAD I (1945/46) 17, 1.
6. - V. S. Solověv a myšlenka sjednocení křesťanských církví, in: VYŠEHRAD I (1945/46) 25-27, 26-28.⁹²⁶

1946

1. - Bohosloví východních křesťanů, in: [CHUDOBA Bohdan (red.): Úvod do studia II.]: Bohosloví. Co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů, Praha: Vyšehrad, 1946, 49-61 [rozšířené v 1 in: 1948]
2. - Stálý úkol a program ACM, in: ACM XXXIII (1946) 5, 181-183
3. - Věřoučné rozdíly mezi odloučeným křesťanským Východem a katolickou Církví v dějinném vývoji a dnes, in: ACM XXXIII (1946) 11, 380-383
4. - Vyhlídky křesťanství na Dálném Východě, in: ČKD 86/111 (1946) 1-2, 6-11. 46-51
5. - (rec.) [sb.] Per l'unita della Chiesa. Incontro ai fratelli separati di Oriente, in: ČKD 86/111 (1946) 2, 108-109

⁹²⁶ Přehledně článek zařazuje do kontextu kolega Sládek viz SLÁDEK Karel: Solovjovská bádání v českém prostředí, in: ST IX (2007) 3 [29], 31-47 (37).

6. - [bez autora, dle indexu autorem „Salajko“]: (rec.) Přehled novější literatury, in: ČKD 86/111 (1946) 4, 207-208

1947

1. - (rec.) Heiler Friedrich, Altkirchliche Autonomie und päpstlicher Zentralismus (Die katolische Kirche des Ostens und des Westens. Vol. II), in: AAV XVIII (1947) č. 1-4, 140-141
2. - (rec.) Tyciak J., Wunderle G., Werhun P., Der christliche Osten. Geist und Gestalt, in: AAV XVIII (1947) č. 1-4, 144-145
3. - (rec.) Casper Josef Dr., Um die Einheit der Kirche. Gespräche und Stimmen getrennter christlicher Brüder, in: AAV XVIII (1947) č. 1-4, 145-146
4. - (rec.) Jakovenko Boris, Dějiny ruské filosofie (Historia philosophiae Russicae), in: AAV XVIII (1947) č. 1-4, 151-153
5. - (rec.) Lieb Fritz, Russland unterwegs. Der russische Mensch zwischen Christentum und Kommunismus, in: AAV XVIII (1947) č. 1-4, 188-189
6. - Jedna Církev nebo tři větve jedné Církve?, in: ACM XXXIV (1947) č. 5-6 a 7-8, 188-191, 240-244
7. - Katolické počátky křesťanství na Rusi, in: VYŠEHRAD II (1946/47) 18-19, 288-292.

1948

1. - Církev Kristova. Apologeticko dogmatické pojednání, 1. část (profesorská práce n KTF UK) Praha 1949, s. 270
2. - Studium křesťanského východu, Praha: nákladem vlastním, 1948 (31s.) [přetisk rozšířené 1 in: 1946 + 5 in: 1948 + 6 in: 1948]⁹²⁷
3. - Katolická věrouka. Učebnice katolického náboženství pro vyšší třídy středních škol, Praha: Státní nakladatelství, 1948 (180 s.)
4. - Ve světle víry. Katolická věrouka, druhé rozšířené vydání, Olomouc: Velehrad nakladatelství dobré knihy, 1948 (287 s.) [První vydání – viz 1. in 1945]
5. - Význam studia křesťanského Východu, in: ČKD 88/113 (1948) 1, 1-9 [rozšířená první část přednášky z unijního kursu na Velehradě ze dne 12. 8. 1946 – *Studium křesťanského Východu a organisace vědecké literární práce unijní*]; [přetištěno v 1 in: 1948]
6. - Organizace vědecké literární práce unijní, in: ČKD 88/113 (1948) 2, 48-54 [druhá část přednášky z unijního kursu na Velehradě ze dne 12. 8. 1946 – *Studium křesťanského Východu a organisace vědecké literární práce unijní*]; [přetištěno v 1 in: 1948]
7. - (rec.) [p.], Acta Academiae Velehradensis, in: ČKD 88/113 (1948) 4, 234-235

1949

1. - Úvod do studia křesťanského Východu. Část obecná, s.l., [cyklostyl], s.d. [1949] (196 s.)
2. - Autokefalie ruské pravoslavné církve, in: ČKD 89/114 (1949) 1-2, 1-11

1950

1. - Nový článek víry o Nanebevzetí Panny Marie /1, in: DP I (1950/51) č. 2, s. 2-4

⁹²⁷ Údaje o přetiscích in: SALAJKA Antonín: Studium křesťanského východu, Praha: nákladem vlastním, 1948, 3, 12, 18.

1951

1. - Theologia dogmatica specialis [I]* – Tractatus de Deo Uno et Trino, Praha: ČKCh, 1951 (De Deo Uno - 115 s. + De Deo Trino - 69 s.) [druhé přepracované vydání – viz 1. in 1962; 1. in 1963]
2. - Theologia dogmatica specialis [II] – Tractatus de Deo Creante, Praha: ČKCh, 1951 (108 s.)
3. - Nový článek víry o nanebevzetí Panny Marie /2, in: DP I (1951) č. 3, 3-6
4. - Tisíci pětisté výročí chalcedonského ekumenického koncilu, in: KN III (1951) 42 - 14. října 1951, 3

1952

1. - Theologia moralis specialis [I] – De Praeceptis, s.l., s.n., 1952 (s. 46)
2. - Panna Maria, prostřednice milostí, in: DP II (1952) 2-3, 20-22. 37-38
3. - Apologetické a dogmatické pojednání o Církvi Kristově, in: DP II (1952) 6, 87-90

1953

1. - Prameny k dějinám sv. Cyrila a Metoděje, in: DP III (1953) 6, 84-86

1954

1. - Předloha biblických textů staroslověnských, in: DP IV (1954) 2, 22-24
2. - Literární činnost sv. Cyrila a Metoda, in: DP-sk XXXI (1954) 6, 80-81.
3. - K 900. výročí církevního rozkolu, in: KN VI (1954) 28 – 11. července 1954, 3.
4. - A začni rozmlouvat s Kristem, in: KN VI (1954) 38 – 19. září 1954, 3
5. - Kdo miluje bližního, zákon vyplnil, in: KN VI (1954) 40 – 3. října 1954, 3
6. - Osmero blahoslavenství, in: KN VI (1954) 44 – 31. října 1954, 3
7. - Jednáme spravedlivě?, in: KN VI (1954) 45 – 7. listopadu 1954, 3

1955

1. - Podíl sv. Cyrilla a Metoděje na překladu Písma svatého, in: DP V (1955) 7, 124-125
2. - Měli Slované písmo již před sv. Konstantinem – Cyrilem?, in: DP V (1955) 8, 146
3. - VIII. kapitola staroslověnského života sv. Konstantina Cyrilla, in: DP V (1955) 9, 163
4. - K 90. narozeninám prof. Dr. Josefa Vajse, in: DP V (1955) 9, 172
5. - [„A. S.“]:⁹²⁸ Bude vás zajímat, in: KN VII (1955) 1 – 1. ledna 1955, 3
6. - [„A. S.“]: Velký archeologický nález na Hoře Olivetské, in: KN VII (1955) 2 – 9. ledna 1955, 1
7. - [„A. S.“]: Nález z doby Abrahamovy, in: KN VII (1955) 3 – 16. ledna 1955, 1
8. - [„A. S.“]: Zima v Evropě, in: KN VII (1955) 4 – 23. ledna 1955, 3
9. - [„A. S.“]: U nás mráz, v západní Evropě povodně, in: KN VII (1955) 5 – 30. ledna 1955, 4.
10. - [„A. S.“]: Výzva polských kněží německým katolíkům, in: KN VII (1955) 6 –

* Salajka vypracoval řadu dogmatických traktátů (Theologia dogmatica specialis) a řadu morálně-teologických traktátů (Theologia moralis specialis). Některé z traktátů jsou opatřeny římskou číslicí, u některých chybí. Některé vydal opakovaně. V pořadí traktátů tak vládne zmatek. Pro přehlednost jsme je opatřili uceleným číslováním, které respektuje Salajkovo pořadí (viz SKTF, sl. Skripta, dopis 17. 11. 1965).

⁹²⁸ Je možno číst i jako: Arnošt Slaviček, Alois Sedlářik, Alois Staněk, Antonín Stehlík, Antonín Stříž.

6. února 1955, 2
11. - [„A. S.“]: Zemětřesení v Itálii a Řecku, in: KN VII (1955) 6 – 6. února 1955, 4
 12. - [„A. S.“]: Zkáza vodního ptactva v Severním moři, in: KN VII (1955) 8 – 20. února 1955, 2
 13. - [„A. S.“]: Nový objev v Pompejích, in: KN VII (1955) 10 – 6. března 1955, 3
 14. - [„A. S.“]: Výstava Bible v Mohuči, in: KN VII (1955) 37 – 11. září 1955, 1

1956

1. - Přirozené poznání Boha, in: DP VI (1956) 3, 43-44
2. - Práce není následek dědičného hříchu, in: DP VI (1956) 7, 122-124⁹²⁹

1957

1. - Theologia dogmatica specialis [IV-2] - De Sacramentis in genere, s.l., [cyklostyl], s.d. [1957] (35 s.)⁹³⁰
2. - Úloha rozumu v poznání nadpřirozených pravd, in: DP VII (1957) 2, 24-25
3. - Je nutné hledat porozumění nadpřirozených pravd, in: DP VII (1957) 4, 62-63
4. - O posledním cíli člověka, in: DP VII (1957) 9, 165-166
5. - Sv. Ludmila, vzor křesťanské ženy [homiletická příloha], in: DP VII (1957) 58
6. - Na Nový rok [homiletická příloha], in: DP VII (1957) 87
7. - Rozkaz i útěcha, in: KN IX (1957) 22 – 2. června 1957, 1-2
8. - Dědictví a odkaz, in: KN IX (1957) 26 – 30. června 1957, 1
9. - O dobrého člověka, in: KN IX (1957) 31 – 4. srpna 1957, 1-2
10. - Navracená důstojnost, in: KN IX (1957) 46 – 17. listopadu 1957, 1.

1958

1. - Katolická věrouka v přehledu, Praha: ÚCN, 1958 (286 s.)
2. - Správný pojem o Bohu, in: DP VIII (1958) 1, 7-8
3. - Správný pohled na Církev, in: DP VIII (1958) 2, 22-23
4. - Nauka o Církvi jako mystickém těle Kristově, in: DP VIII (1958) 3, 49
5. - Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“, in: DP VIII (1958) 4-8, 66-68. 84-85. 107-109. 124-125. 143-144.
6. - Na prahu atomového věku, in: DP VIII (1958) 7, 121-122
7. - Časnost světa a věčnost ideje Boží o světě, in: DP VIII (1958) 9, 163-165
8. - Obraz Boží v člověku, in: DP VIII (1958) 10, 183-186

1959

1. - Theologia dogmatica specialis [III] - De Verbo Incarnato ac Redemptore. Summarium tractatus dogmatici, Praha: ÚCN, 1959 (194 s.)
2. - Theologia dogmatica specialis [IV-1] - De Gratia actuali et habituali, s.l., [cyklostyl], s.d. [1959; český jazyk] (s. 132)
3. - Theologia dogmatica specialis [IV-2] - De Sacramentis in genere, 2. upravené vydání, Praha-Litoměřice: [cyklostyl], 1959 (82 s.+5 s.)
4. - Theologia dogmatica specialis [V-a] - De Sacramentis in specie: De Eucharistia, poenitentia, baptismo, matrimonio, ordine/ s.l., [cyklostyl], s.d. [1959] (52 s.)⁹³¹

⁹²⁹ Reakce na tezi Lubomíra Rosenreitera, že práce je následek prvotního hříchu viz ROSENREITER Lubomír: Amor et labor vita sunt, in: DP VI (1956) 5, 81.

⁹³⁰ Datace podle CDČT, fond AS IV – Korespondence, kt. 1, sl. CMBF: Výkaz o činnosti v r. 1957.

⁹³¹ Datace podle SKTF, sl. Skripta: dopis a prohlášení A. Salajky ze dne 25. 6. 1959.

5. - Theologia dogmatica specialis [V-b] - De Sacramentis in specie [De baptizmo, De confirmatione, De Eucharistia, De paenitentia, De unctione infirmorum, De ordine, De matrimonio], 2. upravené vydání, Praha-Litoměřice: [cyklostyl], 1959 (213 s.)
6. - Theologia dogmatica specialis [VI] - De Novissimis, Praha-Litoměřice: [cyklostyl], 1959 (71 s.)
7. - Theologia moralis specialis [II] - De Virtutibus et donis infusis, Praha-Litoměřice: [cyklostyl], 1959 (39 s.)
8. - K počátkům křesťanství na Rusi, in: DP IX (1959) 1, 6-7
9. - Autokefalie ruské pravoslavné církve, in: DP IX (1959) 2-3, 24-26, 45-46
10. - Zřízení moskevského patriarchátu, jeho zrušení a obnova, in: DP IX (1959) 4, 66-67
11. - Dogma, in: DP IX (1959) 8, 144-146
12. - Vývoj dogmat, in: DP IX (1959) 9, 164-165
13. - In Memoriam univ. prof. Dr. Josefa Vajse, in: DP IX (1959) 9, 169
14. - Kristus náš Velekněz, in: DP IX (1959) 10, 185-186
15. - Hod Boží Svatodušní [homiletická příloha], in: DP IX (1959) 33-34
16. - Obohaceni a posílení, in: KN XI (1959) 8 – 22. února 1959, 1
17. - Velikonoční píseň, in: KN XI (1959) 14 – 5. dubna 1959, 1

1960

1. - Pojetí Církve v synoptických evangeliích a u sv. Jana, in: DP X (1960) 1-2, 25-26
2. - Kristus je hlavou Církve, in: DP X (1960) 3, 49-51
3. - Kristus je hlavou duchovního těla Církve, in: DP X (1960) 4-5, 66-67, 87-89
4. - Duch svatý jest duše Církve, in: DP X (1960) 6, 108-110
5. - Mystické tělo Kristovo a hierarchická organizace Církve, in: DP X (1960) 7, 127-128
6. - Mystické tělo Kristovo a monarchistické zřízení Církve, in: DP X (1960) 8-9, 148-149, 166-167
7. - [„Dr. A. S.“]: Naším světem - I ve Vamberku..., in: KN XII (1960) 27 – 3. července 1960, 3

1961

1. - Devatenáctisté výročí příchodu sv. Pavla do Říma, in: DP XI (1961) 5, 84-86
2. - Význam P. J. Šafaříka pro staroslověnský jazyk a písemnictví, in: DP XI (1961) 10, 183-185
3. - Dva svátky tří světců [homiletická příloha], in: DP XI (1961) 46

1962

1. - Theologia dogmatica specialis [I-1] – Tractatus de Deo Uno, druhé přepracované vydání, Praha: ÚCN, 1962 (95s.) [První vydání – viz 1. in 1951]
2. - Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje pro slovanské písemnictví a překlad Písma svatého, in: BENEŠ Josef (ed.): Cyrilometodějský kalendář 1963, Praha: ČKCh a ÚCN, 1962, 9-12.
3. - Poslední rozmluvy Ježíšovy, in: DP XII (1962) 4-6, 65-66, 86-87, 103-104
4. - K počátkům křesťanství v Polsku, in: DP XII (1962) 8, 147-149
5. - Metafysická bytnost Boží, in: DP XII (1962) 10, 184-186
6. - Tři velké dary, in: KN XIV (1962) 26 – 1. července 1962, 1

1963

1. - Theologia dogmatica specialis [I-2] – Tractatus de Deo Trino, druhé rozšířené vydání, Praha: ÚCN, 1963 (90 s.) [První vydání – viz 1 in 1951]
2. - Prameny k životu a dějinám Konstantina – Cyrila a Metoděje, in: BARTUŇEK Václav (ed.): Solunští bratři. 1100 let od příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu, druhé [pozměněné] vydání, Praha: ČKCh, 1963, 192-237 [německy pak – viz 1. in 1969]
3. - 172 hesel (Adam, Adamité, Ad intra – ad extra, Adopce, Adopcianismus, Albigenští, Alláh, Analogie víry, Analýza úkonu víry, Anděl, Anděl strážný, Anthropogenese, Anthropologie, Anthropomorfismus, Apollinarismus, Apropracie, Archanděl, Archimandrita, Aseitas, Assumpcionisté, Athanasiánské vyznání víry, Atheismus, Atributy svatých, Axiomata, Blahoslavený, Blažení, Blaženost, Bogorodzica, Bohočlověk, Bohorodička, Bohoslužba, Bůh, Circumincessio, Církevněslovanský jazyk, Communicatio idiomatum, Conclusio, Conclusio theologica, Concursus divinus, Consubstantialis, Consubstantatio, Corpus Christi mysticum, Creatianismus, Člověk, Ďábel, Dary Ducha Svatého, Dědičný hřích, De fide, De fide definita, Dogmatika, Dogmatický vývoj, Duch Svatý, Encyklopedie theologická, Epiklese, Eschatologie, Essentia, Eucharistie, Euchologium, Evolucionismus, Evolucionismus náboženský, Ex opere operantis, Ex opere operato, Factum dogmaticum, Fidei proximum, Filioque, Forma svátosti, Futuribilia, Generacianismus, Habitus, Hřích prvotní, Hyperdulie, Hypostatická jednota, Charakter svátostný, Christologie, Ichthys, Inkarnace, Jakobité, Kněžské svěcení, Kněžský úřad, Konstantin-Cyril a Metoděj, Kristovo sestoupení do předpekli, Křest, Křest krve, Křest žádosti, Kultus, Limbus, Macedonius, Manicheismus, Maria, Mariánská úcta, Mariologie, Materia, Milost, Modernismus, Molinismus, Monofysité, Monotheté, Mše sv., Nebe, Nejsvětější svátost oltářní, Neposkvrněné Početí Panny Marie, Nestorianismus, Novothomismus, Obcování svatých, Oběť na kříži, Očistec, Odpustky, Orientální ústav, Orthodoxie, Oslavení, Ospravedlnění, Paraklet, Peklo, Pelagianismus, Pneuma, Poslední pomazání, Poslední soud, Posvěcující milost, Poznání Boha, Prostřednice všech milostí, Prozřetelnost Boží, Předurčení, Předzvědění, Přímluva u Boha, Ráj, Rozumové pravdy víry, Řecká nebo byzantská církev, Řecko-katolická církev, Samospasitelná, Setrvání v milosti, Scholion, Situační ethika, Skotismus, Soukromý soud, Spasitel, Srdce Ježíšovo, Srdce Panny Marie, Stvoření, Subsistentia, Suppositum, Svatí, Svatost, Svátost, Svátostiny, Svatozář, Světlo víry, Svoboda svědomí, Tajemství víry, Tělo Kristovo, Tělo lidské, Theofanie, Thnetopsychité, Thomismus, Tradicionalismus, Traducianismus, Transsubstantiatio, Tritheismus, Trojice Nejsvětější, Úcta svatých, Uctívání obrazů, Uniaté, Věčný život, Visio beatifica, Všeobecné kněžství, Vykoupení lidstva, Vyznavač, Vzkládání rukou, Vzkříšení těla, Vyzývání svatých, Zadosťučinění, Zásluha, Znovuzrození), in: MERELL Jan (a kol.): Malý bohovědný slovník, Praha: ČKCh, 1963.⁹³²
4. - Na okraj cyrilometodějského jubilea, in: DP XIII (1963) 1, 3-5
5. - Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu, in: DP XIII (1963) 4, 64-65
6. - Myšlenka cyrilometodějská – pojítka slovanských národů, in: DP XIII (1963) 5, 84-85

⁹³² Plné bibliografické údaje viz příloha III.

7. - Základ a složky myšlenky cyrilometodějské, in: DP XIII (1963) 7, 126-128
8. - Magnifici eventus, in: DP XIII (1963) 8, 142-143
9. - Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání, in: DP XIII (1963) 9, 166-167
10. - K pramenům o životě a působení soluňských bratří, in: DP XIII (1963) 10, 185-186
11. - K letošnímu cyrilometodějskému výročí, 963-1963, in: KN XV (1963) 1 – 6. ledna 1963, 1
12. - K cyrilometodějským pramenům, in: KN XV (1963) 2 – 13. ledna 1963, 2
13. - Dva staroslověnské životopisy sv. bratří Cyrila a Metoděje, in: KN XV (1963) 3 – 20. ledna 1963, 2
14. - Dva staroslověnské životopisy (II.) sv. bratří Cyrila a Metoděje, in: KN XV (1963) 4 – 27. ledna 1963, 2
15. - Menší staroslověnské prameny k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 5 – 3. února 1963, 2.
16. - Latinské prameny (I.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 6 – 10. února 1963, 2
17. - K zesnutí sv. Konstantina – Cyrila, in: KN XV (1963) 7 – 17. února 1963, 2.
18. - Latinské prameny (II.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 8 – 24. února 1963, 2
19. - Poslední dny sv. Metoděje, in: KN XV (1963) 14 – 7. dubna 1963, 1-2
20. - Latinské prameny (III.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 17 – 28. dubna 1963, 2
21. - Řecké prameny k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 18 – 5. května 1963, 2
22. - Zakladatelé slovanského písemnictví, in: KN XV (1963) 19 – 12. května 1963, 2
23. - Překladatelé Písma svatého, in: KN XV (1963) 20 – 19. května 1963, 2
24. - Světecký profil sv. Věrozvěstů, in: KN XV (1963) 22 – 2. června 1963, 2
25. - Slovanská bohoslužba a její osudy, in: KN XV (1963) 25 – 23. června 1963, 2
26. - Slovanská bohoslužba a její osudy II., in: KN XV (1963) 27 – 7. července 1963, 2
27. - Slovanská bohoslužba a její osudy III., in: KN XV (1963) 28 – 14. července 1963, 2
28. - Slovanská bohoslužba a její osudy IV., in: KN XV (1963) 30 – 28. července 1963, 2
29. - Slovanská bohoslužba a její osudy V., in: KN XV (1963) 31 – 4. srpna 1963, 2
30. - O solnohradském kongresu slovanské historie. Na paměť sv. soluňských bratří, in: KN XV (1963) 35 – 1. září, 3
31. - K odkazu soluňských bratří, in: KN XV (1963) 37 – 15. září 1963, 2
32. - Dílo sv. soluňských bratří ve světle dnešního bádání, in: KN XV (1963) 41 – 13. října 1963, 1-2
33. - Po mezinárodní konferenci o Velké Moravě, in: KN XV (1963) 44 – 3. listopadu 1963, 1; 45 – 10. listopadu 1963, 2
34. - Schéma „O Církvi“, in: KN XV (1963) 48 – 1. prosince 1963, 3

1964

1. - K závěru cyrilometodějského výročí (863-1963), in: DP XIV (1964) 1-2, 6-7. 28-29
2. - K schématu „O ekumenismu“, in: DP XIV (1964) 5, 85-86
3. - Pohled na ekumenické hnutí, in: DP XIV (1964) 9-10, 165-166. 184-185

4. - Palestinský poutník – Svatý Otec Pavel VI., in: KN XVI (1964) 2 – 12. ledna 1964, 2
5. - K schématu „O ekumenismu“, in: KN XVI (1964) 3 – 19. ledna 1964, 2
6. - K schématu „O ekumenismu“ [II.], in: KN XVI (1964) 4 – 26. ledna 1964, 2
7. - Hrob svatého Petra, in: KN XVI (1964) 9 – 1. března 1964, 3
8. - Zmrtvýchvstalý a povýšený Kristus, in: KN XVI (1964) 15 – 12. dubna 1964, 1
9. - Zmrtvýchvstalý a povýšený Kristus [II.], in: KN XVI (1964) 16 – 19. dubna 1964, 3
10. - Z úvah o Nejsvětější Trojici, in: KN XVI (1964) 21 – 24. května 1964, 3
11. - Nad dílem papeže Jana XXIII., K prvnímu výročí úmrtí, in: KN XVI (1964) 22 – 31. května 1964, 3
12. - Z úvah o Nejsvětější Trojici [II.], in: KN XVI (1964) 23 – 7. června 1964, 3.
13. - [„A. S.“]: In memoriam [vdp. děkan Josef Fenc], in: KN XVI (1964) 49 – 6. prosince 1964, 3

1965

1. - Cařihradský patriarchát, in: DP XV (1965) 2, 23-25
2. - II. vatikánský koncil a jednota křesťanů, in: DP XV (1965) 3, 50-51
3. - Překážky na cestě k jednotě křesťanů, in: DP XV (1965) 4, 68-69
4. - II. vatikánský koncil a protestanté, in: DP XV (1965) 6, 105-106
5. - Pohľad na ekumenické hnutie, in: DP-sk XL (1965) 1-2, 23-26.
6. - Konštitúcia „O Cirkvi“ a dekrét „O východných katolíckych cirkvách“, in: DP-sk XL (1965) 6, 127-129
7. - Přípravení k rozhovorům, in: KN XVII (1965) 4 – 24. ledna 1965, 1
8. - Dogmatická konstituce O Církvi, in: KN XVII (1965) 17 – 25. dubna 1965, 4
9. - Dva svátky tří světců, in: KN XVII (1965) 27 – 4. července 1965, 2

1966

1. - Hlavní rysy a známky pravoslavné církve, in: DP XVI (1966) 2, 22-23
2. - Dekrét o ekumenizme, in: DP-sk XLI (1966) 1-2, 14-16
3. - K událostem mezi Cařihradem a Římem, in: KN XVIII (1966) 2 – 9. ledna 1966, 3
4. - Předběžná bilance II. vatikánského koncilu, in: KN XVIII (1966) 5 – 30. ledna 1966, 2
5. - Předběžná bilance II. vatikánského koncilu [II.], in: KN XVIII (1966) 6 – 6. února 1966, 2
6. - K návštěvě primase anglikánské církve v Římě, in: KN XVIII (1966) 13 – 27. března 1966, 3
7. - Literární památky epochy velkomoravské, in: KN XVIII (1966) 30 – 24. července 1966, 2

1967

1. - Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví, Praha: ÚCN, 1967 (240 s.)
2. - Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu, s. l., s. d. [1967] (65 s.)
3. - Dokumenty II. vatikánského koncilu - Východní církve, in: KN XIX (1967) 41 – 8. října 1967, 2.⁹³³
4. - Dokumenty II. vatikánského koncilu - Východní církve [II.], in: KN XIX

⁹³³ Seriál článků od několika autorů (Benda, Kuneš, Kubalík, Merell, Rudolf, Bradáč, Scheuch, Poul, L. Pokorný, Zima, Vaněk, Svatoš, Pašek, ...) od léta 1967 (č. 24 -11. 6. 1967) do jara 1968 (č. 12-24. 3. 1968).

- (1967) 42 – 15. října 1967, 2
5. - [„A. S.“]: [úvodní slova k Vánoční meditaci od J. Guittona], in: KN XIX (1967) 51-52 – Vánoce 1967, 3

1968

1. - Theologia dogmatica specialis [IV-1] - De Gratia actuali et habituali, druhé upravené vydání, Praha–Litoměřice: [cyklostyl], 1968, s. 86 [český jazyk; 1. vydání viz 3 / 1959]
2. - Věřoučné rozdíly mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou, in: DP XVII (1968) 3, 46-47

1969

1. - Die Quellen zum Leben und zur Geschichte von Konstantin-Kyrill und Method, in: SALAJKA Antonín (ed.): Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969, 1-60 [české znění příspěvku - viz 2. 1963]
2. - Der Aufenthalt des hl. Konstantin-Kyrill in Rom (867-869), in: SALAJKA Antonín (ed.): Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969, 61-75
3. - Der Sinn der großmährischen Gesandtschaft und der byzantinischen Mission der Brüder von Thessalonike, in: SALAJKA Antonín (ed.): Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969, 159-184
4. - Kardinál Beran o svatém Cyrilu, in: KN XXI (1969) 29 – 20. července 1969, 1
5. - Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O církvi, in: VIA II (1969) 1, 8-10

1970

1. [zpracoval (= resumé)]: SEKRETARIÁT PRO JEDNOTU KŘESŤANŮ: Ekumenický direktář, část druhá, s.l., s.n., 1970.

1971

1. - Ježíš historický a Kristus víry, in: KOLEKTIV: Theologické otázky současnost. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 21.-24. 9. 1971 [STK II (1971)], Praha: CMBF a ČKCh, 1971, 15-33.⁹³⁴
2. - [Odpovídá prof. ThDr. Antonín Salajka - zaznamenaná diskuse k první části], in: KOLEKTIV: Theologické otázky současnost. Přednášky z theologického kurzu pro kněze 21.-24. 9. 1971 [STK II (1971)], Praha: CMBF a ČKCh, 1971, 95-98
3. - Dvojí 1100. výročí (870-1970), in: DP XX (1971) 1-2, 4-5, 18-19.

1972

1. - Eucharistie a křest z ekumenického hlediska, in: KOLEKTIV: Křest. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 19.-22. 9. 1972 [STK III (1972)], Praha-Litoměřice: CMBF, 1972, 52-56
2. - KASALAJ A[...]: Das cyrillo-methodianische Velehrad und seine Unionskongresse, in: Slovak studies XII. Cyrillo methodiana 2, Cleveland-

⁹³⁴ Přednáška ze dne 21. 9. 1971 viz OPA (1971) 6 – 12. července 1971, 37. K STK viz VERNER František: Rejstřík ke sborníkům theologických kurzů CMBF 1970-1979, in: POKORNÝ Ladislav (ed.): Sborník theologických staří III., Praha: ČKCh, 1983, 112-120..

Roma, Slovak Institute, 1972, 153-192.⁹³⁵

3. - [„A. S.“]: Otevření ekumenického institutu, in: KN XXIV (1972) 45 – 5. listopadu 1972, 2

1973

1. - Episkopát z teologického hlediska, in: KADLEC Jaroslav (ed.): Tisíc let pražského biskupství, Praha: ČKCh, 1973, 161-184
2. - Ekumenické smýšlení, in: KOLEKTIV: STK IV (18.-21. 9. 1973), Praha-Litoměřice, CMBF, 1973, 87-95
3. - K přípravě Všepravoslavného sněmu, in: DP XXII (1973) 2, 25-26
4. - Přípravy pro všepravoslavný sněm, in: DP XXII (1973) 3, 41-43
5. - [„A. S.“]: O vývoji dogmat, in: KN XXV (1973) 4 – 28. ledna 1973, 5; 5 – 4. února 1973, 5; 6 – 11. února 1973, 5
6. - [„A. S.“]: Pokušení, in: KN XXV (1973) 10 – 11. března 1973, 5
7. - [„A. S.“]: Poutník z dalekých věků, in: KN XXV (1973) 15 – 15. dubna 1973, 3
8. - Zvítězitel, in: KN XXV (1973) 16 – 22. dubna 1973, 5
9. - Šest základních pravd, in: KN XXV (1973) 24 – 17. června 1973, 5; 26 – 1. července 1973, 5
10. - Proměnění, in: KN XXV (1973) 31 - 5. srpna 1973, 1
11. - Pravdy křesťanské víry v celkovém přehledu, in: KN XXV (1973) 34 – 26. srpna 1973, 6
12. - K podstatě křesťanství, in: KN XXV (1973) 40 – 7. října 1973, 6
13. - Poslední věci..., in: KN XXV (1973) 44 – 4. listopadu 1973, 6
14. - Svatost Panny Marie, in: KN XXV (1973) 46 – 18. listopadu 1973, 5
15. - Pán přijde, in: KN XXV (1973) 49 – 9. prosince 1973, 5; 50 – 16. prosince 1973, 5. 51 – 23. prosince 1973, 5

1974

1. - Hřích a pokání z dogmatického hlediska, in: KOLEKTIV: STK V, 17.-18. 9. 1974, Praha-Litoměřice, CMBF, 1974, 27-37⁹³⁶
2. - Základy jednoty ľudstva, in: DP-sk XLIX (1974) 7, 312-314.
3. - Dogmatická teológia podľa II. vatikánskeho koncilu, in: DP-sk XLIX (1974) 9, 409-412.
4. - Andělé, in: KN XXVI (1974) 1 – 6. ledna 1974, 5; 2 – 13. ledna 1974, 5
5. - K nejhlubšímu Tajemství, in: KN XXVI (1974) 13 – 31. března 1974, 4
6. - Duch sv. a naše doba, in: KN XXVI (1974) 22 – 2. června 1974, 5
7. - [„A. S.“]: Milost pomáhající, in: KN XXVI (1974) 26 – 30. června 1974, 6.
8. - Milost posvěcující, in: KN XXVI (1974) 29 – 21. července 1974, 6
9. - [„A. S.“]: Vzor ctností, in: KN XXVI (1974) 32 – 11. srpna 1974, 5-6
10. - Znamení kříže, in: KN XXVI (1974) 36 – 8. září 1974, 6
11. - Oheň jasný, in: KN XXVI (1974) 39 – 29. září 1974, 5
12. - Obecné vzkříšení, in: KN XXVI (1974) 43 – 27. října 1974, 5; 44 – 3. listopadu 1974, 5-6

1975

1. - Tajemství církve jako tajemství spásy, in: DP XXIII (1975) 6, 85-86
2. - Slovanští misionáři v Čechách, in: DP XXIII (1975) 8, 116-117

⁹³⁵ Autorství podle obsahu, viz 2. část naší práce.

⁹³⁶ Předneseno v úterý 17. září od 14.30 hod., viz OPA (1974) 10 – 26. 8. 1974, 36.

3. - Trojitá misia solúnských bratov, in: DP-sk L (1975) 3, 120-123.
4. - Ve jménu Otce, in: KN XXVII (1975) 1 – 12. ledna 1975, 6; 2 – 19- ledna 1975, 6
5. - [bez autora – autorství viz níže, 6 in: 1975]: Ostatky sv. Cyrila, in: KN XXVII (1975) 2 – 19. ledna 1975, 6.
6. - Tajemství vtěleného Boha, in: KN XXVII (1975) 3 – 26. ledna 1975, 5
7. - [„A. S.“]: Ostatky sv. Cyrila, [doplnění]: in: KN XXVI (1975) 5 – 9. února 1975, 4
8. - Vykupitel, in: KN XXVII (1975) 5 – 9. února 1975, 5
9. - Vykupitelské dílo, in: KN XXVII (1975) 7 – 23. února 1975, 6
10. - Velekněz, in: KN XXVII (1975) 8 – 2. března 1975, 6
11. - Pastýř, in: KN XXVII (1975) 12 – Velikonoce 1975, 6
12. - [„A. S.“]: Číslo k zamyšlení, in: KN XXVI (1975) 15 – 20. dubna 1975, 4.
13. - Obnova křtu, in: KN XXVII (1975) 18 – 11. května 1975, 6
14. - Nejsvětější Trojice a Panna Maria, in: KN XXVII (1975) 20 – 25. května 1975, 6
15. - Tajemství církve, in: KN XXVII (1975) 24 – 22. června 1975, 6.
16. - Biblický obraz kněze, in: KN XXVII (1975) 25 – 29. června 1975, 5
17. - Prvenství Petrovo, in: KN XXVII (1975) 27 – 13. července 1975, 1. 3
18. - Chléb života, in: KN XXVII (1975) 29 – 27. července 1975, 1

CHRONOLOGICKY NEZAŘAZENÉ POLOŽKY:

1. - Theologia dogmatica specialis [IV-1]. Praelectiones ad usum auditorum. Tractatus: De Gratia, s.l., s.n., s.d., s. 87 [latinsky]

NEVYDANÉ STUDIE (uložené v CDČT):

1. - Nauka východních odloučených theologů o ekumenických koncilech církevních (rukopis) s. 99
2. - Hlavní rozdíly v nauce o Nejsvětější Trojici mezi západními a východnímu theology (rukopis) s. 86
3. - Die unionischen Kongresse in Velehrad (Morava-Mähren) im Lichte des Oekumenismus, 29. 9. 1967, s. 82
4. - Zur entstehung der Altslavischen Schrift, 1. 7. 1970, s. 135
5. - Glagolice v rámci kulturní historie– Obměna podání námětu, s. 72
6. - Život Ježíšův I., 2. 7. 1937 a 16. 7. 1937 (rukopis-2 sešity) s. 69
7. - Existence a podstata Boží, s. 51
8. - Nauka východních odloučených theologů zvláště ruských, o Kristově vykoupení (rukopis) s. 38
9. - Zur Vorbereitung des Panorthodoxen Konzils, 2. 6. 1972, s. 31
10. - „Mystici corporis Christi“, 29. 6. 1943 (rukopis) s. 28
11. - Smysl velkomoravského poselství a byzantské misie soluňských bratří, 19. 2. 1968 (15. 5. 1964), s. 27
12. - K přípravě všepřavoslavného sněmu, 6. 5. 1972 (rukopis) s. 27
13. - Nadpřirozená podstata Církve Kristovy (rukopis) s. 26
14. - Velehrad, jeho význam jindy a dnes, něco z historie a archeologie (rukopis) s. 25
15. - Východní liturgie podle byzantského obřadu (rukopis), s. 25
16. - Dějinný vývoj dogmatu o Nejsvětější Trojici, zvláště na Východě (rukopis) s. 24
17. - Starobylé památky výtvarného umění baltoslovanského, s. 23
18. - Die orthodoxen Kirchen und die oekumenische Bewegung, s. 22
19. - Znamky Církve podle pravoslavné a protestantské nauky, s. 22

20. - Slované a sousední národové ve starém věku, s. 21
21. - Z dějin moskevského patriarchátu, s. 21
22. - Poznámky k ekumenismu II.: Ekumenická theologie, s. 17
23. - Ginzelovy Dějiny slovanských apoštolů Cyrila a Metoděje a slovanské liturgie (k 100. výročí), s. 15
24. - Staroslověnské životopisy: Život Konstantinův a Život Metodějův, s. 15
25. - Utrum homo sit quoad corpus a Deo immediate conditus, s. 15
26. - Autokefální systém východních odloučených církví, 1934, s. 14
27. - Jednota křesťanů v minulosti (1972-rukopis), s. 14
28. - Přehled křesťanských církví, s. 14
29. - Slovanská archeologie, s. 14
30. - Znamky Církve podle pravoslavné a protestantské nauky (1949 – předneseno na kursu bohoslovců na Velehradě), s. 13
31. - K pokřesťanštění Polska, s. 11
32. - O původu prvních lidí (rukopis) s. 11
33. - Theologie sv. Cyrila a Metoděje (rukopis) s. 11
34. - První cesta Konstantina-Cyrila a Metoděje do Říma /867-869/ (rukopis) s. 10
35. - Přehled východních církví, s. 10
36. - Unijní pracovní sjezd na Velehradě. 11.-14. srpna 1946 (rukopis) s. 10
37. - Koncil ferrarsko-florentský 1438-39 (rukopis) s. 9
38. - La scuola (rukopis) s. 9
39. - Vzkříšení z mrtvých – nebo Obecné vzkříšení (rukopis) s. 9
40. - Baltoslovanská mythologie, s. 8
41. - Doctrina librorum symbolicorum (rukopis) s. 8
42. - Konstantin-Cyryl a Vereg. Setkání náhodné a přechodné, anebo pro oba celoživotně i pro slovanskou misii osudové? Pojem Nordmannen-Ostmannen klíčový pojem k objasnění kulturních poměrů, s. 8
43. - Nejhlubší tajemství, s. 8
44. - Smysl byzantské misie soluňských bratří, 29. 4. 1974, s. 8
45. - Theologie nevěry (rukopis) s. 8
46. - Pravoslavný hlas k II. vatikánskému koncilu, s. 7
47. - Prvenství římského papeže, s. 7
48. - Snaha Církve katolické o jednotu, s. 7
49. - Věřoučné rozdíly a psychologické obtíže mezi katolickou Církví a pravoslavným Východem, 3. 3. 1947, s. 7
50. - Poslední soud (rukopis) s. 6
51. - Poznámky k ekumenismu I., s. 6
52. - Úzkost a naděje rozděleného světa (rukopis) s. 6
53. - Výsledky první misie soluňských bratří k chasarům kol. r. 850, s. 6
54. - Vývojová theorie (rukopis) s. 6
55. - Dogmatické konstituce o Církvi a její význam (rukopis), s. 5
56. - Glagolice v posudku jiných, s. 5
57. - Hlavní rysy východní církve (1949 – předneseno na kursu bohoslovců na Velehradě), s. 5
58. - Idealismus a materialismus (rukopis) s. 5
59. - Krize víry (rukopis) s. 5
60. - K základům křesťanské víry, 12. 9. 1971, s. 5
61. - Nauka sv. otců o mystickém těle Kristově, 21. 6. 1943 (rukopis) s. 5
62. - O nutnosti dogmatické theologie, s. 5
63. - Sovětský svaz po druhé světové válce (rukopis) s. 5
64. - Svědkové zmrtvýchvstání (1964) s. 5
65. - Východní církevní rozkol (1054-1954), s. 5

66. - Zákon božský, s. 5
67. - Země a hvězdy (rukopis) s. 5
68. - Aktuálnost odkazu soluňských bratří, s. 4
69. - De Deo Creante. Vývojová nauka (evolucionismus) a zjevení, s. 4
70. - Dílo soluňských bratří ve světle dnešního bádání (rukopis) s. 4
71. - Doctrina patr. Photii de processione Spiritus Sancti, s. 4
72. - Dogmatická theologie podle II. vatikánského koncilu, s. 4
73. - Krize západní křesťanské kultury, 19. 5. 1957 (rukopis) s. 4
74. - Milost Boží a lidská svoboda (rukopis) s. 4
75. - O zákonech, s. 4
76. - Překážky lidských skutků, s. 4
77. - Svoboda lidské vůle, s. 4
78. - Úvaha nad účty (?) budoucností Církve (rukopis) s. 4
79. - Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu (rukopis) s. 4 = zkrácená verze
80. - Význam Dra Antonína Cyrila Stojana, arcibiskupa olomouckého, s. 4
81. - Závaznost zákona, s. 4
82. - Aralská misie (rukopis) s. 3
83. - Doba druhého příchodu Kristova (rukopis) s. 3
84. - Dobrovolné lidské skutky, s. 3
85. - Dvě přikázání, s. 3
86. - K dějinám cyrilometodějským, 1936, s. 3
87. - K podstatě zmrtvýchvstání Kristova, s. 3
88. - K pramenům cyrilometodějským, s. 3
89. - Lidské skutky, s. 3
90. - Mravně dobré skutky, s. 3
91. - Mravní řád, s. 3
92. - Mravní skutky, s. 3
93. - Mše svatá podle východního obřadu (přehled), s. 3
94. - Nedobrovolné lidské skutky, s. 3
95. - O přičítání mravních skutků, s. 3
96. - Poslední cíl člověka, s. 3
97. - Sv. Augustin o předurčení (rukopis) s. 3
98. - 1100 let odkazu soluňských bratří, s. 3
99. - Zákon lidský, s. 3
100. - Doctrina ss. Cyrilli et Methodii de processione Spiritus Sancti, s. 2
101. - Katalogy hříchů, s. 2
102. - Kořen modernistické krise víry a náboženství, s. 2
103. - Literární památky epochy velkomoravské – Prof. Dr. J. Vašica, s. 2
104. - Na uváženou ve vážné chvíli, 16. 11. 1961, s. 2
105. - Otevření ekumenické činnosti pro theologická zkoumání v Jeruzalémě (rukopis) s. 2
106. - Pozitivní božský zákon, s. 2
107. - Prameny mravnosti, s. 2
108. - Příspěvek k problému atomových zbraní a pokusů s nimi, 16. 5. 1957, s. 2
109. - Skutky nadpřirozené a záslužné, s. 2
110. - Víra v J.K. (rukopis) s. 2
111. - Návrh na Všekřesťanský koncil, s. 1
112. - Nicejský koncil (k 1650. výročí) (rukopis) s. 1
113. - Obraz nad hrobem sv. Cyrila (rukopis) s. 1
114. - Význam svátostí v životě křesťana (rukopis) s. 1

ZJIŠTĚNÉ PŘEKLADY OD A. SALAJKY:

1. - BOYLESVE Marin de: Myšlenka na den. [Dle francouzského originálu upravil Dr. Antonín Salajka], Praha: Cyrilo.Metodějské knihkupetství Gustava Francla, 1936
2. - PIUS XII.: Projev na slavnostním shromáždění Papežské akademie věd dne 22. 11. 1951 („Důkazy jsoucnosti Boží ve světle moderní přírodovědy), s. 8 – in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, sl. Překlady.
3. - PIUS XII.: Encyklika *Humani Generis* ze dne 12. 8. 1950, s. 15 – in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, sl. Překlady.

PŘÍLOHA I:

*Seznam hesel vypracovaných Antonínem Salajkou pro MERELL Jan (a kol.): Malý
bohovědný slovník, Praha: ČKCh, 1963*

- heslo (spolu s F. Kotalíkem): Adam, 12-13
- heslo: Adamité, 13
- heslo: Ad intra – ad extra, 13-14
- heslo: Adopce, 14
- heslo: Adopcianismus, 14
- heslo: Albigenští, 20-21
- heslo: Alláh, 22
- heslo: Analogie víry, 26
- heslo: Analýza úkonu víry, 26-27
- heslo: Anděl, 27-28
- heslo: Anděl strážný, 28
- heslo: Anthropogenese, 29-30
- heslo: Anthropologie, 30-31
- heslo: Anthropomorfismus, 31
- heslo: Apollinarismus, 35-36
- heslo: Apropriacce, 40
- heslo: Archanděl, 43
- heslo: Archimandrita, 43
- heslo: Aseitas, 44
- heslo: Assumpcionisté, 46
- heslo: Athanasiánské vyznání víry, 47
- heslo: Atheismus, 47
- heslo: Atributy svatých, 48
- heslo: Axiomata, 52
- heslo: Blahoslavený, 68-69
- heslo: Blažení, 69
- heslo: Blaženost, 69
- heslo: Bogorodzica, 70
- heslo: Bohočlověk, 70-71
- heslo: Bohorodička, 72
- heslo: Bohoslužba, 72-73
- heslo: Bůh, 79-80
- heslo: Circumincessio, 90
- heslo: Církevněslovanský jazyk, 93-94
- heslo: Communicatio idiomatum, 97-98
- heslo: Conclusio, 99
- heslo: Conclusio theologica, 99
- heslo: Concursus divinus, 99
- heslo: Consubstantialis, 100
- heslo: Consubstantatio, 100-101
- heslo: Corpus Christi mysticum, 101
- heslo: Creatianismus, 102
- heslo: Člověk, 106
- heslo: Ďábel, 107
- heslo: Dary Ducha Svatého, 108
- heslo: Dědičný hřích, 109
- heslo: De fide, 109

- heslo: De fide definita, 109
- heslo: Dogmatika, 120-121
- heslo: Dogmatický vývoj, 121-122
- heslo: Duch Svatý, 127
- heslo: Encyklopedie theologická, 138
- heslo: Epiklese, 140
- heslo: Eschatologie, 141
- heslo: Essentia, 142
- heslo: Eucharistie, 143-144
- heslo: Euchologium, 144
- heslo: Evolucionismus, 146-147
- heslo: Evolucionismus náboženský, 147
- heslo: Ex opere operantis, 151
- heslo: Ex opere operato, 151-152
- heslo: Factum dogmaticum, 155
- heslo: Fidei proximum, 159
- heslo: Filioque, 160
- heslo: Forma svátosti, 162
- heslo: Futuribilia, 164
- heslo: Generacionismus, 166
- heslo: Habitus, 174
- heslo: Hřích prvotní, 185
- heslo: Hyperdulie, 188
- heslo: Hypostatická jednota, 188-189
- heslo: Charakter svátostný, 190
- heslo: Christologie, 193
- heslo: Ichthys, 194
- heslo: Inkarnace, 198
- heslo: Jakobité, 210
- heslo: Kněžské svěcení, 245-246
- heslo: Kněžský úřad, 246
- heslo: Konstantin-Cyril a Metoděj, 255-257
- heslo: Kristovo sestoupení do předpekli, 265
- heslo: Křest, 269-270
- heslo: Křest krve, 270
- heslo: Křest žádosti, 270
- heslo: Kultus, 275
- heslo: Limbus, 290
- heslo: Macedonius, 299
- heslo: Manicheismus, 302-303
- heslo: Maria, 307-308
- heslo: Mariánská úcta, 308
- heslo: Mariologie, 308
- heslo: Materia, 309
- heslo: Milost, 315-317
- heslo: Modernismus, 321-322
- heslo: Molinismus, 324-325
- heslo: Monofysité, 325-326
- heslo: Monotheleté, 326
- heslo: Mše sv., 329-330
- heslo: Nebe, 336-337
- heslo: Nejsvětější svátost oltářní, 338

- heslo: Neposkvrněné Početí Panny Marie, 340
- heslo: Nestorianismus, 340-341
- heslo: Novothomismus, 344
- heslo: Obcování svatých, 346-347
- heslo: Oběť na kříži, 349
- heslo: Očistec, 351-352
- heslo: Odpustky, 353-354
- heslo: Orientální ústav, 361-362
- heslo: Orthodoxie, 363
- heslo: Oslavení, 363
- heslo: Ospravedlnění, 363
- heslo: Paraklet, 383
- heslo: Peklo, 390
- heslo: Pelagianismus, 390-391
- heslo: Pneuma, 396
- heslo: Poslední pomazání, 406
- heslo: Poslední soud, 406
- heslo: Posvěcující milost, 407
- heslo: Poznání Boha, 411-412
- heslo: Prostřednice všech milostí, 424-425
- heslo: Prozřetelnost Boží, 428
- heslo: Předurčení, 429
- heslo: Předzvědění, 429-430
- heslo: Přímluva u Boha, 433
- heslo: Ráj, 441
- heslo: Rozumové pravdy víry, 454
- heslo: Řecká nebo byzantská církev, 457
- heslo: Řecko-katolická církev, 457
- heslo: Samospasitelná, 463
- heslo: Setrvání v milosti, 470
- heslo: Scholion, 472
- heslo: Situační ethika, 474
- heslo: Skotismus, 475
- heslo: Soukromý soud, 486
- heslo: Spasitel, 486
- heslo: Srdce Ježíšovo, 488-489
- heslo: Srdce Panny Marie, 489
- heslo: Stvoření, 496
- heslo: Subsistentia, 498
- heslo: Suppositum, 502
- heslo: Svatí, 504
- heslo: Svatost, 509
- heslo: Svátost, 509-510
- heslo: Svátostiny, 511
- heslo: Svatozář, 511
- heslo: Světlo víry, 518
- heslo: Svoboda svědomí, 519
- heslo: Tajemství víry, 527-528
- heslo: Tělo Kristovo, 530
- heslo: Tělo lidské, 530
- heslo: Theofanie, 532
- heslo: Thnetopsychité, 534

- heslo: Thomismus, 535
- heslo: Tradicionalismus, 541
- heslo: Traducianismus, 541
- heslo: Transsubstantiatio, 542
- heslo: Tritheismus, 545
- heslo: Trojice Nejsvětější, 546
- heslo: Úcta svatých, 548
- heslo: Uctívání obrazů, 548
- heslo: Uniaté, 550
- heslo: Věčný život, 557
- heslo: Visio beatifica, 567-568
- heslo: Všeobecné kněžství, 570
- heslo: Vykoupení lidstva, 571
- heslo: Vyznavač, 574-575
- heslo: Vzkládání rukou, 575
- heslo: Vzkříšení těla, 575
- heslo: Vyzývání svatých, 575
- heslo: Zadostiučinění, 576
- heslo: Zásluha, 579-580
- heslo: Znovuzrození, 588

PŘÍLOHA II:

Seznam Salajkových promotorství na CMBF v Praze pro udělení ThDr. mezi lety 1950-1975⁹³⁷

- Kotalík František 18. 1. 1953⁹³⁸
- Kajtman František 28. 11. 1957⁹³⁹
- Franta Petr 17. 11. 1961⁹⁴⁰
- Budiš Josef 20. 5. 1965⁹⁴¹
- Učeň Alois 8. 6. 1967⁹⁴²
- Kolář František 29. 5. 1968⁹⁴³
- Vykoupil Otto 16. 6. 1970⁹⁴⁴
- Seman Jan 21. 4. 1971⁹⁴⁵
- Fric Stanislav 27. 6. 1972⁹⁴⁶

⁹³⁷ Údaje z SKTF: sl. Promoce.

⁹³⁸ Disertace: Ras Šamra – Ugarit, jeho dějiny – písmo – řeč a vztahy ke Knize žalmů. Později rozšířena: Mythologické a rituální texty Ras Šamra – Ugaritu ve vztahu k biblickým textům starozákonním (promoce – 22. 1. 1953) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení *et* NOVOTNÝ Vojtěch: Katolická teologická fakulta 1939-1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 422-425.

⁹³⁹ Disertace: Problém svobody vůle u neurotiků a psychopatů a její výchova (promoce – 28. 11. 1957) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení

⁹⁴⁰ Disertace: J. A. Schall – příspěvek k misiologii (promoce – 17. 11. 1961) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

⁹⁴¹ Disertace: Vývoj dogmatu o nanebevzetí Panny Marie (promoce – 20. 5. 1965) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

⁹⁴² Disertace: Liturgické hnutí. Jeho vznik a vývoj v Církvi Kristově a zvláště v našich zemích (promoce – 8. 6. 1967) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

⁹⁴³ Disertace: Avignonští papežové (promoce – 29. 5. 1968) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

⁹⁴⁴ Disertace: Knižecí práva olomouckého biskupa (promoce – 16. 6. 1970) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

⁹⁴⁵ Disertace: Východné obrady a ich liturgie. Historicko-liturgicko-dogmatická štúdia (promoce – 21. 4. 1971) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

⁹⁴⁶ Disertace: Dějiny lidových misí na Moravě v letech 1850-1900 (promoce – 27. 6. 1972) – SKTF: Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení.

PŘÍLOHA III:

Místopis Salajkových bydlišť 1901-1975⁹⁴⁷

- od 25. dubna 1901 do 12. 10. 1921: Moravská Nová Ves., čp. 140
- od 13. října 1921 do 2. září 1924: Křížovnické náměstí 4, Praha 1
- od 3. září 1924 do 2. září 1935: Komenského 84, Velvary
- od 3. září 1935 do 5. března 1937: ????, Vršovice, údajně u p. Pilíka
- od 6. března 1937 do 25. září 1939: Oblouková 20, Praha XIII.
- od 25. září 1939 do 31. ledna 1940: Sadová 4, Praha XIX.
- od 1. února 1940 do 31. října 1945: Voršilská 1, Praha II.
- od 1. listopadu 1945 do 18. srpna 1950: Křížovnické náměstí 3, Praha I.
- od 19. srpna 1950 do své smrti 2. srpna 1975: Karmelitská 9, Praha XIII.

⁹⁴⁷ Srov. SKTF, fond Personalía, sl. Nezařazené osobní dotazníky – Salajka Antonín (osobní dotazník ze dne 15. 9. 1955); NA,

PŘÍLOHA IV:

Inventář fondu Antonín Salajka in CDČT při KTF UK (platný k 31. 1. 2009):

Fond Antonín Salajka I: Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav

- I, kt.1 + sl. *Cyriometodějské (CM) studie*
- I, 1 + *Studie ke staroslověnině*
- I, 2 + *Odborné texty, studie, články z dogmatické teologie*
- I, 3+ *Poznámky a přípravy k nevydanému spisu - Církev Kristova*
- I, 4+ *Studie z morální teologie*
- I, 4+ *Homilie, kázání*
- I, 4+ *Exhotace*
- I, 5 + *Studie z oblasti východního křesťanství*
- I, 5+ sl. *Zápisy ze schůzí a besed (40.-70. léta):*
- I, 5+ sl. *Texty ke slovanským dějinám (i od jiných autorů):*
- I, 5+ sl. *Varia*
- I, 5 + sl. *Výpisky z knih*

Fond A.S. II: Oficiální publikace, vč. příprav

- II, kt. 1-3+ sl. *Přípravy a Skripta ke staroslověnině*
- II, 4+ *Prameny k životu a dějinám Konstantina-Cyrila a Metoděje a vědecké přípravy*
- II, 5+ *Život sv. Cyrila a Metoděje a vědecké přípravy*
- II, 6+ *Skripta - Theologia dogmatica specialis*
- II, 6+ *Poznámky a spis - Ve světle víry*
- II, 7+ *Poznámky a spis - Základy katolické víry*
- II, 7+ *Strojopis - Katolická věrouka v přehledu*
- II, 7+ *Korektury spisu - Katolická věrouka*
- II, 7+ *Francouzské resumé knihy - Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení*
- II, 7+ *Poznámky ke spisu - Prameny víry*
- II, 8+ *Skripta Theologia moralis*
- II, 8+ *Neúplná skripta Úvod do studia křesťanského Východu*

Fond A. S. III: Osobní dokumenty

- III, kt. 1 + sl. *Rodinné*
- III, 1 + *Zápisky/poznámky z KTF (1921-1925)*
- III, 1 + *Spolek pro výstavbu kostela sv. Václava ve Vršovcích*
- III, 2 + *Skripta a zápisky/poznámky z Pontificium Institutum Orientale (PIO)*

Fond A. S. IV: Korespondence

- IV, kt. 1 + sl. *CMBF*
- + sl. *PIO (Papežský východní ústav, vč. korespondence s prof. Spáčillem, Olšrem,..)*
- + sl. *Východní křesťanství*
- + sl. *Korespondence s p. Josefem Budišem*
- + sl. *Nakladatelství, vydavatelství a redakce*
- + sl. *Zahraniční korespondence (redakce časopisů,...)*
- + sl. *Dochované použité adresy*
- IV, 2 + sl. *Korespondence s Jaroslavem Michalcem (Markwartickim)*

- + *sl. Oficiální (administrativní - úřady, ministerstva, různé...)*
- + *sl. Různé (osobní, pracovní, ...)*
- + *sl. Korespondence s bisk. Tomáškem*
- + *sl. Korespondence s dr. V. Tkadlčíkem*

Fond A. S. V: Varia

- V, kt. 1 (sl. CM a Východ) + CM jubilea**
- V, 1+ sl. CM konference 1963-1964**
- V, 1+ Slovanská bohoslužba**
- V, 1+ Archeologie Velehradu**
- V, 2+ Kyjevské listy**

- V, 3 (sl. CMBF)+ Dogmatický seminář na CMBF**
- V, 3+ Morální teologie na CMBF**
- V, 3+ Seminář na CMBF ze staroslověnštiny**
- V, 3+ CMBF (přednášky a cykly přednášek, posudky a rukopisné náčrty posudků)**

- V, 4, (sl. Varia)+ Nejrůznější poznámky k ekumenickým problémům**
- V, 4+ Poznámky a strojopisy z fundamentální teologie (apologetiky)**
- V, 4+ Pastorální teologie**
- V, 4+ Kanonické právo**
- V, 4+ Magisterium (past. listy, poř. boh., lit. čtení,)**
- V, 5+ Teologická komise**
- V, 5+ Vědecké poznámky ke staroslověnštině**

A) Citované a použité prameny:

Archiv bezpečnostních složek

- fond Evidence Státní bezpečnosti:

- objektový svazek (OB-UL169-333-12, heslo: Hierarchie, s. 20)
- objektový svazek (OB-UL118-1954-11, heslo: Duchovní, s. 19)

- fond Studijní ústav Ministerstva vnitra:

- sign. 305-369-2/32: Profesori Vysoké školy teologické

*Archiv University Karlovy*⁹⁴⁸

- fond Akademický senát Univerzity Karlovy 1882-1953:

- sl. Noví soukromí docenti 1945/46

- fond Filosofická fakulta Univerzity Karlovy 1882-2005:

- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1931-32, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.41
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Letní běh 1932, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.43
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1932-33, Ř-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.46
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Letní běh 1933, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.49
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1933-34, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.51
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Letní běh 1934, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.53
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Zimní běh 1934-35, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.55
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta filosofická. Letní běh 1935, P-Ž. Mimořádní. Hospitanti. Frequentanti. Cizinci. Řádní. Mimořádní. Zrušené zápisy. č.57

- fond Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy 1891-2004:

- sl. Protokol o odborných zkouškách r. 1921/22
- sl. Protokol o odborných zkouškách r. 1922/23
- sl. Protokol o odborných zkouškách r. 1923/24
- sl. Protokol o odborných zkouškách r. 1924/25
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1921/22
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1922
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1922/23
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1923
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1923/24
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1924
- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Zimní běh – 1924/25

⁹⁴⁸ Zde bych chtěl poděkovat pracovníkům Ústavu dějin University Karlovy – PhDr. Blance Zilynské, Ph.D., PhDr. Ondřeji Polišenskému a zvláště PhDr. Jiřímu Přenosilovi za cenné rady a jejich ochotnou pomoc v rámci AUK.

- sl. Katalog posluchačů. Fakulta bohoslovecká – Letní běh – 1925
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1921-22
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1922-23
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1931-32
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1932-33
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1933-34
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1934-35
- sl. Protokol podání fakulty bohoslovecké 1935-36
- sl. Děkanské spisy z let 1919-23
- sl. Děkanské spisy z let 1931-32
- sl. Děkanské spisy z let 1933-35
- sl. Děkanské spisy z let 1935-37

*Centrum Aletti, Olomouc*⁹⁴⁹

- fond Dr. Vojtěch Tkadlčík

- sl. Osobní korespondence, R-Ž, kt. 18

Centrum dějin české teologie KTF UK

- fond Oto Mádr:

- sl. Teologická komise, kt. 1-5

- fond⁹⁵⁰ Antonín Salajka I-V

[- fond Antonín Salajka I – Rukopisy a strojopisy textů:

- kt. 2, sl. Odborné texty, studie, články z dogmatické teologie
- kt. 3, sl. Poznámky a přípravy k nevydanému spisu - Církev Kristova
- kt. 4, sl. Studie z morální teologie
- kt. 4, sl. Homilie, kázání
- kt. 4, sl. Exhortace
- kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství

- fond Antonín Salajka II – Oficiální publikace:

- kt. 1, sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnině

- fond Antonín Salajka III – Osobní dokumenty:

- kt. 1, sl. Rodinné a osobní
- kt. 1, sl. Zápisky/poznámky z KTF (1921-1925)
- kt. 1, sl. Spolek pro vybudování chrámu sv. Václava ve Vršovicích
- kt. 2, sl. Skripta a zápisky/poznámky z Pontificium Institutum Orientale (PIO)

- fond Antonín Salajka IV – Korespondence:

- kt. 1, sl. CMBF
- kt. 1, sl. PIO
- kt. 1, sl. Korespondence s p. Josefem Budišem
- kt. 1, sl. Nakladatelství, vydavatelství a redakce
- kt. 1, sl. Zahraniční korespondence
- kt. 1, sl. Oficiální
- kt. 2, sl. Korespondence s V. Tkadlčíkem
- kt. 2, sl. Korespondence s biskupem Tomáškem
- kt. 2, sl. Různé

- fond Antonín Salajka V – Varia:

- kt. 3, sl. CMBF]

⁹⁴⁹ Velké díky patří paní Heleně Suchánkové z knihovny Centra Aletti v Olomouci.

⁹⁵⁰ Celý Fond Antonín Salajka byl zpracován a katalogizován autorem pro CDČT při KTF UK. Zde musím zmínit cenné rady dr. Novotného, bez jehož příspěvní a pomoci by fond Antonín Salajka nespátřil světlo světa.

Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze

- fond Josef Vašica (1884 – 1968):

- Korespondence - přijatá: Salajka Antonín
- Korespondence - přijatá: Vajs Josef
- Korespondence - vlastní: Salajka Antonín (koncept)
- Korespondence - vlastní: Cyrilometodějská teologická fakulta Olomouc

*Národní archiv v Praze*⁹⁵¹

- fond Archiv Pražského arcibiskupství 1876(1584) – 1920(1949):

- sl. APA I: Elench (1920)
- sl. APA I: Výpravní protokol (1920)
- sl. APA II: sl. Konzistorní spisy (1921), č. 7997
- sl. APA II: sl. Konzistorní spisy (1921), č. 12283
- sl. APA II: sl. Konzistorní spisy (1921), č. 14095
- kt. 1376, sl. APA III: sl. Konzistorní spisy (1920)
- kt. 1386, sl. APA III: sl. Konzistorní spisy (1920)
- kt. 1406, sl. APA III: sl. Konzistorní spisy (1920)
- sl. APA IV: Elench (1921)
- sl. APA IV: Výpravní protokol (1921)

- fond Ministerstvo školství 1918-1949, díl I a II

- kt. 834, sl. Zprávy o perzekuci zaměstnanců MŠ a duchovních za okupace
- kt. 1025, sl. Osobní záležitosti profesorů bohosloveckých fakult, 1919-1940
- kt. 1137, sl. Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta Olomouc, 1919-1944

- fond Státní úřad pro věci církevní, 1949-1956

- kt. 3, sl. Různé
- kt. 5, sl. Záležitosti duchovních
- kt. 88, sl. Sliby věrnosti duchovních
- kt. 152, sl. Osobní věci duchovních
- kt. 195, sl. Osobní záležitosti jednotlivců, 1949-1956
- kt. 212, sl. Bohoslovecké fakulty

- fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna (1931-1940)

- kt. 10287, sign. 267/26 Salajka Ant. 191

- fond Policejní ředitelství Praha II – Evidence obyvatelstva

- Salajka Antonín, přihláška k trvalému pobytu (1945)

*Spisovna Arcibiskupství pražského*⁹⁵²

- fond Osobní složky zemřelých kněží:

- sl. Antonín Salajka, kanovník

*Spisovna Katolické teologické fakulty*⁹⁵³

- fond Disertační práce

- fond Personalia:

- sl. Antonín Salajka - 3x (vč. RUSSNÁK Nicolaus: Odborný posudek o habilitační práci ze dne 22. 1. 1938, s. 47)
- sl. Gustav Čejka

⁹⁵¹ Zde bych chtěl zvláště poděkovat PhDr. Denku Čumlivskému z NA – Milady Horákové, který mi poskytl nezanedbatelnou pomoc.

⁹⁵² Zde bych chtěl poděkovat panu Josefu Faktorovi ze SAP a vicekancléři pražského arcibiskupství dr. V. Koronthálymu za cenné podněty, informace a rady.

⁹⁵³ V současné době je SKTF předávána Archivu UK.

- sl. Josef Hanuš
- sl. Josef Luska
- sl. Nezařazené osobní dotazníky
- **fond Studenti:**
 - sl. Václav Wolf
- **sl. Fakultní rada – zápisy ze zasedání**
- **sl. Fotografie**
- **sl. Promoce**
- **sl. Seznam disertačních temat a prací předložených ke schválení**
- **sl. Skripta**
- **sl. Zápisy katedrových konferencí**
- **sl. Zápisy schůzí „Růže Sušilovy“ od 26. června 1935 do 16. května 1949**

Zemský oblastní archiv Opava, pobočka Olomouc

- **fond Univerzita Palackého**
 - Podací protokoly: UO 959 (1936/37, 1937/38)
 - Podací protokoly: UO 960 (1937/38, 1938/39, 1939/40-44)

B) Citovaná a použitá pramenná literatura Antonína Salajky:

- [„ajk“]:⁹⁵⁴ Unionistický sjezd na posvátném Velehradě r. 1922, in: MUSEUM LIV (1922/23) 1, 18-22.
- SALAJKA Antonín: Sv. Josafat, mučovník unie, in: MUSEUM LV (1923/24) 1-2, 16-19. 54-57.
- [„ajk“]: Novosvětcům – novým dělníkům na vinici Páně, in: MUSEUM LV (1923/24) 5; 148.
- SALAJKA Antonín: IV. unionistický sjezd na Velehradě, in: MUSEUM LVI (1924/25) 1-2, 13-15. 49-54.
- IDEM: Úkol katolických Slovanů (Výklad ideje cyrilometodějské), in: MUSEUM LVI (1924/25) 5, 148-151.
- IDEM: Papežský Východní ústav v Římě, in: ČKD LXVII/XCII (1926) 3-4. 9-10, 262-263. 636.
- IDEM: V. unionistický sjezd na posv. Velehradě 1927, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 566-575.
- IDEM: Klérus v anglikánské církvi, in: ČKD LXVIII/XCIII (1927) 7-8, 594-598
- IDEM: Náboženské poměry ve Švýcarsku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 2, 215-216.
- IDEM: Anglikánské bratrstvo pro sjednocení církvi v New Yorku, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 2, 232.
- IDEM: Papežský Východní Ústav v Římě, in: ČKD LXX/XCV (1929) 5-6, 528-537.
- IDEM: 50. výročí encykliky Grande munus, in: ACM XXI (1930) 9-10, 225-226.
- IDEM: (rec.) Spáčil Bohumil TJ, Život Krista Pána podle čtyř evangelií, sv. I, in: ČKD LXXI/XCVI (1930) 7, 677-680.
- IDEM: 50. výročí encykliky „Grande munus“ (1880 30. IX. 1930), in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 1-2.3.5.7, 1-11. 320-327. 532-543. 648-656 et in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1.4.5.10, [pokr. z r. 1931] 33-41. 245-249. 304-310. 631-636.
- IDEM: Týden modliteb a studií křesťanského Východu v Syrakusách na Sicilii, in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 7, 740-742.

⁹⁵⁴ Hranatou závorkou uvádíme skutečný podpis (iniciálou, grafonymem) Antonína Salajky. Bližší údaje o důvodech přidělení autorství viz Bibliografie.

- IDEM: *Doctrina theologiae Orientis separati de Christi redemptione* (obhájená disertační práce na PIO) Roma, 1931 (s. 278).
- IDEM: (rec.) Trubeckoy Fürst Gregor, *Die Glaubensverfolgung in Sowjetrussland*, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 123-124.
- IDEM: Nutnost a možnost nového ekumenického koncilu v odloučené Církvi řecko-ruské a nejnovější pokusy o jeho svolání, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 7, 426-435.
- IDEM: VI. unionistický sjezd na Velehradě 1932, in: VSCM XIII (1932) 3–4, 71-76.
- IDEM: *Fides et auctoritas ecclesiastica in conciliis oecumenicis* (předneseno na VI. velehr. sjezdu union. 15. 7. 1932), in: ACV VI. (1933) 168-186.
- IDEM: Vede oxfordské hnutí v Anglii k Římu? Ke 100. výročí hnutí, in: ČKD LXIX/XCIX (1933) 4, 277-288.
- IDEM: *Nauka východních odloučených theologů o vycházení Ducha svatého. Studie biblicko-dogmatická* (zamítnutá disertační práce na KTF UK) Praha 1933 – uloženo in: CKK KTF UK.
- IDEM: *Místa Písma svatého o vycházení Ducha svatého se zvláštním zřetelem k výkladu východních odloučených theologů* (disertační práce obhájená na KTF UK) Praha 1934 – uloženo in: CKK KTF UK.
- IDEM: (rec.) Bulgakov Sergij, *Agneč Božij. O Bogočelověčestvě*, in: ČKD 75/100 (1934) 7, 439-440.
- IDEM: *Autokefální systém východních odloučených církví, s datem 1934, nevydaný rukopis, s. 14*, in: CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů: kt. 2, sl. Odborné texty, studie, články z dogmatické teologie.
- IDEM: (rec.) Slavík Jan, *Lenin*, in: ČKD 75/100 (1934) 8, 561.
- IDEM: *Semináře sjednocené východní církve*, in: ACM XXVI (1935) 11. 12, 345-347. 385-388.
- IDEM: Světová konference „Faith and Order“ r. 1937, in: ČKD 76/101 (1935) 6, 599.
- IDEM: *Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení*, Praha: nákladem vlastním s podporou Akademie Velehradské, 1936.
- IDEM: *Protestantská „dialektická theologie“*, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 177-183.
- IDEM: (rec.) Malý J., *Kříž nad Evropou. Revoluce dvacátého století*, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 515-516.
- IDEM: (rec.) Stepun Fedor, *Das Antlitz Russlands und das Gesicht der Revolution*, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518.
- IDEM: (rec.) Lieb Fritz, *Das geistige Gesicht des Bolschewismus*, in: ČKD 77/102 (1936) 5, 518-519.
- IDEM: (rec.) Normann Alfred Dr., *Bolschewitische Welt macht politik*, in: ČKD 77/102 (1936) 2, 212.
- IDEM: (rec.) Mádle Josef, *Orientem sovětů* (Cestopis katolického kněze komunistickým SSSR), Nový Bydžov 1936, in: ROZPRAVY 2 (1937) 9, 230-231.
- IDEM: (rec.) Soloněvič Ivan, *Rusko za mřížemi*, Praha 1936, in: ROZPRAVY 2 (1937) 9, 231.
- IDEM: (rec.) Dr. Silberstein Leopold, *Výstavba národnostní kultury v SSSR*, Praha 1937, in: ROZPRAVY 2 (1937) 9, 232-233.
- IDEM: (rec.) Gide André, *Návrat ze Sovětského svazu*, in: ČKD 78/103 (1937) 3, 295-296.
- IDEM: *Hlavní principy a známky pravoslavné církve*, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 432-435.
- IDEM: *Stolice pro bezboženství v Sovětském svazu*, in: HLÍDKA LIV (1937) 9, 352;
- IDEM: *Encyklika Divini Redemptoris a sovětský tisk*, in: HLÍDKA LIV (1937) 9, 352;
- IDEM: *Rusko*, in: HLÍDKA LIV (1937) 10, 390-391;
- IDEM: *Boj proti náboženství v SSSR*, in: HLÍDKA LIV (1937) 10, 431-433;
- IDEM: *Likvidace analfabetismu v Sov. svazu?*, in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 447;
- IDEM: *André Gide a SSSR*: in: HLÍDKA LIV (1937) 11, 448-449;

- IDEM: Náboženská svoboda v Sovětském svazu podle nové ústavy, in: HLÍDKA LIV (1937) 5, 188-189.
- IDEM: Náboženská „svoboda“ v Sovětském svazu, in: SURSUM XVII (1937) 6, 190-191.
- IDEM: Z církve katolické přes anglikanism a starokatolictví do pravoslaví, in: SURSUM XVII (1937) 10, 345-348.
- IDEM: (rec.) Bulgakov S., Utěšitel. O Bogočelověčestvě – II, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 278-280.
- IDEM: (rec.) Hippel von E., Der Bolschewismus und seine Überwindung, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 436.
- IDEM: (rec.) Berdjaew N., Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus, in: ČKD 79/104 (1938) 5, 436-437.
- IDEM: (rec.) Petit É., Petit É., Historie de la Russie et de l'U. R. S. S., in: ČKD 79/104 (1938) 3, 285-287.
- IDEM: (rec.) Vilinskij V., Ruská revoluce 1825-1936, in: ČKD 79/104 (1938) 3, 287-288.
- IDEM: (rec.) [sb.] Le communisme et les chrétiens, in: ČKD 79/104 (1938) 2, 190-191.
- IDEM: Věřoučné rozdíly mezi pravoslavným Východem a katolickou Církví, in: ČKD 79/104 (1938) 2, 150-154.
- [„as“]: Komunismus, in: HLÍDKA LV (1938) 1, 37-39;
- [„as“]: Komunisující „rudí“ křesťané, in: HLÍDKA LV (1938) 11, 360-362.
- SALAJKA Antonín: (rec.) [sb.] Le communisme et les chrétiens par Francois Mauriac, P. Ducattillon OP, Nicolas Berdiaeff, Al. Marc, D. de Rougemont, Daniel-Rops. Paris 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 2, 63.
- IDEM: (rec.) Berdjaew Nikolaj, Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus. Ein Betrag zur Psychologie und Soziologie des russischen Kommunismus. Luzern 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 172.
- IDEM: (rec.) Laski Harold J., Komunismus. Knihovna »Politika«, sv. 8, Praha 1938, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 173-174.
- IDEM: (rec.) Hippel von Ernst, Der Bolschewismus und seine Ueberwindung, Breslau 1937, in: ROZPRAVY 3 (1938) 5-6, 175.
- [„as“]: Nové směrnice komunistické propagandy, in: HLÍDKA LVI (1939) 1, 35-36.
- [„as“]: Pohanství rasy a krve, in: HLÍDKA LVI (1939) 2, 58.
- [„as“]: Náboženské poměry v Sovětském svazu, in: HLÍDKA LVI (1939) 4, 121-122.
- SALAJKA Antonín: (rec.) [sb.] Bolschewistische Wissenschaft und »Kulturpolitik«. Ein Sammelwerk herangeg. Königsberg 1938, in: ROZPRAVY 4 (1939) 10-11, 196.
- IDEM: (rec.) [sb.] Bolschewistische Wissenschaft und „Kulturpolitik“, in: ČKD 80/105 (1940) 2, 158-159.
- IDEM: Dva příspěvky k otázce církevního sjednocení, in: ACM XXXI (1940) 12, 345-348
- [„as“]: Založení církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 1, 18-19;
- [„as“]: Poslání církve ve světle Nového zákona, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 47-48;
- [„as“]: Vývoj církve v apoštolské a poapoštolské době, in: HLÍDKA LVII (1940) 2, 48-49;
- [„as“]: Křesťanství jakožto náboženství zjevené, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 77-79.
- [„as“]: Křesťanství jakožto absolutní náboženství, in: HLÍDKA LVII (1940) 3, 79-81.
- [„as“]: Dějinné prostředí církve, in: HLÍDKA LVII (1940) 4, 110-111;
- SALAJKA Antonín: Cesty k církevní jednotě, in: ACM XXXII (1941) 2. 4, 42-45. 112-116.
- IDEM: Trojí cesta v pojednání o Církvi, in: ČKD 81/106 (1941) 2, 94-95.
- IDEM: Pojem (definice) církve u východních odloučených theologů, in: ČKD 81/106 (1941) 5, 281-288.

- IDEM: O známkách Církvě Kristovy, in: ČKD 83/108 (1943) 1-2, 1-20. 80-84.
- IDEM: Nauka theologů o církvi jako mystickém těle Kristově, in: ČKD 84/109 (1944) 1, 1-13.
- IDEM: Encyklika papeže Pia XII. o Církvi – mystickém těle Kristově, in: ČKD 84/109 (1944) 4, 193-209.
- IDEM: Ve světle víry. Katolická věrouka, Olomouc: Velehrad nakladatelství dobré knihy, 1945.
- IDEM: Věřoučné rozdíly mezi odloučeným křesťanským Východem a katolickou Církví v dějinném vývoji a dnes, in: ACM XXXIII (1946) 11, 380-383.
- SALAJKA Antonín: Věřoučné rozdíly a psychologické obtíže mezi katolickou Církví a pravoslavným Východem, 3. 3. 1947, s. 7, in: CDČT, fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.
- IDEM: Bohosloví východních křesťanů, in: [CHUDOBA Bohdan (red.): Úvod do studia II.]: Bohosloví. Co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů, Praha: Vyšehrad, 1946, 49-61.
- IDEM: Jedna církev nebo tři větve jedné Církvě?, in: ACM XXXIV (1947) 5-6. 7-8, 188-191. 240-244.
- IDEM: (rec.) Lieb Fritz, Russland unterwegs. Der russische Mensch zwischen Christentum und Kommunismus, in: AAV XVIII (1947) 1-4, 188-189.
- IDEM: Studium křesťanského východu, Praha: nákladem vlastním, 1948.
- IDEM: Význam studia křesťanského Východu, in: ČKD 88/113 (1948) 1, 1-9.
- IDEM: Organizace vědecké literární práce unijní, in: ČKD 88/113 (1948) 2, 48-54.
- IDEM: Katolická věrouka. Učebnice katolického náboženství pro vyšší třídy středních škol, Praha: Státní nakladatelství, 1948.
- IDEM: Ve světle víry. Katolická věrouka, druhé rozšířené vydání, Olomouc: Velehrad nakladatelství dobré knihy, 1948.
- IDEM: Hlavní rysy východní církve, in: CDČT, fond AS I- Rukopisy a strojopisy textů, vč. příprav, kt. 5, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.
- IDEM: Úvod do studia křesťanského Východu. Část obecná, s.l., s.d. [1949].
- IDEM: Autokefalie ruské pravoslavné církve, in: ČKD 89/114 (1949) 1-2, 1-11.
- IDEM: Sovětský svaz po druhé světové válce, nevydaný rukopis s uvedením adresáta (ČKD), zřejmě 1946-1949 (s. 5), in: CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 1, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.
- IDEM: Theologia dogmatica specialis I – Tractatus de Deo Uno et Trino, Praha: ČKCh, 1951.
- IDEM: Theologia dogmatica specialis II – Tractatus de Deo Creante, Praha: ČKCh, 1951.
- IDEM: Apologetické a dogmatické pojednání o Církvi Kristově, in: DP II (1952) 6, 87-90.
- IDEM: Literární činnost sv. Cyrila a Metoda, in: DP-sk XXXI (1954) 6, 80-81.
- IDEM: Theologia dogmatika. Tractatus I. De Sacramentis in genere, s.d., s.n. [samizdatem, 1957].
- IDEM: Katolická věrouka v přehledu, Praha: ÚCN, 1958.
- IDEM: Správný pohled na církev, in: DP VIII (1958) 2, 22-23.
- IDEM: Nauka o Církvi jako mystickém těle Kristově, in: DP VIII (1958) 3, 49.
- IDEM: Na prahu atomového věku, in: DP VIII (1958) 7, 121-122.
- IDEM: Nauka sv. Pavla o Církvi jako „těle Kristově“, in: DP VIII (1958) 4-8, 66-68. 84-85. 107-109. 124-125. 143-144.
- IDEM: De Verbo Incarnato ac Redemptore. Summarium tractatus dogmatici, Praha: ÚCN, 1959.
- IDEM: Theologia Dogmatica [II.] / De Eucharistia, poenitentia, baptismo, matrimonio, ordine/ s.d., s.n. [samizdatem, 1959].

- IDEM: Pojetí Církve v synoptických evangeliích a u sv. Jana, in: DP X (1960) 1-2, 25-26.
- IDEM: Kristus je hlavou Církve, in: DP 10 (1960) 3, 49-51.
- IDEM: Kristus je hlavou duchovního těla Církve, in: DP X (1960) 4-5, 66-67, 87-89.
- IDEM: Duch svatý jest duše Církve, in: DP X (1960) 6, 108-110.
- IDEM: Mystické tělo Kristovo a hierarchická organizace Církve, in: DP X (1960) 7, 127-128.
- IDEM: Mystické tělo Kristovo a monarchistické zřízení Církve, in: DP X (1960) 8-9, 148-149. 166-167.
- IDEM: Theologia dogmatica specialis [I] – Tractatus de Deo Uno, druhé přepracované vydání, Praha: ÚCN, 1962.
- IDEM: Význam sv. Konstantina – Cyrila a Metoděje pro slovanské písemnictví a překlad Písma svatého, in: BENEŠ Josef (ed.): Cyrilometodějský kalendář 1963, Praha: ČKCh a ÚCN, 1962, 9-12.
- IDEM: Theologia dogmatica specialis [III]– Tractatus de Deo Trino, druhé rozšířené vydání, Praha: ÚCN, 1963
- IDEM: Prameny k životu a dějinám Konstantina – Cyrila a Metoděje, in: BARTŮŇEK Václav (ed.): Solunští bratři. 1100 let od příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu, druhé [pozměněné] vydání, Praha: ČKCh, 1963, 192-237.
- IDEM: K cyrilometodějským pramenům, in: KN XV (1963) 2 – 13. ledna 1963, 2.
- IDEM: Dva staroslověnské životopisy sv. bratří Cyrila a Metoděje, in: KN XV (1963) 3 – 20. ledna 1963, 2.
- IDEM: Dva staroslověnské životopisy (II.) sv. bratří Cyrila a Metoděje, in: KN XV (1963) 4 – 27. ledna 1963, 2.
- IDEM: Menší staroslověnské prameny k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 5 – 3. února 1963, 2.
- IDEM: Latinské prameny (I.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 6 – 10. února 1963, 2.
- IDEM: Latinské prameny (II.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 8 – 24. února 1963, 2.
- IDEM: Latinské prameny (III.) k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 17 – 28. dubna 1963, 2.
- IDEM: Řecké prameny k životu sv. bratří soluňských, in: KN XV (1963) 18 – 5. května 1963, 2.
- IDEM: Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu, in: DP XIII (1963) 4, 64-65.
- IDEM: Magnifici eventus, in: DP XIII (1963) 8, 142-143
- IDEM: Schéma „O Církvi“, in: KN XV (1963) 48 – 1. prosince 1963, 3.
- IDEM: Orientální ústav, in: MERELL Jan (a kol.): Malý bohovědný slovník, Praha: ČKCh, 1963, 361-362.
- IDEM: Uniaté, in: MERELL Jan (a kol.): Malý bohovědný slovník, Praha: ČKCh, 1963, 550.
- IDEM: K schématu „O ekumenismu“, in: KN XVI (1964) 3 – 19. ledna 1964, 2.
- IDEM: K schématu „O ekumenismu“ [II.], in: KN XVI (1964) 4 – 26. ledna 1964, 2.
- IDEM: K schématu „O ekumenismu“, in: DP XIV (1964) 5, 85-86.
- IDEM: Pohled na ekumenické hnutí, in: DP XIV (1964) 9-10, 165-166. 184-185.
- IDEM: Pohľad na ekumenické hnutie, in: DP-sk XL (1965) 1-2, 23-26.
- IDEM: II. vatikánský koncil a jednota křesťanů, in: DP XV (1965) 3, 50-51.
- IDEM: Překážky na cestě k jednotě křesťanů, in: DP XV (1965) 4, 68-69.
- IDEM: II. vatikánský koncil a protestanté, in: DP XV (1965) 6, 105-106.
- IDEM: Připravení k rozhovorům, in: KN XVII (1965) 4 – 24. ledna 1965, 1.
- IDEM: Dogmatická konstituce O Církvi, in: KN XVII (1965) 17 – 25. dubna 1965, 4.

- IDEM: Konštitúcia „O Cirkvi“ a dekrét „O východných katolíckych cirkvách“, in: DP-sk XL (1965) 6, 127-129.
- IDEM: Dekrét o ekumenizme, in: DP-sk XLI (1966) 1-2, 14-16.
- IDEM: Predbežná bilanca II. vatikánskeho koncilu, in: KN XVIII (1966) 5 – 30. ledna 1966, 2.
- IDEM: Predbežná bilanca II. vatikánskeho koncilu [II.], in: KN XVIII (1966) 6 – 6. února 1966, 2.
- IDEM: K návšteve primasa anglikánskej cirkve v Ríme, in: KN XVIII (1966) 13 – 27. března 1966, 3.
- IDEM: Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví, Praha: ÚCN, 1967.
- IDEM: Úvod do studia staroslověnského jazyka a písemnictví, [druhé vydání=první vydání s vloženými opravami, doplňky a rozšířením původního textu připravované k druhému vydání], 1971, in: CDČT: fond AS II - Oficiální publikace, vč. příprav: kt. 1, sl. Přípravy a Skripta ke staroslověnině.
- IDEM: Dokumenty II. vatikánskeho koncilu - Východní cirkve, in: KN XIX (1967) 41 – 8. října 1967, 2.
- IDEM: Dokumenty II. vatikánskeho koncilu - Východní cirkve [II.], in: KN XIX (1967) 42 – 15. října 1967, 2.
- IDEM: Die unionischen Kongresse in Velehrad (Morava-Mähren) im Lichte des Oekumenismus, 29. 9. 1967, CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 1, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.
- IDEM: Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O cirkvi, in: VIA II (1969) 1, 8-10.
- IDEM (ed.): Konstantin-Kyryll aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969.
- IDEM: Kardinál Beran o svatém Cyrilu, in: KN XXI (1969) 29 – 20. července 1969, 1.
- IDEM: Ekumenické hledisko II. kapitoly dogmatické konstituce O cirkvi, in: Via II (1969) 1, 8-10.
- [zpracoval SALAJKA Antonín]: SEKRETARIÁT PRO JEDNOTU KŘEŠŤANŮ: Ekumenický direktář, část druhá, s.l., 1970.
- SALAJKA Antonín: Eucharistie a křest z ekumenického hlediska, in: KOLEKTIV: Křest. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 19.-22. 9. 1972 [STK III (1972)], Praha-Litoměřice: CMBF, 1972, 52-56.
- [„A. S.“]: Otevření ekumenického institutu, in: KN XXIV (1972) 45 – 5. listopadu 1972, 2.
- KASALAJ A[?]: Das cyrillo-methodianische Velehrad und seine Unionskongresse, in: Slovak studies XII. Cyrillo methodiana 2, Cleveland-Roma, Slovak Institute, 1972, 153-192.⁹⁵⁵
- SALAJKA Antonín: Episkopát z theologického hlediska, in: KADLEC Jaroslav (ed.): Tisíc let pražského biskupství, Praha: ČKCh, 1973, 161-184.
- IDEM: Ekumenické smýšlení, in: KOLEKTIV: STK IV (18.-21. 9. 1973), Praha-Litoměřice, CMBF, 1973, 87-95.
- IDEM: Základy jednoty ľudstva, in: DP-sk XLIX (1974) 7, 312-314.
- IDEM: Dogmatická teológia podľa II. vatikánskeho koncilu, in: DP-sk XLIX (1974) 9, 409-412.
- IDEM: Tajemství cirkve jako tajemství spásy, in: DP 24 (1975) 6, 85-86.
- IDEM: Slovanští misionáři v Čechách, in: DP 24 (1975) 8, 116-117.
- IDEM: Trojitá misia solúnskych bratov, in: DP-sk L (1975) 3, 120-123.
- IDEM: Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu, nevydaný strojopis z r. 1967 (s. 65), in: CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 1, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.

⁹⁵⁵ K autorizování viz Bibliografie.

- IDEM: Velehradské unijní kongresy ve světle ekumenismu, nevydaný strojopis k výročí smrti sv. Cyrila v r. 1969 (s. 3), in: CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů, kt. 1, sl. Studie z oblasti východního křesťanství.
- IDEM: Poznámky k ekumenismu [pro vnitřní potřebu TK – k osmému plenárnímu zasedání konaném 17. 2. 1973, in: CDČT, fond Oto Mádr, sl. Teologická komise, kt. 1, Příloha dopisu ze dne 14. 2. 1973]
- IDEM: Úvod do studia křesťanského východu. Část obecná, s. l., s. d. – skriptum pro účely CMBF, dostupné in: CKK KTF UK/archiv autora.
- IDEM: Dogmatická theologie podle II. vatikánského koncilu, česky nevydaná studie, s.d., 4, in: CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů: kt. 2, sl. Odborné texty, studie, články z dogmatické teologie.
- IDEM: nevydané studie z morální teologie s tématy (Závaznost zákona; Závaznost zákona; Zákon lidský; Poslední cíl člověka; Mravní řád; Lidské skutky; Svoboda lidské vůle; Dobrovolné lidské skutky; Nedobrovolné lidské skutky; Překážky lidských skutků; Mravní skutky; Prameny mravnosti; O přičítání mravních skutků; Mravně dobré skutky; Skutky nadpřirozené a záslužné; O zákonech; Zákon božský; Pozitivní božský zákon; Dvě přikázání; Katalogy hříchů), s.d., s. 3-5, in: CDČT: fond AS I – Rukopisy a strojopisy textů: kt. 4, sl. Studie z morální teologie.

C) Magisterium – prameny, dokumenty a texty poradních orgánů:

- ACTA APOSTOLICA SEDES (AAS)
- ACTA SYNODALIA SACROSANCTI CONCILII OECUMENICI VATICANI II, Roma: Typis Polyglottis Vaticanis, 1972-1977.
- BENEDIKT XV.: Motu proprio *Orientis catholici*, ze dne 15. 10 1917, in: AAS 9 (1917) 531-533.
- BENEDIKT XV.: Apoštolský list *Quod nobis*, ze dne 25. 9 1920, in: AAS 12 (1920) 440-441.
- COMMISSIONE MISTA INTERNAZIONALE PER IL DIALOGO TEOLOGICO TRA LA CHIESA CATTOLICA E LE CHIESE ORTODOSSE ORIENTALI: (originál in: Conseil Pontifique pour Unité Chrétienne: Service de Information 73 /1990/ 2, 54-55). [SMK: *Dokument o uniatismu a proselytismu*, z Freisingu ze dne 15. 6 1990, česky in: *Ekumenické konsensy II.. Katolicko-pravoslavný dialog. Texty z let 1965-1995*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2002, 37-42].
- COMMISSIONE MISTA INTERNAZIONALE PER IL DIALOGO TEOLOGICO TRA LA CHIESA CATTOLICA E LE CHIESE ORTODOSSE ORIENTALI: (originál in: Ostkirchliche Studien 40 /1991/ 4, 319-323). [SMK: dokument *Uniatismus, unijní metoda minulosti a současné hledání plného společenství* (pracovní text smíšeného koordinačního výboru) z Ariccia ze dne 15. června 1991, česky in: *Ekumenické konsensy II.. Katolicko-pravoslavný dialog. Texty z let 1965-1995*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2002, 43-54].
- COMMISSIONE MISTA INTERNAZIONALE PER IL DIALOGO TEOLOGICO TRA LA CHIESA CATTOLICA E LE CHIESE ORTODOSSE ORIENTALI: (originál in: Conseil Pontifique pour Unité Chrétienne: Service de Information 83 /1993/ 2, 100-103) [SMK: dokument *Uniatismus, unijní metoda minulosti a současné hledání plného společenství* z Balamand ze dne 23. června 1993, česky in: *Ekumenické konsensy I.. Katolicko-pravoslavné konsensy na celosvětové úrovni*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001, 85-102].

- COMMISSIO THEOLOGICA INTERNATIONALIS: dokument *L'unité de la foi et le pluralisme théologique*, ze dne 10.-11. 10 1972, in: EV 4, 1801-1815 [MTK: Jednota víry a teologický pluralismus, dokument MTK, česky in: POSPÍŠIL Ctirad Václav: Hermeneutika mystéria - Struktury myšlení v dogmatické teologii, Praha: Karmelitánské nakladatelství a Krystal OP, 2005, 164-166].
- COMMISSIO THEOLOGICA INTERNATIONALIS: dokument *Memoria e riconciliazione, la Chiesa e le colpe del passato*, ze dne 7. 3. 2000, in: EV 18 (1999) 2310-2406 [MTK: Paměť smíření: Církev a viny minulosti, Praha: Katolický týdeník, 2000].
- DENZIGER Heinrich, SCHNÖMETZER Adolph, HÜNERMANN Peter (edd.): *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Freiburg-Basel-Rom-Wien: Herder, 1991.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium*, ze dne 21. 11 1964, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 29-100.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*, ze dne 18. 11 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 101-123.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, ze dne 4. 12 1963, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 125-171.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, ze dne 7. 12 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 173-265.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, ze dne 28. 10 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 267-297.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, ze dne 7. 12 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 299-337.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius*, ze dne 28. 10 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 339-359.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o katolických východních církvích *Orientalium Ecclesiarum*, ze dne 21. 11 1964, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 415-432.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*, ze dne 21. 11 1964, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 433-457.
- DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o důstojnosti člověka *Dignitatis humanae*, ze dne 7. 12 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 557-574.
- JAN XXIII.: Apoštolský list *Superno Dei nut*, ze dne 5. 7. 1960, in: AAS LII (1960) 433-437.
- JAN PAVEL II.: Apoštolský list *Egregiae virtutis*, ze dne 31. 12. 1980, in: AAS 73 (1981) 258-262.
- JAN PAVEL II.: Apoštolský list *Orientalis Lumen*, ze dne 2. května 1995, in: AAS 87 (1995) 745-774 (slovensky in: www.grkat.nfo.sk/Texty – vyhledáno 1. 3. 2009).
- JAN PAVEL II.: Encyklika *Ut Unum Sint*, ze dne 25. 5. 1995, in: EV 14 (1995) 2667-2884 (česky: JAN PAVEL II.: Ut unum sint, Praha: Zvon, 1995).
- JAN PAVEL II.: Encyklika *Fides et ratio*, ze dne 14. 9. 1998, in: AAS 91 (1999) 5-88 (česky: JAN PAVEL II.: Fides et ratio, Praha: Zvon, 1999).

- KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- LEV XIII.: Encyklika *Grande Munus*, ze dne 30. 9. 1880, in: AAS 13 (1880) 145-153 (česky in: Cyrilometodějské papežské dokumenty z let 869-1985. Výběr, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 47-61).
- Cyrilometodějské papežské dokumenty z let 869-1985. Výběr, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2003.
- PAVEL VI.: Encyklika *Ecclesiam Suam*, ze dne 6. 8. 1964, in: EE 7, 713-830 (AAS 56 /1964/ 609-659).
- PAVEL VI.: Apoštolská konstituce *Regimini Ecclesiae universae*, ze dne 15. 8. 1967, in: AAS 59 (1967) 885-928.
- PAVEL VI.: Apoštolský list *Antiquae nobilitatis*, ze dne 2. 2. 1969, in: AAS 61 (1969) 137-149.
- PAVEL VI.: Apoštolská konstituce *Pastor Bonus*, ze dne 28. 6. 1988, in: AAS 80 (1988) 841-912.
- PIUS XI.: Encyklika *Ubi arcano* ze dne 23. 12. 1922, in: AAS 14 (1922) 673-700.
- PIUS XI.: Encyklika *Rerum orientalium* ze dne 8. 9. 1928, in: AAS 20 (1928) 277-288.
- PIUS XI.: Encyklika *Quadragesimo Anno* ze dne 15. 5. 1931, in: AAS 23 (1931) 177-228 (česky in: Sociální encykliky (1891-1991), Praha: Zvon, 1996, 57-111; DSH 3725-3744).
- PIUS XI.: Apoštolská konstituce *Deus scientiarum Dominus* ze dne 12. 6. 1931, in: AAS 23 (1931) 241-262, 263-284 (česky viz Apoštolská konstituce o universitách a fakultách pro církevní studia, in: ČKD 77/102 /1936/ 1, 33-48; Prováděcí nařízení k Apoštolské konstituci „Deus scientiarum Dominus“, in: ČKD 77/102 /1936/ 2, 111-132).
- PIUS XI.: Encyklika *Mit brennender Sorge* ze dne 14. 3. 1937, in: AAS 29 (1937) 145-167 (česky in: OLPA /1937/ 5-6, 43-50, 67-71).
- PIUS XI.: Encyklika *Divini Redemptoris* ze dne 19. 3. 1937, in: AAS 29 (1937) 78-92 (česky in: OLPA /1937/ 5-6, 34-42. 57-66; DSH 3771-3774).
- PIUS XI.: Encyklika *Ad ecclesiastici regiminis incrementum (S. Hippolyti, Viennensis, Strigoniensis et Aliarum)*, ze dne 2. 9. 1937, in: AAS XXIX (1937) 366-369.
- PIUS XI.: Encyklika *Mystici corporis*, ze dne 29. 6. 1943, in: AAS 35 (1943) 200-243 (DSH 3800-3822).
- PIUS XI.: Apoštolský list *Magnifici eventus* ze dne 11. 5. 1963, in: AAS 55 (1963) 434-439.
- PLENÁRNÍ SNĚM KATOLICKÉ CÍRKVE V ČR: Závěrečný dokument *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- SACRA CONGREGAZIONE PER LA CHIESA ORIENTALE: Oriente Cattolico. Cenni storici e statistiche, Roma: Città del Vaticano, 1962, 469-472.
- SACRA CONGREGATIO PRO INSTITUTIONE CATHOLICA: Quaedam temporariae normae ad constitutionem apostolicam *Deus scientiarum Dominus* recognoscendam, Roma: Typis polyglottis Vaticanis, MDCCCCLXVIII.
- SECRETARIATUS AD CHRISTIANORUM UNITATEM FOVENDAM: Directorium ad ea quae a Cincilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda, Pars Prima, in: AAS (1967) 574-592.
- SECRETARIATUS AD CHRISTIANORUM UNITATEM FOVENDAM: Directorium ad ea quae a Cincilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda, Pars Altera. De Re oecumenica in institutione superiore, in: AAS (1970) 705-724.
- SYNODUS EPISCOPORUM: De Sacerdotio ministeriali. Lineamenta argumentorum de quibus disceptabitur in secundo coetu generali (ad usum Conferentionum

Episcoporum), Roma: Typis polyglotis vaticanis, MCMLXXI (uloženo in: CDČT: fond Oto Mádr, sl. Teologická komise).

D) Ostatní citovaná a použitá literatura:

- [bez autora]: (rec.) Vědecké dílo z východní theologie. Th. Dr., doktor vých. církevních věd, Antonín Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení. Praha 1936, in: ROZPRAVY 1 (1936) 16-17, 233.
- [bez autora]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: HLÍDKA LIV (1937) 6, 219
- [bez autora]: (rec.) Dt. Antonín, Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, Praha 1936, in: ACM XXVII (1936) 11, obálka [s.3].
- [bez autora]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: NÁŠ VĚSTNÍK 7 (1936) ?, 2-3.
- [bez autora]: (rec.) ThDr. Antonín Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, Praha 1936, in: OLPA (1937) 1, 7
- [bez autora]: Primice P. Josefa Olšra T.J. z Bohatých Málkovic, in: ZV XX (1939) 3-4, 15-16.
- [bez autora]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: ČKD 80/105 (1940) ?, 384-385
- [bez autora]: (rec.) Dr. Ant. Salajka, „Im Lichte des Glaubens“. Katholische Glaubenslehre, Olomütz 1945, in: AACP (1945) 4, 43-44 – německy i česky
- [bez autora]: Annales. De Congressu unionistico Velehradii in Moravia ao. 1946 celebrato, in: AAV XVIII (1947) 104-105.
- [bez autora]: (rec.) Dr. Antonín Salajka, Ve světle víry, in: AACP (1948) 5, 31.
- [bez autora]: Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze 1950-51, Praha: Děkanství římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze, 1950.
- [bez autora]: Seznam přednášek, in: VKD [II.] 5 (1953) 9 – 30. 9. 1953, 7.
- [bez autora]: Dobro a pokoj i na této zemi, in: DP XII (1962) 9, 162-163⁹⁵⁶
- [bez autora]: Apoštolský administrátor pražské arcidiecéze se ujal funkce, in: KN XVII. (1965) 12 – 21. března 1965, 3.
- [bez autora]: Ústředí teologie, in: VIA 1 (1968) 3, 57 (čas. VIA dostupný také na www.depositum.cz)
- [bez autora]: Kardinál Josef Beran zemřel [a další články na stejné stránce], in: KN XXI (1969) 21 – 25. května 1969, 1.
- [bez autora]: Pohřeb Josefa kardinála Berana, in: KN XXI (1969) 22 – 1. června 1969, 1.
- [bez autora]: Jmenování biskupa Trochty, in: KN XXII (1970) 14 – 5. dubna 1970, 1.
- [bez autora]: Synod. Biskup Dr. Trochta na Synodu, in: KN XXIII (1971) 49 – 5. prosince 1971, 2.
- [bez autora]: Zemřel prof. dr. A. Salajka, in: DP XXIII (1975) 7, 112.
- [bez autora]: Theologia dogmatica comparata. De Ecclesia et de Romano Pontifice, Roma: PIO, s.d..
- ALBERIGO Giuseppe (diretta da): Storia del Concilio Vaticano II. vol. 1-5, Bologna: Società editrice il Mulino, 1995-2001.
- ALBERIGO Giuseppe: Stručné dějiny II. vatikánského koncilu, Brno: Barrister & Principal, 2008.

⁹⁵⁶ Podle kolegy Žůrka je autorem Merell Jan - ŽŮREK Jiří: Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka a analýza stěžejních témat jeho myšlenkového odkazu, Praha: Krystal OP, 2008, 33, pozn. 132.

- ALEŠ Pavel: Cirkevní dejiny III. Kresťanský Východ a Západ do roku 1453, Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2002.
- ALSZEGHY Zoltan, FLICK Maurizio: Introductory Theology, London: Sheed and Ward Ltd., 1982 (originál: Come si fa la teologia, Milano: Edizioni Paoline, 1994).
- ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Od Sofie k New Age, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001.
- ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Velehrad – *filologi* versus *filosofoi*. Příspěvek spirituální teologie k 800letému výročí, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005.
- ALTRICHTER Michal: Velehrad – *filologi* versus *filosofoi*, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Velehrad – *filologi* versus *filosofoi*. Příspěvek spirituální teologie k 800letému výročí, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005, 8-117.
- AMBROS Pavel: Kam směřuje česká katolická církev? Teologie obnovy místní církve v Čechách a na Moravě, její základní pastorační postoje a orientace pro třetí tisíciletí, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1999.
- AMBROS Pavel: Cyrilometodějství a jezuité na Velehradě od roku 1890 do roku 1919, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Velehrad – *filologi* versus *filosofoi*. Příspěvek spirituální teologie k 800letému výročí, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005, 208-236.
- AMBROS Pavel: Spáčilovo ztracené *Psallite regi nostro III* nalezeno, in: ST 8 (2006) 3 [25], 83-86.
- AMBROS Pavel: K hlubší solidaritě mezi křesťany v Evropě [Rozhovor s P. Pavlem Ambrosem k oslavám stého výročí Prvního unionistického kongresu mna Velehradě (1907-2007), ze dne 18. 6. 2007], in: <http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=111> (vyhledáno 20. 6. 2007).
- AMBROS Pavel: Komemorativní a anamnetický ráz cyrilometodějské tradice, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I..., 362-378.
- AMBROS Pavel: Přílohy - František Dvorník (14. 8. 1893 – 4. 11. 1975), in: DVORNÍK František: Fotiovo schizma. Historie a legenda, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 532-534.
- AMBROS Pavel [et alii]: Svoboda k alternativám. Kontinuita a diskontinuita křesťanských tradic, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008-2009.
- A. V. [= ?]: (rec.) Th. Dr. Antonín Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení. Praha 1936, in: Museum 68 (1936/37) 1, 29
- BADAL Norbert Milan: Sursum, in: BEDŘICH Martin, MOHELNÍK Benedikt, PETRÁČEK Tomáš, SCHMIDT Norbert (eds.): In Spiritu Veritatis. Almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP, Praha: Krystal OP, 2008, 467-477.
- BACHRUŠIN S[...] V[...], BAZILEVIČ K[...] V[...], FOCHT A[...] M[...], PANKRATOVA A[...] M[...]: Dějiny SSSR [II.] ve XX. století, 1900-1946, Praha: Svoboda, 1950
- BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: Katolická církev v Československu 1945-1989, Brno: CDK, 2007.
- BALTHASAR Hans Urs von: Sponsa Verbi. Skizzen zur Theologie II., Einsiedeln: Johannes Verlag, 1961.
- BARNÁŠ Štefan: Unionismus vo svetle štrukturálnej sociologie, in: ČKD 87/112 (1947) 1, 5-14.
- BARTOŇ Josef: Uvedení do klasické staroslověnštiny, Praha: Karolinum, 1999.
- BARTOŇ Josef: (rec.) Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českocírkevněslovanském překladu, in: Salve 17 (2007) 4, 141-143.
- BARTŮNĚK Václav (ed.): Solunští bratři. 1100 let od příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu, druhé [pozměněné] vydání, Praha: ČKCh, 1963.

- BARTŮŇEK Václav: Sborník Konstantin-Kyryll, in: DP XIX (1970) 3, 38-39.
- BARTŮŇEK Václav: Stručné dějiny kollegiální kapituly a královské kaple Všech svatých na Pražském hradě, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1979.
- BAUTZ Friedrich Wilhelm /hrsg./: BBKL, Band I-XXVIII, Hamm: Verlag Traugott Bautz, 1975-2007 (dostupný také <http://www.bautz.de/bbkl> - vyhledáváno průběžně)
- BEDŘICH Martin, MOHELNÍK Benedikt, PETRÁČEK Tomáš, SCHMIDT Norbert (eds.): In Spiritu Veritatis. Almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP, Praha: Krystal OP, 2008.
- BECHER Paul: Katholische Aktion, in: LThK, vol. 5, 1347-1348.
- BELEJKANIČ Imrich: Unionizmus ako ekleziologický problém, Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 1999.
- BELLARMINO Roberto: De Conciliis et Ecclesia, in: ROBERTI CARDINALIS BELLARMINI: Opera Omnia. De Controversiis, Tomus Secundum, Neapoli 1837, 5-140.
- BENDA Vladimír: Zdroj a podstata dogmatiky, in: DP XIV (1964) 2, 27-28.
- BENEŠ Josef (ed.): Cyrilometodějský kalendář 1963, Praha: ČKCh a ÚCN, 1962.
- BENEŠOVÁ Marie: Gočár Josef, Praha: NČVU, 1958.
- BENEŠOVÁ Marie: Česká architektura v proměnách dvou staletí, Praha: SPN, 1984.
- BERAN JOSEPH KARD.: Vorwort, in: SALAJKA Antonín (ed.): Konstantin-Kyryll aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969, IX-X.
- BERÁNEK Josef: Jan Sokol. Nebát se a nekrást. Praha: Portál, 2003.
- BERĎAJEV Nikolaj Alexandrovič: Ruská idea. Základní otázky ruského myšlení 19. a počátku 20. století, Praha: Oikúmené, 2003.
- BEYER Michael [ET ALII]: Unionen, Kirchliche, in: TRE, vol. 34, 311-331.
- BEZDÍČEK Josef: Tomiško a jeho doba, Řím: nákladem vlastním, 1969.
- BĚLKA Luboš: Tibetický buddhismus v Burjatsku, Brno: MU, 2001.
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad, 6. přepracované vydání, Praha: Česká biblický společnost, 1995.
- BIENERT Wolfgang (ed.): Slovník katolické dogmatiky, Olomouc: MCM, 1994.
- BOHÁČ Lubomír [ET ALII]: Jan Masaryk (úvahy o jeho smrti), Praha: ÚDVZK, 2005.
- BOHÁČ Vojtech: Rozdelenie dogmatického diela ThDr. M. Russnáka, in: THEOLOGOS III (2001) 2, 133-140.
- BOHÁČ Vojtech: Diela Mikuláša Russnáka z morálnej teológie, in: THEOLOGOS III (2001) 3, 22-31.
- BOHÁČ Vojtech: Dr. Mikuláš Russnák. Život a tvorba so zreteľom na liturgické dielo, Prešov: Petra, 2002.
- BOHÁCS Béla: Dr. Russnák Miklós – a liturgikus megújulás híve és az eperjesi liturgikus hagyomány őrzője, Nyíregyháza: Szent Atanáz Hittudományi Főiskola, 2004.
- BOHÁČ Vojtech: Nanebovzatie (Uspenie) presvätej Bohorodičky v byzantských liturgických textoch, Prešov: Petra, 2004.
- BOHÁČ Vojtech: Mikuláš Russnák a velehradské kongresy (Kongres 1946), in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12.-13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, 86-98.
- BOHÁČ Vojtech: Iniciačné sviatosti v Trebníku prof. M. Russnáka, in: KOLEKTÍV AUTOROV: Vysluhovanie sviatostí podľa Malého trebníka (Recensione ruthena), Prešov: GTF PU, 2007, 53-66.
- BOHÁČ Vojtech (ed.): Liturgikon v Gréckokatolíckej metropolii na Slovensku, Prešov: GTF PU, 2008.

- BOHÁČ Vojtěch: Rubriky Liturgikona Recensione ruthena a postoje prof. Mikuláša Russnáka, in: BOHÁČ Vojtěch (ed.): Liturgikon v Gréckokatolíckej metropolii na Slovensku, Prešov: GTF PU, 2008, 157-176.
- BOHÁČ Zdeněk: Atlas církevních dějin českých zemí 1918-1999, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, druhé vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- B[OUŠE] B[onaventura]: Naděje katolictví v zemích českých, in: DP XX (1971) 3, 11-13.
- BOUŠE Zdeněk Bonaventura: Naděje katolictví v zemích českých, in: HANUŠ Jiří: Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů, Brno: CDK, 2005, 288-292.
- BOUŠE Zdeněk Bonaventura: Epilegomena, Praha: Oikúmené, 2000.
- BOYLESVE Marin de: Myšlenka na den. [Dle francouzského originálu upravil Dr. Antonín Salajka], Praha: Cyrilo. Metodějské knihkupectví Gustava Francla, 1936.
- BRAITO Silvestr M.: Církev. Studie apologeticko-dogmatická, Olomouc: Edice Krystal, 1946.
- BRÁZDIL František: Jezuité na Velehradě. Příklad Tovaryšstva Ježíšova na Velehrad a jeho působení do druhé světové války. Historickoprávní pojednání, Svitavy: Trinitas, 2005.
- BRODRICK James: Robert Bellarmino. Kardinál a inkvizice, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.
- BROŽ Jaroslav, MIKULICOVÁ Mlada (eds.): Sborník Katolické teologické fakulty, svazek VIII. K 100. výročí narození Prof. ThDr. Jana Merella, Praha: Karolinum, 2006.
- BUBEN Milan M.: Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů, Praha: Logik s.r.o., 2000.
- BUDIŠ Josef: Vývoj dogmatu o Nanebevzetí Panny Marie (disertační práce obhájená na CMBF) Praha – Litoměřice 1965.
- BUGEL Walerian: Charakteristické prvky dílčích unií 16.-18. století, in: ST II (2000) 2, 40-50.
- BUGEL Walerian: (rec.), Imrich Belejkanič – Unionizmus ako ekleziologický problém, Prešov 1999, in: ST III (2001) 1, 74-79.
- BUGEL Walerian: „Různorodost ritů nemůže být ke škodě katolické církve“. Reakce Lvovského stavropigijského institutu na bulu *Ea semper Pia*. X., in: ST III (2001) 2, 36-44.
- BUGEL Walerian: Ekleziologie Užhorodské unie a jejích dědiců na pozadí doby, Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.
- BULGAKOV Sergej: Агнец Вожий. О Богочеловечестве /часть I, Парижъ 1933
- BULGAKOV Sergej: Утешитель. О Богочеловечестве /часть II, Парижъ 1936
- BULGAKOV Sergej: Nevěsta Beránkova. O Boholidství, Velehrad: Refugium, 2004 (originál: Невѣста Агнца. О Богочеловечестве /часть III, Парижъ 1945)
- BUREŠ Karel: (rec.) Salajka, D. Antonín, Ve světle víry, katolická věrouka, Velehrad Olomouc 1945, 2. ed. 1947, in: AAV XVIII (1947) 220.
- CASAROLI Agostino: Trýzeň trpělivosti. Svatý stolec a komunistické země (1963-1989), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- [CD-ROM]: Národní jmenné autority: křesťanství (1901-2000), Praha: CKK 2003.
- CIBULKA Josef: Kostelní prostor. Několik poznámek k jeho dějinnému vývoji u příležitosti Vršovické soutěže, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 4.5.6.7.8-9, 409-427.513-516.638-644.697-702.872-877.
- CINEK František: Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan. Život a dílo. Pokus o nárys duchovní fyziognomie, Olomouc: Lidové knihkupectví v Olomouci, 1933.

- CINEK František: Velehrad víry. Duchovní dějiny Velehradu, Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1936.
- CÍSAŘ Ivo: Jednota křesťanů, Řím: Křesťanská akademie, 1987.
- CLÉMENT Olivier: Pohledy do budoucnosti, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1998.
- CONGAR Yves M.-J.: Předmluva, in: DVORNÍK František: Fotiovo schizma. Historie a legenda, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 5-14.
- CONGAR Yves: Za církve sloužící a chudou, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995 (originál: CONGAR Yves: Pour une Église servante et pauvre, Paris: Éditions du Cerf, 1963).
- Consignatio eorum, qui cursui orientali pragensi interfuerunt, in: ACP (1930) 239-243.
- COUFAL Václav: Reflexe historie a pomocných věd historických na stránkách ČKD. V souvislosti s komparací s některými periodiky (diplomová práce obhájená na FF UK) Praha 1996.
- ČEJKA Gustav: [rozhovor s V. Novotným]. Vznik CMBF ve vzpomínkách Jana Merella a Gustava Čejky, in: NOVOTNÝ Vojtěch: Katolická teologická fakulta 1939-1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 450-458.
- ČEMUS Richard: Papežská kolej Russicum, in: TT 7 (1996) 2, 102-103.
- ČERVINKA Arnošt: Významné osobnosti Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži, Kroměříž: Arcibiskupské gymnázium, 2007 (dostupný také http://www.agkm.cz/vyznamne_osobnosti_ag.pdf - vyhledáno dne 21.10.2008)
- ČIHÁK Josef: Theologus čili Studium katolické theologie, díl I. Organizace katolického studia bohosloveckého, Praha: nákladem autorovým, 1927.
- ČIHÁK Josef: Za + drem Antonínem Podlahou, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 130-134.
- ČIHÁK Josef: Jubilejní stý ročník Časopisu katolického duchovenstva, in: ČKD 75/100 (1934) 1, 1-4.
- DEMEL Zdeněk: Po stopách jednoho smutného výročí. K zrušení diecézních bohosloveckých učilišť a seminářů v roce 1950, in: ST III (2001) 1, 61-65.
- Deset let ústavu sv. Cyrila a Metoděje pro misie slovanské na Velehradě (1916-1926). Dobrodincům a přátelům ústavu věnuje z vděčnosti ředitel a učitelský sbor, Velehrad, 1926.
- DOBEŠ Jan: J. L. Hromádka – hlas pravého nebo falešného proroka?, in: MAREK Pavel, HANUŠ Jiří (eds.): Osobnosti v církvi a politice, čeští a slovenští křesťané ve 20. století, Brno: CDK, 2006, 462-474.
- Dogmatika (zpracováno podle L. Otta), Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1993 – I. díl De Deo Uno, O Bohu jednom; II.díl De Deo Trino, O Bohu trojjediném; III.díl De Deo Creatore, O Bohu Stvořiteli; IV.díl De Deo Redemptore, O Bohu Vykupiteli; a jako: Dogmatika (zpracováno podle L.Otta), Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1994 - V.díl De Gratia, O milosti; VI.díl De Sacramentis, O svátostech; VII.díl Eschatologie.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- DUCHNIEWSKI Jerzy: Dvorník František, in: ŁUKASZYK Romuald, BIENKOWSKI Ludomir, GRYGLENIOZA Feliksa (eds.): Encyklopedia Katolicka, Tom IV, Docent-Ezzo, Lublin: Katolicki universytet Lubelski, 1983, 402-403.
- Důvodová zpráva k vládnímu nařízení č. 151/37 a č. 152/37 Sb. z. a n. o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých, in: ČKD 78/103 (1937) 5, 452-459.
- DVORNÍK František: Fotiovo schizma. Historie a legenda, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008.

- DVOŘÁK Jiří, NERADOVÁ Květoslava (eds.): O Bohu a víře. Výběrová bibliografie knih s náboženskou tematikou, Praha: Národní knihovna, 1992.
- EVDOKIMOV Pavel: Pravoslavná eklesiologie, in: PTS VI (1979) 19-55 (originál: EVDOKIMOV Paul: L'Orthodoxie, Neuchâtel: Delachaux et Niestlé, 1965, s.???)
- FEDOROV Leonid: List otce Leonida Fedorova metropolitu Andrejovi (Šeptickému) s popisem III. velehradského kongresu ze dne 18. srpna 1911, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I..., 382-393.
- FEINER Johannes, LÖHRER Magnus (hrsg.): Mysterium Salutis. Grundriß heilgeschichtlicher Dogmatik, vol. I-V, Zürich-Einsiedeln-Köln: Benzinger Verlag, 1965-1976.
- FIALA Petr, HANUŠ Jiří (edd): Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě, Brno: CDK, 2000.
- FISICHELLA Rino: Keď viera myslí, Trnava: Dobrá kniha, 1999 (originál: FISICHELLA Rino: Quando la fede pensa, Casale Monferrato: Edizioni Piemmi SPA, 1997).
- FORST Vladimír (vedoucí redaktor): Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, část I, A-G, Praha: Academia, 1985.
- FOŘT Karel: Alexandr Saša Heidler – Otec Křišťan, in: REINSBERG Jiří, SVOBODA Bohumil: Legio angelica a P. Method Klement OSB, Svitavy: Trinitas, 2000, 87-89.
- F[rantišek] M[ikulášek]: „Obrácení“ K. Rahnera, in: KN XXII (1970) 20 – 17. května 1970, 2.
- FRANZEN August: Malé dějiny církve. Třetí, doplněné a rozšířené české vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
- FUCHS Jiří: Příčiny polarizace, in: DISTANCE 3 (2000) 3, 5-22.
- GABRIEL Jiří (a kol.): Slovník českých filosofů, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998.
- GARDAVSKÝ Vítězslav: Bůh není zcela mrtev. Úvaha o křesťanském teismu a marxistickém ateismu, Praha: Československý spisovatel, 1967.
- GIBELLINI Rosino: Teológia XX. storočia, Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 1999 (originál: GIBELLINI Rosino: La teologia del XX secolo, quinta edizione, Brescia: Editrice Queriniana, 2004).
- GILL Joseph, Konstanz und Basel – Florenz, [in: DUMEIGE Gervais und BACHT Heinrich (hrsgb): Geschichte der ökumenischen Konzilien, Band IX] Mainz: Matthias Grünewald Verlag, 1967.
- GŁOMBİK Czesław: Český novotomismus třicátých let, Olomouc: Votobia, 1995.
- GÓRKA Leonard: Doktryna ekumeniczna Kongresów Welehradzkich (1907-1936). Studium z zakresu historii katolickiej myśli ekumenicznej, in: MYŚKÓW J[...] (ed.): Studia Ekumeniczne, Tom I, Warszawa: Akademia teologii katolickiej, 1982, 5-122.
- GÓRKA Leonard: Svatí Cyril a Metoděj. Ekumenická dimenze smíření, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.
- GÓRKA Leonard: Trvalé hodnoty velehradské tradice. Ke 100. výročí založení velehradských kongresů (1907-2007), in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očistění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12.-13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, 42-57 (43).
- GRAJEWSKI Andrzej: Rusko a kříž. Z dějin pravoslavné církve v SSSR, Praha: ČKA, 1997.

- HALAS František X.: Fenomén Vatikán. Idea, dějiny a současnost papežství – Diplomacie Svatého stolce – České země a Vatikán, Brno: CDK, 2004.
- HALÍK Tomáš: Víra a kultura. Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie, Praha: Zvon ve spolupráci s Křesťanskou akademií v Římě, 1995.
- HANUŠ Jiří: Dominik Pecka, tvář člověka, in: KARFÍKOVÁ Lenka, KŘIŠŤAN Alois, KUŘE Josef (eds.): „Život z přítomné chvíle“. Česká katolická teologie po druhé světové válce, Brno: CDK, 1998, 36-44.
- HANUŠ Jiří: Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. století, Brno: CDK, 2002.
- HANUŠ Jiří: Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů, Brno: CDK, 2005.
- HANUŠ Jiří: Tradice českého katolicismu ve 20.století, Brno: CDK [edice Dějiny a kultura], 2005.
- HANUŠ Jiří: Keltská, nebo slovanská spiritualita?, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I..., 352-361.
- HANUŠ Josef: Snahy unionistické v církvích křesťanských, in: ČKD LXIV/LXXXIX (1923) 8. 9, 362.372. 432-441.
- HARTMANN Jan, SVOBODA Bohumil, VAŠKO Václav (eds.): Kardinál Tomášek. Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi, Praha: Zvon, 1994.
- HAVRÁNEK Jan, POUSTA Zdeněk (edd.): Dějiny Univerzity Karlovy, sv. IV, 1918-1990, Praha: Karolinum, 1998.
- H.[...] B.[...]: (rec.) Solunští bratři, in: SLOVANSKÝ PŘEHLED L (1964) č. 4, s. 250.
- HEJČL Jan: Za Drem Gustavem Klamethem, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 7, 805-806.
- HLAVÁČKOVÁ Ludmila: Mecenáš studentů a lékařů, in: FÓRUM 10 (2008) 1, 37-38.
- HOMOLOVÁ Květa: Časopis pro katolické duchovenstvo, 1828-1852, in: FORST Vladimír (vedoucí redaktor): Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, část I, A-G, Praha: Academia, 1985, 398-399.
- HROMNÍK Milan: Mučedník Vasil Hopko, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
- HRYNIEWICZ Waclaw OMI: Wschód i Zachód chrześcijański: Od schizmy do dialogu, in: POLKOWSKI Andrzej (ed.): Jan Paweł II w dialogu miłości z Kościołem wschodnim, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1984, 9-50.
- HUČKO Ladislav: Antinomia e mediazione. Indagine sulla prospettiva cosmologica di alcuni pensatori russi tra Ottocento e Novecento, Roma: Pontificia Università Lateranense, 2000.
- HUČKO Ladislav: Upřesnění, in: TT 15 (2004) 4, 166-167.
- CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Biskup - Vyznavač. Josef Karel Matocha 1888-1961, Olomouc: MCM, 1991.
- CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Zrušení biskupského alumnátu a teologického učiliště v Brně, in: ČMM CXXI (2002) 1, 101-113.
- CHAROUZ Jindřich Zdeněk: Brněnský alumnát. Výchova a vzdělávání duchovenstva v Brně v letech 1807-1950. Vydáno k 200. výročí založení Biskupského alumnátu v Brně, Brno: Biskupství brněnské, 2007.
- CHOMJAKOV Alexej S.: Jedna církev, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2006.
- [CHUDOBA Bohdan (red.): Úvod do studia II.]: Bohosloví. Co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů, Praha: Vyšehrad, 1946.
- IGNÁC Z LOYOLY: Duchovní cvičení, Řím-Praha: Societas, 1990.
- JAKUBEC Pavel: Vývoj zvonového inventáře na Turnovsku od 15. století do současnosti, in: Z Českého ráje a Pokrkonoší. Vastivědný sborník, sv. 20, Semily - Turnov: Státní okresní archov Semily – Muzeum Českého ráje, 2007, 37-60.

- Jan Pavel II. v Československu, 21.-22. dubna 1990. Projevy / Promluvy / Poselství, Praha: Zvon, 1990.
- JÄGER Pavel: Jan Nepomuk Hejčl, vědecký spor s Vojtěchem Šandou (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2008.
- JAKOVLEV Alexandr: Rusko plné křížů (Od vpádu do pádu bolševismu), Brno: Doplněk, 2008.
- JANDOUREK Jan: Proč jej připomínáme? in: KAJPR Adolf: Svědectví doby, Praha: ČKA, 1993, 5-12.
- JURKO Jozef: Druhý vatikánský koncil a Slovensko, Bardejov: Vydavateľstvo Ing. Štefánia Beňová – Bens, 1999.
- J[...] Š[...]: Sjezd čsl. bohoslovců na posv. Velehradě, in: Našinec 62 (1926) 174 – 3. srpna 1926, 1-2.
- KADLEC J[aroslav]: Milénium pražského biskupství, in: KN XXIII (1971) 39. 40 – 26. září 1971. 3. října 1971, 3. 3.
- KADLEC Jaroslav (ed.): Tisíc let pražského biskupství, Praha: ČKCh, 1973.
- KADLEC Jaroslav: Přehled českých církevních dějin /2, Praha: Zvon, 1991.
- KAJPR Adolf: Svědectví doby, Praha: ČKA, 1993.
- KALOUS Jan: Jan Masaryk (1886-1948), in: BOHÁČ Lubomír [ET ALII]: Jan Masaryk (úvahy o jeho smrti), Praha: ÚDVZK, 2005, 9-18.
- KAPLAN Karel: Církev a stát v Československu 1948-1953, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Brno: Nakladatelství Doplněk, 1993.
- KAPLAN Karel: Těžká cesta. Spor Československa s Vatikánem 1963-1973, Brno: CDK, 2001.
- KARCZUBOVÁ Luisa: Acta Academiae Velehradensis, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Velehrad – *filologi versus filosofoi*. Příspěvek spirituální teologie k 800letému výročí, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005, 237-240.
- KARFÍKOVÁ Lenka, KŘIŠŤAN Alois, KUŘE Josef (eds.): „Život z přítomné chvíle“. Česká katolická teologie po druhé světové válce, Brno: CDK, 1998.
- KÁRNÍK Zdeněk: České země v éře první republiky (1918-1938). Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), Praha: Libri, 2000.
- KASPER Walter: K současné situaci a současným úkolům systematické teologie, in: KASPER Walter: Theologie – součást naší doby, Praha: ČKA, 1994, 5-21 (rozsáhlejší originál Theologie und Kirche, Mainz: Matthias Grünewald Verlag, 1987).
- KELLER Erwin: Velké tajemství církve. Meditace k Lumen Gentium, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.
- KETTNER Jiří: Dějiny pražské arcidiecéze v datech, Praha: Zvon, 1993.
- KLEMENT K[...]. C[...]: Sdružení katolické mládeže, péče o mládež vůbec a její nutnost, in: SURSUM IV (1924) 7-8, 103-107.
- KLIMEŠ Lumír: Slovník cizích slov, Praha: SPN, 1987.
- KOLEKTIV: Theologické otázky současnost. Přednášky z theologického kurzu pro kněze, 21.-24. 9. 1971 [STK II (1971)], Praha: CMBF a ČKCh, 1971,
- [KOLEKTIV AUTORŮ]: Tausend Jahre Bistum Prag 973_1973. Beiträge zum Millennium, München, Ackermann-Gemeinde, 1974.
- [KOLEKTIV AUTORŮ]: Slovo a naděje. Sborník, Řím: Křesťanská akademie, 1978.
- [KOLEKTIV AUTORŮ]: Bohemia, Ecclesia, Universitas. Sborník k osmdesátinám prof. Jaroslavu Kadlecovi, Praha: Karolinum, 1991.
- KOLEKTIV AUTORŮ: Církevní procesy padesátých let. Sborník příspěvků z konference, Kostelní Vydří: KarN, 2002.
- [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12.-13. března 2007) Katedry

- pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.
- KOLEKTIV AUTOROV: Vysluhovanie sviatostí podľa Malého trebníka (Recensione ruthena), Prešov: GTF PU, 2007.
 - KOLOUCH František: Josef Beran v letech 1939-1945 (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2008.
 - [Kompilace]: Další zajímavosti z historie farnosti, in:
http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009).
 - [Kompilace]: Doba dvou světových válek, in:
http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009).
 - [Kompilace]: Historie Moravské Nové Vsi, in:
http://www.mnves.cz/?Akce=onas_historie&M=1 (vyhledáno dne 11.2.2009).
 - KONÍČEK Jiří: Modus vivendi v historii vztahů Svatého Stolce a Československa, Olomouc: Společnost pro dialog církve a státu, 2004.
 - KONSTANTIN-CYRIL : Předzpěv k slovanskému překladu čtveroevangelia, in: VAŠICA Josef: Literární památky epochy velkomoravské, 863-885, Praha: Vyšehrad a Křesťanská akademie v Římě, 1996, 140-143.
 - KONZAL Václav (ed.): Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českocírkevněslovanském překladu, Praha: Slovanský ústav AV ČR, díl I. 2005, díl II. 2006.
 - KOUŘIL Miloš: Postupný zánik Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje a osobnost Františka Jemelky (1880-1954), in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti. Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12.-13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, 163-178.
 - KOZANEVIČ Evžen OSBM: Život sv. biskupa a mučedníka Josafata Konceviče z Řádu sv. Basila Velkého, polockého biskupa, Olomouc: MCM, 1995.
 - KP [=??]: Ze Synodu, in: KN XXIII (1971) 43 – 24. října 1971, 2.
 - KP [=??]: Synod, in: KN XXIII (1971) 44 – 31. října 1971, 2.
 - KRAJCAR Jan: Abeceda unionismu, in: VZ (1947-1948) passim.- v několika číslech je tento seriál pojmů, pro rešerši nebyly přístupné všechny čísla, odkazujeme tedy pouze na ročníky.
 - KRÁTKÝ Stanislav: Druhý vatikánský koncil a jeho poselství, Praha: Vyšehrad 1970.
 - KREMER V. V.: Tisíc let pražského biskupství, in: KN XXIII (1971) 13 – 28. března 1971, 3.
 - KRIVOCHÉINE Basile: Duch Svatý v životě křesťana podle učení svatého Symeona Nového Theologa, in: OrthRev 3 (1999) 124-141.
 - KŘÍŽKOVÁ Marie Rút, ZVĚŘINA Josef: Žít jako znamení. Rozhovory s Josefem Zvěřinou, Praha: Zvon, 1997.
 - KUBALÍK Josef: Aby všichni jedno byli. Ekumenická teologie, Praha-Litoměřice: CMBF, s.d..
 - KUČERA Zdeněk, LÁŠEK Jan B[lahoslav] (eds.): Docete omnes gentes. Sborník příspěvků z mezinárodní konference, pořádané Husitskou teologickou fakultou UK v pražském Karolinu 2. a 3. října 2003 na téma *Teologické vzdělání v pojetí modernistů včera, dnes a zítra*, Brno: L. Marek, 2004.
 - KUDRNOVSKÝ Alois: Bohověda a její studium, Praha: Bohuslav Rupp, 1947.
 - KULISZ Józef: Proměna katolické církve od apologie k dialogu (19. a 20. stol.), in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I..., 198-211.
 - KÜNG Hans: Rechtfertigung. Die Lehre Karl Barths und eine katholische Besinnung, Einsiedeln: Johannes, 1957.

- KUNŠTÁT Miroslav: Teologická fakulta 1918-1939, in: HAVRÁNEK Jan, POUŠTA Zdeněk (edd.): Dějiny Univerzity Karlovy, sv. IV, 1918-1990, Praha: Karolinum, 1998, 61-67.
- KUNŠTÁT Miroslav: Katolická teologická fakulta [1939-1990, pozn. aut.], in: HAVRÁNEK Jan, POUŠTA Zdeněk (edd.): Dějiny Univerzity Karlovy, sv. IV, 1918-1990, Praha: Karolinum, 1998, 351-357.
- KURZ Josef: Učebnice jazyka staroslověnského, Praha: SPN, 1969.
- LEBEDA Jan: Sváteční člověk. Život biskupa Antonína Podlahy (1865-1932), Praha: ČKCh, 1965.
- LEPKA Josef: Snahy o sjednocení církvi a ústav sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě, in: Deset let ústavu sv. Cyrila a Metoděje pro misie slovanské na Velehradě (1916-1926). Dobrodincům a přátelům ústavu věnuje z vděčnosti ředitel a učitelský sbor, Velehrad, 1926, 6-17.
- LERCHER Ludovico: Institutiones theologiae dogmaticae: In usum scholarum, vol. 1-4, Lipiae: Feliciani Rauch, 1939-1942.
- LIPPERT Peter: Kristova Cirkev, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1947 (originál: LIPPERT Peter: Die Kirche Christi, Freiburg im.Br.: ?, 1931).
- LONERGAN Bernard J. F.: Method in Theology, (reprinted) Toronto: University of Toronto Press, 2003.
- LOSSKIJ Nikolaj Onufrijevič: Dějiny ruské filosofie, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2004 (originál LOSSKIJ Nikolaj Onufrijevič: History of Russian Philosophy, New York: International Universities Press, 1951).
- LOSSKÝ Vladimír: Dva aspekty v církvi, in: PTS XV. (1989) 49-67 (originál: Lossky Vladimír: Essai sur la théologie mystique de l'Eglise d'Orient, Paris: Aubier, Édition Montaigne, 1944, kap. IX).
- LOSSKY Vladimír: Vykoupení a zbožštění, in: OrthRev 1 (1997) 43-53 (originál: LOSSKY Vladimír: Redemption et déification, Paris: ?, 1953).
- ŁUKASZYK Romuald, BIENKOWSKI Ludomir, GRYGLEWICZA Feliksa (eds.): Encyklopedia Katolicka, Tom IV, Docent-Ezzo, Lublin: Katolicki uniwersytet Lubelski, 1983.
- [LUŇÁČKOVÁ Marie]:⁹⁵⁷ Velká mše, Řím: Křesťanská akademie, 1970.
- MÁDR Oto: Biskupský synod, in: KN XXIII (1971) 43 – 24. října 1971, 1-2.
- MACHOVEC Milan: Ježíš pro moderního člověka, druhé vydání, Praha: Akropolis, 2003.
- MACHULA Jaromír: Vatikán a Československo (1938-1948), Praha: ÚSD AV ČR, 1998.
- MAKARIJ BULGAKOV: Православное догматическое богословие, 2 sv., Petrograd:?, 1883.
- MALINOVSKIJ Nikolaj: Православное догматическое богословие, 4 sv., Charkov-Stavropol-Sergiev Posad: ?, 1903-1910.
- MANDL Antonín: České křesťanství, in: KN 20 (1968) 17 ze 28. 4. 1968, 1 a 3.
- MANDL A[ntonín]: Fanatik jednoty. In memoriam otce Adolfa Kajpra S.J., in: VIA 1 (1968) 1, 11-12.
- MANDL Antonín: České křesťanství, in: STUDIE (1975) 43-44, 142-145.
- MAREK Pavel: Arcibiskup pražský František Kordač, Olomouc: Moneta, 2005.
- MAREK Pavel, HANUŠ Jiří (eds.): Osobnosti v církvi a politice, čeští a slovenští křesťané ve 20. století, Brno: CDK, 2006.
- MAREK Pavel: Antonín Cyril Stojan – kněz a politik, in: MAREK Pavel, HANUŠ Jiří (eds.): Osobnosti v církvi a politice, čeští a slovenští křesťané ve 20. století, Brno: CDK, 2006, 122-133.

⁹⁵⁷ Autorství podle bibliografických odkazů in: KOLOUCH František: Josef Beran v letech 1939-1945 (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2008, 86.

- MAREŠ František Václav: Cyrilometodějská tradice a slavistika, Praha: Torst, 2000.
- MAREŠOVÁ Dagmar: Index I-XXX, in: SLAVIA XXXIII (1964) 1.
- MARIAE Immanuel: Anaphora Addai a Mari v syrsko – chaldejské liturgické tradici (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2004.
- MATĚJKA Pacifik Mir. OFMCap: Ne mečem a měšcem, ale bezbranností lásky. 400 let kapucínů v Čechách a na Moravě, Velehrad: Refugium Velehrad – Roma, 1999.
- MED Jaroslav: Slova, která neměla být vyřčena... Katoličtí intelektuálové v období druhé republiky, in: PERSPEKTIVY. Příloha KT 38/16.-22. září, XIX (2008) 19, IV.
- MEŇ Alexander Protojerej: Ruská náboženská filozofia. Přednášky, Bratislava: Kalligram, 2005.
- MERELL Jan (a kol.): Malý bohovědný slovník, Praha: ČKCh, 1963.
- MERELL Jan: Předmluva, in: MERELL Jan (a kol.): Malý bohovědný slovník, Praha: ČKCh, 1963, 5-6.
- MERELL Jan: [v postě 1979]. Vznik CMBF ve vzpomínkách Jana Merella a Gustava Čejky, in: NOVOTNÝ Vojtěch: Katolická teologická fakulta 1939-1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007, 440-449.
- MERSCH Émile: Teologie úplného společenství, Svazek 1, s.l., s.d. (originál: MERSCH Emile: Le corps mystique du Christ. Études de théologie historique, Paris: Desclée, 1936).
- METZ Johann Baptist: Viera v dejinách a spoločnosti. Štúdie k praktickej fundamentálnej teológii, Bratislava: Vydavateľstvo Serafín, 2007 (originál: METZ Johann Baptist: Glaube in Geschichte und Gesellschaft, Ostfildern: Mathias-Grünewald-Verlag, 1984).
- MEYENDORF John: Byzantine Theology. Historical trends and doctrinal trends, New York: Fordham University Press, 1983 (reprinted from the revised second edition).
- MEYENDORFF John: Apoštol Petr a jeho nástupníctví v byzantské theologii, in: OrthRev 2 (1998) 133-151.
- MI-KU [=??]: Akademický rok 1970-71, in: KN XXII (1970) 42 – 18. října 1970, 4.
- MIKULA Felix: Záhada a tajemství, Řím: KA, 1966.
- MIZIA Cezary Andrzej: Význam Agapé pro pronásledovanou církev podle Josefa Zvěřiny, Opava: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007.
- M[...] J[...]: (rec.) ThDr. A. Salajka, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: LIDOVÉ LISTY ze 6. 12. 1936.
- MONDIN Battista: La Chiesa primizia del Regno. Trattato di ecclesiologia, 2a edizione – prima ristampa, Bologna: Edizioni Dehoniane, 1992.
- MORAVA Pavol: Stephan Trochta der Kardinal von Böhmem. Eine Lebensgeschichte und eine Auswahl aus seinen Ansprachen und Hirtenbriefen, Thaur bei Innsbruck: Österreichischer Kulturverlag, 1987.
- MUSIL Jiří: Proměny farnosti 1980-2000 (bakalářská práce obhájená na KTF UK), Praha 2005
- MUŽÍK Antonín: Unie bulharská, in: ČKD XIII (1872) 6, 438-445.
- MYSLIVEC Josef: Křesťanský východ a my, in: ŽIVÁ TEOLOGIE 4, Praha: ČKCh, 1970, 5-40.
- NAPIWODZKI Piotr: Mystici Corporis Christi a spor o pojetí církve, in: SALVE 18 (2008) 3, 65-74.
- NEMEC Jirí, BOUSE Bonaventura: Die Frage der Kirche – reform in den böhmischen Ländern, in: CONCILIUM 8 (1972) 3, 213-217.
- NĚMEC Ludvík: Church and State in Czechoslovakia. Historically, Juridically, and Theologically Documented, New York: Vantage Press, Inc., 1955.

- NEUFELD Karl Heinz: Hugo a Karl Rahnerové, Velehrad: Refugium, 2004.
- NEUNER Peter: Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví, Praha: Vyšehrad, 2001.
- NEUWIRTH Vladimír (ed.): Profesor Josef Vašica. Jeho život, vztahy k rodině a k rodnému kraji. Sborník k 110. výročí jeho narození, Olomouc: MCM, 1994.
- NICOLAS Jean-Hervé: Syntéza dogmatické teologie II. Vtělení Slova, Praha: Krystal OP, 2007.
- NOSEK Lukáš: Christologická a soteriologická analýza díla *Synopsis theologiae dogmaticae specialis* od ThDr. Vojtěcha Šandy (diplomová práce obhájená na KTF UK), Praha 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Josef Zvěřina, teologická fakulta a křesťanské umění, in: ROYT Jan – OTTOVÁ Michaela – MUDRA Aleš: *Regnum Bohemiae et Sacrum Romanum Imperium. Sborník k počtĕ Jiřího Kuthana. Sborník KTF UK, Praha a České Budĕjovice 2005*, 35-64.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Teologie ve stínu. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Katolická teologická fakulta 1939-1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století, Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Česká katolická eklesiologie na počátku druhé poloviny 20. století, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10*, Praha: Karolinum, 2007, 9-46.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Eklesiologie Antonína Mandla, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10*, Praha: Karolinum, 2007, 107-130.
- NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10*, Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Zrod teologa: Oto Mádr v letech 1945-1951, in: ST 9 (2007) 4 [30], 63-77.
- NOVOTNÝ Vojtěch: Plán akce pro vydávání českých vysokoškolských příruček bohovědných. Stav české katolické teologie v letech 1949-1950, in: ST X (2008) 3 [33], 49-63.
- O[...]:(rec.) Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, napsal dr. Ant. Salajka doktor vých. církevních věd, Praha 1936, in: Akord 9 (1937) 2, 17.
- ONDOK Josef P.: Antonín Mandl – knĕz a teolog, in: KARFÍKOVÁ Lenka, KŘIŠŤAN Alois, KUŘE Josef (eds.): „Život z přítomné chvíle“. Česká katolická teologie po druhé světové válce, Brno: CDK, 1998, 49-53.
- OPATRNÝ Aleš: Kardinál Tomášek a pokoncilní promĕna pražské arcidiecéze, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- OPOČENSKÝ Milan (ed.): ... kdo věří, dívá se dopředu. Z odkazu J. L. Hromádky, Praha: Křesťanská mírová konference a Regionální sdružení KMK v ČSSR, 1989.
- OTT Ludwig: *Grundriss der Dogmatik*, Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1965
- PALDĀN Gjalcho, CCHERING Šakja: *Oheň pod snĕhem*, Praha: Volvox Globator, 1998.
- PALLASOVÁ Eva, PACNEROVÁ Ludmila: *Základy staroslovĕnštiny I. gramatická cviĕení*, Brno: FF MU, 1992.
- PANUŠKA František: *Způsob podstatné přítomnosti Kristovy v Eucharistii (obhájená disertační práce na CMBF) Praha, 1953.*

- PAŠA Dr. [?]:(rec.) Salajka Antonín, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: Bogoslovská Smotra, god. XXV, broj 2, Zagreb 1937, 220-223.
- PAVLÍK Jan: Budou vás vydávat soudům. Díl 2. Nekrology zemřelých členů české provincie T.J. v době rozptýlení v letech 1950-1990, Praha: Societas, 1996.
- PECHUŠKA František: VI. unionistický sjezd na Velehradě, ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 9, 529-538.
- PECKA Dominik: Starý profesor vzpomíná. Vlastní životopis, Praha: Zvon, 1996.
- PECKA Dominik: Světlo a život. Výklad křesťanských mystérií, Svitavy: Trinitas, 1998.
- PETRÁČKOVÁ Věra, KRAUS Jiří a kol.: Akademický slovník cizích slov, Praha: Academia, 1998.
- PITHART Petr: Osmašedesátý, Praha: Rozmluvy, 1990.
- PITRUN Bernard SJ: Jadrné memento. Životopisný nástin českého provinciála jezuitů Leopolda Šarka SJ (1874-1968), Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008.
- PLACHT Otto, HAVELKA František (eds.): Předpisy pro vysoké školy republiky československé, Praha: nákladem vlastním, 1932.
- PODLAHA Antonín (ed.): Bibliografie české katolické literatury náboženské od r. 1828 až do konce r. 1913, část V., Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1923.
- PODLAHA Antonín, TUMPACH Josef (edd): Český slovník bohovědný, 1-5, Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1912 (1. díl), 1916 (2.), 1926 (3.), 1930.
- PODLAHA Antonín: Úmrtí. Msgre. Dr. Josef Hanuš, in: ČKD LXIX/XCIV (1928) 5, 591-592.
- POKORNÝ Ladislav (ed.): Sborník teologických statí III., Praha: ČKCh, 1983.
- POLÁKOVÁ Jolana: Smysl dialogu. O směřování k plnosti lidské komunikace, Praha: Vyšehrad, 2008.
- POLC Jaroslav: Posvátná liturgie, Řím: Křesťanská akademie, 1981.
- POLC Jaroslav V.: Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce, Praha: KTF UK (spolu s Řím: KA), 1995.
- POLKOWSKI Andrzej (ed.): Jan Paweł II w dialogu miłości z Kościołem wschodnim, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1984.
- POŘÍZKA Vincenc Dr.: (rec.) ThDr. Antonín Salajka, Ve světle víry, in: ČKD 85/110 (1945) ?, 162-164.
- POŘÍZKA Vincenc Dr.: (rec.) Salajka Antonius, ThDr et Scientiarum eccl. orient. doctor, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, in: AAV XIII (1937) 1, 56-58.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Některé otázky spojené s eklesiologií společenství (1-4), in: TT 9 (1998) 1-4, s. 8-9. 43-46. 91-94. 119-120.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Krajina jako způsob bytí člověka a zrcadlo lidského nitra, in: TT 12 (2001) 1, 15-18.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Hermeneutika mystéria - Struktury myšlení v dogmatické teologii, Praha: Karmelitánské nakladatelství a Krystal OP, 2005.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Česká trinitární teologie a její kontext v letech 1800-2005. Komentovaná bibliografická sonda do dějin české teologie, in: TR 76 (2005) 2, 123-167.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, třetí doplněné vydání, Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – Karmelitánské nakladatelství, 2006.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Ekleziologie v trinitologii, in: Fórum Velehrad I..., 237-252.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie, Praha, Kostelní Vydří: Krystal OP, Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Teologie dějin a česká teologie, in: TT 20 (2009) 1, 39-45.
- POSPÍŠIL Josef: Co jest Církev? Brno: Občanská tiskárna, 1925.

- [POZNÁMKA REDAKCE], in: SALAJKA Antonín: 50. výročí encykliky „Grande munus“ (1880 30. IX. 1930), in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 1, 1 pozn. 1.
- POUSTA Zdeněk: Univerzita Karlova v letech 1947-1953, in: HAVRÁNEK Jan, POUSTA Zdeněk (edd.): Dějiny Univerzity Karlovy, sv. IV, 1918-1990, Praha: Karolinum, 1998, 263-305.
- PRUŽINSKÝ Štefan: Byzantská teológia I. História, Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 1998.
- PUTNA Martin C.: Česká katolická literatura 1848-1918, Praha: Torst, 1998.
- RÁČEK Blažej: Československé dějiny, druhé doplněné vydání, Praha: Ladislav Kuncič, 1933.
- RAHNER Karl: Situace teologů, in: KN XXII (1970) 19 – 10. května 1970, 3 (originál – RAHNER Karl: Kritisches Wort, Freiburg im Br.: Herder, 1970, 200-201).
- RAHNER Karl, VORGRIMLER Hans (edd): Teologický slovník, Praha: Zvon, 1996.
- RAHNER Karl: Úvod k Dekretu o katolických východních církvích Orientalium Ecclesiarum, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 417-418.
- RAHNER Karl: Dynamický prvek v církvi, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007 (originál: RAHNER Karl: Das Dynamische in der Kirche, in: Sämtliche Werke 10, Freiburg-Basel-Wien: Herder, 2003, 322-420).
- RATZINGER Joseph: Pluralisms as a Problem for Church and Theology, in: The Nature and Mission of Theology. Approaches to Understanding Its Role in the Light of Present Controversy, San Francisco: Ignatius Press, 1995, 73-98 (originál: Wesen und Auftrag der Theologie: Versuche zu ihrer Orstbestimmung im Disput der Gegenwart, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1993).
- REINSBERG Jiří, SVOBODA Bohumil: Legio angelica a P. Method Klement OSB, Svitavy: Trinitas, 2000.
- ROBERSON Ronald: The Eastern Christian Churches. A Brief Survey, 6th edition, Roma: Edizioni „Orientalia Christiana“ PIO, 1999.
- ROSENREITER Lubomír: Amor et labor vita sunt, in: DP VI (1956) 5, 81.
- RUPNIK Marko Ivan: Sofia jako tvořivá Paměť od Solovjova po Tarkovského, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Od Sofie k New Age, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001, 50-70.
- RÜCKL Jan: Zdeněk Bonaventura Bouše OFM. Život a dílo (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2005.
- RÜCKL Jan: Eklesiologie Bonaventury Bouše OFM, in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10, Praha: Karolinum, 2007, 131-167.
- RÜCKL Jan: Pius XII. a liturgické reformy, in: SALVE 18 (2008) 3, 99-108.
- RYBÁŘ Jan: Poznámky k teologii Antonína Mandla, in: KARFÍKOVÁ Lenka, KŘIŠŤAN Alois, KUŘE Josef (eds.): „Život z přítomné chvíle“. Česká katolická teologie po druhé světové válce, Brno: CDK, 1998, 59-62.
- RYNEŠ Václav: Paladium země české, Praha: Universum, 1948.
- SALAJKA Milan: Orientační teologický slovník, Praha: nakladatelství Ježek, 2000.
- SENYK Sophia: Brest, Union v. B., in: LThK vol. 2, 683-684.
- SEMAN Ján: Východné obrady a ich liturgie. Historicko-liturgicko-dogmatická štúdia (disertační práce obhájená na CMBF) Praha - Litoměřice 1970.
- SERTORIUS Lili: Orthodoxe Theologie im 20. Jahrhundert, in: VORGRIMLER Herbert, GUCHT Vander Robert (eds.): Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert. Perspektiven, Strömungen, Motive in der christlichen und nichtchristlichen Welt, Band II, Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1970, 154-196 (179-184).

- Seznam osob a ústavů University Karlovy v Praze jakož i státních zkušebních komisí 1948, Praha: Akademický senát UK, 1948.
- SCHMAUS Michael: Katholische dogmatik, Band I-V, šesté doplněné vydání, München, Max Huber Verlag, 1960-1961.
- SCHMAUS Michael: Cirkev, tretie vydanie, Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1983 (originál: SCHMAUS Michael: Der Glaube der Kirche, Band 2, dritter Teil: Die Kirche, München: Max Hueber Verlag, 1970).
- SCHMIDT Stepjan: Augustin Bea. The Cardinal of Unity, New York: NY City Press, 1992.
- [SCHWARZENBERG Karel, POLC Jaroslav V., RYNEŠ Václav, KOUDELKA Vladimír]: Tisíc let pražského biskupství 973-1973, Řím: KA, 1973.
- SKALICKÝ Karel: Radost a naděje, Řím: Křesťanská akademie, 1968.
- SKALICKÝ Karel: Katolická filosofie a teologie zvláště tomistická v české společnosti XIX. a XX. století, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Slovo a naděje. Sborník, Řím: Křesťanská akademie, 1978, 45-79.
- SKALICKÝ Karel: Prolegomena k budoucí filosofii českých dějin, in: SKALICKÝ Karel: Za nadějí a smysl, Praha: Zvon, 1996, 143-179 (147-149).
- SKALICKÝ Karel: Za nadějí a smysl, Praha: Zvon, 1996.
- SKALICKÝ Karel: Ekumenismus na Druhém vatikánském koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- SKALICKÝ Karel (a kol.): Dokumenty Prvního vatikánského koncilu, Praha: Krystal OP, 2006.
- SKALICKÝ Karel: Politická teologie J. B. Metz pod lupou vstřícné kritiky, in: TT 19 (2008) 2, 62-68.
- SKOBLÍK Jiří: Večer věnovaný námětu "1000 let české teologie", in: http://ktf.cuni.cz/~skoblik/komentare/index_k.htm (vyhledáno dne 24. 4. 2008).
- SKOBLÍK Jiří: Litoměřický seminář v padesátých letech, in: TT 14 (2003) 3, 105-106.
- SKOBLÍK Jiří: Česká eklesiologie padesátých let v teorii a praxi (Reminiscence, nikoliv reflexe), in: NOVOTNÝ Vojtěch (ed.): Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10, Praha: Karolinum, 2007, 47-72.
- SLÁDEK Karel: Sofiologie a Vladimír Solovjov, in: TT 17 (2006) 3, 145-147.
- SLÁDEK Karel: Vladimír Solovjov: Mystik a prorok. Osobnost a dílo Vladimíra Solovjova pohledem (nejen) české reflexe (disertační práce obhájená na KTF UK) Praha 2007.
- SLÁDEK Karel: Solovjovská bádání v českém prostředí, in: ST IX (2007) 3 [29], 31-47.
- SLÁDEK Karel: Katolicko – pravoslavný dialog ve světle „Dokumentu z Ravenny“, in: TT 19 (2008) 2, 90.
- SLIPYJ Josyf: Die Trinitätslehre des byzantinischen Patriarchen Photius [habilitační práce] Innsbruck, 1921.
- SMÉKAL Bedřich: Kapitoly z českých a slovanských církevních dějin – 10. Unionismus, in: FRANZEN August: Malé dějiny církve. Třetí, doplněné a rozšířené české vydání, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 354-355.
- Sociální encykliky (1891-1991), Praha: Zvon, 1996.
- SOLDÁT A[lois]: Nostrifikace římských bohosloveckých diplomů doktorských v Rakousku, in: ČKD LV/LXXX (1914) 2-3, 247-251.
- SPÁČIL Bohumil: Třetí rok papežského ústavu orientního, in: ZV [III] (1922) 9 – 1. července, 4-5.
- SPÁČIL Bohumil: Pravoslavná theologie a možnost unie východními církvemi, in: ČKD LXVI/XCI(1925) 7. 8, 421-445.

- SPÁČIL Theofil: (rec.) Theol. Dr., doktor východních církevních věd ANTONÍN SALAJKA, Nauka východních odloučených theologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení(...), Praha 1936, in: OCP III (1937) 313.
- SPÁČIL Bohumil: K apologii velehradského unionismu, in: ACM 35 (1948) 1, 11-15.
- SPUNAR Pavel: František Dvorník, in: GABRIEL Jiří (a kol.): Slovník českých filosofů, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1998, 112-113.
- STORK Alois: Výpomoc laiků v duchovní správě. Příručka pro pomocníky ve farnostech, Hradec Králové: Družstevní nakladatelství, 1948.
- SUTTNER Ernst Christoph: Marča, Union v. M., in: LThK, vol. 6, 1298.
- SUTTNER Ernst Christoph: Ostkirchen, katholischen O., in: LThK, vol. 7, 1204-1206.
- SVOBODA Bohumil, POLC Jaroslav V.: Kardinál Josef Beran, Praha: Vyšehrad, 2008.
- ŠEBEK Jaroslav: Mezi křížem a národem. Politické prostředí sudetoněmeckého katolicismu v meziválečném Československu, Brno: CDK, 2006.
- ŠEBEK Jaroslav: Papežská politika a české země 1938-1945, in: SALVE 18 (2008) 3, 23-34.
- ŠIMANDL Josef, MÁDR Oto, BARTOŇ Josef, HLAVSOVÁ Jaroslava: Jak zacházet s náboženskými výrazy. Pravopis, výslovnost, tvary, význam, Praha: Academia, 2004.
- ŠKRÁŠEK Josef: Dělník na cyrilometodějské liše. Život a dílo preláta dr. Františka Cinka, Olomouc: MCM, 1996.
- ŠPAČEK Michael: Apoštolát svatého Cyrila a Metoděje a jeho současný ekumenický význam, in: Fórum Velehrad I...58-71.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Ruská idea, jiný pohled na člověka, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma (spolu s Řím: KA), 1996.
- ŠPIDLÍK Tomáš: K prvním pramenům české teologie, in: TT 9 (1998) 6, 182-183.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Sofiologie sv. Basila, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Od Sofie k New Age, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001, 10-18.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Duše poutníka. Tomáš Špidlík v rozhovoru s Janem Paulasem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Čeští jezuité a slovanský Východ, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Velehrad – *filologoi* versus *filosofoi*. Příspěvek spirituální teologie k 800letému výročí, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2005, 245-249.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Věřím v život věčný. Eschatologie, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Člověk, agapická osoba, in: ŠPIDLÍK Tomáš - RUPNIK Marko I., [ET ALII]: Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 191-352.
- ŠPIDLÍK Tomáš - RUPNIK Marko I. (a kol. CAMPATELLI Maria, TENACE Michelina, ŽUST Milan): Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008.
- ŠTEC Mikuláš: Staroslovienčina a cirkevná slovančina, Prešov: PBF PU, 1997.
- ŠTEFAN Ján: Sofia v dejinách. Fragmenty z dejín učenia o Sofii, Prešov: PBF PU, 2005.
- ŠTĚCH František: Josef Hanuš – „zahraniční ministr českých katolíků“ a zakladatel české religionistiky, in: TT 17 (2006) 3, 147-149.
- ŠVANKMAJER, Milan, VEBER Václav, SLÁDEK Zdeněk, MOULIS Vladislav: Dějiny Ruska, druhé doplněné a přepracované vydání, Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 1996.
- TAFT Robert T.: Katolicismus východního obřadu. Dědictví a poslání, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2002.
- TENACE Michelina: Pravá a falešná Sofia. Odkazy na rozlišení mezi Kristem a Antikristem, in: ALTRICHTER Michal [ET ALII]: Od Sofie k New Age, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2001, 36-49.

- TENACE Michelina: Tradice, paměť a „laboratoř vzkříšení“, in: ŠPIDLÍK Tomáš - RUPNIK Marko I., [ET ALII]: Nové cesty pastorální teologie. Krása jako východisko, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008, 437-477.
- TIGRID Pavel: Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu, Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1988.
- TKADLČÍK Vojtěch: Velehradská cesta k odloučeným bratřím, in: ŽIVÁ TEOLOGIE 4, Praha: ČKCh, 1970, 41-68.
- TKADLČÍK Vojtěch: Významní pracovníci velehradského unionismu, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Bohemia, Ecclesia, Universitas. Sborník k osmdesátinám prof. Jaroslavu Kadlecovi, Praha: Karolinum, 1991, 173-182.
- TKADLČÍK Vojtěch: Minulost a budoucnost velehradských kongresů, in: TT 4 (1993) 5, 162-166.
- TKADLČÍK Vojtěch: Minulost a budoucnost velehradských kongresů, Velehrad: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, s.d. [1993].
- TOMKO Jozef: Svetlo národov. Komentár k vieroučnej konštitúcii Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi, Rím, Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1972.
- TONZAR David: Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církve československá husitská, Praha: Karolinum, 2002.
- TROMP Sebastiano: Corpus Christi quod est Ecclesiae, Romae: Universita Gregoriana, 1937.
- URBAN Jan Evangelista: Dnešní přístup k teologii *et* Křesťan v současném světě, in: ŠPRUNK Karel (ed.): Živá teologie, sv. 1, [b.m.-zřejmě Praha]: ČKCh, 1969.
- VAJS Josef: Významný ohlas IV. unionistického sjezdu Velehradského, in: VCM VIII (1925) 1, 1-2.
- VANĚČKA Josef T.J.: Unijní kurs bohoslovců, in: VZ II (1948) 4-5 /listopad/, 5.
- VAŇÁČ Martin: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v letech 1891-1939. Příspěvek k dějinám vztahu mezi státem, církví a univerzitou na přelomu 19. a 20. století (diplomová práce obhájená na Katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK) Praha 1999.
- VAŇÁČ Martin: Ekumenismus v České republice. Příspěvek ke studiu ekumenických vztahů v České republice na pozadí vztahu státu k církvím v letech 1918-2000 (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2001.
- VAŇÁČ Martin: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v letech 1891-1939, in: KUČERA Zdeněk, LÁŠEK Jan B[lahoslav] (eds.): Docete omnes gentes. Sborník příspěvků, Brno: L. Marek, 2004, 125-136.
- VAŠICA Josef: Literární památky epochy velkomoravské, 863-885, Praha: Vyšehrad a Křesťanská akademie v Římě, 1996.
- VAŠICA Josef: Slovanská liturgie sv. Petra, s. 1., s. d. [zvláštní otisk ze sborníku – Byzantinoslavica VIII (1939-46)].
- VAŠKO Václav, Neumlčená, sv. II, Praha: Zvon, 1990.
- VAŠKO Václav: Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- VAŠKO Václav: Dům na skále 1. Církev zkoušená (1945- začátek 1950), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- VAŠKO Václav: Dům na skále 2. Církev bojující (1950- květen 1960), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- VAŠKO Václav: Likvidace řeckokatolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- VAŠKO Václav: Dům na skále 3. Církev vězněná (1950-1960), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.
- VAVŘÍNEK Vladimír: Ekumenická myšlenka u Františka Dvorníka, in: [KOLEKTIV AUTORŮ]: Fórum Velehrad I. Communio ecclesiarum – očištění paměti.

- Sborník příspěvků z vědeckého semináře (12.-13. března 2007) Katedry pastorální a spirituální teologie CMTF UP a Centra Aletti v Olomouci, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2007, 168-178.
- VEČERKA Kazimír: „Naděje katolictví v zemích českých“, in: DP XX (1971) 4, 58-59.
 - VEČERKA Radoslav: Staroslověnština, Praha: SPN, 1984.
 - VEČERKA Radoslav: Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků, Olomouc: UP Olomouc, 2006.
 - VEČERKA Radoslav: Vývoj slovanské jazykovědy v českých zemích, Brno: MU Brno, 2006.
 - VEČERKA Radoslav: Biografickobibliografické medailonky českých lingvistů: bohemistů a slavistů, 2. vydání, [Brno]: Department of Linguistics and Baltic Languages, Masaryk University, July 2008 (dostupné na: <http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/vecerka/vec-medailonky2.pdf> (vyhledáno průběžně)).
 - VENTURA Václav: Jan Evangelista Urban – život a dílo. Sonda do dějin české teologie a spirituality, Brno: CDK, 2001.
 - VENTURA Václav: Řeckokatolická církev a Pavol Gojdič, in: TS VIII (2002) 4, 33-48,
 - VENTURA Václav: (rec.) Walerian Bugel, Ekleziologie užhorodské unie a jejích dědiců na pozadí doby, UP Olomouc 2003, in: TT 15 (2004) 2, 85-86.
 - VENTURA Václav: Odpověď na reakci mons. Hučka, in: TT 15 (2004) 4, 167-168.
 - VERNER František: Rejstřík ke sborníkům teologických kurzů CMBF 1970-1979, in: POKORNÝ Ladislav (ed.): Sborník teologických statí III., Praha: ČKCh, 1983, 112-120.
 - VESELÝ Jiří Maria: Co dává Velehrad Evropě, Olomouc: MCM, 1994.
 - VESELÝ Josef: Jaroslav Kadlec (1911-2004), in: CD I (2008) 2, 91-119.
 - VILINSKÝ V[alerij]: Unionistický přehled za duben - září 1930 (Události a knihy), in: ČKD LXXII/XCVII (1931) 1. 2, 130-145;
 - VILINSKÝ V[alerij]: Český unionismus před VI. velehradským sjezdem, in: ČKD LXXIII/XCVIII (1932) 1, 48-56
 - VLČEK Vojtěch: Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem, 1948-1964, Olomouc: MCM, 2004.
 - VLČEK Pavel, HILMER Jiří: GOČÁR Josef (Jóža), in: VLČEK Pavel (ed.) ET ALII: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha: Academia, 2004, 199-200.
 - VLČEK Pavel (ed.) ET ALII: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha: Academia, 2004.
 - VRÁNA Karel: Experiment křesťanství, vybrala a uspořádala Jolana Poláková, Praha: Zvon, 1995.
 - VRÁNA Karel: Smysl pro humor, in: VRÁNA Karel: Experiment křesťanství, vybrala a uspořádala Jolana Poláková, Praha: Zvon, 1995, 190-229.
 - VRÁNA Karel: Svoboda k pravdě, vybrala a uspořádala Jolana Poláková, Praha: Vyšehrad, 2008.
 - VRÁNA Karel: Meditace o čase, in: VRÁNA Karel: Svoboda k pravdě, vybrala a uspořádala Jolana Poláková, Praha: Vyšehrad, 2008, 133-139.
 - VRBENSKÝ Jaroslav: Antonín Mandl – teolog českého ekumenismu, in: KARFÍKOVÁ Lenka, KŘIŠŤAN Alois, KUŘE Josef (eds.): „Život z přítomné chvíle“. Česká katolická teologie po druhé světové válce, Brno: CDK, 1998, 54-58.
 - VRZAL Kamil: Perzekuce katolické církve na Benešovsku a Voticku v padesátých letech dvacátého století (diplomová práce obhájená na KTF UK) Praha 2004.
 - [vydavatelé čeští salesiáni]: Štěpán Kardinál Trochta. Životopisná črta a výběr z proslavů a pastýřských listů (k 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni), Řím: [Pro manuscripto – Superiorum permissu], 1984.

- VYMĚTAL František a kolektiv: Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve. Život a dílo Dr. Antonína Cyrila Stojana, Praha: ČKCh, 1988.
- W[=??]: Biskup dr. Trochta na Synodu, in: KN XXI (1969) 46 – 16. listopadu 1969, 1.
- WINKLER Gerhard B[...]: Velehrad, in: LThK, vol. 10, 578-579.
- ZEDNÍČEK Miroslav: Prof. ThDr. Jan Merell, in: BROŽ Jaroslav, MIKULICOVÁ Mlada (eds.): Sborník Katolické teologické fakulty, svazek VIII. K 100. výročí narození Prof. ThDr. Jana Merella, Praha: Karolinum, 2006, 9-15.
- ZGARBÍK Antonín: 25 let Papežského misijního ústavu, in: ZV XXII (1941) 1, 1-3.
- ZÍDEK Petr: Tři desetiletí českého rusofilství, in: LN XXI (2008) č. 256, ze dne 31. října 2008, s. 16.
- ZIZIOULAS John D. : Being as communion. Studies in Personhood and the Church, Crestwood: St. Vladimir's Seminary Press, 1997.
- ZLÁMAL Bohumil: Die Entwicklung der kyrillo-methodianischen Tradition in der Tschechoslovakischen Geschichte, in: SALAJKA Antonín (ed.): Konstantin-Kyrill aus Thessalonike, Würzburg: Augustinus-Verlag, 1969, 77-157.
- ZLÁMAL Bohumil: Blahoslavený Jan Sarkander, Řím: Křesťanská akademie, 1969.
- ZLÁMAL Bohumil: Příručka českých církevních dějin, sv. X - Doba československého katolicismu, část 1., Olomouc: CMBF v Praze, pobočka v Olomouci, 1972.
- ZLÁMAL Bohumil: Příručka českých církevních dějin, sv. X - Doba československého katolicismu, část 2., Olomouc: CMBF v Praze, pobočka v Olomouci, 1972.
- ZOZULAK Ján: Vplyv unionizmu na odklon od Svätotočcovskej tradície a návrat k štúdiu diel svätých otcov, Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2000.
- ZVĚŘINA Josef: Marxismus-filosofie-náboženství. Kritická studie (neobhájená disertační práce na BF UK) 1946.
- ŽYCHIEWICZ Tadeusz: Josafat Kuncevič, Praha: Zvon, 1995.
- ŽÁK František: K otázce unionismu, in: ČKD LXX/XCV (1929) 4, 321-332.
- ŽIVÁ TEOLOGIE 4: MYSLIVEC Josef: Křesťanský Východ a my (s. 5-40), TKADLČÍK Vojtěch: Velehradská cesta k odloučeným bratřím (s. 41-68), Praha: ČKCh, 1970.
- ŽŮREK Jiří: Prolegomena k četbě Vladimíra Boublíka a analýza stěžejních témat jeho myšlenkového odkazu, Praha: Krystal OP, 2008
- II. vatikánský sněm. Příprava a průběh, Řím: Křesťanská akademie, 1966.

E) Použité periodika (časopisy, deníky):

- *Acta Archiepiscopalis Curiae Pragensis* (AACP)⁹⁵⁸
- *Acta Academiae Velehradensis* (AAV)
- *Acta Conventus Pragensis* (ACP)
- *Acta Conventus Velehradensis* (ACV)
- *Akord* (AKORD)
- *Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje* (ACM)
- *Církevní dějiny. Osobnosti-události-struktury-mentality* (CD)
- *Concilium. Internationale Zeitschrift für Theologie* (CONCILIUM)
- *Cyriometodějský kalendář*
- *Časopis katolického duchovenstva* (ČKD)
- *Časopis Matice moravské* (ČMM) – dostupný také in: <http://www.malice-moravska.cz/> (vyhledáno 5.8.2008)
- *Distance. Revue pro kritické myšlení* (DISTANCE)

⁹⁵⁸ V závorce za názvem periodika je uvedena zkratka, kterou užíváme v textu – viz také seznam zkratek.

- *Dobrý pastýř. Týdeník katolického kněžstva*
- *Duchovní pastýř (DP)*
- *Duchovní pastier / Duchovní pastier. Mesačník katolického duchovenstva / Duchovní pastier. Revue pre teológiu a duchovný život / Duchovní pastier. Časopis rím.-kat. duchovenstva (DP-sk)*
- *Exarchát. Zpravodaj Řeckokatolické církve v ČR (EXARCHÁT)*
- *Fórum. Časopis Univerzity Karlovy v Praze (FÓRUM) – dostupný také in: <http://iforum.cuni.cz> (vyhledáno průběžně)*
- *Hlas pravoslaví*
- *Hlídka (HLÍDKA)*
- *Katolík. List svazu katolických mužů a Katolické akce (KATOLÍK)*
- *Katolické noviny (KN)*
- *Lidové Listy (LL)*
- *Lidové noviny (LN)*
- *Logos. Časopis pro homiletiku a katechetiku*
- *Museum. Časopis katolických slovanských bohoslovců (MUSEUM)*
- *Našinec*
- *Oběžník kapitulní konsistoře v Praze / Oběžník apoštolské administratury pražské arcidiecéze (OPA)*
- *Od Karlova mostu. Zprávy z řádu křížovníků s červenou hvězdou*
- *Od Pražského Jezulátka. Časopis k šíření úcty Milostného Jezulátka u Panny Marie Vítězné na Malé Straně v Praze*
- *Ordinariátní List Pražské Arcidiecéze (OLPA)*
- *Orientalia christiana periodica (OCP)*
- *Orthodox revue. Sborník textů z pravoslavné theologie (OrthRev)*
- *Památky archeologické (PA)*
- *Perspektivy. Křesťanství – svět – kultura. Příloha Katolického týdeníku (PERSPEKTIVY. Příloha KT)*
- *Pravoslavný teologický sborník (PTS)*
- *L'Osservatore Romano (OR)*
- *Rozpravy. Časopis pro otázky sociální obnovy (ROZPRAVY)*
- *Salve. Revue pro teologii a duchovní život (SALVE)*
- *Sborník Velehradský. Nová řada archeologického spolku Starý Velehrad*
- *Serafínský prapor. Časopis pro duchovní život lidu v duchu sv. Františka*
- *Slavia. Časopis pro slovanskou filologii (SLAVIA)*
- *Slovak studies*
- *Slovanský přehled. Sborník pro poznávání politického, hospodářského, sociálního a kulturního života slovanských států a národů (SLOVANSKÝ PŘEHLED)*
- *Sursum. Věstník politického klubu duchovenstva čs. strany lidové v Čechách (SURSUM)*
- *Studia theologica (ST)*
- *Studie*
- *Teologické texty (TT)*
- *Teologický sborník (TS)*
- *Theologická revue. Čtvrtletník Univerzity Karlovy v Praze – Husitské teologické fakulty (TR)*
- *Theologos. Teologická revue Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (THEOLOGOS)*
- *Velehradské zprávy (VZ)*
- *Věstník katolického duchovenstva. Církevně politický a zájmový orgán katol. kleru v státě československém (VKD)*
- *Věstník katolického duchovenstva (VKD [II.]*

- *Věstník společnosti sv. Cyrila a Metoděje, (vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze) (VSCM)*
- *Via: časopis pro teologii (VIA)*
- *Vlast. Časopis pro poučení a zábavu (VLAST)*
- *Vyšehrad, list pro křesťanskou kulturu (VYŠEHRAD)*
- *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*
- *Zprávy velehradské (ZV)*
- *Život. Revue pro veřejné otázky současnosti, náboženství, kulturu, politiku (ŽIVOT)*

F) Použité internetové zdroje:

- Biographisch-Bibliographische Kirchenlexikon: www.bautz.de/bbkl (vyhledáváno průběžně)
- časopisy (ČKD, VIA,...) k dispozici: www.depositum.cz (vyhledáváno průběžně)
- časopis ČMM k dispozici: www.malice-moravska.cz/ (vyhledáno 5.8.2008)
- historie PIO (Pontificio Istituto Orientale):
www.pontificalorientalinstitute.com/newsrecent-news-and-events-at-poi/welcome.html
(vyhledáno dne 10. 4. 2008)
- k dějinám farnosti Vršovice: www.farnostvrsovice.cz/o-farnosti (vyhledáno 17. 4. 2008)
- knihovna PIO (Pontificio Istituto Orientale): www.pio.urbe.it/ (vyhledáno 5. 8. 2008)
- rozhovor s p. Ambrosem: www.jesuit.cz/clanek.php?id=111 (vyhledáno 20. 6. 2007).
- Biografickobibliografické medailonky českých lingvistů: bohemistů a slavistů, 2. vydání, autor: Radoslav Večerka:
<http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/vecerka/vec-medailonky2.pdf> (vyhledáno průběžně).
- časopis FÓRUM k dispozici: <http://iforum.cuni.cz> (vyhledáno průběžně)
- k osobnostem Arcibiskupského gymnázia Kroměříž - ČERVINKA Arnošt: Významné osobnosti Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži, Kroměříž: Arcibiskupské gymnázium, 2007 (dostupný také
http://www.agkm.cz/vyznamne_osobnosti_ag.pdf , (vyhledáno dne 21.10.2008)
- k české teologii - SKOBLÍK Jiří: Večer věnovaný námětu "1000 let české teologie", in:
http://ktf.cuni.cz/~skoblik/komentare/index_k.htm (vyhledáno dne 24. 4. 2008)
- k historii gymnázia ve Strážnici na Moravě: <http://www.gys.cz/historie> (vyhledáno dne 11. 2. 2009).
- k historii Moravské Nové Vsi, in: http://www.mnves.cz/?Akce=onas_historie&M=1
(vyhledáno dne 11.2.2009)
- k historii farnosti Moravská Nová Ves, in:
http://www.mnves.cz/?Akce=farnost_valky&M=9 (vyhledáno dne 11.2.2009)
- obsahy čísel periodika *Slovak Studies*:
https://www1.columbia.edu/sec/cu/lso/tocdata/5313303/CM00028380/127-Volume_12-21.pdf, (vyhledáno dne 16.2.2009)
- některé dokumenty k východním církvím (např. Orientale Lumen, in:
www.grkat.nfo.sk/Texty (vyhledáno 1. 3. 2009).

Použité zkratky:

AACP	p. Acta Archiepiscopalis Curiae Pragensis
AAS	p. Acta Apostolicae Sedis
AAV	p. Acta Academiae Velehradensis
ABS	Archiv bezpečnostních složek
ACM	p. Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje
ACP	p. Acta Conventus Pragensis
ACV	sb. Acta Conventus Velehradensis
APA	fond Archiv Pražského arcibiskupství 1876(1584) – 1920(1949), in: NA
AUK	Archiv University Karlovy
AV ČR	Akademie věd České republiky
BBKL	Biographisch-Bibliographische Kirchenlexikon (BAUTZ Friedrich Wilhelm /hrsg./: BBKL, Band I-XXVIII, Hamm: Verlag Traugott Bautz, 1975-2007).
BTZJ	Bilanz der Theologie im 20. Jahrhundert. Perspektiven, Strömungen, Motive in der christlichen und nichtchristlichen Welt (VORGRIMLER Herbert, GUCHT Vander Robert /hrsg./: BdTh, Band I-IV, Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1969-1970).
CD	p. Církevní dějiny
CDČT	Centrum dějin české teologie při KTF UK
CDK	Centrum pro studium demokracie a kultury
CKK	Centrální katolická knihovna při KTF UK (CKK KTF UK)
CMBF	Římskokatolická Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta
CMVKD	Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva
ČBK	Česká biskupská konference
ČEP	český ekumenický překlad Bible – (užíván tisk z r. 1995 viz bibliografie)
ČKA	Česká křesťanská akademie
ČKD	p. Časopis katolického duchovenstva; dostupný na www.depositum.cz
ČKCh	nakl. Česká katolická Charita
ČMM	p. Časopis Matice moravské
DKO	Dílo koncilové obnovy
DH	<i>Dignitatis humanae</i>
DP	p. Duchovní pastýř
DSH	DENZINGER, H. – HÜNERMANN, P., <i>Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum</i> (Freiburg im Br. 1991)
DV	<i>Dei Verbum</i>
ed./edd.	editoval/editovali
EE	Enchiridion delle Encicliche 1-8, Bologna: EDB, 1994-2005
EV	Enchiridion Vaticanum 1-20, Bologna, EDB 1965-
FF MU	Filosofická fakulta Masarykovy University v Brně
FF UK	Filosofická fakulta Univerzity Karlovy
fond/Fond AS	fond Antonín Salajka in: CDČT
GS	<i>Gaudium et spes</i>
GTF PU	Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
hrsg.	herausgegeben
ChD	<i>Christus Dominus</i>
KA	Křesťanská akademie Řím

KKC	Katechismus katolické církve
KN	p. Katolické noviny
KNA	nakl. Karmelitánské nakladatelství
kt.	karton
KT	p. Katolický týdeník
KTF UK	Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy
LA PNP	Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze
LG	<i>Lumen Gentium</i>
LL	p. Lidové listy
LThK	Lexikon für Theologie und Kirche (KASPER Walter /hrsg./: LthK, 3. Aufl., band I-XI, Freiburg-Basel-Rom-Wien: Herder, 1993-2001)
MCM	nakl. Matice cyrilometodějská
MHKD	Mírové hnutí katolického duchovenstva
mj.	mimo jiné
SMK	Smíšená mezinárodní komise pro teologický dialog mezi Katolickou církví a Pravoslavnou církví (<i>Commissione Mista Internazionale per il Dialogo Teologico tra la Chiesa Cattolica e le Chiese Ortodosse Orientali/ Joint International Commission for the Theological Dialogue between the Roman Catholic Church and the Orthodox Church</i>)
MTK	Mezinárodní teologická komise (<i>CTI - Commissio Theologica Internationalis</i>)
MU Brno/MU	Masarykova Univerzita v Brně
n./nn.	následující verš, číslo / následující verše, čísla
NA	Národní archiv v Praze
nakl.	nakladatelství
NČVU	nakl. Nakladatelství československých výtvarných umělců
OPA	p. Oběžník kapitulní konsistoře v Praze / p. Oběžník apoštolské administratury pražské arcidiecéze
OCP	p. <i>Orientalia christiana periodica</i>
OE	<i>Orientalium Ecclesiarum</i>
OL	<i>Orientalis Lumen</i>
OLPA	Ordinariátní list pražské arcidiecéze
OR	p. <i>L'Osservatore Romano</i>
OrthRev	p. <i>Orthodox revue</i> . Sborník textů z pravoslavné teologie.
OT	<i>Optatam Totius</i>
PA	p. Památky archeologické
p.	periodikum
passim	porůznu
PBF PU	Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
PIO	Pontificio Istituto Orientale (Papežský východní ústav v Římě zal. 1917)
PiT	Sdružení katolického duchovenstva <i>Pacem in Terris</i>
PO	<i>Presbyterorum Ordinis</i>
PTS	p. Pravoslavný teologický sborník
PU	Prešovská univerzita v Prešove
rec.	recenze
SAP	Spisovna Arcibiskupství pražského
sb.	sborník
s.d.	bez udání roku vydání
SKTF	Spisovna Katolické teologické fakulty (toho času deponovaná v budově KTF UK)

s.l.	bez udání místa vydání
sl.	složka
s.n.	bez udání nakladatele
SPN	nakl. Státní pedagogické nakladatelství
ST	p. <i>Studia theologica</i>
STK	sb. Sborník teologických kurzů pro kněze na CMBF
S.Th.	<i>Summa Theologiae</i>
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
TK	Teologická komise při Sboru ordinářů ČSR – pokud nebude výslovně uvedeno jinak, je tím myšlena první TK (1970-1973) – viz kap. 1.4.4;
TRE	<i>Theologische Realenzyklopädie</i> (MÜLLER Gerhard /hrsg./: TRE, Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1977-2007)
TS	p. Teologický sborník
TT	p. Teologické texty
ÚCN	nakl. Ústřední církevní nakladatelství
ÚČSL ČSAV	Ústav pro českou a světovou literaturu Československé akademie věd
ÚDVZK	Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu
UK	Univerzita Karlova
UP	Univerzita Palackého Olomouc
UR	<i>Unitatis redintegratio</i>
ÚSD AV ČR	Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky
VKD	p. <i>Věstník katolického duchovenstva. Církevně politický a zájmový orgán katol. kleru v státě československém od r. 1901</i>
VKD [II.]	p. <i>Věstník katolického duchovenstva od r. 1949</i>
vol.	volume/band
VSCM	p. <i>Věstník společnosti sv. Cyrila a Metoděje</i>
VZ	p. <i>Velehradské zprávy</i>
ZOA, Olomouc	Zemský oblastní archiv Opava, pobočka Olomouc
ZV	p. <i>Zprávy velehradské</i>
Zvon	nakl. Zvon. České katolické nakladatelství

Summary

Life and work of Antonín Salajka. Prolegomena to theological analysis. Contribution to history of the 20th century catholic dogmatic theology

Lukáš Nosek

The piece is divided into three parts (1., 2., Bibliography). The first part (1.) covers a detailed curriculum vitae of the studied author. A further division into five major life periods was applied (1. *Youth and ageing*: 1901-1936; 2. *Preparation in difficult times*: 1936-1945; 3. *Joyous exploration*: 1945-1950; 4. *Stabilitas loci*: 1950-1971; 5. *Honoris causa*: 1971-1975). Such a division goes in hand with Salajka's life story.

Add 1: birthplace Moravská Nová Ves (Slovácko), final exam at grammar school passed in 1920, formation at Prague seminary (1921-1925), focus on unionism (Velehrad), ordination (1925), chaplain placement (Velvary), postgradual study in Roma (1927-1930), postgradual study in Prague (1932-1936), institutional study at Philosophical Faculty of the Charles University for secondary school teaching qualification (1931-1935);

Add 2 – inaugural proceedings (1936-1946), teaching at secondary school in Vršovice, Karlín, Prague (1935-1950) and Russian grammar school in Pankrác, Prague (cca 1939-1945), chaplain in Vršovice, Prague, active participation in Companionship around the new St. Václav's cathedral ibidem;

Add 3 – lectures on Christian East in Prague and Brno, lectureship of Russian (1945-1950), intellectual accession to Slavonic thought emanating from admiration towards SSSR, professional proceeding (1948-1949);

Add 4 – reformations of theological studies in ČSR (1950), Salajka's personal unprompted offer of his enrollment on changing Cyrill Method theological faculty (September 1950), long term activity at CMBF until 1975, lectures on morality (1953-1955), dogmatics (1950-1973), Church Slavonic language (1950-1974);

Add 5 – appointment to the position of a vice-dean (1970-1972), two honorary years of lectorship at CMBF (1971-1974), appointment to the position of a priest-vicar (capitular) at collegiate canonry (chapter house) of All Saints at the Prague Castle (1975), sudden exitus (August 1975).

The second part (2.) of our work addresses additional details meant to complete the above described chronologically-assembled CV. These were taken from specific perspectives, such as (1) The second Vatican City council; (2) The First theological commission along with The ČSR ordinary charge (board); (3) Unionism and ecumenism. In this section we in part reacted to conclusions of the opening section, which brought

forward besides other things also the account of Bohemian Church at that time (i.e. theological commission) and drew attention to some carrying thoughts that Bohemian Theology brought to the Church worldwide (Velehrad's unionism).

Regarding the first theme (The second Vatican City council): the connecting link between Salajka and the council was twofold: (A) constitution on liturgy of Sacrosanctum Concilium affected Salajka's lectures on the Church Slavonic, as it stressed an active approach of the faithful and their understanding of the language of liturgy; this way the council gave priority to national languages over the traditional latin; this to dismay of Prof Salajka who perceived the Church Slavonic in relationship with Christian East, the life and legacy of Slavonic harbingers, unionism, ekumenism, even the Slavonic ideal; (B) Salajka in the course of the Second World War began inventing a new definition of the Church, one which was meant to be a connecting link to help unite the Churches. The definition was first introduced in his professional work (1949); as part of his preparations for a council conference, Salajka sent the definition in 1962 to cardinal Bea and subsequently to the doctrinal commission of the council; the definition fell into oblivion and did not find its place in the resulting texts of the council.

Regarding the second theme (TK, 1968-1973): Salajka was not in the centre of the events of the so called First TK. He was not appointed any significant roles within particular sub-commissions of TK. His involvement was limited to sending comments and proposals. He did not get over his shadow regarding his hitherto activity and theological thought with the exception of his proposals for pontifical Synod that took place in 1971. By coincidence and due to Salajka himself, the proposal fell into oblivion. Despite the fact that Salajka was a member of TK with expertise in eastern theology, this tone was not present in his comments.

Regarding the final theme of the second part (Unionism and ecumenism) – it is *de facto* the longest and fundamental question of the lifelong work of Antonín Salajka. As soon as in his time of being a seminarist, he was called the „unionist“, due to his active approach to Velehrad's unionistic congresses. Exploration of the Christian East and its dogmatics is the major theme of most of his papers dated in the 30s and 40s. The 50s represent sort of an interruption of this yearning of his. He came back to thinking about these topics as late as at the time of The second Vatican City council and ekumenism. Referring from the cited texts, it is evident that he put an equal sign between the two movements, or, if you like, he perceived unionism as a predecessor of ekumenism.

The second part of the second theme (2.2) we devoted to an evaluation of life and work of the studied author, as taken from several viewpoints. We covered his personal

characteristics, for which insights of his contemporaries and personal files from SKTF were consulted, together with our own conclusions. Personal characteristics: *ambition, self-discipline, diligence, industriousness*, but also *timidness, humility, devotion to the Church*, and *openmindedness to the Christian East*, including *russian propensity*; political perception: *political naivety, inadvertence, slowness in opinion*, and more or less an *inactive observation of the course of the events*, next to that also *naive optimism regarding SSSR and uncritical admiration of this triumphal power*; pedagogical competencies: *missing pedagogic charisma* and *missing respect* as well as *the missing gift of being able to draw listeners' attention*.

Further, we evaluated his Slavonic work, based on which we established his publication activity. Together with our colleagues-Slavists, we judged it as popularizing and free of deeper scientific influences.

Salajka – theologian is introduced from several perspectives as well. First we supplied a suggestion for periodization of his scientific work. There we proposed two periods in congruence with a paradigm change of ecclesiastic-social circumstances, including changes of theological studies, which evidently affected our author's life and scientific work. The two proposed periods are: (1) 1930-1950, i.e. scientifically paramount and fundamental; (2) 1950-1975. Further, we introduced areas which fell under Salajka's interest: *unionism, eastern christian churches and the problem of christian unification, eastern dogmatic theology, Church Slavonic, the study of christian East, dogmatic theology*, so called *theologia comparata*, but also *ecumenism, theological realisation, method in theology, fundamental theology, moral theology*, last but not least *pedagogical activity*.

Further, we introduced a proposal regarding possible future specific areas of our scientific study of Salajka's work. The resulting list was created using a subject key to sort out – in our eyes the most important – the one hundred most interesting and officially published titles (including dissertations, habilitations, expert articles, etc.). This way we came to these subject fields: (1) *Ecclesiology, unionism, ecumenism*; (2) *Fundamental principles, structures and terms of dogmatic and fundamental theology*; (3) *Christology a soteriology, pneumatology, trinitology, theological anthropology, mariology, sacramentology, eschatology*; (4) *Reception of eastern, primarily russian theology*; (5) *The teaching on Cyril and Metoděj in a historical, cultural and theological context*; (6) *Salajka's access roads to the christian East*; (7) *Insights into Salajka's moral theology*; (8) *Insights into Salajka's homilies*.

Last, we attempted to render a clerical profile, where we listed the realities that shaped and inspired Salajka from the clerical, spritual perspective: (1) *His native heath in conjunction with St. Cyril and Metoděj, Velehrad and Saint Hostýn*; (2) *Stojan's Velehrad unionism*; (3) *Slavism with a link to St. Cyril and Metoděj*; (4) *Priesthood and parsonal, catechismic and professorial work experience*; (5) *Study at Pontificium Istituto Orientale*; (6) *Eastern christian dogmatic, primarily the russian one*; (7) *Jesuitical spiritualism*.

In the remaining part of our work, we attempted to introduce a complete bibliografy of the studied author.